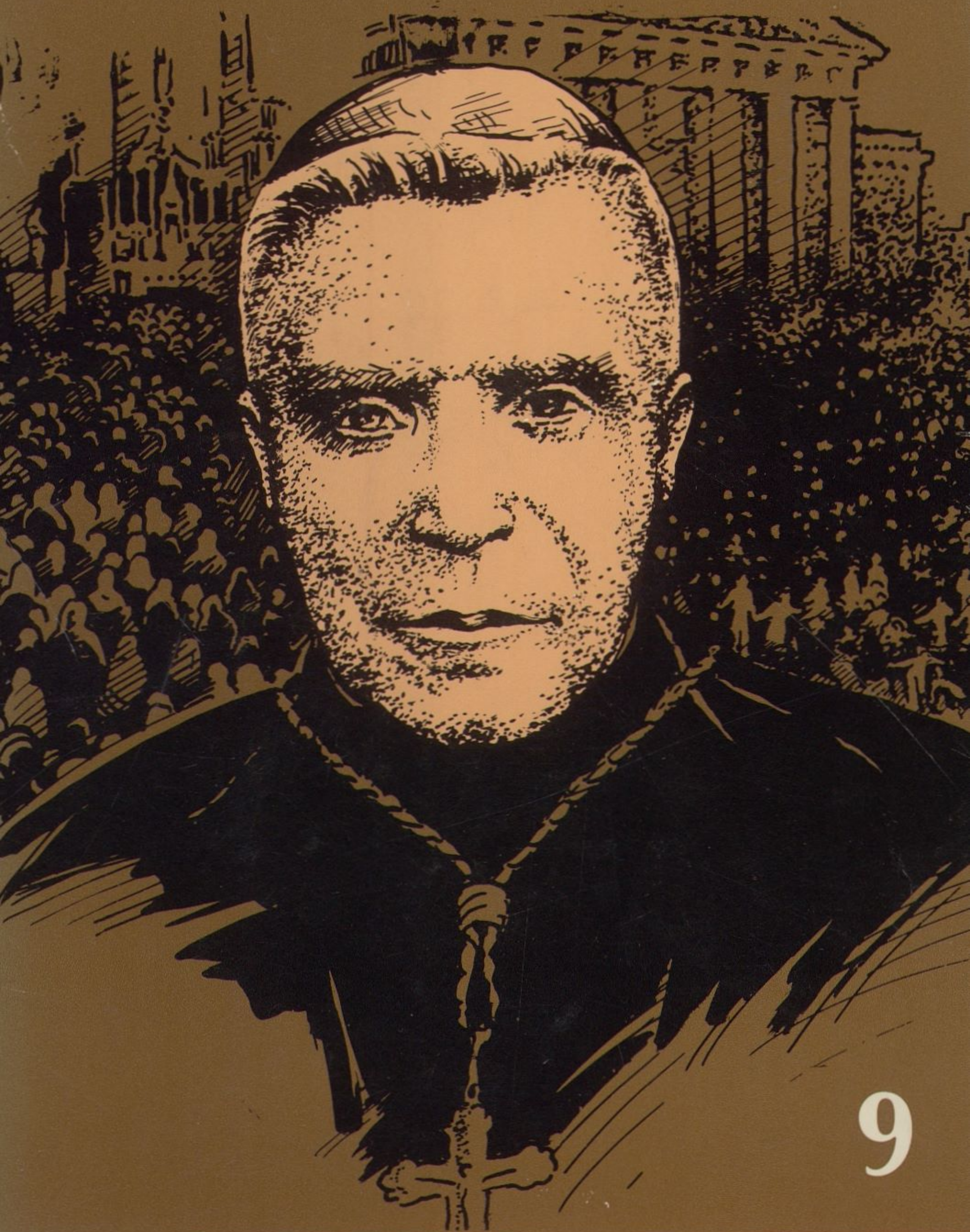

9

Lietuvos Katalikų Bažnyčios
KRONIKA

Lietuvos Katalikų Bažnyčios
KRONIKA
9

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA

VOLUME IX

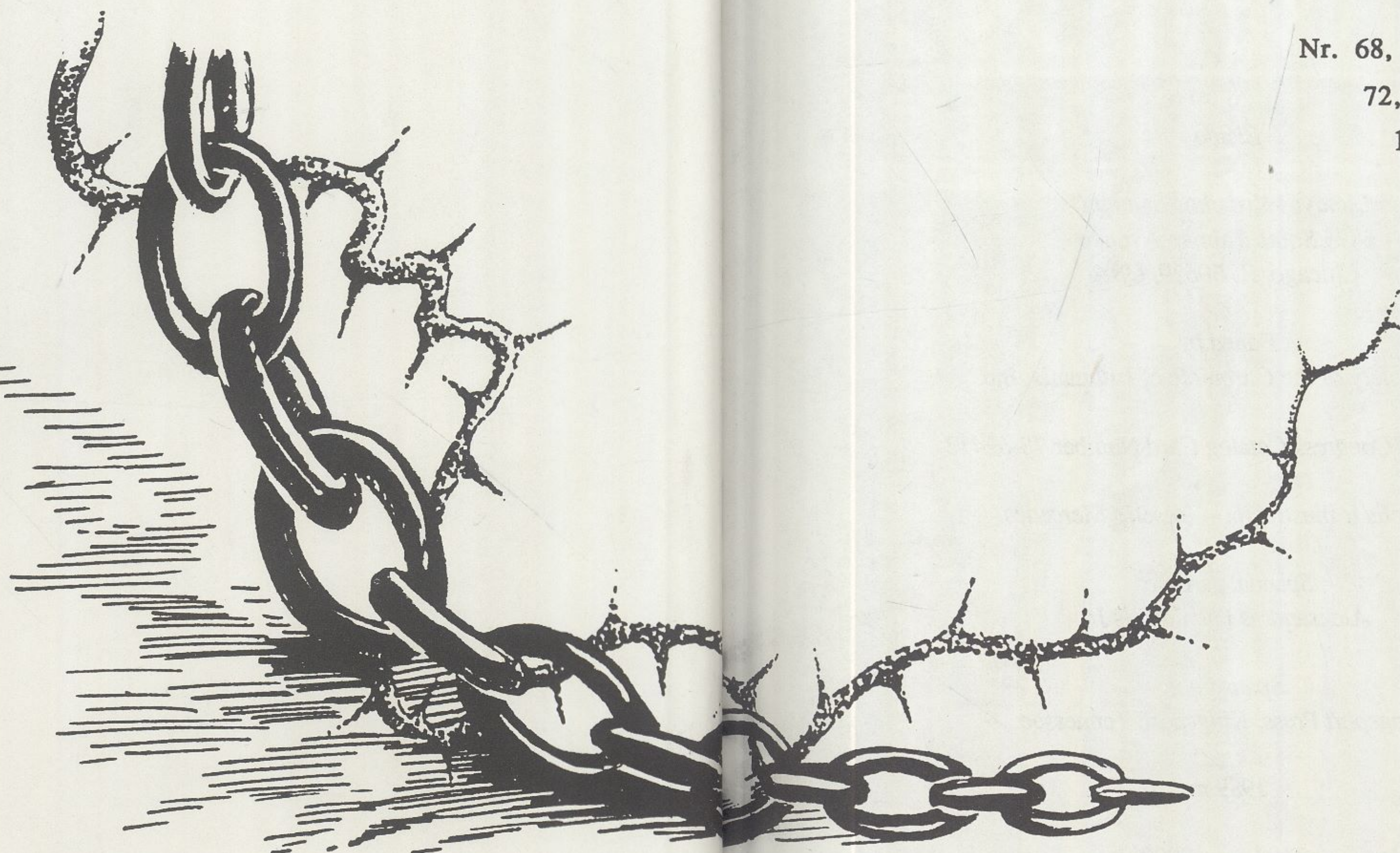
LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

DEVINTAS TOMAS

POGRINDŽIO LEIDINYS

Nr. 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75

1985-1987

Išleido

Lietuvos Kronikos Sąjunga
6825 South Talman Avenue
Chicago, IL 60629, USA

Edited by
The Society of the Chronicle of Lithuania, Inc.

Library of Congress Catalog Card Number 78-62412

Viršelis ir iliustracija — seselės Mercedes

Spaudai paruošė:
Aleksandras Pakalniškis Jr.

Spausdino:
Kingsport Press, Kingsport, Tennessee

1989 m.

Tiražas — 3000

Kaina 10 dol. kietais viršeliais

LKB KRONIKOS IX tomas
dedikuojamas
Vilniaus Katedros sugrąžinimui

Arkivyskupas Julijonas Steponavičius

ARKIVYSKUPAS JULIJONAS STEPONAVIČIUS

Visa katalikiškoji Lietuva džiaugiasi Vilniaus katedros grąžinimu. Buvusi išniekintoji katedra po 40 metų ir vėl tarnauja tikintiesiems. Katedros grąžinimo atminimui ir yra skiriamas šis devintasis Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos tomas.

Kuomet kalbame apie katedrą, prisimename ir Vilniaus arkivyskupijos ganytoją vyskupą tremtinį Julijoną Steponavičių, praleidusį veik 28 metus tremtyje. Jo auka — tai klasiškas esamai ir būsimajai Lietuvos dvasiškijai ištikimybės Dievui, Bažnyčiai ir Tėvynei pavyzdys.

Vyskupo Julijono auką įvertino ir Šv. Tėvas Jonas Paulius II, paskirdamas jį Vilniaus arkivyskupijos ordinaru ir pakeldamas į arkivyskupo poaukštį.

Arkivyskupas Julijonas Steponavičius gimė Miciūnų kaime, Gervėčių parapijoje, Vilniaus apskrityje (dabartinėje Baltgudijoje), vidutinių ūkininkų šeimoje. Mokėsi Miciūnų pradžios mokykloje ir Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijoje. Vilniaus kunigų seminarijoje teologijos studijas apvainikavo magistro laipsniu. Kunigu buvo įšventintas 1936 metais ir tuoj paskirtas kapelionu į Gardiną.

Po Lenkijos žlugimo ir Vilniaus krašto grįžimo Lietuvai klebonavo Palūšėje, Daugeliškyje ir Adutiškyje, kartu eidamas ir Švenčionių dekano pareigas. 1955.IX.11 Panevėžio vyskupas Kazimieras Paltarokas koncelebravo jį vyskupu, sau pagelbininku.

1957 metais Šventasis Sostas jaunajam vyskupui suteikė Panevėžio ir Vilniaus vyskupijų apaštališkojo administratoriaus galias. Šias pareigas jis pradėjo eiti 1958 metais po vysk. K. Paltaroko mirties. 1961 metais sausio 24 d. komunistinės valdžios buvo suimtas ir be teismo nugabentas į tremtį, į Žagarę (Kauno arkivyskupijoje). Apie arkivyskupo Julijono Steponavičiaus kančias daug rašė LKB Kronika. Jo garbei buvo dedikuotas 81-sis Kronikos numeris. Ten Vilniaus katalikiškasis jaunimas taip rašė:

Sveikiname ir dėkojame!

Didžiai gerbiamas ir mylimas Ganytojau,

Sostinės jaunimas sveikina Jus po ilgų ir tamsių tremties metų sugrįžusį į senąjį Vilnių, krikščionybės žiedą — katedrą, kur tiek metų buvo tuščias Ganytojo sostas, užgesusi amžinoji lempelė, šventovės skliautuose nutilę maldos aidai. Tik toli toli, Žagarės lygumose budėjo Jūsų tėviška širdis, jautri Bažnyčios negandams ir jos vaikų skausmui.

Mes džiaugiamės sulaukę Jūsų ir dėkojam Jūsų Ekscelencijai už kančią ir auką. Tai didelis įnašas Tautos ir Bažnyčios atgimimo rytmečiui. Jūsų karžygiška ištikimybė Dievui ir Bažnyčiai mums yra didžiausia taurumo mokykla.

LKB Kronika liudija, kad kartu su Vilniaus katalikais džiaugiasi ir sveikina tremtinį vyskupą visa Lietuva.

1961 metais bedieviai padarė daug žalos Bažnyčiai, ištremdami du vyskupus: Julijoną Steponavičių ir Vincentą Sladkevičių, bet Dievo Apvaizda jų pyktį panaudojo geram. Šie du vyskupai tapo už Dievą, Bažnyčią ir Tėvynę vėliava. Be jų vardo ir aukos kelias būtų nuėjęs kita kryptim, ir rezultatai būtų buvę daug mažesni. Kuomet šie vyskupai pirmieji (ir tik jie!) pasirašydavo kokį nors atsišaukimą komunistinei valdžiai, tai veik visi kunigai pasirašydavo, visai nesvarstydami ir neabejodami. Taip gimė ir garsus dokumentas, pasirašytas dviejų vyskupų ir penki šimtai dvidešimties kunigų, dėl neteisingų ir žalingų ,,Religinių susivienijimų nuostatų".

Lietuvos kunigai ir tikintieji savo parašais reikalavo paleisti nekaltai represuotus vyskupus. Ir pernai gruodžio mėnesį tikintieji piketavo Aukščiausiąją Tarybą Vilniuje, reikalaudami paleisti Vilniaus arkivyskupijos Ganytoją. Ir galop arkivyskupas Julijonas pergalingai grįžo į Vilniaus katedrą. . .

Ir šiuo kritišku Tautai ir Bažnyčiai metu kardinolu Vincentu Sladkevičiumi ir arkivyskupu Julijonu Steponavičiumi pasitiki visa katalikiškoji Lietuva. Ir tikinčios tautos visuotina meilė yra geriausias įrodymas, kad jie ėjo geru, Dievui patinkančiu, keliu. Kovojančios, bet nenugalėtos tautos meilė jiems yra geriausias atlyginimas žemėje už visus iškentėtus paniekinimus, skriaudas ir skausmus.

Meldžiame Dievą arkivyskupui Julijonui geros sveikatos, vaisingo darbo ir pasirinkti tinkamą sau įpėdinį, kuris dirbtų su nemažesne auka Dievo garbei ir Bažnyčios gerovei.

Kun. Afonsas Svarinskas

VILNIAUS KATEDRA

Vilniaus bazilikos, Vilniaus vyskupijos katedros, Vilniaus vyskupo sosto pastatas, senosios Lietuvos valstybės didingos praeities liudininkas ir dokumentas, Vilniaus bažnytinės architektūros perlas, pagaliau 1988 m. rudenį grąžintas Lietuvos tikintiesiems.

Lietuvių enciklopedijoje (t. XXXIV, p. 200) rašoma: "Vilniaus katedra statyta 1387 Jogailos rūpesčiu, pašventinta 1387.V.7 Gniezo arkivyskupo Bodzantos Švč. Trejybės, Šv. Stanislovo ir Šv. Vladislovo garbei. Ji vadinama dar Pilies bžn., nes stovėjo Žemutinės pilies rajone...".

Šie LE duomenys paremti lenkų kronikininko J. Dlugošo teigimu, pateiktų jo "Lenkų istorijos (dabar vadinamos "Kronikos...") 1387 m. žinių 2-me skyriuje (kn. X, p. 162): "O pamaldusis karalius Vladislovas, besirūpindamas, kad jojo įskiepytas tikėjimas Lietuvoje sustiprėtų ir prasiplėstų, įkuria ir pastato Vilniaus mieste katedrą Šv. Trejybės garbei, vardu garsaus vyskupo ir žinomo kankinio Šv. Stanislovo (tam), kad lenkų bei lietuvių tautos, kurias, taip tikėjimo bei religijos, taip ir skeptro bei valdymo požiūriu, privedė prie vienumo, taip pat didžiuotųsi tuo pačiu užtarėju bei globėju ir kad (lietuviai) amžinai, niekad neprileidžiant tai užmiršti, atsimintų, kad tik iš lenkų ir jųjų rūpesčiu, pagonystės paklydimus nušalinus, jiems ir jų palikuonims sušvito tikėjimo šviesa. O didįjį altorių įrengė ten, kur degė ugnis, jų klaidingai laikyta amžina, kad pagonystės klaidos visiems taptų labiau matomos. Be to, minėtoje, jojo įsteigtoje, o arkivyskupo Bodzantos pašventintoje katedroje nustato keturius dignitorius bei pralotus ir aštuonius kanauninkus...".

Nesigilinant į lenkų kronikininko tų teigimų tikrumą, čia tik primenama, jog jo žodžiais, Jogaila katedrą pastato po "tikėjimo įskiepijimo Lietuvoje" (kuris, Dlugošo teigimu prasidėjo 1387 m. vasario mėn.) pirma, ta-

riamai, sugriovus pagonišką šventyklą Vilniuje ir po to ant jos pamatų pastačius tą katedrą. Tuo tarpu, Jogailos 1387.II.17 d. privilegijoje (Codex Diplomaticus Ecclesiae Cathedralis necnon Dioeceseos Vilnensis, Krokuva, 1932 m., Nr. 1, p. 4) randame: "...mūsų Vilniaus pilyje pastatytą įrengtą ir paties Visagalio Dievo, Šlovingos Panos Marijos, Visų Šventųjų, vyskupo Stanislovo ir išpažintojo Vladislovo šlovei bei garbei konsekruotą bažnyčią, kurioje norime turėti Vilniaus vyskupijos sostinę, jei su tuo sutiks Romos popiežius, gi to siekiant mes nutarėme ją aprūpinti, duodami žemiau išvardintus turtus bei nuosavybes...". Tai reiškia, kad 1387.II.17 d., t.y. tada kai, besiremiant Dlugošu, Jogaila, tariamai, tik buvo atvykęs į Vilnių krikštyti Lietuvos ir tik tada, esą, sugriovęs pagonišką šventyklą, Vilniaus karališkos pilies ribose jau buvo katalikų bažnyčia, Jogailos skirta būti Vilniaus katedra, kuri tą dieną buvo ne tik pastatyta (o bažnyčios pastatymui juk reikėjo ilgesnio, gal daugelio mėnesių, laiko), įrengta, bet ir konsekruota.

Toji 1387.II.17 d. Jogailos privilegija paties Jogailos duota Vilniuje, dalyvaujant daugybei liudininkų, o J. Dlugošas cituotus teigimus rašė Krokuvoje, apie 1470-75 metus, tad Jogailos privilegijos teigimas yra labiau patikimas nei Dlugošo vėlyvas, tendencingas teigimas. Todėl reikia manyti, kad Vilniaus katedros Jogailos pirmasis pastatas buvo pastatytas 1386 metais, o gal ir dar anksčiau.

Dabartinė katedra yra trinavė, kur centrinė nava nuo šoninių yra atskirta 8 keturkampių piliorių abiejuose šonuose. Virš didžiųjų durų yra gerriausi Lietuvoje bažnytiniai vargonai. Katedroje yra tik du šoniniai altoriai: kanauninkų ir vikarų, kurie drauge su didžiuoju altoriumi sudaro darnų menišką vienetą. Bažnyčios viduje, ant piliorių bei sienų daug paveikslų, daugiausia Smuglevičiaus bei Villani'o darbo ir daug antkapinių skulptūrų, daugiausia iš XVII amžiaus.

Iš šoninių navų įeinama į 11 koplyčių, kurių archi-

tektūriniu ir meniniu požiūriu iškiliausia yra karališkoji Šv. Kazimiero, Lietuvos patrono, koplyčia, kurioje iki 1953 m. buvo karstas su Šventojo relikvijomis. Sienos išklotos darniai parinktų spalvų marmuru. Yra visos virtinės karalių stovylų. Altoriuje yra Šv. Kazimiero vadinamasis trirankis paveikslas (padavimas sako, jog, kai dailininkas, užbaigęs tapyti Šventojo paveikslą, pastebėjo kokią tai klaidą pavaizduojant karalaičio vieną ranką, ją užtapė ir nupiešė kitą, tai ankstyvesnis rankos piešinys prasimušė pro dažus ir nesidavė užtapyti). Virš altoriaus buvo sidabrinis karstas su Šventojo relikvijomis. Šoninėse sienose du paveikslai: mergaitės prikėlimas iš mirties prie Šv. Kazimiero karsto, o kitoje pusėje — karsto atidarymas po 120 metų. Toliau yra keli antkapiai karalių bei karalienių. Ši koplyčia buvo pastatyta karalių Žygimanto Vazos ir jo sūnaus Vladislovo rūpesčiu. Tai italų skulptoriaus C. Tencallo kūryba. Jos statyba buvo užbaigta 1636 m. Tada ir buvo padėtas Šv. Kazimiero karstas (kuris dabar yra Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje, Antakalnyje, vyskupo Paltaroko pastangomis ten perkeltas).

Einant ta pačia šonine nava link didžiųjų durų, yra šios kolyčios: 1) Šv. Marijos Magdalenos, vadinama dar vyskupine. Josios požemiuose yra palaidoti 9 Vilniaus vyskupai. 2) Šv. Ignaco Lojolos. Altoriuje to šventojo paveikslas, 1798 m. perkeltas iš Šv. Ignaco bažnyčios, kurią rusai pavertė į balių salę, o vienuolyne įrengė kareivines. 3) Mantvydų, Šv. Povilo vardu. 4) Išganytojo Nukryžiavimo, su Nukryžiuotojo paveikslu, vadinama Goštautų koplyčia, nes ją pastatė Kijevo vaivada Martynas Goštautas ir 5) Šv. Jono Nepomuko, kurią XV amž. pastatė vyskupas Taboras. Prie kairiosios navos, einant nuo didžiųjų durų yra šios kolyčios: 1) Šv. Vladislovo, su to šventojo skulptūra rankoje laikančio kryžių. Iki 1905 m. daugiau nei 50 metų toji skulptūra, caro valdžios parėdymu, turėjo būti uždengta. 2) Šv. Mergelės Nekalto Prasidėjimo arba Valavičių. 3) Šv. Mergelės Ap-

reiškimo, kitaip Kęzgailų, nes ją 1436 m. pastatė Mykolas Kęzgaila. Dešinėje pusėje yra balto marmuro Kęzgailos paminklas. 4) Jėzaus Gerosios Vilties arba Šv. Petro vardo ir 5) paskutinė, Kristaus Karsto, su nuolatiniai įrengtu Kristaus Karsto vaizdu, atidaroma tik Didįjį Penktadienį ir Didįjį Šeštadienį. Už tos koplyčios yra zakristija, savo vidaus konstrukcija panaši į Šv. Kazimiero koplyčią. Virš zakristijos buvo katedros archyvas ir lobynas, kur buvo laikomi bažnytiniai indai, arnotai ir 10 gobelenų.

Vilniaus katedra, laikui bėgant, daug kartų buvo gaisrų ugnies sunaikinta, bet vis buvo atstatoma, padidinama ir pagražinama. Nuo seno buvo galvojama, kad pirmoji Jogailos statyta pirmoji katedra buvo medinė. Vienok nauji archeologiniai tyrinėjimai parodė, kad tai buvo veik stačiakampis mūro pastatas. Iš lauko pusės buvęs sutvirtintas kontraforsais. Bažnyčios grindys buvo raudonų plytų, gerokai žemiau dabartinio pastato grindų lygio. 1399 m. tas pastatas visiškai sudegė, liepsnai persimetus iš netoliese stovėjusių ir užsidegusių pilies arklidžių. Vytauto pastangomis ir lėšomis 1407-1410 m. katedra buvo atstatyta. Tai buvo irgi mūro pastatas, bet jau didesnis. Spėjama, kad tai buvo jau trinavis pastatas, su skliautais. Prie katedros, virš žmonos Onos kapo, Vytautas pastatė Šv. Mykolo vardo koplyčią, liepdamas po jo mirties ir jį ten palaidoti. 1530 m. gaisras tą pastatą vėl sunaikino. Vyskupas Jonas iš Lietuvos kunigaikščių, su visa savo energija, dosnumu ir architektiniu nusimanymu ėmėsi katedros atstatymo darbo. Tam darbui vadovavo italų architektas Zenobi. 1610 m. katedra vėl sudegė. Po to ji buvo atstatyta barokiniame stiliuje. 1656-1661 m. Maskvos invazijos metu katedra buvo labai apnaikinta ir apiplėšta. Tuo metu dingo Vytauto palaikai: kur nors buvo paslėpti arba suversti su kitais karstais. Šv. Kazimiero palaikai spėta išvežti, bet katedros paminklinės brangenybės, Nerimi gabenamos, pateko į kazokų rankas. Bažnyčios restauravimas užtruko net iki 1674 metų.

Nėra žinoma kaip atrodė tie seni Vilniaus katedros pastatai. Istoriko Teodoro Narbuto palikti Vilniaus katedros vaizdai tebuvo paties Narbuto vaizduotės padaras. Brauno bei Hogenbergo plane, lygiai kaip Makovskio 1604 m. Vilniaus panoramoje ir medalione, atspausdintų "Panegyrikoje broliams Skorulskiams" XVI a. dviejose graviūrose vaizdai irgi tėra dailininkų bei kartografų vaizduotės kūryba. Gal kiek artimesnis tikrovei yra 1538 m. katedros vaizdas, iš įvairių statybinių nuotrupų Vilniaus architekto Knakfuso rekonstruotas.

Be gaisrų ir karų katedros pastatui pakenkė ir gruntas, kadaise pelkėta ir drėgna vieta, ant kurios buvo pastatyta katedra. Pamatai buvo statomi, surenčiami ant medinių polių, kuriems supuvus atskiros tų pamatų sekcijos iškrypo. Atrodo, kad todėl 1769 m. nugriuvo frontinis katedros bokštas, buvęs nuo miesto pusės, virš Šv. Mergelės kolyčios ir po savimi palaidojęs 5 kunigus bei klieriką, kurie tada laikė pamaldas. Vyskupo Masalskio ir kapitulos pastangomis 1777 m. buvo pradėta restauruoti katedrą, kur atnaujinimo darbams vadovavo Laurynas Stoka-Gucevičius, vėlesnis Vilniaus universiteto profesorius. Gucevičius katedrą perstatė griežtai prisilaikant dorėnų stiliaus, monumentalaus klasicizmo dvasioje. Savo projekto išeities tašku Gucevičius pasirinko Šv. Kazimiero koplyčią, kurią paliko nepakeistą. Simetrijai, kitoje didžiojo altoriaus pusėje, pastatė priestatą, panašų į Šv. Kazimiero koplyčią, paskirdamas jį zakristijai, duodamas joms eliptines kopulas. Visas senas ir naujas koplyčias Gucevičius sujungė naujomis išorinėmis sienomis ir bendru stogu. Bažnyčios fasadą papuošė 6 dorėnų kolonomis. Po Gucevičiaus mirties (1798 m.) katedros perstatymo darbą tęsė D. Šulcas, užbaigdamas restauravimą 1801 m. Portiko viršuje buvo pastatytos trys skuptūros: Šv. Elenos su kryžiumi (vidury) ir Šv. Stanislovo (iš dešinės) bei Šv. Kazimiero (iš kairės). Portiko nišose buvo pastatytos keturių evangelistų stovylos, italų skulptoriaus Righi darbo. Tas patatas išliko iki dabar.

Nežiūrint į katedros pastato pagrindinį pertvarkymą, Gucevičiaus padarytą, jam visą laiką grėsė jo lokalizacija šlapioje vietoje ir per silpni pamatai. Tas ypač pasireiškė 1931 m. per potvynį, kai vanduo užliejo katedros požemius. Atsiradę sienų skilimai, suaižėjimai, o ypač josios frontone, grėsė viso katedros pastato sugriuvimu. Iki 1937 metų užtruko katedros apsaugojimo ir restauravimo darbai. Tada, 1931 m. balandžio mėn., po Šv. Kazimiero altoriumi, buvo rasta urna su karaliaus Vladislovo Vazos širdimi, gi tų pat metų rugsėjo mėn., gerai užmaskuotoje kriptoje, beveik bažnyčios pastato centre, buvo rasti karaliaus Aleksandro palaikai, o taip pat ir karaliaus Žygimanto Augusto abiejų žmonų, Elžbietos bei Barboros Radvilaitės, palaikai. Visi tie valdovų kaulai buvo perkelti į naujus karstus ir sudėti į naują kriptą, specialiai įrengtą po Šv. Kazimiero koplyčia.

Lietuvos valdovas Aleksandras, Šv. Kazimiero brolis, buvo vedęs Maskvos kunigaikštytę Eleną. Tuo siekta gerų santykių su senu Lietuvos priešu. Bet tos vedybos nė kiek nepagerino Lietuvos santykių su Maskva. Priešingai, jos net sukėlė naujų nesusipratimų ir davė progos, Elenos tėvui, Maskvos kunigaikščiui Jonui III, rasti naujų priekabių. Su Elena į Vilnių buvo pasiųstas didokas skaičius Maskvos bajorų ir pravoslavų dvasininkų, kurie čia turėjo šnipinėti ir teikti žinias Maskvai. Jai pačiai tėvas griežtai nurodė, kaip ji turi laikytis Vilniuje, kokius santykius turi palaikyti su katalikais ir t.t. (Lietuvos Istorija redag. A. Šapokos, p. 193). Elena buvo Maskvai vien priemonė klastingai kovai prieš Lietuvą. Vladislovo Vazos širdis, keistu istorijos likimu irgi atsirado Vilniaus katedros požemiuose. O juk Vladislovas Vaza 1610 m. buvo Maskvos bajorų išrinktas jų caru, bet 1618 m. Polianovos taika neilgam atbaidė Maskvą nuo bandymų veržtis į Vakarus, į Lietuvos žemes. Kiekvienu atveju Maskva savo agresijai panaudojo stačiatikius, neva ginant jų tikėjimą.

Greta katedros pastato yra varpinė, kuri savo apati-

ne dalimi, greičiausia, yra (Žemutinės) pilies gynimo sienų vienas bokštų. Juk katedra buvo tos pilies ribose ir su ja buvo sujungta atskiru praėjimu.

Palaimintojo vyskupo J. Matulaičio pastangomis, popiežius Benediktas XV-sis 1922.I.15 d. Vilniaus katedrai suteikė mažosios bazilikos titulą. 1925 m. Vilniaus vyskupija gavo arkivyskupijos rangą.

Po II-jo pasaulinio karo Vilniaus katedros pastatas buvo atimtas iš tikinčiųjų. Jame buvo įrengta meno paveikslų galerija ir vargonų koncertų salė. Nuo portiko viršaus buvo nugriautos visos trys stovylos.

Vilniuje leidžiamo žurnalo "Kultūros barai" 1986 metų 4-7 numeriuose yra paskelbta Napoleono Kitkausko ir Alberto Lisankos studija "Nauji duomenys apie viduramžių Vilniaus katedrą". Toje studijoje rašoma: "...Nors prieš II-jį pasaulinį karą buvo tvirtinami pamatai, septintame dešimtmetyje šiaurės vakarų kampe vėl atsirado plyšių. Reikėjo iš naujo tirti pamatus, gruntą, studijuoti istorinę medžiagą... 1973 m. dabartinio pastato vakarinėje dalyje išaiškintos kvadratinio plano pastato liekanos, 1974 m. prie šio pastato vakarinės sienos 2,5-2,7 m. gylyje surasta keraminių glazuruotų plytelių grindų fragmentas. 1976 m. rudenį kvadratinio pastato rytinėje dalyje buvo išryškintas presbiterinės dalies kontūras. Po šių atradimų imta galvoti, kad tai yra pirmosios XIV a. pabaigos katedros liekanos, tačiau mūrų pobūdis, glazuruotų grindų buvimas, jų įgilinimas leido manyti, kad dalį surastų senųjų mūrų reikėtų sieti su dar ankstesnio, siekiančio XIII a. antrąją pusę ar XIV a. pradžią, kulto pastato liekanomis...". 1984-1985 m. Paminklų konservavimo instituto specialistų grupė atliko tolimesnius tyrinėjimus, kurių "...papildomi duomenys apie senojo kvadratinio pastato planą tokie: ties presbiterijos šiaurine siena rastos dviejų patalpų liekanos. Tirtuose plotuose rasta 10-11 įvairių laikotarpių grindų. Surastas dar vienas nesuardytas grindų iš glazūruotų plytelių fragmentas. Senojo kvadratinio pastato viduje... žemiausios grindys

yra 2,5-2,7 m gylyje, aukščiausios — 1,73 m gylyje. Dabartinio pastato žemiausios, įrengtos XV a. grindys yra 1,0 m gylyje, virš jų dar esama liekanų bent šešerių grindų, įrengtų XVI-XIX a.

Susumavus tyrimų rezultatus, nustatyta, kad Vilniaus Žemutinėje pilyje Pilies kalno vakarinėje papėdėje, dabartinės katedros vietoje, yra buvęs kvadratinio plano (22,7 x 22,4 m) kulto pastatas, jo išorėje ties vakarinės sienos viduriu stovėjo apie 12,5 m. pločio masyvus (apatinės dalies sienų storis 3 m) bokštas. Pastato rytinėje dalyje buvo presbiterija... Prie presbiterijos šiaurinės sienos glaudėsi dvi nevienodo pločio koplyčios, viena jų galėjo būti skirta zakristijai. Pastato išorėje prie kampų ir sienų buvo prišlieti kontroforsai. Bažnyčios interjero erdvę į tris navas dalijo dvi poros piliorių, prie vakarinės ir rytinės sienų šliejosi masyvūs piliastrai... Vilniaus Viduramžių katedros interjeras buvo polichromiškas, puošnus. Interjerą puošė ir glazūruotų plytelių grindys... Jo architektūrinės formos (presbiterijos su apsida sandūros pobūdis), statybos technika (mūro skiedinio savybės, plytų matmenys, sienų mūrijimo būdas), interjero puošyba (glazuruotų plytelių grindys) leidžia manyti, kad tai XIII amžiaus pastato liekanos. Tai Mindaugo laikų katedra. Ji statyta tuo laikotarpiu, kai Vidurio Europos architektūroje vyravo pereinamieji iš romanikos į gotiką stilistiniai bruožai... Jo architektūros — trinavės, trumpos halės su keturiomis vidinėmis atramomis — prototipų nemažai būta XIII a. kaimyninėse šalyse. Tikriausiai Mindaugo katedros šoniniuose fasaduose buvo po tris su pusapskritėmis sąramomis langus, bokštą vainikavo piramidinis nestačių šlaitų (35°-45°) stogas... Stogas turėjo būti dengtas švino skarda, nes degėsiuose virš glazuruotų grindų rasta susilydžiusio švino gabalų...".

Kada buvo pastatyta Mindaugo katedra, nėra duomenų. Popiežius Inocentas IV 1251.VII.17 d. bulėje Chelmno vyskupui rašo, kad Mindaugas žada statyti katedrą. 1414-1418 Konstancos bažnytiniame suvažiavime

Kryžiuočių ordino generalinis prokuratorius Paul von Vormdit liudijo, kad XIII a. Mindaugas Vilniuje pastatė katedros bažnyčią ir kad Vilniuje buvo (tenykščio) vyskupo rezidencija.

Toji naujoji vyskupija pradžioje buvo subordinuota Rygos arkivyskupijai, bet po triskartinio Mindaugo prašymo popiežius Inocentas IV, savo 1254.IX.20 d. bule (Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae Gentiumque... ex tabularis Vaticanis... ab Augustino Theiner... 1207 1409, Osnabrück (1860), 1969, Nr. 121) ją padarė betarpiškai pavaldžia Apaštališkajam Sostui, tai yra padarė pradžią savarankiškai Lietuvos bažnytinei provincijai. Popiežius Aleksandras IV, 1255.III.6 d. bule (Vetera Monumenta..., Nr. 122) patvirtino Mindaugui teises į rusų žemes ir leido jam savo sūnų vainikuoti Lietuvos karaliumi. Vadinasi popiežius Mindaugo Lietuvą laikė pilnateise tuometinio Katalikų pasaulio nare ir todėl neabejotina, kad tada (Vilniuje) buvo katalikų vyskupas, vyskupija ir katedra, subordinuoti Romai.

Vilniaus katedros požemiuose rastos architektūrinės liekanos liudija, kad Mindaugas tikrai buvo pastatęs Vilniuje puošnią bažnyčią, neabejotinai katedros pastatą, vyskupo Kristijono vadovautos Lietuvos (Vilniaus) vyskupijos sostą ir Lietuva buvo laikoma apkrikštyta.

Atrodo, kad Vilniaus kateros pamatų vieta, nuo Mindaugo laikų nenustojo būti religinio pastato vieta. Dar daug reikia tyrinėjimų, kad galima būtų išaiškinti, kokios paskirties tos vietos pastatas buvo po Mindaugo, Treniotos, Vaišvilko (krikščionio), Švarno (kuris irgi buvo Rytų apeigų krikščionis), Traidenio, Vytenio, Gedimino, Algirdo laikais. Apie tokio pastato buvimą liudija tos vietos pastatų grindų sluoksnių daugybė. Galima prileisti, kad toji pirmoji Jogailos statyta Vilniaus katedra panaudojo ten anksčiau buvusį pastatą ar jo pamatus.

Čia dar reikia priminti (Kultūros barai 1986 m. Nr. 6), kad "1985 m. tyrinėjant Vilniaus katedros rūsius, pietinės navos kriptoje, buvo aptikta gerai išsilaikiusi 144 x

137 cm sieninės tapybos epitafinė kompozicija "Nukryžiuotasis su Marija ir šv. Jonu Evangelistu... Atidengta Vilniaus katedros freska yra aukštos tapybos kultūros... Šios freskos piešinys turi daug panašumo su bizantine Dafni vienuolyno netoli Atėnų mozaikos, sukurtos XI a. antroje pusėje, piešiniu. Tačiau Vilniaus katedros freska yra vėlesnių laikų, kitokios technikos, matmenų ir paskirties... Vilniaus katedros freska artimesnė XIII a. vidurio Vakarų Europos, ypač Vokietijos, tapybai ir bareljefams, kuriuose ryškūs bizantiškieji ir romaniškieji atgarsiai. Spalvų deriniai ne tik stiprina liūdesių išraišką, bet ir rodo artimumą ankstyvajai gotikai. Visa tai rodytų, kad ji sukurta XIV amžiaus pabaigoje".

Grindys kriptos, kurioje buvo rasta ši freska, yra 4,06 m gylyje. Vakarų-rytų kryptimi ši kripta yra 2,4 m ilgio. Be abejonės, kripta buvo statyta prie Jogailos katedros. 1984-1985 m. tirtose vietose, be aukščiau minėtos kriptos su freska, buvo atkasta ir daugiau (iš viso 15) nedidelių kriptų. Trys iš jų įrengtos dar Jogailos laikų pastate. Visas iki šiol tyrinėtas plotas po katedra apima apie 280 m^2.

3,4-3,5 m gylyje buvo rasta, kad toji vieta buvo gyvenama V-VIII amžiais. O dar gilesniame kultūriniame sluoksnyje buvo rasti medinių pastatų pėdsakai (statmenai sukaltų kuolų ir tarp jų gulsčiai sudėtų kuolų liekanos). Tokie antžeminiai stulpinės konstrukcijos statiniai Lietuvoje buvo paplitę dar I tūkstantmetyje prieš Kristų, žalvario amžiuje (1600-550 m. prieš Kristų) ir neolitui (IV-II tūkst. prieš Kristų). Vadinasi taip seniai žmogus gyveno Vilniaus katedros "žemėje".

Vytautas siekė įkurti Lietuvos bažnytinę provinciją. Sumanymas Vilniuje įsteigti metropoliją vėl atgijo XVII a. pradžioje, projektuojant įsteigti Vilniaus bažnytinę provinciją, kuri turėjusi apimti Vilniaus arkidieceziją ir Žemaičių, Smolensko, Naugarduko, Minsko, Gardino, Livonijos, Kurlandijos ir Vendeno vyskupijas. Trečią kartą, senosios Lietuvos valstybės laikais, tas klausimas

buvo iškeltas 1764 m. rinkiminiame seime, kuriame buvo priimtas nutarimas "apie Vilniaus vyskupijos pakėlimą į arkivyskupiją". Vienok, tų pat metų, karūnaciniame seime, tas klausimas liko nesvarstytas. Dar kartą klausimą Vilniaus vyskupiją pakelti į arkivyskupiją ir net tam Vilniaus arkivyskupui Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bei visos Rusijos imperijos katalikų primato titulo suteikimo klausimai buvo vartstomi 1814 m. per Rusijos derybas su Apaštališkuoju sostu. Tą projektą buvo iškėlęs Mogiliavo metropolitas St. Sesčencevičius, kuris po Vilniaus vyskupo J. Stroinovskio mirties 1816 m. pats perėmė valdyti ir Vilniaus vyskupiją. Apaštališkas sostas su tuo siūlymu nesutiko, nors tas klausimas vis dar buvo keliamas 1815-1834 metais ir net 1835 m. vėl buvo tapęs aktualiu. Šį kartą Rusija tą klausimą rišo su savo sumanymu likviduoti Mogiliavo katalikų mertropoliją. Tolimesnėse Rusijos derybose su Apaštališku Sostu tas klausimas daugiau nebuvo keliamas.

Lenkija, 1920.X.9 d. užgrobusi Vilnių, bet negalėdama priversti Lietuvą tą smurtą pripažinti, politiniais sumetimais siekė pertvarkyti Vilniaus vyskupijos ribas, o ypač siekdama atsikratyti Vilniaus vyskupo J. Matulevičiaus, sugalvojo pakeisti Vilniaus vyskupijos statusą, pakeliant ją arkivyskupija. Normaliai, Vilniaus vyskupiją pakėlus į arkivyskupijos rangą, pirmutiniu kandidatu į jos arkivyskupus būtų buvęs vyskupas J. Matulevičius. Deja, nežiūrint vyskupo J. Matulevičiaus pastangų savo vyskupijos visų tautybių tikinčiaisiais rūpintis vienodai, jisai visą laiką lenkų buvo puolamas, šmeižiamas, nes lenkai Vilniuje norėjo turėti "ganytoją" lenkininką. Todėl vyskupas J. Matulevičius 1925.VII.14 d. atisakė Vilniaus vyskupo pareigų. Lenkų laikraštis, net ne Vilniuje, o Poznanėje, "Dziennik Poznansk" 1925.VII.11 d. rašė, kad "svetimos kilmės vyskupas jau nebuvo tinkamas Vilniui, kai konkordatas sostinę pakėlė į metropolijos rangą". Kitaip tariant, lenkams Vilniuje, Lietuvos sostinėje, deja jų užgrobtoje, lietuvis vyskupas jau buvo "svetimos

kilmės" vyskupas.

Bažnytinės hierarchijos požiūriu, Vilniaus vyskupija XV šimtmečio dvidešimtaisiais metais Apaštališko sosto buvo subordinuota Gniezno arkivyskupijai. Gi valstybei žlugus, Vilniaus vyskupija, po vyskupo I. J. Masalskio tragiškos mirties 1794 m. Varšuvoje, neturėjusi jokio vyskupo, 1795 m. Kotrynos I sauvaliu parėdymu buvo prijungta prie Livonijos vyskupijos ir praktikoje 3 metus neegzistavo. Po Kotrynos II mirties, caro Povilo I sutikimu, Apaštališko nuncijaus V. Litto's dekretu, 1798 m. Vilniaus vyskupija buvo atskirta nuo Gniezno arkivyskupijos ir priskirta prie naujos, 1783 m. įsteigtos Mogiliavo arkivyskupijos, kurios subordinacijoje išbuvo iki 1925 metų.

Vilniaus katedra ilgus šimtmečius buvo Lietuvos religinio gyvenimo centras, Lietuvos valstybės vyriausia šventovė, Lietuvos valdovų intronizavimo bažnyčia. Lenkų dvasininkams, pradedant nuo Jogailos laikų, užgožus Lietuvos sukatalikinimą, lietuvių kalba iš jos buvo išstumta ir tik XIX a. antroje pusėje sėkmingiau pradėjus laisvintis iš lenkininkų "globos", atsirado viltis lietuviškjam žodžiui grįžti į Vilniaus katedrą. Deja, lenkų okupacijos laikais lietuviškam žodžiui joje nebuvo vietos. Po II Pasaulinio karo Vilniaus katedra greit buvo atimta iš tikinčiųjų. Tad, tik dabar, Apvaizdos lėmimu, Lietuvos sostinės katedrą, tą Stokos-Gucevičiaus kūrinį, katalikams atgavus ir ją iš naujo pašventinus, atsirado galimybė joje melstis ir lietuvių kalba. Lietuviams katalikams tai didelė Viešpaties dovana.

Jonas Dainauskas

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA TAUTOJE IR PASAULYJE

Šis Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos (LKBK) IX-sis tomas buvo paruoštas išleidimui 1988-siais metais, kurie į mūsų tautos istoriją įeis kaip patys reikšmingiausieji per visą, ilgai užsitęsusį, sovietinės okupacijos laikotarpį. Tais metais visa Lietuva staiga pakilo, ir prasidėjo stiprus tautinis atgimimas, atvirai ir drąsiai pasisakant už Lietuvos laisvę.

Tie 1988-ji metai ir Lietuvos katalikų Bažnyčiai buvo ypatingi. Lietuvai buvo paskirtas kardinolu buvęs vyskupas-tremtinys Vincentas Sladkevičius. Drauge su kitais kovotojais už Žmogaus ir lietuvių tautos teises iš Sibiro tremties sugrįžo Lietuvos Tikinčiųjų teisių gynimo komiteto nariai kunigai Alfonsas Svarinskas ir Sigitas Tamkevičius. Pagaliau vyskupui Julijonui Steponavičiui buvo leista sugrįžti į Vilnių ir eiti Vilniaus arkivyskupijos apaštalinio administratoriaus pareigas. Lietuvos katalikų Bažnyčia atgavo Vilniaus katedrą. Spaudoje ir viešajame gyvenime pradėta toleruoti Bažnyčia ir jos dvasiškija.

Visi tie ir daugelis kitų laimėjimų — tai pasekmė ilgos ir labai sunkios kovos už Lietuvos tikinčiųjų, Bažnyčios ir, aplamai, už lietuvių tautos teises ir laisvę.

Įsigilinus į tos kovos dar neparašytą istoriją, nesunku įsitikinti, jog dabartinių pasikeitimų Lietuvoje vienas pagrindinių faktorių buvo LKBK. Laikas patvirtino, jog toji Kronika, Lietuvos pogrindyje pasirodžiusi 1972-siais metais, tapo labai veiksmingu ir efektingu ginklu, ginant ne vien tik Lietuvos tikinčiųjų ir Bažnyčios teises.

Lietuvių išeivijoje 1974 metais pradėjus leisti LKBK atskirais tomais, jos I-jo tomo įvado autorius prof. Juozas Brazaitis rašė:

"Kronikos laikotarpis organiškai išplaukė iš Partizanų laikotarpio ir jį pratęsė. (...) Jos informacija virto kovos priemone bendroje kovoje už Žmogaus teises. Ir kiekvienas, kas Kronikas rimtai paskaito ir susimąsto, kas ima jos informacijas skleisti, netiesiogiai yra tos kovos dalyvis."[1]

Šitų įžvalgių žodžių teisingumą patvirtino laikas. Nepaisant atkaklių ir pastovių ateistinės valdžios pastangų LKBK likviduoti, ji, paties Dievo globojama, gyvuoja jau septynioliktuosius metus. Laikas patvirtino, jog ir galinga Sovietų Sąjungos saugumo mašina prieš LKBK pasirodė esanti bejėgė. Ir šiuo atveju prisimintini apaštalo šv. Povilo žodžiai: Jeigu Dievas su mumis, tai kas prieš mus!

LKBK nuo savo atsiradimo pradžios tapo Lietuvoje persekiojamos ir niekinamos katalikų Bažnyčios metraščiu. Dėl savo griežto lakoniškumo ir dėl lietuvių išeivijos nuoširdžių pastangų, ji tapo plačiai žinoma visame pasaulyje, Tiktai Kronikos dėka Pasaulis prisiminė Lietuvą ir pradėjo ja domėtis. Tai, kad vis dažniau ir dažniau Lietuvos vardas buvo prisimenamas, kol Lietuva 1988 metais tapo viso pasaulio dėmesio centru, tame LKBK vaidmuo yra nenuginčijamas.

Nemažesnė Kronikos reikšmė buvo ir pačioje Lietuvoje. Ji suvienijo Lietuvos tikinčiuosius atkakliai kovai su ateistinės valdžios savavaliavimais, labai daug ką padrąsino įsijungti į kovą, ginant savo tikėjimą, Bažnyčią ir kitas lietuvių tautos dvasines ir kultūrines vertybes.

Pažymint LKBK 7 metų sukaktį, jos Nr. 37 buvo rašoma:

"Po baudžiamosios ekspedicijos 1973 m. lapkričio mėn. čekistai triumfavo — Kronika

---

1 LKBK, I t. p. 22.

likviduota! Tačiau ji nemirė. Bėgo metai, o su jais gausėjo informacijos, drąsėjo žmonių širdys, plėtėsi skaitytojų ratas, — Kronika peržengė Tėvynės sienas ir daugeliui atvėrė akis. Šiandien Kronika — Tautos sąžinė, kovojančios Bažnyčios balsas ir visą pasaulį apskriejantis pagalbos šauksmas."[2]

Dėl to, kad Lietuvos katalikų Bažnyčia, pergyvenusi daugelį sunkių išbandymų, ir šiandieną tebėra stipri, gyvastinga ir dvasinga, didelis nuopelnas priklauso ir Kronikai.

LKBK davusi pradžią pastarųjų dviejų dešimtmečių Lietuvos pogrindžio spaudai, buvo pradininkė stiprios ir vis besiplečiančios pogrindžio veiklos, kuri savo ruožtu iššaukė disidentinį judėjimą, tapusį dabar vykstančio tautinio atgimimo kertiniu akmeniu.

Kroniką labai vertino ir kiti Lietuvos pogrindžio leidiniai, kurie, gerai suvokdami jos reikšmę, stengėsi padėti jai išsilaikyti, patys būdami nuolatiniame pavojuje. Pavyzdžiui, "Aušros" Nr. 30 vedamajame, pavadintame "Dešimtmetis, kurį minės šimtmečiai" 1982 metais buvo taip rašoma:

"Legaliam leidiniui dešimtmetis — nežymus jubiliejus, o pogrindžio — tai jau didelės reikšmės stebėtinas įvykis (...)

Pasklaidžius LKB Kronikos numerius, sukrečia bedieviškos valdžios ir jos tarnų brutalumas, cinizmas, nežmoniškumas. Jų nedaug, jie sudaro mažumą, bet jie turi valdžią, beveik neribotas galimybes reikšti savo neapykantą (...).

LKB Kronika — visų pirma religinės kovos metraštis. Šis metraštis rodo, kad Lietuva dar labai turtinga tikėjimo kariais, kurie savo

---

2 LKBK, V t. p. 332.

drąsa, ištikimybe Bažnyčiai, tiesai, stebina, sužavi, uždega kiekvieną geros valios žmogų. Šių karių tarpe matome ir mažą mokinuką, ginantį kryželį ant savo krūtinės, ir jaunuolius, statančius kryžius pakelėse, ir senelį, drąsiai ginantį savo įsitikinimus net teisiamųjų suole ir su džiaugsmu einantį ne į užtarnautą poilsį, o į griežto režimo lagerį".[3]

Lietuvos pogrindžio žurnalas "Alma Mater" apie LKBK 1979 metais taip rašė:

"Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika — tai labiausiai žinomas tęstinis leidinys ne tik Lietuvoje, bet ir plačiame pasaulyje. (...) Jos spausdinama medžiaga — dokumentinė, faktinė. Tikslas — ginti tikinčiųjų teises, religinę laisvę, nurodyti įstatymų pažeidinėjimus šioje srityje bei tikinčiųjų diskriminaciją. (...) Dokumentinė medžiaga kelia paniką KGB. Ši medžiaga padėjo Belgrade atskleisti TSRS melagingus tvirtinimus, kad ji vykdo Helsinkyje prisiimtus įsipareigojimus Žmogaus teisių srityje. LKB Kronika demaskuoja šmeižtus, pasirodančius tarybinėje spaudoje, Žmogaus teisių gynėjų "teismai" rado platų atgarsį šiame leidinyje, padėjo daugeliui sužinoti tikrą tiesą".[4]

"Perspektyvos", kai kurių Lietuvoje ir išeivijoje laikomos liberalios krypties pogrindžio žurnalu, tais pačiais metais taip vertino LKBK:

"Šis leidinys — dabartinės periodinės pogrindžio spaudos pradininkas, savo kryptingumu jau suvaidino labai reikšmingą politinį ir is-

---

3 Aušra, VI t. p.p. 177 ir 181.

4 Alma Mater, Nr. 1. p. 97.

torinį vaidmenį, atkreipdamas daugelio pasaulio kraštų dėmesį į Lietuvą ir į jos gyventojų beteisiškumą dabartinio režimo sąlygose. Prisiminkime: kol mūsų išeiviai ilgus metus kėlė į viešumą tiktai lietuvių tautos nacionalinio beteisiškumo klausimus, pasaulis tylėjo, o Lietuva jam buvo beveik užmirštas kraštas. LKB Kronika daug prisidėjo prie to, kad Žmogaus teisių gynimo klausimas taptų svarbiu tarptautinės politikos veiksniu. Lietuvoje iškovojus religinę laisvę, tuo pačiu didele dalimi išsispręstų ir kiti Žmogaus teisių atgavimo šiame krašte klausimai".[5]

Taigi, LKBK vaidmuo ir jos reikšmė Lietuvai yra įvairiapusė. Kada nors ją moksliškai įvertins Lietuvos, jos katalikų Bažnyčios ir kultūros istorikai, nors ir pati Kronika jau turi savąją istoriją, kuri ateityje įkvėps kūrybai ne vieną menininką ir literatą.

Pastarosiose srityse jau padaryta graži pradžia. Du jauni lietuvių kilmės prancūzų aktoriai Karolina Masiulytė-Paliulienė ir Žanas Kristofas Mončis, pasinaudodami Nijolės Sadūnaitės, teistos už LKBK dauginimą ir platinimą, parašytais atsiminimais, sukūrė įspūdingą dramą, pavadintą "Aušros Vartai", kurią jie su dideliu pasisekimu daug kartų vaidino vienoje šv. Eustachijaus bažnyčios kriptoje, Paryžiuje. Ši drama, jų atlikta Lampertheimo bažnyčioje, Europos lietuviškųjų studijų savaitės Vokietijoje dalyviams paliko gilų įspūdį. Atliktas meninis šio jaudinančio spektaklio vaizdo ir garso įrašas.

"Aušra" Nr. 30, nurodydama įvairiapusę LKBK reikšmę, rašė:

"Tikrai, kiek peno joje gali rasti savo veiklai dvasininkai, visuomenininkai, politikai, isto-

---

5 Perspektyvos, Nr. 9. p. 47.

rikai, rašytojai, dramaturgai, poetai, menininkai! Pagaliau — kiekvienas žmogus".[6]

*

Šis LKBK 9-sis tomas jo išleidėjų yra skiriamas prisiminti ir pagerbti visus tuos, kurie ištvėrė ir nepalūžo labai sunkioje ir atkaklioje kovoje, gindami Lietuvos katalikų Bažnyčios teises. Šios kovos dalinę pergalę simboliškai apvainikavo Vilniaus katedros sugrąžinimas tikintiesiems ir vyskupui-tremtiniui Julijonui Steponavičiui sugrąžinimas teisės eiti savo vyskupiškas pareigas Vilniaus arkivyskupijoje.

Simboliška ir tai, kad šio tomo gale patalpintas Kronikos 75-sis numeris, išleistas 1987 m. lapkričio 1 dieną, tarsi nubrėžia laiko ribą, nuo kurios, jau sekančiais 1988 metais prasidėjo staigus ir plačiai pasireiškęs tautos atgimimas Tėvynėje.

Pirmojo mūsų tautos atgimimo pradininke buvo J. Basanavičiaus ir kitų jo bendraminčių, jau daugiau kaip prieš 100 metų, labai sunkiais priespaudos metais įkurtoji "Aušra". Tai, ką anais laikais padarė "Aušra", panašų vaidmenį dabar atliko "LKB Kronika". Jos vaidmuo dabar vykstančiame tautiniame atgimime Tėvynėje yra neginčijamas.

*

Tai, kad LKBK gyvuoja jau septynioliktuosius metus, labai didelis nuopelnas ir lietuvių išeivijos. Jos nežinomus leidėjus Lietuvoje labai skatino, drąsino ir palaikė žinojimas, kad į Vakarus patekę Kronikos numeriai yra panaudojami mūsų išeivijos spaudoje, kad ji yra verčiama į kitas kalbas, kad išleidžiami ne tik pavieniai jų numeriai anglų kalba, bet taip pat ir jų numerių tomai lietuvių ir kitomis kalbomis. Pagaliau toji Kronika, sugrįžusi į

---

6 Aušra, VI t. p. 177.

Lietuvą radijo bangomis, pasidarė plačiai žinoma visoje Lietuvoje. O tai skatino visus kovojančius ne vien tik už tikėjimo ir Bažnyčios laisvę, bet ir už pačios lietuvių visos tautos laisvę, dar labiau priešintis okupacinės valdžios pastangoms mūsų tautą subedievinti ir ją nutautinti.

Kaip Lietuvoje buvo ir yra vertinamas jos išeivių indėlis, palaikant ir platinant Kroniką, akivaizdžiai parodo šios citatos.

1973 metais joje buvo rašoma:

> *"Veikli ir ištikima savo Tėvynės idealams mūsų emigracija išpopuliarino pasaulyje skaudų Lietuvos Katalikų Bažnyčios persekiojimą. Didieji pasaulio dienraščiai, radijas ir televizija dažnai komentavo įvykius Lietuvoje. Visa tai kenkė Tarybų Sąjungos prestižui. Juo labiau, kad ji "kovoja" net "už" Azijos katalikų teises... Tarybinė propaganda kaip niekad puolė ir koliojo lietuviškąją emigraciją".*[7]

Šešeriems metams praėjus, Kronika taip dėkojo emigracijos tremtyje esantiems lietuviams:

> *""Kronika be galo dėkinga broliams ir sesėms Vakaruose, nes be jų kruopštaus triūso tiesos žodis atsimuštų į geležinę uždangą ir tik aidu sugrįžtų, nepasiekęs plataus pasaulio".*[8]

1982 metais straipsnyje, pavadintame "LKB Kronikai 10 metų!" rašoma:

> *"Labai daug šaunių bendradarbių "LKB Kronika" turi užsienyje. Vieni jų leidinį verčia į anglų, prancūzų, italų ir kt. kalbas, kiti — me-*

---

7 LKBK, I t. p. 209.
8 LKBK, V t. p. 333.

džiagą perspausdina įvairiuose laikraščiuose ir žurnaluose, treti — siuntinėja įvairioms įstaigoms bei organizacijoms. Daugumos bendradarbių pavadžių "LKB Kronika" nežino, bet jaučia jų moralinį artumą. Jei ne šimtai idealistų Tėvynėje ir Vakaruose, "LKB Kronikos" arba nebūtų, arba ji būtų silpna ir neįtakinga. Todėl "LKB Kronikos" redakcija visų engiamų Lietuvos katalikų vardu visiems, visiems — čia ir ten — taria nuoširdų ačiū! 'Ačiū ir tiems, kurie Kroniką nuolat lydi savo malda'."[9]

*

Kova dėl tikėjimo ir Bažnyčios laisvės Lietuvoje dar nebaigta. LKB Kronikos reikšmė, kurią patvirtino pats gyvenimas, ir toliau nesumažės. Žinoma, ilgainiui ją gali pakeisti kitų pavadinimų leidiniai, tačiau juose visuose pasiliks LKB Kronikos dvasia, kuri ir toliau skatins saugoti ir ginti visas mūsų tautos dvasines vertybes.

"Aušra" (Nr. 30) 1982 metais taip rašė apie Kroniką:

"LKB Kronika (...) tai tikinčios ir kovojančios Lietuvos balsas, daugumos balsas, kurį verta išgirsti, į kurį verta atsižvelgti, nes nutildyti jo jau neįmanoma! LKB Kronika gali nutilti tik likvidavus tikinčiųjų diskriminaciją, persekiojimą, tik suteikus Bažnyčiai laisvę. (...) LKB Kronika — ryškiausia Lietuvos pogrindžio žvaigždė. Gerai kad ji šviečia! Baisu ir pagalvoti, kokia tamsi liktų ir taip niūri mūsų padangė, jeigu ji užgestų!... Juk Vatikano radijo rūpesčių kaip tik šios žvaigždės spinduliai dažniausiai sušvinta mūsų pastogėse, nušviečia mū-

---

9 LKBK, VII t. p. 111.

sų religinio, tautinio gyvenimo frontą, sąmonina ir drąsina mus kovoti už amžinąsias vertybes, už katalikišką ir laisvą Lietuvą. (...) Tegul nė vieno nepalaužia sunkūs išbandymai. Tegul greičiau išsipildo LKB kronikos siekiai: "kad galėtume laisvai gyventi ir tikėti". Teneužgęsta ši žvaigždė, kol Laisvės Saulė patekės! Tenenutrūksta Kovos metraštis, kol baigsis pergale!"[10]

*

Klysta tie, kurie mano jog LKBK rūpinasi vien tik tikėjimo ir Bažnyčios išsaugojimu bei jų sustiprinimu Lietuvoje. 1975 metais Kronika (Nr. 16) rašė:

"LKB Kronika laukia tikslios ir išsamios informacijos apie Lietuvos tikinčiųjų diskriminaciją ir priešinimąsi, prieš nutautinimą bei subedievinimą".[11]

Grynai tautiniais klausimais straipsnių ir informacijų Kronikos Nr. 1-75 buvo atspausdinta ne mažiau kaip 150. Ji didelį dėmesį skyrė visiems, kurie buvo areštuoti, nuteisti ir įkalinti ne vien už tai, kad jie gynė tikėjimą arba vienaip ar kitaip prisidėjo prie LKBK leidimo, jos dauginimo ir platinimo. Kronika skelbė išsamią informaciją apie areštus ir teismų eigą, kalinių buitį, jų laiškų ištraukas ir kt. Iš viso tokių straipsnių buvo arti 300. Ji informavo apie naujus pogrindžio leidinius. Tokių informacijų buvo arti 100.

LKBK Nr. 1-75 buvo paskelbta beveik 500 dokumentų, įvairių pareiškimų, protestų, skundų, prašymų ir atvirų laiškų. Buvo skelbiami laiškai, skirti ir užsieniui. Vien tik šios rūšies medžiaga LKBK yra neįkainuojamas istorinių studijų šaltinis.

---

10 Aušra, VI t. p. 181-183.
11 LKBK, III t. p. 57.

Nepaprastai vertinga Kronikoje paskelbta informacinė medžiaga iš įvairių Lietuvos vietų, kuri kalba vien faktais ir vaizdžiai iliustruoja lietuvių tautos kovingumą, ginant dvasines ir tautines-kultūrines vertybes. Šios grupės medžiaga taip pat labai vertinga visapusiškoms studijoms. O tokios informacinės medžiagos iki LKBK 75 numerio imtinai buvo paskelbta net 2200 (!).

Vertingi Kronikoje paskelbti apžvalginai straipsniai, kurių aukščiau minėtuose numeriuose iš viso apie šimtą.

LKBK didelį dėmesį skyrė katalikų Bažnyčiai, esančiai Sovietų Sąjungoje už Lietuvos ribų. Ji rašė apie dar sunkesnius katalikų vargus Baltarusijoje, Ukrainoje, Moldavijoje, Kazachstane ir kitur. Šios grupės informacinės medžiagos Kronikos Nr. 1-75 buvo paskelbta apie 60 vienetų.

Iš viso 1972-1987 metais LKBK paskelbė apie 3300 įvairaus dydžio straipsnių. Vieni iš jų apėmė keliolįką puslapių, kiti — tik keletą eilučių. Nežiūrint jų dydžio, visi jie buvo ir pasilieka svarbūs ir reikšmingi, nes visi jie padeda suprasti ir įsijausti į pavergtos, tačiau dėl savo laisvės atkakliai kovojančios tautos dvasią.

Tenka pažymėti, jog tie 3300 straipsnių yra tiktai maža dalelė to, ką LKBK būtų galėjusi paskelbti tomis pačiomis temomis. Žmonių baimė patekti į KGB taikiklį daug svarbios medžiagos paliko tiktai liudininkų atmintyje arba jau nuėjo kapų užmarščiai.

Pati Kronika (Nr. 51) tai patvirtina:

> *"Daugelis net gerų tikinčiųjų bijo pateikti žinias apie savo persekiojimus, nes KGB kiekvieną, apie kurį rašo Kronika, apkaltina kaip jos bendradarbį. Nesąmoningi tikintieji geriau linkę tylėti, užmiršdami, jog tylėjimas — netiesioginis bendradarbiavimas su KGB, padedantis keroti niekšybėms. Jei ne ši tikinčiųjų baimė, tai LKB Kronika kur kas išsamiau nušviestų dabar-*

tinę Lietuvos tikinčiųjų padėtį".[12]

O tokiai baimei pagrindą davė areštai ir šimtai kratų bei įvairūs persekiojimai.

Vien tik per pirmąjį LKB Kronikos gyvavimo dešimtmetį už jos dauginimą ir platinimą buvo areštuoti ir nuteisti: Petras Plumpa-Pluira (1973), Povilas Petronis (1973), Jonas Stašaitis (1973), Virgilijus Jaugelis (1974), dr. Sergiejus Kovaliovas (1974), Nijolė Sadūnaitė (1974), Vladas Lapienis (1976 II kartą — 1985), Jonas-Kastytis Matulionis (1976), Ona Pranckūnaitė (1977), Anastazas Janulis (1980), Povilas Buzas (1980), Genė Navickaitė (1980), Ona Vitkauskaitė (1980).[13]

Antrajame LKBK gyvavimo dešimtmetyje, dėl savo bejėgiškumo prieš Kroniką KGB savo pagiežą išliejo 1983 metais areštuodama Lietuvos Tikinčiųjų Teisių Gynimo Komiteto narius kunigus Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių. KGB buvo įsitikinusi jog LKBK yra leidžiama ne be jų žinios ir bendradarbiavimo. Tačiau ir po šių dviejų šviesių ir veiklių kunigų nuteisimo Kronika nenusotojo ėjusi. Ji tebegyvuoja ir dabar, istorinius 1988-sius metus užbaigdama 79-ju numeriu.

> *"Kronika būtų silpnutis kūdikis, jei nebūtų šimtų lietuvių, rizikuojančių laisve, bet kruopščiai renkančių žinias, platinančių ir skaitančių tuos paprastus, bet skausmu bei heroizmu persunktus puslapius."*[14]

LKBK 1982 metais rašė:

> *"LKB Kronikos gyvavimas per ištisą dešimtmetį sistemoje, kurioje pilna šnipų, ginkluotų gausia sekimo technika, išdavikų ir patai-*

---

12 LKBK, VII t. p. 113.
13 Ten pat, p. 110.
14 LKBK, V t. p. 333.

kūnų — yra beveik stebuklas".[15]

"LKB Kronika stebina savo tikslumu. (...) Ji surinko daugybę informacijos. Natūralu, jei į leidinį būtų įsibrovę nemaža klaidų, kurias redakcija visada buvo pasiruošusi atšaukti. Tikrai stebina, net KGB, sugebanti viską iššniukštinėti, nesugebėjo faktais sukompromituoti leidinio, o teismuose turėdavo tenkintis falsifikacijomis ar demagogiškais tvirtinimais, jog Kronika skleidžia "šmeižtus ir prasimanymus". LKB Kronikos tikslumas remiasi jos bendradarbių giliu tikėjimu, sąžiningumu ir supratimu, kad prieš melą ir tironiją galima kovoti tik tiesos ginklu".[16]

LKBK populiarumas aiškinamas taip:

"Jeigu tikintieji nebūtų jutę "LKB Kronikos" pozityvios įtakos dabartinam Lietuvos tikinčiųjų gyvenimui, tai ji nebūtų tapusi tokia populiari ir įtakinga. (...) Daug kur prievarta tapo atsargesnė ir žengė žingsnį atgal. Todėl neperdėtai galima teigti, kad LKB Kronika drauge su kitais veiksniais prisidėjo, kad šiuo metu Lietuvos tikintieji yra sąmoningesni, gerieji kunigai vieningesni, o kolaborantai — nebevaikšto iškėlę galvų, kaip tai buvo per kelis pirmuosius pokario dešimtmečius".[17]

*

Lietuvos Kronikos Sąjunga savo archyve turi sukaupusi daug gražių atsiliepimų apie jos sunkų ir kantrų darbą. Daug jų ji gauna ir dabar. Žemiau pateikiamos ci-

---

15 LKBK, VII t. p. 112.
16 LKBK VII t. p. 112.
17 Ten pat, p. 114.

tatos iš kai kurių atsiliepimų, gautų vien tiktai 1981 metais, po to, kada buvo išleistas LKBK pirmas tomas anglų ir ispanų kalbomis.

Seselė Katerina (Catherine) iš Karmeličių vienuolyno Despleine (Des Plaines, IL), rašė: "Prašome Dievo, kad jis palaimintų Lietuvoje persekiojamus katalikus. Jie iš tikrųjų yra mūsų laikų kankiniai!"

Sri Lanka valstybės Jafnos (Jaffna) vyskupas B. Dlogupilajus (B. Deogupillai) rašė: "Išreikšdamas susižavėjimą Lietuvos katalikų drąsa ir nepasidavimu, noriu jiems užtikrinti, jog mūsų žmonės melsis už katalikų tikėjimo pergalę Lietuvoje. Tegul Dievo Motina duoda jiems stiprybės, lai ji apsaugo juos ir veda juos kovoje už savo tikėjimą!"

Vyskupas Paulius My (Paul Mea), Kiribati valstybės katalikų vardu rašė: "Nuostabu, kad katalikų Bažnyčia galėjo išsilaikyuti tokiomis žiauriomis komunistinio valdymo sąlygomis. Ši knyga pilna didvyriškumo: žmonės parodo savo tikėjimą Kristui nepaisant, kad žiauriai su jais elgiamasi(...). Dievas turi būti jiems labai artimas ir turi juos labai mylėti".

Sri Lanka valstybės Čilau (Chilaw) vyskupas F. Markus Fernandos (F. Marcus Fernando): "Aš meldžiuosi, kad Dievas paguostų Jūsų tautą ir kad jos tikėjimas pasiliktų tvirtas. Mes visi meldžiamės už tą dieną, kada Lietuvoje bus atstatyta visiška tikėjimo laisvė".

Taivano Čiaji (Chiayi) vyskupijos vyskupas Jozefas Ti-Kiangas (Joseph Ti-Kang): "Kadangi mano kraštas ir mano tikra vyskupija yra tokioje pačioje padėtyje kaip Jūsų krašte, aš galiu labai gerai įsivaizduoti, kas dedasi Lietuvoje, lygindamas ją su tuo, kas dedasi Kinijoje".

Kardinolas Pias Tiaofinus (Pio Taofinus), Samoa ir Tokelau vyskupijos vyskupas: "Šita knyga tikrai atveria mano akis vienai Bažnyčios daliai, kuri priklauso tam pačiam Kristaus kūnui, kaip ir mūsų katalikai čia".

Sudano valstybės Tamburos vyskupijos vyskupas Gasis Abangitas (Gasi Abangite): "Šis tomas mus padrą-

sins, jis mums labai padės, nes mes taip pat esame kenčiančios Bažnyčios nariai. Mes ją panaudosime savo pamoksluose...".

Zimbabvės valstybės Vankio (Wankie) vyskupijos vyskupas Ignotas Prietas Vega (Ignatius Prieto Vega): "Dabar iš daugelio šitų pranešimų aš žinau tai, ką anksčiau žinojau tik teoriškai, t.y., kokiais apgaulingais būdais Bažnyčia yra prislėgta komunistiniuose kraštuose".

Škotijos Glazgovo (Glasgow) ir Gelovajo (Galloway) vyskupas Dyrekas Roulaifas (Derek Rawcliffe): "Man knyga ne tik įdomi, bet ir naudinga. Aš ją paskolinau vienam Pietų Afrikos kunigui, kuris studijuoja Glazgovo universitete ir rašo darbą apie Žmogaus teisių pažeidimus. Jis su dideliu dėmesiu panaudos Jūsų knygos medžiagą".

Ukrainiečių katalikų vyskupas A. Roboreckis iš Saskačevanės (Saskatchewan) provincijos Kanadoje rašė: "Šis leidinys yra nepaprastai vertingas kaip informacijos šaltinis, kuris aprašo Žmogaus teisių pažeidinėjimus tame krašte".

Cincinačio (Cincinnati) arkivyskupijos arkivyskupas Jozefas L. Bernardinas (Joseph L. Bernardin), dabar — kardinolas ir Čikagos arkivyskupas, savo laiške pažymėjo: "Šita knyga tikrai atveria mano akis vienai Bažnyčios daliai, kuri priklauso tam pačiam Kristaus kūnui kaip ir mūsų katalikai čia".

O Indijos Trivandrum'o vyskupijos vyskupas A. B. Džakobas (A. B. Jacob) įvertindamas Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos leidėjų darbą taip rašė: "Aš matau, kokį puikų darbą Jūs atliekate, užfiksuodami vienos tautos, susidūrusios su priespauda ir persekiojimais, narsią ir didvyrišką kovą, kad išsilaikytų ir gyventų pagal savo tikėjimą".

JAV vyskupai savo susirinkime, kuris įvyko 1988 m. lapkričio mėn. 17 dieną Vašingtone (Washington), priėmė pareiškimą religinės laisvės Rytų Europoje ir Sovietų Sąjungoje klausimu. Tame pareiškime išsamiai pa-

sisakoma apie Bažnyčios ir jos tikinčiųjų padėtį Lietuvoje. Katalikų Bažnyčia Lietuvoje yra apibūdinama kaip tvirtovė prieš sovietų pastangas sunaikinti Lietuvos religinę, kultūrinę ir tautinę-politinę tapatybę. Aptariant religinės laisvės varžymus Lietuvoje, Amerikos vyskupų dokumente pažymima, kad apie juos pastaraisiais metais pasaulio viešąją opiniją plačiai informavo Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika.[18]

1989 metų vasario Venecuelos sostinėje Karakase (Caracas) Atstovų Rūmų pirmininkas dr. Rodrigezas (Jose Rodriguez Iturbe) priėmė grupę Venecuelos lietuvių, su kuriais buvo ir šio straipsnio autorius. To priėmimo metu dr. Rodrigezas išreiškė visiems lietuviams gilią padėką už Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką, kuri įvairiomis kalbomis išplatinama visame pasaulyje, o taip pat ir Venecueloje. Jo nuomone Bažnyčios istorijoje tai išsamiausias ir vertingiausias dokumentas apie nuožmų tikėjimo persekiojimą ir apie didvyrišką Lietuvos katalikų laikyseną. Dr. Rodrigezas sakė žinąs iš savo patirties, jog Vakarų Europoje ir Pietų Amerikoje, neišskiriant Venecuelos, modernusis gyvenimas neigiamai veikia į žmones, skaldydamas ir ardydamas šeimas, silpnindamas Bažnyčios jėgas ir dvasiškijos pastangas. Pokalbio metu dr. Rodrigezas pabrėžė: "Žinokite, jog šiandieną Vakarai semiasi dvasinės stiprybės ne iš savo pačių religinių tradicijų, o iš lietuvių, kurie savo gilų tikėjimą išlaiko dabartinio amžiaus katakombose. Lietuviškos tikinčiųjų šeimos yra galingi tikėjimo židiniai ir Katalikų Bažnyčios ramsčiai. Tai yra brangiausia jūsų dovana laisviems Vakarams. Jūsų kilnus pavyzdys ir jūsų tikėjimo auka yra geriausias moralinio ir religinio atsigaivinimo pažadas. Tikėkite, lietuviai, — kalbėjo Venecuelos Atstovų Rūmų pirmininkas dr. Rodrigezas, — jog Venecuela ir laisvasis Vakarų pasaulis pasiliks jums amžinai dėkingi už Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką, stipraus ir nepalaužiamo tikėjimo liudininkę".

Aukščiau pateikti pasisakymai parodo pasaulinį LKBK pripažinimą. Todėl mes lietuviai, kur begyventume — tėvynėje ar išeivijoje, — turime pareigą ir toliau visomis priemonėmis ir būdais Kronikos balsą skleisti visame pasaulyje, nes šis mūsų veiklos veikimo būdas yra vienas pagrindinių kovos už tikėjimo ir tėvynės Lietuvos laisvę formų. Kronikos tomai Lietuvos Kronikos Sąjungos rūpestingai išleisti ir tebeleidžiami akademiniame lygyje, visada pasiliks įvairių mokslinių studijų šaltiniai.

Vytautas Sluodis

1989 m. kovo mėn. 8 d.

LEIDĖJŲ ŽODIS

Lietuvos Kronikos sąjunga, pradėjusi darbą nuo pirmojo LKB Kronikos numerio pasirodymo, išleisto 1972 m. kovo 19 d. pavergtoje Lietuvoje, pogrindyje, leidžia LKB Kronikos knygas tomais lietuvių, anglų, ispanų ir prancūzų kalbomis. Lietuvių visuomenei pateikiame šį LKB Kronikos IX tomą, kuriame aštuoni Kronikos numeriai — 68-75.

Lietuvos Kronikos sąjunga šių metų vasario mėnesį išleido LKB Kronikos VI tomą anglų kalba ir tuojau bus spausdinamas septintasis tomas ispanų kalba. Dar šį rudenį bus leidžiami LKB Kronikos II ir VII tomas anglų kalba, o taipgi jau verčiamas VIII tomas į anglų ir ispanų kalbas. Po to seks X tomas lietuvių kalba.

LKB Kronikos IX tomas yra leidžiamas Gorbačiovo paskelbtame persitvarkymo laikotarpyje. Komunistai daugiausia dėl ekonominių sunkumų davė daugiau laisvės tikintiesiems, grąžindami kai kurias bažnyčias, ypač Vilniaus katedrą, taipgi leido J. E. vyskupui Julijonui Steponavičiui grįžti iš tremties į Vilnių ir perimti Vilniaus arkivyskupo pareigas. Kaip tik šis IX-sis tomas ir skiriamas Vilniaus Katedros tikintiesiems grąžinimui paminėti.

LKB Kronikos 77 numeryje rašoma, kad priešreliginiai įstatymai lieka galioje ir toliau, tad ir LKB Kronika bus ir toliau leidžiama pogrindyje.

LKB Kronikos knygų leidimas kasmet po kelius tomus reikalauja labai didelių sumų lėšų, kurių leidėjai mažai teturi. Tad visi lietuviai yra prašomi skubiai paremti, kaip galima, didesnėmis aukomis LKB Kronikos knygų leidimą, kad leidėjai įstengtų jas išleisti be sutrukdymų ir jas paskleisti visame laisvajame pasaulyje. Tuo parodytų Lietuvos kovą už tikėjimo ir tautos laisvę.

Šioje knygoje sudėtos LKB Kronikos yra tikrai gautos iš Pavergtos Lietuvos, ir niekas jose nėra pakeista, išskyrus redaktoriaus pridėtas antraštėles, kurios spausdi-

namos juodu šriftu ir yra paimtos į skliaustelius u dvitaškiu. Knygos gale pridedamas asmenų vardynas,terminų ir santrumpų paaiškinimai bei aukotojų sąrašas.

Leidėjai nuoširdžiai dėkoja istorikui Jonui Dinauskui už Vilniaus Katedros istorinę apžvalgą, prof. 'ytautui Skuodžiui už įvadą, redaktoriui už knygos reagavimą ir vardyno sudarymą, seselei Mercedes už ilistracijas, Aleksandrui Pakalniškiui Jr. už surinkimą, lažymą ir korektūrų atitaisymą, Kingsport Press spaustuvei už gražų spausdinimo darbą, o visiems aukotojams u:aukas ir kitiems visiems bet kuo prisidėjusiems prie šios nygos išleidimo.

Lietuvos Kronikos sąjungos vldyba

Žmonių minios 1988 m. rudenį
prie Vilniaus katedros

Nr. 68

- Šiandienos rūpesčiai

- Lietuvos krikšto jubiliejui artėjant

- Dėkojame!

- Iš Vlado Lapienio teismo

  a) V. Lapienio gynimasis ir paskutinis žodis

  b) Teismo nuosprendis

- Skaitytojo mintys, perskaičius J. Kazlausko ir V. Balkevičiaus straipsnius — "Kaip gaminami šventuoliai" ir "Jėzuitiškos tiesos prasmė"

- Mūsų kaliniai

- Žinios iš vyskupijų

- Sovietinėje mokykloje

- Nauji pogrindžio leidiniai

1985 m. spalio 16 d.

2

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA
Nr. 68

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

ŠIANDIENOS RŪPESČIAI

(Dezinformacijos pagalba klaidinami tikintieji, o religijos persekiojimas tęsiasi):

Kristus, kalbėdamas apie Bažnyčią ir jos vaikus ištinkančius persekiojimus, yra pasakęs šiuos žodžius: "Atsiras netikrų mesijų ir pranašų. Jie darys stebuklingų ženklų, bandydami suvedžioti, jei tai būtų imanoma net išrinktuosius. Todėl būkite apdairūs. Aš jus iš anksto dėl to visko įspėjau" (Mk 13,22-23).

Sunkiais Bažnyčios istorijos momentais verta šiuos Jėzaus žodžius dažnai apmąstyti kasdieninių gyvenimo įvykių fone. Pabandykime šiuos žodžius prisimindami, panagrinėti vieną kitą mūsų gyvenimo momento įvykį, ypač tuos, kurie daugiau įneša nerimo tikinčio lietuvio širdin.

Sakoma, kad bedieviška valdžia turi savo žinioje specialių skyrių sąmoningai dezinformacijai, gandams skleisti. Tuo didesnis Bažnyčios priešams džiaugsmas, kuo stambesnė, reikšmingesnė žuvelė užkliūva ant jų dezinformacijos kabliuko.

Tikinčioji Lietuva pergyvena dėl suimtų kunigų, dėl pakartotino suėmimo vos kelias dienas laisvėje pabuvusio kun. Jono-Kęstyčio Matulionio. RRT įgaliotinis Petras Anilionis mėgino įtikinti Lietuvos kunigus ir vyskupus, kad dėl kun. J. K. Matulionio suėmimo yra kalti kunigai ekstremistai, pakurstę kun. J. K. Matulionį, o taip pat ir jis pats, pasakęs per daug smarkius pamokslus. Tai netiesa! Ši dezinformacija plačiai skleidžiama Lietuvoje. Iš tiesų, kun. J. K. Matulionis nei Vilniuje, nei Kybartuose pamokslų nesakė. Paskaitė grynai religinį savo eilėraštį, o jį sveikinusiems žmonėms tepasakė keletą sakinių. Kybartuose trumpai pasakė: "Jei žmonės mylėtų Dievą, tai lageriai būtų tušti." Baisu, kai kartą teko išgirsti žmogų, prakeikiantį savo Tėvy-

nę: "Ta prakeikta Tarybų Sąjunga!" Šį iš konteksto išimtą sakinį P. Anilionis panaudojo pateisinimui nežmoniško elgesio su invalidu kun. K. Matulioniu. Pati valdžios laikysena išduoda, kad tiesa ne įgaliotinio pusėje, nes jokio naujo teismo suimtam kunigui nebuvo. Kun. J. K. Matulionis be papildomo teismo išsiųstas atlikti bausmę, nuo kurios buvo amnestuotas. Tik šį kartą išsiųstas toliau, į patį Sibirą — Užbaikalėje, į Čitos sritį.

(Kai kurie kunigai, prisitaikydami prie ateistų spaudimo, ima bendradarbiauti su KGB, smerkdami už sąžinės laisvę kovojančius kunigus):

Ne naujiena, kad bedievių kolaborantai uoliausius kunigus, bedievių vadinamus ekstremistais, mėgina apkaltinti Bažnyčios vienybės ardymu, nesilaikymu bažnytinės drausmės, net ėjimu prieš vyskupus, ypač kai jie mėgina aukštesniuose bažnytiniuose postuose esančių dvasininkų dėmesį atkreipti į bedieviškos dezinformacijos klastą. Tačiau ar ne keista, kai dėl tos tariamos Bažnyčios "vienybės" ima sielotis atvirai prieš tikėjimą kovojąs ateizmo propagandistas B. Deksnys (Ateizmas, religija ir ideologinė kova, Vilnius, 1985, p. 103-105)? Ne Bažnyčios naudai tas rūpestis. Kokios vienybės Bažnyčioje nori ateistai? Bažnyčios nelaimei ateistams pasisekė kai ką paveikti grasinimais ir pažadais, kad su jais bendradarbiautų. Kiti, uolesni, matydami persekiojamą Bažnyčią ir niekinamą Dievą, bando gelbėti padėtį, paveikti kitus, kad nepasiduotų bedievių reikalavimams. Jie ir yra didžiausi ir "vienybės" ardytojai. Ir tada šaukia valdiški bedieviai: "Nėra vienybės!" Suprasdami tą "vienybę" nekaip vienybę su Kristumi, su šv. Tėvu, bet tik su tais, kurie yra supasavę ir paklusę saugumo diktatui.

Valdiški bedieviai nuolat įtikinėja pasaulį ir mūsų liaudį, kad jie nesikiša į Bažnyčios kanoninę veiklą. Kai kurioje nors vyskupijoje netekusioje ordinaro, renkamas valdytojas, įtikinėjama, kad rinkimai laisvi, kanoniški, kad iš civilinės valdžios pusės nebuvo kišamasi į jų eigą ir rezultatus. Bet štai, š.m. "Švyturio" žurnale (Nr. 12, p. 10) ateistas V. L. Balkevičius, puldamas kun. Joną Danylą, nesigėdindamas teigia, kad bedieviška valsty-

bė ne tik turi teisę, bet ir privalo kištis į vyskupijų valdytojų rinkimus. Esą ir nepriklausomoje Lietuvoje konkordatas leidęs. Deja, V. Balkevičius suklydo, — konkordatas reikalavo, kad Vatikanas, skirdamas rezidencinį vyskupą, atsiklaustų civilinę valdžią, ar prieš skiriamąjį neturi politinio pobūdžio priekaištų. Nei apaštalinių administratorių, nei vyskupų augziliarų, tuo labiau vyskupijų valdytojų kandidatūrų su civiline valdžia derinti nereikėjo. Savo melagingais demagogiškais išvedžiojimais šis ateistas aiškiai įrodo, ko vertas teiginys, kad Lietuvoje bedieviška civilinė valdžia nesikiša į Bažnyčios kanoninę veiklą.

Civilinės valdžios pareigūnai terorizuoja neoficialiai veikiančių vienuolynų seseris, įtikinėdami: "Galite būti vienuolėmis. Melskitės kiek norite, tik mums praneškite, ką jūsų vyresniosios įsakinėja jums daryti, kokie kunigai pas jus lankosi, ką jie kalba. Tada nenusikalsite nei Bažnyčios, nei valstybės įstatymams". Tačiau toks bendradarbiavimas su bedieviais, kovojančiais prieš Bažnyčią, yra nusikaltimas Bažnyčios kanonams, reikalaujantiems, kad vienuolijos reikalai nebūtų išnešti už kongregacijos ribų.

Skaudu, kad bedieviškai dezinformacijai skleisti panaudojami kai kurie kunigai ir net sakyklos. Šiais metais Vilniaus kunigams vestų rekolekcijų vadovas įrodinėjo, kad Vatikanas pasmerkė "išsilaisvinimo teologiją", pasmerkė ir Bažnyčios bei tikinčiųjų teisių gynimą, t.y. tą veiklą, kuria užsiėmė mūsų kunigai-kaliniai — A. Svarinskas ir S. Tamkevičius. Esame dėkingi Vatikano radijui, kad prasklaidė bedieviškos dezinformacijos debesį, perduodamas prel. Vyt. Kazlausko paskaitos fragmentus šia tema. Iš laidos paaiškėjo, kad pasmerkta ne kova ir veikla už teises ir laisves, bet pataikavimas bedieviškai marksistinei doktrinai.

Nerimą kelia kai kurių "gudriųjų", su bedieviška valdžia sugyvenančių kunigų pamokymai tikintiesiems (net iš sakyklos), kaip gudriai galima atsakyti į bedieviškų anketų klausimą — "Ar tiki Dievą?" Esą galima atsakyti: "Netikiu prietarais", nors šiais laikais Lietuvoje visi žino, kad terminas "prietarai" bedievių pirmoje eilėje taikomas religijai charakterizuoti. Šiems gudruočiams reikėtų priminti, kaip mokė mūsų liaudį vysk. Motiejus Valančius sunkiais carinės priespaudos laikais: "Turite būti pasiruošę

kentėti kančias, kaip senovės katalikai. Nors viršininkai už tvirtybę katalikų tikėjime atimtų gyvenimą, sodintų į kalėjimus, plaktų ar kapotų. Visa tai turite iškentėti, nes verta to yra dangaus karalystė. Jūsų vėlės yra vertos to, idant dėl jų išganymo truputį pakentėtumėte, todėl, mano vaikai, nesigailėkite nei savo namų, nei turtų, nei gyvybės. Tikėkitės, vaikai mano, turėkitės savo tikėjimo, nors jus ir visus užmuštų..."

Kaip skaudu girdėti, kai, norint išvengti daug mažesnių kentėjimų, nei vysk. M. Valančius mini, raginama "gudriai" išduoti savąjį tikėjimą. Tikintysis neturėtų ir tokioje situacijoje pasimesti. Bažnyčia nesugriuvo, nors vienas iš paties Jėzaus pasirinktų apaštalų ir nuėjo išdavystės keliu. Liūdna, kai mūsų tikintieji, neturintys rimtos religinės spaudos kun. Broniaus Bulikos imami maitinti Bažnyčios pasmerkto "Olandų katekizmo" pirmosios laidos vertimu. Gera bent tai, kad kunigija ir tikintieji rimtai sureagavo.

Nenustebino Lietuvos tikinčiųjų kun. Roko Puzono atviras laiškas atsisakant bendradarbiavimo su saugumu. Ne tokie naivuoliai mūsų žmonės, kad nežinotų, kokiais metodais dirba saugumas. Stebina tik kai kurių kunigų ir tikinčiųjų laikysena šio teisingo gesto atžvilgiu. Ypatingai kai šio pasirinkto būdo teisingumą liudija jam priešingas atvejis, kai vienas gražiai pragarsėjęs kunigas, panašiai saugumo supančiotas, tyliai nutraukęs su jais ryšius, tačiau neišdrįsęs viešai to paskelbti, vėliau saugumo buvo palaužtas ir priėjo iki to, kad beieškodamas išeities metė kunigystę.

Keista, kad ne tik Lietuvoje, bet ir Vatikanui skleidžiami gandai, jog su kun. R. Puzonu bus taip, kaip su anuo metusiu kunigystę. Kam smerkti ir pranašauti iš anksto? Ateitis parodys. Niekas negarantuotas nuo puolimų. "Kas stovi, težiūri, kad nekristų", o už kun. R. Puzoną, išdrįsusį viešai išeiti prieš galingą jėgą, nebijojusį apkaltinti save reikėtų pasimelsti, kad jam tiktų arkivysk. J. Matulaičio žodžiai, kuriuos jisai užrašė savo primicijų paveikslėliuose" Man nebaisūs neteisingi užpuldinėjimai. Tik baisu, kad mūsų širdyse neimtų mažėti Dievo Bažnyčios ir idealų meilė".

Nerimą kelia ir tas faktas, kad sovietinė valdžia tik Lietuvos

delegacijai leido dalyvauti Nairobio tarptautiniame kongrese, kai ten nebuvo nei vienos delegacijos iš komunistinių kraštų — nei Lenkijos, nei Vengrijos, nei kitų, net iš Latvijos. Jei jau valdiški bedieviai duoda kokią nors privilegiją, tai tik jau ne gero linkėdami Bažnyčiai, bet regzdami kokią nors naują klastą. Sąmoningi katalikai su nerimu svarsto, kas slepiasi po šitu "gerumu". Tuo labiau, kad Maskvos patriarchijos žurnale (1985, Nr. 7, p. 2) randame panašiai skambančią žinutę, kad Maskvos patriarcho Pimeno 75 metinių ir jo apdovanojimo Darbo Raudonosios vėliavos ordinu minėjime Maskvoje nedalyvavo Latvijos katalikų Bažnyčios delegacija, kai tuo tarpu iš Lietuvos "aišku ne be įgaliotinio spaudimo", dalyvavo net arkivyskupo vadovaujama delegacija. Ar už visas šias "geradarybes" bedieviška valdžia nepamėgins pareikalauti pereiti Maskvos patriarcho globon, kaip savo laiku buvo mėginama pasiūlyti Čekoslovakijos katalikams? Nepasitikėkime kovojančių prieš Bažnyčią gerumu, nuoširdumu!

Kad nepasisektų netikriems pranašams suklaidinti šiandien žemėje gyvenančių mūsų tautos vaikų, reikia aukos dvasios, meilės ir maldos.

Norisi baigti Maironio žodžiais:

"Pasimelskime karštai, kad mus saugotų Dievas
nuo nelaimių, nuo audrų, šalnų (...)
Kad vienybei gyventų šeimynos vaikai,
Nesipeštų lyg sau svetimi.

O paskui tekini su palaima maldos,
Pasiskirstę kiekvienas sau dalį.
Eisme dirbti ir vargt dėl bendrosios naudos,
Kas kaip moka, numano ir gali."

LIETUVOS KRIKŠTO JUBILIEJUI ARTĖJANT

Lietuvos krikšto jubiliejaus trimetis (1985.03.03-1987.04.03)

Jubiliejinės komisijos pradinis projektas, teikiamas Lietuvos Vyskupų Konferencijai 1985 m. vasario mėn.

I. Trimečio apžvalga

1. Lietuvos Vyskupų ir Vyskupijų Valdytojų pirmuoju raštu dėl krikšto jubiliejaus nustatyta programa turėtų atsispindėti visų Lietuvos Bažnyčios Vadovų veikloje, ypač lankant parapijas ir šventoves, dekanų vizitacijose ir apyskaitose, konferencijose Seminarijos auklėtiniams, kunigų ir pasauliečių rekolekcijose, pamokslų temose, visoje pastoracijoje, taip pat bažnyčių restauravimo darbuose.

2. Pirmųjų jubiliejaus trimečio metų kalendorius:

a) 1985 m. kovo 3 d. šv. Kazimiero dienos išvakarėse skaitomas pirmasis Ganytojų laiškas, prasideda Gerosios naujienos metai.

b) 1985 m. gavėnios pamoksluose atkreipiamas dėmesys į Krikšto malonės — tikėjimo malonės brangumą; Kryžiaus keliu, Graudžiais verksmais, atsiteisimo komunija atgailaujama už nusižengimus prieš tikėjimą.

c) 1985 m. balandžio 14 d. per Atvelykį pakartotinai skaitomas Ganytojų laiškas ir toliau per visus 1985 m. bei 1986 m. pradžioje sakomi pamokslai Gerosios naujienos metų temomis: dieviškoji krikščionybės kilmė, Lietuvos krikšto faktas ir jo vaisiai žmonių santykiams, jų švietimui, socialinei globai ir išganymui, Lietuvos Katalikų Bažnyčios praeitis, jos sutikti vargai ir išugdytos šviesiosios asmenybės; glaudus mūsų tautos dvasinės ir medžiaginės kultūros ryšys su katalikybe.

3. Antrųjų jubiliejinio trimečio metų programa:

a) 1986 m. kovo 2 d., trečiąjį gavėnios sekmadienį, kuriame minėsime šv. Kazimierą, skaitomas antrasis Ganytojų laiškas, prasideda sąmoningo tikėjimo metai.

b) 1986 m. gavėnioje per pamokslus atkreiptinas dėmesys į krikščioniškojo gyvenimo vertę bei gyvybingumą; Kryžiaus keliu, Graudžiais verksmais ir kitomis gavėnios praktikomis atsiteisiama už nusižengimus krikščioniškajai vilčiai.

(Lietuvos vyskupai Lietuvos krikšto jubiliejaus minėjimą planuoja vykdyti net trejus metus):

LIETUVOS VYSKUPŲ IR VYSKUPIJŲ VALDYTOJŲ RAŠTAS KUNIGAMS IR TIKINTIESIEMS

(Raštas spausdinamas pradiniame stovyje, pabraukti atskiri žodžiai, sakiniai ar net pastraipos RRT įgaliotinio įstaigos buvo išbraukti).

Jau netoli 2000 metų žmonija gyvena Kristaus palaimos ženkle. Pradėję nuo Palestinos, kur Kristus gimė, mokė, kentėjo ir iš numirusiųjų prisikėlė, apaštalai ir jų mokiniai, o paskui jų įpėdiniai nešė Kristaus šviesą ir malonę visoms tautoms: pirmiausia artimesnėms, lengviau pasiekiamoms, vėliau ir tolimoms bei tolimiausioms.

Prieš 600 metų Dievo Apvaizda suteikė šią dovaną mūsų tėvų ir protėvių žemei Lietuvai. Šventuoju Krikštu 1387 m. ji įsijungė į didžiąją krikščionijos šeimą, tapo jos palaimos paveldėtoja ir dalininke. Per šešis šimtmečius Kristaus malonės remiami nesuskaitomi lietuviai katalikai garbingai žengia doros keliais ir pasiekia išganymą.

Mes, Lietuvos Vyskupai ir Vyskupijų Valdytojai, džiugiai išgyvendami krikščionybės palaimą, nuoširdžiai kviečiame mieluosius brolius kunigus ir visus brangius tikinčiuosius pažymėti Lietuvos Krikšto jubiliejų dvasinio atsinaujinimo trimečiu.

1985 m. tebus mums Gerosios naujienos metais. Klausydami pamokslų, gilindamiesi į mūsų kultūros istoriją, šiais metais susipažinsime bei įvertinsime, ką mūsų tautai krikščionybė yra davusi ir tebeduoda.

1986-ieji tebus Sąmoningo tikėjimo metais. Jais stengsimės pagilinti savąsias tikėjimo žinias, mokysimės Kristaus Evangelijos šviesoje žvelgti į save ir pasaulį ir savo gyvenimo uždavinius. 1987-uosius — patį jubiliejų — švęsime kaip Gyvosios krikščionybės dvasios metus, suprasdami, kad mūsų krikščionybė nėra sausa teorija, o sau ir kitiems palaimingas, šviesus gyvenimas.

* * *

Krikščionybės kelias į Lietuvą nebuvo lengvas. Mūsų protė-

viai gyveno toli nuo didžiųjų senovės kelių, todėl ilgą laiką mažai buvo žinomi. Pirmieji misionieriai, bandę pasiekti baltų tautas, buvo čekų ir vokiečių vyskupai ir vienuoliai. 997 m. Prahos vysk. šv. Vaitiekus (Adalbertas) su dviem kunigais atvyko į prūsų žemę ir bandė skleisti krikščionybę, bet buvo nesuprastas ir nužudytas. Toks pat likimas po 11 metų (1008) ištiko šv. vysk. Brunoną (Bonifacą), mėginusį apaštalauti jotvingių žemėje.

Pora šimtų metų vėliau mūsų protėviai vėl susidūrė su krikščionimis vakaruose, rytuose ir pietuose, daugiausiai ginklu. Karingųjų prūsų ir lietuvių dažnai užpuldinėjami, mozūrai apie 1200 m. pasikvietė savo sienų saugoti kryžiuočių ordino riterius. Rygoje ir apie ją įsikūrę vokiečiai kolonistai įsisteigė kalavijuočių ordiną. Ilgainiui šie ordinai iš gynybinių tapo agresyvūs ir padarė didžiulių skriaudų prūsų ir latvių gentims, Lietuvai ir Lenkijai. Iš jų rankų lietuviai nesutiko priimti kryžiaus.

Pietuose ir pietryčiuose krikščioniškos baltarusių ir ukrainiečių žemės lengvai pasiduodavo lietuviams valdovams, nes tik šie buvo pajėgūs apsaugoti nuo žiauraus totorių mongolų jungo. Tačiau rytietiškoji krikščionybė neparodė žymesnio misijinio veiklumo, nesukrikščionino Lietuvos.

Didysis Lietuvos vienytojas Mindaugas, toli numatantis politikas, gerai suprato, kad nebūti krikščionimis Europoje yra skaudus bei nuostolingas atsilikimas, todėl 1251 m. (ar 1250 m. gale), pasikvietęs iš Rygos misijonierių, pasikrikštijo su savo šeima ir būriu didikų. Kartu išsirūpino, kad būtų įsteigta Lietuvos vyskupija, tiesiog priklausoma nuo Apaštalų Sosto (Romos). Popiežius Inocentas IV, įvertindamas Mindaugo ryžtą sukrikščioninti Lietuvą, 1253 m. atsiuntė jam karaliaus vainiką. Juo iš tiesų buvo apvainikuotas ne tik pats valdovas, bet ir Lietuvos valstybingumas. Deja, po 10 metų (1263 m.) Mindaugas žuvo kaip politinių intrygų auka. Prie valstybės vairo vėl stojo pagonybės šalininkai, ir krikščionybės plitimas buvo sustabdytas. **Tai buvo lemtinga klaida.**

(RRT įgaliotinis Petras Anilionis išbrauko vyskupų raštą dėl Lietuvos krikšto minėjimo):

Lietuvos valstybinė istorija būtų pasukusi visai kitu keliu, jeigu nebūtų buvęs nužudytas karūnuotas valdovas. Eidami Mindaugo pėdomis ir viešai palaikydami krikščionybę, jo įpėdiniai būtų galėję Lietuvai išsaugoti karališkąją karūną visam laikui. Tokiu atveju būtų buvę liautasi prieš lietuvius skelbti kryžiaus karus. Santykiai su ordinu, o vėliau su kaimynine Lenkija, būtų kitaip susidėstę ir krikščioniškosios kultūros vaisiai būtų Lietuvą žymiai anksčiau pasiekę (plg. Z. Ivinskis, Rinktiniai raštai, t. I, Roma, 1978, p. 195).

Šviesūs didieji kunigaikščiai — Vytenis, Gediminas ir vėlesnieji — aiškiai matė, jog istoriškai būtina Lietuvai tapti krikščioniška, ir nesvyruodami taikė į Mindaugo pėdas — rinkosi krikščionybę, tik ieškojo tinkamo kelio. Toks kelias netikėtai atsirado, kai Lietuvos didysis kunigaikštis Jogaila pasikrikštijęs tapo Lenkijos karaliumi. Taigi Jogaila 1387 m. pradžioje su būriu dvasininkų bei didikų atvyko į Lietuvą ir Vilniuje bei kitose svarbesnėse vietovėse drauge su Vytautu organizavo krikštijimą, statydino bažnyčias. Trūkstant lietuviškai kalbančių kunigų, sakoma, patys aiškino žmonėms tikėjimo tiesas, išvertė į lietuvių kalbą "Tikiu Dievą Tėvą" ir "Tėve mūsų".

1387 m. Lietuvos sostinėje pradėtas Krikštas ir įkurta vyskupija oficialiai reiškė visų lietuvių atsisakymą nuo pagonybės. Todėl 1387-ji teisingai laikomi apskritai Lietuvos Krikšto metais. (Z. Ivinskis — ten pat, p. 289). Pats krikštijimas atskirose srityse nusitęsė ilgiau. 1413-1317 m. jis buvo apvainikuotas Žemaičių daugumos krikštu, kuriuo sutartinai rūpinosi Jogaila ir Vytautas, keletu metų anksčiau sujungtomis jėgomis sutriuškinę kryžiuočių ordino galybę. Porą šimtų metų nepalaužiamai priešinęsi ginklu nešamai krikščionybei, senieji lietuviai lengvai ją priėmė taikiu būdu teikiamą, savų valdovų raginami.

Senoji lietuvių religija nebuvo vien gamtos jėgų garbinimas — joje randama pėdsakų tikėjimo vienu Aukščiausiuoju Praamžiumi — Dievu, ir jos doroviniai reikalavimai buvo kilnūs. Krikščionybė dar sutaurino senosios lietuvių religijos gražiuosius elementus: ištikimybę, pagarbą tyrumui ir motinystei, pasitikėji-

mą Apvaizda. Ji sušvelnino rūsčius papročius, nauja šviesa nušvietė pomirtinio gyvenimo vaizdus. Šventosios ugnies deginimo vietose imta aukoti žmonijos išganymo auką — šv. Mišias. Palengva susiformavo krikščioniškieji papročiai, ir lietuvis išmoko pajusti Dievą jau nebe dundančiame griaustinyje ar šlamančiame ąžuole, o visame gyvenime ir ypač altoriuje.

Krikštas įjungė mūsų tautą į krikščioniškųjų Europos tautų šeimą, atidarė mums duris į jų mokslo, meno ir kultūros lobynus. Kaip ir kitose tautose, Bažnyčia Lietuvoje skleidė švietimą — prie Bažnyčių bei vienuolynų atsirado mokyklų, o vėliau ir akademija-universitetas. Kraštas pasipuošė gražiomis bažnyčiomis, ir liaudies menas gavo naujo gaivaus įkvėpimo. Krikščionybė subrandino daug gražiausių mūsų tautos asmenybių: šventąjį karalaitį Kazimierą, palaimintąjį vienuolį Mykolą Giedraitį, garbingąjį Dievo tarną Jurgį Matulaitį; didžiuosius švietėjus Merkelį Giedraitį ir Motiejų Valančių; žymiuosius poetus vysk. Antaną Baranauską ir prel. Maironį; kilniuosius kunigus Ambroziejų Pabrėžą ir Alfonsą Lipniūną; tauriuosius pasauliečius: labdarę Barborą Žagarietę, rašytoją pedagogę Mariją Pečkauskaitę, filosofą Stasį Šalkauskį ir daug daug kitų. Kristaus šviesa ir Jo meilė ir mūsų dienomis įkvepia kunigus ir tikinčuosius pasiaukojamai darbuotis, siekti visokeriopo kilnumo, aukotis ir atleisti... Krikščionybės nuopelnus mūsų liaudžiai galėtume ilgai skaičiuoti, bet nepasakytume nė dešimtosios jų dalies, jei vardintume vien laikinuosius, žemiškuosius požymius. Pagrindinė bei tiesioginė krikščionybės paskirtis yra antgamtinis žmonių pašventinimas, jų vedimas į amžinąjį išganymą. Su krikšto ir kitų sakramentų malonėmis, su visomis krikščioniškojo mokslo ir gyvenimo vertybėmis mūsų tėvams ir mums daug lengvesnis kelias į amžinąją laimę.

* * *

Broliai ir seserys, brangūs tikintieji, mieli kunigai! Kasdien dėkokime Viešpačiui Dievui už mūsų tėvams ir mums suteiktą ir ateinančioms kartoms pažadėtą Krikšto palaimą. Įvertinkime, ką sako apie Krikštą Dievo įkvėpimu parašytas Šventasis Raštas:

Raštas padaro mus Dievo vaikais, dvasinio Kristaus Kūno — Bažnyčios nariais, dangaus paveldėtojais (plg. Rom. 8,16; 1 Kor 12,12). Krikštas sujungia mus su Kristumi, padaro Jo mirties nuopelnų ir prisikėlimo vilties dalininkais (plg. Rom. 6,3-4). Per Krikštą mes esame tapę "išrinktoji giminė, karališkoji kunigystė, šventoji tauta, Kristaus įsigytoji liaudis pašaukta išgarsinti šlovingus darbus to, kuris iš tamsybių pašaukė mus į savo nuostabią šviesą" (1 Pt 2,9).

Dėkingai vertindami didžiąją Dievo dovaną — Krikštą, su noru vykdykime ir jo įpareigojimus — atsižadėdami piktų vilionių ir nekilnių darbų, būti "naujais žmonėmis, sukurtais pagal Dievą teisume ir tiesos šventume" (Ef. 4,24).

Lietuvos Vyskupai ir vyskupijų Valdytojai

Kaunas 1985 m. sausio 16 d.

* * *

Prierašas kunigams

DDGG Kunigai skaitys šį mūsų raštą visų įprastinių pamokslų vietoje Lietuvos Globėjo šv. Kazimiero dienos išvakarėse — antrąjį Gavėnios sekmadienį, 1985 m. kovo 3 d. ir 14 balandžio.

Šiais Gerosios naujienos metais Kunigai per pamokslus ir pasikalbėjimus geriau supažindins tikinčiuosius su krikščionybės bei katalikybės kilnumu, jos palaiminga įtaka mūsų tautos gyvenimui. Lietuvos Krikšto jubiliejaus komisija rūpinsis parengti ir per Kuriją bei Dekanus paskleisti tokiems Pamokslams medžiagos.

1985, 1986, 1987 m. Gavėnia tebus išgyvenama kaip atgailos laikas už visų mūsų neištikimumą Krikšto malonei.

Sekmadieniais ir kitomis tinkamomis progomis rekomenduojama Mišių pabaigoje (prieš Palaiminimą) skaityti kurią nors iš čia pridedamų Gerosios naujienos metų maldų.

* * *

Viešpatie Dieve, tautų Kūrėjau, visos žmonijos Tėve!

Nuoširdžiai dėkojame Tavo tėviškai meilei, kuri prieš šešis

šimtmečius per mūsų garbingųjų protėvių Krikštą pakvietė ir mūsų tautą į Tavo Sūnaus Jėzaus Kristaus Bažnyčią, — šventąją laisvės, Taikos ir Meilės Karalystę!

Meldžiame, Viešpatie, — padėk **mūsų tautai** įvertinti didžiąją dovaną, visada būti ištikimiems krikščionio pašaukimui, kilnumo pavyzdžiu ir tiesos žodžiu skleisti savo aplinkoje Gerąją Kristaus naujieną.

Viešpatie Dieve, Krikšto malone darantis mus savo vaikais, apgaubki savo malone ir mūsų jaunąją kartą, kuriai skirta stoti į pirmąsias eiles septintajame Krikščioniškosios Lietuvos šimtmetyje, **dvidešimt pirmajame pasaulio krikščionijos amžiuje.** To prašome per Kristų, mūsų Viešpatį. — Amen.

DĖKOJAME!

Dėkojame Trinitorių vienuolijai Amerikoje už jų pareikštą solidarumą su lietuviais sąžinės belaisviais. Šalia Lietuvos Globėjo šv. Kazimiero karsto, ištremto iš Vilniaus Katedros į šv. Petro ir Povilo bažnyčią Antakalnyje, stovi Jūsų vienuolijai priklausiusios (dabar uždarytos) bažnyčios, mūsų liaudies mylima Jėzaus Nazariečio stovyla. Tegul šie simboliniai tremtiniai ir toliau mus jungia bendrai kovai ir pastangoms, kad krikščioniškos meilės jėga nugalėtų prievartą ir smurtą.

IŠ VLADO LAPIENIO TEISMO

(Teisiamas Vladas Lapienis ginasi, remdamasis sovietinės konstitucijos paragrafais):

a) Vlado Lapienio gynimasis ir paskutinis žodis, pasakytas LTSR Aukščiausiame teisme 1985 m. kovo 28 d.

"Sąžinės laisvę garantuoja TSRS Konstitucijos 52 str., o tarybiniai įstatymai aiškina, kad sąžinės laisvė plačiąja prasme — tai galimybė kiekvienam žmogui elgtis pagal įsitikinimus, pagal sąžinę" (J. Aničas, J. Rimutis, "Tarybiniai įstatymai apie religinius kultus ir sąžinės laisvę", 1970, p. 3). Analogiškai aiškina ir Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 19 str.: "Kiekvienas žmo-

gus turi teisę į įsitikinimų laisvę ir teisę laisvai juos reikšti; šita teisė apima laisvę be jokių kliūčių laikytis savo įsitikinimų ir laisvai ieškoti, gauti ir platinti informaciją bei idėjas, bet kuriomis priemonėmis, nepriklausomai nuo valstybės sienų."

TSRS Konstitucijos 49 str. — "persekioti už kritiką draudžiama", o 57 str. skelbia, kad "gerbti piliečių nuosavybę, saugoti jų teises — visų valstybinių organizacijų ir pareigūnų pareiga." Juk Konstitucija turi aukščiausią galią, todėl jokie įstatymai negali jai prieštarauti.

Savo darbe aš vadovavausi prigimtine teise, šalies Konstitucija, ypač jos 34, 39, 52, 50 str. ir kitais tarybiniais straipsniais. Visuotine žmogaus teisių deklaracija, o ypač jos 2, 19, 28 ir 30 str., tarptautiniais paktais dėl pilietinių teisių ir kitais dokumentais dėl žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių.

Kai kurių valdžios pareigūnų, negerbiančių savo šalies piliečių asmenybės, orumo ir nesaugojančių jų teisių, aiškinimas, kad jie tai daro įstatymo vardu, yra panašūs į aiškinimą, kai Stalino asmenybės kulto laikais tūkstančiai nekaltų žmonių buvo sodinami už grotų bei spygliuotų vielų ar siunčiami į tremtį. Ir tik Stalinui mirus, pripažino, kad dauguma jų buvo nekaltai nuteisti ir buvo reabilituoti. Tuos darbus, vadinamus "įstatymo vardu", XX amžius ryžtingai pasmerkė, pavadindamas šiurkščiais socialistinio teisėtumo pažeidimais. "CK Prezidiume buvo žmonių, kurie patys kalti dėl piktnaudžiavimo valdžia, dėl masinių represijų... Žuvo tūkstančiai niekuo nekaltų žmonių, valstybinių ir karinių veikėjų" (TSKP XX suvaž. medžiaga, Vilnius, 1962 m., p. 220).

(Toliau V. Lapienis išskaičiuoja jam primetamus neteisingus kaltinimus):

1985 m. II.28 kaltinamoje išvadoje rašoma: "Siekdamas nusilpninti tarybų valdžią jis (V. Lapienis) gamino, platino ir laikė platinimo tikslu šmeižiančią tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką žeminančią literatūrą."

Nuo 1981 m. iki 1985 m. rašė, daugino, platinimo tikslu šmeižikiško antitarybinio turinio kūrinį "Tarybinio kalinio me-

muarai".

1983 m. pabaigoje 314 lapų kūrinį "Tarybinio kalinio memuarai" pradėjo spausdinti mašinėle.

1983.II.13 buvo sulaikytas Vilniaus mieste, besinešant aukščiau minėto rašinio rankraštį 314 lapų.

Nuo 1984 m. vasario iki 1985 m. rašė savo "memuarų" naujai papildytą variantą ir spausdino rašomąja mašinėle 144 lapuose ne mažiau 2 egz.

1985 m. sausio 4 d. suėmimo metu Kauno mieste, gyventojos Onos Dranginytės bute (TSRS 50-čio prosp. 16-92) jis buvo aptiktas toliau berašąs "memuarus".

Šiame kūrinyje V. Lapienis šmeižia tarybinę santvarką, jos organus, niekina tarybinio teisingumo sistemą, iškreiptai traktuoja tarybinės demokratijos principus, rašo apie tariamą religijos persekiojimą Tarybų Sąjungoje, liaupsina tarybinius nusikaltėlius (kun. A. Svarinską, S. Tamkevičių), ragina sekti jų pavyzdžiais.

1984.II.13 platinimo tikslu nešėsi "LKB Kroniką" Nr. 57, 58, 59, 60, "Lietuvos ateitį" Nr. 6, turėjo rašytus rankraščius "Gulago dantračiai triuškina AT", "Belgrado konferencijos mašinraščius, Lietuvių tautos dorovinės kultūros problemos", "Kunigas D. Dudko dėl jo padaryto pareiškimo..."

Dėl šių kaltinamoje išvadoje padarytų kaltinimų reikia pasakyti štai ką: "Tarybinio kalinio memuarai" — tai mano paties išgyvenimai kalinimo laikotarpiu (1976-1981 m.), kuriais jokiu būdu nesiekiama silpninti tarybų valdžią, neturint antitarybinio tikslo, nenorint tamsinti mūsų gyvenimo, atvirkščiai, — pažangą, nes memuarai — informacija valstybinėms ir partinėms institucijoms, kurių pareiga šalinti trūkumus tarp jų ir nurodytus memuaruose.

V. Lapienis, gindamasis teisme, remiasi Visuotine žmogaus teisių deklaracija, kurią ir Sovietai pasirašė):

Nors pagrindiniai mano kaltintojai parengtinio tardymo metu, saugumo vyr. tardytojas Vyt. Pilelis ir kai kurie kiti saugumiečiai, mano memuarus vadina šmeižikiškais, antitarybiniais,

tačiau tai nė kiek nesumenkina jų, kaip informacijos šaltinio, vertės. Visa bėda, kad ši informacija nėra džiuginanti, kelia skaudžius gyvenimo faktus. Tačiau šios informacijos tikslas — padėti įveikti mūsų visuomenėje tarpstantį blogį, todėl memuarai negali būti prieš mane naudojami kaip įkaltis.

"Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių srityje dalyvaujančios valstybės veiks pagal Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją. Jos taip pat vykdys savo pareigas kaip jos nustatytos tarptautinėse deklaracijose ir susitarimuose šioje srityje bei tarptautiniuose paktuose dėl žmogaus teisių", — skelbia Helsinkyje 1975 m. pasirašytas baigiamasis Aktas. Jeigu valstybės veiks pagal Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją, kurios 19 str. suteikia teisę kiekvienam žmogui laikytis savo įsitikinimų ir laisvai be kliūčių juos reikšti, taip pat suteikia teisę kiekvienam žmogui ieškoti, gauti ir platinti informaciją bei idėjas bet kuriomis priemonėmis, nepriklausomai nuo valstybės sienų. O iš manęs visi paimtieji rašiniai yra informacija, taigi mano veikloje nėra jokio nusikaltimo. Juk Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje nepasakyta, kad suteikiama teisė ieškoti, gauti, platinti tik tarybinę ar antitarybinę informaciją, bet aplamai informaciją. Tai reiškia visai nesvarbu, kaip ją pavadintum. Šios Dekalaracijos 30 str. skelbia: "Niekas šioje Deklaracijoje negali būti aiškinama taip, kad būtų suteikiamos teisės kuriai nors valstybei, žmonių grupėms ar atskiriems asmenims nesiimti tokia veikla ar griebtis tokių veiksmų, kuriais siekiama sunaikinti šioje deklaracijoje išdėstytas teises ar laisves". Šios Deklaracijos 11 str. skelbia: "Niekas negali būti teisiamas už tai, kad nusikalto ką nors veikdamas ar neveikdamas tuo metu, kai ta veikla ar neveikla pagal tos valstybės įstatymus ar pagal tarptautinę teisę nebuvo laikoma nusikaltimu."

Kadangi mano veikla pagal tarptautinę teisę (konkrečiai pagal Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 12 str.) nebuvo laikoma nusikaltimu, o tarptautiniai susitarimai turi pirmumo teisę prieš tarybinius įstatymus (nes taip skelbia TSRS Aukščiausiosios Tarybos 1978 m. Žinios, Nr. 99, str. 816), todėl kaltintojai, patraukdami mane baudžiamojon atsakomybėn deklaracijos 12-3, 11, 12, 17, 19, 28 ir 38 str. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 2, 5, 14, 18 str. ir 1975 m. Helsinkyje vykusios

Saugumo ir bendradarbiavimo Europoje Baigiamojo Akto septintąjį skyrių pažeidžia.

Kartoju, kad aš savo darbe vadovavausi prigimtine teise, šalies Konstitucija, paskelbtais tarybiniais įstatymais, tarptautiniais susitarimais dėl žmogaus teisių, įskaitant minties, sąžinės, religijos ir įsitikinimų laisvę o ne kai kurių pareigūnų išsigalvotais, prasimanytais reikalavimais, kurie patys darydami teisėtumo prasižengimus, klysta ir kitus klaidina. Taikos pagrinduose yra nepažeidžiamų žmogaus teisių gerbimas, juk taika — tai teisingumas, o karas kyla iš tų teisių pažeidimo. O jeigu žmogaus teisės yra pažeidžiamos taikos sąlygomis, tai pasidaro opus ir pažangos aspektu nesuprantamas kovos su žmogumi reiškinys, kurio neįmanoma suderinti su jokia programa, vadinančia save "humaniška". Nebent tik būtų taip galima paaiškinti, kad kovojant su Dievu, negalima būti taikoje su žmogumi. Tiesa gali būti tik paties žmogaus ir šia prasme tik laisvai atskleidžiama, tai visų pirma idėjinę kovą iškreipia bet kokia fizinė ar dvasinė prievarta. Kiekvienas sąžinės išprievartavimas yra brutalus žmogaus išniekinimas, kuriuo pasiekiamas tik išorinei jėgai nusilenkimas, o ne vidinis žmogaus laimėjimas tiesai. Užuot laimėjus žmogų tiesai, tik įžiebiame jame neapykantą sau patiems ir savo primetamai minčiai.

Istorinė patirtis aiškiai rodo, kokia nelemta buvo pagunda naudotis jėga "tiesos tarnybai". Idėjinėj kovoj naudotis jėga — tai ne tiesai tarnauti, o ją išniekinti. Juk valdžios teisė remiasi ne kuo kitu, o gerbimu objektyviųjų ir neliečiamų žmogaus teisių. Toji bendra gerovė, kuriai valstybėje tarnauja valdžia, tik tada yra pilnai realizuojama, kai visi piliečiai gali būti ramūs dal savo teisių. To nesant, prieinama prie visuomenės susiskaldymo, prie neklusnumo valdžiai arba prie situacijos, kada panaudojama priespauda, grasinimai, prievarta, teroras. Tokių įrodymų pakankamai davė mūsų amžiaus diktatūros, totalizmai.

Kaip normaliam žmogaus gyvenimui — tikinčio ar ateisto — reikalingas oras, maistas, vanduo, taip ir visiems piliečiams reikalinga žodžio ir spaudos laisvė.

1984.IV.30 Vilniuje susitikau seniai pažįstamą teisininką, daugelį metų dirbantį atsakingose pareigose teisminės apsaugos

organuose. Jam papasakojau, kad saugumiečiai 1983.II.13 atėmė iš manęs kalinimo laikotarpiu parašytus prisiminimus-memuarus (juodraštį) ir už tai sudarė bylą. Tardymo organai pareiškė, kad padariau nusikaltimą, numatytą LTSR BK 68 str. 2 d. Jis manęs paklausė: "Gal kuriuos nors valdžios pareigūnus savo memuaruose kritikavai, gal neigiamai juos paminėjai?" Jam atsakiau, kad 1976 m. pabaigoje ir 1977 m. pirmame pusmetyje mane tardė saugumo vyr. tardytojas mjr. Urbonas, saugumo tardymo poskyrio viršininkas mjr. Rimkus, todėl savo memuaruose juos, prokurorą Bakučionį ir kai kuriuos kitus kritikavau. Mano pažįstamas teisininkas pagalvojo ir pasakė: "Urbonas paaukštintas tarnyboje, pakeltas į papulkininkus, paskirtas Saugumo komiteto poskyrio viršininku, todėl už kritiką jis gali tau atsikeršyti. Ir jokie gynėjai, jokie tavo aiškinimai nieko nepadės..."

Jeigu teisingumą nugali piktumas, neapykanta ar net kerštas, tuomet pagrindiniu veikimo motyvu taps noras jei ne sunaikinti mane, tai nors apriboti mano laisvę ar primesti savo įsitikinimus, kurie iš esmės prieštarauja laisvės įgyvendinimui. Tada beliks su indų tautos vadu Gandi, buvusiu aštuonis metus kalėjime, pasakyti: "Prievarta nieko neįtikina, o tik gimdo neapykantą. Jei esu nekaltas, o vis dėl to apkaltintas, tai kalėjimas man nedaro gėdos". Iš tikrųjų, už tiesą laikas praleistas už grotų, spygliuotų vielų, neprarastas, bet gražiausiai pasitarnauja dvasiniam atgimimui. Nors kalėjimas ar lageris izoliuoja krikščionis nuo visuomenės, tačiau uolūs katalikai ir būdami kaliniais apaštalauja ir laimi sielų Kristui.

Prarasta laisvė už tiesą, už savo įsitikinimus, už nenusilenkimą neteisybei, pergyventas vargas, iškentėta kančia bus pats įspūdingiausias pavyzdys kitiems. Sudėta auka iš viso, kas brangiausia žemėje, daugiau paskleidžia malonės kvepėjimo gyvojoje Bažnyčioje ir sielose, negu žydėjimas (gyvenimas, darbai) žmonių akivaizdoje prigimties dovanomis, būnant laisvėje.

Būti nuteistas už tai, kad būdamas kaliniu (1976-1981 m.) parašiau savo prisiminimus-memuarus, kad skaičiau "LKB Kroniką", "Lietuvos ateitį", J. Girniaus parašytą knygą "Žmogus be Dievo" (kurią iš manęs čekistai atėmė ir, kaip ideologiniai žalingą, sunaikino) ir kitas, man ne tik ne gėda, o garbė. Nes tada aš,

kaip katalikas, sąžiningai atlikęs savo pareigas, atsistoju šalia Amžinosios Tiesos, kuri mums sako: "Palaiminti, kurie persekiojami dėl teisybės, jų yra dangaus karalystė. Palaiminti, jūs, kai dėl manęs jus niekina ir persekioja bei meluodami visaip šmeižia, būkite linksmi ir džiūgaukite, nes jūsų laukia gausus užmokestis danguje" (Mt. 5,10-12).

Garbė eiti sunkiu Gulago keliu už Bažnyčią, už savo Tautą, už žmogaus teises bei pagrindines laisves ir teisingumą.

Šitos aukos neveltui. Tai būsimosios laisvės grūdas, kritęs į mūsų tėvų ir protėvių krauju apšlakstytą, ašaromis aplaistytą žemę.

Juk geriausia misija — kančia tarp kenčiančiųjų. "Nėra didesnės meilės kaip gyvybę už draugus atiduoti", — sako mums Kristus (Jn. 5,19). Todėl ištikimybę Dievui privalome vertinti labiau negu turtus, laisvę ir net gyvybę.

"Omnia vincit veritas — viską nugali teisybė".

* * *

(Su Vladu Lapieniu teismas susidorojo, nubausdamas jį 4-iems metams Gulago, pagal įprastinį trafaretinį kaltinimą "už šmeižikiškos literatūros gaminimą ir platinimą"):

b) TEISMO NUOSPRENDIS

Nuorašas, Baudžiamoji byla Nr. 8-2

Nuosprendis

Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos vardu

1985 m. kovo 28 d.

Vilnius

Lietuvos TSR Aukščiausiojo Teismo teisminė baudžiamoji bylų kolegija, susidedanti iš pirmininkaujančio teismo nario J. Riepso, liaudies tarėjų A. Grigalavičienės ir A. Gudalevičiaus, sekretoriaujant S. Brusokienei, dalyvaujant prok. J. Murauskui, viešajame teisminiame posėdyje išnagrinėjo baudžiamąją bylą, kurioje Vladas Lapienis, Antano, gimęs 1906 m. birželio 6 d.

Latvijos TSR Daugpilio mieste, TSRS pilietis, lietuvis, gyvenantis Vilniuje, Gelvonų 27-7, pensininkas, teistas 1977 m. liepos 25 d. pagal LTSR BK 68 str. 1 d. laisvės atėmimu trejiems metams su nutrėmimu dvejiems metams, laisvės atėmimo bausmę, atlikęs 1979.X.20, o nutrėmimą 1981 m. birželio mėn., vedęs, turintis aukštąjį išsilavinimą, kaltinamas pagal Lietuvos TSR BK 68 str. 2 d.

Teisminė kolegija, išnagrinėjusi bylą, nustatė:

Teisiamasis V. Lapienis nuo 1981 m. iki šių metų sausio mėn., siekdamas susilpninti Tarybų valdžią, gamino, platino ir laikė platinimo tikslu tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką žeminančių šmeižikiškų prasimanymų turinčią literatūrą.

Šiuo laikotarpiu rašė ir daugino platinimo tikslu "Tarybinio kalinio memuarus". Juos spausdino rašomąja mašinėle J. Puodžiuko sodo namelyje, esančiame Vilniaus priemiesčio sode "Riešutas", O. Dranginytės bute Kauno mieste.

Minėtame J. Puodžiuko namelyje ir bute laikė nelegalius leidinius: "LKB Kroniką" 10, 38, 46 numerius, "Einamųjų įvykių kroniką" 36 leidimą, "Socializmas", "Asmenybė ir tautinis sąmoningumas", "Atsiskyrimas ir suartėjimas", "Dabartinės visuomeninės-ekonominės sistemos ir jų perspektyvos", mašinraščiu Raisos Dort atviras laiškas laikraščiui "Trud" redakcijai, "Atviras laiškas Leonidui Pliuščiui", knyga "Lietuvių archyvas" I (VI t.), brošiūras "Arkivyskupas Mečislovas Reinys", J. Girniaus "Lietuviško charakterio problemos". Davė skaityti Puodžiukui.

Vilniaus mieste nešiojosi ir laikė nelegalius leidinius "LKB Kroniką" 57, 58, 59 ir 60 numerius, "Lietuvos ateitis" 6 numerius, rankraščius "Gulago dantračiai triuškina AT", "Belgrado konferencija", mašinraščius "Lietuvių tautos dorovinės kultūros problemos", "Kunigas D. Dudko dėl jo padaryto pareiškimo". Be to, V. Lapienis namuose laikė rankraščius, prasidedančius žodžiais "Pagal Tarybinę Konstituciją, visi...", "...deja, šiuos teiginius patvirtina...", "Tą knygą saugoju", "Teroru kovotojų nepalauši", "Daumantai — 10", namudinę brošiūrą "Mano gyvenimo kryžkelės". Kauno mieste nešiojosi nelegalius leidinius "LKB Kroniką" 62 ir 63 numerius, "Lietuvos ateitį" 8 numerį, "Aušrą" 42 numerį.

Visuose šiuose kūriniuose šmeižiama tarybinė valstybinė ir visuomeninė santvarka, iškreiptai traktuojami tarybinės demokratijos principai, kritikuojama marksistinė-lenininė ideologija, šmeižiama TSRS politika religijos srityje.

V. Lapienis neprisipažįsta kaltu. Jis pripažįsta faktus, kad rašė: — "Tarybinio kalinio memuarai", kad nešiojosi Vilniuje, Kaune, laikė namuose anksčiau minėtą nelegalią literatūrą. Taip pat galinti jo būti J. Puodžiuko namelyje rasta nelegali literatūra, išskyrus knygą "Lietuvos archvyas" I (VI) tomas, brošiūrą "Arkivyskupas Mečislovas Reinys", "Lietuviškojo charakterio problemos". Šie leidiniai ne jo, niekada nedavęs jų skaityti J. Puodžiukui. Tačiau šią literatūrą laikęs ne platinimui, o informacijai. "Tarybinio kalinio memuarus" norėjęs perduoti atitinkamiems partiniams ir tarybiniams organams, siekdamas prisidėti prie mūsų negerovių šalinimo.

V. Lapienio kaltė įrodytą šiais įrodymais:

1984 m. vasario 13, sulaikant V. Lapienį, kratos metu J. Puodžiuko sodo namelyje, suimant V. Lapienį 1985 m. sausio 4 d. O. Dranginytės bute Kaune buvo rasti ir išimti "Tarybinio kalinio memuarai", rankraščiai, rašomosios mašinėlės, popierius. Rašysenos ekspertizė nustatė, kad rankraščius rašęs V. Lapienis. Techninė dokumentų ekspertizė nustatė, kad memuarų mašinraščiai spausdinti J. Puodžiuko sodo namelyje ir O. Dranginytės bute rastomis mašinėlėmis. Kaip minėta, pats V. Lapienis prisipažino rašęs ir dauginęs "Tarybinio kalinio memuarus". Tas, kad šie memuarai buvo rašomi platinimo tikslu, rodo jų turinys, kur jis kreipiasi į būsimus skaitytojus: "Atleiskit, kad ne viską pamačiau, ne viską prisiminiau..." ir pan. Platinimo tikslą rodo ir jų dauginimas keliuose egzemplioriuose. V. Lapienio aiškinimas, kad šiuos memuarus galvojęs siųsti tarybiniams ir partiniams organams, nepagrįstas. Ne tokio tikslo buvimą rodo šio kūrinio turinys. "LKB Kronika", "Lietuvos ateitis" ir kiti anksčiau paminėti nelegalūs leidiniai buvo surasti sulaikymo V. Lapienio metu Vilniuje ir Kaune, kratų metu J. Puodžiuko sodo namelyje, jo bute, O. Dranginytės bute. Rašysenos ekspertizė nustatė, kad rankraščius "Gulago dantračiai triuškina AT", "Belgrado konferencijai", 1984 m. vasario 13 d. kratos metu V. Lapienio bute

rastus rankraščius rašė V. Lapienis.

Nelegalios literatūros didelis kiekis, jos apimtis, atskirų kūrinių buvimas keliuose egzemplioriuose, šių leidinių perrašinėjimas rodo, kad V. Lapienis visus šiuos kūrinius laikė platinimo tikslu.

Taip pat įrodyta, kad V. Lapienis laikė "Lietuvos archyvą", "Arkivyskupas Mečislovas Reinys", "Lietuviškojo charakterio problema". Šie kūriniai kratos metu rasti J. Puodžiuko bute. J. Puodžiukas nuosekliai parodė, kad šiuos leidinius į jo sodo namelį atvežė V. Lapienis, pasakė: "Jei turėsi laiko, galėsi paskaityti". Jis šias knygas parsinešė į namus, perskaitė "Lietuviškojo charakterio problemos". Jo parodymuose esantys ne vienodi parodymai dėl leidimo skaityti datos, paaiškinami jo senyvu amžiumi ir ilgo laiko nuo to praėjimu. "Lietuviško charakterio problemą" duodamas skaityti J. Puodžiukui, teisiamasis šį kūrinį platino. Kitus du kūrinius taip pat laikė platinimo tikslu, nes juos leido skaityti J. Puodžiukui.

Nustatyta, kad visuose kūriniuose yra tarybinę valstybinę ir visuomeninę tvarką žeminančių šmeižikiškų prasimanymų. Antai "Tarybinio kalinio memuarai" rašoma, kad "...tarybiniams piliečiams neleidžiama pasinaudoti (jiems suteiktomis) teisėmis... tos teisės tik popieriuje, bet ne gyvenime." "Mano gyvenimo kryžkelėse" rašoma, kad... Tenesvajoja partija, kad komunistinė ideologija, kuri atnešė mūsų šaliai tiek daug nelaimių, išstums iš gyvenimo Katalikų Bažnyčią..." Panašių teiginių yra ir kituose kūriniuose.

Siekimą tokiais veiksmais susilpninti tarybų valdžią rodo V. Lapienio gaminimas, laikymas ir platinimas tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką žeminančių šmeižtiškų prasimanymų turinčią literatūrą ilgą laiką, keletą metų, didelis jos kiekis, pagaliau pats šių kūrinių turinys. Taigi V. Lapienis gamindamas, platindamas ir laikydamas platinimo tikslu tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką žeminančių šmeižtiškų prasimanymų turinčius kūrinius, tuo siekdamas susilpninti tarybų valdžią, padarė Lietuvos TSR BK 68 str. numatytą nusikaltimą. Kadangi jis turi teistumą už itin pavojingą valstybinį nusikaltimą, tai jo nusikalstama veikla teisingai kvalifikuota pagal Lietuvos TSR BK 68 str.

2 dalį. Kolegija, skirdama V. Lapieniui bausmę, atsižvelgia į tai, kad pirmiau buvo teistas už tokį pat nusikaltimą, atlikęs bausmę išvadų nepadarė ir toliau tęsia tą pačią nusikalstamą veiklą. Tačiau taip pat atsižvelgiama į jo senyvą amžių, sveikatos būklę (serga arterioskleroze). Laisvės atėmimo bausmė atliktina griežtojo režimo pataisos darbų kolonijoje. Be to, paskirtina papildomoji bausmė nutrėmimas, nes padarytas sunkus itin pavojingas valstybinis nusikaltimas.

Teisinė kolegija, vadovaudamasi Lietuvos TSR BPK 331-333 str. nusprendė:

Lapienį Vladą, Antano, pripažinti kaltu, padarius nusikaltimą, numatytą Lietuvos TSR BK 68 str. 2 d. nubausti laisvės atėmimu 4-riems metams. Paskirti V. Lapieniui papildomą bausmę — nutrėmimą 2-jiems metams.

Laisvės atėmimo bausmė V. Lapieniui atlikti griežtojo režimo pataisos darbų kolonijoje. Bausmės atlikimo pradžią skaičiuoti nuo 1985 sausio 4 d., tačiau į bausmės atlikimo laiką įskaityti buvimą suėmime nuo 1984 m. vasario 13 d. iki vasario 28 d.

Daiktinį įrodymą — rašomąją mašinėlę "Unis" konfiskuoti, kitus daiktinius įrodymus saugoti su byla.

Nuosprendis galutinis, kasacine tvarka neskundžiamas ir neprotestuojamas.

Pirmininkaujantis (par.) J. Riepsas

Liaudies tarėjai (par.) A. Grigalavičienė ir A. Gudelevičius.
Nuorašas tikras: teismo narys J. Riepsas.

(Atsakymas V. Balkevičiui į jo "filosofinį" straipsnį, puolantį kun. J. Danylą ir Vatikano radiją):

SKAITYTOJO MINTYS, PERSKAIČIUS J. KAZLAUSKO IR V. BALKEVIČIAUS STRAIPSNIUS — "KAIP GAMINAMI ŠVENTUOLIAI" IR "JĖZUITIŠKOS" TIESOS PRASMĖ"

Perskaičius minėtus straipsnius, susidaro įspūdis, kad auto-

riai, vykdydami kažkieno nurodymus ar užsakymus tiesiog apgailėtinai atkakliai ir karštligiškai gamina melo produkciją. Tokie "moksliškai argumentuoti argumentai" tikrai garbės nedaro jiems, tuo labiau, kad užsakovai visada bevelija likti nuošalyje — tegul kas nors kitas raudonuoja prieš visuomenę, dorus žmones ar studentus. Todėl šiuo atveju V. Balkevičiaus kaip filosofijos dėstytojo, autoritetas gerokai susvyravo. Filosofijos dėstytojas privalo žinoti, kad filosofija yra mokslas, nagrinėjantis visuomenės ir mąstymo vystymosi visuotinius dėsnius (visuotinius, o ne V. Balkevičiaus ar jo užsakovų asmeninės mąstysenos dėsnius). Tai reikia įsidėmėti visiems, save besitituluojantiems filosofo vardu. Dėstant ir nagrinėjant vienpusišką, vienpartinę filosofiją, dar nereiškia, kad turime pagrindo vadintis filosofais. O, kad V. Balkevičius atstovauja vadinamajai filosofijai iš jėgos pozicijos, to jis ir pats neneigia. Nereikia specialaus išprusimo, ką reiškia toks "filosofinis" niuansas, kurį kun. J. Danylai savo straipsnyje "Jėzuitiškos tiesos prasmė" pateikia V. Balkevičius: "Visus skundus, kaltinimus ir reikalavimus įvairioms instancijoms jūs, klebone, atsiuntėte surašęs antrame mašinraščio egzemplioriuje. O kur dėjote pirmąjį? Pirmasis buvo skirtas 'eksportui'. Pirmieji egzemplioriai nukeliavo į pagrindinį savo paskirties punktą, į Vatikano radiją..." Tai štai kur nukrypo "filosofinis" dialogas. Pasirodo, kad tai nelygiateisių pusių kova, tokių užuominų reikšmę gerai žino kiekvienas kitamintis: rusas, lenkas, čekas ar afganistanietis, o ypač, žinoma, lietuvis katalikas. Ir dar vienas akivaizdus nelygiateisiškumo bruožas — kada senovės filosofai rinkdavosi į viešus disputus, jie savo pasisakymus, įrodymus bei išvedžiojimus skelbdavo visai auditorijai, tada nebuvo vienpusiškai privilegijuotos padėties. Visiems galiojo taisyklė: "Audiatur et altera pars", kurios visi garbingi žmonės sąžiningiausiai laikėsi. O ką matome dabar? Nė vienas minėtas kun. J. Danylos raštas ar laiškas neatspausdintas ištisai. Kokį gi vaizdą gali susidaryti skaitytojas, jeigu V. Balkevičius cituoja tik keletą padrikų ištraukų? Panašiai esti ir su kitų mūsų sąžinės belaisvių pasisakymais, raštais ar pamokslais, kaip V. Petkaus, doc. V. Skuodžio, L. Dambrausko, kun. A. Svarinsko, kun. S. Tamkevičiaus ir kt. O kiek oficialioji spauda paskelbė juos visus smerkiančių ir šmeižiančių

straipsnių?! Reiškia, "Quod licet jovi, non licet bovi".

1985 m. liepos 19 d. dienraštyje "Tiesa" J. Kazlauskas straipsnyje "Kaip gaminami šventuoliai"? pacitavo keletą A. Terlecko dienoraščio ištraukų. Bet juk tai vėl grubiausias žmogaus teisių pažeidimas — be asmens sutikimo niekas neturi teisės viešai publikuoti jo dienoraščio ar laiškų (TSRS Konstitucijos garantija). Straipsnyje cituojamos ištraukos taip iškraipytos, kad turbūt ir pats A. Terleckas jų neatpažino.

Savo dienoraščiuose A. Terleckas niekada neminėdavo vardų ar pavardžių, todėl ir prireikė saugumo papulk. Česnavičiui vykti pas A. Terlecką į tremties vietą iššifruoti kai kurias pavardes. A. Terleckas atsisakė tai daryti. Tada ir gimė minėtas straipsnis, kuriame labiausiai apjuodinta V. Petkaus pavardė — tai dar vienas melo industrijos kūrinys. Reiškia, ir Konstitucija galioja tik privilegijuotiems, o visiems kitiems, kaip toje K. Sajos pjesėje "Devynbėdžiai" — sūrmaišiai ar puodai ant galvų, kad žmonės negalėtų kalbėti ir dainuoti.

Jeigu J. Kazlauskas imasi valdiškos tiesos apologeto vaidmens, tai turėtų žinoti ir visus V. Petkaus nusikaltimus bei jų smulkmenas. Kai tuo tarpu dabar drįsta rašyti, kad V. Petkus, dirbdamas liaudies meno draugijos buhalteriu, vogė iš kasos pinigus, tik kažkodėl "pamiršo", kad už šį, Kazlausko žodžiais tariant, juodą darbą V. Petkaus niekas nenubaudė, nors tarybiniai įstatymai socialistinio turto grobstytojams yra ypatingai griežti. J. Kazlauskas spėjo laiku "pamiršti", kad V. Petkaus darbą tikrino net keletas revizijos komisijų ir jokių finansinės drausmės pažeidimų nesurado. O kaip būtų buvę patogu V. Petkų pasodinti už vagystę, tada nereikėtų jo veiklai taikyti politinio paragrafo ir būtų nuvainikuotas dar vienas, jų žodžiais tariant, "žmogaus teisių gynėjas ir kandidatas į šventuosius".

J. Kazlausko straipsnyje išryškėjo dar vienas "atradimas" — tai V. Petkaus bailumas. Apie tai J. Kazlauskas gali pasiteirauti, aišku, jei užteks pilietinės drąsos, kai kurių saugumo pareigūnų ir teismo dalyvių. Argi galima žmogui, dėl savo įsitikinimų trečią kartą pasirenkant nelaisvės pančius, priklijuoti bailio etiketę. V. Petkus niekada neslėpė savo vardo, nesidangstė jokiais slapyvardžiais (tardymo organai tai žino!). Tik bailys bijo šviesos ir

teisybės! Tik bailys slepiasi už kitų nugaros! Tik bailys niekada neparodo savo tikrojo veido! Todėl negalima nepritarti vieno poeto mintims. Jis rašo:

…Jus kviečiu į paminklo atidengimą
nežinomam bailiui.
Paminklas sumanytas kukliai:
tuščias pjedestalas!
Pats bailys gali drąsiai pasislėpti
tarp kviestųjų,
nebijodamas, kad jį atpažins…

Savo straipsnyje J. Kazlauskas daug vietos skiria A. Terlecko "atgailai". Tarybinė teisė atgailą laiko reikšminga lengvinančia aplinkybe, tačiau tariamoji A. Terlecko "atgaila" nesusilaukė tinkamo atlygio. Atgailaujančiam stengiamasi padėti, deja, su A. Terlecku pasielgė priešingai.

1985 m. rugpjūčio mėnesį A. Terleckas gavo leidimą atvykti į brolio laidotuves Vilniuje. Namiškiai, nujausdami sunkią ir tolimą kelionę iš tremties, penkias paras uždelsė laidotuves, tačiau A. Terleckas vis tiek pavėlavo atvykti — brolį rado jau palaidotą, nes kelionėje pasitaikė įvairiausių trukdymų: vietoje lėktuvo — sunkvežimis ir pan. Štai ką reiškia būti politiniu kaliniu tremtiniu, o ne mėlynanosiu simuliantu!

V. Balkevičius, begindamas ateizmą, tikriausia ir pats netiki, kaip ir nemaža dalis ateistų (kad ateizmas — tai tik žmogaus sąžinės reikalas. Jei tai reikštų pasirinkimą tikėti ar netikėti, tai ateizmas nebūtų įtvirtintas Tarybų Sąjungos vidaus politikos rėmuose ir tokios valstybinės instancijos, kaip milicija ir saugumas, nesiimtų ateizmo gynėjo vaidmens, tuo tarpu dabartinė valstybinio saugumo praktinė veikla labiausiai nukreipta prieš tikinčiuosius: nė viena religinė šventė, nė vienas ypatingesnis mirusiųjų minėjimas, nė vienas tikinčiųjų susibūrimas neapsieina be saugumiečių dalyvavimo, neskaitant gausaus milicijos bei autoinspekcijos darbuotojų būrio) gal tai ir yra tikroji tarybinės sąžinės laisvės konstitucinė garantija! Tokios apsaugos ir garantijos gali pavydėti net ir žymiausi tarybiniai vadovai bei veikėjai. V.

Balkevičius rašo: "...Ateizmas — tai humanizmas, tai kovos su blogiu pasaulėžiūrinė išraiška. Ateistai nelaukia gėrio iš dangaus, — jie patys kovoja prieš blogį. Jie stengiasi pakelti ir išaukštinti žmones, kuriuos jūs, klebone, visą laiką klupdėte ir dar tebeklupdote..." Aiškiau ir nebepasakysi, kad tas didžiausias blogis — tai tikėjimas ir tikintieji. Tačiau ar gali V. Balkevičius ir kt. nurodyti, kiek tikinčiųjų nuteista už žmogžudystes, vagystes, plėšikavimus, prievartavimus, kiek jų priverstinai gydoma venerinių ligų dispanseriuose arba nuo alkoholizmo, kiek atleidžiama iš gamyklų ar įstaigų už pravaikštas ir kt. nusikaltimus, kiek religingų šeimų vaikų "tobulinasi" priverčiamųjų darbų kolonijose? Įdomus būtų palyginimas su "humanistinio" ateizmo auklėjimo rezultatais!

Ką reiškia pakelti ir išaukštinti žmogų gali pasakyti tas, kuris turėjo kokių nors reikalų su tarybinėmis teisėtvarkos ir teisėsaugos organais, ypatingai saugumu. Tai ne žmogaus išaukštinimas, o pastanga paversti jį bailiu, išdaviku, veidmainiu, pastanga per prievartą įbrukti jam savo tiesas, iškreipti mąstyseną bei supainioti sąvokas. Skaudžiausia, kad ant šios "žmogaus išaukštinimo" meškerės susipainioja ne tik pasauliečiai, bet ir kunigai, klierikai, jų dėstytojai bei vadai... Kaip gudriai ir painiai suformuluotas šėtoniškas gundymas apie tiesą, artimo meilę, meilę priešams, apie Kristaus pasakytus žodžius: "Kas Dievo — Dievui, kas ciesoriaus — ciesoriui", apie rūpestį visos Lietuvos katalikų Bažnyčios likimu, apie kompromisinių sprendimų būtinumą ir t.t. Neįvertinimas visų šių gundymų ir nusilenkimas jiems — tai pasėka asmeniškos puikybės, bailumo, egoistinio požiūrio į daiktus ir reiškinius, tai neišmintingas pasitikėjimas vien savo jėgomis, atsisakant Dievo pagalbos, atmetant Kristaus Evangelinę tiesą. Tai apsidraudėlio filosofija — man taip saugiau, man taip patogiau. "Bailumas — išdavystės pradžia", — pasakė Nijolė Sadūnaitė. O poetė Janina Degutytė šaukte šaukia:

Neprarask tiesos savo lūpose,
neprarask tiesos,
kuri žydi tavo kraujuje
kaip erškėtis,

kuri — vienintelė varinėja kraują
nuo kojų ligi galvos,
ligi slapčiausių smegenų kertelių, —
nes kas gi daugiau?...
Kuri dar liepia akims atsimerkti
ir žiūrėti — būti liudininku, —
kuri įsako kojoms eiti tolyn,
tolyn — nesvarbu ar jėgų yra —
kuri priverčia rankas atriekti
duoną, išrauti piktžolę, įsiūti
sagą, — nes gal kažkam
kada nors prireiks to gyvenimo,
tos tiesos, kuri žydi kaip erškėtis
tavo kraujuje...
Tik neprarasti tiesos, Viešpatie,
tik neprarasti tiesos savo lūpose.
Tegul ji atsiveria kaip šulinys,
tegul praeinantis pamato jame
savo veidą, tegu žvaigždė
pamato savo blyksnį, o
medis savo šešėlį...
Tegul ji atsiveria
kaip erškėtis,
tegul pražysta
kaip žaizda...

Nagrinėdamas žmogaus humanistinį išaukštinimą, V. Balkevičius rašo: "...Mūsų visuomenėje jaunimas ir nauja žmonių karta natūraliai ir normaliau elgiasi, jiems nebūdingas skystas krikščioniškas altruizmas, jie drąsesni ir savarankiškesni, ir draugiškesni ir pan., nes argi moraliai ištižę žmonės galėtų pastatyti didžiulius miestus, fabrikus, tiesti gerus kelius, gaminti sudėtingas mašinas; šiuolaikinis žmogus vis labiau pats sprendžia, kaip pasielgti, o ne aklai vykdo išorines komandas ar vadinamuosius Dievo įsakymus..." Deja, eilinis žmogus V. Balkevičiaus minimą jaunimo "natūralumą ir drąsumą" mato tik kaip begėdišką glebėsčiavimąsi autobusuose, gatvėse, skveruose, liguistai iš-

kreiptą požiūrį seksualiniais klausimais, į šeimą, į negimusių kūdikių žudymą, į savo pareigas žmogui ir pagalbą visuomenei. Argi pareiga žmogui ir pagalba silpnesniam — tai jau "skystas krikščioniškas atltruizmas"?! Kokia gali būti kalba apie altruizmą, jeigu nuolatos skiepijama akla neapykanta klasiniam priešui (suprask, — kitaip mąstančiam), jeigu dauguma vaikams skirtų filmų vis dar kuriama karo tematika — mušk, žudyk priešą! Jeigu be jokios papildomos didaktikos vaikiška sąmonė nuodijama tokiomis ir panašiomis knygomis kaip "Lapinas Reinikis", kur visada trimfuoja ir laimi blogis, kur niekšai tampa nugalėtojais ir didvyriais. Ar ne todėl jauno žmogaus širdyje įsišaknijusi tokia nežabota neapykanta kitam žmogui, žvėriškas sadizmas ir nejautrumas kito skausmui? V. Balkevičius puikiai žino, kad net šiandieniai studentai — visuomeninio, politinio ir ekonominio valstybės gyvenimo ateitis — nesugeba (ar nenori) suregzti paprasčiausio sakinio, nepagražinę jo šlykščiausiais keiksmažodžiais. Pro tokį vulgarybių sriautą dažnai sunku net sakinio prasmę suvokti. Klausimas, "ar gali morališkai ištižęs žmogus statyti didžiulius miestus, fabrikus"? V. Balkevičius kažkodėl nutyli, kad greta tų visų "sparčiųjų komjaunuoliškų" ar "svarbiausių penkmečio" statybų kuriasi ir kiti miestai, apsupti spygliuotomis vielomis, kuriuose vegetuoja "moralinio tobulumo" pavyzdžiai. Visgi reikėtų prisiminti, kad ir jų rankomis statyti bamai (**LIC pastaba: Baikalo Amūro magistralė — geležinkelio linijos**), hesai (**LIC pastaba: hidroelektrinės stotys**), neišskiriant Kauno, Kėdainių, Mažeikių, Sniečkaus, Alytaus, Elektrėnų ir kt. gamyklos bei įmonės. Taigi, kas šitas dehumanizuotas elementas — "saldus krikščioniškojo altruizmo" ar pragaištingos ateistinės veiklos rezultatas? Nors ano meto jaunimas "daugiausia žiūrėjo į ganomos karvės pasturgalį", — kaip rašo V. Balkevičius, bet jo sąžinė buvo švari, jo kalbos "nepuošė" importuoti epitetai, jo neauklėjo už spygliuotų vielų užtvarų bei kalėjimo grotų. Daugelis puikiai atsimena, kad visoje Lietuvoje buvo tik viena nepilnamečių auklėjimo kolonija Kalnaberžėje. O dabar? Dabar visos panašios įstaigos perpildytos ir neribotai plečiamos. Ateistai, atstovaujantys "demokratiškiausią pasaulio valstybę" su jos aukščiausios komunistinės moralės įstatymais, nieko tobules-

nio jaunimo auklėjime nesugalvojo be priverčiamųjų darbų stovyklų, auklėjimo kolonijų ar spec. internatų. O juk dabartinis tarybinis jaunimas tai ne buržuazinio gyvenimo atplaišos, bet pačių ateistų vaikai ir anūkai.

Pagal Dievo suteiktos laisvos valios įstatymą visi turi teisę pasirinkti: amžiną tamsą ir puvėsių krūvą ar amžiną šviesą ir prasmingą gyvenimą!

(Rašo apie save kunigai kankiniai ir Lapienis iš Gulagų):

MŪSŲ KALINIAI

Iš kun. Alfonso Svarinsko laiško:

"Pasimatymas nukeltas į ateinančius metus (priklausė rugsėjo 9 d.). Taip Dievui patinka! Aš linksmas ir geroje nuotaikoje. (Jau du metai, kaip negauta nei ilgo, nei trumpo pasimatymo!) Esu gyvas ir sveikas. Sekmadieniais ilsiuosi, porą valandų ilgiau miegu, skaitau, meldžiuosi. Už viską dėkingas mūsų Viešpačiui Dievui. Man gyvenimas geras. Duok, Dieve, kad visi susitiktume danguje ir su visomis dangaus galybėmis giedotume 'Šventas, šventas...'

Į meilę žmonės visuomet atsako meile, ypač vaikai ir jaunimas. Meilė Dievui ir žmonėms — tai amžina dorybė, nes tikėjimas ir viltis tik iki dangaus vartų.

Rugsėjo 7 d. kardinolo Juozapo mirties metinės. Gal tą vakarą galėtumėte jį prisiminti. Vaikai kryžiaus kelius apvaikščios, o šeimininkas pasimels."

1985.VIII.14.

Iš kun. Sigito Tamkevičiaus laiškų:

"Gegužės 6 d. pradėjau trečius nelaisvės metus. Per pora metų gerai pripratau prie naujų gyvenimo sąlygų, nors sakoma, kad prie nelaisvės priprasti negalima. Mano gyvenime beveik be pertraukos buvo vienoks ar kitoks režimas: 11 metų vidurinėje mokykloje nuolat girdėjau skambutį, tris metus kariuomenėje pagal komandą guliau ir kėliau, penkis metus Seminarijoje ne tik mokiausi filosofijos ir teologijos, bet ir išlaikiau išorinę ir vidinę — širdies, sąžinės drausmę. Paskui sekė 21-eri darbo metai, kur

irgi tiksliai — minutė į minutę — turėjau būti prie altoriaus, sakykloje, klausykloje... Gyvenimo skambutis kvietė ir kvietė: tai pas ligonius, tai į rekolekcijas, tai į kitas kunigiškas pareigas. Vis bėgau, skubėjau. Dabar irgi skambutis kviečia į darbą, poilsį, gulti ir kelti. Šitas skambutis yra man tarsi Viešpaties balsas: einu ten, kur jis kviečia ir širdyje esu ramus, nes žinau, kad Viešpats yra visada su manimi, net ir tomis valandėlėmis, kai Jo artumą kartais užmirštu (...) Ramybę, džiaugsmą ir palaimą atneša gyvenimas Dievo artumoje: kai keli ir guliesi, kai dirbi ir ilsiesi, kai esi sveikas ir ligos prispaustas ir visada žinai, kad su tavimi yra dangiškasis Tėvas, kad Jis tave myli, kad be Jo žinios net plaukas nuo galvos nenukris. Žmonės dažniausia sau nervus gadina todėl, kad bandė viso gyvenimo rūpesčius, bėdas susikrauti ant savo silpnų pečių ir per mažai pasitiki Viešpačiu. Iš tikrųjų, reikia padaryti viską, ką gali, o ko negali, nesikrimsdamas pavesk maldoje Dievui, tegul šis viską rikiuoja, tvarko. Buvo laikas, galėjau prie altoriaus pas Viešpatį užtarti gyvųjų ir mirusiųjų reikalus, sakyti pamokslus, teikti sakramentus, o dabar pagrindinis mano užsiėmimas — paprasčiausias fizinis darbas. Ar tai tragedija? Visai ne. Žmogaus gyvenime yra tik viena tragedija — Dievo neturėti arba nuo Jo atsiskirti per nuodėmę. Štai kas yra baisu! (...) Gyvenime nieko turbūt taip nereikia, kaip kantrybės. Kas neatsitiktų, viską ramiai priimti, išgyventi ir paaukoti Dievui. Manęs nebaido darbas ar nepatogumai, juk mūsų Mokytojas ilgus metus sunkiai dirbo ir savo darbu pašventė mūsų darbą ir mūsų vargus... Nelaisvėje norisi, kad laikas bėgtų kuo greičiau, dažnai mąstau apie tai, kad privalau norėti ne greito ir tuščio laiko bėgimo, bet, kad tas laikas būtų naudingas ir man, ir kitiems, kuriems paskyriau savo gyvenimą. Todėl kiekvieną dieną aukoju Dievui ir savo nelaisvę, ir artimųjų ilgesį, ir nuovargį, ir fizinius negalavimus, kai jų pasitaiko, ir visa, ką galima paaukoti, kad tik Viešpats būtų daugiau mylimas, kad žmonės artėtų prie amžinosios Tiesos ir Gėrio (...)
1985.V.10.

Rašo kun. Jonas-Kąstytis Matulionis:

"(...) Dėkoju už maldas, kurios mane lydi visur, o šiuo metu visą 2 mėnesių kelionę — nuo Vilniaus, Aušros Vartų miesto,

iki lagerio Sibire, kuris nuo Tėvynės 6 tūkstančių kilometrų nuotolyje. Šituose Sibiro kraštuose daug buvo lietuvių tremtinių. Lagerin atvežė rugsėjo 8 d. rytą. Tėvynėje buvo gili naktis, nes 6 valandų skirtumas. Visą kelionę didžioji palydovė buvo malda, o ypatingai šį rytą. Šilinių pradžia — ir Dievo Motinos gimimo, ir mūsų Tėvynės šventė. Maldoje prisiminiau visus visus: Tėvynėje, lageryje, ligos patale ir darbo dienoje besitriūsiančius. Tos šešios dienos Vilniuje — Tėvynėje suteikė džiaugsmo visiems. Už šią dovaną visuomet dėkoju Dievui. O jeigu vėl paėmė — taip pat šventa Dievo valia — dėkoju už tai. Nieko nėra maloniau, kaip vykdyti Jo valią. Maldoje aš prašau ir jūsų prašau padėti malda, kad būčiau vykdytojas to, ko Dievas iš manęs nori. O kaip turiu daryti, Jis nurodys. Kas bebūtų ir kur bebūčiau, žinau, kad Dievas su manimi. Jis man davė viską — davė kunigystę. Už ją dėkoju ir prašau malonės, kad būčiau vertas jos. Padėkite ir jūs šitame prašyme. O gerieji žmonės, ar ne Viešpaties pasiųsti? Dviejų mėnesių kelionėje per šešis kalėjimus — Vilnių, Smolenską, Voronežą, Čeliabinską, Irkutską, Čitą — per Uralą iki gilaus Sibiro Dievo ranka nuostabiai vedė ir globojo. Čia buvo ir džiaugsmo, ir atgailai valandų. Nepažįstami sutikdavo taip, tarsi iš anksto kas būtų pranešęs, kad atvažiuoja kunigas. Visur sutikau žmonių, gerbiančių kunigystę, nežiūrint tiki Dievą ar ne. Parodydavo pagarbą, pasidalindavo reikalingiausiais dalykais. Tik vienas Dievas taip rūpinasi savo sutvertuoju žmogumi. Kristus mokė: "Prašykite ir gausite, ieškokite ir rasite, belskite ir bus jums atidaryta". Buvo ir įžeidžiančių žodžių, juk šito taip pat reikia. Jei Kristų įžeidinėjo, ar gali būti kitaip su jo kariais — kunigais? Šis kelias, ši kelionė "Stolypinu" REIKALINGA ir daugeliui mūsų brolių kunigų, tada bus daugiau aukos dvasios ir meilės Dievui, Tėvynei ir žmogui...

Kaip aname, taip ir šiame lageryje rašyti ir iš rašančių gauti laiškus leidžiama tik rusų kalba (...).

Perduokite visiems sveikinimus, kas tik prisimena, meldžiasi, teiraujasi. Už visus meldžiuosi. Maldoje su visais, maldoje už visus".

1985.IX.14.

Kun. Jono-Kąstyčio Matulionio adresas:

674470 Čitinskaja obl.
Aginskij r-on
p. Novo-Orlovsk
učr. Lja-jag-14-11

Iš Vlado Lapienio laiško:

"(...) Iš Vilniaus mane išvežė balandžio 19 d., o į lagerį atvežė gegužės 28 d., kelionė truko daugiau nei 5 savaites, t.y. 39 paras.

Pskovo kalėjime, kameroje su kriminalistais teko išbūti nuo balandžio 20 d. iki gegužės 5 d. Kituose persiunčiamuose kalėjimuose, buvau trumpesnį laiką. Šiame lageryje nėra nė vieno kalinio mano amžiaus. Visi žymiai jaunesni už mane. Daugelis klausinėjo: 'Kodėl jūsų respublikos saugumas areštuoja, tardo, atiduoda teismams tokius senus žmones kaip jūs, kai nė viena sąjunginė ar autonominė respublika neteisia ir neatveža į lagerį tokio seno amžiaus žmonių?' Panašiai klausdavo ne tik kaliniai etapuose ar persiunčiamuose kalėjimuose, bet net kai kurie kalėjimo administracijos darbuotojai. Į jų klausimą nežinojau, ką atsakyti.

Pildosi mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus žodžiai: 'Būsite nekenčiami dėl mano vardo. Kurie ištvers iki galo, būsite išgelbėti' (Mt. 17,22).

(...) Visur ir visuomet pasitikėkime Dievo gerumu, kantrumu, išmintimi. Nepiktžodžiaukime, dėl Dievo siunčiamų išmėginimų. Jį mylintiems viskas išeina į gerą. Geriausia misija — kančia tarp kenčiančiųjų (...).

Su Jėzumi vargti nesunku, Jis pirmas eina, o aš tik Juo seku."

1985.VI.21.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Kaunas. 1985 m. rugsėjo pradžioje Kauno kunigų seminarijos Rektorius kun. dr. Vytautas Butkus įspėjo klierikus, kad Seminarijoje neturėtų jokių religinių knygų, išskyrus dėstomų dalykų konspektus. "Jų pilnai jums, kaip būsimiems kunigams, užteks," — kalbėjo Rektorius. Priminęs, kad du klierikai vasaros pradžioje buvo Seminarijos vadovybės pašalinti už religinių knygų dauginimą (dabartiniu metu vėl priimti į Seminariją), Rekto-

rius teigė, kad lietuviškos religinės knygos yra abejotinos vertės ir ar negeriau būtų mokytis užsienio kalbų. Aišku, Rektorius taip kalbėjo, bedieviškos valdžios verčiamas, valdžios, kuri nuolat giriasi pasauliui, kad TSRS yra kunigų seminarijos. Ką pasakytų bedieviai, jei jiems marksistinę filosofiją būtų leidžiama studijuoti tik iš paskaitų užrašų, nesinaudojant pagalbine literatūra? Būsimųjų kunigų formavimui svarbu ne tik specialių teologinių žinių bagažas, bet ir vidinis formavimas, o tam reikalinga gera religinė literatūra dvasiniam skaitymui.

* * *

1985 m. pradžioje TTGKK pogrindinė grupė išsiuntė valdžios organams du protestus.

Pirmame iš jų pasisakoma prieš bedieviškos valdžios kišimąsi į Kunigų tarybų sudarymą. Rašte nurodoma, kad nepagrįstas tokio kišimosi teisinimasis, remiantis Vatikano ir nepriklausomosios Lietuvos sudarytu Konkordatu. Valdiški bedieviai savo veiksmus teisina, esą, ir Konkordatas pripažinęs teisę civilinei valdžiai kištis į bažnytinius paskyrimus. Minėtame Konkordate kalbama tik apie ordinarinių vyskupų (o ne apaštalinių administratorių) ir klebonų (o ne parapijinių administratorių, vikarų, altaristų ir t.t.) kandidatūrų suderinimą su respublikos prezidentu ar civiline valdžia. Nei apaštalinių administratorių, nei vyskupijų valdytojų, nei kanauninkų kandidatūrų pagal konkordatą derinti su civiline valdžia nereikėjo. Keista, kad bedieviška valdžia, nesudariusi su Vatikanu Konkordato, tariasi turinti platesnes teises kištis į Bažnyčios reikalus. nurodoma proteste.

Antrame rašte protestuojama prieš kun. Jono-Kąstyčio Matulionio ir jaunuolio Romo Žemaičio suėmimą. Tame pačiame rašte griežtai pasisakoma prieš valdiškų bedievių draudimą viešai melstis už kunigus kalinius, nurodant, kad toks draudimas liudija, jog šiuo atžvilgiu Lietuvos katalikų padėtis sunkesnė už Jeruzalėje persekiotų pirmųjų krikščionių padėtį, kurie, kaip rašoma "Apaštalų darbuose", galėjo bendrai susirinkę melstis už kalinamus apaštalus.

* * *

(RRT įgaliotinis P. Anilionis bara kunigus už kalėdinių eglučių rengimą, už religinių filmų rodymą, už leidimą vaikučiams mišioms patarnauti ar giedoti chore):

Panevėžys. 1985 m. balandžio 11 d. Panevėžio XV-tos vidurinės mokyklos aktų salėje įvyko Panevėžio miesto ir rajono religinių bendruomenių atstovų susirinkimas. Vedė susirinkimą RRT įgaliotinis P. Anilionis. Susirinkimo pradžioje įgaliotinis palietė Kauno Kunigų Seminarijos klausimą. Prelegentas piktinosi tikinčiųjų nusiskundimais valdžia, kad ši riboja stojančiųjų į Seminariją skaičių. Jo nuomone, kasmet įšventinama pakankamai naujų kunigų. "Šiemet šventimus gaus net 18 klierikų, — aiškino Anilionis, — Man atrodo, kad tokio skaičiaus turi pakakti visiems Lietuvos kampeliams", — įžūliai melavo įgaliotinis. Toliau buvo išvardinta visa eilė "nusižengimų" viešajai tvarkai. "Gaila, bet dar pasitaiko atvejų, kad bažnyčių šventoriuose rengiamos eglutės", — skundėsi Anilionis ir kaip pavyzdį paminėjo Alytaus ir Prienų parapijas. "Bažnyčia yra maldos namai, o ne įvairių renginių salė, — aiškino įgaliotinis. — Minėtų bendruomenių kulto tarnai buvo įspėti ir jiems pritaikytos atitinkamos bausmės. Žinokite ir prisiminkite, kad tokie dalykai jūsų bendruomenėse nepasikartotų, nes būsite baudžiami pagal įstatymus", — jau atvirai pakeltu tonu gąsdino įgaliotinis. Savo kalboje jis dar priminė vieną "nepataisomą" atvejį — Vadoklių parapijoje kun. Juozas Janulis pastoviai bažnyčioje rodo religinius filmus, už ką reikėjo minėtą kunigą iškelti net iš parapijos. Už tai, kad Mišiose patarnauja nepilnamečiai vaikai ir jaunuoliai, RRT įgaliotinis numatęs taikyti atitinkamas priemones ir Šilų parapijos klebonui kun. Juozui Balčiūnui bei Miežiškių klebonui kun. Kostui Balsiui. Viešoji tvarka, anot P. Anilionio, pažeidžiama ir Panevėžio bažnyčioje, kur bažnytiniame chore gieda ir pastoviai Mišiose patarnauja 5-7 vaikai. "Nepilnamečiams tai neleistinas dalykas. Kai bus pilnamečiai, prašau, niekas nedraus", — karščiavosi pranešėjas. Susitikimo metu tikintieji teiravosi liturginio maldyno leidimu. Iš atskirų religinių bendruomenių Anilionis susilaukė papildomų nusiskundimų dėl religinės litera-

tūros ir maldaknygių trūkumo. Atsakydamas į pateiktus klausimus, įgaliotinis bandė pavaizduoti, kad tik paskutiniu metu išleista didžiuliu tiražu įvairios religinės literatūros. Anot jo, gal net per didelis tiražas tokiai mažai Lietuvai. Susirinkime buvo paliestas eitynių klausimas, pvz., laidojant mirusiuosius. "Tokios eitynės ardo viešąją tvarką, — dėmesį patraukia vėliavos, giedoriai, ir tai be jokio valdžios leidimo", — kalbėjo toliau, kartu dar įspėdamas religinių bendruomenių komitetus, kad viso šito nereikia. Įgaliotinis piktinosi Vatikano radijo laidomis, kuriose minimi tikinčiųjų persekiojimo atvejai. Jis visa tai laikė melu. "Pasitaikantiems išsišokėliams ateityje imsimės griežtų priemonių. Taip atsitiko ir su kunigais — A. Svarinsku ir S. Tamkevičiu. Tokių kandidatų turime ir daugiau. Tikėjimas draudžiamas! Tikėjimas persekiojamas!..." — vis negalėjo užbaigti kalbą įsikarščiavęs svečias. Buvo kalbama ir apie bažnyčių remontus, vaikų katekizaciją. "Ruoškite vaikus patys. Turite katekizmų, jų yra pakankamai. Be to, nenorėkite, kad kiekvienas šeimos narys turėtų po atskirą katekizmą. Knygas reikia gerbti ir tausoti. Perspėju bendruomenių komitetus, kad vaikus tikėjimo nemokytų kunigai. Juos turite mokyti jūs patys, tėvai. Didesnį dėmesį komitetai turi skirti valdžios nuostatams vykdyti". Įgaliotinis vengė tiesiogiai atsakyti į tikinčiųjų klausimus. Sąžinės laisvės klausimą tapatino su materialinio lygio kilimu. Į kai kuriuos klausimus, motyvuodamas, kad lapelyje nėra pažymėta klausiančiojo pavardė, vardas, amžius, išsilavinimas, religinė bendruomenė, RRT įgaliotinis visiškai neatsakė.

* * *

Naujoji Vilnia (Vilniaus rajonas). 1985 m. birželio 21 d. į N. Vilnios bažnyčią prisistatė religinių nuostatų vykdymo rajono komisijos sekretorius Baronas su dviem komisijos nariais ir parapijos klebonui, Vilniaus arkivyskupijos tribunolo nariui — oficiolui kun. Juozui Poškui, tikrinusiam vaikų žinias pirmajai komunijai, sustatė aktą. Rugsėjo 5 d. kun. J. Poškus buvo iškviestas į rajono vyk. komitetą ir apkaltintas religinių nuostatų pažeidimu. Kun. J. Poškui buvo pareikštas įspėjimas, kadangi

kiekvieno vaiko žinias jis tikrino, dalyvaujant visai grupei, ir kiti vaikai galėjo pasimokyti iš užduodamų klausimų bei atsakymų.

* * *

Šiluva. 1985 m. liepos 5 d. į Šiluvos bažnyčios koplyčią, kur kun. Vladas Simaška tikrino vaikų žinias Pirmajai Komunijai, kartu paaiškindamas sunkiau suprantamas tikėjimo tiesas, prisistatė apylinkės pirmininkė Vanda Galeckienė, kolūkio partorgas Antanas Petravičius, veterinorius Narbutas ir keletas nepažįstamų asmenų. A. Petravičius už vaikų mokymą tikėjimo tiesų grasino kun. V. Simaškai kalėjimu, o apylinkės pirmininkė V. Galeckienė surašė protokolą. Motinos, atvedusios į bažnyčią savo vaikus, pradėjo ginti kunigą. Bažnyčioje kilo triukšmas. Kun. V. Simaška po bedievių surašytais protokolais nepasirašė.

* * *

Padubysis (Šiaulių raj.). 1985 m. liepos mėn. į Padubysio bažnyčią, kurioje buvo ruošiami vaikai Pirmajai Komunijai, prisistatė Padubysio apylinkės pirm. Grabažienė, kolūkio part. organizacijos sekretorius Kerbedis ir vid. m-klos direktorė Bernotienė ir ėmė grasinti kun. Feliksui Baliūnui, kad jis, mokydamas vaikus tikėjimo tiesų, pažeidžia Religinių susivienijimų nuostatus. Klebonas paaiškino, kad taip elgtis yra jo, kaip kunigo pareiga. Be to, pareigūnai gal geriau tesirūpina, kaip efektyviau kovoti su girtuokliais. Atėjusiems tai nepatiko ir jie ironiškai atkirto, kad kunigo pareiga kaip tik su girtuokliais kovoti, o ne vaikus mokyti. Klebonas priminė, kad jis, mokydamas vaikus, tikėjimo tiesų, kaip tik ir kovoja už jų blaivumą, už jų dorą, o pareigūnai jam trukdą. Kun. F. Baliūnas paprašė nekviestus svečius tokiais tikslais daugiau pas jį nevaikščioti ir nesiuntinėti komisijų. Aktas dėl vaikų mokymo buvo persiųstas rajonui. Kiek vėliau klebonas buvo iškviestas į rajono vyk. k-tą ir įspėtas nemokyti vaikų, kitaip ateityje bus griežtai baudžiamas. Be to, buvo įspėtas už dalyvavimą jaunimo suruoštose Joninėse. Būti kunigui ten kur renkasi jaunimas — sunkus nusikaltimas.

* * *

Šeduva (Radviliškio raj.). Šią vasarą Šeduvos mokytojai ir valdžios pareigūnai vaikščiojo po katalikiškas šeimas, turinčias vaikų, ir gąsdino tėvus, kad jie neišdrįstų leisti vaikų mokytis katekizmo.

* * *

Varėna. Šią vasarą į Varėnos parapijos bažnyčią atėjęs raj. vykdomojo k-to pirm. pav. Lankelis įspėjo kleboną, Vilniaus arkivyskupijos konsultorių kun. Jordaną Slėnį, kad nemokytų vaikus tikėjimo. Jei neklausys, gali būti atšauktas leidimas perdengti skarda bažnyčios stogą.

* * *

(Gargždų tikintieji parašė protestą LTSR Ministrų Tarybai dėl kunigų baudimo už vaikų ruošimą pirmajai komunijai ir kitas priekabes):

Gargždai (Klaipėdos raj.). Gargždų parapijos tikintieji parašė LTSR Ministrų Tarybai, LTSR Vidaus reikalų ministerijai ir LTSR Švietimo ministerijai protesto raštą:

"Šių metų birželio 26 d. administracinė komisija prie Klaipėdos raj. LDT vykdomojo k-to nubaudė mūsų kunigą Šeškevičių Antaną, Kazio, 30 rub. bauda už tai, kad jis 'organizuotai mokė religijos nepilnamečius' birželio 5 d.

Administracinės komisijos sąstatas: pirm. S. Klevinskis, sekr. D. Seporaitienė, nariai — N. Ananievas, Butkevičius, J. Kiriliauskas.

1. Mes, tėvai, pamokome savo vaikus ir atvedame į bažnyčią, kad kunigas jų žinias patikrintų ir prileistų prie pirmosios išpažinties ir Komunijos. Birželio 5 d. kunigas kaip tik tikrino žinias kiekvieno vaiko atskirai. Bažnyčioje kartu buvo motinų ir kitų tikinčiųjų. Užėję 4 asmenys demonstratyviai ėmė skaičiuoti vaikus, žiūrinėti, rašyti... Kadangi jie niekam nepasisakė kas jie tokie, tai motinos ir tikintieji prašė juos netrukdyti ir išeiti iš bažnyčios. Kilo triukšmas. Vaikai pradėjo šaukti: "Išeikit iš čia!"

Jie išėjo.

2. Po kiek laiko vieną iš tikinčiųjų, prašiusių išeiti iš bažnyčios, Rūtą Adomavičiūtę, pasodino 10 parų, o birželio 26 d. administracinė komisija išsikvietė mūsų kunigą. Jį palydėjo apie 20 motinų ir tikinčiųjų. Tik dabar paaiškėjo, kad bažnyčioje buvusi komisija. Jūratė Darkevičienė, II-os vid. m-los III klasės mokytoja, Satkauskas, rodos, milicijos atstovas ir A. Stalis, apyl. pirm. Jie raštu pranešė, kad kunigas mokęs vaikus religijos tiesų. Kunigas paaiškino, kad jie matė jį beklausinėjantį tik vieną vaiką. Nors kunigas turi pilną teisę ir pareigą bažnyčioje mokyti visus, bei mintinai vaikus išmokyti poterių per vieną valandą neįmanoma, tai padaro tėvai namuose. Komisijai tai patvirtino ir motinos: Stankienė, Skėrienė ir dar kitos dvi tikinčios moterys. Kunigas tesuspėjo patikrinti tik keletą. Kunigai neturi laiko visą dieną tik vaikus tikrinti, todėl paskiria valandą patikrinimui. Ateina tie, kas nori. Gali ir nė vienas neateiti. Jokio organizuoto mokymo nėra ir negali būti. Atėję laukia eilės. Ta komisija suskaičiavo 51 vaiką ir padarė labai klaidingą išvadą: daug vaikų, taigi — mokykla. Galima tikrinti tik po vieną, o ne grupėmis. Kunigas paaiškino, kad bažnyčios durys visiems atviros, visi gali įeiti. Jei valdžiai nepatinka, tegul pastato prie durų du milicininkus ir teįleidžia po vieną vaiką patikrinimui. Mes to daryti negalime. Stalino laikais buvo įsakyta tikrinti vaikų žinias klausykloje, tyliai kalbant į ausį. Kas dabar reikalauja vaiką kur nori išvesti patikrinimui, daro tą pačią nesąmonę ir parodo, kad vietoje Konstitucijos skelbiamos religijos laisvės yra žiauri ir neprotinga nelaisvė.

3. Bažnyčia atskirta nuo mokyklos, o mokytojai šeimininkauja bažnyčioje! Valstybė atskirta nuo Bažnyčios, o milicininkai terorizuoja tikinčiuosius bažnyčioje, kaip caro žandarai Kražiuose.

Todėl labai prašome Jus apginti mus ir mūsų vaikus nuo tokių nežmoniškų ir neprotingų išpuolių, kad galėtume savo vaikus privesti prie sakramentų ir ramiai melstis.

4. Mus erzina ir piktina tai, kad mūsų kunigą už religinių pareigų atlikimą, mums patarnaujant, nubaudė taip, kaip alkoholikus už girtavimą. Konstitucija duoda religijos laisvę, o valdžia

sulygina ją su alkoholizmu. Kas gali tuo nesipiktinti? Todėl prašome kunigui uždėtą bausmę panaikinti."
1985.VII.5. Pasirašė 663 tikintieji ir tėvai!

* * *

Kužiai (Šiaulių raj.). 1985 m. rugsėjo 16 d., einant šalikele, partrenktas pro šalį važiavusio sunkvežimio žuvo buvęs Kauno Kunigų seminarijos rektorius, Kužių parapijos klebonas kun. Kazimieras Sirūnas. Telegramą apie kunigo mirtį Vatikanas gavo pavėluotai. Kažin, ar "pavėlavimo" priežastis nebus ta, kad kaip tik šiais metais kun. K. Sirūnas buvo bedievių puolamas už vaikų katekizaciją — prieš pat mirtį už vaikų mokymą tikėjimo tiesų velionį įspėjo rajono vykdomasis k-tas. Kun. K. Sirūnas, gavęs įspėjimą dėl vaikų katekizacijos, paaiškino, kad ir toliau mokys vaikus tikėjimo, nes tai jo, kaip kunigo, viena iš svarbiausių pareigų.

* * *

Be aprašytų atvejų už vaikų mokymą tikėjimo tiesų buvo terorizuojami — Alizavos parapijos klebonas Stasys Tamulionis, Leliūnų klebonas, Panevėžio vyskupijos Konsultorių kolegijos narys kun. Petras Adomonis bei Šakių dekanato dekanas monsinjoras Juozas Žemaitis.

* * *

(Jadvyga Gena Stanelytė ir kun. A. Gustaitis persekiojami už vaikų ruošimą pirmajai komunijai):

Garliava (Kauno raj.). 1985 m. birželio 20 d. į Garliavos bažnyčią, kur buvo susirinkę Pirmajai Komunijai besiruošiantys vaikai žinių patikrinimui, prisistatė Garliavos vyk. k-to pirmininkas ir dvi moterys. Pamatę susirinkusius vaikus, susirašė jų pavardes ir adresus, o Jadvygai-Gemai Stanelytei sustatė aktą už vaikų mokymą. Vėliau vaikus su tėvais kvietė į Garliavos prokuratūrą ir ten apklausinėjo.

1985 m. liepos 1 d. į Kauno rajono prokuratūrą pas tardyto-

ją Seibutį buvo iškviesta Jadvyga-Gemma Stanelytė. Tardytojas kaltino J. G. Stanelytę pažeidus įstatymą "Dėl Bažnyčios atskyrimo nuo valstybės". "Tikėti nedraudžiama, tik mokyti tikėjimo negalima", — aiškino tardytojas. "Jeigu Bažnyčia atskirta nuo valstybės, tai kodėl valdžios pareigūnai braunasi į bažnyčią ir trukdo tikintiesiems? Sakote, tikėti nedraudžiama, tačiau pagal jūsų teikiamą teisę mes, tikintieji, privalome vaikščioti užsirišę burnas, kad, gink, Dieve, neištrūktų koks nors žodis apie tikėjimą. Argi tai nepasityčiojimas iš sąžinės laisvės?" — kalbėjo tardomoji. "Matote, — tęsė Seibutis, — vaikai nepilnamečiai, jie dar negali patys apsispręsti, todėl jiems ir negalima pasakoti apie Dievą". — "Sutinku su tuo, kad jie negali apsispręsti, — atsakė J. G. Stanelytė, — bet tada, jiems negalima kalbėti ir prieš Dievą, o bedievybė vaikams primetama jau vaikų darželiuose".

1985 m. rugpjūčio 2 d. J. G. Stanelytė vėl buvo iškviesta į Kauno rajono prokuratūrą, šį kartą pas prokurorą Dobidą. Prokuroras pareiškė iškviestąjai įspėjimą ir perspėjo, kad ateityje už pakartotiną vaikų katekizaciją bus keliama baudžiamoji byla pagal LTSR BK 142 str. 2 d. ir baudžiama laisvės atėmimu iki 3 metų. "Šis įspėjimas man kaip avansas, už kurį jaučiu pareigą atidirbti", — ramiai pasakė J. G. Stanelytė.

Garliavos klebonas monsinjoras A. Gustaitis dėl vaikų katekizacijos buvo iškviestas į valdžios įstaigą ir į jų grasinimus atsakė: "Mokėm ir mokysime, nes tai mūsų šventa pareiga!"

* * *

(Kriokialaukyje užpultas kun. V. Stakėnas, TTCKK narys, ir buvo bedievių žiauriai sumuštas. Nusikaltėlių policija nesurado):

Kriokialaukis (Alytaus rajonas). 1985 m. rugpjūčio 22 d. naktį į Kriokialaukio parapijos kleboniją pas kun. Vaclovą Stakėną, TTGKK narį, pasibeldė dvi nepažįstamos moterys ir prašė kunigą vykti su religiniais patarnavimais pas ligonį. Kun. V. Stakėnui smulkiau pasiteiravus, nepažįstamosios pasakė žinomos ligonės pavardę — Aleksandravičienės iš Daugirdų kaimo,

pas kurią jis buvo lankęsis maždaug prieš mėnesį laiko. Atvykusios paaiškino, kad serganti motina nenorėjusi išleisti savo dukters Marytės, ir kaip įrodymą, kad jos tikrai esančios ligonės giminaitės, atvykusios iš Prienų, nurodė net trijų artimiausių kaimynų pavardes. kunigas, pasiėmęs iš bažnyčios Švč. Sakramentą, įsėdo į mašiną, kurioje buvo minėtos dvi moterys ir jas atvežęs vairuotojas. Išvažiavus iš gyvenvietės, vairuotojas užgesino ilgas mašinos šviesas ir sulėtino greitį, tuo metu kairėje kelio pusėje, viena ranka prisidengęs veidą nuo šviesų, mašiną pradėjo stabdyti aukšto ūgio vyriškis. Dešine kelio puse ėjo kitas vyras. Kunigui paprašius nestoti, nes tikriausiai tai girti asmenys, o jis su savimi turįs Švč. Sakramentą, mašina vis tik tuoj pat sustojo. Įšokę į mašiną, piktadariai užlaužė kunigui rankas už nugaros. Kunigui pradėjus aiškintis ir šauktis pagalbos, vienas iš vyrų užspaudė jam miego arterijas. Kunigas atgavo sąmonę, kai mašina jau buvo gerokai pavažiavusi. Piktadariai sunerimo. Kiek vėliau paaiškėjo, kad nerimą jiems kėlė priešais atvažiuojanti mašina. Kunigui buvo pasakyta pasilenkti, o kai užpuolikams pasirodė, kad jis dar nepakankamai pasilenkė, stvėrė kunigą už plaukų ir trenkė į priekinės sėdynės atlošą, tokiu būdu gerai jį apsvaigindami ir sukruvindami veidą. Viena iš moterų pareikalavo: "Auksas, pinigai arba gyvybė!" Kunigui paaiškinus, jog pinigų jis neturi, geriausiu atveju, klebonijoje rastų iki 400 rublių, moteris įsakė vyrams "paskaičiuoti kunigui šonkaulius", "duoti pauostyti pistoletą", "pasvilinti padus" ir t.t. Tie, gerokai apdaužę, pasityčioję, pareiškė, jog nuvežę į mišką, pririš prie medžio, o patys grįš į kleboniją. Važiuojant pro gyvenvietę, užpuolikai kunigą prisvaigdindavo smūgiu į galvą arba užspausdavo miego arterijas. Privažiavus mišką, mašina pasuko į miško keliuką, toli nuo pagrindinio kelio, pavažiavus sustojo. Nunešę savo auką į mišką, užpuolikai trenkė jam į veidą, nuplėšė bursą su Švč. Sakramentu, surišo rankas ir kojas, kartas nuo karto klausinėdami: "Pasakyk, kur laikai auksą ir pinigus?!" Po to užkimšdavo burną skuduru ir imdavo mušti tačiau taip sumaniai, kad neliktų didelių mušimo žymių. Kurį laiką kankinę, ištraukdavo iš burnos skudurą ir vėl klausinėdavo, tačiau, įdomiausia, kad mažiausiai kreipdavo dėmesio į jo atsakymus ir vėl iš naujo pradėdavo mušti ir tyčiotis.

Aktyviausios buvo moterys — jos nurodinėdavo, kaip ir už ką mušti surištą kunigą. Pakankamai prikankinę, paliko savo auką su užkimšta burna, o kad skuduras neiškristų, burną dar perrišo kojine. Be to, stipriai guma surišo kojas ir rankas ir įmetė kunigą į nedidelę miško duobę, tolokai nuo pagrindinio kelio. Išvažiuodami piktadariai pasigrobė bursą su Švč. Sakramentu ir visus kitus liturginius reikmenis. Kunigas Stakėnas milžiniškomis pastangomis išsikrapštė iš duobės ir nakties metu maždaug keturias valandas nuo suveržimo sutinusiomis, iki kraujo pratrintomis rankomis ir kojomis šliaužė, ritosi iki pagrindino kelio. Apie 6 val. ryto kelyje Alytus-Simnas, dešimtame kilometre nuo Alytaus jį rado į darbą skubantys žmonės. Kunigas Stakėnas buvo nuvežtas į Alytaus miliciją. Milicija neva ieškojo nusikaltėlių, bet iki šiol neteko girdėti, kad būtų suradę. Į kleboniją tą naktį piktadariai negrįžo ir jokių pinigų neieškojo.

Tikintieji įsitikinę, kad šis įvykis — tai sąmoningas bedievių teroras prieš TTGKK narį kun. Vaclovą Stakėną.

* * *

(Bedieviai barė ir grasino kun. Rokui Puzonui už jo pamokslus ir apkaltino jį ekstremizmu):

Kiaukliai (Širvintų raj.). 1985 m. birželio 5 d. Kiauklių parapijos klebonas kun. Rokas Puzonas buvo iškviestas į Širvintų raj. vyk. k-tą. Čia jo laukė vyk. k-to pirm. pav. D. Tvirbutas ir RRT įgaliotinio pav. Juozėnas. Pavaduotojas priekaištavo kunigui, kodėl savo pamoksluose liečia šiandienos aktualijas: dažnai mini įkalintus kunigus, kelia viešumon Bažnyčios persekiojimo faktus. Pavaduotojui Juozėnui ypatingai nepatiko kun. Puzono pasakyti pamokslai palaimintojo Mykolo Giedraičio 500 metų mirties minėjime Giedraičiuose ir sunaikintose Veprių Kalvarijose. Juozėnas barė kleboną, kam supažindino žmones su savo užverbavimo istorija. Įgaliotinio pav. žodžiais, žmonės susirinko pasimelsti, pagarbinti Dievą, o ne pasiklausyti kun. R. Puzono biografijos. Šmeižtas esąs ir tai, kad kun. Leono Šapokos mirtis — saugumo susidorojimas. Juozėnas tvirtino, kad Bažny-

čios Lietuvoje niekas nepersekioja. Kai kun. R. Puzonas suminėjo Kiauklių aštuonmetėje mokykloje mokytojų vykdomą nuolatinį mokinių persekiojimą už tikėjimą, jų gąsdinimą ir bauginimą, Juozėnas atkirto, kad tokia padėtis yra visiškai normali, nes Bažnyčia atskirta nuo valstybės. Su jaunimu bendrauti — kunigui draudžiama, nes čia jau ne religinė sfera. Jei kunigas ir toliau nepakeis savo laikysenos, jis bus nedelsiant areštuotas, o Kiauklių bažnyčia uždaryta. Visi tikintieji laikys jį, kunigą, kaltu dėl bažnyčios uždarymo; jį pasmerks ir nuo jo nusigręš. "Gal būt keletą kartų čia atvažiuos kun. Juozas Zdebskis ar kun. Leonas Kalinauskas jo paminėti, o paskui visi užmirš, kaip ir kun. A. Svarinską, kurį vis rečiau mini užsienio radijas," — kalbėjo Juozėnas. Pavaduotojas tvirtino, kad visos žinios apie Kiauklius į Vatikaną perduodamos per kun. R. Puzoną, kad jis priklausąs, Juozėno žodžiais, "ekstremistų generaliniam štabui, kuris kiša į ugnį jaunus kunigus, pats išlikdamas nepaliestu". Juozėnas teigė, kad dešimtys kunigų pasirašinėja protesto dokumentus, bijodami, kad užsienio radijas nepaskelbtų jų "raudonais", o po to jį, Juozėną, atsiprašinėja dėl savo parašų. Už kunigo A. Svarinsko suėmimą "daug kunigų netgi dėkojo ir sakė, kad jau seniai reikėję taip padaryti". RRT įgaliotinio pavaduotojas sakėsi neabejojąs, kad šio pokalbio medžiaga pasieks Vatikaną, bet ateistai nebijo — toliau daryt tai, ką iki šiol darė. "Gaila, kad dabar ne Stalino laikai, seniai 25 metus būtum užsidirbęs. Jeigu toliau taip elgsiesi, reikalas peršoks P. Anilionio įstaigos kompetenciją ir bus perduotas prokuratūros žinion, suimsime be įspėjimo ir nieko gero iš to Bažnyčiai nebus. Ką davė tikintiesiems kun. A. Svarinsko, kun. S. Tamkevičiaus veikla? Ar nuo to tikinčiųjų padaugėjo?" — įrodinėjo prisitaikymo bedieviškai valdžiai naudą Juozėnas.

Pabaigoje pavaduotojas Juozėnas žadėjo apie įvykusį pokalbį referuoti Kaišiadorių vysk. J. E. Vincentui Sladkevičiui.

Kun. R. Puzonas pamokslo metu supažindino savo parapijiečius su bedievių reikalavimais ir grasinimais, prisiminė, kaip narsiai prieš šimtą metų kiaukliečiai apgynė savo bažnyčią nuo caro kazokų, paragino žmones būti vertais savo prosenelių.

* * *

(Santaikos parapijos klebonui Vladui Bobinui Vykd. komitetas neleidžia remontuoti varpinės):

Santaika (Alytaus raj.). 1984 m. pabaigoje Santaikos parapijos klebonas kun. Vladas Bobinas kreipėsi į Alytaus vykdomąjį k-tą, prašydamas leidimo pakeisti medines šventoriaus tvoras metalinėmis ir perstatyti varpinę, nes senoji supuvusi ir krisdamas varpas gali sužeisti ar net mirtinai sužaloti žmones. 1985 m. vasario mėn. pabaigoje, nesulaukęs atsakymo, klebonas pakartotinai kreipėsi į rajono pirm. pav. Makštutį, prašydamas leidimo pradėti remonto darbus. Pavaduotojas pareiškė, jog prašymas tikrai bus patenkintas, todėl jau ir dabar galima pradėti darbus, o po įvyksiančio vykdomojo k-to posėdžio atsiųs raštišką leidimą. Kovo 26 d. sukalus varpinės karkasą ir pradėjus apkalti lentomis, į bažnyčios šventorių prisistatė rajono inspektorius L. Alekserūnas, Kriokialaukio apyl. pirm. J. Tamulėnas ir inžinierius G. Rinkevičius ir surašė protokolą, įsakydami statybą nutraukti. Bažnyčios siena buvo išgriauta, todėl nutraukti darbus buvo neįmanoma. Balandžio 8 d. kun. V. Bobinas buvo iškviestas į rajoną, kur vyk. k-to pirmininkas pakartotinai reikalavo nutraukti statybos darbus. "Tuomet kam duodamas žodinis leidimas, ar tik tam, kad po to būtų galima išsikvietus išbarti ir terorizuoti?" — paklausė klebonas pirmininką. Pirmininkas į klausimą konkrečiai neatsakė, tik liepė laukti tolimesnio pranešimo. Balandžio 10 d. į Santaikos bažnyčią atvyko anksčiau minėta komisija, vėl sustatė aktą, pažymėdama, kad kun. V. Bobinas be leidimo pastatė bažnyčios varpinei medinį karkasą ir apkalė lentomis, be to, akte nurodė, kad iki balandžio 24 d. varpinė privalo būti nugriauta. Balandžio 15 d. prie rajono vykdomojo komiteto esanti administracinė komisija nubaudė kun. V. Bobiną 25 rub. bauda už statybos nuostatų pažeidimą.

* * *

Alytaus rajono vykdomajam komitetui
Nuorašai:
Vyskupijas valdantiems Vyskupams
RRT Įgaliotiniui

Santaikos parapijos bažnytinio komiteto susirinkimo, įvykusio 1985 gegužės 19 d.,

Protokolas

Mes, Santaikos parapijos vykdomasis komitetas, revizijos komisija ir dvidešimtuko nariai, svarstėme klausimus, kuriuos Alytaus vykdomojo komiteto pirm. pav. Laukienė 1985 m. balandžio 29 d., dalyvaujant Kriokialaukio apylinkės pirm. Tamulynui, iškėlė Santaikos parapijos klebonui kun. Vladui Bobinui. Jie buvo sekantys:

1) klebonas kun. V., Bobinas, surengdamas talką prie bažnyčios darbų, sužlugdė kolūkio pavasario darbus;

2) suardęs komunistinę šeštadienio talką, nes privertęs žmones dirbti ne ten, kur jie buvo pasiųsti;

3) sužlugdęs mokyklos visuomeninius renginius, priversdamas mokinius dirbti prie bažnyčios, todėl neįvyko numatytos sporto varžybos;

4) savavališkai prisijungdamas nuo mokyklos pastato elektrą, sukėlęs pavojų mokinių gyvybėms;

5) savivaliavęs kolūkio dispečerinėje, pats asmeniškai išsirašęs kelialapį ir paėmęs mašiną, išvyko į Kauną parsivežti tvoros. Mašinos prašęs ne pas tuos asmenis;

6) Vytą Smaidžiūną privertęs dirbti prie bažnyčios, todėl liko nevalytos kiaulidės.

Išnagrinėję iškeltus klausimus ir kaltinimus, atsakome:

1) darbingi vyrai prie bažnyčios dirbę tik po darbo valandų, be to, remonto darbai vyko bažnyčioje, kai dar nebuvo vykdomi pavasario darbai kolūkyje, todėl ir negalėjo jų sužlugdyti;

2) komunistinės talkos dieną pašalinamas žemes klebonas patarė nevežti kažkur į laukus, kaip buvo numatyta, bet pilti čia pat į esamą prie bažnyčios šventoriaus žemumą. Dėl to talka ne-

galėjo sužlugti, bet tik vykti sklandžiau;

3) prie bažnyčios remonto mokiniai nedirbo, ir tik keletas jų kartu su motinomis buvo atėję rinkti šiukšlių;

4) elektra buvo pajungta ne nuo mokyklos pastato, bet nuo atramos, ir prijungta specialisto, nepažeidžiant saugumo technikos taisyklių, todėl jokio pavojaus gyvybei negalėjo būti;

5) visiems žinoma, kad kelialapius išrašo paskirtas asmuo, o kas turi teisę išskirti mašiną, ne klebono pareiga nustatinėti;

6) klebonas neturi jokios galimybės ką nors priversti dirbti ar nedirbti ir nieko neprievartavo, juo labiau V. Smaidžiūno.

Taigi klebonui iškelti kaltinimai yra šmeižikiško pobūdžio ir kaip tokie turi būti atšaukti, o šmeižikai nubausti. Apie tai prašome pranešti Santaikos parapijos komitetui.

* * *

Sudeikiai (Utenos raj.). Sudeikių bažnyčios šventoriuje yra palaidotas buvęs parapijos klebonas poetas kun. Šnapštys-Margalis (1877-1921). Per ilgą laiką kapo paminklas sunyko. Dabartinis klebonas kun. Povilas Juozėnas ir tikintieji, padedant Utenos dekanui Jonui Pranevičiui, rūpinosi nauju paminklu. Kun. J. Šnapščio kapas yra įtrauktas į Kultūros paminklų sąrašą. Tikintieji kreipėsi į Kultūros ministeriją ir gavo sutikimą pastatyti naują paminklą. Buvo išdrožtas gražus lietuviškas koplytstulpis su atitinkamais įrašais, bet rajono vyk. k-tas neleido jo pastatyti ant kunigo kapo. Pati valdžia pastatė trafaretinį paminklą, kurio antkapyje įrašyta: "Poetas J. Šnapštys-Margalis". Bedieviai neleidžia ant mirusių žymesnių kultūros veikėjų kunigų kapų pastatyti kryžiaus ar užrašyti, jog čia palaidotas kunigas. Tikinčiųjų koplytstulpis buvo pastatytas kitoje šventoriaus vietoje.

* * *

Daugailiai (Utenos raj.). Šią vasarą pas vietos kleboną kun. Petrą Baltušką atostogavo sesers vaikai. Jų krykštavimas šventoriuje nepatiko vietos bedieviams. Rajono vykd. k-to įsakymu vaikų kambario pareigūnai, bei vietos milicijos įgaliotinis

įsakė klebonui išvežti vaikus, nežiūrint, kad jie yra artimi giminaičiai.

* * *

Meškuičiai (Šiaulių raj.). 1985 m. gegužės 2 d. Eucharistijos bičiuliai iš įvairių Lietuvos kampelių rinkosi į Kryžiaus kalną, kur, dulksnojant lietui ir akylai stebint saugumiečiams, gražino šį, Kristaus kryžiaus simbolių kampelį. Baigę darbą, talkininkai rinkosi prie Dievo Motinos statulos bendrai maldai. Su ašaromis akyse tikintieji žvelgė į Dievo Motinos atvaizdą... Marijos galva buvo piktadarių numušta, bet gerųjų žmonių vėl priklijuota, statula be vienos rankos, gerokai apdaužyta. Pasimeldus kun. L. Kalinauskas pasakė atitinkamą pamokslą, padėkojo visiems už darbą ir pasiaukojimą, kun. K. Daknevičius paminėjo kalinamus kunigus — A. Svarinską, S. Tamkevičių, J.K. Matulionį ir pasauliečius, kurie nepabūgo kančios ir prisiėmė sunkią aukos naštą, ragino visus savo asmenine, su meile pakeliama auka paremti kalinamus ir visus kenčiančius. Prieš pradedant šv. Rožančiaus maldą, kun. A. Jokubauskas priminė Kristaus žodžių, pasakytų ant kryžiaus prasmę. Po rožančiaus maldos buvo pagiedota "Marija, Marija". Pabaigai Žarėnų parapijos klebonas kun. A. Pakamanis palaimino talkos dalyvius, primindamas, kaip svarbu yra kantriai ir su meile nešti savo kasdieninių pareigų naštą, neboti persekiojimų, melstis už persekiotojus ir konkrečiai už tuos, kurie neseniai niekino Kryžių kalną.

* * *

Sklinda kalbos, kad valdiški bedieviai vėl ruošia sunaikinti praeityje jau ne kartą nusiaubtą Kryžių kalną. Šiuo metu į upelį, tekantį pro kalną, iš Šiaulių avalynės fabriko leidžiamas dvokiantis vanduo.

* * *

Žemaičių Kalvarija (Plungės raj.). Šiais metais didžiųjų Ž. Kalvarijos atlaidų metu, savaitės viduryje, valdžios pareigūnai išsikvietė parapijos komiteto narius, gąsdino, kad jiems

gali tekti atsakyti už tarybinių įstatymų pažeidimus atlaidų metu. Bedieviams ypač nepatiko, kad procesijoje į kalnus vaikai neša vėliavas ir baldakymą.

Kaip tik tuo pačiu metu į TSRS atvykstantiems užsieniečiams sovietiniai pareigūnai dalino knygutes, kuriose, kaip religinės laisvės įrodymas, išspausdinta nuotrauka, kurioje matomi vaikai ir jaunuoliai Žemaičių Kalvarijos atlaiduose procesijoje nešantys kryžių ir vėliavas.

1985 m. liepos 6 d. Žemaičių Kalvarijoje, atlaiduose dalyvavo minios tikinčiųjų ir jų tarpe daug jaunimo. Kalnus einančius tikinčiuosius stebėjo saugumiečiai. Telšiečiui Stanislovui Baškiui pradėjus fotografuoti, jį puolė šeši kagebistai, atėmė fotoaparatą, patį jaunuolį sumušę nusivedė į mašiną. Saugumiečiai dar labiau įniršo, atradę tuščią aparatą. S. Baškys buvo klausinėjamas, kam priklauso aparatas, iš kur pažįsta Kelmėje gyvenančią Reginą Teresiūtę, ką kalbėjo su telšiete Rita Bubliauskaite. S. Baškys čekistų buvo sulaikytas maždaug valandą laiko.

* * *

Žalioji (Vilkaviškio raj.). 1985 m. balandžio mėn. pradžioje rajono vykd. k-to pirm. pav. Juozas Urbonas buvo išsikvietęs Vilkaviškio dekaną kun. Vytautą Vaitauską ir primygtinai reikalavo, kad dekanas uždraustų Didvydžių parapijos klebonui kun. Antanui Lukošaičiui Žaliosios kapinėse atlikinėti religines apeigas. Žaliosios parapijos tikintieji, atėmus jų bažnyčią ir pavertus ją malūnu, meldžiasi kapinėse.

Gegužės 2 d., per Sekmines, Žaliosios kapinėse besimeldžiančius tikinčiuosius stebėjo pats Urbonas. Pasikvietęs kun. Lukošaitį, pavaduotojas reikalavo nutraukti pamaldas. Susirinkę tikintieji pasipiktino tokiu grubiu valdžios kišimusi į pamaldų tvarką. Urbonas, vengdamas pokalbio su tikinčiaisiais, iš kapų skubiai pasišalino.

1985 m. gegužės 27 d. pav. Urbonas prisistatė į Alksnėnų parapijos kleboniją, kur gyvena kun. A. Lukošaitis. Neradęs kunigo namuose, pranešė bažnyčios valytojai, kad klebonas prisistatytų į rajoną gegužė 28 d. Rytojaus dieną Urbonas vėl atvyko į

Alksnėnus ir perskaitė klebonui kun. Lukošaičiai įspėjimą dėl pamaldų laikymo Žaliosios kapinėse ir reikalavo po juo pasirašyti. Klebonas tai padaryti atsisakė.

Birželio 11 d. Žaliosios parapijos tikinčiųjų delegacija nuvyko pas raj. pirm. pavad. J. Urboną. Šis rodė žmonėms įvairius draudimo raštus, pats juos skaitė ir aiškino. Pamaldų laikymą kapuose pavaduotojas laikė įstatymų pažeidimu, bandė graudenti žmones, kad taip elgdamiesi, jie pasodins kunigą į kalėjimą.

Birželio 14 d. Ona Muraškienė ir Alfonsas Kalvaitis nuvyko pas pav. Urboną prašyti leidimo birželio 15 d. (artimųjų mirimo metinėse) kunigui atlaikyti šv. Mišias kapuose. Prašymas buvo atmestas, pagrasinant, jei pamaldos įvyks be jo leidimo, kunigas bus perduotas prokuratūrai.

Rugpjūčio mėnesio pradžioje tikintieji išsiuntė pareiškimą, po kuriuo pasirašė apie 50 asmenų, rajono partijos sekretoriui, reikalaudami leisti kunigui rugpjūčio 18 d. Žaliosios kapinėse laikyti šv. Mišias. Pareiškimas buvo persiųstas svarstyti Klausučių apyl. pirm. Adomui Gudynui, kuris prašymą patenkino.

Rugpjūčio 21 d. parapijos tikinčiųjų vardu Elena Lapinskienė ir Kazimiera Bubnaitienė nuvyko į Religijų reikalų tarybą Vilniuje. RRT įgaliotinio pavaduotojas, išklausęs tikinčiųjų reikalavimus, pareiškė, kad Žaliosios parapijos nėra, ji panaikinta ir kad visa tai yra suderinta su vyskupais, pamaldas kapinėse už mirusius kunigams galima laikyti tik lapkričio 1 d., o kitą dieną už Mišių laikymą kapinėse, jie gali būti vietoje areštuoti.

Rugpjūčio 2 d. E. Lapinskienė buvo iškviesta pas raj. pirm. pav. J. Urboną, kuris išbarė moteriškę už pareiškimo rašymą RRT įstaigai. Reikalavo pasakyti, kas rašė pareiškimą, pyko, kad apyl. pirmininkas A. Gudynas leido kunigui rugpjūčio 18 d. atlaikyti pamaldas, o pokalbio gale, Urbonas išdrįso tvirtinti, kad Žaliosios parapiją panaikino vyskupai.

Paskutiniu metu Žaliosios tikintieji ir toliau meldžiasi kapinėse. Kapinių koplytėlėje ant įsirengto altorėlio padėję liturginius Mišių rūbus, skaito maldas, gieda Mišių giesmes.

* * *

(Petro Gražulio skundas LTSR prokurorui už bereikalingą sulaikymą, kratas ir išlaikymą dvi paras kalėjime, nepadarius jokio nusikaltimo):

Sasnava (Kapsuko raj.). 1985 m. balandžio mėnesį Petras Gražulis, gyvenantis Sasnavos kaime, išsiuntė LTSR Prokurorui tokio turinio pareiškimą (įvykių pradžią žr. "LKB Kronikoje" Nr. 67):

"Kaip jau minėjau pirmame pareiškime, kurį išsiunčiau 1985 m. kovo 26 d. Šakių mieste, Černiachovskio gatvėje, mane, važiavusį automobiliu BA 3 21-06 valst. Nr. 77-05, sulaikė Šakių raj. VAI darbuotojas Kęstutis Astrauskas. Dėl kilusių jam neaiškumų jis liepė man važiuoti paskui jį į milicijos skyrių. Važiavęs su manimi keleivis Vitas Kačergis paprašė, kad aš jį paleisčiau. Sustojau. Jis išlipo ir nuėjo. Vaikiną ėmė vytis minėtas inspektorius. Vitas Kačergis išsigandęs pradėjo bėgti. Jį sulaikė Šakių raj. gaisrinės vairuotojas. Pribėgęs Kęstutis Astrauskas kirto jam per sprandą ir drauge su gaisrinės vairuotoju V. Kačergį atsivedė prie mašinų. Sustabdęs pravažiuojantį viliuką, įsodino mus ir iš šonų dar du vyrus. Vienas iš jų buvo tas pats gaisrinės vairuotojas, sulaikęs jaunuolį, o antrasis automobilyje važiavęs keleivis. Mano automobilis neužrakintas ir be priežiūros liko stovėti gatvėje. Inspektorius viliuko vairuotojui liepė važiuoti paskui jį, o šalia sėdėjusiems vyrams liepė mus saugoti. Mus atvežė į skyrių. Maždaug po 15 minučių autoinspektorius Astrauskas pareikalavo mano vairuojamo automobilio raktelių. Juos atidaviau. Netrukus prisistatė Šakių rajono kriminalinės paieškos skyriaus viršininkas Jokūbaitis ir įsakė man padaryti asmeninę kratą. Man pareikalavus kratai prokuroro sankcijos, pareigūnas pareiškė: "Dar vienas įstatymų žinovas! Ateis prokuroras, čia pastovės ir mes padarysime kratą". Aš atsakiau, kad neužtenka vien pastovėti, o reikia raštiško leidimo. Mjr. Jokūbaitis nuėjo pas Šakių raj. prokurorą Vidmantą Diržių paprašyti kratai leidimo. Tačiau prokuroras vietoje leidimo įdavė baudžiamąjį kodeksą ir liepė perskaityti 195 str., kuriuo remiantis kratai padaryti sankcijos nereikia. Aš perskaitęs, supratau, kad šis straipsnis remiasi 188 ir 192 str., o 188 str. komentarų 3 d. išvardina penkias išimtis, kada

kratai daryti sankcija nereikalinga. Šiuo atveju šios išimtys negalioja, todėl remiantis 188 str. nesutikau leisti daryti kratą be prokuroro sankcijos, kurią jis, būdamas čia pat, galėjo lengvai parašyti. Tačiau, nežiūrint mano reikalavimų, kriminalinės paieškos viršininkas Jokūbaitis prie kviestinių Gudaičio Algimanto ir Manisevičiaus Algio padarė kratą. Apieškojęs nieko nerado, todėl ir kratos neužprotokolavo. Todėl ir rašau Jums, LTSR Prokurore, skundą, po kuriuo pasirašė minėti kviestiniai. Vėliau tų pačių kviestinių akivaizdoje padarė kratą ir mano vairuojamoje mašinoje. Iš ten paėmė du laužtuvus ir dalį literatūros. Po kratos protokolu nepasirašiau, motyvuodamas:

1. Kai mus nuvežė į skyrių, mano vairuojamas automobilis liko stovėti gatvėje, neužrakintas ir be priežiūros. Inspektorius Astrauskas iš manęs, esančio skyriuje, tik po 15 minučių paėmė mašinos raktus, todėl mašina ne mažiau kaip pusvalandį stovėjo gatvėje.

2. Automobilį gatvėje prie milicijos skyriaus pamačiau tik po dviejų su puse valandos, t.y. kratos metu, kuri įvyko apie 13 val.

3. Kada pradėjo daryti kratą, mašinoje buvo netvarka. Ištraukti iš po sėdynių skudurai ir kiti daiktai. Kas mašinoje šeimininkavo — neaišku.

4. Kadangi mašina ne mano ir daiktai, esantys joje, ne mano, tai negalėjau liudyti parašu, ar tie daiktai yra mašinos savininko, ar per dvi su puse valandos įdėjo provokacijai, norint apkaltinti.

Taip pat paaiškinau, kad per tiek laiko, man nesant, galėjote mašinoje bet ką įdėti. Galėčiau liudyti už paimtų iš mašinos daiktų tikrumą, kad jie yra mano, ar šios mašinos savininko tik tuo atveju, jeigu iki kratos manęs nebūtumėte pašalinę nuo mašinos nė minutei. Pareigūnai sušuko: "Tu čia nesapnuok, čia dirba sąžiningi darbuotojai!" O aš atsakiau, kad jų sąžiningumu nepasitikiu, kadangi nesilaikote įstatymų. O dabar tikriausiai sąmoningai darydami tokias klaidas, privertėte mane abejoti jūsų sąžiningumu. Jūs buvote įsitikinę, kad įstatymų nežinau, ir laisvai sau savivaliavote. Taip pat netikiu, kad jūs šių įstatymų nežinote. Norėdami įklampinti mane, nesilaikydami įstatymų, įklimpote

patys.

Kai mašiną iškratė, vėl nuvedė į skyrių. Po to tai mane, tai Kačergį vis tardė.

Tardymo metu klausė, kur gyvenu, kur dirbu. Atsakiau dėl asmenybės išaiškinimo. Taip pat paaiškinau, kad jokio nusikaltimo nepadariau ir nesiruošiau daryti. Todėl į kitus klausimus, kur, su kuo ir ko važiavau, — neatsakinėjau.

Nesu nubaustas nei namų areštu, nei laisvomis statybomis. Tik šio nusikaltėliai prieš išvykdami turi gauti leidimą ir atsižymėti rajono VRS, kur vyksta. Esu laisvas pilietis, todėl prieš važiuodamas Šakių raj. VRS darbuotojams pranešti neprivalau. Mano vairuojama mašina buvo privati, todėl ir maršrutinio lapo nereikėjo. Maždaug apie 17 val. iš milicijos skyriaus, kur sėdėjau budinčio kambaryje, vėl mane pasikvietė mjr. Jokūbaitis prie mašinos. Antrą kartą mašiną krėtė du nepažįstami civiliai apsirengę asmenys maždaug apie pusę valandos. Kažko ieškojo vis kartodami: "Turi būti daugiau".

Pro šalį ėjo Šakių raj. prokuroras Vidmantas Diržius. Jam pasiskundžiau, kad Šakių raj. VRS pareigūnai savivaliauja, darydami asmeninę ir mašinos kratą be Jūsų sankcijos. Jis atsakė, kad dabar net buto kratai nereikalingas orderis. O kad jie ją daro, matyt, įtaria padarius nusikaltimą. Į priekaištus, kodėl padarius asmeninę kratą, jos neužprotokolavo ir antrą kartą darydami kratą mašinoje nepasikvietė netgi kviestinių, prokuroras nieko neatsakė.

Padarę antrą kartą kratą mašinoje, to kažko "turi būti daugiau" nerado, todėl kratos vėl neužprotokolavo.

Mane sulaikė remdamiesi 146 str., įtardami padarius nusikaltimą. Kadangi mašinoje rado du laužtuvus, tai buvau įtariamas mašinų ir garažų apiplėšimu. Kratos ir tardymo metu paaiškėjo, kad šie garažai ir laužtuvai mažiausiai juos domino. Vienas iš jų, pasivadinęs tardytoju, pridūrė: "Jūs ne garažus plėšiate, jūs esate didesni nusikaltėliai už plėšikus, chuliganus ir net žmogžudžius".

"Tai kas gi mes esame, ką gi mes padarėme ir kodėl gi jūs mus paleidžiate, jei mes tokie pavojingi?" Jis sutiko: "Aš žinau, kur jūs važinėjote, ką jūs darėte Šakiuose, Kudirkos Naumiesty-

je, Gelgaudiškyje, Griškabūdyje ir kt., jūs rinkote parašus, adresuotus LTSR prokurorui, prašydami, kad būtų iš kalėjimo išlaisvinti kunigai!" Iš šių žodžių paaiškėjo, kad kratos metu ieškoma ne garažų apiplėšimo pėdsakų, o parašų ir pareiškimų, kurie, jų nuomone, esą baisesni nusikaltimai net ir už žmogžudystę. Po šios diskusijos, draugas Prokurore, kilo didelis klausimas, būtent, argi kreiptis į Jus. Prašyti Jus, skųstis Jums yra nusikaltimas ir, pasak jų, netgi didesnis už žmogžudystę? Gal aš jau po šių dviejų pareiškimų, adresuotų jums, būsiu nubaustas griežtesne bausme kaip žmogžudžiai? Prašau į tai atsakyti. Kiek žinau, tarybinė Konstitucija nedraudžia net nusikaltėliui skųstis, prašyti malonės ir pasigailėjimo. O gal šalia Konstitucijos yra kita parašyta Konstitucija, kuri visa tai laiko baisiu nusikaltimu?

Mane sustabdė, sulaikė, nuvedė į skyrių ir iškratė, remdamiesi 146 str., t.y. įtardami mane padarius nusikaltimą. Tačiau po dviejų parų paaiškėjus, kad aš neapiplėšiau garažų, kad nepadariau to didesnio nusikaltimo už žmogžudystę, t.y., kad nerinkau parašų, adresuotų Jums, Prokurore, kuriais prašoma paleisti nuteistuosius kunigus, — Alf. Svarinską, S. Tamkevičių, J. K. Matulionį, — milicija mane paleido.

Draugas Prokurore, prašau atsakyti, kuo remdamiesi šiuo metu su manimi elgėsi taip, kaip su nusikaltėliu ir dar blogiau. Pirmą sulaikymo dieną nedavė valgyti, o juk visiems nusikaltėliams duodama tris kartus valgyti. Mane po pirmos dienos tardymo nuvedė į kamerą. Ji buvo šalta. Po to nuvedė į kitą, kūrenamą kamerą, kuri buvo pilna dūmų. Kad smalkės manęs nenunuodytų langelį liepė laikyti atidarą. Dūmai graužė akis, pradėjo skaudėti galvą. Kameroje dienos šviesos beveik nematyti. Į langą įmūrytas storos skardos langas. Jame suvirinimo aparatu išdeginta keletą skylių. Buvo sunku atskirti, kada diena, kada naktis. Aukštai virš durų, už metalinio tinklelio, rusvai žibėjo tamsi elektros lemputė. Ką nors paskaityti buvo neįmanoma. Jokios kėdės, jokio suolelio, o ką kalbėti apie lovą ar patalynę, tualetui čia pat, kameroje, padėtas kibiras, ir turėjau čia kęsti smarvę.

Maistas taip pat nepavydėtinas. Ryte — duonos ir arbatos puodelis, pietums — duona su sriuba, vakare — sriuba su duona. Antrą naktį gulėti buvo šalta, nes kameros nekūrenamos. Krėtė

drebulys. Apsiprausti ir nusiskusti nėra kur. Išstovėti dvi paras neįmanoma, todėl atsiguliau ant purvinų grindų su išeiginiais drabužiais. Kai išleido, drabužiai buvo suglamžyti ir purvini. Iki namų 60 km. važiuoti autobusu. Kur eiti, gėda žmonėms pasirodyti ir bijai, kad tavęs kas neatpažintų. Kur dėtis? Taip atrodo po dviejų parų iš VRS išėjęs tarybinis pilietis. Kas atlygins moralinę ir materialinę skriaudą?

Mašiną pastatė nesustatę akto ir neužplombavę, kada mane uždarė į kamerą, su visais daiktais pasiėmė ir mašinos raktelius. Kai po dviejų parų mane paleido, mašiną atsiimti atsisakiau, nes ji buvo ne mano ir kas joje buvo šeimininko, nežinojau. Taigi bijojau, kad trūkstant kokių nors daiktų, savininkas manęs neapkaltintų".

* * *

Josvainiai (Kėdainių raj.). 1985 m. birželio 28 d. būrys tikinčio jaunimo, tarp kurių buvo ir suaugusių. rinkosi prie Josvainių, Šušvės upės krantinės, pagal senus tautos papročius švęsti Jonines: pašokti, padainuoti. Dalyviams renkantis prisistatė vyr. milicijos leitenantas, du draugovininkai ir vienas civilis. Pastarasis parodė Kėdainių rajono gamtos apsaugos inspektoriaus pažymėjimą, išduotą Mykolo Armanavičiaus vardu, ir pareiškė, kad Šušvės upės pakrantės yra landšaftinis draustinis, kuriame draudžiama kūrenti laužus, važinėti mašinomis. Vietinių vaikų tėvai nustebę traukė pečiais, — apie tokius draudimus jie girdėjo pirmą kartą. Jaunimas atkreipė inspektoriaus dėmesį, kad jie kaip tik sutvarkė aplinką, nes atėję rado juoduojančias laužavietes ir krūvą įvairiarūšių degtinės butelių. Kur gamtos apsauga buvo anksčiau?! "Sakykite tiesiai — jus saugumas pasiuntė?" — nesileido apgaudinėjami žmonės. Yla išlindo iš maišo, kai, patikrinus vairuotojų dokumentus, paaiškėjo, kad tarp jų yra kunigas — Kiauklių parapijos klebonas kun. Rokas Puzonas. Vienas iš draugovininkų susinervinęs ėmė aiškinti, jog kunigai neturi teisės vežti mokinių. Pareigūnai pradėjo gąsdinti baudomis, paromis. Buvo aišku, kad nepavyks ieškoti paparčio žiedo, prisiminti gražias tradicijas. Dalindamiesi mintimis, kokios "plačios" kataliko lietuvio teisės, žmonės palengva skirstėsi iš pareigūnų vadinamo

landšaftinio draustinio, kurio buvimo čia nerodo joks skelbimas ar ženklas.

* * *

Kelmė. 1985 m. liepos 19 d. į Reginos Teresiūtės namus Kelmėje, Laisvės 11, prisistatė milicijos pareigūnas. Merginos neradęs namuose, milicininkas gąsdino jos motiną, sakydamas, kad jos dukrą areštuos, kaip užsiminėjančią antitarybine veikla, nedirbančią valdiško darbo, veltėdžiaujančią. (R. Teresiūtė dirba Žalpių parapijos vargonininke.) Motina atsakė, kad dukra dirba ir jokia veikla neužsiima. Po kelių dienų tas pats pareigūnas dar keletą kartų gąsdino merginos tėvus. Per dvi savaites buvo apklausinėti apie 15 žalpiečių ir beveik visi R. Teresiūtės kaimynai Kelmėje. Pareigūnai kaip įmanydami stengėsi nuteikti žmones prieš Reginą, tvirtindami, kad ji žalojanti jaunimą, perduoda į užsienį žinias, niekur nedirba, užsiiminėja antitarybine veikla.

* * *

Laugaliai (Klaipėdos raj.). 1985 m. rugpjūčio 13 d. vilnietės Genovaitė Šakalienė ir Eleonora Sasnauskaitė bei Regina Teresiūtė, gyvenanti Kelmėje, aplankė buvusį kalinį (virš 30 metų išbuvusį Sibiro lageriuose) Justą Gimbutą. Laugalių invalidų namuose, kur šiuo metu laikomas J. Gimbutas, lankytojas grubiai užsipuolė moteris, prisistačiusi kaip šios įstaigos direktoriaus pavaduotoja. Nepateikusi savo asmens ir einamųjų pareigų liudijimo, nepažįstamoji pareikalavo lankytojų pavardžių. Viešnioms neskubant rodyti savo dokumentų ir aiškinant, kad jos niekuo nenusikaltusios, pavaduotoja pradėjo šaukti mačiusi R. Teresiūtės nuotrauką ir žinanti, kad ji esanti nepageidaujamas asmuo. Pakeliui į autobusų stotelę lankytojas pasivijo "viliukas", iš kurio iššokęs vyriškis pateikė dokumentą, išrašytą Klaipėdos rajono VRS darbuotojo Vytauto Šiaulio vardu ir pareikalavo parodyti pasus, priešingu atveju, žadėjo asmenybių nustatymui vežtis į skyrių. R. Teresiūtei pateikus pasą, visas tris paleido, o VRS darbuotojas V. Šiaulys nuvažiavo sau, atlikęs uždavinį.

* * *

Alytus. Važiuojant iš Alytaus į Seirijus, prie kelio stovėjo maždaug prieš 10 metų Eucharistijos bičiulių pastatytas kryžius. Šiais metais, ruošiantis minėti pergalės prieš hitlerinę Vokietiją 40-metį ir ta proga laukiant svečių iš Prancūzijos, — Normandija-Nemunas eskadrilės veteranų, buvo tvarkoma kelio aplinka. Valdžios pareigūnams užkliuvo pakelėje stovintis kryžius. Valdiškų bedievių nurodymu, kryžius buvo sunaikintas gegužės 4 d.

* * *

(Gargždų moksleivių tėvai kreipiasi į LTSR Švietimo Ministeriją, skųsdamiesi direktoriumi, kuris verčia mokinius šnipinėti):

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

LTSR Švietimo Ministerijai

Klaipėdos raj. Gargždų m. moksleivių tėvų ir artimųjų

P a r e i š k i m a s

Mes, moksleivių tėvai, senuoliai ir artimieji, kreipiamės į Jus su labai opiu klausimu.

Šių metų vasario 16 d. Gargždų I-os vid. mokyklos direktorius Jacikas pasišaukė IV klasės moksleivį Saulių Lincevičių ir ėmė klausinėti, kas iš mokyklos eina į bažnyčią. Direktorius iš sudaryto sąrašo skaitė pavardes ir klausė mokinį, kas eina į bažnyčią. Dalį vaikas patvirtino.

S. Ungevičius pasisakė draugams apie pokalbį su direktoriumi. Apie sudarytą sąrašą sužinojo mūsų vaikai, o iš jų ir mes. Toks direktoriaus elgesys mus labai sukrėtė; jis ruošiasi persekioti mūsų vaikus už bažnyčios lankymą per klasių auklėtojus ir kitokiais būdais.

Prieš tokį direktoriaus elgesį mes griežčiausiai protestuoja-

me. Taip pat reikalaujame Konstitucijos garantuojamos sąžinės laisvės sau bei savo vaikams ir mūsų teisių gerbimo auklėjimo srityje.

Direktorius jau mažus vaikus moko išdavinėti savo draugus ir kelti tarpusavio nesantaiką, kai visur skelbiama draugystė.

Direktorius turėjo pasimokyti iš šių metų sausio 16 d. įvykių, kai du, neseniai buvę šios mokyklos auklėtiniai, apiplėšdami savo auklėtojų sandėlį, patys sudegė, o jų padėjėjas prisistatė milicijai. Tai buvo taip tokie, kurie išpildė direktoriaus norą — nebelankė bažnyčios. Matyt, jis nori ir mūsų vaikus tokiais padaryti.

Rajono Liaudies švietimo skyriaus vedėjas Klizas šių metų vasario 14 d. "Bangoje" rašė: "Dažnai atokvėpio valandėlėmis atvirai kalbamės su mokytojais, kurie mokyklai pašventė ne vieną savo gyvenimo dešimtmetį, tačiau nuogąstauja, kad vyresnieji moksleiviai kažkokie nesuprantami, įžūlūs, negerbia mokytojų. Tai pasakytina ne apie visus mokinius, bet apie tuos, kurie suteikia daugiausia rūpesčių mokyklai, tuos, kurie svarstomi įvairiose nepilnamečių instancijose, o norimų rezultatų kaip nėra, taip nėra." Jiems išauklėti jis siūlo "pažvelgti į literatūrinio herojaus pavelkslą..." Ką bepadės fantastiniai herojai, jei nepadeda rimtesnės konkrečios priemonės? Tai yra kaip tik tokie, kurie nebejaučia atsakomybės prieš aukštesnį autoritetą, nes yra ateistiškai išauklėti. To nepadarys mūsų į Dievą tikintys vaikai, — faktai įtikina. O Direktoriaus ir mokytojų antireliginė propaganda, tikinčiųjų vaikų nuolatiniai pašiepimai nori mūsų vaikus paversti niekam tikusiais. Todėl Jus prašome perspėti direktorių ir mokytojus, dėl religijos nepersekioti mūsų vaikų ir nesikišti į mūsų pareigas.
1984.II.19. Pasirašė 300 asmenų.

* * *

(Kaune studentė Marytė Gudaitytė pašalinama iš Medicinos mokyklos už laiškų parašymą kun. A. Svarinskui, kun. S. Tamkevičiui ir B. Gajauskui):

Kaunas. 1985 m. kovo 27 d. Kauno P. Mažylio medicinos

mokyklos seserų profilio II-3 grupės moksleivė Marytė Gudaitytė buvo iškviesta pas mokyklos direktorę Tamašauskienę. Direktorė, paklausinėjusi, kaip sekasi mokslas, kur gavusi paskyrimą, pranešė M. Gudaitytei, kad ji tuoj pat turi prisistatyti į saugumą, kur jos laukia drg. Jocas, jau vakar norėjęs su Maryte pasikalbėti.

Saugume Jocas žadėjo: "Jei kalbėsi atvirai ir nieko nemeluosi, ilgai neužtruksime ir išsiskirsim draugiškai". Saugumietis padėjo ant stalo M. Gudaitytės rašytus laiškus-sveikinimus su šv. Kalėdomis kun. A. Svarinskui, kun. S. Tamkevičiui ir B. Gajauskui. Čekistas reikalavo, kad iškviestoji savo pasiaiškinime raštu atsakytų į klausimus: iš kur gavo kalinių adresus, kas liepė jiems rašyti sveikinimus, su kuo ir kur rašė? Be to, bandė įtikinėti, kad kaliniai yra baisūs antitarybiniai nusikaltėliai, todėl ir laiškų rašymas jiems yra didelis nusikaltimas. M. Gudaitytei atsisakius rašyti pasiaiškinimą, čekistas pradėjo grasinti: "Iškviesim auklėtoją, mokyklos direktorę, prieš visą klasę pastatysim..." Žadėjo net paskyrimą pakeisti, — vietoje Prienų, išsiųsti dirbti į Skuodą, — toliau nuo tėvų, toliau nuo draugų; o saugumo viršininkas pagrasino, neišleisiąs iš saugumo tol, kol neparašys pasiaiškinimo. Mokinei pakartotinai atsisakius rašyti pasiaiškinimą, vienas iš čekistų užsipuolė: "Jei nerašysi pasiaiškinimo, reiškia, esi nepatenkinta tarybų valdžia, todėl mes privalome tave pašalinti iš tarybinės mokyklos, nes dirbant medicinos seseria, savo priešams vietoj vaistų gali suleisti nuodus." Maždaug po dvi valandas trukusio "auklėjimo" mokinė buvo išleista. Išleisdamas čekistas Jocas liepė jai prisistatyti pas mokyklos direktorę. Mokykloje direktorė Tamašauskienė ir dėst. Pečiulienė pratęsė saugume pradėtą "auklėjimą", abi stengėsi įtikinti M. Gudaitytę, kad ji padariusi didelį nusikaltimą, kurį galima atitaisyti tik klausant saugumiečio Joco, priešingu atveju, bus pašalinta iš mokyklos. "Ką tu sugalvojai, liko vos penkios minutės ir diplomas rankose... Laikraščiai rašė, kad kun. A. Svarinskas ir S. Tamkevičius nuteisti už antitarybinę veiklą, politiką ir todėl bet koks ryšių palaikymas su jais laikomas nusikaltimu. Dabar visi draugai tave paliks, nes tu jau turi ryšių su saugumu, tavimi niekas nepasitikės, o jie tave ramybėje nepaliks, kiekvienas tavo žings-

nis bus sekamas... Mums labai reikia medicinos seserų, o tikinčios sąžiningiau atlieka darbą, bet kai tokie dalykai dedasi, žinok, jog negausi jokios pažymos, kad mokeisi mūsų mokykloje, tavęs net sanitare niekas nepriims dirbti. Pasiimk atsiskaitymo lapelį ir gali važiuoti namo, atsiras kolūkyje darbo, tik atsimink, kad savo gyvenimą jau susigadinai, ir ne tik savo, brolis taip pat negalės dirbti gamykloje, o kiti du broliai, kurie ruošiasi stoti į Kunigų seminariją, tegul ir negalvoja įstoti", — graudeno direktorė Tamašauskienė. (Vienas iš Gudaitytės brolių šiais metais buvo priimtas į Kauno Kunigų seminariją.) Kadangi įsakymo dėl išmetimo iš mokyklos nebuvo, M. Gudaitytė toliau lankė paskaitas.

Balandžio 2 d. į Medicinos mokyklą pakalbėti su Maryte prisistatė čekistas Jocas. Saugumietis primygtinai reikalavo, kad M. Gudaitytė raštu saugumo viršininkui atsakytų į praeito pokalbio klausimus. Moksleivė, motyvuodama, kad nėra padariusi jokio nusikaltimo, atsisakė rašyti pasiaiškinimą. "Parašyk, kad kalinių adresus, kaip pati tvirtini, girdėjai per Vatikano radiją ir viskas baigsis. Jei save laikai nekalta, tai ir parašyk, kad nesijauti kalta," — reikalavo saugumietis. M. Gudaitytė kategoriškai atsisakė rašyti.

Balandžio 4 d. iškviestiems į mokyklą Gudaitytės tėvams buvo išaiškinta, direktorės žodžiais, "netinkamas dukters elgesys". Tėvui nesuprantant tokio nusikaltimo — juk laiškus galima rašyti visiems — direktorė Tamašauskienė prisipažino, kad viską tvarko saugumas ir, jei dukra negalvoja rašyti pasiaiškinimo, tegul ateina pasiimti dokumentų.

Balandžio 9 d. mokyklos skelbimų lentoje buvo iškabintas įsakymas, kad Marytė Gudaitytė, Antano, pašalinama iš mokyklos "už su tarybinio moksleivio elgesiu nesuderinamus veiksmus", be laiškų rašymo kaliniams, nurodyta visa eilė kalčių, dėl kurių Marytė negalinti dirbti medicinos seseria: važinėja neaiškiais tikslais pas savo brolį, uždara, nebendrauja su grupės draugais...

Balandžio 12 d. M. Gudaitytė parašė pareiškimą Aukštojo ir spec. vidurinio mokslo Ministeriui:

"Esu Kauno Prano Mažylio medicinos mokyklos III-3 grupės

medicinos seserų profilio moksleivė. Mokymosi bėgyje niekada nebuvau atsiliekančiųjų tarpe, esu pogrupio seniūnė, grupės fizorgė, turiu pagyrimą už gerą darbą talkininkaujant Plokščių kolūkyje.

1985 m. kovo 27 d. buvau iškviesta pas mokyklos direktorę, ten buvo kalbama apie mano asmenišką korespondenciją, pokalbiai vyko dar kelis kartus, po to man buvo neleista išvykti į gamybinę praktiką, nenurodant priežasties. Be Pedagogų tarybos posėdžio nutarimo ir be mano pasiaiškinimo 1985 m. balandžio 9 d. medicinos mokyklos skelbimų lentoje buvo pakabintas įsakymas Nr. 198, kad esu pašalinta iš mokyklos už nesuderinamus veiksmus su tarybinio moksleivio elgesiu. Direkcinio posėdžio nutarime yra daug melo.

Kadangi nesu padariusi jokio nusikaltimo, prašau drg. Ministrą leisti išvykti į gamybinę praktiką ir laikyti valstybinius egzaminus.

Tą pačią dieną pareiškimą ministrui išsiuntė ir M. Gudaitytės kurso draugės. Pareiškime jos rašė: "Mes, žemiau pasirašę Kauno P. Mažylio medicinos mokyklos seserų moksleivės, pažinojome savo grupės draugę, a pogrupio seniūnę M. Gudaitytę, Antano, kaip pareigingą, darbščią, draugišką, linksmą, neslepiančią savo įsitikinimų moksleivę, ir prašome drg. Ministrą leisti jai užbaigti medicinos mokyklą".

Ministerijoje, ir nuvežus pareiškimą, ir po savaitės, atvykus sužinoti posėdžio nutarimo, M. Gudaitytei buvo aiškinama, kad ji pašalinta teisingai, nes minėti kunigai yra antitarybiniai nusikaltėliai ir jų pasveikinimas nesuderinamas su tarybinio moksleivio elgesiu. Kurso draugės — Naglytė, Velickaitė, Blaževičiūtė, Ambrasaitė, Liutkauskaitė, Masleninkaitė, Kairaitytė, Senavaitytė, — bandžiusios savo pareiškimu užstoti M. Gudaitytę, buvo verčiamos rašyti pasiaiškinimus, pasižadant, kad antrą kartą po pareiškimu nesirašytų; direktorė Tamašauskienė įtikinėjo moksleives, jog kunigai — A. Svarinskas ir S. Tamkevičius — antitarybiniai nusikaltėliai, o Ambrasaitę perspėjo, kad ji taip pat stovi saugumo įskaitoje ir gali negauti diplomo.

Gegužės 4 d. M. Gudaitytė pareiškimu kreipėsi į TSRS KP CK Generalinį sekretorių M. Gorbačiovą, nurodydama išmetimo

iš mokyklos priežastis ir reikalaudama leisti, kaip niekuo nenusikaltusiai, užbaigti Kauno P. Mažylio medicinos mokyklą. Gegužės 25 d. M. Gudaitytė gavo iš Lietuvos aukštojo ir spec. vidurinio mokslo ministerijos tokio turinio atsakymą:" "TSKP CK pavedus, ministerija pakartotinai išnagrinėjo jūsų pareiškimą. Nustatyta, kad jūs pažeidėte tarybinio moksleivio elgesio taisyklę. Ministerija neturi pagrindo keisti Kauno P. Mažylio medicinos mokyklos sprendimo. Apie tai jums jau buvo detaliai išaiškinta pokalbio metu. Specialiųjų vidurinių mokyklų valdybos viršininkas J. Stonys".

* * *

Skaudvilė (Tauragės raj.). 1985 m. rugsėjo 8 d. į Skaudvilės bažnyčią, kurioje buvo švenčiami Kryžiaus išaukštinimo atlaidai, atvyko Telšių vyskupas J. E. Antanas Vaičius. Rajono valdžios potvarkiu, Skaudvilės vidurinės mokyklos mokiniams, kad jie negalėtų dalyvauti vyskupo sutikime, sekmadienį Sumos metu buvo organizuojamos privalomos bėgimo varžybos — krosas. Varžybose dalyvavo maždaug pusė visų mokinių. Po atlaidų kai kurie mokytojai lankė tikinčiųjų vaikų tėvus ir juos barė, kam leido savo vaikus į bažnyčią, o ne į varžybas.

KATALIKAI SOVIETINĖSE RESPUBLIKOSE

Novosibirskas. 1985 m. gegužės 13-16 d.d. Novosibirske buvo teisiamas ukrainiečių katalikų kunigas Juozas Svidnickis, areštuotas 1984 m. balandžio mėn., dirbęs Žitomire, Dušambe, Novosibirske.

Kun. J. Svidnickiui teisme pateikti pagrindiniai kaltinimai: ekumeninių būrelių (katalikų ir sektantų) organizavimas, knygutės apie Fatimos Dievo Motinos apsireiškimus dauginimas ir platinimas, jaunimo katekizacija. Visas kun. J. Svidnickio darbas kvalifikuojamas kaip tarybinės tikrovės šmeižimas.

Teisminio proceso pradžioje sekretorė paskelbė, kad byla bus nagrinėjama uždarame teismo posėdyje, todėl į salę nieko neįleis. Paskutinę dieną, skelbiant nuosprendį, visi, norintys patekti į salę, buvo suleisti, tuo pasinaudodamas, teismas pranešė, kad kun.

J. Svidnickio byla išnagrinėta atvirame teismo posėdyje. Prokuroras siūlė kaltinamajam skirti 2,5 metų laisvės atėmimo. Teismas kun. J. Svidnickiui paskyrė aukščiausią bausmę — 3 metus laisvės atėmimo su turto konfiskacija, bausmę atliekant bendro režimo lageryje.

Katalikų Bažnyčia neteko dar vieno darbininko, papildydama kankinių būrį, kurių auka buvo ir liks palaiminga Kristaus tikėjimo ir meilės liudytoja.

* * *

Maskva. Žurnale "Sovietskij Sojuz" (Nr. 1 (419) p. 26-27), leidžiamame rusų ir 19 užsienio kalbų, remiantis Maskvos Katalikų bažnyčios veiklos pavyzdžiais, išspausdinta Maskvos šv. Liudviko bažnyčios klebono kun. Stanislovo Mažeikos pasisakymas apie religijos laisvę Tarybų Sąjungoje.

Kun. S. Mažeika savo publikacijoje piktinasi lenkų kunigų ir Vatikano radijo tvirtinimu, kad Maskvos klebonas vykdo "ateistų įsakymus". Kun. S. Mažeika tai laiko šmeižtu ir sakosi pildąs tik bažnytinius ir valstybės įsakymus, o apie ateistinius nieko nežino. Deja, pats sau prieštarauja. Kun. S. Mažeika straipsnyje tuoj pat prisipažįsta, kad pildydamas valstybinius (žmonių) įstatymus, apleidžia vaikų katekizaciją, kai tuo tarpu bažnytiniai įstatymai įpareigoja kunigus ypatingai rūpintis vaikų religiniu mokymu. Kun. S. Mažeikos aprašomo "šmeižto" per Vatikano radiją metu (1983 m.) galiojo senasis Bažnytinės teisės kodeksas, tačiau, matyt, 467 kanoną Maskvos Katalikų bažnyčios klebonas laikė save neįpareigojančiu. Teisingiausi straipsnio žodžiai, kad užsieniečiai, atvykę į Maskvą, stebisi (ir ne be pagrindo) katalikų bažnyčios vieta, — vos ne pačiame Saugumo Komiteto būstinės kieme.

* * *

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

"Aušra" Nr. 47 (87). 1985 m. vasario mėn. pasirodė pogrindžio leidinys "Aušra" Nr. 47 (87). Leidinyje pateikiama biografinė medžiaga, liečianti tragišką, paaukojusios savo gyvenimą ant

tarnavimo Dievui ir Tėvynei aukuro, Angelės Račaitės-Paškauskienės mirtį. Atkreipiamas dėmesys į naujus KGB išpuolius prieš kitaminčius — tai kun. J. K. Matulionio ir Romo Žemaičio teismas bei bandymas nakties metu užpulti gatve einantį buvusį docentą Antaną Patacką. Daug dėmesio skiriama Vasario 16-sios minėjimui. Šalia kitų šia tema parašytų straipsnių, spausdinama 1985 m. vasario 17 d. "Amerikos balso" laida, skirta Vasario 16-jai paminėti. Leidinyje neužmirštami žymūs tautos veikėjai bei vadai, savo jėgomis ir darbu prisidėję prie Lietuvos atgimimo — Nepriklausomybės akto signataras A. Stulginskis, M. Pečiulionis, P. Klimas ir kt. Straipsnyje "Neteisybės žaizda tebekraujuoja" primenamas kun. Sigito Tamkevičiaus teismas, argumentuotai įrodomas teisiamojo nekaltumas.

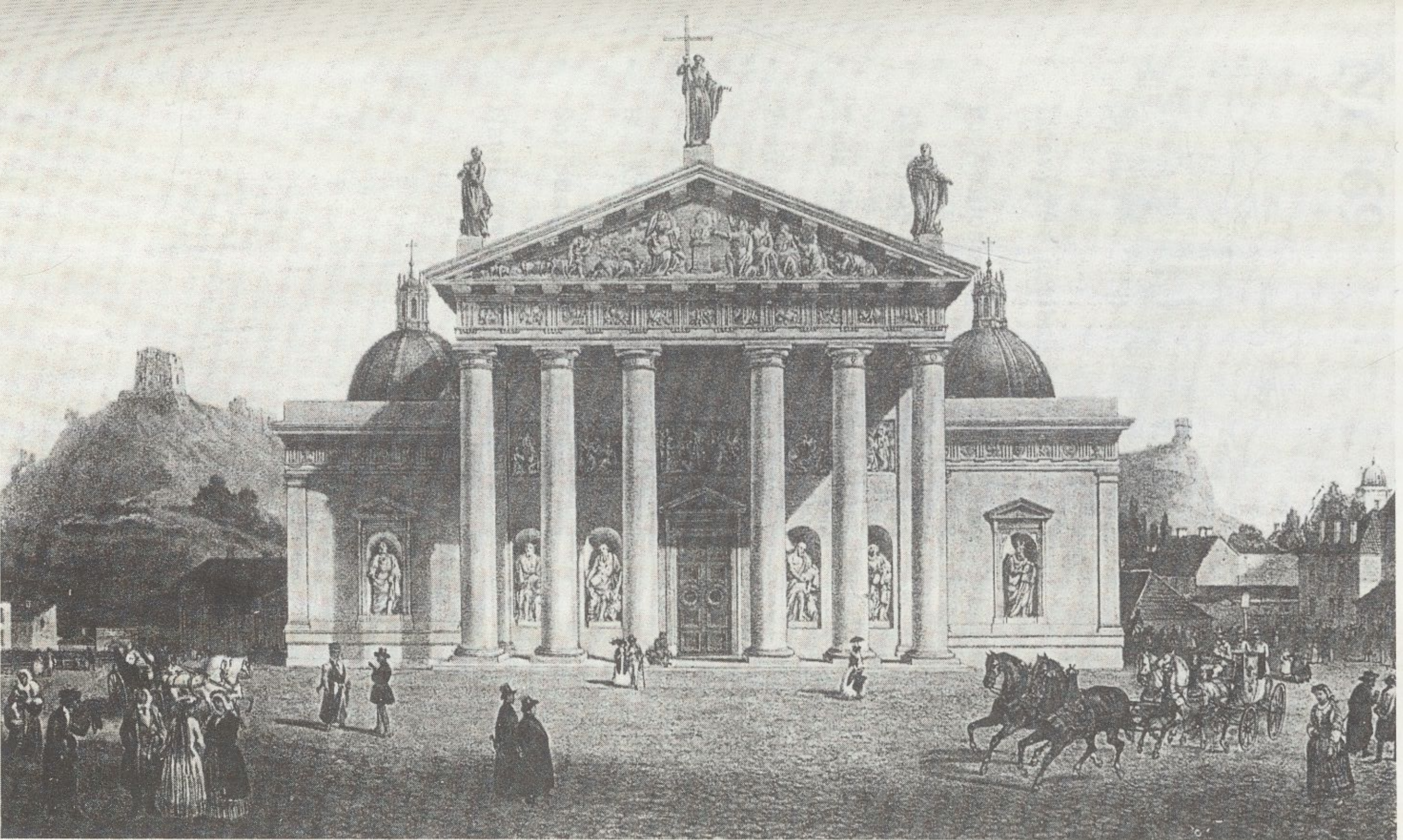
* * *

LIETUVI, ATSIMINK

kun. Alfonsas Svarinskas	kun. Sigitas Tamkevičius
kun. Jonas-Kastytis Matulionis	doc. Vytautas Skuodis
Viktoras Petkus	Vladas Lapienis
Romas Žemaitis	Jadvyga Bieliauskienė
Povilas Pečeliūnas	Gintautas Iešmantas
Julius Sasnauskas	Liudas Dambrauskas
Antanas Terleckas	ir kiti

neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai tikėti ir gyventi!

(LIC pastaba: Originale viršelis plius 37 psl. Į turinį nebuvo įtrauktas priešpaskutinis skyrius "Katalikai sovietinėse respublikose")

Pilies kalnas ir katedra.

Iš Vilčinskio albumo.

Nr. 69

- Išdavystės nesibaigia
- P. Anilionis "moko" būsimuosius kunigus
- Skaitytojo laiškas "Kronikai"
- Kada liausis bažnyčių išniekinimai?
- Žinios iš vyskupijų
- Mūsų kaliniai
- Iš "Kronikos" archyvo
- Sovietinėje mokykloje
- Nauji pogrindžio leidiniai

1986 m. sausio 10 d.

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA
Nr. 69

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

IŠDAVYSTĖS NESIBAIGIA

(Kai kurių kunigų dalyvavimas "taikos" žaidime yra katalikų Bažnyčios išdavystė):

Lietuvos tikinčiuosius įžeidžia ir skaudina vis didėjantis skaičius Lietuvos dvasininkų, dalyvaujančių taip vadinamoje Berlyno taikos konferencijoje ir kitose į šią panašiose konferencijose — net Maskvos Pergalės minėjime. Jeigu tame "taikos" žaidime dalyvautų nesubrendę jaunuoliai — komjaunimo auklėtiniai, būtų galima liūdnai šypsotis ir tylėti. Dabar tylėti negalima, nes kunigų vadinama kova už taiką yra ne kas kita, kaip aiški veidmainystė ir Katalikų Bažnyčios išdavystė. Jeigu dvasininkams iš tiesų rūpėtų taika, į šią problemą jie žvelgtų savosios Katalikų Bažnyčios akimis. Tačiau nė vienas iš šitų "kovotojų", ar "taikdarių" (kaip liaudis taikliai juos vadina) nepasidomėjo Katalikų Bažnyčios pozicija taikos klausimu. O ji gana aiškiai išdėstyta enciklikoje "Redemptor hominis" 17 str. (6-p. — nuo 52-58). Kiekvienas kunigas turėtų giliai širdin įsirašyti enciklikos žodžius: "Taikos pagrinduose yra žmogaus nepažeidžiamų teisių gerbimas; juk taika — tai teisingumas, o karas kyla iš tų teisių pažeidimo". Kaip šiuo požiūriu suprasti "taikos" gynėjus? Jie "gina" taiką, kurios vardu uždaryta Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčia, tą taiką, kuri spjauna į šimtų tūkstančių tikinčiųjų teisę dalyvauti pamaldose, į šimtų tūkstančių tikinčiųjų parašus! Ar gali kunigas — dvasinis tikinčiųjų vadovas — šito nesuprasti? Jei tai neišdavystė, tai gal apakimas, nusenimas, sklerozė, išprotėjimas?

Ką atstovauja vadinami Berlyno taikos gynėjai? Kas juos siuntė? Daugelis išvyksta net nepranešę savo bažnytinei vyriausybei. Katalikų kunigus, vykstančius į užsienį ginti "taikos" siun-

čia... komunistai! Lietuviai kunigai atstovauja... komunistus! Turbūt pasaulio istorijoje dar negirdėtas neprotavimas!

Tik maži vaikai nežino, kad komunistai ne visiems leidžia ginti taiką. Maskvos taikos gynėjai buvo net teisiami. Komunistai po visą pasaulį organizuoja taikos maršus, bet kaip smarkiai puolė Pabaltiečių taikos žygį Baltijos jūroje. Tai kodėl kunigus siunčia, net verčia dalyvauti vadinamose taikos ir kitose konferencijose? Dėl to, kad tai naudinga tarybinei vidaus ir užsienio politikai. Dėl to, kad jie gina tą politiką, kuri, skelbdama tikėjimo laisvę, "leidžia" praktikuoti religinius kultus, bet neleidžia tiems kultams pasistatyti pastatų, neleidžia atstatyti sudegusių, net atima pastatytus, visokiausiais būdais slopina tikėjimą.

Štai Kaišiadorių vyskupijos Ryliškių parapijos tikintieji, kurie, sudeginus bažnyčią, dešimtmečius meldėsi kapinėse, vaikomi net iš kapinių.

Vilkaviškio vyskupijos Žaliosios parapijos tikintieji — jų Mišioms po atviru dangumi groja žiemos pūga, o bažnyčia paversta malūnu, ir humaniškiausia pasaulyje save besivadinanti valdžia nekreipia į tai dėmesio, nekreipia dėmesio į šimtus prašymų, ašaras... Telšių vyskupijos Batakių tikintieji dešimtmečius mokėjo už bažnyčią draudimą, kai po gaisro paprašė draudimo kompensacijos, tarybiniai pareigūnai iš jų tyčiojosi: gautos draudimo lėšos panaudotos rajono kultūriniams poreikiams, jų tarpe ir ateistinei propagandai. Patyčios iš šios parapijos tikinčiųjų jau skamba po visą pasaulį: jiems leidžiama melstis tik varpinėje, kur per laidotuves telpa tik karstas, o tikintieji, laidotuvių dalyviai, turi stovėti lietuje, pūgoje, ir pan. Net virš varpinės durų padarytos nedidelės brezentinės pastogėlės ardymą organizuoja Tauragės rajono vykdomasis komitetas. Apie bažnyčios atstatymą nėra nė kalbos — vos priestatėlį prie varpinės leidžia pasistatyti Maskva, bet neleidžia Vilnius. Kai jau leidžia Vilnius, neleidžia rajono vykdomasis komitetas tol, kol Batakiuose nebus pastatyti kultūros namai ir vaikų darželis (o juk tikintieji nei lėšų, nei darbo jėgos nereikalauja iš valdžios). Galiausiai į Batakius atvyksta Lietuvos kompartijos sekretorius Lionginas Šepetys ir leidžia statyti priestatą prie varpinės — lentinį baraką, nė kiek ne didesnį už varpinę. Ir tai ne dabar... ateityje... Tokia (sic) skambiai po

visą pasaulį garsinama mūsų laisvė praktikuoti religinius kultus! Turbūt, pasaulyje dar niekas nesugebėjo įžūliai pasityčioti iš savo Konstitucijos!

O vykstantys į įvairias "taikos" konferencijas, priversti ar laisvai, bet pritaria tokiai "taikos" politikai!

Šalis, save vadinanti demokratiškiausia pasaulyje, dažnai įvairiomis progomis giriasi, kiek daug lietuviams katalikams išleidžiama literatūros. Ne vienas ir aukštas Lietuvos dvasiškis — "taikos gynėjas" yra liaupsinęs tą spaudos "laisvę" visokiuose interviu. O toji nuostabi spaudos laisvė nutarė išspausdinti Lietuvos Krikšto 600 m. jubiliejaus proga 50,000 religinių paveikslių (kaip šv. Kazimiero jubiliejui). Tokio kiekio, jei išdalintų pvz., Panevėžio miesto tikintiesiemns turbūt neužtektų! Štai ir laisvė!

Visas pasaulis žavisi konkrečiais šv. Tėvo darbais taikos labui (Argentinos-Anglijos konfliktas ir kt.). Ir nėra pasaulyje geros iniciatyvos, į kurią šv. Tėvas nebūtų atsiliepęs. Visus Jis ir visada kviečia į ramybę ir taiką. TSRS Generalinio sekretoriaus Gorbačiovo ir JAV prezidento R. Reagano derybų išvakarėse šv. Tėvas ir į juos kreipėsi su lūkesčiais. Todėl SNO su tokia pagarba klausosi šv. Tėvo kalbų — pasaulis pritaria Jo taikos žygiams. Deja, šv. Tėvo taikos politika komunistų smerkiama. Komunistinės "Tiesos" antraštės skelbia: "Popiežius — už raketas" (1985.IX.25).

Kai Lenkijos valdžia ėmė juodinti šv. Tėvą, Lenkijos dvasininkija pareiškė protestą. Taip pat atsitiko ir Čekoslovakijoje.

Deja, kai kurie lietuvių katalikų kungiai stoja komunistų linijose.

Išdavystė, kitaip nepavadinsi, nesibaigia. Ir šiais metais, kai Arkivyskupas vyko į Vatikaną, tuo pat metu į Maskvą išvyko ir aštuoni Lietuvos kunigai, kad dalyvautų Berlyne taip vadinamoje taikos konferencijoje. Ar ne laikas susiprasti ir padaryti reikiamas išvadas?!...

(P. Anilionis bara kunigus už ekstremizmą ir moko klierikus vengti ekstremizmo. Smerkia kun. R. Puzoną, kun. A. Jokubauską ir kt.):

P. ANILIONIS "MOKO" BŪSIMUOSIUS KUNIGUS

1985 m. spalio mėnesio pabaigoje įvyko daug kartų atidėliotas mokslo metų pradžios tradicinis klierikų susitikimas su RRT įgaliotiniu P. Anilioniu. Savo kalboje P. Anilionis išdėstė svarbesniuosius "religinio ekstremizmo" pasireiškimus Lietuvos Katalikų Bažnyčios veikloje. Pradžioje palietė grynai Bažnyčios vidaus reikalus — pernai metų Kunigų tarybų rinkimus. P. Anilionis, priešingai Bažnyčios kanonams, tvirtino, kad vyskupų konferencija turi teisę visų vyskupijų taryboms primesti bendrą statutą. Viešai buvo puolamas Panevėžio vyskupijos valdytojas prelatas Kazimieras Dulksnys ir Vilniaus arkivyskupijos konsultorius kun. Donatas Valiukonis už pasipriešinimą prieš nekanonišką civilinės valdžios kišimąsi į Kunigų tarybų ir Konsultorių kolegijų sudarymą. Prelatas K. Dulksnys buvo kaltinamas, kad netramdo kunigų, kai jie parodo aktyvumo kovoje su bedievybe, bet tuoj reaguoja, kai krinta įtarimai ant kunigų moralės srityje. Tai, esą, ekstremistų įtaka ir toks valdytojo elgesys, P. Anilionio nuomone, Katalikų Bažnyčios gėda. Kun. Rokas Puzonas buvo puolamas už tai, kad Veprių Sekminių atlaiduose, einant Kryžiaus kelių stotis, pasak įgaliotinio, pasakęs aštuonis pamokslus. Čia pacitavo "Liturginį maldyną", kur sakoma, kad Sekminių procesijoje reikia jungtis mintimis su Jėzaus Motina Marija ir apaštalais, besimeldžiančiais Paskutinės Vakarienės kambaryje. O su kuo jungtis kvietęs savo Kryžiaus kelių pamoksluose kun. R. Puzonas? Su kenčiančiais, anot prelegento, "banditais už antitarybinę veiklą" bei su pačiu kunigu, prisistačiusiu, kaip gimusiu Sibire! — karščiavosi P. Anilionis.

Panašiu tonu įgaliotinis kalbėjo ir apie parašų rinkimą per 1984 m. Kalėdas Šakių bažnyčioje už kun. Jono-Kąstyčio Matulionio išlaisvinimą. Esą, vienuoliaujančioms moterims, parašų rinkėjoms, nerūpi Kalėdos, Kristaus gimimo šventė — joms labiau rūpi kalinys J. K. Matulionis. Parašų rinkimas, užtariant kunigą kalinį, įgaliotinio manymu, nieko bendro neturi nei su Kristumi, nei su religija. Tokie P. Anilionio išpuoliai — tai raginimas pakeisti Kristaus Evangeliją bedievių išcenzūruota evangeli-

ja, uoliai skelbtų būsimieji sovietinės Lietuvos kunigai.

Nemažesnę nemalonę užsitraukė ir Pociūnėlių klebonas kun. Antanas Jokubauskas už pamokslus, pasakytus šv. Kazimiero iškilmėse šv. Petro ir Povilo bažnyčioje ir Aušros Vartų atlaiduose Vilniuje. Esą, jis raginęs tikinčiuosius negarbinti šv. Kazimiero, kai yra naujų kunigų-kalinių: Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius.

Lektorius melagingai tvirtino, kad į Aušros Vartų atlaidus kun. A. Jokubauską atvežęs kan. Bronius Antanaitis. Naiviai skambėjo įgaliotinio mintis, neva, kun. A. Jokubausko pamokslo metu, per lietuviškas pamaldas, didesnė klausytojų dalis buvę lenkai, kurie pasipiktinę po pamaldų sugiedota Maironio "Lietuva brangi".

Ar ne per daug sau leido P. Anilionis, tvirtindamas, kad Vilniaus tikintieji pasipiktinę kun. A. Jokubausko pamokslais? Kokią teisę turi ateistas kalbėti tikinčiųjų vardu?!

Stengdamasis įtikinti, kad bedieviška valdžia nebandė trukdyti šv. Petro ir Povilo bažnyčios remonto darbų šv. Kazimiero jubiliejaus iškilmėms, įgaliotinis pareiškė, jog tai galima įrodyti bažnyčios kunigų susirašinėjimais su valdžios įstaigomis **bei registruotais kunigų telefoniniais pokalbiais** (tai koks telefoninių pokalbių slaptumo užtikrinimas!).

Blogiausia, kad esktremizmas pasireiškiąs ir Kauno Kunigų seminarijoje — aiškino įgaliotinis P. Anilionis. Būtent, toks ekstremistinis išpuolis buvęs — bandymas į Seminariją įnešti literatūrą, kurią Lietuvos TSR Aukščiausiasis Teismas yra pripažinęs antitarybine (t.y., J. Girniaus "Žmogus be Dievo"). Ekstremistų kunigų veikimo stilius toks pat, kaip ir Lenkijos kunigų ekstremistų, pvz., ir Lietuvoje, ir Lenkijoje ekstremistų klebonų tvarkomose bažnyčiose leidžiama kalbėti pasauliečiams — Vidukléje Nijolei Sadūnaitei, Josvainiuose — Petrui Paulaičiui. Tai, esą, įrodymas, kad visa ekstremistų veikla vyksta pagal slaptas JAV ir Vakarų valstybių ardomųjų centrų instrukcijas. Deja, ši "instrukcija", dėl kurios taip piktinosi P. Anilionis, visiškai neslapta — tokią galimybę nurodo Bažnytinės teisės kanonų kodeksas (žr. can. 759 ir can. 766).

Pabaigoje P. Anilionis įrodinėjo, kad Bažnyčios nenuolaidu-

mas pasaulietinei valdžiai nieko gero religijai neatnešė ir neatneš.

Skaudu, kad kai kurie Seminarijos dėstytojai P. Anilionio kalboje neįžvelgia nieko priešiško tikėjimo mokymui, atseit, klierikų padaryti bedieviais P. Anilionis nebando. Bet ar kas nors iš vadovybės paaiškino, kad šie įgaliotinio "mokymai" nesuderinami su Kristaus Evangelija, krikščioniška morale, Bažnyčios kanonais? Ar šiais pokalbiais neluošinamos dar tvirto tikėjimo pagrindų neturinčių jaunų kandidatų į kunigus sielos?

SKAITYTOJO LAIŠKAS "KRONIKAI"

(Skausmingos sukaktys)

(Primenama kun. Alfonso Svarinsko trijų metų nelaisvės sukaktis. Per 31 savo kunigystės metus 11 metų praleista už spygliuotų vielų):

Kiekvienus Naujuosius Metus žmogus sutinka su tam tikromis viltimis, lūkesčiais, troškimais. Linkima ir tikimasi, kad jie bus prasmingesni, geresni. Net mažai išsivysčiusių tautų papročiuose vyrauja įvairios naujametinės apeigos, kurių pagalba stengiamasi nuvyti šalin blogį, piktąsias dvasias. Jokie šešėliai neturi temdyti Naujųjų Metų džiaugsmo.

Deja, 1986 m. Lietuvos tikintiesiems atneša ne tik džiaugsmą, džiugią, pakilią nuotaiką, bet ir primena iš daugelio dar vieną skausmingą sukaktį, kurią minėsime sausio 26 d. — tai kun. Alfonso Svarinsko trejų metų nelaisvės sukaktis.

Treji metai — labai nežymus žmogaus gyvenimo tarpsnis. Tačiau visai kitaip atrodo, kai šie trys metai sudaro devyniolikos nelaisvės metų tęsinį. Iš trisdešimt vienerių A. Svarinsko kunigystės metų — vienuolika praleista už grotų ir spygliuotų vielų, be teisės vadintis ne tik kunigu, bet ir žmogumi! Jis — klerikalinis ekstremistas ir šmeižikas, pavojingas nusikaltėlis ir buržuazinės ideologijos apmokamas tarnas, išsišokėlis ir dar kažin kas, tik ne kunigas, ne žmogus, ginantis tiesą, kovojantis už Dievo reikalą, už dvasinio tobulėjimo idealus. Svetimųjų pasmerktas, net kai kurių savo pašaukimo brolių išjuoktas ir suniekintas, ta-

čiau tūkstančiams Lietuvos tikinčiųjų ir geros valios žmonėms jis — galingas, nenuilstantis ledlaužis, Dievo vedamas ir globojamas, ištikimų maldomis remiamas, negailestingai laužė ir tebelaužia dvasinio sustingimo, melo, ir neapykantos, prievartinio ateizmo ledus. Jo asmens didybę pripažįsta net patys valdiški bedieviai. Visi tie ankstesni draudimai klierikams lankytis pas jį, dabar rengti jo minėjimus, viešai melstis už jį, pamoksluose teigiamai vertinti jo veiklą ir pastangas, rodo, kad prievartos aparato sargai puikiai supranta kun. A. Svarinsko pavyzdžio jėgą ir įtaigų poveikį blaiviai mąstantiems žmonėms. Todėl ir stengiamasi bet kokia kaina apjuodinti jį, prievarta ir grasinimais įkalti žmonėms, kad kun. A. Svarinskas — tarybinės santvarkos priešas, kad jo gynimas gali būti traktuojamas, kaip politinis nusikaltimas.

Labai apgailėtinai atrodo vis dar tarybinėje spaudoje pasirodančios įvairios melo apraiškos, stengiantis apšmeižti kunigus kalinius ar kitus kalinius bei kitaminčius. Štai neseniai "Kauno tiesos" dienraštyje vienas tokių melo ruporų, KKI marksizmo dėstytojas Jeselskis, bandė įrodinėti, kad kunigų — A. Svarinsko bei S. Tamkevičiaus — veiklą tikintieji patys pasmerkė, kad teismo proceso metu visuomenė nuo jų nusigręžė ir panašiai, įdomu, apie kokius tikinčiuosius ir kokią visuomenę kalba Jeselskis?

Ar tai tie tikintieji nusigręžė nuo A. Svarinsko, kurie, rizikuodami savo gerbūviu ar net laisve, visaip ujami ir net terorizuojami, įvairiom tarybinėm instancijom rašė protesto pareiškimus ir surinko tūkstančius parašų po jais?

Ar tie tūkstančiai pasirašiusiųjų, reikalavusių grąžinti kun. A. Svarinskui laisvę, paliko jį vienui vieną neteisybės kilpose?

Ar kun. A. Svarinską atmetė ta visuomenės dalis, kuri kelias dienas išstovėjo prie teismo rūmų, kentėdama saugumo ir milicijos savivalę, patyčias ir net represijas: gaudynes, prievartinį išvežimą keliasdešimt kilometrų už Vilniaus, areštus po 10 parų ir t.t.?

Pagaliau, ar ir šitie tikintieji ir kunigai, kurie šiandien daugelyje bažnyčių meldžiasi už kun. A. Svarinską ir kt. kalinius, nieko nenori girdėti ir žinoti apie jį?

Tad apie kokį kun. A. Svarinsko atmetimą rašė šis "Tarybi-

nės tiesos ir tikrovės" gynėjas? Jeselskis, tikriausiai, turėjo mintyje tuos teisminio farso pagrindinius veikėjus ir atlikėlius ir tą visuomenės (saugumo ir partinių kadrų), priverstinai į teismo salę suvarytą dalį, kuri savo pritariančiais plojimais stengėsi nusilpinti sąžinės balsą dėl neteisėto žmogaus pasmerkimo, deja, veltui pastangos!...

Valdiškus bedievius labiausiai iš pusiausvyros išmuša kalinamų, tiek kun. A. Svarinsko, tiek kitų kunigų ir pasauliečių kalinių tvirta, nepalaužiama dvasia, visiškas pasitikėjimas Viešpaties globa ir besąlygiškas atsidavimas Aukščiausiojo valiai. O kaip norėtų matyti juos parblokštus, besimaudančius "atgailos" ašarose. Belaisvių laiškai rodo priešingai: beveik kiekviename jų atsispindi padėka Dievui už suteiktą galimybę kentėti ir aukotis, tobulėti pačiam ir būti pavyzdžiu kitiems. Dievo išpažinimo galimybė suteikta kiekvienam: turtuoliui ir vargšui, mokslininkui ir artojui, valstybės vadovui ir kaliniui. Pareigų Dievui atlikimo vieta taip pat nėra išskirtinė: altorius ir maldos namai, šeima ir darbas, kalėjimas ir tremtis — tai vis neaprėpiami ir neišmatuojami žmogaus veiklos barai dieviškosios minties įkūnijimui. Kristus, siųsdamas apaštalus į pasaulį, kalbėjo:

"...siunčiu jus kaip avis tarp vilkų..."

"...Jūs būsite visų nekenčiami dėl mano vardo. Bet kas ištvers iki galo, bus išgelbėtas..."

"...Todėl nebijokite jų, juk nėra nieko uždengta, kas nebus atidengta, ir nieko paslėpta, kas nepasidarys žinoma..."

"...Nebijokite tų, kurie žudo kūną, o negali užmušti sielos..."

Todėl nė iš vieno kalinamo lūpų nesigirdi nevilties šauksmo ar gailesčio dėl prarasto gyvenimo ir laisvės. Gal ne visi vienodai atsparūs fiziniai iškentėti nelaisvės nepriteklius, tačiau sielos jų ramios ir tvirtos, nes jas stiprina ir globoja pats Kristus, mūsų Viešpats ir mūsų Dievas!

Minint išsiskyrimo su garbinguoju mūsų kun. A. Svarinsku trejų metų sukaktį, pakelkime savo širdis į Viešpatį, kad pajėgtume nugalėti baimę ir netikrumą, kad iš kankinių pasisemtume ryžto ir drąsos, kad visada melstume šv. Dvasią:

"...Galingai protą mūs apšviesk
Ir širdis meile Tu paliesk,
Kad nepalūžtų mūs valia,
Ją stiprink amžina galia..."

Atminkime, kad kun. A. Svarinskas ir kiti neša nelaisvės pančius už Dievą, Bažnyčią ir tautą! Telaimina jį Visagalis!

(Padažnėjo įsilaužimai, apiplėšimai ir bažnyčių išniekinimai; įtariama, kad tai organizuoja pati valdžia):

KADA LIAUSIS BAŽNYČIŲ IŠNIEKINIMAI?

Pastaruoju metu vėl padažnėjo bažnyčių apiplėšimų. Vien tik Kaune šį rudenį buvo apiplėštos šv. Antano, Panemunės bažnyčios; apiplėšimai įvyko Dūkšto, Švenčionėlių, Braziukų bažnyčiose. Buvo bandyta apiplėšti Šančių bažnyčią, tačiau piktadariai buvo sulaikyti nusikaltimo vietoje. Sunku suprasti pagal kokį barometrą kyla šios šventvagiškos bangos, tačiau viena aišku, kad tai ne pavieniai ar atsitiktiniai reiškiniai, o nusikaltėliškos sistemos grandinė. Kas tai: satanizmas, nuobodžiaujančių "žaliūkų" pramogos ar sąmoningai piktybiška veikla? Jei dominuoja dvi pirmosios priežastys, tai jas labai nesunku pašalinti. Pakanka teisėtvarkos organams sugriežtinti atsakomybę ir tvarka bus atstatyta. O vis tik milicijos organai ne itin rimtai ieško tokio tipo nusikaltėlių, o juridinės instancijos silpnai baudžia, todėl teisėtai kyla visiškai logiška prielaida, kad šiuo atveju galioja trečioji priežastis, būtent, sąmoninga nusikalstama veikla.

* * *

Tūbausiai (Kretingos raj.). 1985 m. naktį iš spalio 10 d. į 11 d. įsiveržę piktadariai į Tūbausių bažnyčią išniekino Švč. Sakramentą. Atplėšę tabernakulio dureles, rado seifą, kurio negalėjo atidaryti. Švč. Sakramentas buvo saugomas seife. Piktadariai išplėšė tabernakulį su seifu ir išsivežė. Nusikaltėliai nesurasti.

* * *

Kaunatava (Telšių raj.). 1985 m. spalio mėnesį naktį iš 13 d. į 14 d. piktadariai įsiveržė į Kaunatavos bažnyčią. Išnaršę zakristiją, išmetę liturginius rūbus, susirado tabernakulio raktelį ir išniekino Švč. Sakramentą, išėmę konsekruotus Komunikantus, smulkiai sutrynę, išbarstė juos bažnyčioje.

Lapkričio 24 d., Kristaus Karaliaus šventėje, Kaunatavos bažnyčioje įvyko permaldavimo pamaldos, kurioms vadovavo vietos klebonas kun. Vytautas Kadys. Pamaldose dalyvavo Telšių katedros kunigai — Vincentas Vėlavičius ir Jonas Bučelis. Atgailos ženklan visi trys kunigai ir didelė minia tikinčiųjų keliais ėjo nuo didžiųjų bažnyčios durų iki altoriaus. Pamokslą pasakė kun. J. Bučelis.

* * *

Lenkimai (Skuodo raj.). 1985 m. spalio mėnesio gale iš Lenkimų bažnyčios šventoriaus buvo išvogtos šventųjų statulėlės. Nesigirdi, kad valdžia rimtai ieškotų nusikaltėlių.

* * *

Lieplaukė (Telšių raj.). 1985 m. naktį iš spalio 31 d. į lapkričio 1 d. iš Lieplaukės bažnyčios šventoriuje esančių koplytėlių buvo pavogtos dvi šventųjų statulėlės ir nusiaubta miesto aikštėje esanti šv. Jurgio koplytėlė, kuri yra priskirta prie valstybės saugomų paminklų. Nesigirdi, kad valdžia rimtai ieškotų piktadarių.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Lietuva meldžiasi

Žemaičių Kalvarija (Varduva, Plungės raj.). Didieji Žemaičių Kalvarijos atlaidai (nuo liepos 2 d.), nežiūrint nuolatinių valdžios trukdymų — transporto tikrinimo, privačių automašinų registracijos, griežto dirbančiųjų tikrinimo darbavietėse ir t.t., praėjo su dideliu entuziazmu ir maldingumu.

* * *

Pivašiūnai (Alytaus raj.). 1985 m. rugpjūčio 11 d. į Pivašiūnų Žolinės atlaidus bevažiuojančius maldininkus pasitikdavo milicija — tą dieną įvažiuoti į miestelį neleido — automašinas nukreipdavo važiuoti į laukus. Gatvėse ir šventoriuje saugumiečiai lediniais žvilgsniais varstė kiekvieną einantį į bažnyčią. Maldininkų buvo pilna bažnyčia ir šventorius. Į atlaidus atvyko ir J. E. vyskupas Vincentas Sladkevičius. Vyskupas kartu su svečiais kunigais koncelebravo šv. Mišias ir pasakė pamokslą, kurio metu iškėlė Marijos reikšmę mūsų gyvenime, jos Motinišką globą, ragino visose situacijose beatodairiškai pasitikėti ja. "Gera mums čia būti su savo Motina..." kalbėjo Vyskupas. Pamoksle palietė stebuklingojo Pivašiūnų Marijos paveikslo garsą, žinomą net plačiame pasaulyje, nes šv. Tėvas, kalbėdamas apie Lietuvą, ir jį paminėjęs.

Nors tiesiogiai saugumiečiai maldininkams netrukdė, tačiau šventoriuje tvyrojo įtempta nuotaika — nebuvo galima nusipirkti jokių devocionalijų.

* * *

Giedraičiai (Molėtų raj.). 1985 m. rugpjūčio 25 d. Giedraičiuose buvo minimas palaimintojo Mykolo Giedraičio 500 metų jubiliejus. Ta proga J. E. Vyskupas Vincentas Sladkevičius Giedraičiuose teikė Sutvirtinimo sakramentą. Į atlaidus suvažiavo aplinkinių parapijų kunigai ir maldininkai iš įvairių Lietuvos kampelių: Vilniaus, Kauno, Šiaulių; daugybė vaikų ir jaunuolių Sutvirtinimo sakramentui gauti. Prieš pamaldas vyskupas pašventino jubiliejaus proga liaudies meistrų iš ąžuolo išdrožtą ir šventoriuje pastatytą menišką pal. Mykolo Giedraičio statulą. Sumą kartu su atvykusiais kunigais koncelebravo ir vyskupas V. Sladkevičius. Ta proga vyskupas pasakė pamokslą. Po pamaldų atvykusį vyskupą pasveikino vaikai ir jaunimas. Kaip ir reikėjo tikėtis, jubiliejus kėlė nerimą valdžiai: aikštėje prieš bažnyčią, autobusų stotelėje budėjo milcija ir visur landžiojo saugumiečiai.

* * *

Šiluva (Raseinių raj.). Šiais metais į Šiluvos atlaidus patekti buvo dar sunkiau: iš rajonų ir miestų nuimti kai kurie autobusų maršrutai, iš didesnių miestų dauguma kursuojančių autobusų paimdavo tik tiek keleivių, kiek autobuse yra sėdimų vietų. Kauno autobusų stotyje tai kartojosi nuolat, bilietai į Šiluvą visai oktavai buvo išpirkti jau išankstinėse kasose. Nežiūrint sunkumų ir trukdymų, į Šiluvą susirinkdavo daugybė maldininkų. Rugsėjo 13 d. į Šiluvos atlaidus atvyko J. E. vyskupas Julijonas Steponavičius, kuris šventė savo vyskupystės 30 metų sukaktį. Prieš Sumą kunigai pasveikino vyskupą. Sumą kartu su vyskupu tremtiniu koncelebravo didelis būrys kunigų. Pamokslo metu vyskupas J. Steponavičius ragino visus būti ištikimais tikėjimui, praktikuoti dorybes, eiti sakramentų. Po pamaldų vyskupą pasveikino vaikai ir jaunimas. Rugsėjo 15 d., atlaidų uždarymo dieną, pamaldose dalyvavo beveik visi Lietuvos vyskupai ir didžiulė minia tikinčiųjų.

Vilnius. Visą oktavą Aušros Vartų Švč. M. Marijos, Gailestingumo Motinos, atlaiduose buvo gausu maldininkų. Prieš vakarines pamaldas Aušros Vartų koplyčioje jaunimas kalbėdavo rožančių, giedodavo giesmes. Žmonių būdavo tiek daug, kad silpnesnieji net nemėgindavo lipti į viršų (koplyčią); jie likdavo melstis ant laiptų ar koridoriuje, kurį užpildydavo iki pat lauko durų.

Bažnyčioje kiekvieną dieną pakaitomis giedodavo svečių chorai. Stebino maldininkų ištvermingumas: sušilę, suvargę, dėl žmonių gausumo negaudami ne tik atsisėsti, bet ir kur nors atsiremti, jie neišeidami po kelias valandas meldėsi bažnyčioje.

* * *

Telšiai. 1985 m. Vėlinėse Telšių miesto kapinėse įvyko iškilmingas katalikiškas mirusių paminėjimas. Procesiją kapinėse, dalyvaujant kunigams ir didelei miniai tikinčiųjų, vedė J. E. vyskupas Antantas Vaičius. Katalikai dėkingi už gražų mirusiųjų paminėjimą.

* * *

Butrimonys (Šalčininkų raj.). Butrimonių apylinkės pirmininkas per parapijos bažnyčios komiteto pirmininką įspėjo kun. Vytautą Pūką, kad šis Vėlinių dieną nedarytų procesijos kapinėse.

Kun. V. Pūkas įspėjimo nepaklausė. Bedieviai akylai stebėjo procesiją, tiesiogiai pamaldoms netrukdė.

* * *

Šalčininkai. 1985 m. gruodžio mėnesio pabaigoje pokalbiui su vietos valdžia buvo iškviesti Šalčininkų rajono kunigai. Po tradicinio pranešimo apie rajono ekonominius pasiekimus sekė rajono prokuroro kalba apie kunigų vykdomus "įstatymų pažeidimus" ir už tai galimas bausmes.

Kun. Jonui Vaitoniui prokuroras grasino bausmėmis už važinėjimą į Baltarusiją be valdžios leidimo patarnauti tikintiesiems; Butrimonių parapijos klebonui kun. V. Pūkui — už Vėlinių procesiją kapinėse. Prokuroras akcentavo, kad ateityje už vaikų katekizaciją, leidimą dalyvauti vaikams procesijoje, giedoti chore ir panašius "nusikaltimus" kunigams bus taikomos atitinkamos bausmės.

* * *

Pociūnėliai (Radviliškio raj.).

Religijų reikalų Tarybos prie TSRS Ministrų Tarybos Įgaliotinis, Lietuvos TSR

P a s k u t i n i s į s p ė j i m a s

Pociūnėlių religinės bendruomenės vykdomajam organui: Kvietkevičiui Pranciškui, Vinco, Gaštentienei Birutei, Klemenso.

Nustatyta, kad Pociūnėlių Katalikų religinės bendruomenės vykdomasis organas, nežiūrint daugkartinių vietos valdžios raginimų, neorganizavo parapijos steigėjų ("dvidešimtuko") pasirašyti naujo pavyzdžio sutarties su rajono vykdomuoju komitetu dėl

nemokamo naudojimosi maldos namais ir juose kulto inventoriumi, meno bei kultūros vertybėmis.

Reikalauju Pociūnėlių bendruomenės vykdomąjį organą iki š.m. lapkričio 1 d. sudaryti sutartį su Radviliškio rajono vykdomuoju komitetu dėl naudojimosi maldos namais.

Įspėju vykdomojo organo narius, kad nesudarius sutarties, religinės bendruomenės gali būti panaikinta registracija, o bažnyčia, kadangi naudojama be sutarties, gali būti uždaryta.

Tarybos įgaliotinis Petras Anilionis (parašas)

1985 m. rugsėjo 18 d.

1985 m. spalio 14 d. apylinkės pirmininkas įspėjimą įteikė Pociūnėlių parapijos klebonui kun. Antanui Jokubauskui.

* * *

Viduklė (Raseinių raj.). Viduklės bažnyčioje kiekvieno mėnesio 26 d., parapijos klebono kun. Alfonso Svarinsko suėmimo dieną, tikintieji ir kunigai renkasi pasimelsti už kenčiantį kleboną ir kitus kalinius. Bedieviai, kiek galėdami, gąsdina jaunimą, ypač mokykloje. Pamaldos dažniausiai būna vakare, kurių metu bažnyčioje visada yra seklių, skaičiuojančių kiek ir kurie mokiniai yra bažnyčioje, ką jie veikia — gieda, veda maldas, kuris pradeda melstis, kuris užbaigia ir t.t. Vėliau pamaldose dalyvavę mokiniai vienokiu ar kitokiu būdu yra gąsdinami, svarstomi, kad būsią neprileisti prie egzaminų ar baigę vidurinę niekur negalės įstoti ir toliau mokytis; gąsdina žmones, kad už dalyvavimą pamaldose už kalinius (ypatingai jaunimui) gręsia suėmimas. Atsiųsti sekliai stebi atvažiuojančius kunigus, užrašinėja jų sakomus pamokslus, prie bažnyčios stovinčių automašinų numerius.

* * *

(Gargžduose trukdomi statyti kryžiai ant mirusiųjų kapų. Į kun. A. Šeškevičiaus pareiškimą P. Anilionis davė neigiamą atsakymą. Tai tokia religijos laisvė!):

Klaipėdos rajono laikraščio "Banga" redaktoriui
A. Platužui
Nuorašai:
LTSR Ministrų Tarybai
LTSR Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui P. Anilioniui
J. E. Telšių vyskupijos vyskupui A. Vaičiui

Klaipėdos rajono Gargždų parapijos vikaro
kun. A. Šeškevičiaus ir vargonininko A. Bumbulio

P a r e i š k i m a s

Tamsta Redaktoriau, š.m. liepos 27 d. "Bangos" laikraštyje atspausdinote Religijų reikalų tarybos įgaliotinio P. Anilionio neteisingą prieš mus straipsnį "Kam priklauso kapinės". Paaiškinus tiesą, paaiškės netiesa.

1. Įgaliotinio straipsnyje minimas J. Kavaliauskas ir pats įgaliotinis kalba apie pareiškimą, kuriame "buvo rašoma, kad Gargždų katalikų kapinėse neleidžiama statyti paminklų su kryžiais". Bet jie abu prašauna pro šalį, lyg abu nebūtų matę to pareiškimo. Todėl pridedame pilną tekstą rusų kalbą; toks jis ir buvo parašytas Religijų reikalų komitetui prie TSRS Ministrų Tarybos š.m. sausio 8 d. su tikinčiųjų parašais (pasirašė 150 tikinčiųjų — red. past.).

Pareiškimo pradžia: "Jūs mums leidot statyti kryžius ant tikinčiųjų kapų. Įgaliotinis P. Anilionis pasitarime Gargžduose mums pranešė, kad buitinio aptarnavimo kombinatas turi dirbti kryžius už aukštas kainas, o kombinato darbininkai juos slaptai padaro. Ar tai normalu? Nei Buitinio Aptarnavimo ministerija, nei rajono vykdomasis komitetas, nei kitos instancijos tuo nesirūpina. Praktiškai leidimo nėra, tik jūsų žodžiai.

Pareiškimo pabaiga; "Mes jus nuoširdžiai prašome paveikti atitinkamas instancijas, kad buitinio aptarnavimo kombinatas mums dirbtų kryžius pagal užsakymą".

Taigi, pareiškimo esmė tokia: Maskva leido statyti kryžius, bet kombinatas jų nedirba, todėl prašome, kad dirbtų.

Dabar aišku, kad Kavalauskas ir įgaliotinis pareiškimo esmę

visai suklastojo.

2. Kai gargždiečiams valdžia atidarė naujas kapines Laugaliuose, nebeleido statyti kryžių. Todėl Gargždų parapijos bažnytinis komitetas įgaliotiniui P. Anilioniui 1984.VIII.2. parašė tokį pareiškimą:

"Mūsų parapijiečiai nekartą kreipiasi į Klaipėdos raj. vyriausiąją architektę Kelbauskienę, kad būtų kapinėse mirusiems ant kapo pastatyti kryžiai. Neleido tik pastatyti paminklą iš patvirtinto pavyzdžių albumo. O jame nėra jokio kryžiaus, tik akmenys dėžutės pavidalo be jokio religinio ženklo. Argi gali tikintieji tokį ateistinį paminklą statyti ant tikinčiojo kapo? Tai reikštų, kad po mirties tikintieji paverčiami ateistais.

O mūsų parapija, kaip ir visos kitos Telšių vyskupijos parapijos, iš kurios yra gavusi raštą Nr. 577 (1954.X.1-3.) kur parašyta: 'Kryžius galima statyti ne tik šventoriuje, kapinėse, bet ir tikinčiųjų kiemuose, kur kitur kryžiai nestatomi ir nešventinami.' Tas raštas, žinoma, buvo suderintas su valdžia ir ligi šiol neatšauktas. Tai kodėl dabar draudžia tikintiesiems statyti kryžius, net pastatytus naikina, sukeldami pasaulinio masto pasipiktinimą?

Todėl mes esame priversti kreiptis į Jus, kad tas reikalas būtų aiškiai išspręstas pagal tarybinę Konstituciją.

1. Religinio paminklo statymas ant tikinčiojo kapo yra kulto dalis, pabrėžta 'Apeigyne' II d. psl. 286-8.

2. Versti tikintįjį pasirinkti nereliginį paminklą, reiškia atmesti sąžinės ir religijos laisvę.

3. Tikintieji nori ne tik ant akmens prikalti kryželį, bet pastatyti tikrą kryžių.

4. Vietoj kryžių versti statyti ateistinius paminklus, reiškia nuskurdinti Lietuvos meną, kuris per šimtmečius didžiuojasi meniškais kryžiais, kurių yra ištisi albumai, sudaryti pasaulinio garso menininkų.

5. Pagal dabar sudarytus projektus paminklai susidarytų šabloniški, savarankiškam liaudies menui nebūtų vietos.

Mes prašome gerbiamą Religijų reikalų tarybos įgaliotinį suteikti tikintiesiems galimybę ant mirusiųjų kapų statyti religinius paminklus — kryžius. Laukiame teigiamo atsakymo."

Įgaliotinis P. Anilionis davė neigiamą atsakymą, liepė pasirinkti paminklą iš patvirtinto albumo.

Tada bažnytinis komitetas ir tikintieji pareiškimu kreipėsi į Religijų reikalų komitetą Maskvoje ir gavo atsakymą per Klaipėdos raj. vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją Leitą, kuris vyr. architektei Kelbauskienei ir man (kun. Šeškevičiui) jį perskaitė: "Kas neleido kryžių statyti, darė didelę neteisybę." Džiaugiamės, kad Maskva leido. Bet, deja, kryžiai ant tikinčiųjų kapų nesirodė, nes Buitinis jų nedirbo, tik ant akmens per 5 metus iškalė vieną didesnį kryžių. Ką viena ranka duoda, kita atima, ir lieka tas pat.

Kadangi paminklo be religinio ženklo negalima šventinti, tai tikintieji prie akmens prikala kokį kryželį arba paprašo iškalti. Apie tokius "Kryžius" naujose kapinėse J. Kavaliauskas ir pranešė įgaliotiniui, o senose yra didelių kryžių tik iš senesnių laikų. Klaipėdiečiams į naująsias kapines neįleisdavo paminklo su iškaltu ant jo kryželiu. Tikintieji jį aptepdavo juodai ir kontrolieriai nepastebėdavo. Todėl yra paminklų su kryželiais, o kryžiaus nė vieno.

Tamsta redaktoriau, pasikvieskit neteisingojo straipsnio autorių įgaliotinį P. Anilionį ir nueikit į naująsias Laugalių kapines, ieškokit kryžiaus visur ir nesurasit nė vieno atskirai pastatyto net 1,20 m. aukščio. Bet tai turėjot padaryti prieš straipsnio atspausdinimą. O J. Kavaliauskas tvirtina, kad rado **daugybę kryžių**. Įdedu bendrą naujųjų kapinių nuotrauką, kad rastumėte "daugybę- kryžių". Nė su žiūronu nerasit.

Todėl aišku, ko verti ir kam tinka tokie išsireiškimai: "Iš kur atsiranda šmeižtai, kurie ruošia tokius pareiškimus? Kodėl jie už melą netraukiami atsakomybėn? (J. Kavaliauskas)? "Pareiškimo autoriai meluoja, juodina tikrovę? (P. Anilionis).

3. Įgaliotinis mus kaltina: "...rinkti gyventojų parašus, kurių dauguma padirbti..." Atsakome: griežčiausiai tai neigiame. Jokia objektyvi ekspertizė to neįrodys, tik patvirtins, kad parašai tikri. Mums ir nereikia parašų dauginti, nes turime, tūkstančiai parapijiečių pasirašytų, bet kam tiek daug reikia? Jei nekreips dėmesio į šimtą, nekreips nė į tūkstantį. Štai aiškus pavyzdys: įgaliotinis mielai priėmė vieno ateisto J. Kavaliausko neteisingą pranešimą

už gryną pinigą, o į daugiau 100 tikinčiųjų nekreipė jokio dėmesio, dar apkaltino. Kokia logika, kokia diplomatija tokio aukšto pareigūno, kuris skirtas liaudžiai padėti?! Juk jis tikintiesiems Gargžduose aiškiai pasakė, kad Buitinis turi dirbti kryžius, o rašo priešingai. Ir Maskvoj E. S. Galustjanas iš mūsų atstovo teiravosi, ar Gargžduose Buitinis dirba kryžius. Pasakyta — ne. Pabrėžė: "Turėtų dirbti." Žodžiai lieka žodžiais, kai jiems niekas neduoda eigos.

Net per "Akiratį" įgaliotinis mus kaltino, kad padirbame parašus, nes pašaukti parapijiečiai atsisakę parašų. "Lazda turi du galus": yra kita priežastis atsisakyti — tai baimė, kuri tęsiasi iš Stalino laikų. Pirmininko pavaduotojas A. Leita naudoja tą priemonę: raštu pasikviečia tikintįjį, kuris aiškiau pasirašė, ir klausia, ar pasirašęs. Jau pats pakvietimas išgąsdina, o dar klausinėjimas baimę padidina, todėl būna tokių kurie atsisako. Viena iš atsisakiusių savo parašo išreiškė jų visų mintį: "Aš pasirašiau, bet kam aš jiems sakysiu?"

4. Įgaliotinis rašo: "Buržuazinėje Lietuvoje kapinėse šeimininkavo bažnyčios tarnautojai. Jie nurodydavo, kur ką laidoti... Jie kapinėse buvo įrengę taip vadinamus "pakaruoklių kapus", kur liepdavo laidoti savižudžius, nekrikštytus kūdikius ir, aišku, netikinčius — ateistus".

Paaiškiname: Lietuvoje kiekviena religinė bendruomenė turėjo savo kapines ir statė savo religinius paminklus: stačiatikiai, liuteronai, žydai... Kur reikalavo, buvo ir laisvamanių-ateistų kapinės, pav., prie Šiaulių, kur buvo palaidoti keli laisvamaniai. Taigi, visi galėjo pasistatyti paminklą, kokį norėjo, ir pasirinkti vietą. Kadangi religinė bendruomenė su ypatinga pagarba žiūri į kapines, tai Katalikų Bažnyčios buvo įsakyta jas pašventinti (Bažnytinių Teisių Kodeksas, 1205 kanonas) ir palikti nešventintą vietą tiems, kurių negalima laidoti su Bažnyčia: "Jei yra galimybė, tebūna aptverta ir apsaugota vieta tiems, kuriems atsakomos bažnytinės laidotuvės" (1212 kanonas). Čia laidodavo kūdikius be krikšto, jie dar nebuvo Bažnyčios nariai, ir tuos, kurie nuo jos atpuolė: ateistus, savižudžius ir viešus nusikaltėlius. Kadangi gyvendami nenorėjo būti kartu, tai ir mirusiems paliko laisvę.

Kadangi ateistinė valstybė visas kapines paėmė į savo valdžią, tai konfesinių kapinių nebėra, nors J. Kavaliauskas naiviai dar kalba apie katalikų kapines Gargžduose. Nors dabar skelbiama sąžinės ir religijos laisvė (Konstitucijos 50 str.), vis dėlto kiekviena religinė bendruomenė (katalikai, stačiatikiai, liuteronai, žydai...) prieš savo nuostatus turi savuosius laidoti tik bendrose valstybinėse kapinėse ir statyti paminklus, kokius nustato valstybė. Pagal įgaliotinį, dabar yra geresnė sąžinės laisvė. Bet kiekviena religinė bendruomenė valdžiai būtų labai dėkinga, jei ji tikintiesiems paskirtų bent tokį kampelį, kokį Bažnyčia buvo paskyrusi ateistams savo kapinėse. Ji neversdavo kelių ateistų laidoti su tikinčiaisiais, bet juos pagal religinį principą atskirdavo, o dabar visi tikintieji turi laidotis ateistinėse kapinėse, kur nenumatytas joks religinis paminklas kryžius, lyg vien ateistai jose būtų palaidoti. Tai labai skaudu tikintiesiems. Todėl jie prašo, kad bent ant tikinčiojo kapo galėtų pastatyti kryžių.

5. Įgaliotinis vėl kaltina mus: "Pareiškimas buvo adresuotas... užsienio antitarybiniams propagandos centrams".

Atsakymas: Tai išlaužta iš piršto, negarbinga ir nelogiška. Jei būtų toks tikslas, užtektų vieno pareiškimo, o mes dėl kryžių kapinėse jau penkis metus vargstame ir negirdėjome jokio pranešimo iš užsienio, nors įgaliotinis ir girdėjo: "Šis pareiškimas netrukus buvo perskaitytas per 'Vatikano radiją' su riebiais komentarais". Dėl Gargždų bažnyčios — barako paaukštinimo tikintieji jau gal per 8 metus rašė pareiškimus, Maskva vis juos persiuntė įgaliotiniui, o jis Klaipėdos raj. vykdomajam komitetui vis su ta pačia pastaba: "Pagal priklausomybę", lyg įgaliotinio įstaiga būtų tuščia vieta pareiškimams persiuntinėti. Tai rodo, kad įgaliotinis nelinkęs padėti tikintiesiem, nors jie ir vargsta barake. Tai patvirtino paskutiniu skirtingu atsakymu: "Nėra reikalo", nors tūkstančiai prašo paaukštinimo, o jis, P. Anilionis, skirtas liaudžiai padėti: "TSKP egzsistuoja liaudžiai ir tarnauja liaudžiai" (Konstitucija 6 str.). Nors taip nehumaniškai elgiasi, vis dėl to gargždiečiai iš Vatikano apie tai nieko negirdėjo. Todėl visi įgaliotinio kaltinimai viešai atskleidžia jo moralę, kuri nesiskaito su LTSR konstitucijos 55 str., o tuo pačiu pažeidžia ir 52 str., sukeldamas nesantaiką tarp valstybės ir Bažnyčios, pakenkia sau ir

Valstybei. Inteligentai ir diplomatai taip nesielgia. Įgaliotinis dvasininkus vadina bažnytininkais, o tas pravardžiavimas reiškia jų paniekinimą ir parodo autoriaus kultūros lygį. Kaip gali jaustis vyskupas ar kunigas, kreipdamasis į tokį Valstybės ir Bažnyčios tarpininką? Ekstremistais pravardžiuoja tuos kunigus, kurie mėgina bent kiek ginti Bažnyčios reikalus, kad juos suniekintų ir nutildytų.

6. Kreipiamės į LTSR Ministrų Tarybą, kad ji pamatytų, kaip įgaliotinis atstovauja Valstybę.

Kreipiamės į mūsų Vyskupą, kad žinotų, kaip įgaliotinis elgiasi su kunigais.

Kreipiamės ir į patį įgaliotinį, nes tyla būtų nusikaltimas tiesai.

Kreipiamės ir į "Bangos" redaktorių, kad žinotų, kaip be patikrinimo spausdina neteisingus straipsnius pasaulėžiūros klausimais. Laikosi dėsnio: kas prieš religiją ir kunigus, tai viskas teisinga, nes jie spaudoje neturi balso, todėl turės tylėti, o teisus bus tas, kuris juos juodina. Pavyzdžiui, rašeiva M. Dausynas savo antireliginiuose straipsniuose prirašė visokių nesąmonių, redakcija viską atspausdino. Š.m. kovo 30 d. "Bangoje" rašė: "Bažnytininkų tvirtinimu, ją (išpažintį) įkūręs Kristus, paskutinės vakarienės metu kreipdamasis į apaštalus"... Tuo parodė, kad jis religijos srityje yra analfabetas; tokio lygio ir redakcija, kuri tai spausdina. Kadangi tikintieji neturi jokio religinio laikraščio, todėl negali parašyti tiesos, jų padėtis blogesnė už Afrikos negrų ir azijatų. Nors LTSR Konstitucija 48 str. piliečiams garantuoja žodžio ir spaudos laisvę, vis dėl to būtų labai naivu prašyti redaktorių, kad būtų demaskuotas ir atšauktas neteisingas įgaliotinio straipsnis pagal šio pareiškimo konkrečius duomenis. Tikintieji neturi nei religinio laikraščio, nei žurnalo, nei religinės knygos pasiskaityti, todėl priversti gyventi didžiausioj religinėj tamsoj, kokios mūsų tauta nėra mačiusi. Prie caro dar knygnešiai iš Tilžės parvešdavo religinių knygų, o dabar iš užsienio negalima gauti jokios religinės knygos kai tuo tarpu Lenkija, Demokratinė Vokietija ir Vengrija turi laikraščių, žurnalų ir knygų. Tiesa, leido per 40 spaudos "laisvės" metų kunigams atspausdinti kelias knygas, kalendorių, o tikintiesiems katekizmą ir tiek maldakny-

gių, kad šimtui tūkstančių teko tik kelios. Jei anais laikais elgeta būtų gavęs tik tiek išmaldos, būtų greit badu numiręs. Prie religinio bado priklauso ir tai, kad kunigas bažnyčioje neturi teisės kelių vaikų pamokyti katekizmo. Kur jie išmoks, kai vaikams skirto katekizmo nėra? Kaip išmokys tėvai be knygos? Telieka mirti religiniu badu ir tapti ateistu. Tuo tarpu kitose demokratinėse šalyse moksleivius religijos moko bažnyčiose.

— Štai kokia religinio žodžio ir religinės spaudos laisvė! Nesitikime jokio atšaukimo, nebent didesnio apjuodinimo.

Priedai:

1. Gargždų senųjų ir naujųjų kapų nuotraukos.
2. Pareiškimo kopija rusų kalba.
3. Įgaliotinio P. Anilionio straipsnis.

Gargždai, 1985.VIII.27.

1985 m. rugsėjo 17 d. Įgaliotinis P. Anilionis kun. A. Šeškevičiui ir vargonininkui A. Bumbuliui atsakė, kad laikraštyje paminėti faktai atitinka tikrovę ir todėl bet kokios diskusijos šiuo klausimu nereikalingos.

* * *

(Kun. Gustavas Gudanavičius skundžiasi P. Anilioniui ir vyskupams dėl valdžios pareigūnų konstitucijos laužymo ir tikinčiųjų persekiojimo):

Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui LTSR respublikai
Petrui Anilioniui

Nuorašai:
D. G. Lietuvos Vyskupams ir Valdytojams

Kun. Gustavo Gudanavičiaus, Žagarės-Juodeikių
bažnyčių administratoriaus,

P a r e i š k i m a s

Gerbiamas įgaliotini, sąryšyje su mano pareiškimu

1985.08.25 TSKP KP CK Gener. Sekretoriui M. Gorbačiovui, kuriame aš išreiškiau padėką už Jo ryžtingą kovą "su visokiais mūsų gyvenime įsigalėjusiais negerumais, o ypač su besaikiu alkoholinių gėrimų vartojimu — girtuoklyste", ir paprašiau Lietuvos tikinčiųjų vardu "pašalinti iš gyvenimo dar vieną blogybę, būtent, plačiu mastu pas mus vykdomą tikinčiųjų diskriminaciją", — Jūs, atvykęs į Joniškį, dvi valandas man "plovėte smegenis", norėdamas įrodyti, kad juoda yra balta, o balta — juoda, pavadinote mano pareiškimą šmeižikišku ir, pagaliau, jei nesiliausiu toliau rašinėjęs, pagrasinot man Baudžiamojo Kodekso tam tikrais straipsniais. Labiausiai Jūs pykstate, kad tokie raštai patenka į užsienį, ir pasaulis sužino apie pas mus pasitaikančias negeroves. Aš su užsieniu jokių ryšių neturiu: į užsienį nevažinėju ir su niekuo nesusirašinėju. Pastebėjęs gyvenime pasireiškiantį blogį ar triumfuojantį melą, netekęs kantrybės, retkarčiais kai kam parašau. Rašau atvirai, pasinaudodamas Konstitucijos garantuota žodžio bei spaudos laisve, ir jei kokie korespondentai tą medžiagą panaudoja savo tikslams, aš neatsakau.

Kadangi po Tamstos ilgos kalbos skubėjau ir negalėjau jums atsakyti, todėl į Tamstos man padarytus priekaištus ryžausi atsakyti raštu. Noriu išryškinti kai kuriuos faktus, paliestus mano pareiškime ir mūsų pokalbyje.

1. Jūs, Gerb. Įgaliotini, tvirtinate, kad pas mus jokios tikinčiųjų diskriminacijos nesą, kad visi tikintieji, nežiūrint užimamos vietos, gali laisvai lankyti bažnyčią: tėvai turi teisę mokyti savo vaikus tikėjimo tiesų, kad pakankamai išleidžiama maldaknygių, katekizmų bei kitokios literatūros.

O ką sako tuo klausimu TSRS Konstitucija? — "Visi TSRS piliečiai lygūs prieš įstatymą nepriklausomai nuo kilmės, socialinės padėties... išsilavinimo, kalbos, santykio su religija..." — 34 str.

"TSRS piliečiams garantuojama žodžio, spaudos, susirinkimų, mitingų, gatvės eitynių ir demonstracijų laisvės." — 50 str.

"TSRS piliečiams garantuojama sąžinės laisvė, tai yra teisė išpažinti bet kokią religiją arba neišpažinti jokios, praktikuoti religinius kultus arba vesti ateistinę propagandą." — 52 str. "Bažnyčia atskirta nuo valstybės ir mokykla nuo Bažnyčios."

Tokie yra įstatymai ir tą patį Jūs tvirtinate. O kaip yra praktikoje? Ką kalba faktai? Visi tie ką tik Konstitucijos minėti straipsniai, liečią tikinčiuosius, valstybės pareigūnų pažeidžiami. Už eitynes į Šiluvą ar į kapines Vėlinėse pasimelsti už mirusius, už viešai pasakytą žodį, ginant tikinčiųjų teises, už grupinį vaikų mokymą tikėjimo tiesų, ruošiant prie šv. Sakramentų, kunigai ir pasauliečiai baudžiami piniginėmis baudomis arba kalėjimu. Tikintieji tiesiog terorizuojami, sukeliant nepakantumo atmosferą tikinčiųjų atžvilgiu. Tikinčiųjų tėvų vaikai bijo lankyti bažnyčią, kad nenukentėtų moksle. Daugelis net žemesnio rango tarnautojų bijo lankyti savo bažnyčią, kad nenukentėtų tarnyboje. O ką kalbėti apie mokytojus?! Jie atleidžiami iš darbo. Apie tai rašiau Gen. Sekr. M. Gorbačiovui.

Pas mus ateistinei propagandai ir kovai prieš religiją savo dispozicijoje ateistai turi spaudą, radiją, televiziją, sales, aikštes, gi tikintieji visu tuo pasinaudoti neturi teisės. Tikintieji turi teisę tik bažnyčioje, šventoriuje, ir kapinėse atlikti kulto apeigas. Kunigas neturi teisės net bažnyčioje, tėvų prašomas, pamokyti vaikus tikėjimo tiesų. Štai Jums Konstitucijos garantuota visų piliečių lygybė prieš įstatymus! Pagal Religinių susivienijimų nuostatus kunigai gali mokyti jaunimą tikėjimo tiesų tik nuo 18 metų. O kaip yra su ateizmo mokymu? Valdžios pareigūnai griežtai reikalauja iš mokytojų, kad vaikai visose mokyklose, pradedant darželiukais, būtų auklėjami ateistiškai. Koks tai grubus tikinčiųjų tėvų teisių pažeidimas. Ar tikintieji tėvai, kaip lygiateisiai Valstybės piliečiai, suteikė mokytojams tokią teisę, teisę žaloti savo vaikus?!

2. Konstitucijos 52 str., sakoma, kad TSRS Bažnyčia atskirta nuo Valstybės. Jeigu atskirta, tai kodėl Valstybės pareigūnai taip grubiai kišasi į Bažnyčios vidaus gyvenimą?

Imkime Kunigų seminariją. Juk apie kandidato tinkamumą į Kunigų seminariją galutinį žodį taria ne Seminarijos vadovybė ar vyskupas, bet RRT įgaliotinis, šiuo momentu — Tamsta. Aš į tą nenormalybę savo pareiškime atkreipiau ir gerb. Gen. Sekr. M. Gorbačiovo dėmesį. Jūs to fakto nepaneigėte, tik teisinotės, kad Jūsų nubraukiami kandidatai esą "reakcingų" kunigų sužaloti politikieriai, gi Bažnyčiai politikierių kunigų nereikia. Taip Jūs

sprendžiate, ar iš tokio kandidato išeis geras kunigas ar blogas. Kas Jums suteikė tą teisę ir visą žinojimą? Reiktų manyti, kad seminarijos vadovybė per 5 studijų ir auklėjimo metus geriau galės ištirti, ar iš tokio kandidato išeis geras kunigas ar politikierius. Jūs asmenis vertinate ateistinio materializmo pasaulėžiūros mastu, dėl to ir pačius geriausius kunigus pravardžiuojate reakcingais, politikieriais ir t.t. Keletą pavardžių man paminėjote. Bet tai geriausi kunigai, gal jaunystėje ir buvę padarę kokią klaidą, bet jie su kaupu už tai atkentėję.

Bet ar ne didesni politikieriai yra tie valstybinio saugumo darbuotojų užverbuoti kunigai ir klierikai, kurie, norėdami įstoti į Kunigų seminariją, pasiduoda spaudimui ir sutinka bendradarbiauti, šnipinėdami savo vadovybę ir draugus? Gal sakysite, kad tai šmeižtas? Tas faktas seniai visiems žinomas, tik į viešumą neseniai iškėlė kun. Rokas Puzonas, kad tai ne šmeižtas, o tiesa, esu ir asmeniškai patyręs. Bet apie tai truputį žemiau.

Jeigu Bažnyčia atskirta nuo Valstybės, tai kodėl jūs skirstote kunigus po parapijas? Baigus pokalbį, aš Tamstos paklausiau, kodėl Jūs trukdote Vyskupui iškelti mane iš Žagarės? Jūs atsakėte, kad tai esą Vyskupo reikalas, J. E. Vyskupas sako: "Įgaliotinis P. Anilionis nesutinka." Iškelti mane iš Žagarės J. E. Vyskupą prašau jau nuo 1978 m. dėl pastoracinių motyvų. Bet kada 1983 m. rudenį špitolė, kur aš gyvenu, buvo kažkokių piktadarių padegta, ir tik per stebuklą išlikau gyvas, vėl prašiau Vyskupą perkelti mane į kitą parapiją. Rezultatas tas pats "Įgaliotinis nesutinka." Tad kas skirsto kunigams parapijas? Kodėl Jūs kišatės į Bažnyčios vidaus reikalus? Juk Bažnyčia atskirta nuo Valstybės. Tą tikinčiųjų diskriminaciją valdžios pareigūnai vykdo jau seniai. Tai patyriau ant savo kailio 1961 metais.

Administruodamas Kulautuvos parapiją ir kartu gydydamasis nuo tuberkuliozės, per vargą pastačiau parapijai kleboniją. Pats dirbau prie statybos, investavau visas savo asmenines santaupas ir, vos įėjęs į naują, dar nevisai baigtą butą, džiaugiausi galėsiąs nors truputį pailsėti, baigti gydyti plaučių tuberkuliozę Kulautuvos pušyne, bet kur tau?... Tuoj prisistatė Valstybės saugumo darbuotojas ir pasiūlė "padėti auklėti kunigus." Kadangi nesijaučiau esąs pasiruošęs būti tokiu "pedagogu" ir griežtai atsisakiau,

tai už poros mėnesių iš Kulautuvos buvau iškeltas. Pasikvietė mane tuometinis Arkivyskupijos valdytojas a.a. kan. J. Stankevičius ir pasakė: "Rugienis (tuometinis RRT įgaliotinis) reikalauja tamstą iš Kulautuvos ir iš Kauno rajono iškelti, o mes tamstai siūlome į Paliepius (Raseinų raj.)". Nuo tada ir prasidėjo mano kryžiaus keliai. Ar tai nėra grubus kišimasis į Bažnyčios vidaus reikalus, tikinčiųjų diskriminacija?

Ar ne dėl tokio pat grubaus Valdžios pareigūnų kišimosi į Bažnyčios vidaus reikalus Vilniaus vyskupas Julijonas Steponavičius be jokio teismo ištremtas į Žagarę ir jau 25 metus gyvena atskirtas nuo savo ganomųjų?

3. Generaliniam sekretoriui M. Gorbačiovui savo pareiškime rašiau, kad "Religinių susivienijimų nuostatai" prieštarauja ir TSRS Konstitucijai, ir tarptautiniams susitarimams, Suv. Nacijų Žmogaus teisių deklaracijai bei Helsinkio susitarimams, kuriuos pasirašė ir Tarybų Sąjunga ir įsipareigojo jų laikytis, Prašau tuos Religinius nuostatus panaikinti. Jūs man atsakėte, kad tie tarptautiniai susitarimai pas mus neturi įstatyminės galios. Keista! Kam tada pasirašinėti, jei nemanoma jų laikytis? Ar iš tikrųjų taip yra?

4. M. Gorbačiovui rašiau, kad, per eilę metų trukdant vaikus mokyti tikėjimo ir krikščioniškos moralės tiesų ir vykstant tikinčiųjų diskriminacijai, smunka jaunimo moralė, plinta alkoholizmas, auga nusikalstamumas.

Tamsta bandėte aiškinti, kad tikėjimas su morale neturi nieko bendro, religija neturinti įtakos moralei, kad nusikalsta ir tikintieji. Tam patvirtinti atsivežėte prieškarinės spaudos, kur buvo aprašyti baisūs nusikaltimai: apiplėšimai, žmogžudystės. Tai netiesa. Religija yra moralės pagrindas. Tiesa, nusikalsta ir tikintieji, bet tai rodo tik jų tikėjimo silpnumą. Juo religija turi galimybę labiau pasireikšti gyvenime, tuo tautos moralė kyla. Ir priešingai: religijos įtakai silpnėjant moralė smunka. "Jei nėra Dievo, tai viskas galima", sako Dostojevskio Ivanas ("Broliai Karamazovai"). Tai rodo istorija.

Prieš antrąjį Pasaulinį karą man teko būti mokytoju, būti klasės auklėtoju. Tada mokyklose buvo dėstoma tikyba, veikė moksleivių ateitininkų organizacija su šūkiu: Visa atnaujinti

Kristuje! Veikė skautų organizacija su šūkiu: Dievui, Tėvynei, artimui! Mokiniai eidavo šv. Sakramentų, melsdavosi. Koks puikus tada buvo mūsų jaunimas. Nusikaltimas mokinių tarpe buvo retas dalykas. O kas darosi šiandien, kada tikybos pamokos liko pašalintos, kada net tikinčiųjų tėvų vaikai visokiais būdais bedievinami — 1984 m. Žagarės vid. mokykloje įvyko net du išprievartavimo atvejai, o kiek visokio kitokio chuliganizmo? Kada neliko religinių praktikų, neliko nuodėmės, — atsivėrė atviras kelias į nusikaltimus. O į ką pavirto mūsų šeimos? Prieš karą skyrybų nebuvo, šeimos buvo gausios, moraliai sveikos, o kas pasidarė per pastaruosius 40 metų? Daugiau kaip vienas trečdalis šeimų išsiskiria, šeimos vidurkis — 3,2, alkoholizmas, gimsta daug nepilnaverčių vaikų. Vadinasi, tauta mirštanti. Tai štai kur veda tautą ateizmas!

Jūs pasidžiaugėte, kad materialiai žmonės dabar daug geriau gyvena, turi mašinas, gerus butus. Bet kas iš to, kad tauta nyksta. Pagaliau, argi religija gali būti kliūtimi materialinei gerovei kilti? Manau, kad su religijos pagalba per 40 metų turėtume geresnių rezultatų ir materialiai ir ypač dvasiniai.

Tamsta, gerb. įgaliotini, savo tezėms paremti panaudojate net Katalikų Bažnyčios kanonus. Gerai, kad pasiskaitote. Mano nuoširdus prašymas: netrukdykite Kat. Bažnyčiai veikti pagal jos kanonus, ir nebus jokių konfliktų. Bažnyčia nesikėsina į pasaulinės valdžios teises. Ji neša tautoms Kristaus Gerąją Naujieną, formuoja sielas, kelia tautų moralę ir tuo pačiu padeda valstybėms ir tautoms. Prisimena man mūsų žymaus pedagogo Stasio Šalkauskio paskaita apie auklėjimą, jo vaisius: tai Valstybė, Bažnyčia ir mokykla. Tik visų trijų veiksnių darnus veikimas atneša gerų rezultatų. To teiginio tikrumą paliudija šių dienų mūsų jaunosios kartos auklėjimo trūkumai. Ateizmą paskelbus valstybine religija ir Bažnyčiai trukdant visokiais būdais atlikti savo misiją, atsiranda vis daugiau beždžionžmogių, gyvenančių tik juslinį gyvenimą, vergaujančių savo žemiems instinktams. Dėl to tiek daug nusikaltėlių, alkoholikų, šeimų griuvėsių. Ir su alkoholizmu kova būtų daug sėkmingesnė, jei Bažnyčiai nebūtų trukdoma atlikti savo misiją, Vysk. M. Valančius 19 šimtmetyje Blaivybės brolijų pagalba per du metus nugalėjo šį slibiną. Vyskupo autori-

tetas ir gyvas žmonių tikėjimas išgelbėjo tautą. Piniginių baudų ir lagerių pedagogika vargu bus tokia sėkminga. Tamsta, kaipo tarpininkas tarp Bažnyčios ir Valstybės, perduokite šias mintis gerb. Sekr. M. Gorbačiovui.

Žagarė, 1985.12.17.

* * *

(Gargžduose senutė Petronė Kapičkienė persekiojama, tardoma dėl vaikų ruošimo pirmajai komunijai):

Gargždai (Klaipėdos raj.). 1985 m. birželio 29 d. pas Petronę Kapičkienę, 81 metų senutę, gyvenančią Gargžduose, Komjaunimo 61, prisistatė valdžios atstovai — mokytoja Pukinskaitė ir civiliai apsirengęs vyriškis. Bute kartu su P. Kapičkiene rado 23 vaikus, besiruošiančius pirmajai išpažinčiai ir Komunijai. Išsigandę vaikai norėjo pabėgti, pavyko tik vienai mergaitei. Senutei buvo pareikšta: "Neturi teisės mokyti, tegul moko tėvai arba patys mokosi. Būsi nubausta. Toks įstatymas." "Nieko blogo nedarau, pinigų už mokymą neimu, žmonės atsilygina maistu, pensijos gaunu tik 28 rub., turiu 55 metų invalidę dukrą, ..." — teisinosi P. Kapičkienė. "Maistą parduosi ir baudą sumokėsi," — grasino valdžios atstovai ir surašė aktą. Nuo tos dienos vaikai mokytis pas P. Kapičkienę neateidavo. 20 iš jų senutė paruošė mokydama juos šventoriuje. Kiek vėliau gavo pranešimą: 1985 m. liepos 31 d. 17 val. įvyks administracinės komisijos prie Klaipėdos rajono Gargždų miesto Liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto posėdis, kuriame Jūs privalote dalyvauti. Būsite svarstoma už vaikų mokymą katekizmo." Senutė susirgo ir ją paguldė į ligoninę, todėl į administracinės komisijos posėdį nenuvyko. Grįžus iš ligoninės, P. Kapičkienė gavo pakartotiną kvietimą rugpjūčio 28 d. atvykti į administracinės komisijos posėdį — nenuvyko dėl blogos savijautos ir šį kartą. Nuėjus dukrai buvo paaiškinta, kad jos motina daro didelę žalą valstybei — "moko vaikus poterių..." Pagaliau P. Kapičkienė gavo paštu raštą, kuriame nurodyta: Siunčiame Gargždų miesto Tarybos vykdomojo komiteto 1985 m. 28 d. nutarimą, kuriuo Jūs už adminis-

tracinių teisių pažeidimą kodekso Lietuvos TSR 214 str. pažeidimą esate įspėjama. Administracinės komisijos pirmininkė M. Jurevičiūtė.

"Administracinės bylos Nr. 23-85 nutarimas. Gargždai, 1985 m. rugpjūčio 28 d.

Administracinė komisija prie Klaipėdos raj. Gargždų m. liaudies deputatų Tarybos vykdomojo komiteto.

Pirmininkė M. Jurevičiūtė

Sekretorė J. Surplienė

Nariai: Z. Lukas, M. Vaišnorienė

Išnagrinėjus atvirame posėdyje administracinę bylą Nr. 23-85, nustatė, kad Petrė Kapičkienė, Prano, Gargždai, Komjaunimo 61, 1985 m. biraželio 29 d. mokė 23 vaikus katekizmo, tuo būdu pažeidė Liet. TSR administr. teisės pažeidimų kodekso 214 str.

Vadovaudamiesi Administracinių baudų skyrimo ir išieškojimo nuostatais, komisija nutaria skirti P. Kapičkienei adminstracinę baudą įspėjimu".

* * *

(Buvusiai kun. A. Svarinsko šeimininkei Monikai Gavėnaitei komunistiniai pareigūnai neleidžia niekur prisiregistruoti):

Viduklė (Raseinių raj.). Ilgą laiką saugumas reikalavo, kad Stonienė, gyvenanti Viduklėje, Šaltinio-5, išregistruotų pas ją priregistruotą buvusią kun. Alfonso Svarinsko šeimininkę Moniką Gavėnaitę. Kadangi Stonienė atsisakė išpildyti saugumiečių reikalavimą, M. Gavėnaitę išregistravo jos sesuo Ona Gudaitytė. M. Gavėnaitė bandė prisiregistruoti pas kitus miestelio gyventojus. Tačiau, užpildžius priregistravimo lapelius, pas juos su įvairiais gąsdinimais ir šmeižtais, jog M. Gavėnaitė esanti valstybinė nusikaltėlė ir galinti jiems pakenkti, prisistatydavo saugumiečiai. Nepavykus prisiregistruoti Viduklėje, ji bandė registruotis Šiauliuose, bet ir ten atvykę saugumiečiai aiškino šeimininkei, kad M. Gavėnaitė yra dezertyrė, valstybinė nusikaltėlė, galiausiai, prisiregistravimo atveju, grasino atimti iš jos kooperatinį butą. Po tokių ir į juos panašių "aiškinimų" bei grasinimų moteris net su-

sirgo.

M. Gavėnaitei pavyko prisiregistruoti tik kaime — Adakave (Tauragės raj.). Gruodžio 16 d. ji buvo iškviesta į rajoną ir saugumo viršininko įspėta jo rajone gyventi ramiai, mat, turimomis žiniomis, kituose rajonuose gyvenusi neramiai.

* * *

(Kiaukliuose dėl pašalinto kryžiaus nuo kareivio kapo tikintieji veltui skundžiasi apylinkės pirmininkui Karaliūnui ir rajono pirm. pavaduotojui Tvirbutui):

Kiaukliai (Širvintų raj.). 1985 m. birželio mėn. pradžioje Kiaukliuose, prie Širvintų vieškelio, kadaise žuvusio kareivio kapo vietoje, tikintieji pastatė menišką kryžių. Birželio 12 d. rytą kiaukliečiai pamatė, kad jų kryžius iškastas, pasodintos gėlės išdraskytos. Gyventojai, Malvina Butkuvienė, Genė Gudonienė, Robertas Grigas, Ona Polkienė, Karolis Dėdelis, — kalbėdami su apylinkės pirmininku Karaliūnu, reikalavo surasti naktinius nusikaltėlius, atlyginti tikintiesiems padarytą moralinę ir materialinę skriaudą. Pirmininkas paaiškino, kad kryžius sunaikintas įsakymu iš aukščiau, statytas be valdžios leidimo, be to, kolūkio žemėje.

Karaliūnas priminė, "Religinių susivienijimų nuostatus", o nurodžius, kad jie prieštarauja Bažnyčios kanonams, kad virš 500 kunigų atsisakė jų laikytis, atkirto: "Galbūt, 10 milijonų partinių už tuos nuostatus balsavo, tai ko labiau reikia žiūrėti?! Kadangi pirmininkas sakėsi negalįs nei leisti statyti kryžių, nei surasti kaltininkus žmonės nuvyko į rajoną pas pavaduotoją Tvirbutą, tačiau jo nerado. Rajono architektas aiškino, kad tai esąs pirmas atvejis jo darbo praktikoje ir negalįs nieko padaryti be konsultacijų su Vilnium. Žmonės nuėjo į rajono miliciją ir viršininko vardu parašė pareiškimą, reikalaudami surasti piktadarius, tikintiesiems padarytą skriaudą atlyginti. Birželio 17 d. Ona Polkienė, Mykolas Butkus, Genė Gudonienė, Robertas Grigas nuvyko į Širvintus ir analogišką pareiškimą, pasirašytą vienuolikos kiauk-

liečių, įteikė pavaduotojui Tvirbutui. Pastarasis grėsmingai paklausė, ar čia rūpinasi bažnytinis komitetas, ar "kuriasi jau kita organizacija". Į aiškinimą, kad kryžiaus nugriovimas užgauna ne tik komiteto narius, bet ir kiekvieną tikintįjį, nereagavo. Reikalavo nurodyti, kas konkrečiai darė, statė kryžių, tada valdžia asmeniškai su juo tarsis dėl žalos atlyginimo. Kai tikintieji atsakė, kad visi kartu dirbo ir statė, pavaduotojas nesileido į kalbas. Labai pyko kodėl atvažiavo visa delegacija, o ne po vieną, zakristijoną R. Grigą kaltino žmonių kurstymu, grasino jam ir kun. Rokui Puzonui ateityje "pateikti sąskaitas".

"Kryžių laikai praėjo ir niekada nebegrįš, — piktai kalbėjo pavaduotojas, — tarybų valdžia bus amžinai." Pokalbio metu pavaduotojas puolė kun. Roką Puzoną, aiškino, kad kunigui draudžiama bendrauti su jaunimu, jo veiklos sfera yra griežtai reglamentuota, apribota maldos namais ir ne daugiau. Žmonėms piktinantis tokia tarybine "lygybe", pavaduotojas tvirtino, kad kitokios lygybės tikintieji nesulauks, o visi Kiauklių klebono vykdomi pažeidimai fiksuojami, ir, laikui atėjus, "bus pateiktos sąskaitos", sakė, kad valdžia viską žino, bet nuolaidžiauja, kantriai laukia pasitaisymo, todėl ir nebaudė už vaikų mokymą pernai, ir už mokinių "eskursijas" šiemet. Kai Ona Polkienė paaiškino, kad vaikai bendrauja su kunigu tėvų noru, ir piktinosi, kodėl jie prievarta rašomi į ateistines organizacijas, kodėl netgi be tėvų žinios verčiami rašyti pasiaiškinimus, liudyti prieš kleboną, kodėl bauginami ir tardomi, Tvirbutas atsakė, kad tai įstatymiška — apklausinėti vaikus, esą, galima, dalyvaujant mokytojui.

(Valdžios pareigūnai verčia pakelėse esančius kryžius):

1985 m. spalį, naktį iš 8 į 9 d., vietoj sunaikinto kryžiaus atsirado kitas, geležinis, pavaizduotas kaip atžala, ataugusi iš nukirsto kelmo. Kryžius stovėjo senoje vietoje, tarp keturių kvadratų susodintų eglių, kur žmonių liudijimu buvęs kapas. Spalio 9 d. atvažiavo apylinkės pirmininkas Karaliūnas, kolūkio pirmininkas Kinševas, partorgas J. Stakelskis, agronomas V. Kanaprokas. Pareigūnai užmetė trosą, išrovė kryžių ir nugabeno jį į kapines.

Kiek vėliau vienoje iš keturių eglių, bemaž pačioje viršūnėje, žmonės pritvirtino menišką koplytėlę. Kelių dienų bėgyje eglės buvo nupjautos.

* * *

Gargždai (Klaipėdos raj.). 1985 m. pavasarį ne be Gargždų tarybinio ūkio direktoriaus Melderio žinios, prisidengiant melioracijos darbais, buvo nuverstas senas medinis pakelės kryžius, stovėjęs Kvietinių kaime. Gegužės mėnesio pabaigoje tikintieji nuversto kryžiaus vietoje pastatė naują. Neišbuvęs nė mėnesio, ir antrasis kryžius buvo nuverstas.

* * *

Marcinkonys (Varėnos raj.). 1985 m. gruodžio mėn. Marcinkonių ūkio direktoriaus įsakymu malkoms buvo supjaustytas nuvirtęs kryžius, kurį tikintieji (tiesa, nerangiai) ruošėsi taisyti.

* * *

Klaipėda. 1985 m. rugpjūčio 17 d. Klaipėdos miesto ligoninės reanimaciniame skyriuje neaprūpintas sakramentais mirė tikintis Pranas Paulauskas. Vanda Paulauskienė, sergančiojo žmona, primygtinai prašė budinčią gydytoją leisti atvykti kunigui, tačiau gydytoja neleido.

(Kun. Alfonso Svarinsko laiško iš Gulago svarbesnės mintys):

MŪSŲ KALINIAI

Iš kun. Alfonso Svarinsko rugpjūčio-rugsėjo mėnesių laiškų:

"(...) Praeita savaitė buvo saulėta ir šilta, ir šiandien labai šilta ir gera. Dėkingas Dievui už šias nuostabias dienas ir valandas. Pripratau džiaugtis ir mažu.

Dievo mintis kuria žmonijos istoriją, nors mes maži žmonės

ir ne visada suprantame istorijos prasmę ir savo pergyvenimus. Bet jūs nesijaudinkite dėl manęs, nes aš pripratau stengtis viską pernešti krikščioniškai, — kaip palaimintasis Jobas. (...)

Šiandien ypatinga diena Šiluvoje, brangi tikinčiojo širdžiai nuo 1612 m. Visi šiandien vyksta į šią šventovę. Jau treti metai, kaip aš atskirtas nuo šių šventų vietų. Šiandien ir aš sudėsiu savo auką prie Šiluvos Dievo Motinos stovylos.

(...) Gera de A. Egziuperi citata. Jis prancūzų klasikas, verta jį skaityti. Aš džiaugiuosi, kad ši citata pasiekė jūsų širdis. Tikrai žmonės visą gyvenimą ieško ir negali rasti, dažnai patys kalti, skraido padebesiais ir nemato po nosim. Laikas žmonėms ir tautoms grįžti prie Biblijos. (...) Išmokau džiaugtis ir mažu saulės spinduliu, gražiais saulėlydžiais, skurdžia gėlyte ar pageltusiu berželio lapu. (...) Dvasioje ramus, tebūna šventa Jo valia. Norėtųsi vieno, kad tie, kurie turi galimybę dirbti, dirbtų iš visų jėgų, negailėdami nieko, net savęs paties, juk darbo daug. (...)"

* * *

(Kun. Sigitas Tamkevičius savo laiške iš Gulago rašo, kaip jis praleido Kristaus Karaliaus šventę, reikšdamas ypatingą padėką Dievui):

Rašo kun. Sigitas Tamkevičius: "Nelaisvėje norisi, kad laikas bėgtų kuo greičiau, tačiau aš dažnai mąstau apie tai, kad privalau norėti ne greito ir tuščio laiko bėgimo, bet kad tas laikas būtų naudingas ir man, ir tiems, kuriems paskyriau savo gyvenimą. Todėl kiekvieną dieną aukoju Dievui ir savo nelaisvę, ir artimųjų ilgesį, ir nuovargį, ir fizinius negalavimus, kai jų pasitaiko, ir visa visa, ką galima paaukoti, kad Viešpats būtų daugiau mylimas, kad žmonės artėtų prie amžinosios Tiesos ir Gėrio. (...)

Šiandien pas mus nuostabiai gražus sekmadienis. Atrodo, kad pati gamta švenčia Kristaus Karliaus šventę. Giedras dangus. Jaunų berželių šakos storai apsnigtos; taip gražiai padabintos, kad nors statyk ant altoriaus. Ir nė mažiausio vėjelio — tylu, ramu, didinga. Prie Eucharistinio Karaliaus kojų sudėjau daug prašymų,

o visų pirma — reikalus tų, su kuriais dalintasi dvasios ir kūno penu.

Šių metų Kristaus Karaliaus šventė man priminė įvilktuvių dieną. Prieš 30 metų šioje šventėje mano kursui — 24 naujiems klierikučiams buvo įteiktas kunigiškas drabužis. Jis turėjo nuolatos priminti, kad atsisakyta viso to, ką pasaulis laiko apglėbęs, kad tolimesnis gyvenimas besąlygiškai pašvęstas Kristaus ir artimo meilės tarnybai, kad nuo šiol didžiausiu rūpesčiu bus siekimas tikslo, kurį kun. J. Bosko išreiškė šūkiu: "Duok man, Viešpatie, sielas o kitą pasiimk!"

Įvilktuvių proga vyresniųjų kursų alumnai dovanojo paveikslėlius su gražiomis mintimis, o dvasios tėvas — visiems po didelę Kristaus Karaliaus reprodukciją: stovi Viešpats prieš Pilotą surištomis rankomis su erškėčių vainiku ant galvos, o veide, atrodo, viso pasaulio kančia. Argi anuomet įvilktuvių džiaugsme galėjo kas nors giliai įsijausti, kad šitas Karalius iš savo būsimų karininkų pareikalaus irgi nemažos aukos. Bet viskas ateina savo laiku. Kaip labai esu dėkingas Dievui, kad prieš 30 metų šalia savęs turėjau puikius draugus — idealistus. Visi degėme mintimi: dabar lavintis, tobulėti, paskui dirbti iš peties. Mano kursas šūkiu pasirinko Marijos Pečkauskaitės-Šatrijos Raganos žodžius: "Kilti ir kelti", o globėju — šv. Pranciškų Ksaverą. Kas tada galėjo pasakyti, kad šis globėjas ne vienam iš mūsų pasiūlys dalintis savo idealais ir ne vieną iš kurso pakvies į misijas.

Šv. Kalėdose daug ką norėčiau aplankyti. Viešpats kunigystės metais man davė tiek daug draugų, geradarių, pagalbininkų, bendraminčių. Jiems visiems Kalėdų šventėje noriu paspausti ranką, pasveikinti, pasakyti "ačiū" už pavyzdžio šviesą, už visokeriopą pagalbą, už supratimą ir atsiliepimą į skelbiamą žodį. Betliejaus Kūdikis telaimina, šimteriopai teatlygina visiems ir teduoda gerus 1986-sius metus."

1985 m. lapkritis.

* * *

(Viktoras Petkus rašo, kad Aušros Vartų Marija stebuklingai jį pagydė):

Permė. 1985 m. balandžio 19 d. Viktorui Petkui buvo leista pusantros valandos (pro stiklą ar telefonu) pasimatyti su savaisiais. Iš eilės 5 kartus, t.y., 2,5 metų kalinimo laiku, kalinio artimiesiems nebuvo leista atvykti į pasimatymus. Priežastys buvo aiškinamos trafaretiniu atsakymu: "Nusikalto lagerio režimui"; laiškų iš V. Petkaus taip pat ištisus metus nebuvo gauta.

Viename iš paskutiniųjų 1983 m. laiškų V. Petkus rašė, jog lageryje operuoto veido skausmai atsinaujino, pastoviai maudžia visą galvą. Reikia didelių pastangų, kad galėtų atlikti priverstinį darbą. Neleidžiant pasimatyti ir nutrūkus susirašinėjimui, buvo manoma, kad V. Petkaus sveikata stipriai pašlijusi. Balandžio 19 d. artimieji nustebo, kai pasimatymų kambaryje išvydo neblogai atrodantį V. Petkų. Paklaustas, "kada ir kur gydeisi, kokia šiuo metu savijauta?" V. Petkus paprašė artimųjų, grįžus į Vilnių, padėkoti Aušros Vartų Marijai už sugrąžintą sveikatą. "Nebuvo vilties išlikti... Kai pradėjau prašyti, po mėnesio pasijutau pasveikęs... Dabar esu visiškai sveikas", — kalbėjo kalinys. V. Petkus išreiškė viltį, kad, dangiškajai Motinai globojant, jis dar pamatysiąs Lietuvą. (Pokalbio klausėsi 5 lagerio darbuotojai.)

1985 m. spalio 14 d. V. Petkui priklausė dar vienas pasimatymas. Prieš išvykimą V. Petkus, jo artimieji gavo lagerio administracijos pranešimą, kad pasimatymas neįvyks, priežastys nenurodytos.

IŠ "KRONIKOS" ARCHYVO

(Telšių vyskupijoje nužudytų ir kentėjusių kalėjimuose kunigų sąrašas apima 30 kunigų, atimtos teisės eiti kunigo pareigas — dviem):

Sąrašas Telšių vyskupijos kunigų, nužudytų arba kentėjusių sovietų kalėjimuose ir neįtrauktų į Broniaus Kviklio išleistą knygą "Lietuvos Bažnyčia, Telšių vyskupija, I t." (1980, Čikaga):

T r a g i š k a i ž u v ę
1941 m. birželio mėnesį:

1. Vaclovas Dambrauskas, kanauninkas, — Kuršėnų klebo-

nas.

2. Jonas Novickis, kanauninkas, — Viekšnių dekanas.

3. Benediktas Vanagas, — Ubiškės klebonas.

Lageriuose kentėjo:

1. Vladas Abromavičius — nuo 1949.III.25 iki 1958.VIII.22.

2. Benediktas Andriuška.

3. Stanislovas Butvytis — nuo 1948.XII.17 iki 1956.III.24.

4. Brunonas Bagužas — nuo 1949.VII.30 iki 1956.VII.27.

5. Bronislovas Burneikis — nuo 1961 iki 1965.

6. Juozapas Butkus — nuo 1949.II.24 iki 1956.VII.27.

7. Jonas Gaidelionis.

8. Bronislovas Gudmonas — nuo 1949.IX.30 iki 1956.XI.30.

9. Aloyzas Januškaitis.

10. Jonas Jurgutis — nuo 1950.I.21 iki 1956.VIII.27.

11. Antanas Kaubrė — nuo 1949.IV.2 iki 1956.V.19.

12. Antanas Krenčius.

13. Jonas Latvis — nuo 1947.I.26 iki 1947.V.11 ir nuo 1948.VIII.12 iki 1955.IV.7.

14. Juozapas Mantvydas — nuo 1951.I.31 iki 1956.X.6.

15. Juozapas Martusevičius nuo 1951.IV.19 iki 1954.XI.16.

16. Aleksandras Narkevičius.

17. Juozapas Olšauskas — nuo 1948.II.28 iki 1956.V.15.

18. Petras Palšys — nuo 1950 m. iki 1956.IV.

19. Antanas Puodžiūnas — nuo 1947 m. iki 1956.VII.9.

20. Stanislovas Pupleigis — nuo 1949 m. iki 1954.XI.19.

21. Stanislovas Rimkus — suimtas 1940 m. ir miręs iš bado lageryje.

22. Juozapas Stasiulis — nuo 1945.VII.18 iki 1953.VII.1.

23. Leonas Šapoka — nuo 1947.IV.4 iki 1956.VII.27.

24. Liudvikas Šarkauskas — nuo 1946.XII.25 iki 1955.VII.12.

25. Konstantinas Šleinius — nuo 1948.III.23 iki 1956.IV.18.

26. Vladas Taškūnas.
27. Justinas Urbanavičius.
28. Stanislovas Vaitelis — nuo 1949.X.9 ik1955.IX.3.
29. Vincentas Vėlavičius — nuo 1948.V.2 iš 1956.VII.30.
30. Antanas Viskanta — nuo 1948.V.30 iki 956.XI.18.

Kunigai kuriems buvo atimta teis
dirbti savo pareigose:

1. Valentinas Šikšnys — 1 metams.
2. Adomas Mileris — 1 metams.

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

Skaudvilė (Tauragės raj.). 1985 m. kovo 4 d. Skaudvilės vidurinės mokyklos direktorius Bružas, pavaduotoja Beiškienė, mokytojai, — Jancevičius, Jancevičienė, Eituvienė, — tardė mokinius, mažesniuosius tiesiog virkdė, kam jie vasario 24 d. dalyvavo gyvojo Rožančiaus perdavime Tauragėje. Kai kuriems mokiniams buvo sumažintas elgesio pažymys.

* * *

Saldutiškis (Utenos raj.). 1985 m. spalio mėnesyje Saldutiškyje buvo laidojamas vietos klebonas kun. Juozapas Masalskis. Prie pat šventoriaus yra vidurinė mokykla. Kad mokiniai pertraukų metu neužeitų į bažnyčią, neišgirstų pamokslų, nepamatytų vyskupo, mokytojai užrakino mokyklos duris: tuomet užrakinti mokiniai iššoko pro langą.

* * *

Bagaslaviškis (Širvintų raj.). 1985 m. lapkričio 1 d. Bagaslaviškio vidurinės mokyklos direktorė Elena Pakalnienė už tai, kad jos sūnus, atostogaudamas pas senelę, Gelvonų bažnyčioje priėmė Sutvirtinimo sakramentą, buvo atleista iš darbo.

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

"Aušra" Nr. 48 (88). 1985 m. balandžio mėnesį pasirodė pogrindžio leidinys "Aušra" Nr. 48 (88). Įvadiniame leidinio straipsnyje atkreipiamas dėmesys, jog tarybinėje visuomenėje tam tikra dalis dvasinio peno ieškančių žmonių pasuka Rytų filosofijos krytpimi. Ypatingą vietą užima straipsnis pavadintas "Grėsmė Simučiui". Jame atkreipiamas visuomenės dėmesys į KGB persekiojamą 22-jus metus Gulage iškentėjusį politkalinį L. Simutį, kuriam už parašytą "Atvirą laišką Lietuvos kunigams ir klierikams" gresia nauji čekistų išpuoliai. Leidinyje pateikiamas pilnas dokumento tekstas.

Spausdinamas kun. Roko Puzono pareiškimas LTSR saugumo viršininkui, kuriame išdėstoma, kokiais sunkiais būdais jam teko skintis kelią į Kauno Kunigų seminariją. Leidinyje spausdinami V. Lapienio "Tarybinio kalinio memuarai".

* * *

1985 m. birželio mėn. pasirodė "Aušra" Nr. 49 (89). Čia pateikiama žinių apie rašytojo A. Vienuolio-Žukausko religinius įsitikinimus. Spausdinamas V. Lapienio "Tarybinio kalinio memuarų" tęsinys.

Lietuvi, neužmiršk:

Kun. Alfonsas Svarinskas — Kun. Sigitas Tamkevičius
V. Lapienis — Romas Žemaitis
Doc. Vytautas Skuodis — Jadvyga Bieliauskienė
Viktoras Petkus — Povilas Pečeliūnas
Gintautas Iešmantas — Julius Sasnauskas
Liudas Dambrauskas — Antanas Terleckas
Kun. Jonas-Kąstytis Matulionis

ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

Katedros vidus ir did. altorius.

S. Fleury'io fot.

Nr. 70

Numeris skiriamas
a.a. kun. Juozapui Zdebskiui,
uoliam Kristaus meilės apaštalui
ir ištikimam Tautos sūnui

- Padėka Šv. Tėvui Jonui-Pauliui II
- Lietuvos Katalikų Bažnyčia neteko dar vieno uolaus kunigo...
- Kada ir kuo baigsis šantažas?
- Kunigai susirūpinę Lietuvos Bažnyčios ateitimi
- Teismai, kratos, tardymai
- Mūsų kaliniai
- Žinios iš vyskupijų
- Sovietinėje mokykloje

1986 m. balandžio 23 d.

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA
Nr. 70

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

JO ŠVENTENYBEI
POPIEŽIUI JONUI-PAULIUI II

Katalikiškoji Lietuva nuoširdžiai dėkoja Jūsų šventenybei už rodomą dėmesį mūsų krašto Bažnyčiai, už šiltus ir padrąsinančius žodžius šv. Kazimiero šventėje, už šventinius sveikinimus lietuvių kalba ir rūpestį visais mūsų Bažnyčios reikalais.

Kartu reiškiame gilią pagarbą ir nuoširdų atsidavimą bei ištikimybę Šventajam Sostui!

(Tragiška kun. Juozo Zdebskio mirtis avarijoje yra įtartina. Tikriausiai buvo iš anksto suplanuota valdžios agentų ir įvykdyta):

KATALIKŲ BAŽNYČIA NETEKO
DAR VIENO UOLAUS KUNIGO

1986 m. vasario 5 d. autoavarijoje žuvo Rudaminos parapijos klebonas, vienas iš TTGKK steigėjų, kun. Juozapas Zdebskis.

Vasario 10 d. Lietuvos Valstybinė Autoinspekcija televizijos laidoje "Keliai, Mašinos, Žmonės", pranešė, kad kelyje Varėna — Eišiškės, ties Valkininkų sankryža J. Zdebskiui priklausantys "Žiguliai", vairuojami A. Sabaliausko, išvažiavo į kairę kelio pusę ir susidūrė su pienovežiu. Avarijos metu žuvo trys "Žigulių" keleiviai, ketvirtas — R. Žemaitis sužalotas. Avarijos priežastys tiriamos.

TASS-as, informuodamas užsienį, pateikė naują avarijos versiją: J. Zdebskio "Žiguliai", vairuojami A. Sabaliausko, lenkė automobilį ir, išvažiavę į kairę kelio pusę, susidūrė su pienovežiu. Avarijos metu buvo mirtinai sužalotas J. Zdebskis, vairuoto-

jas Algis Sabaliauskas ir keleivė, kurios pavardė negarsinama. M. Žemaitis nuvežtas į ligoninę. Pienovežio vairuotojas nesunkiai sužeistas nugabentas į ligoninę.

Nei vienu atveju nebuvo paminėta pienovežio vairuotojo pavardė. TASS-as nedavė jokios informacijos apie automobilio, kurį lenkė J. Zdebskio "Žiguliai", vairuotoją, galimus keleivius. Nenurodo automobilio valstybinių numerių, kai tuo tarpu šis automobilis galėjo būti avarijos priežastimi, o vairuotojas — įvykio liudininku.

Kun. B. Laurinavičiaus pastūmimas po sunkvežimio ratais, sadistiški L. Šapokos ir Mažeikos nužudymai, Lietuvos Helsinkio grupės likvidavimas, pastangos bet kokia kaina sunaikinti TTGKK, nuolatiniai saugumo išpuoliai prieš kun. J. Zdebskį leidžia daryti prielaidą, kad ši avarija nebuvo atsitiktinė, bet rūpestingai suplanuotas ir įvykdytas smurtas, juo labiau, kad buvo įvairiai trukdoma atsiimant kun. J. Zdebskio lavoną bei asmeninius jo daiktus. Po avarijos J. Zdebskio "Žiguliai" buvo nugabenti į Šalčininkų autoinspekciją ir iškrėsti.

Žuvimo dieną buvo išjungtas Rudaminos klebonijos telefonas, ir apie avariją artimieji sužinojo tik po paros laiko. Saugumiečiai ypatingai sekė visą laidotuvių laiką. Jaunuolius, besirūpinančius laidotuvėmis, akiplėšiškai sekė saugumo mašinos. Nepaleido jų ir grįžus namo po laidotuvių: ilgą laiką, kur jie beeitų — nuo ryto iki vakaro sekė saugumo agentai.

Valdžia norėjo uždrausti velionį laidoti bažnyčios šventoriuje, bet duobė jau buvo iškasta, ir nebuvo ką bedaryti.

Avarijos metu likęs gyvas R. Žemaitis (visi kartu su kunigu važiavę keleiviai buvo Rudaminos bažnyčios remonto darbininkai), būdamas ligoninėje velionio artimiesiems liudijo apie avariją kartais sau prieštaraudamas. Jis sakė tai "kad mes kalti", tai, kad "nieko neprisimenu". Vėliau nuvažiavusius asmenis aplankyti R. Žemaičio apskritai neįleido į palatą. Toks įsakymas — teisinosi gydytojai ir medicinos personalas. Išėjęs iš ligoninės, R. Žemaitis parašė į Prienų rajoninį laikraštį panegiriką sovietinei tautų draugystei ir padėką už gydymą.

1986 m. vasario 10 d. 12 val. į Rudaminos bažnyčią, palydėti į paskutinę kelionę kun. J. Zdebskio palaikus atvyko J. E.

vyskupai — Vincentas Sladkevičius ir Juozas Preikšas. Iškilmingose pamaldose dalyvavo apie 100 kunigų ir nesuskaitoma minia tikinčiųjų, kurios didesnę dalį sudarė jaunimas. Laidotuvių metu kun. Jonas Zubrus ragino uoliai atlikti savo pareigas, nežiūrint visų sunkumų; kun. Juozas Užupis papasakojo velionio gyvenimo kelią, kun. Donatas Valiukonis kalbėjo apie šių dienų aktualijas — tikinčiųjų teisių problemas.

Prie kapo duobės keletą žodžių tarė Lazdijų dekanas kun. V. Jelinskas: (...) Mano mieli, labai dėkoju ekscelencijoms, broliams kunigams, tikintiesiems. Noriu pasakyti keletą žodžių specialiai jums, broliai kunigai... Kaip kun. Juozo testamento vykdytojas ir dekanas peržiūrėjau jo stalčius ir radau... pilnus Lietuvos laukų akmenėlių. Nustebau ir atsiklaupiau prie rašomojo stalo. Atvirai jums pasakysiu, tuo metu ir dabar galvoju, jog reikėtų čia atvesti kiekvieną jauną kunigą, kad pamatytų ir apsidžiaugtų, kiek "aukso ir turtų" turi tikras kunigas. Supratau, ką reiškia tikros kunigystės svoris — jam nereikėjo žemiškų turtų! Budėjome prie tavo, kun. Juozai, karsto. Dieną ir naktį dalijome šv. Komuniją. Gyva adoracija — ne gėlės — puošė altorių. Prie tavo karsto, kunige, nuolat budėjo jaunimas. Vieną sušalusį, neapkūrenamoje bažnyčioje besimeldžiantį jaunuolį paklausiau: "Ką tau davė velionis? Gal autombilį nupirko?" O jis atsidusęs, su ašara akyse pasakė: "Jis man Dievą davė!" Dieve mano, jis tau Dievą davė!... Ir todėl noriu kiekvienam iš kunigų pasakyti: broliai, ką pasėsim, tą ir pjausim!" (...)

Į susirinkusius laidotuvių dalyvius kreipėsi jaunimo atstovas: "noriu tarti keletą žodžių jaunimo vardu. Nereikia dėkoti, kad susirinkom. Mums čia savaime suprantamas dalykas. Į kunigo Juozo laidotuves negalėjome nesusirinkti. Jis mus, čia susirinkusius, nuo mokinukų užaugino. Jis išmokė mus tyrai, krikščioniškai džiaugtis, dainuot lietuviškas dainas. Jis buvo mūsų šventėse, dainų šokių rateliuose. Jis buvo mūsų kančioje, kai mus kvietė į tardymus dėl Kristaus, dėl Lietuvos. Jis buvo Eucharistijos bičiulių sąjūdžio energingas rėmėjas. Mes čia nestovėtume, nebūtume susirinkę, nebūtume išmokę mylėti absoliutaus skaistumo, blaivumo grožio, ištikimybės tiesai, jeigu savo gyvenimo kely nebūtume sutikę kun. Juozo. Ne sava, žmogiška

silpna galia, bet Švč. Sakramento galia jis mus patraukė prie Dievo, prie Tėvynės idealų. Kunige Juozai, tu dažnai mūsų bendravime pabrėždavai mintį, kad visa, ką Dievas į mūsų gyvenimą leidžia, leidžia iš didžiausios meilės mums, kad ir iš didžiausio blogio Jis moka išgauti maksimumą gėrio. Visi čia susirinkome — jauni ir vyresni — visi jaučiame savo širdyse gilią žaizdą. Mums būtų sunku suprasti tą nevilties bangą, kylančią krūtinėje, jeigu neprisimintume dažnai mums Tavo kartotų žodžių, kad tikinti tauta turi garantuotą išlikimą tol, kol ji kenčia, ir mirtis artinasi, kai tikinti tauta netenka kančios. Taip žiūrėdami į Tavo karstą, mes suprantame ir pakeliame šį netekimo skausmą.

Mylimas kunige Juozapai, kada žvelgi į Tavo paskutinio poilsio vietą, šį kalnelį Tavo taip numylėtoje Marijos žemėje, prisimena Lietuvos poeto Kazio Bradūno neseniai išėjusi knyga "Prierašai prie LKB Kronikos". Poetas rašo, turėdamas mintyje Tavo pašaukimo brolį kun. Bronių Laurinavičių ir kt. lietuvių tautos kankinius:

"Tu, kuris po mašina buvai pastūmėtas,
Kurį nakties tamsoj užmuš,
Taigoje dingęs, bet nenugalėtas —
melski už mus.
Tai kraujo antspaudas ant nepaskelbtos bulės,
Aplenkęs dangų, grįžta į namus.
Žemės altoriuje šventųjų kaulai guli, —
melskite už mus."

Nemažesnė žmonių minia į Rudaminos bažnyčią susirinko kovo 8 d., minint trisdešimtąją kun. J. Zdebskio mirties dieną. Jautriai į susirinkusius tikinčiuosius kalbėjo Alytaus parapijos vikaras kun. Antanas Gražulis: "Kun. J. Zdebskis — didysis kovotojas už tiesą, meilę... Bet ar jam buvo lengva? Ne. Jis turėjo tokią pačią žmogišką prigimtį kaip ir mes. Kartą kun. Juozas kalbėjo: "Tu nežinai, kaip būna sunku... norėtųsi prisitaikyti prie gyvenimo. Aš savyje nešioju didelę baimės dozę, bet kai nuoširdžiai pasimeldžiu, atlieku mąstymą apie mirtį, pajuntu, kur turiu stovėti, kieno vardu kalbėti ir tada suvokiu, kad privalau eiti Kris-

taus pėdomis. Ir man ne kartą kildavo noras atkeršyti pikta darantiems, tačiau, o Dieve, keliai niekada nelinkę iš nuovargio, šiuo atveju mane paklupdydavo po Kristaus kryžiumi, kad aš, sujungęs savo kančią su Išganytojo kančia, vėl ramus ir tvirtas žengčiau man skirtuoju keliu."

Melsdamiesi už kun. Juozą, gilindamiesi į jo gyvenimą, mes kiekvienas, išeidami iš bažnyčios privalome padaryti konkrečių pasiryžimų. Visi gerai prisimename jo sakytus pamokslus. Tos mintys, šventas pavyzdys ir gyvenimas tepaskatina mus aukotis. Mes, stovėdami prie kun. Juozo kapo, suvokiame, kad mūsų tautai reikia ne veidmainių, bailių, bet šventų sūnų ir dukterų. Turime pasimokyti iš kun. Juozo — sunkumuose glaustis prie Išganytojo ir prašyti Jo pagalbos. Mes turime išmokti kaip visą dienos naštą paaukoti Dievui, kaip atgailą už savo ir kitų žmonių nuodėmes. Mes turime išmokti sunkumuose, pavojuose drąsiai stovėti po Kristaus kryžiumi. Pamąstykime, įsigilinkime ir eikime aukos ir išsižadėjimų keliu.

Kunigo Juozapo Zdebskio žemiškas kelias baigėsi. Avarijoje pralietas kraujas lai bus kaip gaivi rasa dirvonuojančiuose plotuose Lietuvos Bažnyčios ir tikinčiųjų gerovei."

"Duok, Dieve, viską, kas sunku, pakelti kaip Tu ant kryžiaus, kaip pelnytą bausmę už Tavo meilės paniekinimą, už mūsų ir visų nuodėmes." (kun. J. Zdebskis).

Tie žodžiai taip nelauktai ir netikėtai
Įkūnyti skausmingoj realybėj tapo:
— Dar vakar auką Viešpačiui aukojai:
O šiandien jau suklupome prie tavo kapo.
Kad beprasmybėje nežūtų,
Pasaulyje žmogus privalo
Ne tik žiūrovu būti.
Jam eit ir apvaldyti žemę,
Ir prakaito lašais suvilgyt duoną savo,
Kad ir laimėjimus, ir džiaugsmą,
Ir nesėkmes visas ir skausmą
Kaip dovaną priimtų.
— Tokia Aukščiausio ištartis!

Kad eiti ten, kur neviltin parpuolęs,
Paklydęs kryžkeliuose klaidžiuos
Pagalbos šaukiasi tavasis žemės brolis.
Ir tu skubėjai ten, kur paramos reikėjo,
Kur vienišoms avims pavojus grėsė,
Kad vėl visus kaip BONUS PASTOR
Tampriais ryšiais surištum.
— Gal kur kareiviui nerimą bekraštį
Kareiviški įstatymai paniekint gali?
Gal tremtiniui prailgo dienos?
Gal ir prie jūsų skausmo
Savąja meile prisiliesti?...
Ir taip nuo šiaurės lig kraštų piečiausių
Globojančia ranka ir širdimi atverta
Tu pats save kaip auką paaukojai,
Nes širdyje šventu ryžtu jausta:
"TU ES SACERDOS IN AETERNUM."
Bet vis dėlto tavam kely ne kartą
Pasivaidendavo ir amžinybės vartai,
Ir nelauktos mirties šešėlis
Praslinkdavo pro šalį.
Tačiau tu visada visiems kartojai:
— Aukščiausiojo planai, tai ne žmogaus planai!
Ieškojo ne Tavęs DIDYSIS LAIKAS,
Tavoj aukos taurėj dar trūko vieno lašo,
Ir paskutiniam puslapy neįrašyta:
Valia Tavoji teesie!
Aš pasiruošęs, Viešpatie!"
Lyg žaibo blyksnis — valanda lemtinga
Atvėrė liūdesiui visų mūs širdis,
Ir vis kaip maldą sau kartojam:
— Tik vienas Dievas žino, ar žemėj,
Ar danguj labiau tu reikalingas?
Todėl karštai maldaujam Viešpatį suklupę,
Kad amžinybės šviesoje tau būtų gera,
Kad vėlei globą tavąją pajutę,
Laimingi būtų ir jaunimas ir seneliai!

Kun. J. Zdebskis gimė 1929 m. Marijampolės apskrityje, Mindaugų parapijoje. Šeimoje augo trys vaikai. Sesutė mirė priešmokykliniame amžiuje, o užaugo du — sūnus Juozapas ir duktė Marija. Juozas mokėsi Kalvarijos pradžios mokykloje. 1948 m. įsigijęs vidurinį išsilavinimą, įstojo į Kauno Kunigų seminariją. Čia praėjo 5 studijų metai. 1952 m. rugsėjo 21 d. per šv. Mato šventę vyskupas Kazimieras Paltarokas J. Zdebskiui suteikė kunigystės šventimus. Pirmoji jo parapija — Šiluva. Vėliau dirbo Raseiniuose, Kaune Įgulos bažnyčioje (šiuo metu bedievių uždaryta ir paversta paveikslų galerija). Būdamas Kaune, toliau studijavo akademiniame teologijos kurse. Klebonavo Šiūpiliuose, vikaravo Šakiuose, klebonavo Kapčiamiestyje, Gudeliuose, kur už vaikų katekizaciją buvo nuteistas vieneriems metams kalėti. Kalėjimas nepalaužė kunigo dvasios — jis aktyviai darbavosi Bažnyčios naudai. Matydamas liūdną Lietuvos Katalikų bažnyčios ateitį dėl didelio stojančių į Kunigų seminariją apribojimo (tuo metu buvo priimami tik 5 kandidatai, nors per metus mirdavo apie 20 kunigų), kartu su kunigu Sigitu Tamkevičiumi parašė pareiškimą, kuriame reikalavo leisti priimti daugiau klierikų į Kauno Kunigų seminariją. Už šią veiklą tarybinė valdžia kun. J. Zdebskiui ir kun. S. Tamkevičiui atėmė registracijos pažymėjimus ir teisę oficialiai eiti kunigo pareigas. Abu kunigai buvo priversti metus laiko dirbti melioracijoje darbininkais. Būdamas neišsenkančios energijos ir aukos kun. J. Zdebskis laisvu nuo fizinio darbo laiku tęsė pradėtą apaštalavimo darbą. Šiuo metu jo veikla apėmė beveik visą Lietuvą. Sovietinė valdžia, matydama, kad bausmė nedavė reikiamų rezultatų, vėl leido kunigauti parapijoje. Dirbdamas Prienuose, jis vienas iš pirmųjų Lietuvoje rinko vaikus ir jaunimą, leido jiems patarnauti šv. Mišioms, vedė privačias jaunimo rekolekcijas, buvo uolus Eucharistinio Jėzaus bičiulių pagalbininkas. Prienuose už vaikų katekizaciją jis suimamas antrą kartą ir nuteisiamas vienerius metus lagerio. Tuo metu už vaikų katekizaciją buvo nuteisti ir kunigai — Antanas Šeškevičius ir Prosperas Bubnys.

Grįžęs iš kalėjimo, dirbo Šlavantuose klebonu. Valdžia tikėjosi, kad kunigas, dirbdamas tokioje nuošalioje parapijoje, neturės galimybės platesnei veiklai. Tačiau kun. J. Zdebskis nesusto-

jo: į aktyvią kovą už katalikų tikėjimo atgaivinimą Lietuvoje ir pagrindinių žmogaus teisių gynimą stengėsi įjungti kuo daugiau kunigų ir pasauliečių. 1978 m. kun. J. Zdebskis aktyviai dalyvavo TTGKK sūkūrime ir tapo šio Komiteto nariu.

Tuo metu, kai dauguma kunigų sėdėdavo prie studijų, knygų, kai vakarais šeimos ramiai susėsdavo prie vakarienės stalo, kun. J. Zdebskis nenuilstamai keliaudavo jam vienam težinomais keliais. Atrodė, kad jis nenuilstantis ir nenurimstantis... jei nesuspėdavo dienos metu aplankyti ligonio su šv. Sakramentais, eidavo naktį, jei dėl blogų kelių negalėdavo privažiuoti, eidavo pėsčias... Dažnai kun. J. Zdebskis važiuodavo šimtus ir tūkstančius kilometrų, kad galėtų aplankyti ir aprūpinti sakramentais Sovietinėje Armijoje tarnaujančius jaunuolius ar kur nuošaliame kaime ligos patale kenčiančius, neretai savųjų apleistus senelius. Kaip kunigas jis pasiekdavo Rusijos gilumoje esančius tremtinius, tikėjimo šviesą veždavo Tanzikijos, Armėnijos, Pavolgio ir kitiems tikintiesiems, kurie dėl sovietinės valdžios priespaudos yra likę be bažnyčių, be kunigų. Beveik per visus sąžinės kalinių teismus jį galima buvo matyti prie teismo salės.

Negalėdama teismais, perspėjimais ir bauginimais palaužti kunigo dvasios, sovietinė valdžia prieš kun. J. Zdebskį ėmėsi teroro priemonių: neaiškiom aplinkybėm ir priemonėm jis buvo apdegintas (kai kuriose kūno vietose buvo nustatytas 3 laipsnio nudegimas), tariamai už automobilio vairavimą išgėrus (kun. J. Zdebskis buvo visiškas abstinentas) atimamos vairuotojo teisės, keletą kartų buvo sudarytos dirbtinės avarinės situacijos, sekė visa eilė kratų ir tardymų.

Šlavantų parapijoje kun. J. Zdebskis išdirbo 11 metų. Paskutiniu metu buvo paskirtas Rudaminos parapijos klebonu, kur dirbo iki tragiškos mirties. Šiais metais kun. J. Zdebskis būtų šventęs 35 metų kunigystės jubiliejų, tačiau gerasis Dievas žino, ko mums labiau reikia.

Kun. J. Zdebskio mirtis giliai sukrėtė visą tikinčią Lietuvą. Kiekvieno kunigo netekimas Lietuvai yra žaizda, bet kun. J. Zdebskio netekimas yra ypatingai skaudus atvejis.

(Nežinomo autoriaus jautri poezija žuvusiam kun. J. Zdebskiui pagerbti):

Tu dar sugrįši...
...lyg kardo kirtis
    skausmo ašmenim
    į širdį krito nelaukta žinia...
Tikėt nenoriu savo ausimis!
    ir kaip mes šičia?...
        be Tavęs?...
Netinka Tau karste rankas sudėti!
Deja, deja...
    Bet Tu juk nemirei:
        sužaibavai staiga,
    nes palengva užgesti
        Tau nebuvo laiko.
(Kas pasakys, kodėl, —
        Iš skausmo,
            ar iš meilės —
        Plyšo Tau širdis? —

* * *

Ar ne vis tiek? —
        Dabar?...
Juk niekas nesuprato
tavųjų "keistenybių" niekada.
O Tu — lyg kaltas vaikas —
Teisiniesi, droviai:
"Juk tai iš meilės broliams
aš saiką prarandu..."
Tu niekad nežinojai "negaliu",
lengvų kelių,
    ramybės neieškojai.
"Taip reikia!" —
    Kaina — nesvarbu!
Negaila laisvės ir...

pačios gyvybės!
(…Kas žino,
ką už ją pirkai?
Už ką —
šią kraupią lemtį paaukojai?…)
Ar ne todėl — tik Tu — nesykį
surasdavai raktus
giliausiai užsklęstų širdžių,
Ir apie meilę joms kalbėt galėjai
kaip niekas kitas…
Ir žodžiais…
Taip, ir žodžiais,
nes juos tarei ne lūpom,
Bet meilės ir aukos ugnim.
Visiems mokėjai būti samariečiu,
nors Tu gi kunigas buvai!
Tiktai — kitoks…
Todėl tad gydančio balzamo srovės
iš Tavo lūpų ir širdies
apiplėštų širdžių gelmės tekėjo…
Aukštai — kaip sakalas — skridai
Ir mus kvietei
Į Meilės Saulę kilti!
O kaip viliojo tos viršūnės svaigios!
Tik… ne visuomet
mums drąsos užteko
Silpnus sparnus
prieš vėjus išbandyti…
Nekaltink mūsų! —
mes — tokie silpni
ir bailūs,
ir pavargę…
Geriau — išmelsk
nors mažą kibirkštėlę
aukos ir meilės —
ryžto ir drąsos,
Kad neužmirštume

aistrų triukšme
parodytojo Tavo kelio.
Iš ten dabar pamokyk
"gyvent ne sau",
"kentėti nekaltai" be baimės,
"neatsakyti Meilei,
ko Ji prašo",
Ir "šalia pasmerktojo
Mylimojo drąsiai atsistoti"...

* * *

Tu dar sugrįši —
Negali kitaip!
Juk sūnūs palaidūnai
eina ir negrįžta...
Juk pilnos pakelės
žaizduotų skurdžių,
apiplėštų,
suluošintų širdžių...
Praeina "kunigai", "levitai" —
Visi, kas meilės nepažįsta,
kas myli netikrai
Ir nebemato
purvinam veide
neištrinamo dieviškumo bruožų.
O, kaip sunku! — —
Pro Tavo veidrodį pažvelgus,
Tiesa tokia rūsti,
nepermaldaujama
ir aiški!
M y l ė t i r e i k i a t a i p,
k a i p K r i s t u s m o k ė!
Nes Evangelijos kitos
nėra!
Nėra ir priešų —
žemėje visoj!

Yra — tik sužalotos širdys,
Apiplėštos —
        be meilės,
        be šviesos —
Visi joms esame skolingi,
    jei "nepraradom saiko", —
    kaip ir Tu!...

* * *

Prie Tavo kapo nestovėjau —
    neužbėriau smiltelės
    ant šviesių akių...
Ir visados mane
    tas žvilgsnis lydi.
Neatnešiau speiguos
    pravirkusios gėlės...
Nereikia jų,
    kai Tavo kraujas žydi —

Neatėjau galvos nulenkt — — —
    Bet Tu dabar žinai,
    ko niekas nežinos — — —
Ir ko nespėjau žemėj pasakyti.
Bet ir dabar ne viską pasakiau.
Todėl šiandieną netariu "sudiev",
Nes Tu dar grįši —
    negali kitaip.
Iškeliavai —
    kad būtum artimesnis...
Kalbi dabar garsiau.
    Ir Tavo žodžiai
    širdin man smelkias
        lyg gaivi rasa,
    ir spindi aiškiai —
        lyg žaibai,
Kad jų nustelbti

niekas jau negali.

Tik nenutolk!...
Tik nenutilk, prašau!
Ir Tavo žvilgsnio tyro
nenoriu aš užmiršti...
Tebus jis man
ne priekaištas,
o kelio švyturys!
To kelio,
ant kurio sustojai
lyg Amžinybės Rytą pailsėti...
Liepsnok ir dek —
darbuos ir žodžiuos gyvas!
Aukos ir meilės
žiedu vis žydėk!
Kad pritrūktume užsnūdę
vestuvių puotos laukdami
širdžių žibintams
kvepiančios alyvos —
Tu mums visiems
Dabar —
jau tobulai mylėdamas —
padėk!

* * *

Tu dar sugrįši!
Negali kitaip...
Juk kaip mes šičia?
Be Tavęs?
...Toks ilgas —
Lietuvon —
šventųjų kelias,
Nuplautas krikšto vandenim
ir nekaltų aukų
krauju!...

(Kalba, kuri turėjo būti pasakyta prie kun. J. Zdebskio kapo 1986 m. vasario 10 d.):

TEKALBA SKAUSMAS

(Tai turėjo būti pasakyta prie kun. J. Zdebskio kapo vasario 10 d.)

Kaip perkūnas iš giedro dangaus Lietuvą pribloškė žinia apie kunigo Juozapo Zdebskio mirtį... Kaip norėjosi patikėti, kad tai gandas, juk saugumas panašius prasimanymus skleidė prieš kunigų S. Tamkevičiaus ir A. Svarinsko teismus. Deja, įvykio detalės aiškėjo, iš visų pusių skriejo liūdni patvirtinimai, ir paskutinės teberusenančios abejonės užgeso... Vasario 5 d., šv. kankinės Agotos dieną, kunigo Juozo "Žiguliai" Varėnos — Eišiškių plente susidūrė su pienovežiu, žuvo vairuotojas Algis Sabaliauskas, šalia jo sėdėjęs kun. Juozas Zdebskis ir kartu važiavusi D. Šidlauskaitė. Ketvirtas "Žigulių" keleivis — R. Žemaitis – sužeistas buvo nguabentas į Šalčininkų ligoninę.

Stovime Rudaminos šventoriuje prie duobės, kuri greitai priglaus žemiškuosius Jėzaus apaštalo palaikus. Bažnyčia ir kalnelis, virš kurio kyla du balti bokštai, nesutalpina tikinčiųjų. Nuo Klaipėdos ir nuo Ukmergės, nuo Šiaulių ir Druskininkų, Vilniaus ir Kauno, tūkstantinė minia žmonių, virš šimto kunigų su J. E. Vyskupais Juozu Preikšu ir Vincentu Sladkevičiumi, nemažiau jaunimo nesivaržydami rauda prie iškeliavusiojo karsto kunigai ir pasauliečiai, vyrai ir moterys, seneliai ir vaikai. Viešpatie Dieve, ką Tu nori pasakyti mūsų tautai šituo skausmu? Ar mes nebuvome verti turėti savo tarpe tokį žmogų, kaip kun. Juozas? Jis mus ant savo rankų, savo širdy išnešiojo. Dabar daug kalbame, didžiuojamės, kad pirmoji lietuviška knyga buvo Katekizmas, o jis lageriu, savo laisve užmokėjo, apgynė mūsų teisę atversti katekizmą! Jis parodė mums Dievą, esantį arti, gyvenantį tarp mūsų, Jis davė mums Jėzų, esantį mūsų tarpusavio meilėje. Kai viską slėgė sūnkus brutalumas, teroro ir baimės ledas, kai visi tartum kiškiai laukėme pirmo krepštelėjimo, kad galėtume išbėgioti, Jis slapta rinko mus pasimetusius į būrelius, darydavo susirinkimus, atversdavo Bičiulių įstatų knygutę, ir mes išgirs-

davome: "Jei Dievas su mumis, tai kas prieš mus? Kas gi atskirs mus nuo Kristaus meilės? Ar vargas, ar suspaudimas, ar badas, ar plikumas, ar pavojus, ar persekiojimas, ar kalavijas? Nes aš esu tikras, kad nei mirtis, nei gyvenimas, nei angelai, nei stiprybė, nei kunigaikštystės, nei dabartiniai, nei būsimieji dalykai, nei stiprybė, nei aukštumos, nei gilumos, nei jokis kitas kūrinys negalės mus atskirti nuo Dievo meilės, kuri yra mūsų Viešpatyje Jėzuje Kristuje" (Rom. 8,35-38).

O tos primityvia technika per kalkę atspaustos įstatų knygelės! Paprasti meilės ir maldos už vieni kitus reikalavimai su bendromis kiekvieno mėnesio intencijomis pabaigoje! Jos padarė perversmą mūsų gyvenime ir tebevykdo jį iki šiol! Ar tebeturime, tebesaugome jas kaip gerosios kovos estafetę tiems, kuriuos Jėzus per mus nori patraukti? Prisimename tą vienybės galios pojūtį, tą rizikos džiaugsmą, kuris pripildydavo mūsų susirinkimus ir padarydavo juos panašius į pirmųjų krikščionių agapes. Prisimename tuos kuklius namelius, butus, kuriuose jie vykdavo, kartais pasibaigdami saugumo vizitu ir kelione į tardymo kabinetus. Tu, kunige Juozai, išmokei mus pasitikėti ir remtis ne savo, o Dievo drąsa ir įveikti šėtono klastą, verbavimo užmačias. Giliai išmąstęs Viešpaties žodžius, — "Ką padarėte vienam iš šių mažiausiųjų — Man padarėte," — Tu su kunigo rūpesčiu lankeisi prie niekinamos ir spardomos mūsų Tėvynės Lietuvos. Tu išmokei mus gražiųjų lietuviškų dainų, Tu buvai mums nesuklastotos Lietuvos istorijos vadovėlis, iš Tavo lūpų daugelis sužinojome Geltonos — Žalios — Raudonos vėliavos, Vasario Šešioliktosios, Vyties reikšmę... Ir tai nebuvo pigus politikavimas. Niekuomet nematėme Tavęs pasidavusio tam sunkiai išvengiamam apmaudui okupantų, smurtautojų atžvilgiu. Gyvenimu ir žodžiu nuolat raginai matyti juose nelaimingus brolius, kuriuos iš blogio nelaisvės privalo išvaduoti mūsų dorybių heroizmas, ištikimybės pastovumas ir Išganytojui aukojama kančia. Tu neatakavai išviršinių velnio apraiškų ir nemokei mus šaukti: "Šalin tarybų valdžią! Rusai, lauk iš Lietuvos!" Tu taikei į pačią esmę, patį centrą ir raginai: "Šalin nuodėmės vergiją," "Laisvę Kristui Lietuvoje!" Kaip Viešpats ant altoriaus duoda mums savo Kūną ir Kraują, paversdamas tai mūsų maistu, taip Tu, sekdamas savo

Mokytojo pavyzdžiu, dalinai mums savo laiką, savo poilsį, savo sveikatą. Su išpažintimi, Šv. Mišiomis, šv. Komunija ir Tėvynės atgaiva Tu pasiekdavai už tūkstančių kilometrų vargstančius tremtinius, svetimoje kariuomenėje gainiojamus rekrutus, ir jokios kliūtys, jokie pavojai neįstengdavo Tavęs sutučti. Tavo veide, visuomet spindinčiame giedria amžinybės rimtimi, mes matėme Kristaus veidą. Prigludę prie Tavo širdies išpažintyje, sunkumuose — mes jutome plakant Kristaus Širdį. Ir todėl šiandien, nepaisant visų kunigystę metusių, nepaisant visų nemetusių, bet važinėjančių į užsienį ginti afganistanietiškos "taikos" — nepaisant viso šito, mes su šventa pagarba tariame žodį "kunigas", nes pažinome, kunige Juozai, Tave. Šiandien Tavo siela ir kūnas jau nebepavaldūs pilotų ir kajafų teismams, veidmainių kaltinimams. Jie jau nebe "pasaulio galingųjų" kompetencijoje. Šiandien galime drąsiai kalbėti ir dėkoti už tą darbą, kurį leidai Jėzui nuveikti savyje ir mumyse, — už jaunimo organizaciją, už pasiaukojančią veiklą TTGK komitete, už išradingą darbuotę misijose, už uolų malda ir asmeniniu pavyzdžiu paremtą abstinencijos ir blaivumo propagavimą. Liūdėdami išsiskyrimo dieną, mes guodžiamės Tavo skiepyta mintimi, kad vienybė su geraisiais draugais nenutrūksta ir pastariesiems iškeliavus pas Viešpatį. Mintį, kurioje telpa visas Tavo gyvenimas, nuostabiai taikliai išsako šv. Rašto citata, antkapio įrašas: "Meilė niekad nesibaigia". Tikime ir žinome, kad Tu, kunige Juozai, buvęs arčiausiai mūsų vargų ir žaizdų šiame žemės gyvenime, kartu su kun. Broniumi Laurinavičiumi, Karoliu Garucku, Virginijum Jaugeliu, kartu su dzūkų žemės tyrumo karžyge Danute Burbaite ir toliau mus Dievo meile mylėsite. O mes, jos remiami, ryžtamės — neišdils iš širdžių įsegtų Smūtkelio ženkliukų idėja! Neužmiršime Tavo rekolekcijų pasiryžimų! Į mūsų šeimas, į mūsų vaikus, į mūsų Tėvynės ateitį augs Tavo plačiais mostais bertoji sėkla! Ir jeigu Kauno Kunigų seminarija į Tavo laidotuves neišleido nė vieno auklėtinio, tai dar nereiškia, kad prie Tavo karsto nebuvo klierikų...

Mes meldžiamės, ir mūsų sąžinės tikros — kai Paskutiniąją Dieną Jėzus Teisėjas tars stovintiems dešinėje: "Ateikite, mano Tėvo palaimintieji, (...) nes aš buvau išalkęs, ir jūs mane paval-

gydinote, buvau ištroškęs, ir mane pagirdėte, buvau keleivis, ir mane priglaudėte, buvau nuogas — mane aprengėte, ligonis — mane aplankėte, kalinys — atėjote pas mane" — tada išeisime prieš Tave visi tie, kuriuos Tu

pavalgydinai,

pagirdei,

priglaudei,

aprengei,

aplankei, ir nusivesime Tave ten, kur Tu mus visu gyvenimu ir netgi tragiška mirtimi vedi. Teatlygina, tepadėkoja ir tepriima Tave Dievas! Eucharistijos Bičiuliai

KADA IR KUO BAIGSIS ŠANTAŽAS?

1985 m. pavasarį Skaudvilės klebonas kun. Jonas Kauneckas parašė skundą į Maskvą, jo žodžiais tariant apie tai, kaip saugumiečiai ir prokuratūros darbuotojai laužo tarybinius įstatymus ir savo pačių nutarimus. Net ir artimiausiems draugams nepavyko gauti kun. J. Kaunecko skundo teksto, ar ką nors smulkiau sužinoti apie tą skundą. Jis sakėsi nenorįs sudaryti galimybės kerštui už kritiką, mat TTGKK nuteistieji nariai buvo kaltinami antitarybine agitacija ir propaganda už tai, kad Komiteto dokumentai buvo žinomi ir užsienyje.

Po skundo aiškiai pastebima prieš kun. J. Kaunecką prasidėjusi KGB keršto kampanija, galbūt planuojamas ir susidorojimas. 1985 m. pavasarį ir vasarą Tauragės saugumiečiai visokiais būdais "kūrė" kunigo "nusikaltimus". Šioje akcijoje nepaskutinę vietą užėmė pats saugumo viršininkas Ševeliovas, o ypatingai saugumietis Vytautas Valantinavičius. Buvo tardomi beveik visi Skaudvilės bažnyčios komiteto nariai. Saugumiečiai stengėsi įtikinti tikinčiuosius, kad kun. J. Kauneckas yra nusikaltėlis, pavojingesnis už kun. A. Svarinską, ir S. Tamkevičių, tik labai gudrus. "Mes jį sutvarkysim dar gudriau nei anuos kunigus: liudininkai jų bylose buvo netikintieji, o prieš kun. J. Kaunecką liudys vien tik tikintieji." Bažnytinio komiteto narius saugumiečiai stengėsi įtikinti, kad kunigas platina "Kroniką". Čekistai baisiausiais grasinimais reikalavo, kad parapijiečiai liudytų, jog iš kun.

Kaunecko gauna "Kroniką".

Taip liudyti reikalavo, gąsdindami net jų vaikų bloga ateitimi: niekur neįstos mokytis, bus paimti į kariuomenę ir pasiųsti į Afganistaną ir pan. Taip pat buvo bauginami ir Adakavo bažnytinio komiteto nariai. Neatlaikę šantažo atsistatydino Adakavo bažnytinio komiteto pirmininkas Lembutis ir sekretorė Lembutienė.

Čekistai stengiasi sudaryti kun. J. Kauneckui nepakeliamą darbo ir gyvenimo atmosferą. 1985 m. rugpjūčio 14 d. į klebioniją atėjęs milicininkas surašė protokolą, kad čia gyvena neprisiregistravusi ir gamina kunigui maistą Bronė Aputytė. (Ji negali registruotis, nes turi valdišką butą Gargždžuose.) Po kelių dienų milicininkas atnešė įspėjimą: jei neprisiregistruos, bus baudžiama. Rugpjūčio 29 d. Skaudvilės miesto vykdomojo komiteto pirmininkė Bernikienė ir sekretorė Karosienė paruošė dokumentaciją B. Aputytės administracinei baudai: rugpjūčio 30 d. ji turėjo prisistatyti į Tauragės miliciją, tuo pačiu išregistruota iš buto Gargžduose, o butas atimtas. Bet tą dieną atvykę milicininkai klebonijoje jos nerado — jau buvo išvykusi į Gargždus. Nors kun. J. Kauneckas eidavo maitintis į miesto valgyklą, milicijos darbuotojai dar kelis kartu klebonijoje ieškojo B. Aputytės.

Parapijos rekolekcijų metu, gruodžio 14-15 d.d., klebonijoje maistą gamino kelios vietinės moterys. Į svečius buvo atvykusi kunigo brolienė ir serganti jo sesuo. Atėję milicijos pareigūnai taip išgąsdino kunigo seserį, kad teko kreiptis pas gydytoją.

Saugumiečiai pradėjo šantažuoti tuos, kurie nuveža kunigą į aptarnaujamą Adakavo bažnyhčią ar kur kitur. Buvo tardyti kunigą pavėžėję: Alfonsas Kaminskas, Adolfas Kumpikevičius, Juozas Dabulskis, Aleksas Ivanauskas, Rimantas Andruška, Remigijus Laugalis, Vytautas Neteckas. Kolūkio sandėlininką Vytautą Netecką, zakristijonaujantį sekmadieniais Adakavo bažnyčioje, saugumiečiai, išsikvietę į autoinspekciją ir kitas įstaigas bei prisistatę į darbavietę, reikalavo, kad jis kiekvieną pirmadienį atvyktų į apylinkę papasakoti kunigo pamokslą. Dėl nervinės sistemos sutrikimo net kelis kartus Neteckas sirgo, atsisakė sandėlininko pareigų, o dėl ligos neteko vairuotojo teisių. Nežiūrint to, kartais jis pavėžėdavo kunigą į Adakavą. 1986 m. sausio 18 d. Skaudvilės m. vykdomojo komiteto pirmininkė Bernikienė pa-

skambino milicininkui Grubliauskui, kad sekmadienį pasiruoštų sulaikyti kun. J. Kaunecką. Su mašina atvyko saugumietis Vytautas Valantinavičius ir miesto aikštėje laukė pravažiuojančio V. Netecko. Sulaikęs jį, nubaudė 30 rublių bauda ir perspėjo, kad, jei veš kunigą atgal, bus atimta mašina. Čekistas tyčiojosi: "Nors ir kleboną vežioji, nors ir į bažnyčią eini, Dievas nepadeda — netekai teisių, sumokėjai baudą, netekai ir mašinos. Dirbk mums, ką mes liepsime, nereikės mokėti baudos, o rytoj gausi teises..."

Visokiais grasinimais saugumiečiai norėjo priversti jiems dirbti vargonininką Remigijų Laugalį. Tai kviečia jį į pasų stalą, tai į autoinspekciją arba gaudo namuose. 1985 m. vasarą jis lankė vairuotojų kursus. "Teisių negausi", — pagrasino saugumiečiai. Ir iš tiesų, Laugaliui nebuvo leista laikyti egzaminų. Uždėta 30 rub. bauda už važiavimą be teisių. Po pamaldų Adakave vis prisistato saugumietis Valantinavičius ir stebi, kaip vargonininkas važiuos namo. 1986 m. sausio 15 d. jo laukė prie Adakavo klebonijos, ieškojo pas žmonos tėvus, — mat, jis kviečiamas nenuvyko į Tauragės pasų stalą.

1986 m. sausio 11 d. Tauragės saugumo viršininkas Ševeliovas savo kaimynams pasakė, kad greitu laiku teks suimti kun. J. Kaunecką už skaidrių rodymą bažnyčioje. Kalbos apie suėmimą buvo paskleista gan plačiai, tikriausiai tikslu sukelti baimės atmosferą.

1986 m. kovo 12 d. į rajoną pokalbiui buvo kviečiami visi Tauragės rajono bažnytinių komitetų nariai. Čia jiems kalbėjo RRT įgaliotinio referentas Kažukauskas. Kaip įprasta, aiškino religinių susivienijimų nuostatus. Iš rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojos Ulbienės pasisakymo aišku, kad planuojama ateityje pulti kun. J. Kaunecką. Pavaduotoja Ulbienė Skaudvilės bažnyčią pavadino įstatymų pažeidinėjimų židiniu. Aiškiai jaučiama, kad ieško dirbtinai sudarytų priekabių. Pvz., kun. J. Kauneckas į bažnyčią atlaidams ir rekolekcijoms kviečiąs kitus kunigus, apie tai nepranešdamas rajono vykdomajam komitetui ir negavęs jo leidimo, tuo pažeidžiąs minėtus nuostatus, nes kunigas gali eiti pareigas tik savo parapijoje. Kun. J. Kauneckas reikalauja, kad tikintieji pasirašytų pasižadėjimus negirtauti (faktiškai kunigas J. Kauneckas nereikalauja tokių pasižadėjimų. Ir

kas gi blogo, jei kartais paragina pasiryžusius blaiviai gyventi užsirašyti į parapijos blaivininkų knygą?), bažnyčioje rodąs skaidres, surengęs bažnyčioje kalėdinę eglutę, ėjęs Vėlinėse melstis į kapines ir ten atlikęs apeigas. Ir vis pabrėžiant — šitaip pažeidinėja įstatymus Skaudvilės kunigas (nors beveik visur Lietuvoje kunigai neprašo leidimo pakviesti kunigams, rodo skaidres ir t.t.).

(Panevėžio vyskupijos kunigai skundžiasi vyskupams dėl sunkios tikinčiųjų priespaudos ir susirūpinę Bažnyčios ateitimi — po pareiškimu pasirašė 127 kunigai):

KUNIGAI SUSIRŪPINĘ
LIETUVOS BAŽNYČIOS ATEITIMI

Lietuvos vyskupams ir vyskupijų valdytojams

Panevėžio vyskupijos kunigų

P r a š y m a s

Mes, žemiau pasirašiusieji Panevėžio vyskupijos kunigai, rūpindamiesi, kad Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejus būtų tinkamai paminėtas, kreipiamės į Lietuvos Vyskupus ir vyskupijų Valdytojus prašydami:

1. pakviesti šv. Tėvą Joną-Paulių II 1987 metais aplankyti Lietuvą Jubiliejaus iškilmėse;

2. prašyti šv. Tėvą Joną-Paulių II, kad Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejaus proga Garbingąjį Dievo Tarną arkivyskupą Jurgį Matulaitį paskelbtų palaimintuoju. Pasirūpinti pasiruošimo metu plačiau supažindinti tikinčiąją visuomenę su arkivyskupo Jurgio Matulaičio gyvenimu, dorybėmis, veikla. Taip pat išryškinti turinčiojo palaimintojo vardą Mykolo Giedraičio kultą. Supažindinant tikinčiuosius ir su kitomis mūsų tautos dvasinėmis asmenybėmis: kun. A. Rudamina, kun. J. Pabrėža, arkivyskupu M. Reiniu, arkivyskupu T. Matulioniu, vyskupu V. Borisevičiumi,

kun. A. Lipniūnu, prof. S. Šalkauskiu, prof. P. Dovydaičiu, Barbora Žagariete, M. Pečkauskaite...

3. Kad civilinė valdžia nesikištų į Kauno Kunigų seminarijos reikalus, ypač parenkant vadovybę, dėstytojus, ir net auklėtinius. Esant tokioms nenormalioms sąlygoms, yra visa eilė faktų, kad Kunigų seminariją baigia ir pašventinami kunigais auklėtiniai ne tik nenusiteikę rūpintis tikinčiųjų dvasiniu gyvenimu, bet ir patys nenorintys juo gyventi. Tai ne tik skaudu, bet ir kenksminga Bažnyčiai. Gaila, kad pašventina ir psichinių ligonių. Bažnyčios kanonai, II Vatikano Susirinkimo Nutarimai nurodo labai rūpestingą kandidatų parinkimą: "Atrenkant ir tiriant kandidatus, visuomet elgtinasi reikliai, nors kunigų ir labai stigtų, nes Dievas neleis savo Bažnyčiai stokoti darbininkų, jei tinkamieji bus prileidžiami, o netinkamieji — laiku ir tėviškai nukreipiami kitur..." (Dekretas apie kunigų ruošimą 6, ps. 274). Bažnyčios padėtis labai sunki, kai civilinė valdžia trukdo ir kišasi į Bažnyčios vidaus reikalus: kunigų paskyrimus į parapijas, vyskupų ir vyskupijų valdytojų parinkimus, net į Kunigų tarybų ir Konsultorių kolegijų sudarymą.

4. Tęsti gražiai pradėtą blaivybės darbą: bent kartą į metus ruošti blaivybės šventes visose vyskupijose (vyskupijų mastu) ir visose parapijose. Siekti dvasiškių ir pasauliečių ne tik blaivumo, bet ir abstinencijos.

5. Neleisti dvasiškiams dalyvauti šv. Tėvo Jono-Pauliaus II uždraustoje veikloje.

6. Lietuvos Vyskupus ir vyskupijų Valdytojus kreiptis į Tarybų Sąjungos Vyriausybę:

a) kad ištremtas Vilniaus arkivyskupijos Apaštalinis Administratorius J. E. Vysk. Julijonas Steponavičius būtų sugrąžintas į savo pareigas;

b) kad peržiūrėtų kunigų — Alfonso Svarinsko, Sigito Tamkevičiaus, Jono-Kąstyčio Matulionio bei pasauliečių tikinčiųjų, nuteistų už Bažnyčios ir tikinčiųjų teisių gynimą, bylas ir paleistų juos laisvėn;

c) kad netrukdytų kunigams katekizuoti vaikus, kaip reikalauja Bažnyčios kanonai;

d) kad tikintieji, o ypač vaikai ir jaunimas, nebūtų gąsdina-

mi, terorizuojami už viešą religijos praktikavimą, ką garantuoja LTSR Konstitucijos 50 str., ir nebūtų verčiami stoti į ateistines organizacijas; mokymo įstaigose, auklėjant vaikus ir jaunimą, nebūtų pažeidžiamos tikinčiųjų tėvų teisės auklėti savo vaikus pagal religinius įsitikinimus;

e) kad suteiktų tikintiesiems tokią pat teisę naudotis informacijos priemonėmis skleisti savo pasaulėžiūrą, kaip naudojasi ateistai;

f) kad sekmadieniai nebūtų paversti darbo dienomis ir katalikai nebūtų sutrukdyti atlikti religines pareigas, kad nebūtų darbo diena privalomose katalikams šventėse ir tikintieji galėtų laisvai jas švęsti;

g) kad tikintiesiems būtų grąžinta Vilniaus Katedrą, šv. Kazimiero bažnyčia, Klaipėdos bažnyčia... ir būtų leista statyti bažnyčias naujuose miestuose: N. Akmenėje, Elektrėnuose, Sniečkuje..., o taip pat Vilniaus, Kauno ir kitų miestų mikrorajonuose.

Tikime, kad Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejus bus paminėtas iškilmingiau, kaip šv. Kazimiero 500 metų mirties centrinis jubiliejus 1984 metais.

1985 metai.

Kunigų parašai:

1. Petras Adomonis
2. kan. Bronius Antanaitis
3. Juozas Antanavičius
4. Vincentas Arlauskas
5. Boleslovas Babrauskas
6. Jonas Bagdonas
7. Bronius Balaiša
8. Juozas Bagdonas
9. Antanas Balaišis
10. Vytautas Balašauskas
11. Jonas Balčiūnas
12. Vytautas Balašauskas
13. Jurgis Balickaitis
14. Kostas Balsys
15. Petras Baltuška

65. Petras Markevičius
66. Vytautas Marozas
67. Aleksandras Masys
68. Vytautas Masys
69. Juozapas Mickevičius
70. Antanas Mikulėnas
71. Algirdas Miškinis
72. Paulius Miškinis
73. Antanas Mitrikas
74. Kazimieras Mozūras
75. Jonas Nagulevičius
76. Algirdas Narušis
77. Lionginas Neniškis
78. Petras Nykštas
79. Albinas Paltaravičius

16. Algis Bamiulis
17. Petras Bamiulis
18. Kazimieras Baronas
19. Henrikas Bernotavičius
20. Vladas Braukyla
21. Adolfas Breivė
22. Petras Budriūnas
23. Jonas Buliauskas
24. Jonas Butkys
25. Paulius Čiučkis
26. Feliksas Čiškauskas
27. Algirdas Dauknys
28. Juozas Dubnikas
29. Steponas Galvydis
30. Juozapas Garška
31. Juozas Giedraitis
32. Kazimieras Girnius
33. Mykolas Gylys
34. Antanas Gobis
35. Alfonsas Gražys
36. Antanas Gružauskas
37. Klemensas Gutauskas
38. Gaudentas Ikamus
39. Vincentas Inkratas
40. Tadas Ivanovskis
41. Alfonsas Jančys
42. Paulius Jankevičius
43. Juozas Janulis
44. Vytautas Jasiūnas
45. Jonas Jatulis
46. Paulius Juozėnas
47. Jonas Jurgaitis
48. Antanas Juška
49. Alfonsas Kadžius
50. Antanas Kairys
51. Vytautas Kapočius
52. Stasys Kazėnas
80. Antanas Petrauskas
81. Albinas Pipiras
82. Jonas Pranevičius
83. Augustinas Pranskietis
84. Robertas Pukenis
85. Izidorius Puriuškis
86. Antanas Rameikis
87. Jonas Rimša
88. Edmundas Rinkevičius
89. Pranas Sabaliauskas
90. Raimondas Saprigonas
91. Aurelijus Simonaitis
92. Bronius Simsonas
93. Leonardas Skardinskas
94. Jonas Skirelis
95. Mykolas Stonys
96. Vincentas Stankevičius
97. Bronius Strazdas
98. Alfonsas Strielčiūnas
99. Aloyzas Sungaila
100. Paulius Svirskis
101. Ignas Šaučiūnas
102. Bronius Šlapelis
103. Paulius Šliauteris
104. Gediminas Šukys
105. Juozapas Šumskis
106. Albertas Talačka
107. Leonas Tamošauskas
108. Pranas Tamulionis
109. Stasys Tamulionis
110. Petras Tarulis
111. Petras Tijušas
112. Vytautas Tvarijonas
113. Jonas Uogintas
114. Benediktas Urbonas
115. Sigitas Uždavinys
116. Jonas Vaičiūnas

53. Longinas Keršulis
54. Petras Kiela
55. Antanas Kietis
56. Anicetas Kisielius
57. Paulius Kležys
58. Petras Krasauskas
59. Vladas Kremenskas
60. Stasys Krumpliauskas
61. Petras Kuzmickis
62. Jonas Labakojis
63. Juozas Lukšas
64. Petras Markevičius
117. Antnas Valančiūnas
118. Antnas Valantinas
119. Juoapas Varnas
120. Pauus Varžinskas
121. Antnas Vaškevičius
122. Virinijus Veilentas
123. Vyutas Žukrys
124. Stays Zabavičius
125. Anmas Zulonas
126. Brnius Žilinskas
127. Serfinas Žvinys

Panevėžio vyskupijoje pasirašymo metu buvo 130 kunigų.

(Tuo pat reikalu jie kreipiasi ir į Michailą Gorbačiovą):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui
Michailui Gorbačiovui

Lietuvos Katalikų Bažnyčios
Panevėžio vyskupijos kunigų

Pareiškimas

1987 metais Lietuvos katalikai minės 600 metų Jubiliejų nuo krikščionybės įvedimo Lietuvoje. Per 600 metų krikščioniškasis mokslas giliai įsišaknijo mūsų tautoje. TSRS Konstitucija garantuoja sąžinės laisvę ir religijos laisvę, bet ateizmo aktyvistai šią Konstitucijos garantiją paverčia niekais.

1. Tikinčiųjų tėvų vaikai persekiojami mokyklose, moraliai terorizuojami už viešą bažnyčios lankymą, jie prievarta prieš tikinčių tėvų valią įrašomi į ateistines organizacijas. Nesirašantiems grasinama, kad negalės įstoti į aukštesnes ir aukštąsias mokyklas. Įsirašiusiems draudžiama atlikti religines pareigas, o aktyviai dalyvaujantys pamaldose kai kurie abiturientai net neprileidžiami prie abitūros egzaminų. Norintieji atlikti religines parei-

gas turi slapstytis ir taip iš jaunų dienų verčiami veidmainiauti. Tai skaudi mūsų visuomenės žaizda.

2. Įvairūs valstybės tarnautojai, mokytojai negali viešai atlikti savo religinių pareigų, kaip reikalauja jų įsitikinimai ir sąžinė, todėl jie priversti vykti religines pareigas atlikti į tolimas vietas, kur jų niekas nepažįsta, arba tuoktis, vaikus krikštyti naktimis, kad niekas nepamatytų. Tikintys mokytojai turi kalbėti prieš savo įsitikinimus — ateistiškai, o LTSR Konstitucijos 50 str. garantuoja sąžinės laisvę. Kai atsakingą vietą užimantis žmogus palieka žmoną ir vaikus ir sudaro naują šeimą, tai laikoma asmeniniu reikalu ir už tai jis nebaudžiamas, o jei valstybės tarnautojas viešai atlikinėja religines pareigas, jis žeminamas.

3. TSRS Konstitucija garantuoja visų piliečių lygybę. Bet kaip yra konkrečiame gyvenime? Ateistams viskas: spauda, radijas, televizija, o tikintieji prie šių komunikacijos priemonių neprileidžiami. Po II-jo pasaulinio karo tik dalis tikinčiųjų šeimų galėjo įsigyti maldaknyges ir katekizmus. Ateistams tarnauja visos mokyklos, pradedant vaikų darželiais ir baigiant universitetais, o tikinčiųjų tėvų vaikus pamokyti katekizmo draudžiama net bažnyčioje, už pamokymą kunigai teisiami, baudžiami. Tikintiesiems negalima rengti ekskursijas, pasisamdyti mašiną, net taksi negalima nuvykti į atlaidus; pvz., Šiluvą, Žemaičių Kalvariją — Varduvą.

Nevisuomet tikintiesiems leidžiama ligoninėn prieš mirtį ligoniui pakviesti kunigą.

Neleidžiama pasimelsti prie tikinčiojo pašarvojimo salėse, kaip įprasta katalikams.

4. Pagal LTSR Konstitucijos 50 str. Bažnyčia atskirta nuo valstybės, bet gyvenime yra kitaip: kai vyskupai ir vyskupijų valdytojai skiria ar iškelia iš parapijų kunigus, RRT įgaliotinis, kaip ateistinės valdžios atstovas, trukdant Bažnyčios gerovei, galutinai apsprendžia kunigų parapijon paskyrimą ar iškėlimą, kandidatų į vyskupus ar vyskupijų valdytojus rinkimą, dėstytojų į Kunigų seminariją paskyrimą, kandidatų į Kunigų seminariją priėmimą ir leidžia per mažą skaičių jų priimti, dėl ko yra didelis kunigų trūkumas. RRT įgaliotinis kišasi į Kunigų Tarybą ir Konsultorių kolegijų sudarymą. Tai kišimasis į Bažnyčios vidaus

reikalus. Civilinės valdžios pareigūnai kišasi net į pamaldų tvarką: kodėl tas, o ne kitas kunigas laikė pamaldas, kodėl melstasi už kenčiančius kunigus kalinius... Kišasi net į šeimas, į bažnytinių komitetų sudarymą...

5. Krikščionybė Lietuvoje pirmiausia įvesta Vilniuje, todėl Vilniaus Katedra yra krikščioniškasis Lietuvos lopšys, ir ši šventovė iš tikinčiųjų yra atimta. Šv. Kazimieras yra Lietuvos globėjas, o jo vardo bažnyčia paversta ateistiniu muziejumi, kaip Klaipėdos tikinčiųjų aukomis pastatyta bažnyčia paversta filharmonijos sale. Tai pasityčiojimas iš tikinčiųjų.

6. TSRS yra įsipareigojusi laikytis Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos, kurios 18 skyrius sako: "Kiekvienas žmogus turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę. Ši teisė apima ir laisvę išpažinti savo religiją arba savo įsitikinimus pavieniui ir kartu su kitais, viešai arba privačiai, mokslo skelbimu, pamaldomis ir religinėmis bei ritualinėmis apeigomis."

TSRS taip pat yra įsipareigojusi vykdyti Helsinkio konferencijos susitarimus, kurių VII skyriuje pasakyta: "Dalyvaujančios valstybės gerbs žmogaus teises ir pagrindines laisves, įskaitant minties, sąžinės, religijos ir įsitikinimų laisvę...", o X sk. pasakyta: "Dalyvaujančios valstybės sąžiningai vykdys savo įsipareigojimus pagal tarptautinę teisę — tiek tuos įsipareigojimus pagal tarptautinę teisę — tiek tuos įsipareigojimus, kurie išplaukia iš visuotinai pripažintų teisės principų bei normų, tiek ir tuos, kurie išplaukia iš tarptautinių teisę atitinkančių sutarčių ir kitų susitarimų, kuriose jos dalyvauja." Todėl aukščiau išvardintos tikintiesiems skriaudos yra nusikaltimas tarptautiniams įsipareigojimams.

7. Kai kunigai ir tikintieji jiems daromas skriaudas ir šmeižtus iškeklia viešumon, jie kaltinami Tarybų Sąjungos šmeižimu ir yra teisiami, kaip antai kunigai — A. Svarinskas, S. Tamkevičius, Jonas-Kąstytis Matulionis — kai kurie katalikai pasauliečiai yra nuteisti tik už tikinčiųjų teisių gynimą. Jei vyriausybė laikosi Konstitucijos ir įsipareigojimų, juos reikia išlaisvinti.

Kreipiamės į Jus, kaip valstybės Vadovą, kad minėtos antikonstitucinės neteisybės ir diskriminacijos tikintiesiems būtų pašalintos ir atitaisytos.

1985 metai.

Kunigų parašai:

1. Petras Adomonis
2. Kan. Bronius Antanaitis
3. Vincentas Arlauskas
4. Boleslovas Babrauskas
5. Jonas Bagdonas
6. Juozas Antanavičius
7. Juozas Bagdonas
8. Bronius Balaiša
9. Antanas Balaišis
10. Vytautas Balašauskas
11. Jonas Balčiūnas
12. Juozas Balčiūnas
13. Jurgis Balickaitis
14. Kostas Balsys
15. Petras Baltuška
16. Algis Baniulis
17. Petras Baniulis
18. Kazimieras Baronas
19. Henrikas Bernotovičius
20. Vladas Braukyla
21. Adolfas Breivė
22. Petras Budriūnas
23. Jonas Buliauskas
24. Jonas Butkys
25. Paulius Čiočkis
26. Algirdas Dauknys
27. Feliksas Čiškauskas
28. Juozas Dubnikas
29. Steponas Galvydis
30. Juozapas Garoška
31. Juozas Giedraitis
32. Kazimieras Girnius
33. Mykolas Gylys
34. Antanas Gobis
35. Alfonsas Gražys

65. Petras Merkevičius
66. Vytautas Marozas
67. Aleksandras Masys
68. Vytautas Masys
69. Juozapas Mickevičius
70. Antanas Mikulėnas
71. Algirdas Miškinis
72. Paulius Miškinis
73. Antanas Mitrikas
74. Kazimieras Mozūras
75. Jonas Nagulevičius
76. Algirdas Narušis
77. Lionginas Neniškis
78. Petras Nykštas
79. Albinas Paltanavičius
80. Antanas Petrauskas
81. Albinas Pipiras
82. Jonas Pranevičius
83. Augustinas Pranskietis
84. Robertas Pūkenis
85. Izidorius Puriuškis
86. Antanas Rameikis
87. Jonas Rimša
88. Edm. Rimkevičius
89. Pranas Sabaliauskas
90. Raimondas Saprigonas
91. Aurelijus Simonaitis
92. Bronius Simsonas
93. Leonardas Skardinskas
94. Jonas Skirelis
95. Mykolas Stonys
96. Vincentas Stankevičius
97. Bronius Strazdas
98. Alfonsas Strielčiūnas
99. Aloyzas Sungaila

36. Antanas Gružauskas
37. Klemensas Gutauskas
38. Gaudentas Ikamus
39. Vincentas Inkratas
40. Tadas Ivanovskis
41. Alfonsas Jančys
42. Paulius Jankevičius
43. Juozas Janulis
44. Vytautas Jasiūnas
45. Jonas Jatulis
46. Paulius Juozėnas
47. Jonas Jurgaitis
48. Antanas Juška
49. Alfonsas Kadžius
50. Antanas Kairys
51. Vytautas Kapočius
52. Stasys Kazėnas
53. Lionginas Keršulis
54. Petras Kiela
55. Antanas Kietis
56. Anicetas Kisielius
57. Paulius Klozys
58. Petras Krasauskas
59. Vladas Kremenskas
60. Stasys Krumpliauskas
61. Petras Kuzmickas
62. Jonas Labakojis
63. Juozas Lukšas
64. Leonas Lukšas
100. Paulius Svirskis
101. Ignas Šaučiūnas
102. Bronius Šlapelis
103. Paulius Šliauteris
104. Gediminas Šukys
105. Juozapas Šumskis
106. Albertas Talačka
107. Leonas Tamošauskas
108. Pranas Tamulionis
109. Stasys Tamulionis
110. Petras Tarulis
111. Petras Tijušas
112. Vytautas Tvarijonas
113. Jonas Uogintas
114. Benediktas Urbonas
115. Sigitas Uždavinys
116. Jonas Vaičiūnas
117. Antanas Valančiūnas
118. Antanas Valantinas
119. Juozapas Varnas
120. Paulius Varžinskas
121. Antanas Vaškevičius
122. Virginijus Veilentas
123. Vytautas Zakrys
124. Stasys Zabavičius
125. Antanas Zulonas
126. Bronius Žilinskas
127. Serafinas Žvinys

(Saugumo agentai ir kiti pareigūnai siautėja krašte prieš tikinčiuosius įvairiais būdais):

TEISMAI, KRATOS, TARDYMAI

Novosibirsko sritis. Pernai nuteistas Novosibirsko kunigas Josefas Svidnickis yra kalinamas Novosibirsko srityje,

Kuibyševo mieste, UF 91/12 ostr. 6 brigada 61, indeksas 632350. Vasario 2 d. jį aplankę artimieji pasakoja, kad nors kunigas Josefas kaip visada giedrios nuotaikos, jo sveikata smarkiai pašlijusi — jų žodžiais tariant, atrodo "kaip nuimtas nuo kryžiaus". Maitinimas labai prastas, siuntinius išvagia kriminalistai, neseniai kunigą buvo ištikęs sunkus širdies priepuolis. Anksčiau jis dirbo virtuvėje, dabar perkeltas į kitą darbą — tampo lentas. Pasimatyti leista tik per stiklinę pertvarą, kalbėti — tik rusiškai.

* * *

Panevėžys. 1985 m. spalio 24 d. pas kraštotyrininką Joną Ruzą atėjo penki milicininkai ir, pateikę kratos orderį, apie tris valandas darė kratą. Po to atėjo apie 10 saugumiečių ir vėl išnaršė visą kambarį. Čekistai slėpė savo pavardes, nenorėdami pasisakyti. Vėliau paaiškėjo, kad vienas iš jų buvo pavarde Skudas. Saugumiečiai pasiėmė spausdinimo mašinėlę, kibo prie oficialiai spausdintų Tvardovskio eilėraščių, sakėsi atėję atimti ir sunaikinti Vaidulio atsiminimus, o J. Ruzą gąsdino, jei jis nesusirinksiąs visų šešių atsiminimo egzempliorių, gausiąs šešis metus kalėjimo. J. Ruzas surado vieną kitą atsiminimų egzempliorių ir pristatė juos saugumui. Po kratos J. Ruzą ir O. Ruzienę išsivežė tardymui, rytojaus dieną jie buvo pakartotinai tardyti.

* * *

Viduklė (Raseinių raj.). 1985 m. lapkričio 30 d. į Raseinių saugumą buvo iškviesta Viduklės gyventoja M. Šaukienė. Tardytojas kaltino M. Šaukienę kažkokiu baisiu nusikaltimu, padarytu 1984 m. gegužės mėnesį, jai gulint Raseinių ligoninėje. Pasirodo, kad tuo didžiuoju "nusikaltimu" buvo laikoma tai, kad ligonė su savimi turėjo rožančių, sąsiuvinį su maldomis ir jame įdėtą kun. A. Svarinsko nuotrauką. Čekistas šaukė ant tardomosios, kaip ji galinti nešiotis su savimi ir dar kitiems rodyti tokio didelio nusikaltėlio nuotrauką. "Ir melstis už jį negalima!", — pakeltu tonu šaukė pavardės nepasisakęs saugumietis. Moteris paaiškino, kad kunigas nenusikaltėlis, bet ateistų melo ir šmeižtų

auka. "Mes, tikintieji, meldžiamės ne tik už kunigus kalinius, bet ir už visus paklydusius, tame tarpe ir jus, saugumiečius", — kalbėjo M. Šaukienė. Moteris priminė čekistui, kad kun. A. Svarinską valdžia turėtų amnestuoti, nes ir ji pati dabar tęsia kunigo pradėtą kovą prieš girtuokliavimą. Įpykęs saugumietis kaltino kun. A. Svarinską žmogžudyste. Tardytojas laikė nusikaltimu tai, kad M. Šaukienė ligoninėje viešai pasakojusi apie kun. A. Svarinsko teismą Vilniuje. Čekistą domino, kaip tardomoji vertina Popiežiaus veiklą ir pats aiškino, kad, išrenkant Joną-Paulių II Popiežiumi, buvo padaryta didelė klaida, be to garantavo, kad Lietuvoje niekada nebus taip, kaip Lenkijoje. Tardymas užtruko dvi valandas.

* * *

Viduklė. 1985 m. spalio 3 d. viduklietė Adelė Jucevičiūtė buvo iškviesta į rajoną. Saugumo viršininkas teiravosi, kaip ji drįstanti bažnyčioje garsiai melstis už suimtą parapijos kleboną kun. A. Svarinską, kitus suimtus kunigus, kalinius. Čekistas tvirtino, kad bažnyčioje negalima garsiai melstis už valstybinius nusikaltėlius kaip suimti kunigai. Mergina paaiškino, kad nei ji, nei kiti parapijiečiai nežino jokių kun. A. Svarinsko ir kitų kunigų kalinių nusikaltimų. Atvirkščiai — jie mato tik jų pasiaukojantį darbą, kantrybę, kovą su girtuoklyste. Kun. A. Svarinsko dėka parapijoje per laidotuves ir mirusių minėjimus dauguma žmonių nevartoja svaiginamų gėrimų. O kas suskaičiuos, kiek jie yra padėję tikintiesiems?! Saugumietis laikėsi savo ir kalbėjo, kad Konstitucija draudžia garsiai melstis bažnyčioje, reikalavo parašyti pasižadėjimą, jog daugiau nesimels. Jucevičiūtė užprotestavo, sakydama, jog nuo mažens ji meldžiasi namuose ir bažnyčioje, ir toliau taip darys, o pasižadėjimo — jokio nerašys. Tardytojas domėjosi, ar mergina klausosi Vatikano laidų. Ji pasisakė klausanti ir paklausė, argi tai uždrausta? Saugumietis aiškino, kad klausyti galima, tik draudžiama dviese aptarinėti girdėtas laidas ir daryti iš jų išvadas.

Kovo 25 d. A. Jucevičiūtė vėl buvo iškviesta į saugumą. Vėl tie patys klausimai ir grasinimai, tačiau mergaitė jokių pasižadėjimų nei žodžiu, nei raštu nedavė.

(Gintautas Iešmantas rašo iš tremties apie sunkias gyvenimo sąlygas):

Gintautas Iešmantas jau tremtyje, jis rašo:

"Jau penki metai jūsų žodis ir geri linkėjimai lydi mane sunkiame kančios kelyje. Jie teikė jėgų ir džiaugsmo, kad mano auka nedingo nežinios tamsoje, kad yra žmonių, kuriems rūpi nepažįstamo žmogaus likimas. Šiandien aš jau ištrėmime — nuo balandžio 5 d. ryto — ir turiu galimybę jums padėkoti už tą neįkainuotą dvasinę paramą, teiktą trumpučiais pasveikinimais, už širdžių ir sielų šilumą, pasiekusią mane Uralo sniegynuose, nežiūrint kliūčių ir galimų nemalonumų, žinoma, tik dalis jūsų laiškų buvo man įteikti, o paskutiniais metais aš jų iš viso negavau, bet jaučiu, kad yra, padėdami gyventi ir nė per mirksnį neprarasti vilties ir tikėjimo. Jie man taip pat skambėjo, kaip svaigus gimtinės balsas — toks brangus ir mielas nelemtoj tolybėje.

Paskutinius šešis mėnesius buvau 36-ajame lageryje. (...) Tėvas Alfonsas, kaip jį vadina kaliniai, visada žvalus, geros nuotaikos, kupinas tikėjimo ir vilties. Aš džiaugiuosi, kad likimas davė galimybę su juo susipažinti, tai nuostabios dvasinės stiprybės, plataus mąstymo ir žavinčios tolerancijos žmogus, kurio paliktas įspūdis niekada neišblės iš mano atminties. Kai žinai, kad yra tokių žmonių, kaip jis, darosi lengviau gyventi, jauti, kad iki galo nepalūžtančia ir viskam pasiryžusia širdimi ištversi, nešdamas rūsčios pareigos kryžių.

Mano ištremtis, kaip ir kiekvieno kito, yra dalis šitos rūsčios pareigos kelio. Būdamas lageryje svajoji: štai išeisi ir šiaip ar taip, bus geriau. O kai išvydau, kur mane atvežė, buvau tiesiog priblokštas. Vienintelis darbas — miško kirtimas, vežimas, plukdymas. Yra, tiesa, dar ir lentpjūvė, tegul ir nedidelė. Taigi, čia vidaus darbas ne man. Iš pradžių gavau, tačiau gydytojas, sužinojęs, kas aš per vienas, tiesiai paklausė: "Ar tu žinai, supranti, kas tai per darbas?" Žinoma, aš neturėjau nė mažiausio supratimo. Atsižvelgdamas į tai, kad mano dešinės rankos delnas nesveikas, reikalinga operacija, uždėjo rezoliuciją, pageidaujančią duoti dar-

bą, kuris nebūtų susijęs su sunkumų kilnojimu. Tokiu būdu atsidūriau sargo pareigose (toje pačioje lentpjūvėje). Nežinau, ar džiaugtis, ar liūdėti, bet ko gero tai pati geriausia išeitis. Daug laisvo laiko, diena priklauso man, išskyrus vieną kitą sekmadienį ar šeštadienį. Šiandien 4 val. eisiu jau antrą kartą į šitą darbą. Gyvenu bendrabutyje dviese, su guduku iš Užkarpatės. Pernelyg giria tarybų valdžią ir peikia kapitalizmą. Bet tai jo reikalas. Aš nesileidžiu į pokalbius, su niekuo nedraugauju. Mano padėtyje, juo labiau, kad Vuktilo rajone aš esu vienintelis tokio tipo paukštis. Panaši pozicija yra, matyt, patogiausia. Pati gyvenvietė yra nemaža, sako, kad joje yra apie trys tūkstančiai gyventojų. Tačiau nelabai tvarkingai išsidėsčiusi. Greta teka Pečiora, kuria vasarą plaukioja laivai, plukdomi sieliai. Yra, berods, trys maisto parduotuvės, ligoninė, vidurinė mokykla. Namai mediniai, vieno aukšto, išskyrus bendrabučius ir administracinius pastatus.

Pradėjau apsiprasti. Dabar jau ne taip viskas atrodo. Į Vuktilą iš Podčarjės eina autobusas (apie 20 kilometrų), iš Vuktilos iki Uchtos (118 km.), skrenda lėktuvas, o iš Uchtos į Maskvą — tiesioginis lėktuvas arba traukinys (Vorkuta — Maskva). Vėliau, matyt, reikės susirasti atskirą kambarį. Kad tik žiemos nebūtų šaltos! Niekaip negaliu priprasti prie šalčių, o čia jie siekia iki 50 laipsnių. Tikiuosi, kad viskas bus gerai, juo labiau kad, kaip pastebėjau, ir čia "mane gerasis angelas dar saugo" (...)

Priimkite nuoširdžiausius linkėjimus!

P. S. Išleidžiant iš lagerio "atėmė visus laiškus".

Podčerje, 1986.IV.14.

* * *

Gintauto Iešmanto adresas:
169715 Komi ACCR
Vuktylskij r-on
pos. Podčerje, ul. Sovetskaja, obšč. N:1
Gintautas Iešmantas

* * *

(Ištraukos su giliomis mintimis iš kun. S. Tamkevičiaus ir Jadvygos Bieliauskienės laiškų):

Rašo kun. Sigitas Tamkevičius:

"(...) Už viską visiems ačiū. Taip ir norisi prisiminti šv. Jono Auksaburnio žodžius: "Tu duodi duoną, o gauni amžinąjį gyvenimą, duodi drabužį, o gauni nemirtingumo skraistę, duodi praeinančias gėrybes, o gauni pastovias... Tu daugiau gauni nei duodi."

Brangiausia dovana man buvo šv. Raštas. Laisvomis valandomis skaitau ir savo širdyje svarstau Viešpaties žodžius. Gyvenant laisvėje buvo daug darbų ir rūpesčių ir daug kas likdavo neištudijuota, per mažai įsigilinta. Dievas atvedė mane į Uralą ir sudarė sąlygas ilgoms rekolekcijoms, kad galėčiau geriau įsiklausyti į Viešpaties žodžius, gyvybiškiau pajunti Viešpaties Duonos skonį. Trys apaštalai, pajutę Dievo artumą, sušuko: "Kaip gera mums čia!" Visur, kur mes bebūtume, — laisvėje ir nelaisvėje, prie altoriaus, ar prie virtuvės puodų, — Dievo artuma mus pralinksmina ir paguodžia. Užtarkite savo malda, kad ta Dievo artuma būtų mano gyvenimo tikrovė.

(...) Mano kasdienybėje nieko naujo. Žadintuvas kas antra diena kelia darbui — tai mano Nazaretas... Bandau įsijungti į gavėnios rimtį ir susitelkimą. Kaip greitai bėga laikas. Kartais apima baimė: Viešpatie, kad tiktai tos greitai prabėgančios dienos nebūtų tuščios, kad nors maža dalele pasitarnautų Dievo karalystės plitimui. (...) Aplankiusiems mane sveikinimu ir malda esu labai dėkingas."

1986.02.14.

* * *

Iš Jadvygos Bieliauskienės laiško:

"...Triskart atkrentant, teko stipriai susirgti. Aukos patvirtinimo ženklas. Siela sušvito neregėtai vaiskia šviesa, kuri lydėjo mane ir tebelydi nepatirtuose sunkumuose, nušvisdama naujom varsom į vis didesnį ir gilesnį savęs išsižadėjimą, o gal ir į pilnai priimtą auką — mirtį. Jeigu tai įvyktų — džiūgaukite ir šlovinkite Viešpatį, kad ir nevərčiausios, tiek klydusios, nužeminta auka tapo priimta mūsų kūdikių, mūsų vaikelių išgelbėjimui nuo pražūtingos girtuoklystės ir sunkaus jos palikimo: suirusių šeimų, beglobių išsigimusių vaikų, smukusios moralės, netikėji-

mo...

Tikėjimo malonė ir paprastam tikinčiajam padeda žiūrėti į kančią kaip į būtiną apvalančiąją galią. Supratau, kad kančia vaisinga tik tada, kai ją priimame nuolankiai, — tik tada ji atveria sielos akis. Troškimas pakelti mylimuosius iš nuopolio įprasmina mūsų kančią, kurią vardan jų išgelbėjimo, priimame džiūgaudami, ir patys augame meilėje, vaduojami jos iš kančios baimės. "Kas bijo, tas dar nepakankamai myli", — sako meilės apaštalas. O kiek nelaimingųjų iškeliauja Meilei visai negimę, nepraregėję. Kaip gaila jų! Ir meldžiu nuolatos, kad nubustų bent mirties valandoje, kad Gailestingojo Dievo būtų pabudintos. (...) Sveikinu visus, visus!

Visada su Jumis prie Išganytojo — Eucharistinio Jėzaus kojų — mylimiausieji mano!"

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Dėkojame!

Nuoširdžiai dėkojame Pabaltiečių lygai už paskirtą premiją! Tai yra visos mūsų Tautos pastangų, kovos ir kentėjimų įvertinimas ir kartu paskatinimas dar uoliau dirbti ir aukotis.

Dėkojame visiems Broliams išeivijoje, kurie remia mūsų pastangas malda, žodžiu ir kitomis galimomis priemonėmis.

Teatlygina Jiems Gerasis Dievas!

* * *

Kretinga. 1986 m. vasario 19 d. Kretingoje po sunkios ligos mirė ilgametis kalinys, ugningas kovotojas ir taurus žmogus Petras Paulaitis. Velionis palaidotas Kretingos kapinėse.

* * *

Vilnius. 1985 m. gruodžio 20 d. pas RRT įgaliotinį buvo sukviesti Lietuvos vyskupai ir vyskupijų valdytojai. Jiems kalbėjo įgaliotinis P. Anilionis ir Ministrų Tarybos pirmininko pava-

duotojas Česnavičius. Paskaitos pradžioje P. Anilionis priekaištavo vyskupams bei valdytojams, kad praeito pokalbio turinys pasiekė užsienį... Įgaliotinis priminė, kad reikia stengtis, jog Lietuvos 600 metų Krikšto Jubiliejus praeitų taip gerai, kaip, jo nuomone, praėjo šv. Kazimiero jubiliejus. Priekaištavo, kad jubiliejaus komitetas, vadovaujamas vyskupo J. Preikšo, kreipėsi į Lietuvos vyriausybę, prašydamas jubiliejaus proga grąžinti Vilniaus Katedrą, šv. Kazimiero bažnyčią ir Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčią. Šie prašymai nebus patenkinti, jubiliejaus metu Vilnius tikriausiai turės vyskupą arba net kardinolą, prie kurios bažnyčios jis gyvens, ta ir bus Katedra, — kalbėjo įgaliotinis. Kas liečia šv. Kazimiero bažnyčios grąžinimą, P. Anilionis patarė šv. Kazimiero vardu pavadinti bet kurią kitą Vilniaus bažnyčią, o Klaipėdos bažnyčia niekada nebus grąžinta, statykite priestatą prie esamos, — tvirtino įgaliotinis. P. Anilionis patarė vyskupams nerašyti raštų valdžios įstaigoms... Kaip blogą pavyzdį paminėjo Žagarės bažnyčios kleboną kun. Gudanavičių. Po to, kai jis parašė šmeižikišką laišką M. Gorbačiovui, nuvažiavęs į Žagarę, dvi valandas aiškinau, bet, grįžęs namo, gavau naują tokio pat stiliaus kun. Gudanavičiaus raštą. Tokius ekstremistus reikia pagaliau sutvarkyti, — karščiavosi įgaliotinis.

Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojas Česnavičius aiškino vyskupams ir vyskupijų valdytojams šalies ekonominius pasiekimus, neužmiršo ir Bažnyčios reikalų. Jis tvirtino, kad dėl kunigų — A. Svarinsko ir S. Tamkevičiaus — areštų kalti vyskupai. Jei patys vyskupai minėtus kunigus būtų laiku sudraudę, jie dabar nesėdėtų kalėjime, — kalbėjo pavaduotojas Česnavičius. Prelegentas ragino vyskupus ir valdytojus "energingiau drausminti dar laisvėje esančius ekstremistus."

Šmeižtas, — tvirtino Česnavičius, — kad valdžia kišasi į Seminarijos reikalus! Juk jūs patys sudarėte Seminarijos statutą, programą. Į egzaminų pažymius mes nesikišame, bet žiūrėti, kad klierikų ir dėstytojų tarpe nebūtų antitarybiškai nusiteikusių asmenų, mes ne tik turime teisę, bet ir pareigą... Šmeižtas, kad valdžia kišasi į vyskupų ir kunigų skirstymus. Skiriate jūs, o mes tik tvirtiname ir registruojame, aišku, mes turime teisę ir neregistruoti socialistinei santvarkai nenaudingų paskyrimų, — tęsė

savo kalbą Česnavičius. Dėl šv. Tėvo atvykimo į Lietuvą buvo paaiškinta, kad tai ne vyskupų ir Lietuvos vyriausybės kompetencijoje. Tai Maskvos ir Vatikano reikalas, o tarp jų nėra diplomatinių santykių... Argi galima kviesti žmogų į Tarybų Sąjungą, — dėstė prelegentas, — kuris komunizmą ir socialistinę santvarką pavadino XX amžiaus gėda, o audiencijoje priėmė pagarsėjusią antitarybininkę žydę Sacharovo žmoną.

Po paskaitos vyskupai ir vyskupijų valdytojai buvo nuvežti į kino studiją, kur jiems demonstravo naują dokumentinį filmą apie tariamą Katalikų Bažnyčios laisvę Lietuvoje. Filmas sudarytas iš įvairių bažnytinių iškilmių, kuriose dalyvavo Lietuvos vyskupai. Jis aiškiai skirtas užsienio propagandai. Retos šventinės iškilmės nepridengs skaudžios persekiojamos Bažnyčios kasdienybės.

* * *

Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos
Ordinarui Arkivyskupui Liudvikui Poviloniui

Nuorašai: Lazdijų, Jonavos ir Kėdainių rajonų LDT
vykdomųjų komitetų pirmininkams

RRT įgaliotinis P. Anilionis

P r a n e š i m a s

Pranešame, kad Kapčiamiesčio religinės bendruomenės kleb. kun. Ignas Plioraitis, Panoterių kleb. kun. V. K. Pesliakas, Josvainių kleb. kun. L. Kalinauskas trukdo tikintiesiems pasirašyti 1968 metų pavyzdžio sutartį su rajono vykdomaisiais komitetais dėl naudojimosi maldos namais ir juose esančiu kulto inventoriumi. Primename, kad respublikoje liko nesudarę sutarčių tik minėtos trys bendruomenės.

Prašome paveikti kun. Plioraitį, Pesliaką ir Kalinauską, kad jie nesikištų į religinės bendruomenės ūkinius reikalus ir netrukdytų tikintiesiems pasirašyti sutartį ne vėliau š.m. vasario 1 d.

Priešingu atveju, Religinių reikalų įgaliotinio įstaiga, re-

miantis įstatymais, duos sutikimą Lazdijų, Jonavos ir Kėdainių rajonų vykdomiesiems komitetams Kapčiamiesčio, Panoterių ir Josvainių religinių bendruomenių maldos namus panaudoti kitiems reikalams.

Be to, pranešame, kad ateityje Kapčiamiesčio, Panoterių ir Josvainių religinėms bendruomenėms dvasininkų neregistruosime, nes šios parapijos neturės maldos namų.

Laukiame Jūsų sprendimo.

* * *

(Kapčiamiesčio tikinčiųjų skundas P. Anilioniui dėl religinių nuostatų prasilenkimo su konstitucijos 52-ju straipsniu):

Vilkaviškio Vyskupijos Arkivyskupui
Liudvikui Poviloniui
RRT įgaliotiniui Petrui Anilioniui

Kapčiamiesčio parapijos tikintieji

P a r e i š k i m a s

(...) Pagal 1976 m. liepos 28 d. LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo patvirtintus Religinių susivienijimų nuostatus tikintiesiems atimama sąžinės laisvė, ateistai grubiai kišasi į Bažnyčios vidaus reikalus ir yra pažeidžiamas Konstitucijos 52 straipsnis.

Čia suminėti keli Religinių susivienijimų nuostatų straipsniai, kurie mums, tikintiesiems, nepriimtini:

1/3 str. kalba apie religinės bendruomenės tikinčiuosius piliečius, sulaukusius 18 metų amžiaus. Pagal šį straipsnį, jaunesni, kaip 18 m. neįeina į religinę bendruomenę ir negali dalyvauti pamaldose. Reiškia, mūsų vaikai negali melstis. Šis straipsnis griauna mūsų, tikinčiųjų, šeimas. Kodėl ateistai gali vykdyti ateistinio auklėjimo kompaniją, nelaukdami 18 metų?

2/18 str.: "Dėstyti tikybą galima tik dvasinėse mokyklose."

Klausimas: kur Kapčiamiestyje yra tokia mokykla, kurioje mūsų vaikai galėtų mokytis tikėjimo tiesų? Kadangi čia tokios mokyklos nėra, o kitur mokytis tikėjimo tiesų neleidžiama, mes, tikintieji, suprantame, kad šis straipsnis atima mums sąžinės laisvę.

3/19 str.: "Kulto tarnų veiklos rajonas apribojamas..." Mes, tikintieji, suprantame, kad kunigų veiklą tvarko vyskupas, o ne tikintieji, juo labiau ne ateistai.

4/22-25 str.: "(...) tikinčiųjų paaukotas turtas kulto reikalams priklauso valstybei". Mes, tikintieji, aukodami lėšas Bažnyčiai, neturime jokio tikslo jas atiduoti valstybei ar valdžios ateistams. Apie šį turto paskirstymą kalba 4 str., kai tikinčiųjų suaukotos aukos nuplaukia į ateistų glėbį. Tai yra tikinčiųjų apiplėšimas.

5/30-44 str. Net dvylika straipsnių kalba ir kartu grasina mums, tikintiesiems, kad bažnyčia gali būti uždaryta, gali būti apkaltintas kunigas ir parapijos vykdomasis komitetas, kad gali būti iš mūsų atimtas kunigas. Tai yra religinės laisvės pažeidimas. Šiuo atveju gali spręsti tik dvasinė vyriausybė kartu su tikinčiaisiais.

1985 m. spalio mėn. pabaigoje Kapčiamiesčio apylinkės vykdomojo komiteto pirmininkė Elvyra Garbenčienė išsikvietė kleboną kun. Igną Plioraitį, parapijos vyk. kom. pirmininką Bronių Miliauską, sekretorę Janiną Margelienę ir prie liudininkės, Kapčiamiesčio apyl. sekretorės Veronikos Stravinskienės supažindino su Religijų reikalų tarybos įgaliotinio P. Anilionio raštu:

Religijų reikalų tarybos prie TSRS

Ministrų Tarybos įgaliotinis

P a s k u t i n i s į s p ė j i m a s

Kapčiamiesčio religinės bendruomenės vykdomajam organui: Broniui Miliauskui, Petro, Lazauskienei Genei, Vinco, Mikaloniui Antanui, Mato.

Nustatyta, kad Kapčiamiesčio katalikų bendruomenės organas, nežiūrint daugkartinių vietinės valdžios raginimų, neorganizavo parapijos steigėjų (dvidešimtuko) pasirašyti naujo pavyzdžio sutarties su rajono vykdomuoju komitetu dėl nemokamo naudojimosi maldos namais ir juose esančiu kulto inventoriumi, meno bei kultūros vertybėmis.

Reikalauju Kapčiamiesčio bendruomenės vyk. organą iki š.m. lapkričio 1 d. sudaryti sutartį su Lazdijų raj. vyk. komitetu dėl naudojimosi maldos namais. Įspėju vyk. organo narius, kad, nesudarius sutarties, religinei bendruomenei gali būti panaikinta registracija, o bažnyčia, kadangi naudojama be sutarties, uždaryta.

(antspaudas) Tarybos įgaliotinis P. Anilionis

(parašas)

Po įspėjimu nė vienas iš minėtų parapijos asmenų nepasirašė. Susidarius tokiai padėčiai, po paskutinio įspėjimo, mes, Kapčiamiesčio parapijos tikintieji, esame priversti pasirašyti ant sutarties blankų, nes gali būti uždaryta bažnyčia ir iš mūsų parapijos atimtas kunigas.

Vykstant bet kokiai bažnyčios apžiūrai, greta valdžios atstovų, iš tikinčiųjų pusės įsipareigoja dalyvauti ne mažiau kaip penki asmenys.

Kapčiamiestis, 1986 m. sausio mėn. Tikinčiųjų parašai:

(Pasirašė šimtas trys Kapčiamiesčio parapijos tikintieji)

Pogrindinis Tikinčiųjų teisėms ginti komitetas parašė raštą Nr. 7, adresuotą vienam Lietuvos kunigui, kurio veikla ir pažiūros ėmė įtartinai per dažnai sutapti su saugumiečių peršamomis idėjomis. Rašto tikslas — pakviesti šį faktą permąstyti, o ne žeminti ar smerkti patį kunigą. Klysti yra žmogiška, bet klaidoje pasilikti...

Duok, Dieve, kad visi saugumo klaidinamieji būtų tvirti, išmintingi ir nepasiduotų klasta apgaunami. Kviečiame neužmiršti šios intencijos savo maldose.

* * *

Vilnius. Neseniai visos vyskupijų kurijos gavo Lietuvos Liturginės komisijos pirmininko kun. V. Aliulio raštą, kuriame rašoma:

"Esame painformuoti, kad kaip valstybiniuose, taip ir mūsų leidiniuose neturi būti biografijose ar nekrologuose minimi vadinami asmenybės kulto laikų represavimo faktai. Todėl nekrologe kunigo, kuris buvo įkalintas, pavyzdžiui: nuo 1949 m. iki 1957

m., reikia rašyti: "...iki 1949 m. buvo... klebonas. Nuo 1957 m. pradėjo dirbti kaip... altaristas ir pan.... o paties 1949-1957 m. tarpsnio neminėti."

Mat kaip! Kunigo nekrologe neminėti visos eilės metų, pačių brandžiausių kunigiško gyvenimo metų! Kodėl? Gal todėl, kad visi galvotų, jog kunigas tais metais buvo metęs kunigystę? Ar todėl, kad prisidėti prie tolimesnio mūsų tautos istorijos klastojimo.

Vienas pamokslininkas, laidojant kunigą, užuot atvirai pasakęs, kad velionis kentėjo lageryje, išsireiškė, kad jis turėjo priverstines atostogas. Tikintieji buvo pasipiktinę, pamokslininką įspėjo ne tik kunigai, bet ir patys tikintieji.

* * *

Kaunas. RRT įgaliotinis P. Anilionis grubiai kišasi į kunigų skirstymus. Vilkaviškio vyskupijos kurija norėjo į žuvusio kun. J. Zdebskio vietą paskirti Rudaminos parapijos klebonu kun. J. Gražulį, po to kun. Petrą Dumbliauską. Įgaliotinis pareiškė, kad šie kunigai negali būti Rudaminos klebonais, nes, jeigu jie dirbs Rudaminoje, jo įsitikinimu, prie kun. J. Zdebskio kapo prasidės stebuklai ir kun. J. Zdebskis bus paskelbtas šventuoju.

Buvo sudarytas kitas skyrimų ratas ir pasiūlyta kun. J. Gražulį paskirti Metelių parapijos klebonu, bet P. Anilionio įstaiga ir šį kartą užprotestavo, beklebonaudamas Meteliuose, bus arti savo brolio Antano Gražulio, kuris gali jį "blogai" veikti ir suformuoti ekstremistu.

* * *

(Kun. Antanas Gražulis skundžiasi M. Gorbačiovui ir vyskupams neteisingu jo nubaudimu):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui
Michailui Gorbačiovui
Nuorašai:
Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams
RRT įgaliotiniui P. Anilioniui
Alytaus miesto Vykdomajam komitetui

Kun. Antano Gražulio, gyv. Lietuvoje,
Alytaus m., Pušyno 6,

P a r e i š k i m a s

Jau treji metai, kaip Alytaus miesto vykdomasis komitetas mane baudžia administracine bauda.

1984 m. sausio mėn. 5 d. administracinė komisija, susidedanti iš pirmininkės B. Butvinienės, sekretorės Lėlienės, narių — Petraitienės ir Smičienės, nubaudė mane pagal Alytaus miesto Tarybos 1982 m. kovo 24 d. sprendimą 10 rub. bauda, kad "1983 m. gruodžio 28 d. apie 19 val. 30 min. maldos namų šventoriuje per garsiakalbį transliavau pamaldas ir tuo trukdžiau aplinkiniams gyventojams rimtį".

Neteko girdėti oficialaus viešo įstatymo, draudžiančio per garsiakalbį transliuoti pamaldas. Juk viešai naudojamasi garsiakalbiais per tarybines šventes, pvz., Alytuje per Naujuosius Metus gatvėje būna per garsiakalbius taip garsiai transliuojama, kad net trukdo pamaldas bažnyčios viduje. Iš "Nemuno" restorano kiekvieną šeštadienį ir sekmadienį sklinda garsas iki 1-2 val. ryto, trukdantis poilsį, o už tai niekas nebaudžia. Ar tai ne diskriminacija?

1985 m. vasario 14 d. ta pati Alytaus miesto administracinė komisija pagal 124 nutarimą nubaudė mane 50 rub. bauda, kad 1984 m. gruodžio mėn. 18 d. (iš tikrųjų 26 d.) Alytaus bažnyčios šventoriuje surengiau ikimokyklinio amžiaus vaikams Kalėdų eglutę. Tuo, esą, sukėliau triukšmą, pažeidžiau viešąją tvarką, pažeisdamas ir LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo 1966 m. V.12 d. įsaką."

Eglutė buvo surengta ne tik ikimokyklinio amžiaus vaikams,

bet ir jų tėvams. Kalėdų senelis prie kalėdinės eglutės pasveikino visus pamaldų dalyvius — tiek suaugusius, tiek vaikus. Triukšmą kėlė, kaip kalbėjo žmonės, atsiųsti netikinčių tėvų paaugliai.

1986 m. sausio 16 d. administracinė komisija, susidedanti iš pirmininko A. Apanovo, pav. G. Čiapo, sekretorės J. Lėlienės ir narės J. Smičienės, pagal nutarimą Nr. 65 nubaudė mane 50 rub. bauda. Priežastis: ant maldos namų sienos pakabintas apšviestas kryžius, šalia iliuminacija su užrašu "Sveiki sulaukę šventų Kalėdų" ir pakyla su Trakų pilies vaizdu. Po pamokslo vaikams buvo dalinami šventi paveikslėliai. Tuo buvo pažeistas LTSR administracinių teisės pažeidimų kodekso 214 str."

Administracinė komisija mano, kad apšviesta eglutė, kryžius, užrašas, pamokslas ir pakyla, ant kurios nupieštas Trakų pilies vaizdas, neturi ryšio su kulto atlikimu. Žodį "kultas" 1985 m. Tarptautinių žodžių žodynas aiškina taip: "... garbinimas, religiniai veiksmai... giesmės."

Taigi, religinis kultas — tai Dievo garbinimas, o apšviestas kryžius, pasveikinimas, pamokslas (kurį, tarp kitko, sakiau ne aš), tikinčiųjų giesmės ir šventi paveikslėliai — argi ne Dievo garbinimo formos? O kaip Dievą bažnyčioje ir šventoriuje garbinti, nustato ne vykdomasis komitetas, bet dvasinė vyriausybė. Mūsų bažnytėlė maža, didžiųjų švenčių metu daug žmonių nesutelpa, todėl tenka paruošti sveikinimui šventorių.

Pamaldose dalyvavo mišri publika, t.y., ne tik vaikai, bet ir jų tėvai. Čia jie visi meldėsi pagal Kalėdų šventės tradicijas: juos visus pasveikino Kalėdų senelis. Šias Kalėdų eglutės ir Kalėdų senelio religines tradicijas ėmė pamėgdžioti ir tarybinė mokykla: eglutę perkėlė į Naujus Metus. O Kalėdų senelį pavadino Seniu Šalčiu. Todėl joks sveiko proto žmogus ir joks įstatymas negali Kalėdų eglutės, Kalėdų senelio tradiciją laikyti nusikaltimu. Jei ši tradicija bloga, baustina, tai kodėl ją pasisavino tarybinė valdžia?

Argi tokie užpuldinėjimai, baudimai nekompromituoja pačių pareigūnų? Kurioj kitoj valstybėje baudžiama už tokius nekaltus dalykus?

(...) Prašau atšaukti paskirtą baudą ir patvarkyti, kad pareigūnai nebekartotų tokių, juos kompromituojančių, išsišokimų.

Alytus, 1986.I.30.

* * *

Ūdrija (Alytaus raj.). Praėjusią vasarą už vaikų katekizaciją 50 rub. bauda buvo nubaustas Ūdrijos klebonas kun. Vytautas Insoda.

* * *

Tytuvėnai (Kelmės raj.). 1985 m. rugpjūčio 21 d. į Tytuvėnų bažnyčią, kur dirba kan. Liudvikas Semaška, rinkosi kurso draugai, 1948 m. baigę Kauno Kunigų seminariją. Iškilmingose pamaldose dalyvavo daug tikinčiųjų, tarp jų nemaža dalis jaunimo. Po iškilmių jaunimas pasveikino kunigus, įteikė gėlių. Visa tai buvo fotografuojama. Po pamaldų prie fotografo prišoko saugumietis, atėmė foto aparatą, apšvietė juostas ir, prigrasinęs daugiau nefotografuoti, pasitraukė.

* * *

Balbieriškis (Alytaus raj.). 1985 m. spalio mėnesį Balbieriškio bažnyčioje prel. Mykolo Krupavičiaus 100-jų gimimo metinių proga jo giminės ir artimieji užprašė šv. Mišias. Jas aukojo ir pamokslą pasakė Alytaus dekanas, Balbieriškio klebonas kun. Juozas Berteška. Valdžia tai palaikė dideliu nusikaltimu. Už prel. M. Krupavičių laikyti šv. Mišių negalima, — mat jis, anot pareigūnų, antitarybininkas. Už šį "nusikaltimą" kun. J. Berteška buvo valdžios išbartas.

* * *

Širvintai. 1986 m. kovo 18 d. į Širvintų raj. vyk. k-tą buvo sukviesti rajono parapijų bažnytiniai komitetai. Įgaliotinis P. Anilionis pustrečios valandos aiškino susirinkusiems XXVII partijos suvažiavimo medžiagą, akcentuodamas pilną tikėjimo laisvę. Tikintiesiems paklausus, ar jie gali kaimuose be kunigo rengti gegužines pamaldas, įgaliotinis griežtai užprotestavo. Be to, prelegentas barė susirinkusius dėl Vėlinių eisenų į kapines ir kaip

pavyzdį paminėjo Kiauklių parapiją, kuriosklebonas kun. R. Puzonas už eiseną į kapines nubaustas 50 rub. bauda, o Čiobiškio parapijos klebonas kun. Kąstytis Krikščiukaitis nubaustas 30 rub. bauda.

* * *

Kaunas. 1986 m. sausio 15 d. į Kauno miesto vyk. k-tą pas pirm. pav. Kazakevičių buvo iškviestas Kauno m. Petrašiūnų šv. Pauliečio bažnyčios kleb. Albinas Graužinis ir Karmelitų šv. Kryžiaus kleb. kun. Kazimieras Statkevičius. Pirmininko pavaduotojas kaltino kunigus, kad jie globoja ekstremistus, leidžia bažnyčiose rinktis įvairioms jaunimo sueigoms ir t.t. 1985 m. gruodžio 29 d. bažnyčiose surengtą Kalėdų senelio šventę pavaduotojas piktai vadino antitarybiniu spektakliu. Klebonai paaiškino, kad prie bažnyčiose papuoštų eglučių rinkosi parapijų tikintieji su savo vaikais... O kokia eglutė be senelio? Kaip prie visų eglučių, taip ir čia, vaikai deklamavo eilėraščius. Kazakevičius reikalavo, kad klebonai uždraustų bažnyčiose reikštis ekstremistams (kaip pavyzdį paminėjo A. Raižytę), neleistų rinktis jaunimui ir neorganizuotų jokių spektaklių. Petrašiūnų klebonas kun. A. Graužinis paaiškino, kad A. Raižytė dirba bažnyčioje, darbą atlieka gerai. Pavaduotojas užsirūstino: "Žinom, kaip ji dirba!" — šaukė Kazakevičius, — tegul valo bažnyčią ir atlieka tai, kas jai priklauso, o neorganizuoja įvairiomis progomis antitarybinius spektaklius, vadovauja jaunimui!" Pavaduotojas priminė klebonui Graužiniui praėjusių metų velykinę procesiją, kurioje adoruotojos, pasipuošusios žaliais, geltonais, raudonais rūbais nešė juostas, už ką klebonas pavasarį buvo kviečiamas pas Kauno m. Panemunės raj. vyk. k-to pirm. pav. Bužinskienę ir RRT įgaliotinį P. Anilionį.

* * *

(P. Anilionis savo melų propaganda "šviečia" Šiaulių tikinčiuosius, kad jie turį lygias teises su ateistais):

Šiauliai. 1986 m. kovo 20 d. atvykęs į Šiaulius RRT įga-

liotinis "švietė" Šiaulių miesto ir rajono religinių bendruomenių dvidešimtukus. Anilionis aiškino KP suvažiavimo nutarimus kuriuose iškeliamas visapusiškas tikinčiųjų lygiateisiškumas su ateistais. Niekas neturi teisės persekioti ar teisti asmenis dėl jų įsitikinimų. Niekas neturi teisės įrašyti į bet kokius dokumentus ar pažymas, kad jie yra tikintys, — čia yra kiekvieno sąžinės reikalas, — aiškino įgaliotinis. Jis net perskaitė kelis straipsnius iš Konstitucijos, kuriais garantuojama piliečių sąžinės laisvė.

Eitynės leidžiamos tik per dainų šventes, gegužės pirmąją, per revoliucijos dieną, tik jokiu būdu ne į Šiluvą, nes ten esą blogi tikslai — nuversti tarybinę santvarką.

Lektorius labai smerkė areštuotus kunigus ir, jo žodžiais tariant, kitus ekstremistus, kurie, prisidengę religija šmeižia tarybinę tikrovę. Taip pat pasakojo, kad 1985 m. Lietuvoje buvo apiplėšta 30 bažnyčių, bet piktadariai dėka tarybinių pareigūnų visi sugauti ir nubausti.

Įgaliotinis džiaugėsi, kad Šiaulių miesto bažnyčios nebuvo apiplėštos. Baigęs kalbėti, paprašė klausimų. Atsistojęs salėje Juozas Šileikis pasakė, kad netiesa, jog Šiauliuose nebuvo įsiveržę piktadariai į bažnyčias. Tai būna gan dažnai. Šią žiemą irgi buvo įsilaužę, net kelias durų spynas apdraskė, tik duris atidaryti nepavyko, tuomet išdaužė langus, sugadino vitražus ir virvių pagalba susileido į vidų, bet šeimininkavo neilgai — lendant prie tabernakulio, įsijungė signalizacija, reikėjo bėgti, paliekant ne tik laimikį, kurį jau buvo pasiruošę, bet ir savo plėšimo įrankius, specialų maišą ir virves ant langų. Pas mus tokių piktadarių niekas neieško, o jei tikintieji patys sugauna ir atveda į miliciją, vis tiek jų niekas nebaudžia, — kalbėjo J. Šileikis.

Prieš keletą metų Šiaulių šv. Petro ir Povilo bažnyčioje ant altoriaus bažnyčios tarnai pastebėjo rusų tautybės moterį, besidairančią ką nors vertingesnio pavogti. Minėta "viešnia" buvo nugabenta į miliciją. Tarybiniai pareigūnai tik pareikalavo, kad vagilka atsiprašytų kleboną. Tuo viskas ir baigėsi.

Kitą kartą, dienos metu, 4 jaunuoliai bažnyčioje prisirinko, kas tik jiems patiko, daugiausia kilimų. Šventoriuje juos pastebėjo bažnyčios tarnai — vienas buvo sugautas. Išsigandęs išdavė ir kitus. Viskas buvo perduota milicijai. Bažnyčioje dirbantiems

daug kartų teko lankytis milicijoje, kol pagaliau jiems paaiškino, kad minėti jaunuoliai nieko nepadarė, neįvykdė jokio nusikaltimo, jie veikė ateistiniais pagrindais.

Toliau J. Šileikis užprotestavo, kad netiesa, jog nerašoma į dokumentus, kad yra tikintis. Aš su džiaugsmu sutikčiau, kad mano pase būtų atžyma, jog esu katalikas... O mano visiems trims vaikams, besimokantiems V vidurinėje mokykloje, charakteristikose atžymėta, kad jie tikintys ir dargi fanatiškai, o dukters Vitos charakteristikoje apibūdinta visa šeima — "mergaitė giliai tikinti, visa šeima tvirtai laikosi religinių įsipareigojimų, o tėvas tuo viešai didžiuojasi. Individualūs pokalbiai ir auklėjimas nedavė jokių rezultatų."

J. Šileikio kalba nepatiko įgaliotiniui, ypatingai, kad paminėjo rusų tautybės moterį.

Be to, įgaliotinis piktinosi Mečislovu Jurevičiu, kuris, anot jo, kruvinomis rankomis ir, atsėdėjęs 25 metus, nepasitaisė, — vadovavo Meškuičių (į Kryžių kalną) eisenai ir buvo nubaustas trims metams kalėti.

* * *

Mosėdis (Skuodo raj.). 1985 m. gruodžio mėnesio naktį iš 30 d. į 31 d. iš Mosėdžio bažnyčios šventoriaus vartų buvo pagrobtos statulėlės: Mykolo Archangelo, tikinčiųjų labai branginama, ir šv. Florijono. Vagys atsinešė kopėčias ir, pasiėmę statulėles, paliko jas prie vartų. Nors statulėlės yra saugomos valstybės kaip dailės paminklai, tačiau valdžia nelabai jų ieško.

Tuo pačiu metu buvo apiplėštos ir kitos Žemaitijos koplytėlės.

* * *

Musninkai (Širvintų raj.). 1986 m. vasario 13 d. Musninkų parapijoje buvo laidojamas Paširvinčio kaimo gyventojas Leonas Sadzevičius. Velionio dukra Raudeliūnienė dirba rajoninėje Širvintų ligoninėje LCR skyriaus vedėja. Rajono partijos sekretorius perspėjo gydytoją Raudeliūnienę, kad ši, laidojant tėvą, neitų į bažnyčią, priešingu atveju,. — tegul rašo pareiškimą išeiti iš darbo.

* * *

(Skaudvilės vidurinės mokyklos mokinius užrakino mokykloje, kad jie nedalyvautų kun. S. Sakučio laidotuvėse):

Skaudvilė (Tauragės raj.). 1986 m. vasario 21 d. mirė kun. Stanislovas Sakutis. Kunigą pašarvojo bažnyčioje, kur kasdien rinkosi minios žmonių, ypatingai vakarais. Norint sutrukdyti tikinčiųjų dalyvavimą pamaldose, sekmadienį vasario 23 d., buvo surengta apylinkės žiemos šventė. Bet bažnyčia buvo vis tiek pilna žmonių. Sekmadienį giedoti "Kalnus" už mirusįjį nutarė Adakavo tikintieji. Valdžia tą vakarą paskelbė adakaviečiams nemokamą koncertą kultūros namuose. Autobusai į koncertą žmones vežė taip pat nemokamai. Tikintieji pasinaudojo proga nuvažiuoti į Skaudvilę, bet nuėjo... į bažnyčią, ir salė, kur turėjo vykti koncertas buvo tuščia. Vasario 25 d., laidotuvių dieną, Vaidilų tarybinis ūkis įpareigojo visus dirbančius pasirašyti, kad dalyvaus ūkio ataskaitiniame susirinkime. Autobusas vežiojo žmones, bet žmonės ir šį kartą nuėjo į bažnyčią. Mokykloje mokiniai buvo įspėti, kad už dalyvavimą kunigo laidotuvėse skaudžiai nukentės. Uolesniems bažnyčios lankytojams mokytojai pakuždėjo: "Ateikite rytą į mokyklą, užsirašykite, kad esate, o vėliau — po pamokos kitos, niekieno nepastebėti, nueisite į laidotuves." Bet, mokiniams susirinkus, mokykla tapo kalėjimu: mokinių knygos buvo užrakintos, išėjimus saugojo mokytojai, o mokiniai buvo suvaryti į salę susirinkimui. Paprastai, per pertraukas mokiniai bėgioja į parduotuves, tą dieną niekas negalėjo išeiti. Nežiūrint visų priemonių, laidotuvėse dalyvavo didelės minios tikinčiųjų.

Po laidotuvių miesto vykdomojo komiteto pirmininkė Bernikienė; siuntė raportus aukštesnėms instancijoms apie laidotuvių dalyvius.

* * *

(Kiauklių klebonas kun. R. Puzonas nubaustas už ruošimą Vėlinių procesijos, kuri buvo sutrukdyta):

Kiaukliai (Širvintų raj.). 1985 m. lapkričio 18 d. į Širvintų rajono vykdomąjį komitetą buvo sukviesti Kiauklių bažnytinio komiteto nariai: Stasys Andrikonis, Vytautas Janusevičius, Stasys Barkauskas, Juozas Maukla, Vaclovas Dijokas. Juos priėmė RRT atstovas Kizas. Kartu buvo vienas nepažįstamas pareigūnas. Kizas piktinosi viskuo: eisena į kapines, vaikų katekizacija, pamokslais, kuriuose buvo minimi kunigai — kaliniai. Komiteto nariai drąsiai gynė savo kleboną, — aiškindami, kad Vėlinių procesija niekam netrukdo, o dėl varpų skambinimo, kurie būk tai trukdė mokiniams pamokas, tai vis tik labiau triukšmą kėlė specialiai pasiųstos mašinos su žvyriumi paskui tikinčiųjų eiseną. Ėjimas į kapines yra daugiametė parapijos tradicija ir tikintieji reikalavo, kad klebonas eitų kartu. Parapijiečiai aiškino, kad klebonas kun. R. Puzonas jiems labai geras: vienodai traktuoja visus parapijiečius, visur, kur tik gali, padeda, o valdžios priekaištai — tai tik niekuo nepagrįstas tuščias kerštavimas.

Valdžios atstovas išdrįso meluoti, kad tik jų parapija iš visų Lietuvoje esančių parapijų surengė Vėlinių procesiją. Šmeižė suimtus kunigus, taikydamas, kad jie iš sakyklų ragine šaudyti komunistus.

Lapkričio 22 d. parapijos komiteto nariai išsiuntė RRT įgaliotiniui ir "Valstiečių laikraščio" redakcijai skundą dėl sutrukdytos Vėlinių procesijos. Po protestu pasirašė 57 žmonės. Gruodžio 25 d. parapijos komitetas gavo P. Anilionio atsakymą, kad jų skundas persiųstas svarstyti Širvintų rajonui. "Valstiečių laikraštis" gruodžio 21 d. atsakė kiaukliečiams straipsniu "Iš nepaskelbtų laiškų", apkaltindamas katalikų bendruomenės vadovus ir kun. R. Puzoną religinių nuostatų pažeidinėjimu.

Gruodžio 18 d. į parapijos kleboniją prisistatė apylinkės pirmininkas Vladas Karaliūnas su keliais darbuotojais ir perskaitė Kiauklių aštuonmetės mokyklos mokytojų raštą, prašant jį uždrausti klebonui skambinti varpais darbo dienomis nuo 9 iki 16 val., atseit, trukdo pamokas. Klebonas paaiškino, kad paskirti laidotuves kitu metu nėra galimybių. Pirmininkas surašė aktą dėl Vėlinių procesijos.

1985 m. gruodžio 25 d. — pirmąją šv. Kalėdų dieną, kun. R. Puzonas buvo kviečiamas atvykti į rajoną, kur bus svarstoma

jo administracinė byla. Kunigas į rajoną nenuvyko, nuvykę kai kurie bažnytinio komiteto nariai sumokėjo 10 rub. baudą už Vėlinių procesiją.

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

Šiauliai. 1983 m. rugpjūčio 28 d. Šiaulių raj. Švietimo skyriaus metodistas Jonas Jurevičius buvo pakviestas pas Švietimo skyriaus vedėją Krūmą. Vedėjas paklausė J. Jurevičiaus, ar buvęs per kaimyno Greičiaus laidotuves bažnyčioje. Metodistui paaiškinus, kad keliom minutėm buvo užėjęs (iš darbo išėjo leidus tiesioginei viršininkei) vedėjas pagrasino atleisti jį iš darbo už tariamą pravaikštą. Tai seniai reikėjo padaryti vien tik dėl jo brolio Mečislovo Jurevičiaus. Po kelių dienų J. Jurevičius buvo vėl iškviestas pas vedėją. Čia jo laukė rajono profsąjungos k-to pirm. Dirvonskienė, Švietimo skyriaus partsekretorė Mečvienė ir kt. Jurevičiui buvo pranešta, kad čia jam ne vieta dirbti ir rajono partijos sekretorės Abkaitės įsakymu bus atleistas iš einamų pareigų. Vedėjas Krūmas reikalavo, kad pakviestasis parašytų pareiškimą savo noru atsisakąs pareigų, kitaip į darbo knygelę bus įrašyta atitinkamas straipsnis, ir jis niekur negaus darbo. Taip metodistas J. Jurevičius, išdirbęs Švietimo skyriuje 17 m., apdovanotas LTSR Švietimo pirmūno ženkliuku ir garbės raštais buvo priverstas palikti darbą. Šiuo metu jis dirba Ginkūnų aštuonmetėje mokykloje eiliniu mokytoju.

* * *

Aukšteklė (Šiaulių raj.). 1980 m. buvo laidojamas Aukšteklės aštuonmetės mokyklos buvęs direktorius Dargužas. Kadangi velionis buvo laidojamas su bažnytinėmis apeigomis, nežiūrint jo didelių nuopelnų švietimo sistemai (pokario laikotarpiu surinkęs pinigų, pastatė mokyklą), dalyvauti mokiniams ir mokytojams buvo griežtai uždrausta.

* * *

Kiaukliai (Širvintų raj.). 1985 m. spalio 21 d. Kiauk-

lių aštuonmetės mokyklos pionierių vadovė Lapėnienė ir mokyklos direktorės pavaduotoja Kalinina į mokyklos kambarį nusivedė ketvirtokę Ingą Zvingevič. Mokytojos barė mergaitę, kam keletą kartų buvo nuėjusi į bažnyčią ir kleboniją, reikalavo pažado, kad tokie nusikaltimai daugiau nepasikartos. Mokytojos atsagstė mokinės uniformą, tikrindamos, ar ant kaklo nėra religinio medalijono. Spalio 24 d. Kalinina ir kitos mokytojos tardė I. Zvingevič, kiek kartų buvusi bažnyčioje ir klebonijoje. Inga į klasę grįžo verkdama. Tikintys mokiniai guodė ją ir skatino neišsigąsti bauginimų. Po pamokų Ingos auklėtoja Kvaksienė, mokytojai Kalinina ir Kadžiulis nuvežė mokinę į namus ir privertė jos motiną parašyti pasiaiškinimą dėl dukros "nusikaltimų". Motiną įpareigojo kasdien iš mokyklos Ingą vestis tiesiai į namus, kad tik ji nebedraugautų su tikinčiais draugais.

Tos pačios mokyklos šeštos klasės mokinį Dainių Matijošių, kuris yra tikintis ir todėl liovėsi nešioti pionieriaus kaklaraištį, barė direktorė Grigaitienė, mokytojos — Kalinina, Lapėnienė ir kitos. Lapėnienė nusivedė Dainių į klasę ir užrišo jam kaklaraištį. Kažkas jau buvo įskundęs, kad spalio 20 d. kaimyninėje Želvos parapijoje per atlaidus berniukas patarnavo šv. Mišioms, todėl mokytojos šaipėsi: "matyt, mažai meldeisi, kad šiandien parkerį pamiršai..."

* * *

L i e t u v i a t m i n k, k a d:

kun. Alf. Svarinskas	kun. S. Tamkevičius
kun. J. Matulionis	doc. V. Skuodis
V. Petkus	J. Bieliauskienė
J. Dambrauskas	B. Gajauskas
G. Iešmantas	V. Lapienis
R. Žemaitis	G. Sasnauskas
P. Pečeliūnas	ir kiti

neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

Šv. Kazimiero karstas koplyčios altoriuje

Nr. 71

Numeris skiriamas mylimam
Tautos Ganytojui — tremtiniui
J. E. Julijonui Steponavičiui,
šiais metais švenčiančiam 25 m.
tremties, 50 m. kunigystės ir
75 m. amžiaus jubiliejus

- Popiežius Jonas-Paulius II ir lietuvių tauta sveikina vyskupą Julijoną Steponavičių
- Grįžta Murovjovo-Stalino laikai
- Niekinama Motina
- Atsakymas laikraščio "Tarybinė Klaipėda" anonimui
- Kratos ir tardymai
- Mūsų kaliniai
- Žinios iš vyskupijų
- Sovietinėje mokykloje
- Nauji pogrindžio leidiniai

1986 m. rugpjūčio 15 d.

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

(Popiežius sveikina vyskupą Julijoną Steponavičių, 50 metų kunigystės sukaktį švenčiant. Pažada būti Vilniuje nors savo maldomis):

POPIEŽIUS JONAS-PAULIUS II IR LIETUVIŲ TAUTA SVEIKINA VYSKUPĄ JULIJONĄ STEPONAVIČIŲ

Garbingajam Broliui Julijonui Steponavičiui, tituliniam Antarados vyskupui,

1980 metais, minėdamas tavo 25 metų vyskupystės šventimų sukaktį, pasiunčiau tau, Garbingasis Broli, kupiną palankumo ir meilės laišką, kuriame trumpai prisiminėme tavo nueitą vyskupystės kelią, išryškinome tavo veiklą ir tarsi giesme džiugiai pašlovinome. Tavo ganytojiškas uolumas, tavo drąsa, tvirtumas negandose buvo tokie, kad tavo pagerbimas teisingai gali būti palygintas su apaštalų dorybėmis, kurių garbingume dalyvauji. Ta proga kartu su Mumis tave pagerbė ne tik tavo ganomieji, kuriais nuolatos rūpiniesi, bet ir visa Bažnyčia, kuri su liūdinčiais liūdi ir su besidžiaugiančiais džiaugiasi.

Bet štai, Garbingasis Broli, jau artinasi kitas tau ir visiems tave mylintiems malonus įvykis: tavo kunigystės penkiasdešimties metų sukaktis, kuri yra tavo turimos vyskupystės pradžia ir šaknis. Iš tikrųjų laiminga diena, nes tą dieną Dievas išsirinko tave iš daugybės žmonių kunigu pagal Jo Širdį, išskyrė tave iš kitų lyg ostiją, kad aukotumeis kartu su Jo Sūnumi, ir tą dieną paskyrė tave ištikimiausiu savo tarnu, o tu pagaliau pasiekei tokį garbingumą kaip tas, kuris naudojasi Kristaus kunigystės suteiktomis galiomis. Nuo tos dienos tu, Garbingasis Broli, Bažnyčios vardu bėrei Dievo žodžio sėklą, kuri visada nešė gerų vaisių dangui; atleisdavai nuodėmes, apvalydamas kalčių slegiamas širdis,

atnašaudavai Šv. Mišių auką, gelbėdavai nuo pikto ir apsaugodavai nuo amžinojo pasmerkimo sielas, iškeliaujančias į amžinybę ir esančias išganymo pavojuose, stiprindamas jas dieviškomis malonėmis. Visuomet gi tu rūpinaisi tikinčiaisiais kaip tėvas savo vaikais, pasiaukojančiai siekdamas kelti Dievo garbę, rūpindamasis, kad būtų laikomasi Bažnyčios nuostatų, stengdamasis padėti vargšams, kruopščiai mokydamas tikinčiąją liaudį, stiprindamas tikėjimą ir apgindamas nuo gresiančių pavojų.

Kai 1955 metais tavo kunigystė praturtėjo vyskupystės šventimais, tada kunigystės pilnatvė dar labiau padėjo augti toms dorybėms tavo sieloje, tarsi tavo kunigystė būtų apimta malonės liepsnų. Tavo sielą, kurią šv. Dvasia pašventė savo šventove, tapo krikščionių tikėjimui saugoti tvirtove, kurios negali sugriauti jokie vėjai, jokios audros, jokios negandos. Tokiu būdu, Garbingasis Broli, tikintiesiems tapai vėliava, po kuria jie rikiuojasi, o netikintiesiems — nerimu.

Galbūt tokie buvo Dievo Apvaizdos planai, kad daugiau padėtum saviesiems eidamas kančios keliu, negu būdamas visų aukštinamas ir gerbiamas. Šitaip visuomet būna šventų žmonių gyvenime, nes tautų gerovė dažnai siejama su vadų ir ganytojų dorybėmis.

Tad būk ištvermingas, Garbingasis Broli, karštai mylėdamas Dievą, šventai brangindamas tikėjimą, ištikimai jį liudydamas ir drąsiai jį išpažindamas. Šie dalykai tikrai yra tavo ir Bažnyčios garbė.

Kas Mane liečia, tai meile, malda ir bet kuriuo kitu galimu būdu būsiu garbingame Lietuvos mieste Vilniuje, ypač besiartinant 600 metų krikščionybės įvedimo sukakčiai. Tegu neišblėsta tais metais įsižiebusi šviesa, bet vis ryškiau šviečia tarsi giedrame danguje iškilęs gražus mėnulis.

Meldžiu Švenčiausiąją Mergelę Mariją, Gailestingumo Motiną, Lietuvos Globėją ir Pasididžiavimą, kad teiktų tau stiprybės, tautai pagalbos ir visuomet globotų tavo Tėvynę. Jei taip bus, tuomet visi galės gyventi ramybėje.

Baigdamas šį laišką, sveikinu tave šią džiugią dieną, nuoširdžiai dėkoju už tavo triūsą ir prašau Dievą visokeriopų malonių ir gėrybių tau ir taviesiems, suteikdamas Apaštališkąjį Palaiminimą

tau ir visiems Lietuvos vyskupams, kunigams, vienuoliams, vienuolėms ir tikintiesiems, kurie yra man nepaprastai brangūs.

Vatikanas, 1986 m. gegužės mėn. 20 d.
aštuntaisiais Mūsų Pontifikato metais
(—) Jonas-Povilas II

* * *

J. E. Vilniaus Arkivyskupijos Apaštaliniam Administratoriui Vyskupui — tremtiniui Julijonui Steponavičiui

Brangusis Vilniaus Arkivyskupijos Ganytojau, Jūsų kunigystės 50 metų jubiliejaus proga sveikiname Jūsų Ekscelenciją, dėkodami Viešpačiui už Jūsų dvasios tvirtumą ir heroišką ištikimybę Kristaus Bažnyčiai. Vilnius, 1986 m. VI.21.

Pasirašė 85 Vilniaus arkivyskupijos kunigai

* * *

Garbingasis Lietuvos sostinės Vyskupe,

Auksinio Jūsų kunigystės jubiliejaus proga reiškiame Jums, Ekscelencija, tą brolišką solidarumą ir meilę, kuria apsupti visus dėl Kristaus vardo varžomus Dvasios Vadovus ragina II-sis Vatikano Susirinkimas (Chr. D., nr. 7).

Jūsų nepalaužiama ištikimybė Kristui ir Bažnyčiai "yra mūsų garbė ir džiaugsmas" (1 Tes. 2,30).

Dar ilgus metus švieskite mums tos kilnios ištikimybės pavyzdžiu!

Kaišiadorys, 1986.VI.21.

Pasirašė Kaišiadorių vyskupijos Apaštalinis
Administratorius vyskupas Vincentas Sladkevičius
ir 68 vyskupijos kunigai

* * *

J. E. vyskupui Julijonui Steponavičiui 50 m. kunigystės jubiliejaus sukaktyje

Sveikiname Jus, Garbingasis Lietuvos sostinės Vyskupe, auksinio kunigystės jubiliejaus proga!

Viešpats Jus, Ekscelencija, per 50 kunigiškos tarnybos metų

vedė vis arčiau ir arčiau Savęs. Prieš 31 metus davęs kunigiškojo pašaukimo pilnatvę vyskupystėje, jau 25 metai kai leidžia Jums stovėti po savo kryžiumi Žagarės tremties tylumoj.

Jūsų gyvenimo kelias gyvas liudijimas Lietuvai ir pasauliui, kad ir XX-tame amžiuje Bažnyčia turi tokių Ganytojų, kurių nei mirtis, nei gyvenimas, nei angelai, nei galybės, nei aukštumos, nei gelmės, nei jokie kiti kūriniai negali atskirti nuo Dievo meilės, kuri yra mūsų Viešpatyje Kristuje Jėzuje" (Rom. 8,38).

Te didžioji Kristaus ir Jo Bažnyčios meilė palaiko Jūsų jėgas, kad dar ilgus metus galėtumėte mums šviesti kilniu ištikimybės Dievui pavyzdžiu!

Telšių vyskupas Antanas Vaičius
Telšių vyskupijos kunigų taryba
Telšių vyskupijos kunigų vardu pasirašė:
Vysk. Antanas Vaičius
Kun. Albinas Arnašius
Kun. Bronius Burneikis
Kun. Jonas Gedvila
Kun. Juozapas Gedgaudas
Kun. kan. Kazimieras Gasčiūnas
Kun. Jonas Kauneckas
Kun. Petras Puzaras
Kun. Adolfas Pudžemis
Kun. Juozas Pačinskas
Kun. Tadas Poška
Kun. Petras Palšis
Kun. kan. Juozapas Miklovas
Kun. Bernardas Talaišis

* * *

J. E. Vilniaus Arkivyskupijos Apaštališkajam Administratoriui vyskupui Julijonui Steponavičiui

Jūsų Ekscelencija Lietuvos Bažnyčios Vyskupe, Šlovingasis Jubiliate,

Su gilia pagarba ir nuoširdumu sveikiname Jūsų Ekscelenciją su kunigystės auksiniu jubiliejumi ir 75 metų gyvenimo sukaktimi.

Skaudžiais pergyvenimais turtingi Jūsų gyvenimo metai. Mums netekus Jūsų, Panevėžio vyskupijoje liko neužgydyta žaizda.

II Vatikano susirinkimas skatina būti solidariais, broliškoj meilėj apsupant visus dėl Kristaus Vardo varžomus Dvasios Vadovus.

Nors patyrėte ignoranciją iš įvairių pozicijų, bet Jūsų ištikimybė Bažnyčiai ir mūsų Tautai šviečia ir tuo Jūsų asmenybė dar didingesnė ir mums artimesnė. Žmogiška būtimi atskirti — dvasioj artimi.

Linkime, Jūsų Ekscelencija, stiprybės ištikimybėje, aukos ir Dievo meilės galia tęsti Vyskupo misiją. Ilgiausių metų!

1986.VI.21. Pasirašė 90 Panevėžio vyskupijos kunigų

Žagarė. 1986 m. birželio 29 d. Žagarės bažnyčioje suplaukę iš visų Lietuvos kampelių tikintieji minėjo J. E. Vyskupo Julijono Steponavičiaus 25 metų tremties, 50 metų kunigystės ir 75 metų amžiaus jubiliejus. Pamaldų metu pamokslus pasakė Žagarės klebonas kun. Gustavas Gudanavičius, kun. Ladislovas Baliūnas ir kun. Leonardas Jagminas. Prieš jubiliejines apeigas buvo perskaitytas Popiežiaus Jono-Pauliaus II sveikinimo laiškas vyskupui J. Steponavičiui, kuris suteikė daug džiaugsmo jubiliatui ir visiems tikintiesiems. Po pamaldų Vilniaus arkivyskupijos kunigų vardu J. E. J. Steponavičių pasveikino kun. Algimantas Keina; sveikino Joniškio dekanas bei kt. kunigai kurių buvo septyni; pasipuošęs tautiniais ir baltais rūbais jaunimas iš Vilniaus, Žagarės, Kauno, Šiaulių, Valkininkų, Prienų, Kapsuko, Kybartų, Mažeikių, Joniškio ir kitų miestų nuoširdžiai sveikino mylimą Vyskupą — tremtinį, dėkodami Dievui ir Jam už tą nuostabią ištvermę ir meilę Bažnyčiai, kurią Ekscelencija rodo šių dienų negandose ir persekiojime.

(Kai kurie kunigai ima nuolaidžiauti ateistinės valdžios reikalavimams, duodami progos P. Anilioniui sušaukti vyskupus ir vyskupijų valdytojus ir iš jų reikalauti griežtai vykdyti nepriimtinus nuostatus):

GRĮŽTA MUROVJOVO — STALINO LAIKAI

Po kunigų — Alfonso Svarinsko, Sigito Tamkevičiaus, Jono-Kąstyčio Matulionio — areštų dalis kunigų, sovietinės valdžios kolaborantai ir bailesnieji, ėmėsi platinti mintį, jog konfliktinių situacijų su bedieviška valdžia atvejais reikia daryti nuolaidas, pasigirdo balsų, išdrįsusių nuteistų kunigų pasiaukojančią veiklą laikyti neprotingais išsišokimais, o juos pačius kaltinti vienybės ardymu ir pan. Kitaip manančius ir kitaip besielgiančius vadino trumparegiais, kenkiančiais Bažnyčios vienybei. Pakitusią dvasinę atmosferą kunigų tarpe greitai pastebėjo valdiški bedieviai. Viename ankstesnių pokalbų su kunigais RRT įgaliotinis Petras Anilionis pabrėžė, kad po kun. A. Svarinsko ir kun. S. Tamkevičiaus areštų atmosfera kunigų tarpe pagerėjo, ir akcentavo, jog tai neabejotinai teigiamai atsilieps visai Katalikų Bažnyčiai. Kad baimė ir nuolaidžiavimas valdiškiems bedieviams, dangstomas apgaulingu žodžiu "diplomatija", pagreitino Murovjovo-Stalino laikų grįžimą, liudija 1986 m. birželio 17 d. Vilniuje vykęs RRT įgaliotinio P. Anilionio susitikimas su Lietuvos vyskupais ir vyskupijų valdytojais.

1986 m. birželio 27 d. RRT įgaliotinis P. Anilionis į Vilniaus Kuriją sukvietė visus Lietuvos vyskupus ir vyskupijų valdytojus tradiciniam vasaros laikotarpio "smegenų plovimui". Jei susitikimų metu su vyskupijų dekanais įgaliotinis stengėsi būti taktiškas, bandė įtikinti juos tikėjimo laisve, tai, kalbėdamas su vyskupais ir valdytojais, buvo piktas ir griežtas. Savo kalbą įgaliotinis pradėjo piktu priekaištu: "Tarp šio susitikimo dalyvių yra "Kronikos" korespondentų, kurių dėka apie praėjusį mūsų susitikimą tuoj buvo pranešta Vatikanui. Toliau sekė įvairūs priekaištai ir grasinimai, kam vyskupai netvarko kunigų ir klierikų. Seminarijoje esą bloga padėtis... Nors po pirmykščio incidento, kai du klierikai buvo milicijos sulaikyti, bandant įnešti į Seminariją J. Girniaus knygą "Žmogus be Dievo", vicerektorius Vytautas Vaičiūnas užtikrino, kad tokio pobūdžio nelegali literatūra Seminarijoje bus netoleruojama, tačiau yra žinoma, jog mašinėle perrašytos knygos ir šiandien Seminarijoje tebekursuoja. Ką sugausi-

me — bausime be pasigailėjimo! — kalbėjo P. Anilionis. Cituodamas Bažnyčios kanonus, įgaliotinis teigė, kad bažnytinė teisė draudžia kunigams kaimyninėj parapijoj laikyti šv. Mišias, sakyti pamokslus, kad tam vyskupo ar klebono leidimo nepakanka, reikia dar ir bedievių sutikimo — gauti leidimą iš rajono vykdomojo komiteto. Laikas pagaliau baigti su kunigų ekstremistų gastrolėmis po atlaidus, — karščiavosi; P. Anilionis, visi rajono leidimo neturintys gastrolieriai ir juos priimantys kunigai bus baudžiami piniginėmis baudomis, o jei nepadės, grįšime prie ankstesnės veiksmingos praktikos — bus atimami registracijos pažymėjimai, o jei nepadės, patys kunigai įdarbinti dirbti fizinį darbą. Susilauks atitinkamų nuobaudų ir kunigai, kurie finansams nurodys sumažintus religinių patarnavimų duomenis. Ypatingai P. Anilioniui nepatiko masinis kunigų suvažiavimas į Žemaičių Kalvarijos atlaidus ir Šiluvą, kur kiekvieno mėnesio 13 d. laikomos atsiteisimo pamaldos. Kam reikia kunigams eiti su procesija Kalnus, tegul eina viena liaudis. Jei ir toliau kartosis tokie kunigų ekstremistų suvažiavimai, teks realizuoti įstatymą, kad viena religinė bendruomenė gali turėti tik vienus maldos namus — būsime priversti uždaryti Žemaičių Kalvarijos koplytėles ir Šiluvos koplyčią. Pirmasis jūsų geros valios išbandymas — Žemaičių Kalvarijos atlaidai, jie turi praeiti kuo papraščiau ir tyliau, be jokių procesijų ir esktremistų sueigų, — pakeltu tonu dėstė savo reikalavimus P. Anilionis. Nors didieji ramybės drumstėjai — kun. A. Svarinskas ir kun. S. Tamkevičius — "nuraminti", tačiau atsiranda naujų, ir taip ramybė vėl drumsčiama įvairiais raštais, kuriais mokoma tarybinė vyriausybė, ekstremistai išdrįsta mokyti net jus, vyskupus, — kalbėjo įgaliotinis, — bet blogiausia, kad ekstremistų pavyzdžiu pasekė ir vyskupo Juozo Preikšos vadovaujama Lietuvos Krikšto Jubiliejaus komisija savo raštu tarybinei vyriausybei, kuriame prašoma neįmanomų dalykų: grąžinti Vilniaus Katedrą, šv. Kazimiero bažnyčią, Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčią ir t.t. Šie reikalavimai nebus patenkinti, o jei Jubiliejaus komisija ir toliau eis ekstremistų pramintais takais, uždrausime minėti Lietuvos Krikšto jubiliejų, o pačią komisiją paleisime, — gąsdino vyskupus P. Anilionis; ragino įsidėmėti, kad vienašališkų nuolaidų iš valdžios pusės nebus. Mes leidžia-

me jums Vilniuje, Kaune ir kai kuriuose kituose miestuose remontuoti bažnyčias, leidome valdiškose parduotuvėse pirkti statybinių medžiagų (P. Anilionis "užmiršo", kad pagal tarybinius įstatymus, bažnyčios pastatai — valstybės nuosavybė, taigi, leidimas juos remontuoti, net formaliai žiūrint, ne tokia jau didelė nuolaida Bažnyčiai). Į šias nuolaidas Bažnyčios privalo atsakyti nuolaidomis, — reikalavo P. Anilionis, t.y., sutvarkyti kunigus ekstremistus, uždrausti jiems važinėti po atlaidus, išvalyti Seminariją nuo nelegalios literatūros, sudrausminti peticijų ir raštų valstybinėms įstaigoms iniciatorius bei parašų po jais rinkėjus. Priekaištavo, kad iki šiol į tarybinės valdžios "nuolaidas" nebuvo tinkamai reaguota. Štai, pvz., Kretingoje, — tęsė įgaliotinis, — valstybė leido atstatyti karo metu sudegusį bokštą, nusilieti naujus varpus, tam buvo leista konsultuotis net su Demokratinės Vokietijos specialistais. O kaip už tai atsidėkojo Kretingos klebonas ir vyskupijos konsultorius kun. Bronislovas Burneikis?! Kretingoje mirus užkietėjusiam antitarybininkui, buržuazinių nacionalistų gaujų dalyviui Petrui Paulaičiui, valdžios pareigūnai prašė kleboną, kad jis nelaidotų buvusio nusikaltėio su bažnytinėmis iškilmėmis. Klebonas į prašymą nekreipė dėmesio ir suruošė iškilmingas laidotuves. Štai kaip ekstremistai atsiliepia į tarybinės valdžios pageidavimus, — priekaištavo įgaliotinis P. Anilionis. Reikėtų paaiškinti, kad a.a. P. Paulaičio laidotuvės iš bažnyčios pusės buvo tokios, kaip ir kiekvieno eilinio tikinčiojo, o į saugumiečių reikalavimą nelaidoti mirusiojo su bažnytinėmis apeigomis, klebonas teisingai atsakė: "Jis buvo praktikuojantis katalikas, mirė aprūpintas sakramentais, todėl neturiu jokio pagrindo ir teisės atsakyti religinį palaidojimą. Jis bus palaidotas taip, kaip ir kiekvienas praktikuojantis katalikas." Ne valdžios pareigūnams nustatinėti, ką galima ir ko negalima laidoti su bažnytinėmis apeigomis. Velionis P. Paulaitis buvo pašarvotas ne bažnyčioje, o namuose, nebuvo jis perrištas ir tautine vėliava, kaip kalbėjo P. Anilionis, tik ant krūtinės uždėtas tautinis kaspinas. Gedulingas pamaldas už mirusįjį laikė kun. Liudvikas Šarkauskas.

Po P. Anilionio paskaitos vyskupas Vincentas Sladkevičius iškėlė keletą klausimų: Kaišiadoryse, kalbėdamas dekanams, P.

Anilionis savo teiginius apie pilną religijos laisvę Lietuvoje iliustravo pavyzdžiais, esą tikinčių tėvų vaikai užima atsakingas pareigas, yra deputatai, kolūkių pirmininkai, institutų rektoriai. Vyskupas Vincentas Sladkevičius priminė įgaliotiniui, kad tai dar neįrodo tikėjimo laisvės, jei deputatų, direktorių postuose esantys žmonės priversti slėpti savo įsitikinimus, nes kalbama ne apie tėvus ar senelius, bet apie jų vaikus. Vyskupas V. Sladkevičius nurodė įgaliotiniui konkretų tikėjimo pažinimo ir išpažinimo laisvę pažeidžiantį faktą, kai Molėtų bažnyčioje valstybės pareigūnai grubiai užpuolė kun. J. Kaminską, beklausinėjantį vaikus katekizmo tiesų.

Kokia klasta ir apgaulė! Valdiški bedieviai "leidžia" dažyti kai kurių valdžios nusavintų bažnytinių pastatų sienas ir kartu įvairiausiais persekiojimais — grasinimais, baudomis, net areštais — daro viską, kad bažnyčios būtų tuščios...

Čia dar tik pradžia valdžios laukiamų nuolaidų... Kaip yra žinoma, vyriausias religijų reikalų tvarkytojas Tarybų Sąjungoje, Charčevas, lankydamasis Lietuvoje, yra pasakęs: "Lietuvos Katalikų Bažnyčia turi būti autohefalinė, t.y., savarankiška nuo Romos". Reikia tikėtis, kad netolimoj ateity už leidimą remontuoti vieną kitą bažnyčios pastatą, tarybinė valdžia pareikalaus ir tokios nuolaidos.

Štai kokių lengvatų atneš ta "pagerėjusi" atmosfera kunigų tarpe po kun. A. Svarinsko ir kun. S. Tamkevičiaus areštų, — kaip vyskupijų dekanams kalbėjo P. Anilionis. Į kokią "šviesesnę" (!!!) ateitį veda nuolaidžiavimas sovietinei valdžiai, įgaliotinis konkrečiai prasitarė tik vyskupams. Jei nebus rimtai pasipriešinta tokiems valdžios reikalavimams ir toliau nuolaidžiaujama, neužilgo pajusime labai skaudžias, o gal ir sunkiai atitaisomas pasekmes.

Murovjovo laikų Bažnyčios persekiojimus tarybinis istorikas R. Vėbra taip apibūdino: "Be policijos leidimo privačiose patalpose negalima buvo daryti jokių sueigų ar atlikti pamaldų... neleidžiama kunigams išvykti į kitas parapijas, o išvykus laikyti Mišių... Už šių reikalavimų nesilaikymą buvo įvesta piniginių baudų sistema". (R. Vėbra, Lietuvos katalikų dvasininkija ir visuomeninis judėjimas, V.1968).

Taigi, Murovjovo laikai grįžta! Šios bedievių užmačios daug ką baugina, kelia nerimą, gesina dvasią. Laukiame Dievo Tarno arkivyskupo Jurgio Matulaičio beatifikacijos. Ir jam teko gyventi panašiose sąlygose. Tokioje situacijoje jis drąsino savo bendralaikius: "Kas belieka daryti? Nejaugi išsižadėti savo pašaukimo? Nejaugi vis nusileidžiant ir nusilenkiant prieš visokius neteisingus, priešingus Bažnyčiai įstatymus ir norus nieko neveikti? Nejaugi išsižadėti brangiausių idealų, rūdyti kur susirietus ir susitraukus iš baimės? Jei taip elgtumės, tai susilauktume to, kad kokią dieną mums uždraustų ir katalikais būti. Ne, anaiptol ne! Turim eiti narsiai ir drąsiai keliu, kurį mums rodo Dievas, ten, kur Dievo Dvasia mus veda ir skatina eiti, į jokias kliūtis neatsižvelgiant, nieko nenuogąstaujant. Jei pilni Dievo Dvasios būsime, pagaliau viską turėsime nugalėti. Dvasios nei pančiai nesugebės surakinti, nei kalėjimai neužkals, nei ištrėmime nesulaikys. Uždek, tik, Viešpatie, mūsų širdis Tavo meilės ugnimi!"

(Nežinomas autorius gina švenčiausios Mergelės Marijos garbę, kurią ateistai rašeivos buvo įžeidę):

NIEKINAMA MOTINA

Nedera šaipytis iš visuotinai gerbiamų pažiūrų,
nes jų šalininkų tuo neįtikinsite, tik juos įžeisite.
(L. de Vovenargas, 1715-1747)

Žvelgdami į pasaulio kultūros istoriją, matome, kad per ilgus amžius visose krikščioniškose civilizacijos paliestose tautose Jėzaus Motina Marija yra tapusi kilniausio moteriškumo įasmeninimu, mergaitės ir moters gražiausiu idealu. Ji kartu ir nepaliestoji mergelė, ir Sūnaus aukai už žmoniją pritarusi kilniaširdė Motina. Išbraukime iš žmonijos kultūrinio paveikslo — dailės, poezijos, papročių — visa, kas įkvėpta Marijos nesuteptos jaunystės ir slėpiningos, neeilinės motinystės, — kaip supilkės moters ir motinos paveikslas!

Nuo IV a. Sirijos diakono Efremo himnų Marijai, per Dantę, Petrarką ir Novalį, per Adomo Mickevičiaus "Vėlinių" herojaus "Dievo Motinos vardo žeminti neleisiu!" iki šiandieninės lietuvių

tarybinės pjesės jaunuolių šauksmo bičiulei: "Tu būk Marija" — eina Marijos idealo garbė. Jos dėka kartų kartos žinojo, kur kreipti savo žvilgsnius, iš ko mokytis sielos grožio net paprasčiausioje buities ir darbo aplinkoje. Ir šiandien Jėzaus Motinos pavyzdys tebedaro kilninančią įtaką tikėjimą pažįstantiems žmonėms — tiesiog, sąmoningai, o tikėjimo nepažįstantiesiems per dailės ir muzikos kūrinius, per "Ave Maria", "Stabat Mater", "Magnificat", "Salve, Regina" — nesąmoningai.

Ir štai išsirengė į žygį prieš kilniausiąją moterį — moterų žurnalas... Pagarbą idealiajai Motinai ėmėsi griauti pedagogus rengiančios aukštosios mokyklos atstovas...* Žygio uždavinys — suminti Marijos garbę, nuplėšti jos mergystės ir dieviškosios motinystės aureolę.

Kodėl taip daroma? Nematyti jokio kito tikslo, kaip tik griauti religinį tikėjimą, nesvarbu, kokiomis priemonėmis ir kokios bus dvasinės pasekmės (neužpildoma dvasinė tuštuma). Kieno vardu — gal objektyvaus mokslo? Deja, su objektyviu mokslu straipsnyje nėra nieko bendro.

Kadangi Marijos garbę žeminančiame straipsnyje operuojama mūsų parengto Naujojo Testamento vertimo tekstais, jaučiame pareigą ir teisę atsiliepti ir bent truputį panagrinėti priekaištus.

1. Jėzaus gyvybė negalėjusi būti pradėta Šventosios Dvasios veikimu, kadangi aramėjų kalbos žodis "ruach", kaip ir lietuvių "dvasia", yra moteriškos giminės. Tarytum skaitytojai nežinotų, jog gramatinė giminė nebūtinai sutampa su lytimi (futbolo "žvaigždė" nepaliauja buvusi vyru). Antra vertus, dieviškojo poveikio lyties klausimas iš viso ne vietoje, nes kalbama ne apie fizinius santykius, o apie išskirtinį, stebuklingą veikimą, apie kurį angelas Marijai pasakė: "Dievui nėra negalimų dalykų" (Luko I,37).

2. Autorius cituoja išeivijos kultūrinio gyvenimo žurnale

---

* Vladas Balkevičius, "Šventoji šeimyna. — TM 1986, Nr. 2 ir 3. Straipsnio argumentai mažai ką turi bendra, objektyvumas autoriui mažai rūpi. Jis arba visiškai neužsimena, kad į jo kartojamus senus priekaištus seniai atsakyta, arba primityviai nusišaipo iš to, ko nenori ar nepajėgia suvokti.

"Aidai" prof. A. Maceinos atpasakotą tariamą Marijos išprievartavimo kalnuose versiją. Tikriausiai A. Maceina ten bus pateikęs ir atsakymą tam jokiais šaltiniais nepagrįstam spėjimui, bet V. Balkevičius nė žodeliu neužsimena apie tai. Matyti jam svarbu tik drumsti, o ne aiškinti. Mums ir plačiajai publikai neprieinami tie fondai, kuriuose saugomi "Aidų" komplektai, bet galime nurodyti atsakymą pačiame Naujajame Testamente. Tai Marijos ir šv. Jono Krikštytojo motinos Elzbietos susitikimo scena (Luko 1,39-56). Elzbieta sveikina savo jaunutę giminaitę kaip savo Viešpaties Motiną, o Marija atsiliepia džiūgavimo giesme "Magnificat": "Mano siela šlovina Viešpatį, mano dvasia džiaugiasi Dievu, savo Gelbėtoju..." Argi tai nuskriaustos, išniekintos mergaitės jausmai?!

3. Romos filosofas platonikas Celsas žinomas tik kaip krikščionių priešas, bet joks istorikas. Talmudas — tai "religinių, teisinių, moralinių judaizmo normų... rinkinys" (LTE 11,82), taigi tikėjimo, bet ne istorijos dokumentas. Šių dviejų šaltinių versija apie kažkokį kareivį Panterą ar Panderą kaip tariamą Jėzaus tėvą nepaneigia Marijos mergystės fakto, greičiau patvirtina visuotinį krikščionių įsitikinimą Marijos mergyste: "Panderas" ar "Panteras" yra metatezės būdu atsiradęs iš žodžio "Parthenos" — mergelė! Mat krikščionys taip dažnai kartodavo, kad Jėzus gimęs "ek Marias tės parthenou", kad krikščionių priešininkai ir užsigriebė už šio titulo savo versijai kurti. Evangelijos — šimtus kartų ištyrinėti istorijos ir tikėjimo dokumentai — kuo aiškiausiai tvirtina, kad Jėzaus gyvybės prasidėjimas buvo ypatingas, išskirtinis, be ryšio su vyru.

4. Jėzus Kristus savo dieviškąja prigimtimi (kaip Dievo Sūnus) egzistuoja amžinai. Nuo prasidėjimo Marijos įsčiose jis egzistuoja ir žmogiškąja prigimtimi. Tai nesunkiai suvokia prieš Pirmąją Komuniją katekizmo besimokantys vaikai. Jie sako: "Jėzus danguje (kaip Dievas) turi tik Tėvą, žemėje (kaip žmogus) — turi tik Motiną". Šito nepajėgia ar nenori suprasti mokytas straipsnio autorius. Iš Marijos prasidėjo žmogiškasis Kristaus kūnas, ne Jo amžinoji dievystė. Kam tada kalbėti apie tai, kad iš žmogaus negalįs gimti Dievas? Negali iš žmogaus kilti lig tol neegzistavęs Dievas. Bet jei iš Marijos pasiėmė žmogiškąjį kūną

toks Sūnus, kuris ir prieš tai buvo ir po to liko Dievas, tai Marijai tinka Dievo Motinos vardas (motinystės-sūnystės santykis — asmenų santykis!).

5. Pirmos Komunijos einantys vaikai sužino, kad Marijos titulas "nekaltai pradėtoji" reiškia tai, jog jos siela nebuvo paliesta gimtosios nuodėmės, bet nieko nesako apie jos kūno kilmę. Bažnyčia ją laiko buvus visiškai natūralią, kaip mūsų visų, ir šventuosius Joakimą ir Oną gerbia kaip natūralius, tikriausia prasme Marijos tėvus. Straipsnio autorius nusišaipo iš nekaltai pradėtosios titulo, teikdamas ir jam mergaitiško pradėjimo reikšmę. Panorėjus pulti religijos teiginius, reikėtų nutuokti, ką jie reiškia. Antraip galima apsijuokti. Ar redakcija ne per daug pasitiki savo bendradarbio kompetencija? (Beje, anonime autoriaus laikoma giesmė "Skaisčiausioji" turi žinomą autorių — vyskupą A. Baranauską).

6. "Heos hou eteken hyion — "iki (kol) ji pagimdė Sūnų" (Mato 1,23). Jungtukas "iki", "kol" kalba apie visą laiką iki nurodyto termino, bet nieko nesako apie vėlesnį laiką. Palygink: "Mergina buvo ištikima sužadėtiniui, iki jis grįžo iš karo tarnybos"; taip teigiama apie visą sužadėtinio buvimo kariuomenėje laiką, bet argi šis posakis lieptų manyti, jog vėliau ji tapusi neištikima? Ir ar pakinta posakio prasmė, pavartojus padalyvio konstrukciją: "Sužadėtiniui esant karo tarnyboje, mergina buvo jam ištikima?"* Kaip ankstesnis vertimas "jis (Juozapas) nepažino jos, iki ji pagimdė sūnų", taip mūsiškis "jam negyvenus su ja kaip vyrui, ji pagimdė sūnų", kalba apie visą laiką prieš Jėzaus gimimą ir nieko nesako, kas buvo toliau, neliepia manyti, kad vėliau buvę kitaip.

Tolesnį Marijos nepaliestumą tvirtina pirmųjų amžių krikščionijos įsitikinimas, paliudytas jau II a. žymių vyskupų bei kankinių — Sirijos Krikščionių galvos, Antiochijos vyskupo, apaštalų mokinio Ignoto (gyv. apie 50-110 m.), Ireniejaus (140-202),

---

* Plg. graikiškai parašytą Senojo Testamento 1-ąją Makabiejų knygą, 5,54; "Niekas iš jų nežuvo, iki sugrįžo ramybėje". Tiesiog nesakoma, kas buvo toliau, bet suprantama, jog grįžę juo labiau nežuvo.

Bažnyčios mokytojo Origeno (185-255) ir kitų — ir toliau sergėtas Bažnyčios. Pirmųjų amžių krikščionys ne mažiau už šiuolaikinius autorius pažinojo ir suvokė Evangeliją, ir jų įsitikinimui Marijos viso amžiaus mergystė nekliudė nei "iki pagimdė", nei "Jėzaus broliai", apie kuriuos kalbėsime toliau.

Naujojo Testamento vertėjas ir redaktorius, susipažinęs su Šventojo Rašto stilistika ir su giliai religingo žmogaus psichologija, paaiškina tą seniausią Bažnyčios tradiciją (išnašoje, ne tekste), o ne iškreipia Dievo žodį.

7. Straipsnio autoriaus asmenine nuomone, bent jau po Jėzaus gimimo turėjęs prasidėti šios Nazareto poros — Juozapo ir Marijos — intymusis bendravimas. Autoriaus asmenine nuomone, "antraip Juozapui n e b ū t ų b u v ę p r a s m ė s vesti Mariją" (mūsų pabr. — Č.K., V.A.).

Kad šiuolaikinis netikintis vyras nemato prasmės ir mano, jog nė už ką nebūtų taip pasielgęs, kaip šv. Juozapas pasielgė, tai čia jo reikalas, bet ta jo nuomonė dar neduoda jam teisės spręsti už šventąjį Juozapą. Tasai turėjo angelo praneštą religinį įpareigojimą būti juridiniu Marijos vyru, juridiniu Jėzaus tėvu ir faktiniu jų abiejų globėju. Todėl jis ir "padarė, kaip Viešpaties angelo buvo įsakyta" (Mato 1,24).

8. Straipsnio autorius ištisai ignoruoja daug istorijos ištyrinėtų faktų bei aplinkybių, pavyzdžiui tai, kad žydų tautoje gyvavo patriarchalinė santvarka, kur šeimos galva — vyras, o jam mirus — ne motina, bet pirmgimis sūnus. Taip ir šventajam Juozapui mirus, Nazareto šeimos galva liko Jėzus, o kai šis išėjo skelbti naujojo mokslo, motina, likusi viena, turėjo priimti vyriškųjų savo ir Jėzaus giminaičių globą. Evangelija nemini Jėzaus dėdžių — matyti, jų nebebuvo gyvų; mini Marijos seseris — tos tegalėjo užjausti, paguosti, bet ne viešai globoti. Liko tad Jėzaus vyresnieji pusbroliai, kurie, būdami Jėzaus motinos globėjai, nesupratę Jo darbų ir siekimų, jautėsi galį ir Jėzų "drausminti".

Patriarchalinė santvarka neleido jaunesniam broliui tvarkyti vyresnio. Kad "saviškiai" bando Jėzaus elgesį tvarkyti, tai rodo, jog jie už Jėzų vyresni. Taigi jie — netikri Jėzaus broliai, nes Jėzus pirmgimis!

Autorius nesąmoningai ar per neapsižiūrėjimą painioja prie

"drausmintojų" priskirdamas ir Motiną, tarsi ir ji būtų netikėjusi Sūnaus pasiuntinybe. Evangelija to nesako. Evangelija mini Mariją su jo "broliais" atėjus pasikalbėti su Juo, bet nemini jos ten, kur kalbama apie Jo "drausminimą".

Apaštalų darbų knyga pasakoja, kad po Jėzaus prisikėlimo tie vadinami Jėzaus broliai prisidėję prie apaštalų būrio. Vadinasi, ir juos Kristaus prisikėlimas įtikino jo dievyste. Kad artimieji paskiausiai įtikėjo, nieko nuostabaus: trukdė kasdienis ligtolinis apsipratimas.

9. Jono evangelijos prologe (Jn. 1,1-14) sprendžiamos globalinės problemos: Amžinojo Žodžio atėjimas į pasaulį ir nuodėmingos žmonijos nenoras priimti jo šviesą. Tad jis ir sako, kad kai atėjo pas savuosius kūrinius (eis ta idia), tie savieji nenori jo priimti: kai hoi idiei auton ou parelabon. Morkaus 3,21 kalba apie konkrečią situaciją, apie fizinius Jėzaus artimuosius: hoi par autou. Todėl ir verčiama Jn. 1,11 — "savieji", o Mk. 3,21 — "saviškiai". Tvirtinti, jog Jn. 1,11 kalba apie giminaičius ar motiną — labai jau nemoksliška. Bet autorius nebijo, kad skaitytojai pasitikrins N. Testamento tekste: jis išspausdintas prieš 14 metų pusdvylikto tūkstančio tiražu, o "Tarybinė moteris" turi daugiau kaip pusę milijono. Vadinasi, nebent kas penkiasdešimt galėtų pasitikrinti...

10. "Broliais" pusbrolius ne tik senovės žydai vadino* — ir dabar slavų kalbose jie taip vadinami (rus., baltarus., lenk.,: "brat", ir tik prireikus tikslinti pridedama "dvojurodnyj", "stryjeczny" ir pan.). Kad evangelijose minimi "broliai" nėra Jėzaus motinos vaikai, matyti sugretinus Mato 13,55 ir Morkaus 15,40. Šiame pastarajame tekste tarp moterų, iš tolo žiūrėjusių į nukryžiavimą, minima moteris, irgi vardu Marija, — motina Jokūbo jaunesniojo ir Jozės (Juozapo), kurie aname teskte buvo išvardyti tarp Jėzaus "brolių". Mūsų Naujojo Testamento paaiškinimuose šis sugretinimas pažymėtas, bet straipsnio autoriaus tezei jis nepalankus, tai autorius jo ir nemini, pasitenkina pirmąja citata. Vietoj dalykinės ar istorinės analizės autorius vis siūlo savo logi-

---

* Pusbroliais "broliais" vadina bent šios S. Testamento vietos: Pradžios 13,8 ir 29,12; Kunigų 10,4; 1 Kronikų 23,22.

ką: "prasminga", "neprasminga", "būtų mažareikšmė", "kokia prasmė būtų" ir pan.

11. Autoriui atrodo, jog "visiems aišku, kad sąvoka 'pirmgimis' yra prasminga tik tuo atveju, jei po pirmo vaiko būna dar ir daugiau gimusiųjų". Ar ne per drąsiai autorius kalba "visų" vardu? Gal jis mano, kad visi žurnalo skaitytojai nieko nenutuokia apie pirmgimystės religinę ir teisinę reikšmę izraelitų-žydų tautoje? Vyriškosios lyties pirmgimiai turi būti paskiriami Viešpaties garbei (Išėjimo 13,23), pirmgimis — ir paveldėtojas, ir giminės tęsėjas, ir šeimos galva po tėvo mirties. Ir Jėzus ne "perkeltine prasme" pirmgimis, o pačia tikrąja (jis gi ne antras..., ne penktas, ne devintas...). Jei kam negana izraelitų teisės nuostatų, priminsime faktą: Artimuosiuose Rytuose 1930 m. yra rastas Kristaus laikų antkapinis įrašas, kur pagerbiama motina mirusi gimdydama pirmgimį, taigi, vienatinį sūnų.

Neapdairus priekaištas, kad Mato 1,25 vertime praleidome žodį "pirmgimį". Pakanka žvilgtelėti į kritinį graikiškąjį N. Testamento leidimą, kad sužinotume, jog šio žodžio nėra pagrindiniuose Mato evangelijos nuorašuose (pvz., The Greek New Testament Edited by Kurt Alland etc. UBS 3 1975). Kodėl gi autorius nepamini, jog šį žodį ramiausiai palikome Luko 2,6?

12. Autorius ne tik šališkai parenka citatas — vienas mini, kitų, tą patį klausimą liečiančių, nemini, bet ir savavališkai jas kapoja. Štai epizodas iš Jėzaus vaikystės. Dvylikametis Jėzus po Velykų švenčių pasilieka Jeruzalės šventykloje. Kai trečią dieną Jį ten suradusi Motina priekaištauja, Jis atsako: "Kam manęs ieškojote? Argi nežinojote, kad man reikia būti savo Tėvo reikaluose?" (Luko 2-49). Autorius nusitveria tik pirmosios Jėzaus atsakymo dalies — "kam manęs ieškojote?" — manydamas ją būsiant tinkamą paremti jo tezei apie neklusnų, "namų nekliūvantį" berniuką, o praleidžia antrąją dalį, rodančią ne vaikišką Jo savimonę. Iš tos antrosios dalies matyti, kad dvylikametis Jėzus jau žino neturįs žemėje tėvo, esąs Dievo Sūnus ir turįs būti dangiškojo Tėvo reikaluose! Viena eilute žemiau trumpai nusakyti tolesni Jėzaus santykiai su Motina ir šv. Juozapu: "Jėzus iškeliavo su jais ir grįžo į Nazaretą. Jis buvo jiems klusnus" (Luko 2,51). Pacitavęs ilgą susitikimo šventykloje sceną, autorius nerado rei-

kalo temą išsemti iki galo, o Redakcija to iš jo nepareikalavo.

13. Jėzaus papasakotas palyginimas apie klusnų ir neklusnų sūnų (Mato 21,28-31) rodo, kad viešumoje vaikai į tėvą kreipiasi žodžiu "viešpatie" (pone). Posakis "kas man ir tau?" buvo dažnai vartojamas įvairiopa reikšme, tikroji jo prasmė būdavo aiški iš konteksto ar tono. Lygiai pagarbus ir kreipimasis į Motiną — "moterie" (ponia). Jėzaus žodžius "o kas man ir tau, moterie?" motina suprato palankiai, nes čia pat pasakė tarnui: "Darykite, ką tik Jis jums lieps" (Jono 2,5).

Ne mandagumas, o iškilmingas buvo ir Jėzaus kreipimasis į stovinčią po Jo kryžiumi motiną ir mylimąjį mokinį Joną: "Moterie, štai tavo sūnus!" — "Sūnau, štai tavo motina!" (Jono 19,26-27). Šie žodžiai parodo du svarbius dalykus: viena, Jėzus kentėdamas ir mirdamas neužmiršta motinos, nepalieka jos ne itin meilių giminaičių globai, o tarsi testamentu paskiria jai mylintį globėją; antra, šis testamentinis aktas aiškiausiai patvirtina faktą, jog Marija neturėjo daugiau vaikų, išskyrus Jėzų, nes šis mirdamas turi parūpinti jai globėją.

Išvados — liūdnos.

Viena: autorius nesusipažinęs su graikiškuoju Naujuoju Testamentu, kuriuo bando remtis. Taip pat nėra išsiaiškinęs senovės izraelitų papročių bei įstatymų ir daugelio katalikiškosios teologijos sąvokų, smarkiai šlubuoja jo logika ir mokslinis sąžiningumas.

Antra: populiariausias Tarybų Lietuvos žurnalas, mėgstamas ypač už madas, namų ūkio bei šeimos santykių patarimus, išeinantis dviem kalbomis, turintis daugiau kaip pusės milijono egzempliorių tiražą, taigi aplankantis ko ne kiekvieną lietuviškai ar lenkiškai kalbančią šeimą, pasirodo labai negerbiąs savo skaitytojų (didžiulė jų dalis — tikintieji!), nes išspausdino įžeidžiamu, pašaipiu tonu parašytą labai menką rašinį, kurio reikėtų gėdytis. Tiesa, girdime, kad daugelis skaitytojų, ypač inteligentų, turi imunitetą antireliginei propagandai ir paprasčiausiai neskaito antireliginių straipsnių (ypatingai šio autoriaus), nesitikėdami rasti juose objektyvios informacijos. Mažiau išsilavinusiuose sluoksniuose yra daugiau žmonių, neatpratusių bent iš dalies tikėti bet kokiu spausdintu žodžiu. Skelbdama tokį paviršutiniškai suregztą

straipsnį, Redakcija parodė, kad savo skaitytojus laiko ir neišlavintais, ir nekritiškais.

Tikintieji apskritai gal ir galėtų džiaugtis, kad jų pažiūros (įsitikinimai) puolamos taip nekvalifikuotai. Bet tikintieji ir Bažnyčia neabejingi tautos kultūrai ir teisėtai trokšta, kad idėjinė kova (jei ji neišvengiama) būtų vedama garbingai, kad verčiau ji taptų kultūringu dialogu.

Galime tik apgailestauti, kad šviesųjį Marijos — mergaitės, motinos — idealą ėmėsi niekinti moterų žurnalas ir kad tokių abejotinų bei etinių kvalifikacijų žmonėms, kaip kalbamojo rašinio autorius, pavedama auklėti būsimus Lietuvos pedagoginius kadrus.

Kunigas Česlovas Kavaliauskas
Naujojo Testamento vertėjas
Kunigas Vaclovas Aliulis
Naujojo Testamento vertimo redaktorius

Molėtų Joniškis-Vilnius
1986 m. balandžio 30 d.

(Ateistai, iškraipydami tiesą, nori pateisinti Klaipėdos bažnyčios pavertimą fisharmonijos sale):

ATSAKYMAS LAIKRAŠČIO "TARYBINĖ KLAIPĖDA" ANONIMUI

"Ką galima pagalvoti, pamačius ištisus lapus, primargintus parašų", — klausia "Tarybinės Klaipėdos" skaitytojus tūlas anonimas savo straipsnyje "Triukšmas, melagystės ir dievo įsakymai" ("Tarybinė Klaipėda", 1986.IV.5.).

Ką turėtų pagalvoti normalus, sveikai galvojantis žmogus? Jis visų pirma pagalvos, kad raštas, matyt, yra labai svarbus, jei jį savo parašais remia tokia daugybė žmonių, ir tuojau įniks gilintis į rašto turinį. Deja, šio anonimo negalima priskirti prie tokių protingų žmonių, mat jis visų pirma puola domėtis... parašais: ar jie "tvarkingi, atitinkantys raštvedybos abėcėlę", ar tikslios pavardės, ar yra pasirašiusiųjų adresai, pareigos?... Taigi jį domina ne reikalo esmė, o formalioji pusė. Galima todėl pagal-

voti, kad susitikome formalistą, biurokratą, kurių mūsų įstaigose, deja, netrūksta.

Toliau skaitydami anonimą, priversti daryti dar liūdnesnes išvadas — rašo piktavalis žmogus, kuriam nerūpi tiesa, teisingumas, o visom priemonėm gina ir teisina akivaizdų neteisingumą, žiaurią skriaudą, gėdingą skandalą — tarybinės valdžios įvykdytą Klaipėdos bažnyčios, pastatytos tikinčiųjų lėšomis, užgrobimą. Anonimas retoriškai šaukia: "Laikas, išties laikas visiems klaipėdiečiams sužinoti, kas rašoma jų vardu." Juokingas susirūpinimas! Jau seniai, beveik dvidešimt metų, ne tik klaipėdiečiams, bet ir visai Lietuvai, net plačiai pasaulyje žinoma, kad bedieviai atėmė iš tikinčiųjų gražią Marijos Taikos Karalienės bažnyčią ir pavertė ją filharmonijos sale žino, kad Klaipėdos tikintieji netelpa per pamaldas senoje mažoje bažnytėlėje; žino, kad ieškoma teisingumo įvairiose instancijose, prirašyta šūsnys raštų, pareiškimų, skundų, surinkta šimtai tūkstančių parašų... Žino ir tai, kad visa ši tikinčiųjų teisinga ir atkakli kova iki šiol atsimuša į nežmoniškai buką bedievių nejautrumą.

Kodėl straipsnio autoriui taip reikalingi parašai? Kodėl jis klausia: "Kur gi tikslios pavardės, kur adresai, pareigos?", kai tuo tarpu pats ne tik darbavietės, pareigų, gyvenamos vietos nenurodė, pavardės nepasisakė, bet ir "susukto parašo" nepadėjo? Kam reikalingi tikslūs adresai, pavardės ir darbavietės KGB — žino ne tik tikintieji, bet ir visi tie — netikintys ar indiferentai — kurie bando kokiu nors būdu ginti tiesą. KGB-istams tai orientyras, kuriuose namuose reikia padaryti kratą, kurį darbuotoją galima terorizuoti tol, kol šis išsigins savo parašo ar, nesutikus paklusti, teks pažeminti pareigose. O ką daryti saugumiečiams su tais, kurių parašų tiksliai neįskaito ir neturi galimybės terorizuoti? Atrodo šis klausimas nesvetimas ir anonimui: "O kas gali iššifruoti ištisus lapus kringelių? Kas juose slypi?" Čia norėtųsi sustoti ir dar kartą paklausti: O kas gi slepiasi po anonimo kauke?

Anonimas piktinasi, kad peticijose "klaipėdiečių vardu reikalaujama kad Klaipėdos filharmonija turi būti... bažnyčia". Visų pirma, norėtųsi anonimą visų klaipėdiečių ir Lietuvos tikinčiųjų vardu paprašyti nepainioti tiesos — ne "filharmonija turi būti... bažnyčia", bet **bažnyčia** neturi būti paverčiama filharmonijos

sale, kai tikintieji tuo pačiu priverčiami naudotis ankštomis, bažnyčiai netinkančiomis patalpomis. Straipsnyje naiviu suktumu, klasta, akiplėšišku melu viskas panašiai iškreipiama, neslepiamas noras įgąsdinti tikinčiuosius, kurie vis dar ieško tiesos ir teisingumo.

Ir taip anonimo plunksna tikinčiųjų teisėtus reikalavimus paverčia "melagingais pagrindais durstomais ir klijuojamais skundais", "mįslingais" (!), "paslaptingais" (!) ir "pretenzingais" laiškais; raštų rašymą ir parašų rinkimą vadina klaipėdiečių kurstymu, tvarkos ardymu, Tarybų valdžios šmeižimu, sąmyšio kėlimu, išpuoliais, neteisėtais veiksmais parašai po pareiškimais atsiranda dažniausiai "melagingai išvilioti", suklastoti, kažkokios "apgavystės" dėka o ir patys parašai ne parašai, bet mandriausiai susukti kringeliai ir ne pasirašyti, o "patėplioti"... Net ir pačios bažnyčios statyba kitados buvo "ne statyba, o ištisa įstatymų pažeidinėjimų, sukčiavimų, paprasčiausių vagysčių virtinė"...

"Nors laiko prabėgo nemažai, bet ir šiandien gali atsirasti paprastų darbininkų, kuriems taip ir liko nesumokėta už suderėtą bei atliktą darbą", — dejuoja anonimas. Iš tiesų, verta susimąstyti: kodėl, atėmę tikinčiųjų lėšomis pastatytą bažnyčią, neteisingai nubaudę bažnyčios statybą organizavusius kunigus, valdžios pareigūnai "užmiršo" atsilyginti už darbą visiems bažnyčios statytojams, kuriems tik dėl bažnyčios konfiskavimo ir kunigų arešto galėjo likti pilnai neatlyginta už jų darbą?! Ar šis faktas nežemina valdžios pareigūnų ir ką mąstė anonimas, išdrįsęs rašyti, kad darbininkams taip ir liko nesumokėta??? Leiskite dar kartą paklausti: Tai kodėl gi taip ilgai nesumokate?!

Klasta slypi visur: "Kas turi teisę rūpintis bažnyčios reikalais? — klausia anonimas. Ir atsako: "Be abejonės — vien tikrieji jos šeimininkai. Tuo norima nušalinti tikinčiąją liaudį nuo rūpinimosi bažnyčios reikalais, liaudį, kuri, kaip pas mus sakoma, yra tikroji mūsų gyvenimo šeimininkė. Pripažinti vieninteliu bažnyčios šeimininku Komitetą ar jo pirmininką yra labai patogu Bažnyčios priešams, kurie yra pasilikę sau teisę jį šalinti ar išrinktąjį netvirtinti, jei jis nepatinka valdžios pareigūnams. Taigi, su vienu pirmininku lengva susitvarkyti... Menkinti, žeminti parašų rinkėjus vien todėl, kad jų "nejaunas amžius", "neperdidžiau-

sias išsilavinimas", "kukli profesija" (taksi vairuotojas) darbo žmonių valstybėje — tikrai netinka, tuo užgaunama asmens garbė ir orumas. Juo labiau nenusipelno jie ir apgavikų, klastotojų vardo.

"Iš viso to kyla dar keli klausimai: kas šiuos žmones skatina veikti gana kryptingai, kas juos pamoko ir remia?" — vėl klausia anonimas. Jeigu jis iš tikrųjų nežino "kas?", tai siūlome jam priimti tikinčiųjų įsitikinimą: skatina veikti padaryta tikintiesiems skriauda, smurtas, skatina priešintis melas, neteisybė, klasta (viso to stebėtinai daug yra net ir mažame anonimo straipsnyje), nes sveika žmogaus prigimtis nenori susitaikyti su blogiu ir siekia gėrio — tiesos, teisingumo laisvės šiuos žmones pamoko "kryptingai veikti" jų krikščioniška sąžinė ir remia — Dievas! O tikinčiųjų entuziazmas, kovojant su skriaudomis ir neteisybėmis, "apmokamas" valdžios pareigūnų ir saugumiečių grasinimais, bausmėmis, paromis, areštais, kalėjimu, lageriais ir net mirtimi...

Baigiant šį straipsnį, norėtųsi paprašyti autorių — anonimą atsakyti ne tik į Klaipėdos tikinčiuosius, bet ir visos Lietuvos tikinčiuosius dominantį klausimą. Kada gi pagaliau bus grąžinta pačių tikinčiųjų aukomis pastatyta Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčia? Ar ir toliau tikintieji į ją turės tik tiek teisės, kad, nusipirkę bilietą, galės išklausyti koncertą? Jei nežada grąžinti bažnyčios, tai gal bent į jos statybą sudėtas lėšas derėtų grąžinti Klaipėdos tikintiesiems? Juk vogti draudžia ne tik 10 Dievo įsakymų, bet ir TSRS bei LTSR Konstitucijos.

Autorius siūlo peticijų rašytojams "pasikartoti 10 Dievo įsakymų ir 7 didžiąsias nuodėmes". Artimo meilė reikalauja nežinantį pamokyti, — perskaitykite TSRS ir LTSR Konstitucijas ir tik tada rašykite panašius straipsnius. Jei ir po to nepakeisite savo nuomonės dėl neteisingo Klaipėdos bažnyčios konfiskavimo, — jūsų straipsnis bei požiūris ne tik į Klaipėdos bažnyčią liečiančių peticijų rašymą, bet ir kitų atžvilgiu, kurios gina elementarias tikinčiųjų teises, yra suprantamas, — jūs priklausote tai "išrinktajai" visuomenės grupei, kuri, būdama "grynai tarybiška", tikinčiuosius laiko už įstatymo ribų. Gal tai ir yra atsakymas į klausimą: kodėl jūs anonimas...

(Juozas Kazalupskas Kaune buvo tardomas 3 kartus. Kratos metu atimta religinė literatūra, "Rūpintojėlis" ir kiti daiktai):

Kaunas. 1985 m. balandžio 24 d. kauniečio kariškio Juozo Kazalupsko bute, ūkiniame sandėlyje ir kolektyviniame sode buvo padaryta krata. Kratą vykdė milicijos pareigūnas Vasiliauskas, tardytojas Kavaliauskas, saugumiečiai — Matulevičius ir dar vienas, nepateikęs asmens dokumentų. Kviestiniai — Vinuikovas ir Vinuikova. Kratos metu paėmė: pogrindžio leidinį "Rūpintojėlis" Nr. 10, kunigų — Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus — fotonuotraukas, brošiūras ir knygas — "Tikėk sau ir tylėk" (pagal LTSR Konstituciją), "Kražių vikaras — kankinys — S. Rimkus", užrašų knygutę, atskirus mašinraščiu rašytus lapus, J. Kazalupsko rankraščių, startinį pistoletą...

Prisistatę daryti kratą, pareigūnai pareiškė, jog krata daroma, įtariant vagystę, o baigdami kratą prisipažino, kad ieškojo aparatūros, spausdinimo priemonių ir pogrindžio literatūros. Čekistą Matulevičių domino, ar J. Kazalupskas neturi kunigų — A. Svarinsko, S. Tamkevičiaus, Jono Kaunecko, Petro Našlėno ir kt. — pamokslų įrašų.

Pasirašyti po kratos protokolu J. Kazalupskas atsisakė. Krata truko 5 valandas.

* * *

Kaunas. 1985 m. gegužės 16 d. J. Kazalupskas buvo tardomas Kauno saugume. Tardytojas Kazakevičius supažindino tardomąjį su jam užvesta byla. Čekistui ypatingai nepatiko iš kratos metu paimtų rankraščių sekančios ištraukos: "Bedieviai priaugino tiek nusikaltėlių, kad šie nesutelpa kalėjimuose, norint nusikaltėlį pasodinti, reikia pažinčių...", — tai vieno mokyklos direktoriaus asmeninis skundas J. Kazalupskui. 1983 m. geagužės 6 d. J. Kazalupskui siekiant išsiaiškinti, už ką teisiami nekalti kunigai, Vilniaus vidaus reikalų įstaigos atsakingi pareigūnai patarė: "Tarybų Sąjungoje tiesa bevertė, tiesos nėra ir neieškokite", o tų

pačių metų birželio 24 d. Lietuvos Respublikinės prokuratūros prokuroras Bakučionis tai patvirtino žodžiais: "Tiesos nebuvo, nėra ir nebus." Čekistas Kazakevičius, perskaitęs rankraščio ištrauką: "Geriausi tautos vaikai sudėjo savo auką ant Tėvynės aukuro, bet taurė nepilna, reikalinga ir mūsų auka... Ir šiandien yra žmonių, kas drąsiai žengia garbingu Kristaus keliu į šių dienų Golgotą, kur aukoja savo laisvę, jaunystę ir net gyvybę už Dievą ir Tėvynės šviesesnę ateitį", piktai priekaištavo J. Kazalupskui, kokios dar šviesesnės ateities jis norįs. Čekistas bandė apkaltinti J. Kazalupską, kad šis parašus dėl nuteistų kunigų išlaisvinimo rinkęs ant tuščių lapų, pats kūręs pareiškimams tekstus ir t.t., reikalavo pasakyti, iš kur gavęs pogrindžio leidinį "Rūpintojėlis" Nr. 10, kada susipažinęs su nuteistais kunigais ir pradėjęs bendradarbiauti jų nusikalstamoje veikloje? J. Kazalupskas, motyvuodamas tuo, kad kratą darė, ieškant vogtų daiktų, o paėmė religinę literatūrą, jo asmeninius užrašus, tardymo metu taip pat keliami klausimai, liečiantys religinius įsitikinimus, kas yra draudžiama įvairiuose tarptautiniuose susitarimuose, po kuriais yra pasirašiusi ir Tarybų Sąjunga, atsakinėti į klausimus atsisakė. Čekistas Kazakevičius gąsdino J. Kazalupską saugumo požemiais, paėmęs baudžiamąjį kodeksą, bandė taikyti įvairius straipsnius, galiausiai siūlė rimtai pagalvoti apie savo ir savo trijų vaikų ateitį. Baigiantis tardymui, čekistas Kazakevičius pakartotinai reikalavo, kad J. Kazalupskas apie buvusį tardymą niekam nepasakotų.

1985 m. lapkričio 20 d. J. Kazalupskas vėl buvo tardomas Kauno KGB būstinėje. Tardė čekistas Matulevičius, dalyvaujant Kazakevičiui. Matulevičius pareiškė, kad J. Kazalupskas kaltinamas antitarybine veikla pagal BK 68 str. I d. ir pateikė visą eilę kaltinimų: Rašęs ir vežęs šmeižikiškus raštus į Maskvą aukščiausiai Sąjungos valdžiai (į Maskvą buvo vežami pareiškimai su tikinčiųjų parašais dėl kun. A. Svarinsko ir kun. S. Tamkevičiaus išlaisvinimo — red. past.), apsirengęs kariškio uniforma mokykloje skaitęs antitarybines paskaitas, pasirašinėja po šmeižikiškais raštais, savo namuose laiko antitarybinę literatūrą ir t.t. Į pateiktus kaltinimus J. Kazalupskas ramiai paaiškino, kad, jei netikėtų Dievą, tikriausiai jau seniai kaip niekšas būtų supuvęs kalėji-

muose, kad kalėjimas jį gali ištikti ir dabar, tik jau už Dievą, Tautos idealus. Tardomajam paprašius įrodyti jo antitarybinius nusikaltimus, perskaityti iš jo rankraščių bent vieną antitarybinį ar politinį sakinį, saugumiečiai, kurį laiką pasinaršę kratos metu paimtoj medžiagoj, nieko konkretaus įrodyti taip ir neįstengė. Matulevičius reikalavo, kad J. Kazalupskas pažadėtų, jog daugiau neatveš į Maskvą jokių raštų, o reikalui esant, tiesiogiai kreipsis į saugumą. Tardomasis atsakė: "Vežiau ir, jei reikės, ateityje vėl vešiu." Čekistas bandė įtikinti J. Kazalupską, kad tikėjimas yra laisvas ir niekieno nepersekiojamas. J. Kazalupskas nurodė visą eilę priešingų atvejų, tuo įrodydamas akivaizdų saugumiečio Matulevičiaus melą: "Tikintieji savo lėšomis ir valdžios leidimu pasistatė Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčią — ateistai ją atėmė ir pavertė filharmonijos sale; Gargždų tikintieji jau kelinti metai prašo leidimo paaukštinti bažnyčią, nes trūksta oro — vietinė valdžia neleidžia; Alytaus rajone, Ryliškėse, tikintieji, neturėdami bažnyčios, meldėsi privačiame name — bedieviai išvaikė, pasistatė politilenu dengtą statinį kapinėse — nugriovė, o tikinčiuosius išvaikė; Telšių rajone, Rainių miškelio pakraštyje, stovėjo kryžius, nakties metu kareiviai jį susprogdino. Ar dar gali būti didesnis tikėjimo persekiojimas, kai panaudojama net kariuomenė ir ginklas?" — kalbėjo J. Kazalupskas.

Čekistas Matulevičius tardymo metu J. Kazalupskui kelis kartus grasino kalėjimu. Tardomajam pareikalavus grąžinti kratos metu paimtus daiktus, čekistas atsakė, kad daiktai nebus grąžinti, kai J. Kazalupskas bus teisiamas, daiktus prijungs prie bylos.

* * *

Gargždai (Klaipėdos raj.). 1986 m. sausio mėnesį iš Vilniaus atvykę saugumiečiai 4 valandas tardė Gargždų parapijos vikarą kun. Antaną Šeškevičių. Kun. A. Šeškevičius buvo kaltinamas bendradarbiavimu "LKB Kronikoje" — esą, jo dėka Gargždų parapijos tikinčiųjų pareiškimai patenka į šį leidinį. Čekistai grasino kun. A. Šeškevičių patraukti baudžiamojon atsakomybėn.

* * *

(Darbininkas Antanas Kelmelis Vilkaviškyje buvo kratomas 4 val. ir nugabentas į saugumą):

Vilkaviškis. 1986 m. balandžio 25 d. iš Vilkaviškio Metalo dirbinių gamyklos buvo iškviestas šios gamyklos darbuotojas Antanas Kelmelis. Du pavardžių nepasisakę pareigūnai kaltino jį apiplėšus spaudos kioską ir reikalavo važiuoti drauge su jais į namus, kur bus padaryta krata. Prie namų (Statybininkų 4-3) jau laukė penki civiliai apsirengę vyrai. A. Kelmeliui buvo pateiktas kratos orderis. Kratai vadovavo kriminalinio skyriaus tardytojas Kašiolaitis. Kai rašomajame stale buvo rasti rašomojo popieriaus pakietai, Kašiolaitis pareiškė, kad reikia kviesti KGB darbuotojus. Tuoj pat prisistatė Vilkaviškio saugumiečiai: Masalskis, Čėsna, Kanonenka. Čekistai reikalavo atiduoti rašomąją mašinėlę. Kratos metu paėmė: 6 pakus rašomojo popieriaus, pluoštą kalkės, "LKB Kroniką", apie 200 laiškų bei adresų, knygas — "Čekisto naguose", "Sovietiniuose kalėjimuose" ir kt.

Po kratos, kuri truko maždaug 4 valandas, A. Kelmelis buvo nugabentas į Vilkaviškio saugumą ir tardomas. Saugumiečius domino, iš kur gavo kratos metu paimtus daiktus. Išleisdami į namus, pažadėjo, kad ateityje dar ne vieną kartą teks susitikti.

* * *

Vilkaviškis. 1986 m. gegužės 19 d. Vilniuje KGB būstinėje tardytojas Stepučinskas apklausinėjo Vilkaviškio gyventoją Daną Kelmelienę. Klausimai lietė balandžio 25 d. jos bute padarytos kratos metu paimtus daiktus (iš kur gavusi vienus ar kitus daiktus, kam naudojusi, ką pažįstanti, su kuo bendraujanti? ir t.t.). Tardomas buvo ir jos vyras Antanas Kelmelis.

Abu Kelmeliai buvo tardomi ir sekančią dieną. D. Kelmelienė po tardymo protokolais nepasirašė.

* * *

Vilkaviškis. 1986 m. balandžio 24 d. Vilkaviškio gyventojo P. Blažuko bute buvo padaryta krata. Kratos metu paimta:

rašomoji mašinėlė, kalkės, mašinraščiu daugintos knygos — "Kaip jie mus sušaudė", "Rekrūto prisiminimai" ir kt. Tą pačią ir sekančią dienomis P. Blažukas buvo tardomas Vilkaviškio KGB skyriuje; grasino, jog sudarys baudžiamąją bylą.

* * *

Telšiai. 1986 m. balandžio-gegužės mėnesiais saugumas tardė aktyviai Telšių Katedrą lankančius vaikus bei jaunimą. Buvo siekiama iš jų tarpo užsiverbuoti agentų, pranešinėsiančių apie kun. Vincą Vėlavičių, kuris, čekistų žodžiais, perdavinėja žinias į užsienį. Naujas saugumo viršininkas bando gražumu suvilioti jaunimą Judo darbui, — "į bažnyčią eiti galėsite, tik reikės viską papasakoti saugumui, kas bažnyčioje daroma", — aiškina jaunuoliams čekistas.

* * *

(Kaune ir Garliavoje vykdomi tardymai ir kratos, atimama religinė ir tautinė istorinė literatūra):

Kaunas. 1986 m. gegužės 22 d. buvo padaryta krata pas inžinierių Algirdą Patacką, gyvenantį Kaune, Petrausko gatvėje. Kratai vadovavo saugumietis Aleinikovas. Kratos metu buvo paimtos kelios knygos, tarp jų "Seinų — Suvalkų kraštas", keletas rankraščių; kambaryje buvo rastas senas medinis lietuviškais motyvais ornamentuotas kryžius, kurį saugumiečiai taip pat paėmė. Krata tęsėsi tris valandas.

Tą pačią dieną krata buvo padaryta ir pas Antaną Patacką (Algirdo tėvą), buvusį Žemės ūkio akademijos docentą, gyvenantį Kaune, Žemojoje gatvėje. Kratos metu paėmė: knygas — "Kun. Ambraziejus Jakavonis", "Seinų — Suvalkų kraštas", "Motiejus Gustaitis", "Arkivyskupui Reiniui 100 metų", "Palaimintasis Mykolas Giedraitis", įvairius ranka ir mašinėle rašytus užrašus, kišeninį kalendorių su įvairiais įrašais, rašomąją mašinėlę "Erika", ir t.t. Krata truko maždaug 6 valandas. Kratai vadovavo majoras Pilelis ir pulkininkas Česnavičius. Pas A. Patacką krata buvo padaryta jau antrą kartą, pirmą kartą ji buvo 1977 m. balan-

džio mėnesį, po to, kai buvo atleistas iš darbo už ryšius su Baltarusijos lietuviais. Kratos metu buvo paimta: "Petro Klimo atsiminimai", V. Sruogienės "Lietuvos istorija", išleista JAV.

Liepos 29 d. į Vilnių iškviestam A. Patackui KGB darbuotojas Urbonas bandė įrodyti, jog jis esąs knygos "Atskirtoji Lietuva" autorius.

Liepos 29 d. į Vilnių KGB tardymui atvykusį Algirdą Patacką areštavo. Jo žmona gavo pranešimą, kad A. Patackas kaltinamas pagal BK 199 str.

* * *

Kaunas. 1986 m. gegužės 22 d. saugumiečiai, vadovaujami Aleinikovo, padarė kratą Pauliaus Martinaičio bute, (Širvintų gatvė); krata buvo padaryta ir pas kaunietį Petrą Kimbrį, iš kurio paėmė knygas — "Atskirtoji Lietuva", "Lietuvos Rytai" I ir II dalys. Gegužės 23 d. pas Adelę Urbonaitę, gyvenančią Kapsų gatvėje, prisistatė čekistas Aleinikovas su dar vienu saugumiečiu (Neturėdami kratos orderio, melagingai pareiškė, kad kratos nedarysią, tačiau iš buto pasiėmė dvi rašomąsias mašinėles, knygas — "Kunigas A. Jakavonis", B. Paskalio "Mintis" (lietuvišką vertimą), A. Bliumo "Maldos mokykla", "Šaltinėlis prie geležinkelio" ir kt.

* * *

Garliava (Kauno raj.). 1986 m. gegužės 22 d. saugumiečiai padarė kratą Arūno Rekašiaus bute (gyv. Garliavoje, Ramybės gatvėje). A. Rekašius kaltinamas antitarybinių atsišaukimų platinimu bei lietuviškos vėliavos iškėlimu vasario 16 d. Čekistai reikalavo atiduoti rašomąją mašinėlę, kurią naudojo atsišaukimų dauginimui. Kratos metu nieko iš ieškomų daiktų nerado.

Sekančią, gegužės 23 d. A. Rekašius buvo tardomas Kauno miesto KGB būstinėje.

* * *

Garliava. 1986 m. gegužės 22 d. buvo padaryta ir garliaviečio Mindaugo Babono bute. Paėmė religinio turinio knygas ir

jo tėvo ranka rašytus prisiminimus.

* * *

Garliava. 1986 m. gegužės 22 d. krata buvo padaryta pas Saulių Kelpšą, gyvenantį Garliavoje, Pažangos gatvėje. Kratai vadovavo milicijos kapitonas Krasauskas. Kratoje dalyvavo trys pavardžių nepasisakę saugumiečiai ir KGB darbuotojas Petrauskas. Kratos metu paimta: nemažai mašinėle daugintos religinės literatūros, apie 100 magnetofono juostų su muzikos įrašais ir kt. Po kratos S. Kelpšas buvo nugabentas į Kauno saugumą ir tardomas, tardymas tęsėsi ir sekančią, gegužės 23 d.

* * *

Kaunas. 1986 m. gegužės 23 d. gatvėje buvo sulaikyta ir nugabenta į Kauno saugumą Aldona Raižytė. A. Raižytė buvo apklausinėjama sąryšyje su S. Kelpšos bute padaryta krata. Tą pačią dieną saugumiečiai tardė ir kaunietę G. Bružaitę — vertė prisipažinti, jog pažįstanti S. Kelpšą.

* * *

Omsukčianas (Magadano sritis). 1986 m. gegužės 14 d. pas Antaną Terlecką, esantį tremtyje ir gyvenantį Omsukčiane, bendrabučio kambaryje buvo padaryta krata. Kratą darė Vilniaus saugumietis Česnavičius ir du čekistai iš Magadano. Saugumiečiai prasitarė, kad Lietuvoje yra užvesta byla kažkokiai moteriai, kuri A. Terleckui siuntė ištraukas iš knygos "Čekistų naguose".

Kratos metu konfiskuoti 7 A. Terlecko laiškai, rašyti Lietuvoje gyvenantiems asmenims. Baigiant kratą Česnavičius pareiškė: "Ruošiu tau pamainą".

(Kalinamųjų kunigų ir kitų laiškų ištraukos parodo jų gerą išsilaikymą ir pasitikėjimą Dievu):

Rašo kun. Alfonsas Svarinskas:

"Laikas bėga labai greitai ir pas mus, jau 3 metai, o atrodo, kad viskas buvo tik vakar. Laikas palieka pėdsakus ant kiekvieno, ir man jau 62 metai. Nedaug liko gyventi, o kiek daug gerų idėjų dvasioje! Bet dvasia nesenstu, tikriausiai todėl, kad fiziškai gerai laikausi.

Sekmadieniais prisitaikau prie Viduklės tvarkos. Su kiekviena diena artėjame prie amžinybės. Svarbu, kad dvasia subręstume ir padarytume viską, kas pagal mūsų jėgas, kad paliktume pasaulį po savęs gražesnį, geresnį ir teisingesnį. Atsiminkime Evangelijos pastraipą apie talentus. Mes turime pateisinti Dievo pasitikėjimą mumis. Aš džiaugiuosi, kad jūs lankote Viduklę ir prisimenate mane. Paprastai sakoma: iš akių išnykai ir iš širdies lauk! Čia atvirkščiai: juk jau trys metai. Tokiu būdu visi augame. (...) Tikrai šv. Augustinas teisus, kad mūsų širdys nurims tik Dievuje. Mano viltis — Viešpats Dievas. Linksmas, nes kaip tvirtina šv. Lukas "Viešpats myli linksmą davėją. Atleiskite, kad aš trumpai. Greitai šv. Velykos — Kristaus Prisikėlimas. Sveikinu visus, visus! Malda ir dvasia su jumis. Aleliuja!"

1986.II.12.

Iš kun. Sigito Tamkevičiaus laiškų:

"Jau trečios šv. Velykos negirdžiu vargonų ir iš tūkstančių širdžių džiaugsmingai aidinčio "Aleliuja!", bet Kristaus Prisikėlimo šventė nugali atstumus ir užtvaras ir džiaugsmingai suvirpina širdį. Velykiniai pergyvenimai manyje tokie brangūs, kad jų negali nustelbti nei laikas, nei jokios negandos... Didžiojo Ketvirtadienio vakarą mintimis dalyvavau Paskutinėje Vakarienėje. Paskui stovėjau po Kristaus Kryžiumi, o Šeštadienio vakarą su visais gyvais Bažnyčios nariais atnaujinau Krikšto pažadus. Velykų diena buvo laisva nuo darbo, todėl nekliudomas galėjau mąstyti, bendrauti su mirties ir gyvybės VIešpačiu ir su visais, kuriems Kristaus Prisikėlimas yra didžiausia gyvenimo tikrovė. Didžiojo Šeštadienio vakarą ir Velykose ypač meldžiausi už pačius artimiausius man asmenis, kad jų gyvenimas, pažymėtas Kristaus prisikėlimu, būtų apstus Dvasios vaisių: meilės, džiaugsmo, tai-

kos, kantrybės, malonumo, gerumo, ištikimybės, romumo, susivaldymo (plg. Gal. 5,22).

Tikiuosi, kad Tėvynėje ne vienos rankos buvo sujungtos maldai ir už mane, kad kadaise mokęs kitus gyventi ir kentėti, dabar nebūčiau tik "žvangantis varis ir skambantys cimbolai."

Velykų trečią dieną skaičiau laikraštį "Argumenty i fakty" ir tiesiog negalėjau patikėti savo akimis — kovo 5 d. tragiškai žuvo kun. J. Zdebskis. Dar ir dar skaičiau, ir abejonės neliko. Tebūnie Viešpaties valia! Jis geriau žino, kam reikia dirbti, kam kentėti ir kam pailsėti po visų vargų. Pirmą kartą kun. Juozą sutikau Alytuje 1965 m. pavasarį. Jis užėmė mano vietą, ir aš išvykau į Lazdijus. Po kelių metų Apvaizda mus suvedė prie bendro darbo Prienų melioracijoje. Visada buvo galima iš jo pasimokyti pasiaukojimo, ištvermės, romumo, dvasinio gilumo. Viešpatie, atlygink jam už jo plačią širdį ir tą gėrį, kurį dalijo kitiems, amžinuoju gyvenimu ir ramybe prie Tavo Širdies!

1986.04.07.

* * *

Rašo kun. Jonas-Kąstytis Matulionis:

"...Mano prasmingiausios dienos ne tada, kai plojo Maskvos ir Vilniaus salės, ne tada, kai pasakius pavardę suūždavo aplodismentai (kun. J. K. Matulionis studijavo Vilniaus Konservatorijoje ir už giedojimą bažnyčiose buvo iš jos išmestas), bet kunigystėje. Jaudintis, aukojant šv. Mišių auką; kartu verkti su penitentu, pergyventi pamokslo metu, guosti ligonį, krikštijant vaikelį, įsakmiai prašyti tėvus būti jam gyvenimo pavyzdžiu... ir visa, kam kunigystė įpareigoja. Mes turime priimti visa tai, ką Viešpats siunčia. Jį garbinti ten, kur Jo valia mus įkurdina, kur Jis nori būti mūsų pagarbintas. Mūsų pareiga — vykdyti, sutikti ir dėkoti nežiūrint, kur mūsų kelias nusitiesia, kokiuose kraštuose mes išlaipinami ir tarp kokių veidų turime gyventi — nors ir žemiškam pragare, — bet tik su Dievu!

1986 m.

* * *

Rašo Povilas Pečeliūnas:

"...Ach, ta sveikata! Kaip jos labai reikia! Deja, su ja ir blogiausia. Aš bevelyčiau jau nutylėti apie save, tik tas oras, atrodo, oras neperkamas, neparduodamas, jo nereikėtų seikėti... Deja, deguonis pasirodo irgi matuojamas. Tokiems kaip man, matyt, yra nustatytas deguonies minimumas... Gi turint galvoje mano amžių ir sveikatą, jo aiškiai nepakanka. Tad žmogus ir negali nieko tikro pasakyti, ar esi sveikas, ar ligonis. Rytą keliesi su tokia savijauta, lyg būtum ką tik baigęs darbą ir ruoštumeis poilsiui. Ir taip diena iš dienos. Ir juo toliau, juo blogiau. Gaila, kad nežinau, pagal kokį "paragrafą" normuojamas deguonies kiekis... Taigi, kaip matot, visų bėdos beveik tos pačios. Tik dėl buto netenka man bėdavoti. Jį paprasčiausiai atėmė. Jei kada grįšiu, tai mano "butas" bus visa Lietuva. O tai daug svarbiau nei keturios sienos. Be to, kuo žmogus mažiau turi, tuo laimingesnis. Tiesiog koktu žiūrėti į tuos, kurie nuo ryto iki vakaro plakasi dėl materialinių "vertybių". Pamažu degraduoja, praranda sugebėjimą mąstyti, o apie sąžinę negali būti nė kalbos, nors ir dangstosi povo plunksnomis. Kai žmogus nesijaudina dėl materialinių vertybių, jis nieko nebijo. Jis visa nešasi su savimi. Ir tie, kurie nori jį palaužti, tampa bejėgiais, nes nebeturi priemonių gąsdinimui, įbauginimui. Šiuo metu aš nieko neturiu, todėl galiu į daug ką žvelgti su šypsena."

1986 m.

* * *

Iš Vlado Lapienio laiškų:

"O Dieve didis ir Tėve brangus,
Pastiprink žmogų, silpną ir menką
Taip sutvarkyta, kad vien tik dangaus
Jo begaliniams norams užtenka."

(Maironis)

"Su didžiausiu džiaugsmu priimkite išmėginimus, nes jie stiprina tikėjimą, išbando, ugdo kantrybę, tobulumą, — sakoma Šventame Rašte. Man tenka didelė garbė, kad šioje zonoje amžiumi esu vyresnis už visus čia esančius kalinius. Ir kai kurių kalinių pasakymu esu tarsi jų tėvas. Nors būdamas ir nelaisvėje, tačiau savo gyvenimą derindamas prie Jėzaus gyvenimo, pradedi geriau

suprasti Viešpaties žodžius; savo naštos būkle negaliu girtis, nes užeina širdies skausmai, tačiau esu linksmas ir džiaugiuosi, nes Viešpats pasakė: "Būkite linkmi ir džiaukitės, nes jūsų laukia gausus užmokestis danguje"... tai ko gi mums liūdėti. (...) Visur ir visuomet pasitikėkime Dievo siunčiamu išmėginimu, nes Jį mylintiems viskas išeina į gerą (...) Artėja amžinybė, krikščionis visada turi būti ateityje (...) Daug žmonių pasilieka Evangelijai svetimi, jei nesižavi gyvybine jos dvasia (...) Dažnai nenoriu nei skaityti, nei klausyti, aš randu Dievuje visko, ko tik noriu, kas tik man reikalinga. Prisimenu "Kristaus sekimo" autoriaus Tomo Kempiečio žodžius: Jei pažinčiau visą pasaulio mokslą, bet neturėčiau meilės, ką padės tai Dievo akivaizdoje, kuris mane teis pagal mano darbus. Žodžių gausumas nepasotina sielos... tik šventas gyvenimas, gryna sąžinė ir pasitikėjimas Dievu yra tikra širdies ramybė." 1985 m.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

(Panevėžio vyskupijos kunigų pareiškimas M. Gorbačiovui, skundžiantis nuolatiniu konstitucijos laužymu ir Visuotinės Žmogaus teisių deklaracijos nepaisymu. Pasirašė 127 kunigai):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui
Michailui Gorbačiovui

Lietuvos Katalikų Bažnyčios
Panevėžio vyskupijos kunigų

P a r e i š k i m a s

1987 metais Lietuvos katalikai minės 600 metų jubiliejų nuo krikščionybės įvedimo Lietuvoje. Per 600 metų krikščioniškasis mokslas giliai įsišaknijo mūsų tautoje. TSRS Konstitucija garantuoja sąžinės laisvę, bet ateizmo aktyvistai šią Konstitucijos garantiją paverčia niekais.

1. Tikinčiųjų vaikai mokyklose persekiojami, moraliai terorizuojami už viešą bažnyčios lankymą, jie prievarta įrašomi į ate-

istines organizacijas prieš savo tikinčiųjų tėvų valią. Nesirašantiems grasinama, kad negalės įstoti į aukštesnes ir aukštąsias mokyklas. Įsirašiusiems draudžiama atlikti religines pareigas, o aktyviai dalyvaujantys pamaldose, kai kurie abiturientai, net neprileidžiami prie abitūros egzaminų. Norintieji atlikti religines pareigas turi slapstytis ir taip iš jaunų dienų verčiami būti veidmainiais. Tai skaudi mūsų visuomenės žaizda.

2. Įvairūs valstybės tarnautojai, mokytojai negali viešai atlikti savo religinių pareigų, kaip reikalauja jų įsitikinimai ir sąžinė. Todėl jie priversti vykti religines pareigas atlikti į tolimas vietas, kur jų niekas nepažįsta, arba tuoktis, vaikus krikštyti naktimis, kad niekas nepamatytų. Tikintys mokytojai turi kalbėti prieš savo sąžinę — ateistiškai, o LTSR Konstitucijos 50 straipsnis garantuoja sąžinės laisvę. Kai atsakingą vietą užimantis žmogus palieka žmoną ir vaikus ir sudaro naują šeimą, tai laikoma jo asmeniniu reikalu ir už tai jis nebaudžiamas, jei valstybės tarnautojas viešai atlikinėja religines pareigas, jis žeminamas.

3. TSRS Konstitucija garantuoja visų piliečių lygybę. Bet kaip yra konkrečiame gyvenime? Ateistams viskas: spauda, radijas, televizija..., o tikintieji prie šių komunikacijos priemonių neprileidžiami. Po II Pasaulinio karo tik dalis tikinčiųjų šeimų galėjo įsigyti maldaknyges ir katekizmus. Ateistams tarnauja visos mokyklos, pradedant vaikų darželiais ir baigiant universitetais, o tikinčiųjų tėvų vaikus pamokyti katekizmo draudžiama net bažnyčiose, už pamokymą kunigai baudžiami, teisiami. Tikintiesiems negalima rengti ekskursijas, pasisamdyti mašiną, net taksi negalima nuvykti į atlaidus, pvz., Šiluvą, Žemaičių Kalvariją — Varduvą.

Nevisuomet tikintiesiems leidžiama ligoninėn prieš mirtį ligoniui pakviesti kunigą.

Neleidžiama pasimelsti prie tikinčiojo pašarvojimo salėse, kaip įprasta katalikams.

4. Pagal LTSR Konstitucijos 50 str., Bažnyčia atskirta nuo valstybės, bet gyvenime yra kitaip: kai vyskupai ar vyskupijų valdytojai skiria ar iškelia iš parapijos, religinių reikalų tarybos įgaliotinis, kaip ateistinės valdžios atstovas, trukdant Bažnyčios gerovei, galutinai apsprendžia kunigų parapijon paskyrimą ar iš-

kėlimą, kandidatų į vyskupus ar vyskupijų valdytojus parinkimą, dėstytojų į Kunigų seminariją parinkimą, kandidatų į Kunigų seminariją priėmimą ir leidžia per mažą skaičių jų priimti, dėl ko yra didelis kunigų trūkumas. RRT įgaliotinis kišasi į Kunigų Tarybų ir Konsultorių Kolegijų sudarymą. Tai kišimasis į Bažnyčios vidaus reikalus. Civilinės valdžios pareigūnai kišasi net į pamaldas: kodėl tas kunigas pamaldas laikė, kodėl melstasi už kenčiančius kunigus kalinius? Kišasi net į šeimas, į bažnytinių komitetų sudarymą...

5. Krikščionybė Lietuvoje pirmiausia įvesta Vilniuje, todėl Vilniaus Katedra yra krikščioniškosios Lietuvos lopšys, o ši šventovė iš tikinčiųjų yra atimta. Šv. Kazimeras yra Lietuvos Globėjas, o jo vardo bažnyčia Vilniuje paversta ateistiniu muziejumi, kaip Klaipėdos tikinčiųjų aukomis pastatyta bažnyčia filharmonijos sale. Tai pasityčiojimas iš tikinčiųjų.

6. TSRS yra įsipareigojusi laikytis Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos, kurios 18 sk. pasakyta: "Kiekvienas žmogus turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę. Ši teisė apima ir laisvę išpažinti savo religiją arba įsitikinimus pavieniui arba kartu su kitais, viešai arba privačiai, mokslo skelbimu, pamaldomis ir religinėmis bei ritualinėmis apeigomis."

TSRS yra taip pat įsipareigojusi vykdyti Helsinkio konferencijos susitarimus, kurių VII sk. pasakyta: "Dalyvaujančios valstybės gerbs žmogaus teises ir pagrindines laisves, įskaitant minties, sąžinės, religijos ir įsitikinimų laisvę...", o X sk. pasakyta: "Dalyvaujančios valstybės sąžiningai vykdys savo įsipareigojimus pagal tarptautinę teisę — tiek tuos įsipareigojimus, kurie išplaukia iš visuotinai pripažintų teisės principų bei normų, tiek tuos, kurie išplaukia iš tarptautinių teisę atitinkančių sutarčių ir kitų susitarimų, kuriuose jos dalyvauja. "Todėl aukščiau išvardytos tikintiesiems skriaudos yra nusikaltimas tarptautiniams įsipareigojimams.

7. Kai kunigai ir tikintieji jiems daromas skriaudas ir šmeižtus iškelia viešumon, jie kaltinami Tarybų Sąjungos šmeižimu ir yra teisiami, kaip antai: kun. Alfonsas Svarinskas, kun. Sigitas Tamkevičius, kun. Jonas Matulionis ir kai kurie katalikai pasauliečiai yra nuteisti tik už tikinčiųjų teisių gynimą. Jei Vyriausybė

laikosi Konstitucijos ir įsipareigojimų, juos reikia išlaisvinti.

Į jus, kaip Valstybės Vadovą, kreipiamės, kad paminėtos antikonstitucinės neteisybės ir diskriminacijos tikintiesiems būtų pašalintos ir atitaisytos.

1985 m.

Pasirašė:

1. Kun. Petras Adomonis
2. Kun. Bronius Antanaitis
3. Kun. Juozas Antanavičius
4. Kun. Vincentas Arlauskas
5. Kun. Boleslovas Babrauskas
6. Kun. Jonas Bagdonas
7. Kun. Juozas Bagdonas
8. Kun. Bronius Balaiša
9. Kun. Antanas Balaišis
10. Kun. Vytautas Balašauskas
11. Kun. Jonas Balčiūnas
12. Kun. Juozas Balčiūnas
13. Kun. Jurgis Balickaitis
14. Kun. Kostas Balsys
15. Kun. Petras Baltuška
16. Kun. Algis Baniulis
17. Kun. Petras Baniulis
18. Kun. Kazimieras Baronas
19. Kun. Henrikas Bernatovičius
20. Kun. Valdas Braukyla
21. Kun. Adolfas Breivė
22. Kun. Petras Budriūnas
23. Kun. Jonas Buliauskas
24. Kun. Jonas Butkys
25. Kun. Paulius Čiučkis
26. Kun. Feliksas Čiškauskas
27. Kun. Algirdas Dauknys
28. Kun. Juozas Dubnikas
29. Kun. Steponas Galvydis
3O. Kun. Juozapas Garška
31. Kun. Juozas Giedraitis

65. Kun. Petras Matkevičius
66. Kun. Vytautas Marozas
67. Kun. Aleksandras Masys
68. Kun. Vytautas Masys
69. Kun. Juozas Mickevičius
70. Kun. Antanas Mikulėnas
71. Kun. Algirdas Miškinis
72. Kun. Paulius Miškinis
73. Kun. Antanas Mitrikas
74. Kun. Kazimieras Mozūras
75. Kun. Jonas Nagulevičius
76. Kun. Algirdas Norušis
77. Kun. Lionginas Neniškis
78. Kun. Petras Nykštas
79. Kun. Alb. Paltanavičius
80. Kun. Antanas Petrauskas
81. Kun. Albinas Pipiras
82. Kun. Jonas Pranevičius
83. Kun. August. Pranskietis
84. Kun. Robertas Pukenis
85. Kun. Izidorius Puriuškis
86. Kun. Antanas Rameikis
87. Kun. Jonas Rimša
88. Kun. Edm. Rinkevičius
89. Kun. Pranc. Sabaliauskas
90. Kun. Raim. Saprigonas
91. Kun. Aurelijus Simonaitis
92. Kun. Bronius Simsonas
93. Kun. Leonas Skardinskas
94. Kun. Jonas Skirelis
95. Kun. Mykolas Stonys

32. Kun. Kazimieras Girnius
33. Kun. Mykolas Gylys
34. Kun. Antanas Gobis
35. Kun. Alfonsas Gražys
36. Kun. Antanas Gružauskas
37. Kun. Klemensas Gutauskas
38. Kun. Gaudentas Ikamas
39. Kun. Vincentas Inkratas
40. Kun. Tadas Ivanovskis
41. Kun. Alfonsas Jančys
42. Kun. Paulius Jankevičius
43. Kun. Juozas Janulis
44. Kun. Vytautas Jasiūnas
45. Kun. Jonas Jatulis
46. Kun. Paulius Juozėnas
47. Kun. Jonas Jurgaitis
48. Kun. Antanas Juška
49. Kun. Alfonsas Kadžius
50. Kun. Antanas Kairys
51. Kun. Vytautas Kapočius
52. Kun. Stasys Kazėnas
53. Kun. Lionginas Keršulis
54. Kun. Petras Kiela
55. Kun. Antanas Kietis
56. Kun. Anicetas Kisielius
57. Kun. Paulius Klezys
58. Kun. Petras Krasauskas
59. Kun. Vladas Kremenskas
60. Kun. Stan. Krumpliauskas
61. Kun. Petras Kuzmickas
62. Kun. Jonas Labakojis
63. Kun. Juozas Lukšas
64. Kun. Leonas Lukšas
96. Kun. Vincas Stankevičius
97. Kun. Bronius Strazdas
98. Kun. Alfonsas Strielčiūnas
99. Kun. Aloyzas Sungaila
100. Kun. Paulius Svirskis
101. Kun. Ignas Šaučiūnas
102. Kun. Bronius Šlapelis
103. Kun. Paulius Šliauteris
104. Kun. Gediminas Šukys
105. Kun. Juozapas Šumskis
106. Kun. Albertas Talačka
107. Kun. L. Tamošauskas
108. Kun. Pranas Tamulionis
109. Kun. Stasys Tamulionis
110. Kun. Petras Tarulis
111. Kun. Petras Tijušas
112. Kun. Vytautas Tvarijonas
113. Kun. Jonas Uogintas
114. Kun. Benediktas Urbonas
115. Kun. Sigitas Uždavinys
116. Kun. Jonas Vaičiūnas
117. Kun. Ant. Valančiūnas
118. Kun. Ant. Valantinas
119. Kun. Juozapas Varnas
120. Kun. Paulius Varžinskas
121. Kun. Ant. Vaškevičius
122. Kun. Virg. Vailentas
123. Kun. Vytautas Zakrys
124. Kun. Stasys Zubavičius
125. Kun. Antanas Zulonas
126. Kun. Bronius Žilinskas
127. Kun. Sarafinas Žvinys

P.S. Panevėžio vyskupijoje pasirašymo metu buvo 130 kunigų.

Nuorašai išsiųsti vyskupams ir vyskupijų valdytojams.

(Vilkaviškio vyskupijos kunigai skundžiasi vyskupams dėl vaikų katekizacijos trukdymo, dėl jų prievartavimo stoti į ateistines organizacijas ir t.t. Pasirašė 72 kunigai):

Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams

Vilkaviškio vyskupijos kunigų

Pareiškimas

Mes, žemiau pasirašiusieji Vilkaviškio vyskupijos kunigai, rūpindamiesi, kad Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejus būtų tinkamai paminėtas, prašome Lietuvos Vyskupus ir Vyskupijų Valdytojus:

1. Pakviesti Šv. Tėvą Joną Paulių II 1987 metais aplankyti Lietuvą.

2. Prašyti Šv. Tėvą, kad Lietuvos Krikšto Jubiliejaus proga Dievo Tarną arkivyskupą Jurgį Matulaitį paskelbtų palaimintuoju ir oficialiai sutvarkytų turinčio palaimintojo vardą Mykolo Giedraičio kultą.

3. Prašyti Tarybų Sąjungos Vyriausybę:

a) kad nebūtų trukdoma kunigams katekizuoti vaikus, kaip reikalauja Bažnyčios kanonai,

b) kad tikintieji, ypač vaikai ir jaunimas, nebūtų persekiojami už viešą religijos praktikavimą ir nebūtų verčiami stoti į ateistines organizacijas,

c) kad būtų tikintiesiems sugrąžinta Vilniaus katedra ir Klaipėdos bažnyčia, kad būtų leista statyti bažnyčias naujuose miestuose, o taip pat Vilniaus, Kauno bei kitų didžiųjų miestų mikrorajonuose,

d) kad ištremtajam Vilniaus arkivyskupijos Apaštaliniam Administratoriui vysk. Julijonui Steponavičiui būtų leista grįžti į savo pareigas,

e) kad tikintiesiems būtų leista naudotis tokia pačia žodžio ir spaudos laisve, kokia naudojasi ateistai,

f) kad nebūtų trukdoma skirstyti kunigus Bažnyčios vyres-

nybei,

g) kad nebūtų trukdoma tinkamiems kandidatams pasiruošti kunigystei ir būti kunigais,

h) kad būtų peržiūrėtos už Bažnyčios ir tikinčiųjų teisių gynimą nuteistų kunigų Alfonso Svarinsko, Sigito Tamkevičiaus, Jono Matulionio bei pasauliečių tikinčiųjų bylos, ir jie būtų paleisti į laisvę.

4. Plačiau supažindinti tikinčiąją visuomenę su Dievo Tarno arkivyskupo Jurgio Matulaičio gyvenimu, dorybėmis ir veikla. Taip pat iškelti į viešumą kitas mūsų tautos kilniąsias asmenybes: kun. Andrių Rudaminą, kun. Jurgį Pabrėžą, kun. Alfonsą Lipniūną, arkivyskupą Mečislovą Reinį, vyskupą Vincentą Borisevičių, prof. Stasį Šalkauskį, prof. Praną Dovydaitį, jaunimo auklėtoją Mariją Pečkauskaitę ir kitus.

5. Rūpintis, kad Kunigų seminarijos vadovybė ir dėstytojai visur reikštųsi kaip šviesūs bažnytinės dvasios pavyzdžiai ir kad tą dvasią perteiktų savo auklėtinams. Nešventinti kunigais klierikų, kurie Seminarijoje bažnytinės dvasios neišsiugdė.

6. Tęsti gražiai pradėtą blaivybės platinimo darbą. Rūpintis, kad visose vyskupijose ir parapijose bent kartą metuose būtų suruoštos blaivybės dienos.

1986 metų birželio 1 d.

Pasirašė:

1. Kun. Pranas Adomaitis
2. Kun. Vincas Akelis
3. Kun. Ant. Aleksandravičius
4. Kun. Algirdas Andrišiūnas
5. Kun. Jonas Alesius
6. Kun. Vincas Bandza
7. Kun. Jonas Baranauskas
8. Kun. Kęstutis Bekasovas
9. Kun. Vladas Bobinas
10. Kun. Jonas Bučinskas
11. Kun. Vytautas Būdas
12. Kun. Jonas Būga
13. Kun. Boleslovas Čegelskas
14. Kun. Vincas Česna

37. Kun. Jonas Malinauskas
38. Kun. Juozas Matulaitis
39. Kun. Juozas Matulevičius
40. Kun. Antanas Mieldažys
41. Kun. Juozas Mieldažys
42. Kun. Stasys Mikalajūnas
43. Kun. Kazimieras Montvila
44. Kun. Petras Orlickas
45. Kun. Br. Paltanavičius
46. Kun. Algirdas Pasilauskas
47. Kun. Pranas Perlaitis
48. Kun. Vincas Petruševičius
49. Kun. Ignas Plioraitis
50. Kun. Gvidonas Pušinaitis

15. Kun. Vaclovas Degutis
16. Kun. Antanas Diškevičius
17. Kun. Gvidonas Dovydaitis
18. Kun. Petras Dumbliauskas
19. Kun. Antanas Gražulis
20. Kun. Juozas Gražulis
21. Kun. Jonas Grudzinskas
22. Kun. Juozas Gumauskas
23. Kun. Vytautas Guogis
24. Kun. Vytautas Gustaitis
25. Kun. Vytautas Insoda
26. Kun. Vincas Jalinskas
27. Kun. Boles. Jarušauskas
28. Kun. Juozas Klimavičius
29. Kun. Kaž. Juškevičius
30. Kun. Petras Kražauskas
31. Kun. Kazimieras Kudirka
32. Kun. Lionginas Kunevičius
33. Kun. Juozas Kupstaitis
34. Kun. Antanas Liupšys
35. Kun. A. Liesis
36. Kun. Jonas Maksvytis
51. Kun. Juozas Tadzevičius
52. Kun. Vacl. Radzevičius
53. Kun. Antanas Račkauskas
54. Kun. Boleslovas Ražukas
55. Kun. Valerijus Rudzinskas
56. Kun. Salemonas Samuolis
57. Kun. Petras Sitka
58. Kun. Vaclovas Stakėnas
59. Kun. Gint. Steponaitis
60. Kun. Jurgis Sventickas
61. Kun. Prančiškus Šulskis
62. Kun. Ant. Urbanavičius
63. Kun. Vitas Urbonas
64. Kun. Juozas Užupis
65. Kun. Petras Vagneris
66. Kun. Rom. Vaičiulaitis
67. Kun. Vytautas Vaitauskas
68. Kun. Tadeusas Vallianas
69. Kun. Jonas Varkala
70. Kun. Antanas Vitkus
71. Kun. Juozas Žemaitis
72. Kun. Kęstutis Brilius

Nerasta:

1. Kun. Petras Balanda
2. Kun. Andrius Gustaitis
3. Kun. Donatas Jasulaitis
4. Kun. Juozas Juškaitis
5. Kun. Jonas Kavaliauskas
6. Kun. Leonardas Kavaliūnas
7. Kun. Jonas Palukaitis
8. Kun. Andriejus Rimas
9. Kun. Jonas Rusinas
10. Kun. Alfonsas Sadauskas
11. Kun. Gracijus Sakalauskas
12. Kun. Gintautas Skučas
13. Kun. Juozas Šalčius
14. Kun. Raim. Žukauskas

(Antrasis Vilkaviškio vyskupijos kunigų pareiškimas M. Gorbačiovui, prašant paleisti nuteistuosius kunigus Alfonsą Svarinską, Sigitą Tamkevičių ir J. Kastytį Matulionį. Pasirašė 79 kunigai):

TSRS KP CK Generaliniam Sekretoriui
Michailui Gorbačiovui
Nuorašai:
Lietuvos vyskupams ir vyskupijų valdytojams

Lietuvos Katalikų Bažnyčios
Vilkaviškio vyskupijos kunigų

P a r e i š k i m a s

Šiuo metu kunigai — Sigitas Tamkevičius, Alfonsas Svarinskas, Jonas-Kąstytis Matulionis — ir kiti eiliniai tikintieji kenčia kalėjimo ir tremties bausmes.

Tikinčiajai visuomenei ir mums, Lietuvos kunigams, yra aišku, kad jie nuteisti už ištikimybę Dievui ir Bažnyčiai.

Tuo remdamiesi, mes, Vilkaviškio vyskupijos kunigai, Jus prašome įkalintus kunigus ir kitus tikinčiuosius paleisti.

Pasirašė:

1. Kun. Pranas Adomaitis
2. Kun. Vincas Akelis
3. Kun. Ant. Aleksandravičius
4. Kun. Algirdas Andrišiūnas
5. Kun. Jonas Alesius
6. Kun. Vincas Bandza
7. Kun. Jonas Baranauskas
8. Kun. Kęstutis Bekasovas
9. Kun. Juozas Berteška
10. Kun. Vladas Bobinas
11. Kun. Jonas Bučinskas
12. Kun. Gediminas Budevičius
13. Kun. Vytautas Būdas
14. Kun. Jonas Būga
15. Kun. Boleslovas Čegelskas
16. Kun. Vincas Česna
17. Kun. Vaclovas Degutis
18. Kun. Antanas Diškevičius
19. Kun. Gvidonas Dovydaitis

41. Kun. Jonas Maksvytis
42. Kun. Juozas Matulaitis
43. Kun. Juozas Matulevičius
44. Kun. Antanas Mieldažys
45. Kun. Juozas Mieldažys
46. Kun. Stasys Mikalajūnas
47. Kun. Kazimieras Montvila
48. Kun. Petras Orlickas
49. Kun. Br. Paltanavičius
50. Kun. Algirdas Pasilauskas
51. Kun. Juozas Pečiukonis
52. Kun. Pranas Perlaitis
53. Kun. Ignas Plioraitis
54. Kun. Gvidonas Pušinaitis
55. Kun. Juozas Radzevičius
56. Kun. Vacl. Radzevičius
57. Kun. Antanas Račkauskas
58. Kun. Boleslovas Ražukas
59. Kun. Valerijus Rudzinskas

20. Kun. Petras Dumbliauskas
21. Kun. Vincas Dumčius
22. Kun. Antanas Gražulis
23. Kun. Juozas Gražulis
24. Kun. Jonas Grudzinskas
25. Kun. Juozas Gumauskas
26. Kun. Vytautas Guogis
27. Kun. Vytautas Gustaitis
28. Kun. Andrius Gustaitis
29. Kun. Vytautas Insoda
30. Kun. Vincas Jalinskas
31. Kun. Boles. Jarušauskas
32. Kun. Juozas Juškaitis
33. Kun. Juozas Klimavičius
34. Kun. Kaz. Juškevičius
35. Kun. Petras Kražauskas
36. Kun. Kazimieras Kudirka
37. Kun. Lionginas Kunevičius
38. Kun. Juozas Kupstaitis
39. Kun. A. Liesis
40. Kun. Antanas Liupšys
60. Kun. Salemonas Samuolis
61. Kun. Petras Sitka
62. Kun. Gintautas Skučas
63. Kun. Vaclovas Stakėnas
64. Kun. Gint. Steponaitis
65. Kun. Jurgis Sventickas
66. Kun. Juozas Šalčius
67. Kun. Pranciškus Šulskis
68. Kun. Ant. Urbanavičius
69. Kun. Vitas Urbonas
70. Kun. Juozas Užupis
71. Kun. Petras Vagneris
72. Kun. Rom. Vaičiulaitis
73. Kun. Vytautas Vaitauskas
74. Kun. Tadeusas Vallianas
75. Kun. Jonas Varkala
76. Kun. Antanas Vitkus
77. Kun. Juozas Zdebskis
78. Kun. Juozas Žemaitis
79. Kun. Kęstutis Brilius

Nerasta:

1. Kun. Donatas Jasulaitis
2. Kun. Jonas Kavaliauskas
3. Kun. Leonardas Kavaliūnas
4. Kun. Jonas Palukaitis
5. Kun. Vincas Petrusevičius
6. Kun. Rimas Andriejus
7. Kun. Jonas Rusinas
8. Kun. Alfonsas Sadauskas
9. Kun. Gracijus Sakalauskas
10. Kun. Kazimieras Skučas
11. Kun. Raim. Žukauskas

* * *

Kaišiadorys. 1986 m. birželio 10 d. RRT įgaliotinis Petras Anilionis "plovė smegenis" Kaišaidorių vyskupijos dekanams — atsakinėjo į kunigų raštą M. Gorbačiovui, įtikinėjo, kad sovietinė religijos laisvė itin plati, "net bažnyčios komitetų narių vaikai gali įstoti į aukštąsias mokyklas". P. Anilionis "užmiršo" pasakyti, kad priimami tik tie jaunuoliai, kurie išsižada tikėjimo, įstodami į ateistines organizacijas, ir nėra turėję reikalų su saugu-

mu.

Susirinkimo metu įgaliotinis kaltino kun. Joną Zubrų, kad jis svetimose parapijose sako pamokslus.

* * *

Vilnius. 1986 m. birželio 11 d. RRT įgaliotinis P. Anilionis į Vilniaus Kuriją sukvietė Vilniaus akrivyskupijos dekanus. Jiems, kaip ir kitų vyskupijų dekanams, įgaliotinis atsakinėjo į Kauno ir Panevėžio vyskupijų kunigų raštą, adresuotą M. Gorbačiovui.

Įgaliotinis išreiškė nepasitenkinimą, kad po sveikinimu J. E. Vyskupui Julijonui Steponavičiui 50 metų kunigystės jubiliejaus proga renkami parašai. P. Anilionio supratimu, Vyskupą kiekvienas kunigas gali atskirai pasveikinti, o tokiais kolektyviniais sveikinimais piktinasi užsienio lietuviai ir konkrečiai žurnalas "Akiračiai".

* * *

(P. Anilionis bara Kauno ir Vilkaviškio vyskupijų sukviestuosius kunigus už skundo siuntimą M. Gorbačiovui):

Kaunas. 1986 m. birželio 18 d. į Kauno Kuriją buvo sukviesti Kauno ir Vilkaviškio vyskupijų dekanai. Čia P. Anilionis atsakinėjo į Kauno ir Panevėžio vyskupijų kunigų raštą M. Gorbačiovui.

"Kokia veidmainystė! Kai kurie kunigai, kuriuos aplankiau, kalba, kad labai gerai, kad suėmė kun. Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių — ramiau gyventi, o kai atvažiuoja parašų rinkėjai — skuba pasirašyti. Prisiminkit, raštai nemetami į šiukšlių dėžę, jie registruojami ir analizuojami, ir kai iškils koks reikalas, bus viskas prisiminta, tada kaltinkit patys save, — gąsdinimu pradėjo susirinkimą įsikarščiavęs P. Anilionis. P. Anilioniui nepatiko, kad pareiškimuose remtasi tarptautiniais susitarimais, deklaracijomis, jo nuomone, reiktų gerai įsidėmėti, kad tarptautiniuose susitarimuose numatytos teisės ir laisvės tiek užtikrinamos, kiek

jos nekenkia valstybės saugumui ir valstybinei santvarkai.

Turit pilną spaudos laisvę: 160.000 maldynų! Kada buvo tiek daug? Maždaug po 200 parapijai! O kiek būna bažnyčiose žmonių? Pvz., Šlavantų parapijoje per Velykas — 33, Šventežeryje — 120, ir Lazdijuose apie 200 — taigi pilnai pakanka, — toliau melavo P. Anilionis. Lazdijų dekanas kun. Vincas Jalinskas užprotestavo, sakydamas, kad tai netiesa: Lazdijuose per Velykas būna virš 2000 žmonių, o Šventežeryje — mažiausiai — 1200 žmonių.

P. Anilioniui labai nepatiko, kad yra parapijų, pvz., Lazdijų dekanate — Veisiejai, Kapčiamiestis, kurios neduoda valdžios įstaigoms statistinių duomenų apie religinius patarnavimus, o kitos parapijos duoda sumažintus duomenis. "Mes skaitysim, kad religinių patarnavimų šiose bažnyčiose nebuvo. Žinokite, tai gali skaudžiai atsiliepti ateityje, kai valstybė nustatys būsimiems maldynams tiražus", — vėl gąsdino įgaliotinis.

Palietus katekizmų klausimą, P. Anilionis tvirtino, kad valdžia leido katekizmų atsispausdinti pakankamai, be to ir maldynuose kai kas iš katekizmų išspausdinta. "Ir apskritai, kam meluoti, vienas kunigas man sakė: "Katekizmais mes apsirūpinam!" Tai kam dar šaukti, kad jų trūksta?" — nenurimo įgaliotinis. (Tikintieji aprūpinami nelegaliai išleistais katekizmais, maldaknygėmis, rizikuojant kratomis, areštais, ...dvi bylos už religinius paveiksliukus, kratos, tardymai, grasinimai; ar tai tokia P. Anilionio giriama ir propaguojama "pilna" sovietinė spaudos laisvė?! — red. past.).

Paskaitos metu prelegentas prisiminė du klierikus, kurie jo įsakymu buvo išmesti iš Kunigų Seminarijos dėl nelegaliai padaugintos religinės literatūros. Esą vis vien įgaliotiniui yra žinoma, kad Seminarijoje plinta mašinėle dauginta literatūra. Pagausim — jokio pasigailėjimo nebus! Skundžiamasi, kad kunigų trūksta, — tęsė P. Anilionis, — o kam išleidžiate į kitas respublikas? Kauno Kunigų seminarija ruošia kunigus tik Lietuvai, o Rygos — visai Tarybų Sąjungai. Štai, pvz., kun. Jonas Zubrus... ko jis laksto po Novosibirską ir t.t. Jei ten yra tikinčiųjų, tegul siunčia savo kandidatus į Rygos Kunigų Seminariją ir turės savų kunigų. O kun. J. Zubrui bažnytkaimių užteks ir Lietuvoje.

Įgaliotinis pritarė, kad Telšių vyskupijoje didelis kunigų trūkumas. Neretai vienas kunigas aptarnauja net 3-4 parapijas, tik, jo įsitikinimu, dėl tokios padėties kalti kunigai ekstremistai, mat jie specialiai kursto vyskupus, kad naujai išvęstus kunigus vyskupijoms dalintų netolygiai ir tada galėtų kaltinti tarybų valdžią dėl kunigų trūkumo. Sprendžiant šį klausimą, P. Anilionis patarė sutvarkyti ekstremistus, kad šie nemokytų vyskupų, ir padėtis pasikeis. (Nesuprantama, kodėl P. Anilionis nesiryžo nurodyti nė vienos vyskupijos, kurioje būtų per daug kunigų ar nebūtų parapijų be kunigų? — red. past.).

Pareiškimuose skundžiatės, kad į Seminariją priimami psichiniai ligoniai. Čia kalti kunigai, kurie jiems rašo rekomendacijas. Duokite pakankamai lojalių ir sveikų kandidatų, o nefanatikų ir antitarybininkų — bus priimti, — aiškino P. Anilionis. O nesugyvenimas su tarybų valdžia visada neš blogas pasekmes. Ir nebandykit manęs šantažuoti. Štai Radviliškio bažnyčioje būtina paaukštinti lubas. Klebonas, vicedekanas L. Vaičelionis, bandydamas mane šantažuoti, pareiškė: "Žmonės ruošiasi į Maskvą važiuoti, tai gal susitarkim, duokit leidimą". Nereiks važiuoti jiems į Maskvą, pats gerai žinau padėtį, reikia pakelti lubas, žmonės trokšta, bet ne aš ir tarybų valdžia kalta, o parapijos klebonas, kuris nenusileidžia vietinės valdžios reikalavimams, nesilaiko religinių susivienijimų nuostatų. Kol bus tokia padėtis, tol parapija negaus jokio leidimo. Kun. L. Vaičiulioniui pasiaiškinti įgaliotinis neleido, jį pertraukė ir kalbėjo toliau. Prelegentui netiko, kad tikintieji ir kunigai meldžiasi ne tik bažnyčiose, bet ir liaudies laikomose šventose vietose: Kryžių kalne, Žarėnų — Latvelių kapinaitėse ir ypatingai Alksnėnuose. Čia ekstremistai — kun. Antanas Lukošaitis, kun. Antanas Aleksandravičius — padedami vienuoliaujančių moterų, kursto religines aistras, meldžiasi lauke, viešoje vietoje, kai už kelių šimtų metrų yra bažnyčia. Laikas šiose vietose įvesti tvarką, — piktinosi P. Anilionis.

"Negalima sakyti, kad mes kišamės į kunigų skirstymus, štai kun. Juozo Gražulio neleidom paskirti į Rudaminą tik todėl, kad jį ten paskirti siekė užsienio agentai — kronikininkai, norėdami turėti tolygų savo korespondentų tinklą respublikoje. Tokių planų mes nepalaikysime! O kad į Metelius neleidom to paties

kunigo paskirti, turite būti mums tik dėkingi. Mes rūpinamės, kad Bažnyčia ilgiau jį turėtų. Būdamas arčiau savo brolio ekstremisto (kun. Antano Gražulio, kuris dirba II Alytaus bažnyčioje), jis gali nueiti ekstremistų keliais, vedančiais į kalėjimą. Mes rūpinamės, kad kun. J. Gražulis turėtų gerų draugų ir aplinką, saugojančią jį nuo šios nelaimės, — kalbėjo įgaliotinis P. Anilionis.

Vilkaviškio dekanas kun. Vytautas Vaitauskas paklausė, ką daryti su vaikų katekizacija. Gražiškiuose, kur anksčiau dirbo, vaikų būdavo tik keletas, tuomet būdavo galima juos išegzaminuoti ir kiekvieną atskiroje patalpoje, bet ką daryti Vilkaviškyje, kai vaikų, besiruošiančių Pirmai Komunijai, šimtai? Rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Juozas Urbonas užpuolė bažnyčioje egzaminuojamus vaikus, atėmė jų turėtus katekizmus, gąsdino... Anilionis pabrėžė, kad kunigui galima vaikus tik egzaminuoti ir jokiu būdu ne mokyti ar aiškinti, o ką reiškia egzaminuoti kiekvienas kunigas privalo gerai žinoti ir to laikytis, o dėl J. Urbono, tai jis greitai išeis į pensiją, todėl P. Anilionis patarė didelio triukšmo nekelti, ir kaip sugyvenimo su valdžia pavyzdį nurodė Kybartų parapiją: "Kai nekeliamas triukšmas, kaip gražiai gali ateistai ir tikintieji sugyventi, liudija Kybartų pavyzdys. Kol buvo Sigitas Tamkevičius, atrodė, niekad nesibaigs pareiškimų srautas iš tariamai skriaudžiamų tikinčiųjų, o kai atėjo išmintingas kun. Alfonsas Sadauskas, viskas susitvarkė — nė vienuoliaujančios mergelės nepajėgia sukurstyti tikinčiųjų. Kybartai šiuo atžvilgiu turėtų būti pavyzdys kitoms parapijoms", — gyrė P. Anilionis. (Netiesa, Kybartų tikintieji turi daug skaudžių ir neišspręstų problemų — red. past.)

Ekstremistai, "Amerikos balsas" apšaukė mūsų pokalbius "smegenų plovimu", — nenurimo įgaliotinis, — mes žinome kitokių pavyzdžių, kai kurie vyskupai leidžiasi, kad jiems "smegenis plautų" ekstremistai (buvo padarytos užuominos Telšių ir Kaišiadorių vyskupų adresu), o po tokio "plovimo" mes su jais nebesusikalbame. Vyskupai turi "plauti smegenis" ekstremistams, o ne ekstremistai vyskupams.

Pats negražiausias dalykas pareiškimų byloje P. Anilionio supratimu yra tai, kad Panevėžio vyskupijos kunigų raštas buvo

išsiųstas su atgaliniu senelio kunigo Jono Vaičiūno adresu (ir kai jo buvo pareikalauta pasiaiškinti, minėtas kunigas atsakė: "Aš senas, nieko nebijau, vis tiek greit mirsiu", visa tai, įgaliotinio žodžiais, yra bėgimas nuo atsakomybės prieš įstatymus, piktnaudojimas tarybinės valdžios humaniškumo), o Kauno arkivyskupijos kunigai po pareiškimu nurodė Kurijos adresą.

Po paskaitos įgaliotinis P. Anilionis atsisakė dalyvauti bendruose pietuose.

* * *

(RRT įgaliotinio pavaduotojas Juozėnas, susišaukęs Joniškio rajono bažnytinių komitetų narius, plūdo Žagarės kleboną Gustavą Gudanavičių už vaikų katekizavimą, Vėlinių procesijas, politinius pamokslus ir rašymą pareiškimų, kuriuose neva šmeižiama tarybinė santvarka):

Joniškis. 1986 m. balandžio 1 d. į Joniškį susitikimui su RRT įgaliotinio pavaduotoju Juozėnu buvo sukviesti rajono bažnyčių komitetų nariai. Jie buvo prašomi apie įvyksiantį susirinkimą nepranešti parapijų kunigams. Susitikimo pradžioje Juozėnas gyrė tarybinę laisvę: jo nuomone, pakankamai išleidžiama maldaknygių, kunigai aprūpinami mišiolais, visi, kas tik nori, gali dalyvauti religinėse apeigose ir t.t.

Apie pusę valandos pavaduotojas Juozėnas aiškino susirinkusiems Žagarės klebono kun. Gustavo Gudanavičiaus "nusikaltimus". Anot Juozėno, šio ekstremisto nusikaltimus galima suskirstyti į keturias grupes:

1. Vaikų katekizacija. Pernai vasarą prieš vakarines Mišias mokydavęs vaikus tikėjimo tiesų.

2. Rengia laidotuvių procesijas per miestą su kryžiumi ir vėliavomis.

3. Sako politinius pamokslus.

4. Rašinėja tarybų valdžią šmeižiančius pareiškimus. Pareiškimuose atvirai puola tarybų valdžios politiką Bažnyčios atžvilgiu. "Matyt, kun. G. Gudanavičius įsitikinęs, kad už antitarybinę propagandą jo, kaip seno žmogaus, neišdrįsim pasodinti į ka-

lėjimą, tačiau taip toliau tęstis negali. Ir pirmiausia Žagarės bažnytinis komitetas privalo pareikalauti kleboną nutraukti savo nusikalstamą veiklą", — kalbėjo pavaduotojas Juozėnas.

Praeitais metais, kun. G. Gudanavičiui aiškinant vaikams tikėjimo tiesas, į bažnyčią įsiveržė apylinkės pirmininkė Jasienė, lydima uniformuotos milicininkės Jūralienės ir atstovės iš mokyklos. Nekreipdami dėmesio, kad bažnyčioje su vaikais buvo ir suaugusių žmonių, komisijos nariai užsirašė besimokančių vaikų pavardes, o kun. G. Gudanavičiui sustatė protokolą. Rajono prokuroras įspėjo kun. G. Gudanavičių, kad už vaikų mokymą tikėjimo jam gresia 3 metai kalėjimo. Netrukus ta pati milicijos darbuotoja Jūralienė rajono laikraštyje skundėsi, kad jų rajone daug tėvų ir motinų verkia, jog nesusišneka su savo vaikais, vaikai tampa chuliganais. Kun. G. Gudanavičius pamokslo metu paaiškino žmonėms, kad chuliganizmo plitimas susijęs su paauglių ignoracija tikėjimo srityje, kalbėjo, kad trukdoma vaikams pažinti tikėjimą, ir tai jau savaime stumia juos į amoralų kelią. Po šio pamokslo kun. G. Gudanavičius buvo apkaltintas sakęs politinį pamokslą. Partorgas Jasas rajoniniame laikraštyje rašė, kad Žagarės apylinkėje ateistinę pasaulėžiūrą platina 28 propagandistai, ypač sėkmingai dirbamas individualus darbas tikinčiųjų tarpe — ateistai aktyvistai lankosi tikinčiųjų šeimose ir įtikinėja tėvus neleisti vaikų į bažnyčią. Klebonas ir šį straipsnį pakomentavo iš sakyklos, sakydamas, kad parapijoje prieš 28 propagandistus yra tik vienas kunigas ir tam pačiam uždrausta lankyti tikinčiųjų šeimas... Pamokslas buvo paskaitytas politiniu išsišokimu.

Juozėnas reikalavo, kad bažnytinių komitetų nariai rimčiau kontroliuotų kunigų veiklą. Pagal RRT įgaliotinio įstaigą, bažnytiniai komitetai privalo:

1. Prašyti rajono vykdomuosius komitetus leisti tam ar kitam kunigui atvykti į atlaidus. Neturintiems tokio leidimo kunigams komitetas privalo neleisti eiti prie altoriaus.

2. Privalo stebėti, kad kunigai nemokytų vaikus katekizmo.

3. Parapijose neturi būti organizuojamos Vėlinių procesijos į kapines; laidotuvės neturi virsti religinėmis demonstracijomis. Laidotuvių procesijoje draudžiama dalyvauti kunigui. Negalima

nešti kryžiaus ir vėliavų.

Nors prelegentas skundėsi kunigų veiklos suaktyvėjimu Joniškio rajone, tačiau faktiškai rajone, kaip ir kituose Šiaurės Lietuvos rajonuose, padėtis liūdna. Štai keletas faktų. Praeitais metais į Joniškį vikaru buvo paskirtas tik ką baigęs Kunigų seminariją kun. Alvydas Grabnickas. Bedieviai, pastebėję, kad vikaras bendrauja su vaikais ir jaunimu, pradėjo demonstratyviai jį sekti, net vykstant pas ligonius. Joniškio klebonui bedieviai išdrįso nurodinėti, ką iš kunigų kviesti į atlaidus ir ko nekviesti. Kriukų parapijos bažnytinis komitetas, nepranešdamas parapijos klebonui, vykdo civilinės valdžios nurodymus. Pašvitinio bažnyčioje beveik nėra vaikų ir jaunimo. Dekanas kun. Boleslovas Stasuitis bedievių įbaugintas prašė vienos motinos, kad ši neleistų savo vaikų patarnauti šv. Mišioms. Rajono parapijose labai mažai vaikų paruošiama Pirmai Komunijai. Kiek geresnė padėtis Žagarėje. Čia Pirmai Komunijai kasmet paruošiama apie 20 vaikų, kai tuo tarpu maždaug prieš 10 metų būdavo paruošiama virš 100 vaikų. Įvairiai terorizuojami tie žmonės, kurie kokiu nors būdu patarnauja J. E. Vyskupui Julijonui Steponavičiui; jį pavеždami į atlaidus, kunigų laidotuves ar kur kitur. Juos bausdami, pareigūnai atvirai pasako: "Nevežiokite vyskupo ir kunigų!" Žagarės mokyklos ateistiniuose renginiuose mokiniai nuteikiami prieš Vyskupą. Jiems aiškinama, kad kol gyvas vyskupas J. Steponavičius, tol Vilnius neturės vyskupo, ir tai yra vienintelė kliūtis.

* * *

(Tas pats Juozėnas, sušaukęs Prienų rajono bažnytinių komitetų narius, gyrė pagerėjusias gyvenimo sąlygas ir barė tikinčiuosius už pareiškimų rašymą):

Prienai. 1986 m. balandžio 3 d. į rajono vykdomąjį komitetą buvo sukviesti Prienų bažnytinio komiteto nariai. Susirinko apie 25 asmenys, netikinčiųjų buvo žymiai daugiau. Susirinkimą vedė RRT įgaliotinio pavaduotojas Juozėnas. Susirinkimo pradžioje prelegentas kalbėjo apie partijos suvažiavimą, akcenta-

vo, kad tarybų valdžios metais žymiai pagerėję gyvenimo sąlygos. "Ir uždarbis geras, ir lengvai įgyjamos automašinos, Žemaičių Kalvarijoje per atlaidus būna virš 5000 lengvųjų automobilių", — kalbėjo pavaduotojas Juozėnas. Juozėnas barė tikinčiuosius už pareiškimus, rašomus tarybinei vyriausybei Maskvoje, reikalaujant grąžinti uždarytas bažnyčias ir išlaisvinti nekaltai nuteistus kunigus. Susirinkimo metu buvo aiškinama, kad kunigams draudžiama kalėdoti, neleižiama lankyti tikinčiuosius, šventinti jų butus. Komiteto narys Vobolis užprotestavo: "Gal, jūsų supratimu aš namą turiu atsinešti į bažnyčią, kad jis būtų pašventintas?!" Mes gi ne partijos sekretorių kviečiame, o kunigą. Bažnyčią ir kunigus išlaikome mes, tikintieji, jūs gi nė kapeikos neduodate, todėl prašome nesikišti į mūsų reikalus". Paklaustas, kodėl jaunuoliams trukdoma įstoti į Kunigų seminariją, kodėl stojantieji įvairiais būdais saugumo terorizuojami, Juozėnas bandė išsisukti, aiškindamas, kad į Seminariją priimama žymiai daugiau klierikų nei galima apskritai priimti, o kad nemažai bažnyčių be kunigų, tai, lektoriaus nuomone, "nieko nepadarysi — ir žemės ūkio specialistų trūksta". Vienas komiteto narių pasiteiravo, kur būtų galima gauti leidimą kryžiui pasistatyti. Į klausimą nebuvo atsakyta. Praeitais metais, atsakydamas į panašų klausimą, Juozėnas aiškino, kad leidimus kryžiaus statymui duoda rajono valdžia, suderinus su vietos architektu, tačiau salėje sėdėję partiniai vadovai ir architektas tylėjo — jie gerai žinojo, kad duoti tokius leidimus neturi teisės.

Rajono vykdomojo komiteto pirmininkas Maruškevičius savo kalboje pareiškė, kad yra įstatymai, kurių tikintieji ateityje visu griežtumu privalės laikytis.

* * *

Šakiai. 1986 m. birželio 19 d. į rajono vykdomąjį komitetą buvo iškviestas Šakių parapijos klebonas kun. Juozas Žemaitis. Jo laukė Šakių raj vykdomojo komiteto pavaduotoja Kasparevičienė, miesto vykdomojo komiteto pirmininkas Angonis ir prokuroras Diržius. Pavaduotoja Kasparevičienė barė, kad klebonas, nekreipdamas dėmesio į praeitais metais gautą įspėjimą,

šiais metais vėl organizuotai ir sistemingai moko vaikus tikėjimo tiesų, tuo pažeisdamas BK 143 str. Kun. J. Žemaitis paaiškino, kad organizuoto vaikų mokymo nėra. Vakarinių pamaldų metu visiems tikintiesiems, kurių tarpe suaugusių yra nemažiau nei vaikų, sakomi katechetinio turinio pamokslai, jų klausosi visi, kas tik nori. Prokuroras Diržius patarė vaikus išsiųsti namo, o kalbėti tik suaugusiems. Klebonas pareiškė, kad Lietuvoje kol kas, tikriausia, dar nėra tokio kunigo, kuris vaikus varytų iš bažnyčios. "Katekizmų buvo atspausdinta pakankamai, tegul patys tėvai moko savo vaikus tikėjimo", — kalbėjo pavaduotoja Kasparevičienė. Kun. J. Žemaitis patikslino pavaduotojos žodžius, primindamas, kad katekizmų laida, išleista prieš šešis metus nedideliu tiražu, buvo išpirkta per kelias savaites ir paskutiniu metu katekizmų neįmanoma nei nusipirkti, nei pasiskolinti. Į pavaduotojos Kasparevičienės ir prokuroro Diržiaus reikalavimą nelaužyti tarybinių įstatymų, kun. J. Žemaitis atsakė, kad niekada nėra užsiiminėjęs priešvalstybine veikla ir jokių įstatymų nėra laužęs, o aiškinti tikėjimo tiesas ir padėti tėvams ruošti vaikus sakramentų praktikai yra jo, kaip kunigo, esminė pareiga.

* * *

Šilalė. 1986 m. liepos 10 d. į Šilalės bažnyčią įsiveržė grupė atsakingų rajono vykdomojo komiteto darbuotojų: pirmininko pavaduotoja M. Karinauskienė, TGMK direktorius Lesčiauskas, bendro skyriaus vedėja Skalauskienė, kultūros skyriaus vedėjas Vytautas Jankauskas. Bažnyčioje tuo metu buvo laikomos šv. Mišios. Pamaldose dalyvavo septynios moterys ir apie penkiasdešimt vaikų. Vaikai garsiai atsakinėjo į šv. Mišių kreipinius. Kol vyko pamaldos, pareigūnai niekam netrukdė, o po jų visi suėjo į zakristiją ir pareiškė klebonui kun. Antanui Ivanauskui, kad jį rado bemokantį tikėjimo vaikus. Klebonas paaiškino, kad jis laikė šv. Mišias, o vaikai dalyvavo pamaldose. Pareigūnai surašė protokolą, jog buvo mokomi vaikai ir privertė kleboną po juo pasirašyti. Kun. A. Ivanauskas antroje protokolo pusėje paaiškino, kad protokolas surašytas neteisingai. Kun. A. Ivanauskas buvo nubaustas 50 rub. bauda.

* * *

Gargždai (Klaipdos raj.). 1985 m. gruodžio 30 d. Gargždų parapijos vikaras kun. Antanas Šeškevičius buvo iškviestas į Laugalių senelių invalidų prieglaudą aprūpinti sakramentais sunkiai sergantį ligonį. Ta pačia proga norėjo pasinaudoti ir kiti prieglaudos ligoniai. Kunigui vos spėjus aprūpinti mirštantįjį, koridoriuje pasigirdo triukšmas — internato direktoriaus pavaduotoja Jadvyga Dotienė vaikė visus, kurie norėjo susitikti su kunigu... Išsigandusi senelė verkdama skundėsi išeinančiam kunigui: "Dabar mus išveš į durnių namus..." Seneliai yra bauginami Janinos Riaukaitės atveju — pasiskundus dėl religinių varžymų ir kitų trūkumų, ji buvo išvežta į Šilutės rajone Macikuose esantį psichinių invalidų internatą. J. Riaukaitė kelis kartus prašėsi grąžinti ją į Laugalių internatą, bet į jos prašymus niekas iš administracijos nereagavo.

Internato direktorius sutinka įsileisti kunigą tik pas akivaizdžiai mirštančius ligonius, o į kitų, jau nepajėgiančių pasikelti iš lovos ligonių, prašymus pakviesti kunigą atsisako duoti leidimą.

(Kun. Antanas Šeškevičius, Gargždų klebonas, skundžiasi savo pareiškime dėl jo neteisingo nubaudimo 50 rublių bauda):

LTSR Aukščiausiajam Teismui

Kun. Antano Šeškevičiaus, s. Kazio,
gyv. Klaipėdos raj., Gargždų m., Tilto 1-2,

P a r e i š k i m a s

Administracinė komisija prie Klaipėdos raj. Gargždų miesto Liaudies deputatų tarybos vykd. komiteto šių metų kovo 26 d. mane nubaudė 50 rb. už tai, kad kovo 14 d. lydėjau numirėlį Žemaitės gatve su bažnytine apranga, tuo pažeisdamas religinių susivienijimų nuostatų 50 str. Su tuo nesutikdamas, kreipiausi į

Klaipėdos raj. Liaudies teismą. Bet jis š.m. balandžio 17 d. baudą patvirtino, nieko neatsižvelgdamas nei į mano, nei į liudininkų parodymus, nei į laidotuvių dalyvių bei tikinčiųjų liudijimą. Mano tvirtu įsitikinimu, ir administracinė komisija, ir Liaudies teismas pasielgė neteisingai, todėl kreipiuosi į Jus ir prašau padarytą klaidą ištaisyti — anuliuoti sprendimą ir štai dėl ko:

1) 50 str. draudžia religines procesijas, apeigas ir ceremonijas lauke. Bet laidotuvės nėra nei procesija, nei ceremonija, nei religinė apeiga, o eisena į kapines. Kai laidoja karį, moksleivį, partietį-ateistą, būna atitinkama eisena su išoriniais pagarbos ženklais. Kai laidoja tikintįjį, pagal šimtametę tradiciją kunigas eina prieš karstą su laidotuvių apranga. Niekas laidotuvių nevadina nei karių, nei partiečių, nei tikinčiųjų procesija ar ceremonija, o laidotuvių eisena. Religinė procesija būna, kai per Dievo Kūno šventę su Švenčiausiuoju eina per miestą ir laukus, kai per kryžiavas dienas tikintieji eina prie kryžių. Bet dabar mūsų krašte tokios procesijos neįmanomos.

Taigi, kovo 14 d. artimieji ir giminės velionį K. Kerpę norėjo palaidoti kaip kataliką, o ne kaip ateistą, todėl prašė mane, kad eisenoje jį palydėčiau ligi senųjų kapinių už 300 metrų. Mano pareiga išpildyti tikinčiųjų norą pagal nuostatus. Todėl eisenos dalyviai ir kunigas nepažeidė religinių susivienijimų nuostatų 50 str. Todėl kunigas nubaustas neteisingai.

2) Gargždų miesto pirmininkė J. Miliauskienė 1985 m. bažnytiniam komitetui atsiuntė raštą, kad dėl eismo saugumo draudžiama "bet kokias eitynes, eisenas ir procesijas, tame skaičiuje ir laidotuvių eisenas", bet to įsako niekur viešai nepaskelbė: nei laikraštyje, nei kitur. O paradinės eitynės bei laidotuvės be bažnyčios būna, kaip ir buvo. Reiškia, tas draudimas — tik mums. Bet tikintieji to nežino, todėl iš kaimų ir iš miesto atlydi eisena į bažnyčią ir lydi pagal seną gargždiečių tradiciją ligi senųjų kapinių, o paskui važiuoja į naująsias Laugaliuose už 2 km.

Be to, administracinė komisija, paskirdama man nuobaudą, man ir 20 tikinčiųjų pareiškė, kad eisenos leidžiamos, tik kunigas turi sėstis į mašinos kabiną. Iš tikrųjų, nuošalia Žemaitės gatve judėjimas labai menkas, todėl jokio trukdymo nebūna. Administracinė komisija, paskirdama man nuobaudą, nei žodžiu,

nei raštu neužsimena apie eismo trukdymą. Didžiausias nusikaltėlis — tai kunigas su kamžele ir kepuraite prieš karstą, o ne kabinoj. Ar jis eismą trukdė labiau už plačią mašiną su karstu? Ar logiška jį bausti?

3) 1977 m. religijų reikalų įgaliotinis K. Tumėnas mane pašaukė į Vilnių ir davė atsakymą į mano pareiškimą 1977.VII.19.: kunigui galima eiti prieš karstą, galima nešti ir kryžių. Jis atvyko į Gargždus ir apie tai painformavo drg. Leitą. Todėl be jokių trukdymų taip laidojome tikinčiuosius, kol pernai prasidėjo vietinių neapgalvoti išsišokimai, draudžiantieji taip laidoti. Ar gali įgaliotinis 50 str. blogiau suprasti už eilinius ateistus, kurie jo aiškinimą paverčia priešingybe, verta bausmės? Tada visi straipsniai pavirsta chaosu: kaip kas panori, taip ir aiškina.

4) Tikinčio laidojimą su kunigu ir kryžiumi, bei vėliavomis garantuoja ir 1966 m. valdžios atspausdintas, ir tikrai su valdžia suderintas "Romos katalikų apeigynas Lietuvos vyskupijoms" II d., psl. 256-265. Juo rėmėsi ir įgaliotinis K. Tumėnas. Tas apeigynas — neatšauktas.

5) Taip laidoja net rajoniniuose miestuose, kur mažesnis judėjimas, ir beveik visuose nerajoniniuose miestuose ir miesteliuose kaip Gargždai bei bažnytkaimiuose. Ar Gargždai yra kita respublika, kur yra kiti įstatymai?

6) Klaipėdos r. Liaudies teismui įteiktas 528 tikinčiųjų ir laidotuvių dalyvių liudijimas, kur jie savo parašais pareiškia norą visados katalikiškai (su kunigu, kryžiumi ir vėliavėlėmis) laidoti savuosius ir patys būti taip palaidoti.

Velionio K. Kerpės 3 laidotuvių dalyvės (Kerpienė Stefanija, Jono, gyv. Doviluose; Urbonienė Stasė, Antano, gyv. "J. Janonio" kol.; Telšinskienė Zuzana, gyv. Saulažoliuose) teisme aiškiai paliudijo, kad velionio artimieji, giminės, kaimynai ir bendradarbiai norėjo ir mane prašė, kad aš velionį katalikiškai palaidočiau. Jų norą išpildžiau, kaip kunigas kitaip negalėjau.

Todėl prašau Aukščiausiąjį teismą neteisingą nuobaudą panaikinti ir Gargždų miesto valdžią tuo paveikti, kad ateityje laidotuvių netrukdytų.

Priedas:

1. Pareiškimo kopija Klaipėdos r. Liaudies teismui.

2. Gargždų parapijos tikinčiųjų ir laidotuvių dalyvių liudijimo kopija.

Gargždai, 1986.IV.21. Kun. A. Šeškevičius

P.S. 1985 m. liepos 31 d. administracinė komisija prie Gargždų miesto vykdomojo komiteto kun. Antaną Šeškevičių buvo apkaltinus laidotuvių eisenos iš bažnyčios į kapines organizavimu ir nubaudus 40 rub. bauda. Kun. A. Šeškevičiui atsisakius mokėti baudą, lapkričio 29 d. į namus prisistatė teismo vykdytoja Galina Kavoliūnienė ir prie kviestinio Vlado Satkausko konfiskavo radio aparatą-tranzistorių VEF-202.

* * *

Kazokiškė (Trakų raj.). 1986 m. Sekminių atlaiduose Kazokiškių bažnyčioje sakyti pamokslą buvo pakviestas kun. Jonas Zubrus. Po atlaidų rajono administracinė komisija nubaudė vietos kleboną kun. Joną Kazlauską 50 rub. bauda už tai, kad, nesuderinęs su rajono valdžia, leido kun. J. Zubriui sakyti pamokslą.

RRT įgaliotinis Petras Anilionis už Kazokiškių bažnyčioje pasakytą pamokslą raštu įspėjo kun. J. Zubrų. Esą pamokslininkas dezinformavo tikinčiuosius, tvirtindamas, kad XVIII a. šviečėjų ir pozityvistų viltys, jog švietimas ir mokslas išspręs visas problemas, neišsipildė.

* * *

Tauragnai (Utenos raj.). 1986 m. birželio mėn. Tauragnų klebonas kun. Bronius Šlapelis buvo nubaustas 25 rub. bauda už tai, kad be rajono valdžios leidimo į parapijos atlaidus pasikvietė kaimyninių parapijų kunigus.

* * *

Vievis (Trakų raj.). 1986 m. liepos mėnesį Trakų rajono administracinė komisija nubaudė Vievio kleboną kun. Antaną Černą 50 rub. bauda už tai, kad šv. Petro ir Povilo atlaidų metu Vievio bažnyčioje pamaldas laikė ir pamokslą pasakė svečiai ku-

nigai, negavę rajono valdžios leidimo. Po valdiškų bedievių išbarimo kun. A. Černas buvo nerviškai sukrėstas ir gydėsi ligoninėje.

* * *

Vepriai (Ukmergės raj.). Aukštaitijoje gana plačiai yra žinomi Veprių Kalvarijų atlaidai. Nors Kryžiaus kelio stočių koplytėlės jau seniai sovietinės valdžios nugriautos, tačiau tikintieji iš įvairių Lietuvos vietų kasmet per Sekmines gausiai renkasi į Veprius ir po šv. Mišių, giedodami giesmes, eina Kalvarijas buvusių koplytėlių vietomis.

Sovietinės valdžios reikalavimu, vietos klebonas kun. Juozas Vaičeliūnas privalo pranešti Ukmergės vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojui Antanui Peredniui, kokie kunigai atlaidų dienomis laikys pamaldas, sakys pamokslus.

Šiais metais sakyti pamokslus buvo kviečiamas ir kaimyninės Pabaiskio parapijos klebonas kun. Petras Tavoraitis. Pavaduotojas A. Perednis nesutiko duoti leidimo, mat kunigas P. Tavoraitis per rinkimus atsisako balsuoti, Vėlinėse kartu su tikinčiaisiais eina melstis į kapines.

* * *

(Kun. A. Gutausko, Vilniaus vyskupijos valdytojo, pareiškimai sukėlė tikinčiųjų vertą pasipiktinimą, kur jis pučia į propagandinę dūdą apie religinę padėtį Lietuvoje):

Vilnius. Maždaug tuo pačiu metu, kai sužinota apie Vilniaus arkivyskupijos valdytojo kun. A. Gutausko pakėlimą prelatu, Lietuvoje paplito žinia apie jo duotą interviu Austrijos komunistų laikraščiui "Volkstime" (1985.IX.12). Kiek šis pokalbis tikras — kur kun. A. Gutausko autentiški žodžiai ir kur korespondento plunksna prikūrė — skaitytojui sunku spręsti...

Tikinčiuosius šokiruoja valdytojo A. Gutausko pareiškimas, kad jis nežino Vilniaus diecezijoje žmonių, kurie dėl tikėjimo, ištikimybės Bažnyčiai, būtų buvę persekiojami ar kaip nors

kitaip spaudžiami. Gyvas tokio persekiojimo pavyzdys — Vilniaus vyskupas Julijonas Steponavičius, 25 metus besitęsianti jo tremtis. Negi kun. A. Gutauskas užmiršo, kad ir jis pats savo laiku buvo apjuodintas spaudoje, neteko registracijos pažymėjimo ir kurį laiką negalėjo pilnai eiti kunigo pareigų?! Pokalbio metu valdytojas išsitarė kad "politika — tai partijos ir valdžios reikalas, o kunigai turi melstis". Tuo metu, kai iš kun. A. Gutausko buvo atimtas registracijos pažymėjimas, politika jis neužsiėmė, tad už ką buvo nubaustas?! Šiuo metu valdytojas kun. A. Gutauskas važinėja į užsienį, jo pasisakymų galima rasti ateistinėje spaudoje (bažnytiniai kanonai draudžia bendradarbiauti ateistinėje spaudoje). Ar tai ne maldos tarnyba... Ar valdytojas laikosi šio dėsnio, pareikšto korespondentui, kad kunigui politika — ne pakeliui?

Kai beveik visi stojantys į Kunigų seminariją ir joje besimokantys yra vienaip ar kitaip saugumo terorizuojami ir kai yra viešas kun. Roko Puzono pareiškimas, kuriame yra smulkiai aprašoma šio kišimosi procedūros, sukrečia valdytojo kun. A. Gutausko teiginys, kad nežinąs faktų apie civilinės valdžios kišimąsi į kandidatų kunigystei priėmimą. Visiems Lietuvoje yra žinoma, ko pašalinės jėgos reikalauja iš kandidatų ir kas galutinai nustato jų skaičių, nulemia priėmimą — rektorius ar įgaliotinis.

Užklaustas apie nuteistus kunigus — Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių — valdytojas teisinosi negalįs daug ką pasakyti, nes teismas vykęs Kaune. Iš tiesų teismas vyko Vilniuje ir sukėlė didelę sensanciją. Pagrįstai tikintiesiems kyla klausimas, kaip kun. A. Gutauskas galėjo nežinoti apie beveik savaitę vykstantį teismą, kai kas rytą tikintieji rinkosi melstis į Aušros Vartus ir tik po to važiavo prie teismo rūmų?

Valdytojas pasididžiavo, kad aukštieji dvasininkai gyvena ne taip blogai: važinėja po užsienį, pamato Romą, Liurdą, Nairobį... Tai viena medalio pusė, o kur kita?!

Pokalbio pabaigoje kun. A. Gutauskas parodęs odiniais apdarais įrištą ir valstybinėje spaustuvėje ant gero popieriaus spausdintą maldyną (ar mišiolą). Reiktų žinoti, kad geras popierius — ne tarybinis, tai Vatikano dovana, gi odiniai viršeliai — ne valstybinėje spaustuvėje uždėti, bet privačiai.

Jeigu tikrai šiandieninį Bažnyčios gyvenimą Lietuvoje gerb. Valdytojas mato tokį, koks jis nupieštas jo interviu, tai kaip, ignoruojant akivaizdžią realybę, galima vaisingai tvarkyti Bažnyčios reikalus?

Bedievių leidimai remontuoti vieną ar kitą bažnyčią tai tik antraeilis dalykas, mažai tepalengvinantis Evangelijos skelbimą šių dienų bedievinamoje Lietuvoje. Jei nebus tikinčiųjų, kuo virs suremontuotos bažnyčios?

* * *

Kaunas. 1986 m. pavasarį RRT įėgaliotinis Petras Anilionis pareikalavo Kauno Tarpdiecezinės Kunigų seminarijos dijakonui Edmundui Atkočiūnui sulaikyti kunigystės šventimus. Priežastis — dijakonas E. Atkočiūnas mokslo metais nelankė tarybinės Konstitucijos paskaitų. Tik dėka kunigų reakcijos ir Telšių vyskupo Antano Vaičiaus pastangų įgaliotinis savo reikalavimą atšaukė.

* * *

Kretinga. 1986 m. vasario 19 d. Kretingoje mirė Petras Paulaitis, 35 metus iškalėjęs sovietiniuose lageriuose. Per laidotuves ant jo karsto artimieji uždėjo trispalvį — tautinį kaspiną. Laidotuvių apeigas atliko kun. L. Šarkauskas. Kretingos klebonas kun. B. Burneikis (nors laidotuvėse ir nedalyvavo) buvo iškviestas į Vilnių pas įgaliotinį P. Anilonį aiškintis dėl a.a. P. Paulaičio laidotuvių. Telšių vyskupas Antanas Vaičius buvo priverstas raštu garantuoti, kad tokie "nusikaltimai" nesikartos.

* * *

Kaišiadorys. Kaišiadorių vyskupijos vyskupas J. E. Vincentas Sladkevičius po to, kai "Tarybinės moters" žurnalas išspausdino V. Balkevičiaus straipsnį "Šventoji šeimyna", ciniškai užgaunantį Jėzaus ir Jo Motinos Marijos garbę, raštu pareiškė žurnalo redakcijai atsisakąs minėto žurnalo prenumeratos.

* * *

Telšiai. 1986 m. birželio 12 d. Telšių Katedroje buvo paminėta Lietuvos Bažnytinės Provincijos įkūrimo 60-ties metų sukaktis. Minėjime dalyvavo: vyskupai — L. Povilonis, V. Sladkevičius, R. Krikščiūnas — valdytojas, prelatas K. Dulksnys, daug kunigų ir didelė minia tikinčiųjų, ypatingai jaunimo.

Pamaldų metu buvo meldžiamasi už mirusius Telšių vyskupus, Kurijos darbuotojus, Seminarijos dėstytojus. Po pamaldų Telšių Katedros jaunimas sveikino savo vyskupą A. Vaičių jo amžiaus 60-čio ir vardo dienos proga.

Iškilmių pabaigoje galingai ir kartu labai jautriai nuskambėjo Maironio "Lietuva brangi mano Tėvyne..."

* * *

Vilnius. 1986 m. gegužės 17 d. Vilniuje šv. Mikalojaus bažnyčioje buvo minima prof. Stasio Šalkauskio 100 metų gimimo sukaktis. Apie prof. S. Šalkauskio gyvenimą, jo asmenį ir veiklą dviejuose pamoksluose kalbėjo kun. Vaclovas Aliulis. Minėjime dalyvavo prof. S. Šalkauskio žmona, kuriai po pamaldų jaunimas įteikė gėlių, ir tikintieji iš kitų Lietuvos miestų.

Panašus minėjimas buvo surengtas ir Kauno šv. Antano parapijos bažnyčioje.

* * *

Žemaičių Kalvarija. 1986 m. liepos 2-9 d. į Žemaičių Kalvarijos didžiuosius atlaidus iš visos Lietuvos suvažiavo minios tikinčiųjų, ypatingai daug jaunimo. Jautriai išgyvenę religinės dvasios galią, pajutę, jog visi tikintieji yra Marijos žemės vaikai, pasisėmę jėgų kilniai gyventi, maldininkai grįžo namo.

Atlaidų sekmadienį ir trečiadienį, kuris jau tapo tradicine kunigų diena, pamaldoms ir procesijai į kalnus vadovavo Telšių vyskupas Antanas Vaičius. Kalnuose, prie koplyčių, buvo sakomi pamokslai. Žemaičių Kalvarijos atlaidų metu buvo išdalinta 23000 šv. Komunijų. Nors saugumas darė įvairius trukdymus, tikinčiųjų šiais metais dalyvavo daugiau nei praėjusiais. Kulto reikalų įgaliotinis Petras Anilionis, norėdamas įvesti atlaidų metu sakomų pamokslų kontrolę. pareikalavo, kad vyuskupas A. Vai-

čius dar prieš atlaidus pateiktų pavardes tų kunigų, kurie sakys pamokslus. Iš gauto pamokslininkų sąrašo P. Anilionis tuoj pat išbraukė kun. Edmundą Atkočiūną. Nežiūrint į įgaliotinio reikalavimus, Žemaičių Kalvarijoje buvo pasakyta apie 60 pamokslų.

Tuoj po atlaidų P. Anilionis prisistatė į Telšius pas vyskupą A. Vaičių, kur turėjo būti iškviesti Plungės dekanas kun. R. Gasčiūnas ir Žemaičių Kalvarijos klebonas kun. L. Dambrauskas. P. Anilionis smarkiai išbarė vyskupą ir minėtus kunigus, kad Žemaičių Kalvarijoje atlaidų metu buvo nesilaikyta jo duotų nurodymų. Įgaliotiniui itin kliuvo Telšių vikaro kun. Boleslovo Jonausko, Žarėnų — Latvelių klebono kun. Algimanto Pakamanio ir Kiauklių parapijos klebono kun. Roko Puzono pasakyti pamokslai. Kun. B. Jonauskas dėl savo pamokslo buvo iškviestas aiškintis net į Vilniaus saugumą.

* * *

Alksnėnai (Vilkaviškio raj.). 1985 m. rugsėjo 18 d. pas Alksnėnų parapijos kleboną kun. Antaną Lukošaitį atvyko Vilkaviškio rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Juozas Urbonas. Pavaduotojas piktinosi kunigo A. Lukošaičio pastoracine veikla tikinčiųjų tarpe. Ypatingai pykino pamaldos Žaliosios kapinėse ir gausus žmonių lankymas Alksnėnų koplytėlės. Už tai, kad į Alksnėnų koplytėlę suvažiuoja tikintieji kone iš visos Lietuvos, laikomos šv. Mišios ir sakomi pamokslai, J. Urbonas grasino kun. A. Lukošaičiui susidoroti su juo kaip su Kybartų parapijos kunigais — Sigitu Tamkevičium, Jonu Kastyčiu-Matulioniu. Pavaduotojas griežtai pareiškė, kad kun. A. Lukošaičiui yra užvesta baudžiamoji byla. Kunigas atsakė: "Jūsų rankose vėzdas, mūsų Rožančius". Po šių žodžių pavaduotojas nutilo ir atsisveikinęs apleido kleboniją.

1985 m. rugsėjo 25 d. kun. A. Lukošaitis perauklėjimui buvo iškviestas pas RRT įgaliotinį Petrą Anilionį. Pagrindinis kaltinimas buvo tai, kad aptarnauja net 4 parapijas. P. Anilionis pareiškė, kad Žaliosios kapinėse laikomos šv. Mišios už mirusius nėra įstatymu leistos religinės apeigos. Įgaliotinis priminė Kybartų vikaro J. Matulionio kaip "tvarkos ardytojo" bylą ir lei-

do suprasti, kad kun. A. Lukošaitis, jei ir toliau Žaliosios kapinėse laikys pamaldas, bus laikomas panašiu tvarkos ardytoju. Visu griežtumu uždraudė aptarnauti Slabadų ir Žaliosios kapinių koplyčias. Atsisveikindamas P. Anilionis prigrasino kun. A. Lukošaitį laikytis visų duotų nurodymų.

* * *

Rumšiškės (Kauno raj.). 1985 m. spalio mėn. kun. Juozo Žemaičio leidimu Rumšiškės bažnyčioje buvo filmuojami kadrai kino filmui "Paskenduolė". Vienoje bažnyčios pusėje sėdėjo apie 100 aktorių o kitoje — tikintieji. Pamaldų metu, per pamokslą, klebonas aiškino, jog prie "kultūros" reikia prisidėti ir Bažnyčiai. "Argi mūsų pareiga sunkinti darbą tiems, kuriems ir taip sunku", — užjautė filmo kūrėjus kun. J. Žemaitis.

Filmo bedieviškų perlenkimų grubumu piktinosi net savaitraštis "Literatūra ir menas".

* * *

(Mikoliškių tikinčiųjų pastangas įsigyti autobusą sužlugdė P. Anilionis):

Mikoliškiai (Kretingos raj.). 1986 m. kovo 11 d. Mikoliškių parapijos bažnytinis komitetas prašymu padėti kreipėsi į LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumą: "1976 liepos 28 d. LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas įsaku patvirtino Religinių susivienijimų nuostatus. Tretysis nuostatas garantuoja: "Religinė bendruomenė turi teisę įsigyti... transporto priemones".

Mūsų parapijai šis nuostatas yra labai praktiškas, mums būtina įsigyti maždaug 26 vietų autobusą arba bent "Latviją" kolūkiečiams iš kaimų šventadieniais atvežti į bažnyčią ir parvežti, nes jie gyvena 4-11 km. nuo bažnyčios, o kursuojančiu autobusu negalima nei nuvykti, nei parvykti — netinka maršrutų laikas. Pagyvenusiems žmonėms pėsčia nueiti ir grįžti neįmanoma, o prie bažnyčios tegyvena trys šeimos.

Prašėme autoparką, kad sekmadieniais pakeistų autobusų maršrutų laiką, bet nesiteikė to padaryti, nors ir nebuvo sunku. Kurį laiką samdėmės autobusus iš įvairių įstaigų, bet vietinė valdžia tai uždraudė. Prašėme "J. Janonio" kolūkio vadovybę, kad sekmadieniais už altyginimą savo kolūkiečius nuvežtų į bažnyčią ir parvežtų — atsisakė. Ką mums daryti? Esame priversti pasinaudoti jūsų duota teise — įsigyti savo transporto priemonę. Kreipėmės į LTSR Ministrų Tarybą, ar galėtų mums parduoti padėvėtą autobusą arba bent "Latviją". Atsakymas buvo teigiamas, tik reikalavo Religijų reikalų tarybos įgaliotinio sutikimo. O šis aiškina, kad nuostatuose žodis "transportas" reiškia tik lengvąjį automobilį (pradžioje ir įgaliotinis leido įsigyti autobusą, bet greitai šį nuostatą pradėjo aiškinti savaip).

Pareiškime Mikoliškių parapijos tikintieji pastebi, kad įgaliotinio P. Anilionio poelgiuose nėra logikos: "įsigyti lengvam automobiliui nereikia jokio leidimo", o nuostatuose aiškiai pasakyta, kad bendruomenė turi teisę įsigyti **transporto priemones**. Tai nehumaniška, — rašo tikintieji, — specialiai stengiamasi kolūkiečiams apsunkinti gyvenimą. Kai tuo tarpu tarybinė Konstitucija teigia: "TSKP egzistuoja liaudžiai ir tarnauja liaudžiai" (6 str.).

Tikimės sulaukti teisingo ir humaniško atsakymo bei leidimo nusipirkti kad ir nenaują autobusą, — baigia savo pareiškimą Mikoliškių parapijos bažnytinis komitetas.

1986 m. balandžio 19 d. Mikoliškių bažnytinis komitetas pakartotinai kreipėsi į RRT įgaliotinį P. Anilionį su prašymu palengvinti susisiekimą. Mikoliškiečiai savo pareiškime išvardina visą eilę įstaigų bei organizacijų — LTSR Automobilių, Transporto ir Plentų Ministeriją, Kretingos ir Klaipėdos autoparkus, "J. Janonio" kolūkio administraciją, — kurios visos atsisakė jiems padėti.

"Kaip žmogaus nepriversi nevalgyti ir negerti, taip tikinčiojo nelankyti bažnyčios, — rašoma pareiškime. Todėl visų vardu prašome jus savo tarpininkavimu mums padėti. Jūs turite pakankamai galios kreiptis į atitinkamas įstaigas. (...) Padėkite išsinuomuoti autobusą, nes tai galbūt yra lengviau. Už parodytą humaniškumą būsime dėkingi."

RRT įgaliotinis P. Anilionis padėti Mikoliškių tikintiesiems atsisakė.

* * *

Prienai.

TSKP CK Generaliniam sekretoriui
drg. M. Gorbačiovui

Nuorašai:
Lietuvos vyskupams ir valdytojams
RRT įgaliotiniui P. Anilioniui

Prienų parapijos tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

Jau eilė metų mūsų parapijos kunigai terorizuojami už apsilankymus tikinčiųjų butuose (1986 m. Prienų m., T. Armijos g-je). Mes patys juos pasikviečiame, o bedieviai mokytojai neprašyti lankosi mūsų namuose ir čia mėgina vesti agitaciją prieš mūsų religinius įsitikinimus, ir jie nėra už tai nė baudžiami, nė terorizuojami.

Argi tai suderinama su tikinčiųjų ir netikinčiųjų lygybės prieš įstatymą principu, kurį skelbia mūsų Konstitucija?

Koks įstatymas draudžia mums kunigą (kaip pilnateisį TSRS pilietį) pasikviesti į savo namus? Mes norime gyventi namuose, kurie pagal mūsų katalikiškas tradicijas būtų kunigų kas metai pašventinami. Negi šis mūsų kuklus noras gali sukelti grėsmę tarybinei santvarkai?

Prašome patvarkyti, kad Prienų rajono valdžios organai nutrauktų mūsų kunigų terorizavimą ir netrukdytų jiems lankytis mūsų butuose. Pasirašė 1670 tikinčiųjų

* * *

Pašilė (Kelmės raj.). 1986 m. balandžio 13 d. Pašilės tikintieji — suaugę ir vaikai — po Sumos sveikino savo kleboną

kun. Stanislovą Anuzį jo vardo dienos proga. Vaikų montažą užbaigė choristų pagiedota "Ilgiausių metų"... Tai nepatiko valdžios palaikomam bažnytinio komiteto pirmininkui Antanui Pakutinskiui. Jis, kaip įmanydamas, koliojo choristus, vaikus ir bažnyčios sargą Antaną Saunorių.

Balandžio 14 d. apie kunigo pasveikinimą A. Pakutinskis pranešė rajono vykdomajam komitetui. Grįžęs iš rajono, bažnyčios sargui A. Saunoriui už "nusikaltimą" grasino saugumu, vadino valstybiniu nusikaltėliu ir t.t.

* * *

Indūra (Gardino sritis). Gardino srities RRT įgaliotinis pareikalavo iš Indūros klebono kun. Kazimiero Žilio, kad šis gedulingose Mišiose neskaitytų lekcijos iš laiško Filipiečiams, kuri prasideda žodžiais: "Mūsų tėvynė danguje..." (Fil. 3,20). Gardino įgaliotinio nuomone, tai antitarybinis išsireiškimas, jo žodžiai: jei tėvynė danguje, tai reiškia Sovietų Sąjunga jau nėra tikroji tikinčiųjų tėvynė.

Tas pats įgaliotinis priekaištavo kun. K. Žiliui, kam gyvenantiems be santuokos sakramento asmenims neduoda nuodėmių išrišimo. Esą tai jau bausmės rūšis, taikoma tikintiesiems, o Religijų susivienijimų nuostatai neleidžia kunigams skirti bausmių tikintiesiems.

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

(Marytės Gudaitytės, pašalintos iš medicinos mokyklos, pastangos baigti mokslą buvo nesėkmingos dėl mokyklų vadovų nusistatymo prieš religiją):

Kaunas. 1986 m. kovo 26 d. Marytė Gudaitytė (1985 m. pašalinta iš Kauno P. Mažylio medicinos mokyklos, žr. "LKBK" Nr. 69) nuvažiavo į Lietuvos Aukštojo ir spec. vidurinio mokslo Ministeriją, pasiteirauti, ar bus jai leista baigti mokslus P. Mažylio medicinos mokykloje. Atsakinga už medicinos mokyklas mi-

nisterijos darbuotoja Lesnickienė pasakė, jog ji prisimenanti šią merginą, žino, kad ji yra tikinti ir pernai metais pašalinta iš mokyklos. Ten pat buvęs vyriškis pradėjo aiškinti, kad medicina ir tikėjimas — du nesuderinami dalykai, todėl tikintis asmuo negali dirbti medicinoje. Buvo patarta pirmiausia kreiptis į mokyklą ir tik po to į Ministeriją.

Balandžio 2 d. M. Gudaitytė nuvyko į Kauno P. Mažylio medicinos mokyklą. Ją priėmė mokyklos direktorės pavaduotojas Grigas ir dėstytoja Pečiulienė. Pradžioje klausinėjo, kur jų buvusi moksleivė dirba, ar neužsiiminėja antitarybine veikla, patarė nieko nuo jų neslėpti, nes vistiek viskas išaiškės. Kai M. Gudaitytė paklausė, kas, jų nuomone, gali būti laikoma antitarybine veikla, Pečiulienė pareiškė girdėjusi, kad kunigams kaliniams renkamos ir siunčiamos į kalėjimą aukos, ir tai yra laikoma antitarybine veikla... Dėstytojus domino, ar M. Gudaitytė vis dar tikinti. Moksleivė paaiškino, kad gyvenimo be tikėjimo neįsivaizduoja ir darbui tikėjimas nekenkia, priešingai, jis gali tik padėti. Pečiulienė pataisė M. Gudaitytę, sakydama, kad ji pašalinta iš mokyklos ne už tikėjimą, bet už antitarybinę veiklą (už laiškų rašymą kaliniams! — red. past.). Galiausiai M. Gudaitytei buvo liepta atnešti iš darbavietės charakteristiką ir, parašius pareiškimą, pradėti praktiką.

Balandžio 16 d., M. Gudaitytei atvežus charakteristiką ir kitus dokumentus, dėstytoja Pečiulienė pradėjo aiškinti, kad pareiškimas neišsamus, charakteristikoje nėra atžymėta apie visuomeninį darbą... "Pati, atrodo, esi nepasikeitusi, todėl pedagogų taryba nutarimo nepakeis, nebent pareiškime pasižadėtum pakeisti savo įsitikinimus, — kalbėjo Pečiulienė. Moksleivė pareiškė, kad įsitikinimų nepakeis ir pareiškimo neperrašys. M. Gudaitytei buvo pasiūlyta pasiimti akademinę pažymą ir bandyti stoti į kitą tokio paties profilio mokyklą. Kiek vėliau m. Gudaitytę pasikvietė direktorės pavaduotojas Grigas ir skyriaus vedėja Kiaunytė. Pavaduotojas Grigas kalbėjo tą patį kaip ir dėstytoja Pečiulienė: "charakteristika neišsami, pareišikimas netinkamas ir pedagogų tarybos posėdis nieko negali padaryti". Pavaduotojas Grigas patarė moksleivei, susigalvojus perėjimo priežastį, vykti į kitą mokyklą, o pokalbio, kad būtų ir jai, ir mokyklai geriau, niekam nepa-

sakoti.

M. Gudaitytė nuvažiavo į Utenos medicinos mokyklą. Čia jai žadėjo leisti užbaigti mokslus. Direktoriaus pavaduotoja primygtinai reikalavo pasakyti tikrąsias perėjimo iš mokyklos į mokyklą priežastis. M. Gudaitytė pasakė, kad ją pašalino saugumas, o tiksliai už ką — ji pati nežinanti. Telefonu buvo paskambinta į Kauną. Po pokalbio su Kauno P. Mažylio medicinos mokyklos direktore situacija pasikeitė, pavaduotoja pradėjo aiškinti, kad tikėjimas ir medicina nesuderinami dalykai, kad mokykla ruošia tik medikus ateistus, bet ne tikinčius. "Jūs turite pasirinkti kitą mokyklą nes šioje srityje dirbti negalėsite", — įtikinėjo pavaduotoja. M. Gudaitytė buvo paklausta, kur ji paskutiniu metu dirbusi. Sužinojusi, kad vaikų darželyje, pavaduotoja nustebo: "kaip jūs galite dirbti su vaikais, ir kodėl jums niekas nieko nesako, juk jūs galite sugadinti vaikus?!" Mergina paaiškino, kad vaikų tėvai jos darbu nesiskundžia. M. Gudaitytei paprašius paaiškinti, kodėl su ja taip neteisingai elgiamasi, juk tarybinė Konstitucija visiems — tiek tikintiems, tiek netikintiems — garantuoja teisę į mokslą, pavaduotoja atsakė, kad mokytis jai galima, tik reikia rinktis kitą specialybę, kad darbas nebūtų glaudžiai susietas su žmonėmis.

Galiausiai Utenos medicinos moykla liepė M. Gudaitytei po kurio laiko paskambinti, o ji pati pažadėjo susisiekti su Kauno ir Vilniaus saugumu ir viską išsiaiškinti. Kai M. Gudaitytė sutartu laiku paskambino, jai buvo paaiškinta, jog praktikos ji jau nespės atlikti, ir, apskritai, jai patariama pakartotinai kreiptis į Kauno P. Mažylio medicinos mokyklą.

* * *

Kiaukliai (Širvintų raj.). 1986 m. birželio 1 d. Kauno Arkikatedros Bazilikoje buvo teikiami Kunigystės šventimai. Į šventės iškilmes nuvyko ir kai kurie Kiauklių parapijos tikintys vaikai bei jaunimas. Birželio 2 d. po išvykusiųjų namus vaikščiojo tikrinimo komisija, susidedanti iš apylinkės pirmininko Vlado Karaliūno, kolūkio partorgo Juozo Sabakonio, mokyklos direktorės Jadvygos Grigaitienės bei jos pavaduotojos Aldonos

Kalininos. Gudonių, Matijošių, Novikų šeimose tikrintojai reikalavo nurodyti, su kuo vaikai išvažiavo, kur lankysis, pasakyti adresus, kur apsistos. Tėvai laikėsi drąsiai, nesileido tardomi ir išreiškė pasitenkinimą, kad jų vaikai bendrauja su tikinčiais žmonėmis, o ne su girtuokliais. Matijošienei, atsisakius nurodyti reikalaujamus adresus, pretekstu, kad motina nežino, kur yra jos vaikai, pareigūnai grasino atimti motinystės teises. Pagąsdinimui buvo surašytas "aktas" ir Matijošienei liepta pasirašyti, kad yra susipažinus su rašto turiniu. Birželio 3 d. mokinius Vidmantą Noviką, Rūtą Gudonytę, Dainių ir Gintarą Matijošius — mokykloje mokytojai tardė ir vertė rašyti pasiaiškinimus. Vaikai nesiaiškino ir nieko nerašė.

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

(Naujajame pogrindžio "Aušros" 1985 m. numeryje minima sovietinės okupacijos 45 metų sukaktis):

"Aušra" Nr. 50 (90). 1985 m. rugsėjo mėnesį pasirodė naujas pogrindžio leidinio "Aušra" numeris. Pažymint 45-erių metų sovietinės okupacijos sukaktį, buvęs Lietuvos kariūnas savo atvirame laiške, pavadintame "Kaip rusų tankai balsavo už "Lietuvos Seimą" pasakoja apie skaudžią Lietuvos kariuomenės padėtį 1940 metais: "Mes buvome vienui vieni tarp dviejų slibinų — iš Vakarų ir Rytų...

...Mes, likę gyvi Rusijos imperijos piktadarybių liudininkai, šaukiame ir šiandien — po 45 metų — Teisingumo! Laisvės!" — baigia savo laišką buvęs karys. Straipsnyje "Kas tie tikrieji piratai?" pritariama užsienio pabaltiečių patriotų ir visų laisvę mylinčių žmonių labai reikalingoms pastangoms atkreipti pasaulio dėmesį į tikrąją Pabaltijo tautų padėtį; dėkojama visiems, prisidėjusiems prie 1985 m. liepos mėnesį įvykusio Baltijos tribunolo Kopenhagoje, taikos ir laisvės kelionės Baltijos jūra, pasibaigusios laivo "Baltic Star" keleivių demonstracija Helsinkyje bei mitingais ir demonstracijomis Stokholme, kas dar kartą priminė Maskvos "apžvalgininkams", kad tikrasis piratiškas užpuolimas Pabaltijyje įvyko prieš 45 metus — kai Maskva pagrobė

tris Pabaltijo valstybes.

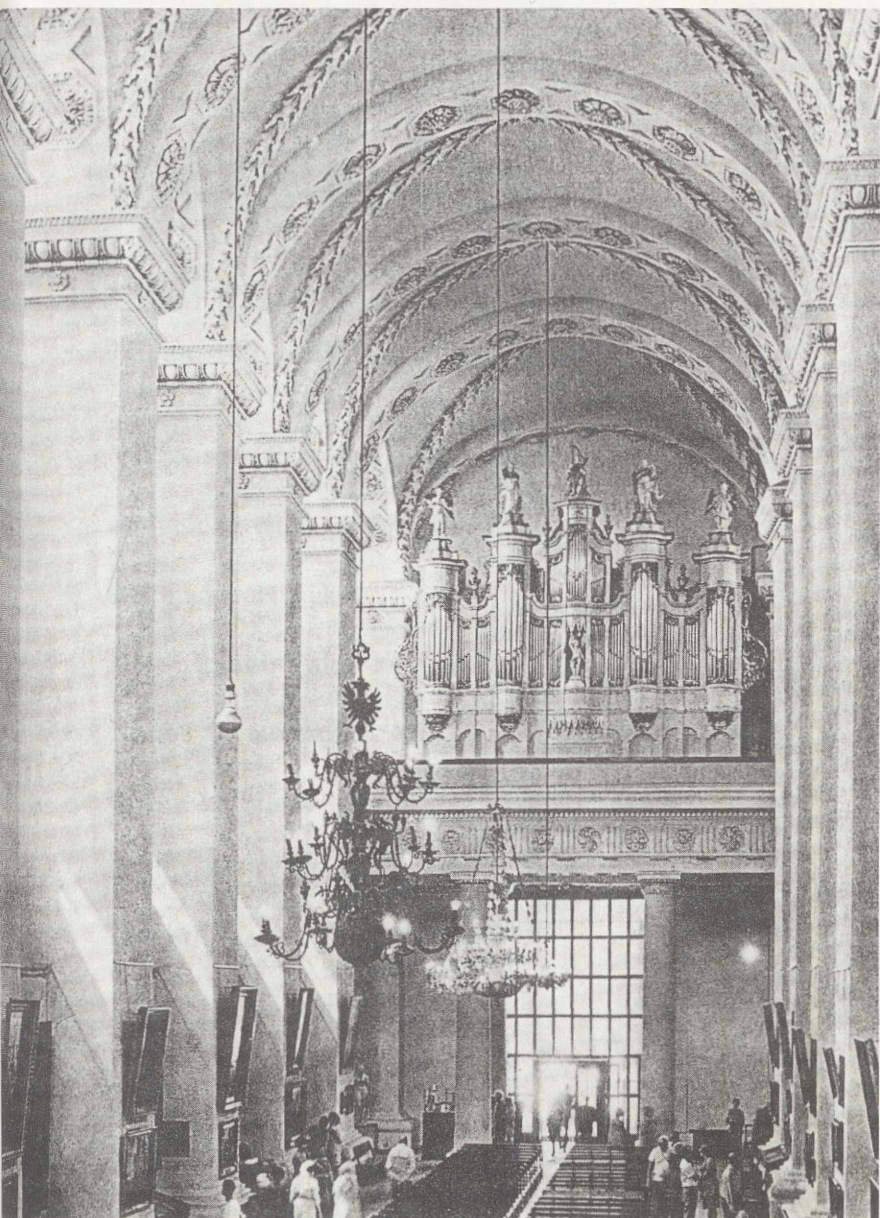
"Aušra" Nr. 51 (91). 1986 m. gruodžio mėnesį pasirodžiusi "Aušra" Nr. 51 (91) savo įvadiniame straipsnyje "Kalėdiniai apmąstymai" išreiškia tvirtą tikėjimą, kad "Kalėdų Kristus sutelks visus geros valios žmones vienam tikslui: Tiesos ir meilės atkūrimui mūsų Tėvynėje ir Tautoje".

Leidinyje atkreipiamas visuomenės dėmesys į trijų vaikinų — Ričardo Andrijausko, bei brolių Mečislovo ir Gintaro Tarasevičių — sunkią padėtį. 1983 m. gegužės mėnesį jie buvo bandę pereiti Tarybų Sąjungos — Suomijos sieną, už ką KGB iki šiol juos terorizuoja, neleisdami mokytis, nuolatinai įsidarbinti, nuolat grasinant izoliuoti nuo visuomenės, pastoviai gresia fizinis susidorojimas. Spausdinamas lietuvių Motinų atviras, laiško formos atsakymas S. Antonovo Motinai. Tęsiami spausdinti V. Lapienio "Tarybinio kalinio memuarai".

L i e t u v i, a t m i n k, k a d:

kun. Alfonsas Svarinskas	kun. Sigitas Tamkevičius
doc. Vytautas Skuodis	Algirdas Patackas
Jadvyga Bieliauskienė	Vladas Lapienis
Romas Žemaitis	Gintautas Iešmantas
Povilas Pečeliūnas	Antanas Terleckas
Liudas Dambrauskas	Algirdas Statkevičius
kun. Jonas-Kąstytis Matulionis	i r k i t i

neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai g y v e n t i i r t i k ė ti!

Vilniaus katedros vargonai.

Nr. 72

- Dėkojame!
- Minint 100 metų Kęstaičių bažnyčios gynimo sukaktį
- Vergo vaikas — vergvaldžio nuosavybė
- Dviveidžiavimo mokykla
- Dėkojame už auką!
- Vėl užpuldinėjami kunigai...
- Kratos ir tardymai
- Mūsų kaliniai
- Žinios iš vyskupijų
- Sovietinėse respublikose
- Nauji pogrindžio leidiniai

1986 m. gruodžio 8 d.

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

Nr. 72

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

DĖKOJAME!

Šventasis Tėve,

Katalikiškoji lietuvių tauta nuoširdžiai dėkoja Jūsų Šventenybei už suteiktą palaiminimą besilankantiems Švč. Mergelės Marijos atlaiduose Šiluvoje, už jų pagarsinimą pasauliui, už telegramą Vilniaus Aušros Vartų Gailestingumo Motinos atlaidų proga ir nepaliaujamą rūpestį mūsų krašto Bažnyčia!

Vieningai susitelkę maldoje prie Švč. Mergelės Marijos kojų meldžiame Viešpatį Jūsų Šventenybei sveikatos ir gausios Dievo palaimos Jūsų apaštališkose kelionėse, skleidžiant Kristaus dvasią ir šviesą visoms tautoms.

Nepaisant visų sunkumų ir esamų aplinkybių, mes trokštame ir tikimės sulaukti Jūsų Šventenybės apsilankymo mūsų Tėvynėje, švenčiant 600 metų Krikšto Jubiliejų.

Šios malonės laukia visa tikinti Lietuva, kuri yra pasiryžusi likti ištikima Kristui ir Jo Įpėdiniui — Romos Popiežiui.

JAV VYSKUPŲ KONFERENCIJAI

Su nuostaba ir dėkingumu klausėmės pranešimo per radiją apie tai, jog JAV Vyskupų Konferencijoje buvo iškeltos Lietuvos Katalikų Bažnyčios skaudžios problemos.

Lietuvos tikintieji nuoširdžiai dėkoja JAV Vyskupų Konferencijai už rodomą dėmesį mažai lietuvių tautai, už krikščionišką jautrumą jos vargams ir moralinę paramą persekiojamai ir kovojančiai Lietuvos Katalikų Bažnyčiai.

Teatlygina Visagalis Dievas!

SVEIKINAME!

J. E. Vyskupui Julijonui Steponavičiui

Vilkaviškio vyskupijos kunigai

Jūsų Ekscelencija,

Dievas davė ne baimės dvasią, bet galybės, meilės ir protingumo dvasią," (Tim. 1,7)

Nuoširdžiai sveikiname garbingo auksinio kunigystės ir deimantinio amžiaus Jubiliejų proga, linkime ir toliau mūsų krašto Kristaus Bažnyčioje būti "tvirtu ir nepalaužiamu Evangelijos Šaukliu, Apaštalu ir Mokytoju" (Tim. 1,10).

Pasirašė: 83 kunigai

MININT 100 METŲ KĘSTAIČIŲ BAŽNYČIOS GYNIMO SUKAKTĮ

(Rusų caras uždarinėja kat. bažnyčias. Vyskupo M. Valančiaus instrukcijos, kaip reikia ginti bažnyčias nuo caro tarnų):

Carinė Rusija gerai suprato, kad kol nebus sunaikintas katalikų tikėjimas Lietuvoje ir nuslopinta tautinė sąmonė liaudyje, nuolatos kils riaušės ir pasipriešinimas carinės valdžios rusinimo politikai. To siekdama ji ėmė uždarinėti vienuolynus ir bažnyčias, ugdžiusias lietuvių liaudies gilų tikėjimą ir meilę savo kraštui. Žemaičių vyskupijoje buvo uždaryti 46 vienuolynai ir 23 koplyčios ir bažnyčios.

Kaip tokiais atvejais elgtis Vysk. Motiejus Valančius aiškiai nurodė Tilžėje leidžiamose brošiūrose: "Maskoliams bažnyčias atimant, katalikai turi ne vien šiaip jau vyresnybės melsti, kad to nedarytų, bet dar turi susibėgti visos parapijos žmonės, vyriški ir moteriškos, vakarčiu nešinos. Turi pripildyti, apgulti bažnyčią ir neleisti maskolių prie Dievo namų. Pačioje bažnyčioje turi naktavoti ir, su ašaromis giedodami, turi melsti Viešpaties, idant gel-

bėtų šventą savo bažnyčią"...

"Jei kurį žmogų maskoliai muštų, kapotų, čaižytų su bizūnais, vis tai turi iškentėti. Taip darė Tytuvėnų parapijonys, taip darė ir Minsko gubernijos katalikai, išplėšiant jiems bažnyčias. Po kelias dienas ir naktis gulėjo bažnyčioje ir šventoriuje, dėl to sakau, jogei yra reikalingas vakartis".

"Jūsų vėlės yra vertos to, idant dėl jų išganymo truputį pakentėtumėte. Todėl, mano vaikai, nesigailėkite nei savo namų, nei turtų, nei gyvybės... Turėkitės, mano vaikai, turėkitės tikėjimo, nors jus visus išmuštų. Jei maskoliai ims kurį į nagą, jei muš, tvos, žudys, vis tai katalikas tegul kenčia. Viešpats Dievas kenčiančiam už tikėjimą priduos stiprybės ir kantrybės...

Vysk. M. Valančiaus paraginimus persekiojami lietuviai giliai dėjosi į širdį ir pavojaus metu žinojo, kaip reikia elgtis.

Čia pateiksime Kęstaičių bažnyčios gynimo istoriją, pagal Petro Veblaičio knygą "Kova su caro valdžia už Kęstaičių bažnyčią".

Kęstaičių bažnyčią ir Kunigų invalidų namus uždaryti rusų valdžia ėmė ruoštis nuo pat 1886 m. pavasario. Tuo tarpu valdžios aukštosios sferos rengė Kęstaičių filijos, priklausiusios Alsėdžių parapijai, panaikinimo įsakymą. Rusų caras Aleksandras III (1881-1894) jos uždarymo įsakymą pasirašė lengva širdimi. Lietuvai supravoslavinti ir surusinti metodą, uždarinėjant bažnyčias ir vienuolynus, jis paveldėjo jau iš savo tėvo Aleksandro II (1855-1881) ir iš savo senelio Mikalojaus I (1825-1855). Aleksandrui III, kaip ir jo pirmtakams, buvo aišku, kad lietuvius "metiežnikus" reikia "iskorenit", t.y., pakirsti jiems šaknis.

1886 m. vasarą Vilniaus ir Kauno generalgubernatorius Ivanas Kochanovas gavo iš vidaus reikalų viceministerio kunigaikščio Gagarino pranešimą, kad tais metais liepos 10 d. "Viešpats imperatorius teikėsi Aukščiausiai įsakyti: ištuštinti Kęstaičių invalidų namus, ...esančią prie tų namų bažnyčią uždaryti".

Žemaičių vyskupo padėtis buvo sunki. Caro įsakymas bažnyčią uždaryti buvo aukščiausias įsakymas. Jo privalomumas buvo paremtas fizine Rusijos jėga, prieš kurią spirtis vyskupas neturėjo tos rūšies ginklų. Tokiais atvejais vyskupas privalėjo nusileisti fizinei valdžios prievartai. Kova buvo galima tik moraline

bažnyčios jėga ir atitinkamais pasyvaus pasipriešinimo būdais.

(Žemaičiai gina Kęstaičių bažnyčią nuo pasikėsintojų, norinčių ją uždaryti):

Tokios taktikos vyskupas laikydamasis, gavęs įsakymą uždaryti Kęstaičių bažnyčią, persiuntė jį vykdyti vyskupijos konsistorijai, kuri veikė jo nurodymais. Konsistorija, daugiau kaip dvi savaites padelsusi, rugsėjo mėn. liepė Alsėdžių dekanui, Sedos klebonui kun. Pranciškui Mažeikai, įvykdyti gubernatoriaus įsakymą. Galimas dalykas, konsistorija nesiskubino siuntinėti raštų dėl to, kad Kęstaičių apylinkės gyventojai, sužinoję, kad bus uždaryta jų bažnyčia turėtų laiko susitarti, kaip ją ginti. Slinko neramios apylinkės gyventojams dienos. Žmonės, gerai suprasdami susidariusią padėtį, nutarė pasiųsti į Petrapilį pas carą 5 vyrų delegaciją su prašymu neuždaryti Kęstaičių bažnyčios. Po prašymu pasirašė trys šimtai žemaičių.

Uždaryti bažnyčią buvo paskirta rugsėjo 24 diena. Dar gerokai prieš tą dieną policija visuose keliuose buvo išstačiusi apsiginklavusius vyrus saugoti, kad Kęstaičių invalidų namų vedėjas kun. Juknevičius neišvežtų kur nors invalidų namų turto. Aplinkiniai gyventojai, žinios apie bažnyčios uždarymą paveikti, būriais rinkosi į Kęstaičių bažnyčią. Bijodami, kad, išsivaikščiojus iš bažnyčios, atvažiavę valdžios atstovai jos neuždarytų, tikintieji, vieni kitus pakeisdami, ištisai budėjo bažnyčioje, giedojo šventas giesmes, meldėsi. Jau rugpjūčio 23 d. į Kęstaičių bažnyčią buvo privažiavę daugybė žmonių, ir pilna bažnyčia kiaurą naktį laukė atvažiuojant komisijos. Komisija atvažiavo rugsėjo 24 d. ir rado pilną bažnyčią žmonių. Kad atvykusi komisija negalėtų uždaryti bažnyčios, moterys nukėlė bažnyčios duris ir jas paslėpė. Valdžios atstovai ir kunigai, atėję į bažnyčią, rado ją atvirą ir be durų. Susirinkę žmonės komisijai leido prieiti tik prie bažnyčios durų angos, toliau eiti neleido, šaukdami: "Neleisime! Neduosime!" Kad būtų galima uždaryti bažnyčią, pirmiausia iš jos turėjo būti išneštas Švenčiausias Sakramentas. Jį išnešti Telšių spravninkas buvo įsakęs Sedos klebonui kun. P. Mažeikai. Klebonas, pildydamas įsakymą, artinosi prie altoriaus, tuo metu jį

apstojo moterys ir prašė Švenčiausiojo Sakramento neimti. Kai kunigas dar kelis žingsnius bandė žengti arčiau altoriaus, moterys apkibo jį ir, bučiuodamos rankas, vėl prašė prie altoriaus neiti ir Švč. Sakramento neimti. Sedos klebonas kun. P. Mažeika, moterų prašymo paveiktas, o gal ir tiesiogiai prie altoriaus neprileistas, apsisuko ir išėjo iš bažnyčios. Spravninkas Popovas negalėjo į bažnyčią nė kojos įkelti. Vos tik pabandė įeiti, žmonės, apkabinę jo kojas, su ašaromis prašė paveikti vyresnybę, kad neuždarytų jų bažnyčios. Jie žadėjo iš bažnyčios išeiti ir išsiskirstyti, jei spravninkas, užantspaudavęs bažnyčią, neiškraustys iš jos daiktų, bet viską paliks po senovei tol, kol bus gauta iš caro malonė palikti jiems bažnyčią; jei tos malonės negautų, žadėjo pasiduoti aukščiausiai valiai ir iš bažnyčios išeiti nesipriešindami. Nepavykus komisijai uždaryti bažnyčios, buvo pakviestas kun. Juknevičius ir liepta jam nuraminti ir perkalbėti įsiaudrinusią minią, priešingu atveju, atsakomybė krisianti jam. Policija jau tada kaltino kun. Juknevičių, kad šis sukurstęs žmones neklausyti valdžios. Kun. Juknevičius bandė prabilti į žmones, bet šie jo neklausė. Matydamas su kokiu dideliu užsidegimu žmonės pasiryžę ginti savo bažnyčią, kun. Juknevičius susigraudinęs pasitraukė. Alsėdžių dekanas kun. Tamašauskas stengėsi išaiškinti žmonėms nusileisti valdžios patvarkymams, aiškino apie atsakomybę, kuri kris ant jų, jei ir toliau priešinsis. Minia pradėjo šaukti: "Kodėl policija mums nieko blogo nedaro, tik ramiai žiūri, kai mes meldžiamės?!" Žmonės replikavo teisingai: valdžios atstovai patys nesiėmė jokių sankcijų, jie reikalavo, kad jų duotus nurodymus vykdytų kunigai; taip elgėsi, norėdami sudaryti įspūdį, kad bažnyčią uždaro ne tiek valdžia, kiek patys kunigai.

Negalėdamas uždaryti bažnyčios, spravninkas savo žinion perėmė kunigų invalidų namus su visu jų turtu, net ir trobesiais, pastatytais paties kun. Juknevičiaus lėšomis, suvežta ūkiui statyti medžiaga, malkomis, kultais ir nekultais javais.

Po rugsėjo 24 d. žmonės iš bažnyčios jau nebeišėjo: ją saugojo dieną ir naktį. Žemaičiai plūdo į Kęstaičius iš visų pusių. Bažnyčią lankančių skaičius po kelių savaičių padidėjo tiek, kad jau negalėjo sutilpti ne tik bažnyčioje, bet ir šventoriuje. Jų būdavo tiek daug, kaip Žemaičių Kalvarijoje per atlaidus. Vieni jų

pasilikdavo budėti bažnyčioje, kiti rūpinosi jų maistu, treti, aplankę bažnyčią ir pasimeldę, grįždavo namo. Aplinkinėse parapijose nebuvo ūkininko, nepasirūpinusio kuo nors sušelpti bažnyčios budėtojus.

Visi apylinkės gyventojai buvo užsidegę ginti Dievo namus ir kovoti už savo tikėjimą. Savo kovos teisingumu jie nė kiek neabejojo ir buvo įsitikinę, jog valdžia, pasišovusi panaikinti jų bažnyčią, daro bedievišką, šventvagišką darbą, o kas už jį kovoja — pelnosi amžiną išganymą. Todėl bažnyčios gynime visus žemaičius jungė visiškas sutarimas ir vienybė — juo labiau, kad jie visi nuo pravoslaviškos valdžios kentėjo lietuviškos spaudos persekiojimą ir visokią kitokią priespaudą.

Bažnyčios budėtojų vadas buvo Žvirblaičių kaimo gyventojas Domininkas Daračius, vyras aukšto ūgio, kaip Biblijos Saulius — už visus didesnis ir stambesnis, apie 40 metų amžiaus. Jis gerai žinojo visus apylinkės žmones ir pats visiems buvo žinomas, kaip geras, galima sakyti, profesionalus piršlys, geros orientacijos, iškalbingas, sumanus, prityręs ir populiarus. Vadovaudamas bažnyčios budėtojams, net nakties metu tvarkydavo kalbamas maldas ir giedamas giesmes. Daračiaus visi klausė, jo nurodymų visi laikėsi, o kur pats ko nesuspėdavo, siuntinėdavo savo pagalbininkus.

Daračiaus sumanymu buvo padarytos bažnyčioje barikados, kad per praeinamąją zakristiją valdžios atstovai ir kunigai negalėtų prieiti prie didžiojo altoriaus, kuriame buvo laikomas Švč. Sakramentas. Kad kunigai negalėtų Jo iš bažnyčios išnešti, zakristiją užvertė akmenimis, o skersai bažnyčios sustatė ilgus suolus ir visą laiką ant jų sėdėdami nieko neprileisdavo eiti prie altoriaus.

Pradžioje maistą bažnyčios budėtojams gamindavo vienuolyno virtuvėje. Bet per naktis ir dienas kūrenant pečius, jie taip įkaito, jog policija, neva saugodama, kad nekiltų gaisras, privertė ugnį užgesinti. Virėjai nenusiminė: jie išsikėlė į pamiškę ir ten skardyje, prie gyventojo Antano Pociaus kiemo, kaimyno Virkiečio dauboje pasidarė virtuves, įtvirtino jose eigulio Razmaus duotus katilus ir, per dienas ir naktis pleškindami ugnį, gaminosi viralą ir kitokius valgius. Pagamintas maistas geldomis būdavo

sunešamas į Pociaus trobą ir sukraunamas ant stalų, prie kurių ateidavo budėtojai ir dovanai valgydavo. Ruduo buvo labai gražus, todėl valgytojai, nesutilpę Pociaus troboje, valgė lauke prie naujai padarytų stalų.

Žemaičiai buvo įpratę Kęstaičių kunigams ir vienuoliams vežti aukas, daugiausia avinų. Tai dabar, bažnyčios saugojimo metu, tokių aukų pasipylė iš visos apylinkės, todėl visi, kas tik norėjo, galėjo valgyti iki soties. Per du budėjimo mėnesius virėjai papjovė daugiau kaip keturis šimtus avinų, neskaitant kitos mėsos ir kitokių valgių.

Policija dar labiau įtūžo dėl virtuvių pamiškėje ir ne kartą bandė išvartyti katilus ir užgesinti ugnį, bet virtuvės moterys, švaistydamos liepsnojančius nuodėgulius, juos išvaikydavo. Tokiu būdu policija, nieko nelaimėjusi, turėdavo grįžti atgal.

Kartą per Kęstaičius važiavo kunigas ir, bažnytkaimy sustojęs, įėjo į bažnyčią, norėdamas pasimelsti. Žmonės bažnyčioje vieni kalbėjo rožančių, kiti vaikščiojo kryžiaus kelius, o dar kiti giedojo giesmes. Kunigas, norėdamas pagarbinti Švč. Sakramentą, artinosi prie grotelių. Žmonės, pamatę kunigą sumišo ir puolė prie jo: moterys apkibo kunigą ir, bučiuodamos jam rankas, prašė neiti prie didžiojo altoriaus ir neišnešti Švč. Sakramento: "Dvasiškas tėveli, neik prie didžiojo altoriaus, nes gali mums paimti Švenčiausiąjį. Prašom laikyti Mišias prie šoninio altoriaus, o mes ten susirinkę Švenčiausios Aukos išklausysime."

Daračiaus vadovaujami žemaičiai neįsileisdavę į bažnyčią nė vieno nepažįstamo žmogaus: jiems leisdavę pasižiūrėti, kas dedasi bažnyčioje tik iš bobinčiaus, o patys užtraukdavę "Dievas mūsų Gelbėtojas ir stiprybė".

Į Petrapilį išvažiavę Kęstaičių pasiuntiniai pas carą nebuvo įleisti, nes trijų šimtų parašų buvę per mažai. Žmonių susirinkimas Kęstaičiuose, sužinojęs iš sugrįžusiųjų, jog buvo per maža parašų, kuo greičiausiai išsiuntinėjo į aplinkinių valsčių kaimus kvieslius, kad surinktų į Kęstaičius vyrus pasirašyti ant prašymo. Suėjo daugybė vyrų iš aplinkinių valsčių, ir ant prašymo pasirašė net keletas tūkstančių tikinčiųjų. Tais raštais nešini penki pasiuntiniai vėl iškeliavo į Petrapilį, dabar jau tikrai tikėdamiesi prieiti prie paties caro. Tai buvo spalio 25 d.

Spalio 26 d. vėl atvažiavo į Kęstaičius spravninkas. Radęs pilną bažnyčią žmonių ir todėl nieko negalėdamas padaryti įsakė dekanui: "Tuoj padaryti žygių, kad visi Kęstaičių bažnyčios daiktai būtų nedelsiant perduoti Alsėdžių klebonui". Dekanas, pildydamas įsakymą, atvažiavo į Kęstaičius lapkričio 4 d. ir rado kaip visada — pilną bažnyčią žmonių. Jie atsisakė išsiskirstyti iš bažnyčios, kol negrįšią iš Petrapilio pasiuntiniai ir nepranešią nuo "karaliaus malonę" palikti jiems bažnyčią, nes tvirtai tikėjo, kad bažnyčios neuždarys.

Lapkričio 11 d. vyskupas Paliulionis gavo iš generalgubernatoriaus griežto raginimo raštą.

Vyskupas, matydamas būtinumą teisinti kunigus, kaltinamus dėl žmonių pasipriešinimo ir neišnešimo Švč. Sakramento, pasiuntė generalgubernatoriui raštą, kuriame paaiškino, kad klebonas ir kunigai padarė, ką jie galėjo padaryti: kad bažnyčios uždarymas ir užantspaudavimas, kaip su kunigo pašaukimu nesuderinamas veiksmas, negali būti uždedamas kaip pareiga.

Tuo tarpu Alsėdžių ir aplinkinių parapijų — Telšių, Lieplaukės, Gadunavo, Sedos, Plungės ir kt. vietovių tikintieji darė viską, kad bažnyčią neuždarytų. Be pasiuntinių, kurie nebuvo prileisti prie caro, jie dar pasiuntė du prašymus raštu per paštą ir dar vieną prašymą kažkokiam generolui Richteriui, bet negaudami į juos atsakymo, pasiuntė vieną telegramą grafui Kantekuzenui — kunigaikščiui Speranskiui. Be to delegacija lapkričio 6 d. Petrapilyje aplankė Plungės kunigaikštį Mykolą Oginskį, turėjusį caro rūmuose įtakos, tačiau ir šis nieko negalėjo delegacijai padėti. Į visas tas dideles ir ano laiko mūsų sodžiaus žmonėms labai drąsias pastangas rusų valdžia nesiteikė reaguoti.

Pagaliau valdžia, nepaisydama žmonių pasipriešinimo, nutarė baigti su Kęstaičių bažnyčia.

Pirmiausia Kauno gubernatorius norėjo sužinoti apie Kęstaičių žmnių nuotaikas ir ar nereikės griebtis karinės pajėgos. Todėl, nesitenkindamas vietos policijos pranešimais, dar pasiuntė padėčiai ištirti ypatingų reikalų valdininką Grigorijų Ščirovskį, kartu įgaliodamas uždaryti bažnyčią, jei bus sukalbami žmonės. Tą pačią dieną Ščirovskis, spravninkas, keletas policininkų ir dekanas nuvažiavo į Kęstaičius mėginti uždaryti bažnyčią. Ją rado pilną

žmonių, kurie klūpėdami giedojo giesmes. Valdžios atstovai pareikalavo, kad dekanas nutrauktų žmonių giedojimą. Jis, stovėdamas tarpduryje, keletą kartų pabandė nutildyti maldininkus, bet šie jo neklausė ir giedojo toliau. Tada spravninkas ir ypatingų reikalų vedėjas nutarė patys prabilti į žmones. Bet žmonės vis giedojo. Valdžios atstovai ėmė dar labiau šaukti, bet giedotojai, nekreipdami į juos dėmesio, savo giedojimu viską užgožė. Kai valdžios atstovai suprato, kad visos jų pastangos nutildyti giesmininkus ir žmones išprašyti iš bažnyčios nueina veltui, pasitraukė iš bažnyčios. Ščirovskis, savo gyvenime pirmą kartą pamatęs su kokiu užsidegimu žmonės saugoja savo bažnyčią, neslėpdamas nusistebėjimo, priekaištingai tarė spravninkui: "Tamsta, savo širdyje turi laikyti didele nuodėme pražudyti tiek nekaltų žmonių". Spravninkas niūriai į tai atsakė: "Ne aš kaltas dėl to, bet kunigai!" Jis, matyt, turėjo galvoje, kad dėl žmonių pasipriešinimo kalti kunigai, kurių sukurstyti žmonės turės atsakyti.

Valdžios atstovams sugrįžus į Telšius, Ščirovskis pasiuntė telegramą gubernatoriui, pranešdamas apie padėtį Kęstaičiuose. Gubernatorius atsakė, kad pats tuojau atvyksiąs į Telšius ir įsakė spravninkui pranešti kazokams, kad jų trys eskadronai (300) raitelių pasiruoštų kitą dieną išvykti į Kęstaičius, kad pasiųstų savo policiją, kad tą dieną ten būtų Alsėdžių dekanas, vienas Telšių kunigas ir buvęs kunigų namų moderatorius kun. Juknevičius.

Lapkričio 19 d. iš Telšių į Kęstaičius išjojo eskadronai kazokų, paskui juos tarškėjo keletas vežimų, prikrautų kirvių, pjūklų, kastuvų, kopėčių, virvių, sienojams griauti bursiukų ir kitų įrankių ir dar iš paskos kažin kam buvo vežami besitalaškuojantys gaisrininkų bosai. Kazokai jojo greitai, ir vežimai paskui juos bildėjo su dideliu trenksmu. Pakelyje sutiko su pieno skardinėmis į Telšius važiuojantį žydą. Kazokai jį su vežimu įvertė į griovį. Taip pat grioviuose atsidūrė kiti sutikti keleiviai. Kazokai, prijoję Kęstaičių bažnytkaimį, išsitraukė iš makščių kardus ir, kiek arkliai įkerta, pasileido su dideliu riksmu lėkti prie didžiųjų bažnyčios durų, prie kurių stovėjo žmonių minia.

Prilėkė kazokai prie minios, susikišo kardus į makštis ir, griebę šikšninius bizūnus, puolė su arkliais ant žmonių ir ėmė jiems pliekti per nugaras. Užpulta minia plačiai prasiskleidė, pa-

darydama kazokams platų kelią lig bažnyčios durų. Tuomet kazokai nulipo nuo arklių, išsirikiavo į dvi eiles ligi bažnyčios durų, stuktelėjo visi užkulnimis ir, kaip mietai susmeigti į žemę, sustingo. Klystume, jei galvotume, kad minia jau buvo pasiruošusi kazokams kapituliuoti. Anaiptol! Jei kazokai būtų brovęsi į bažnyčią, žemaičiai juos būtų pasitikę su akmenimis, bet išsirikiavę kazokai stovėjo ramiai. Žmonės nurimo ir giedojo toliau. Susirinkę bažnyčioje, šventoriuje ir net už bažnyčios šventoriaus klūpodami vis giedojo giesmes. Žemaičiai įsikarščiavę jau norėjo ne visai krikščioniškai pasielgti, bet kunigų prašomi nieko nedaryti kazokams, susilaikė.

Pagaliau ketvertu arklių pakinkytoje karietoje atvažiavo pats gubernatorius, lydimas keliolikos raitų ant širmų žirgų kazokų, su orkestro dūdomis. Gubernatorius apžiūrėjo iš lauko bažnyčią, o viduje pamatė daugybę žmonių. Ant visų altorių degė labai daug žvakių. Žmonės giedojo. Gubernatorius paliepė dekanui nutildyti žmones, bet šie, nekreipdami dėmesio, giedojo toliau. Gubernatorius ir policija galvojo, kad nuo vargonų bus lengviau galima paveikti minią — užlipo ten ir reikalavo, kad dekanas bandytų nutildyti giedančius. Po dekano šaukė ypatingų reikalų valdininkas, spravninkas, pagaliau pats gubernatorius, bet užsispyrę žemaičiai neklausė ir jų visų, perrėkdami juos savo giedojimu. Išėjęs gubernatorius įsakė policijai ir kazokams eiti į bažnyčią ir žmones stumte iš jos išstumti. Tikintieji, pamatę, kad juos nori išstumti iš bažnyčios, nenustodami giedoti, klūpėdami susikabino visi už rankų ir stipriai laikėsi vienas už kito. Policija, supratusi, kad taip nieko nebus, griebėsi kito būdo. Keletas urėdninkų čiupdavo į glėbį po vieną žmogų, pasispyrę jį atplėšdavo nuo kitų ir, išnešę į lauką, atiduodavo juos į rankas stovėjusiems kazokams. Bažnyčioje kilo triukšmas, riksmas, buvo girdėti duslūs smūgiai: mat, beginikliai vyrai, nenorėdami pasiduoti, ėjo grumtynių su urėdninkais ir policininkais. Policininkai, malšindami jų pasipriešinimą, griebėsi bizūnų, tuoj atsirado sukruvintų žmonių. Nemažai buvo tokių, kurie, išvedami iš bažnyčios, priešinosi visomis jėgomis, o išvesti, nenorėdami pakliūti kazokams į nagus, sprūsdavo policininkams iš rankų ir puldavo atgal į bažnyčią. Visus tokius susikibę kazokai suimdavo ir, norėdami izo-

liuoti nuo minios, nuvesdavo į vienuolyno patalpas. baugindami, kad greitai iš ten neišeis. Kai pagaliau pačius drąsiausius išmesdavo iš bažnyčios, kazokai juos paimdavo į savo "globą": pliekdavo juos bizūnais kur tik pakliūdavo — per galvą, per veidą, nugarą, pečius. Kai tik su bizūnu pervarydavo per galvą ar veidą, žmogus apsipildavo krauju, kai droždavo per nugarą ar pečius — plyšdavo kailiniai. Tokią egzekuciją atlikę, kazokai juos surišdavo ir, spardydami kojomis, nutempę į "kaminą" uždarydavo kaip areštuotus. Iš viso tokių surištų buvo 43 asmenys, jų tarpe buvo labai sukruvintų ir sužalotų. Būtų ir daugiau policija jų surišusi, bet gubernatorius vis draudė, šaukdamas: "Rišti kaip galima mažiau!"

Didysis altorius ties grotelėmis buvo užbarikaduotas. Jis buvo saugomas moterų. Išmetę vyrus iš bažnyčios, policija ir kazokai puolė moteris: tąsė už plaukų, mušė bizūnais, stumdė. Moterys ėmė garsiausiai šaukti, klykti ir verkti. Visi, kas buvo likę bažnyčioje kėlė didžiausią triukšmą, nes didysis altorius buvo didžiausia, svarbiausia gynimo pozicija — išnešus Švč. Sakramentą, kova už bažnyčią turėjo būti pralaimėta. Moterys, žinoma, greitai buvo nugalėtos ir išmėtytos iš bažnyčios, barikada išgriauta ir priėjimas prie didžiojo altoriaus tapo laisvas.

Iš bažnyčios išmesta vienuolyno tarnaitė Klara Drobaitė, imtynių baisiai sujaudinta, pribėgo prie paties gubernatoriaus ir įsikibo į jo rudą barzdą. Kazokai, pamatę gubernatoriaus tragišką būklę, skubiai pribėgo, rusiškai nusikeikę, atplėšė ją nuo gubernatoriaus ir įstūmė į areštuotojų "kaminą". Kai mergaitę nuo gubernatoriaus atplėšė, jos rankose buvo kuokštai išpeštos barzdos.

Bažnyčioje beliko vienas gynėjas — tai pats vadas Domininkas Daračius. Jis savo didžiuliu ūgiu persviręs per priekinę altoriaus dalį laikė savo milžinišku glėbiu apkabinęs tabernakulį, kuriame buvo Švč. Sakramentas, ir šaukė jį puolantiems kazokams: "Neduosiu! Neduosiu!" Tada vienas kazokas, pagriebęs nuo altoriaus stambią žvakidę, smarkiai rėžė Daračiui per rankas — ir jis tabernakulį paleido... Kazokai ten pat jį areštavo ir spardydami bei kumščiuodami nutempė į "kaminą".

Kaip smarkiai žmonės grūmėsi su policija ir kazokais rodo faktas, kad per imtynes bažnyčia buvo baisiai sukruvinta. Štai ką

rašo matęs liudininkas: "Sunku būtų tikėti visam tam ir visiems apsakinėti kad aš pats nebūčiau regėjęs... kaip tos bažnyčios prieangis, sienos, grindys taip baisiai sulaistytos žmonių krauju, jog tiktai smarkus rudens lietus ir žiemos sniegas, pavasarį tirpdamas, jos didumą apiplauti gali".

Kai žmonės buvo galutinai išvaikyti iš bažnyčios ir išneštas Švč. Sakramentas, kazokai užgesino visas šviesas, žvakes, kurios su mėnesiu be pertraukos degė, ir, paliepus gubernatoriui, pradėjo griauti bažnyčią. Kazokai viską naikino: ardė altorius, kapojo kryžius, draskė vargonus, daužė statulas ir jas spardė. Greitai bažnyčioje beliko tik laužo krūvos. Sunaikinę bažnyčios vidų, nuardė stogą, išvertė sienas; liko tik vienas bokštas, kurio kazokai niekaip negalėjo įveikti. Sunaikino taip pat ir invalidų namus.

Labai piktai buvo nubaustas kun. Juknevičius: už žmonių sukurstymą ištremtas penkeriems metams į Volognos guberniją, Jerensko miestan.

Visi suimtieji buvo uždaryti Telšių kalėjime. Buvo skleidžiami gandai kad jie būsią sušaudyti. Tačiau ne po trumpo laiko buvo paleisti. Kartu su jais buvo paleista ir Klara Drobaitė. Buvo kalbama, kad kalinius užtaręs kunigaikštis Oginskis ir grafas Čapskis.

Kiek per tą kovą žemaičiai patyrė vargo, kiek iškentėjo, liudija jie patys, rašydami vyskupui: "Szvyisiavsis Vyskupy kliomiojamos Tamistai vysopirmu už tan Svyncziausy yr brangiavsy loska, kad su mumis menkais vabalėles yr nedzejs žmonimis paszniakiajai yr buvo patieszyjes... Mes per du mienesu nežynojom ne dienas ny nakties, buvom strszniusy vysokej... Szvyjsiavsis Vyskupy gali turėti su visomis loskomis pateka ysz sava avelu, katros bevaly kantrej kentiety lyg paskutinyj gala. Buvo ta smutina diena, kada antpavly gubernarius su vajskaja vienokej nebiegom. Szvyjsiavsis Vyskupy yr kita karta neb kyntaieje Szvyntiejei dydesniu muku, kaip mes..."

Dabar buvusios Kęstaičių bažnyčios vietoj riogso krūvos akmenų...

(Komunistinė valdžia kėsinasi sukomunistinti lietuvių tėvų vaikus):

VERGO VAIKAS — VERGVALDŽIO NUOSAVYBĖ

Dar nepertoli tie laikai, kai tauta buvo naikinama fiziškai. Dešimtys tūkstančių žmonių buvo grūdami į gyvulinius vagonus, vežami į tolimiausius Rusijos imperijos užkampius, badu ir šalčiu marinami Kazachstano stepėse, Sibiro taigose, ledinuotojo vandenyno pakrantėse. Kiti buvo dusinami kalėjimuose, nesuskaitomuose Gulago lageriuose. Pagaliau kiek mūsų tautiečių ilsisi nužudyti gimtojoje žemėje… Prisiminkime, kad ir tiesioginį žmonių šaudymą, ištisų kaimų sunaikinimą Nemuno pakrantėse į šiaurę nuo Merkinės 1944 metų žiemą. Okupanto siautėjimas Lietuvoje labai panašus į vokiečių užkariautojų elgesį nugalėtoje Lenkijoje 1939-44 metais. Tik toks skirtumas, kad pastarųjų darbai keliami į dienos šviesą, smerkiami, o rusiškojo budelio nusikaltimai stengiamasi tyliai nugramzdyti į užmarštį.

Bet baisiausia tai, kad tautos žudymas vykdomas ir toliau, tik šį kartą jau kitomis priemonėmis, kitais būdais. Kėslai ir tikslai nepakeisti, pakeisti tik metodai. Tauta ir toliau žudoma. Šį kartą ne trėmimais, bet moraliniu pūdymu bei sąmonės žalojimu. Atnešta ir tautai brukama komunistinė "moralė" vis labiau skverbiasi į žmonių tarpusavio santykius. Vis daugiau apnuodija sąmonę nepasitikėjimo, įtarumo, pataikavimo, parsidavėliškumo nuodais, vis labiau plinta moralinis supuvimas, karjerizmas, korupcija. O kiek abejingumo žmogui, blogo savo pareigų atlikimo, kiek vagysčių, grobstymo, biurokratizmo, žmogus žmogui vis labiau tampa vilku.

Tai komunistinės moralės tikrovė, kurios nematyti ir nepripažinti gali tik visiškai akli fanatikai!

Tačiau to dar negana. Šiandien užsimota prieš visą tautos ateitį. Iš jos norima atimti vaikai, ateinančioji karta. Tie, kurie liko nenužudyti negimę, tie, kuriuos augina tėvai. Pasirodo, **"Vaikai nėra tėvų nuosavybė. Jie — būsimieji socialistinės visuomenės piliečiai"**. ("Tarybinis mokytojas", 1986 m. rug. mėn. 20 d. Nr. 66, strp. "Dviveidiškumo pamokos"). Vadinasi, vaiką pagimdei, augini, juo rūpiniesi, bet daug teisių į jį neturi. Jis socialistinės visuomenės nuosavybė, jis "na-

cionalizuotas", "suvisuomenintas", konfiskuotas, nusavintas... Pagal komunistinę moralę, tai logiška. Ne komunistai davė valstiečiams žemę. Jie ją nuo amžių turėjo. Žemę komunistai tik atėmė. Ne komunistai statė ir puošė bažnyčias — jie tik atėmė jas. Ne komunistai steigė Lietuvoje įvairias organizacijas, draugijas, leido laikraščius, knygas, žurnalus — jie tik viską panaikino, uždraudė, atėmė. Kas dar lieka — atimti iš tėvų vaikus. Jie socialistinės visuomenės nariai, jie komunistinės valstybės nuosavybė! Taip, kaip senovėje, kaip vergovinės santvarkos laikais: vergo šeimos vaikas yra ne tėvų, bet vergo savininko nuosavybė. Šiandien tarybinio piliečio šeimininkas yra valdžia, komunistų partija, tiksliau — jos valdančioji viršūnė. Tad ir tarybinio piliečio vaikai yra jų nuosavybė. Ir tėvai su savo vaikais turi elgtis taip, kaip šis savininkas nurodys. O nurodo jis taip: "Lietuvos TSR liaudies švietimo įstatyme tarp pagrindinių liaudies švietimo principų įrašytas mokymo pasaulietiškumas be religijos įtakos: šiuo įstatymu tėvai ir juos atstovaujantys asmenys, be kita ko, **įpareigojami auklėti vaikus aukštos komunistinės moralės dvasia**". "Moraliai" konfiskuojami, nusavinami vaikai. Jie turi būti formuojami pagal šią "moralę". Turi virsti jos išpažinėjais. Turi tapti jos skelbėjais, vykdytojais ir kovotojais. Tokiais jie privalo būti išauklėti nuo mažens. Tai panašu į turkų elgesį su pavergtų krikščioniškų tautų vaikais, kai juos atimdavo iš tėvų ir išaugindavo fanatiškais muzulmonais, skirtais kovoti prieš savo tautiečius. Dabar kažkas panašaus bandoma daryti su mūsų vaikais, su mūsų tautos ateitimi, su jaunąja karta.

Tad kur visos konstitucinės "garantijos", visi plepalai apie sąžinės laisvę, kur visos žmogaus teisių deklaracijos, visi tarptautiniai susitarimai, kuriuos taip iškilmingai pasirašinėjo tarybiniai valdovai? Ir kaip suderinti: "šiuo įstatymu tėvai ir juos atstovaujantys asmenys, be kita ko, įpareigojami auklėti vaikus aukštos komunistinės moralės dvasia" su, tame pačiame straipsnyje, Molėtų rajono Religinių kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijos prie Lietuvos LDT vykdomojo komiteto pirmininkės D. Gančierienės žodžiais, kad: "Sutinkamai su TSRS Konstitucijos garantuojama piliečių sąžinės laisve tik tėvai turi teisę patys namuose mokyti savo vaikus poterių, katekizmo, ruošti prie išpa-

žinties ir pirmosios komunijos"? Kuriuo šio straipsnio teiginiu galima patikėti? Jie vienas kitam prieštarauja! Kažkokia klaiki nesąmonė, ateistų vadinama "religine laisve".

Spausdiname RRT įgaliotinio P. Anilionio straipsnį.

Kai mokykla atskirta nuo bažnyčios

(P. Anilionis Valstiečių laikraštyje smerkia kunigus už vaikų mokymą religijos ir teisina valdžios vedamą kovą prieš religiją):

"Kultų įsakymų laikymosi kontrolės komisijos prie miestų, rajonų vykdomųjų komitetų kasmet išaiškina faktų, kad kai kurie katalikų kunigai arba vienuoliaujančios moterys, organizuodami nepilnamečių religinio mokymo užsiėmimus, grubiai pažeidžia tarybinius įstatymus. Pavyzdžiui, šiemet Alytaus rajono Udrijos religinės bendruomenės klebonas Vytautas Insoda bažnyčioje užsidaręs mokė vaikus religijos. Kuomet komisijos nariai pareikalavo įleisti juos į maldos namus, klebonas grubiai elgėsi, stūmė atvykusius pro duris, įžeidinėjo juos.

Per septyniasdešimt vaikų, surinktų net iš kaimyninių rajonų, Molėtų parapijos bažnyčioje užrakinęs mokė religijos tos religinės bendruomenės vikaras kun. Juozas Kaminskas ir jo padėjėja Stasė Rokaitė. Užsiėmimai vyko dalyvaujant ir tos bažnyčios klebonui, dargi dekanui Ignui Milašiui. Štai kokį pavyzdį rodo klebonas jaunam kunigui! O šių dvasininkų reiškiamo nepasitenkinimo įtakoje ir kai kurių bažnyčioje buvusių vaikų motinos ėmė negražiais žodžiais įžeidinėti komisijos narius. Panašių faktų buvo ir kai kuriose kitose respublikos bažnyčiose.

Įsikarščiavę šie kulto tarnautojai, matyt, pamiršo, kad Lietuvos TSR baudžiamasis kodeksas už pareigūnų įžeidimą atliekant pareigas numato baudžiamąją atsakomybę. Dar daugiau. Nepilnamečių religinio mokymo sistemingų užsiėmimų organizatoriai, išskyrus tėvus, gali būti baudžiami ir pagal LTSR baudžiamojo kodekso 143 straipsnį.

Antra vertus, jie nusižengė ir pagrindinio mūsų įstatymo — Lietuvos TSR Konstitucijos 50 straipsnio reikalavimui, kuriame

pasakyta: "Bažnyčia Lietuvos TSR atskirta nuo valstybės ir mokykla — nuo bažnyčios".

Mokyklos atskyrimą nuo bažnyčios, kitaip sakant, reikia suprasti kaip draudimą bažnyčiai įvairiais būdais kištis į vaikų ir jaunimo auklėjimą ir vaikus mokyti religijos dalykų. O dvasininkams — kultų tarnautojams neleidžiama užimti kokias nors pareigas švietimo organuose.

Religinių susivienijimų nuostatuose 18 punkte nurodyta, kad dėstyti tikybą gali būti leidžiama tik dvasinėse mokyklose, atdarytose nustatyta tvarka. Taigi jaunuoliai, sulaukę pilnametystės, pagal savo įsitikinimus, naudodamiesi jiems Konstitucijos suteikta sąžinės laisve, turi teisę stoti į dvasines mokyklas. Šiuo metu Tarybų Sąjungoje veikia 18 įvairių konfesijų dvasinių mokyklų: 6 pravoslavų akademijos ir seminarijos, 2 katalikų seminarijos, musulmonų akademija, judėjų ješibotas, armėnų bažnyčios akademija, gruzinų pravoslavų bažnyčios seminarija, kitos dvasinės mokyklos bei įvairūs kursai dvasininkams. Kauno kunigų seminarijoje dabar mokosi per 130 auklėtinių. Kasmet į šią dvasinę mokyklą su vietos klebonų rekomendacijomis priimama iki 30 jaunuolių.

Tačiau, remiantis tarybine Konstitucija, bažnyčiai kištis į liaudies švietimo organų funkcijas neleidžiama. Religinėms organizacijoms draudžiama organizuoti darbą su vaikais ir nepilnamečiais, rengti tiek specialius vaikų, jaunimo, moterų religinius bei kitus susirinkimus, tiek ir organizuoti biblijos, literatūros, rankdarbių, darbų, bendrus susirinkimus, grupes, būrelius, taip pat organizuoti ekskursijas ir vaikų aikšteles, atidaryti bibliotekas ir skaityklas. Už tokių susirinkimų, ratelių bei grupių, neturinčių ryšio su kultų atlikimu, organizavimą kaltininkai traukiami administracinėn atsakomybėn — baudžiami pinigine bauda.

Tarybiniuose kultų įstatymuose taip pat sakoma, kad mokyti vaikus bei nepilnamečius religijos dalykų galima tik privačiai, tai yra šeimoje, o mokyti šito pagal savo įsitikinimus gali tik tėvai ir tik savo vaikus.

Tačiau neretai šiais klausimais dar vis bandoma diskutuoti. Kai kurie katalikų bažnyčios dvasininkai aiškina, kad tėvai, girdi, silpnai moka tikėjimo tiesas, nežino dargi poterių, ne daug ką

prisimena iš bažnyčios mokslo. Tad, jų nuomone, reikia, kad kultų tarnautojai mokytų vaikus religinių dalykų. Tačiau klausantis tokios "filosofijos" kyla klausimas, ar galima vadinti tikinčiaisiais tuos tėvus, kurie nieko nežino apie religiją, nemoka dargi poterių ir kur tie jų vadinamieji religiniai įsitikinimai? Ar tokie tėvai galės atsakyti už vaikų auklėjimo rezultatus, kai juos auklės pašaliniai asmenys — dvasininkai arba vienuoliaujančios moterys? Ir pagaliau, ar tokie tėvai sugebės vykdyti ir gyventi pagal Konstitucijos 64 straipsnį, kuriame pasakyta, kad Tarybų Lietuvos piliečiai privalo rūpintis vaikų auklėjimu, ruošti juos visuomenei naudingam darbui, auginti garbingais socialistinės visuomenės nariais. Taigi mūsų šalies pagrindinis įstatymas — Konstitucija — ne tik suteikia tėvams kai kurias teises, bet ir uždeda dideles pareigas, ypač auklėjant jaunąją kartą.

Pasitaiko tėvų, kurie inspiruoti katalikų bažnyčios, kai kurių dvasiškių, aiškina, jog pas mus nėra religijos vadovėlių — katekizmų, jie seni, susidėvėję, ir todėl tėvai neturi iš ko mokyti savo vaikus tikybos dalykų. Tai netiesa. Katalikų bažnyčios vyskupijų sudaryta liturginė komisija paruošė naują 127 puslapių katekizmą "Mūsų tikėjimo šviesa" ir spaustuvė "Vaizdas" Vilniuje 1980 metais išspausdino šio leidinio 60000 egzempliorių. Katekizmas bažnyčiai kainavo tik 22 kapeikas už knygutę. Gavus religijos vadovėlį, prasidėjo nauji priekaištai, kad mažas katekizmo tiražas, kad jis mažai suprantamas vaikams ir panašiai.

Išleisto katekizmo kiekio ne tik užtenka aprūpinti visiems vaikams, kurie ruošiasi pirmajai išpažinčiai, ir paaugliams, ruošiamiems konfirmacijai, tačiau dar lieka nemažas rezervas. Be to katekizmą juk galima naudoti ne vienerius metus. Mokyklose, pavyzdžiui, mokiniai mokosi iš tų pačių vadovėlių kelerius metus.

Sekančiais metais bus išleista katekizmo dar 50000 egzempliorių. Argi tai maža palyginus su kitų leidžiamų knygų tiražais?

Kartais, organizuojant grupinį vaikų mokymą religijos, bandoma pasiteisinti "tėvų teisėmis". Girdi, mano vaikas, kaip noriu, taip aš jį ir auklėju. Tai neteisinga, sakyčiau, labai jau siauras tėvų teisių ir pareigų supratimas. Vaikai nėra tėvų nuosavybė.

Jie — būsimieji socialistinės visuomenės piliečiai ir tokiais jie turi būti ugdomi bendromis mokyklos, šeimos ir visuomenės pastangomis. Lietuvos TSR liaudies švietimo įstatyme tarp pagrindinių liaudies švietimo principų įrašytas mokymo pasaulietiškumas be religijos įtakos. Šiuo įstatymu tėvai ir juos atstovaujantys asmenys, be kita ko, įpareigoti auklėti vaikus aukštos komunistinės moralės dvasia. Tai turi giliai įsisąmoninti kiekvienas tėvas ir motina. Vadinasi, religinis mokymas, nors jis vykdomas ir šeimoje, neturi tapti prievartos įrankiu.

Mūsų šalies tėvų bei globotojų teises ir pareigas reguliuoja tam tikros įstatymu paremtos normos. Pavyzdžiui, Tarybų Lietuvos "Santuokos ir šeimos kodekso" 65 straipsnyje nurodoma: "Tėvai privalo auklėti savo vaikus, rūpintis jų fiziniu vystimusi ir mokymu, ruošti juos visuomenei naudingam darbui, auginti garbingais socialistinės visuomenės nariais. Tėvystės teisės negali būti vykdomos priešingai vaikų interesams".

Vadinasi, jokių teisių, tarybiniai įstatymai tėvams nėra suteikę. Tuo mūsų įstatymai ir skiriasi nuo įstatymų buržuazinių valstybių, kur vaikas yra neribotoje tėvų valdžioje. Deja, net tie, kurie gana pagarbiai kalba apie tėvų teises, kartais pamiršta, kad ir vaikai turi teises.

Labai taikliai tuoj po Spalio revoliucijos apie tėvų ir vaikų teises pasakė N. Krupskaja. Ji rašė "Mokykla buvo atskirta nuo bažnyčios ne logikos sumetimais, bet ir vaiko teisių vardu. Pas mus labai daug kalbama apie tėvų teises, tačiau labai mažai — apie vaikų teises. Jeigu yra visuotinai priimta, kad įstatymai turi ginti bejėgį vaiką nuo per didelio netik fabrikanto, bet ir tėvų išnaudojimo, tai labai mažai kalbama, apie būtinumą ginti jo sielą nuo visko, kas tą sielą veikia ardančiai".

Taigi tarybinė valstybė suinteresuota, kad kiekvienas mažasis pilietis ir šeimoje būtų auklėjamas sutinkamai su visuomenės interesais. Neatsitiktinai liaudies švietimo įstatymų pagrinduose sakoma: "Įstatymai įpareigoja tėvus auklėjimą šeimoje derinti su auklėjamuoju mokyklų ikimokyklinių ir užmokyklinių įstaigų bei visuomeninių organizacijų darbu". Štai kodėl tarybiniai įstatymai bet kurią nepilnamečių organizuoto, grupinio religijos mokymo formą vertina kaip bažnyčios kišimąsi į valstybės reikalus,

kaip į įstatymų pažeidimą.

Ir dar Tarybų Lietuvos "Santuokos ir šeimos kodekso" 19 straipsnis, apibrėžiantis sutuoktinių teises, sako: "Sutuoktiniai šeimoje turi lygias teises. Vaikų auklėjimo ir kitus šeimos gyvenimo klausimus sutuoktiniai sprendžia kartu". Tad nė vienas kulto tarnautojas be abiejų tėvų sutikimo neturi teisės jų vaikų krikštyti, atlikti pirmąją išpažintį, konfirmuoti. Nes, kilus ginčui, sutuoktiniai arba vienas jų gali kreiptis į atitinkamus valdžios organus ir prašyti kaltus asmenis, tarp jų ir kulto tarnautojus, nusižengusius tarybiniams įstatymams patraukti atsakomybėn.

Taigi tarybiniai įstatymai, skelbdami ir garantuodami sąžinės laisvę kartu nustato tam tikras religinių organizacijų veiklos ribas, kurių jos turi laikytis. Ir tie kulto tarnai, kurie šias ribas peržengia, kaip pasielgė, pavyzdžiui, straipsnio pradžioje minėti kunigai, turi atsakyti".

Petras Anilionis
Religinių reikalų tarybos prie TSRS Ministrų
Tarybos įgaliotinis Lietuvos TSR
"Valstiečių laikraštis" (1986 m. spalio 16 d.)

(Mokytojai prievartauja tikinčiųjų moksleivių sąžines, versdami juos stoti į pionierių ir komjaunuolių organizacijas):

DVIVEIDŽIAVIMO MOKYKLA
(Atsakymas nusipelniusiam mokytojui
Bernardui Šakniui)

"Tėvai turi prioriteto teisę parenkant
savo mažamečiams vaikams švietimo būdą".
Visuotinė Žmogaus Teisių Deklaracija,
26 str. 3 dalis.

Š.m. rugpjūčio 27 d. "Tiesoje" skausmingai nustebino Jūsų straipsnis "Apie papirktą sąžinę ir dviveidiškumą". Nustebino todėl, kad dažnas ligšiolinis Jūsų pasisakymas spaudoje sukurdavo mąstančio, blogio pašalinimu besirūpinančio autoriaus vaizdą. Rugpjūčio 27 d. rašinys šį vaizdą gerokai nublankino. Straipsnyje sielvartaujate drauge su anoniminiu tėvu, kurio sūnų giminių

paprašyta moteris paruošė Pirmajai Komunijai. Teigiate, kad vaikas, įsitikinęs pionierius, išdavė savo pažiūras, leidosi paperkamas šventine dovana — japonišku magnetofonu. Piktinatės Elenos Versekytės, Tuberkuliozės mokslinio tyrimo instituto laborantės, atvedusios vaikus į Nedingės bažnyčią, elgesiu. Smerkiate netikinčius tėvus, tokius abejingus savo atžalų pasaulėžiūros formavimui, ir vėl leidžiate išsisakyti anoniminiam tėvui: "Juk tai vaikų dvasinis žalojimas, tai dviveidžių ugdymas. Ko jos (katekizuotojos) lenda, kam prisiliečia prie tyros vaiko sielos, sudrumsdamos vaikystės rimtį? Pagaliau tai prieštarauja mūsų įstatymams, draudžiantiems kolektyvinį vaikų mokymą religijos".

Kad autentiškiau išreikščiau savo nesutikimą su pagrindinėmis Jūsų kaltinimo tezėmis, kalbėsiu apie tai, ką pats išgyvenau, iškenčiau ir patyriau. Įsidėmėkite — tai ne autoreklama, ne siekimas pasirodyti geresniu už netikinčius. Tai troškimas Jums paaiškinti, kad ir mes, tikintieji, esame žmonės, nė kiek ne menkesni už jus, ateistus, kad ir mes turime savo įsitikinimus, kurie yra svarbiausia asmenybės dalis. Mes turime teisę pagal savo įsitikinimus gyventi, juos reikšti visais tais būdais, kuriais tai darote jūs (jeigu esame lygūs prieš įstatymus). Mes turime teisę savo įsitikinimus perduoti kitiems — visiems, nusprendusiems, kad jie vertingesni, pagrįstesni ar tauresni už ateistinius. Tokiu požiūriu ir norisi pasidalinti su Jumis keletu seniai knietinčių svarstymų.

Augau tikinčioje šeimoje, abu tėvai — tarnautojai. Kiemo vaikų tarpe vienitelis buvau religingas. Iš vaikystės įsiminė vienas vaizdelis: namo gyventojų paauglių būrelis stovi aplink statybininkų paliktą akmenų krūvą. Kažkas pasiūlo mušti po akmenimis tūnančias rupūžes — juk jos tokios šlykščios... Ir prasideda bejėgių padarų traiškymas. O man prisimena skurdžios katekizmo pamokos apie Nazareto Jėzų — ir galbūt pirmąkart stoju vienas prieš daugelį, protestuodamas prieš žiaurumą. Ir motyvas — ne Jūsų propagandos taip mėgstama "pragaro baimė" ar "dangaus atlygis", o paprasčiausias pasibjaurėjimas sadizmu, intuityvus jutimas, kad tai nesuderinama su sieloje jau įsitvirtinusiu etiniu Jėzaus idealu. Kodėl šito neturėjo kiti, netgi aktyvių ateistų šeimose augę, vaikai? Brendome, ir problemos, įvykiai sudėtin-

gėjo. Klasėje mokėsi negabi, nevalyvų namų, todėl nuolat ujama ir pravardžiuojama mergaitė. Kartą šutvė mokinių pasičiupo ją ir nusivedė į netolimą ežerą "skandinti". Negalėjau sutrukdyti, nes jėgos buvo nelygios, tačiau sąmonėn smilktelėjo mintis: o juk veda lygiai kaip Kristų, kurio kančią pagerbiame Gavėnios kryžiaus keliuose... Visų akimis ji — bjaurusis ančiukas, visi aplink — priešai... "Skandinimas" baigėsi tuo, kad mergaitę įstūmė į šaltą polaidžio vandenį (pakrantėje buvo seklu), bendramoksliai pasityčiojo ir išsisklaidė. Nei pionierių, nei komjaunuolių ženkliukai dalyvauti egzekucijoje jiems nesukliudė. Ir pasakyti gerą, padrąsinantį žodį verkiančiai mergaitei liko tik vienas — tikintysis, nekomjaunuolis, kuris ne itin bijojo "visuomenės nuomonės" — pajuokos, kad bendrauja su atstumtąja...

Pažinojau tikintį mokytoją, kuris, nors žaismingai lengvai sutriuškindavo mokykloje mano girdimus ateistinius "argumentus", pats bažnyčią lankė kitoje vietoje. Žinojo, kad viešai išreiškęs savo religingumą, tuojau neteks darbo (kaip mokytojai Kaušienė, O. Brilienė, A. Grigas ir t.t.). Tokiam slapstymuisi nepritariu. Reikėjo, nors ir darbo netekimo kaina, lankyti vietinę bažnyčią. Atvirai. Tiesiai. Tik toks gyvenimas teikia neišsenkantį sąžinės džiaugsmą, savo žmogiškosios vertės pajautimą. Tačiau šio mokytojo, kaip ir didelės dalies Lietuvos pedagogų, kompromisas nė kiek nepaaiškina juridinės reikalo pusės: kokiu būdu sąžinės laisvės principas suderinamas su trukdymu tikintiesiems dirbti pedagoginį darbą? Kuo tai skiriasi nuo spaudoje linksniuojamų užsienio "Berufs-ferbotų" — draudimų dirbti pagal profesiją ryšium su "netinkamomis" pažiūromis? Straipsnyje Jūs piktinatės dviveidiškumo pamoka... pionierius, išmokytas poterių, atsiklaupęs bažnyčioje! O aš pasipiktinsiu atvirkštiniu reiškiniu. Kai atėjau į pirmą klasę, niekas nepaklausė (kaip ir kasmet neklausia būrių vaikų), ar man artimesnės Kristaus ar Lenino idėjos, niekas su pastarosiomis netgi nesupažindino — įsegė žvaigždę, ir tu jau spaliukas. Esu dėkingas tėvams, kurie uždraudė šitaip tyčiotis iš tikinčio sūnaus. Panašiai buvo stojama į pionierių organizaciją, ir kaklaraiščius užsirišo daugelis religingų vaikų. Čia jau pats buvau pakankamai subrendęs pasipriešinti ir pasakyti: "Negaliu būti pionieriumi, nes esu tikintis. Organizacija laisvanoriška, ko ver-

čiate į ją stoti? Pedagogai, būdami sąžiningumo skiepintojais, atrodo, turėjo apsidžiaugti: štai vaikas nenori dviveidžiauti. Tačiau to neįvyko — pasipiktino rajono pionierių vadovė, puolė priekaištauti mokytojai. Tuos, kurie "pakeitė kailį", paliko ramybėje. Pamačiau, kad mokyklai maža rūpi įtikinti mus ateizmo tiesa, "performuoti" pasaulėžiūrą — svarbu, kad klasė 100 procentiškai pionieriška, komjaunuoliška, o kokiu būdu tai pasiekta, ataskaitose neatsispindės. Šiai jaunimą demoralizuojančiai metodikai jaučiau ir tebejaučiu pasišlykštėjimą. Priėmimą į VLKJS lydėjo dar vienas mokytojų argumentas — abiturientai buvo įtaigojami, kad be komjaunimo bilieto maža vilties įsigyti studento bilietą. Manęs tai betgi nei marksizmo, nei ateizmo teisingumu neįtikino, ir komjaunuoliu netapau. Pedagogų prognozės pasitvirtino — aukštojoje mokykloje išbuvau neilgai. Nors pažangumu pralenkiau daugelį komjaunuolių, buvau pašalintas po to, kai mano pažiūromis ir jų reiškimo būdu ypač susidomėjo KGB. Prašau suprasti teisingai, aš nesiskundžiu dėl nuoskaudos, priešingai, esu laimingas, kad galėjau dėl tikėjimo ją iškentėti. (Palyginkime Jūsų straipsnio rūpestį, kad netikintys moksleiviai lengvai prekiauja sąžine, už įvairias dovanas lankydami bažnyčią. Kyla mintis — ar verta ugdyti įsitikinimus, kuriuos vaikas išmaino į džinsus, tranzistorių, saldainius ar pinigus? O jeigu suaugusiam tokių įsitikinimų žmogui bus pasiūlyta prabangi vila, "Žiguliai", kelionė į užsienį — jis ir vėl nesunkiai išduos savo Tėvynę, principus? Darau išvadą — jeigu sąžinę galima papirkti, reiškia, **jos nėra,** ji nesuformuota! Pionieriški-komjaunuoliški motyvai per silpni suformuoti tvirtą-nepaperkamą sąžinę! Tačiau mano vidinė būsena — džiaugsmas kažko netekti dėl Kristaus — ir vėl nepaaiškina ir nepateisina juridinės grubaus diskriminacinio poelgio pusės. Argi neaišku, kad panašiais apribojimais ir privilegijomis toli gražu neskatinamas jaunų žmonių idėjiškumas, principingumas, o atvirkščiai, kultivuojami bjaurūs moraliniai defektai — karjerizmas, prisitaikėliškumas? Jūs perskaitėte keletą tikinčio žmogaus biografijos fragmentų. O kiek panašių, daug skaudesnių gyvenimo istorijų galėtų papasakoti daugelis Lietuvos ir visos komunistinės imperijos tikinčiųjų? Mokydamasis, studijuodamas, tarnaudamas armijoje ir dirbdamas sutikau šimtus bendraamžių.

Pastebėjau keistą dėsningumą — jei tik vaikinas negirtauja, neištvirkauja, kūrybingas — žiūrėk, tikintis (arba tikintiesiems artimas); jei mergina kukli, dora, mąstanti — žiūrėk lanko bažnyčią; jeigu jaunoje šeimoje harmonija, abipusė pagarba, interesai nesibaigia kolektyviniu sodu — žiūrėk, jų butą puošia meniški Kristaus, Marijos paveikslai (ne "musių nutupėti", kaip nesiliauja štampavusi Jūsų propaganda). Ir pasaulėžiūrinės probemos rūpi daugiausia šio rato žmonėms. Absoliuti dauguma netikinčiųjų mano pažįstamų gyvena "kaip gyvenasi", nesidomi nei marksizmu, nei idealizmu, jų poreikiai sukasi karjeros, ambicijų, malonumų rate. Armijoje tikintįjį dažniausiai neklaidingai pažindavai iš to, kad rusiškai nesikeikdavo ir neišnaudodavo jaunesnių kareivių. Tiek religingi mano vienmečiai, tiek pažįstami kunigai daugiausia buvo teisingi, išsilavinę, gėrio siekiantys žmonės. Kunigas Sigitas Tamkevičius, kun. Alfonsas Svarinskas, nuteisti Sibiro konclageriu ir tremtimi, kur kas anksčiau už Gorbačiovą — 1980-81 m. ragino katalikus, gelbėti tautą iš alkoholizmo nelaimės. Daugybė mūsų tada, kaip ir Valančiaus laikais, bučiuodami kryžių prisiekėme būti blaivininkais ir abstinentais. Pats kunigas yra gyvas skelbiamos idėjos pavyzdys. Jis dabar kalėjime iš tų, kurie Brežnevo laikais aliarmą dėl vynelio tvano vadino "spalvų tirštinimu", berods, niekas nenukentėjo.

Vasario 5 d. keistomis aplinkybėmis autoavarijoje žuvęs kun. Juozas Zdebskis skiepijo požiūrį, kad aukščiausias žmogaus idealas — būti tarnaujančia meile. Jo lūpose nuolat skambėjo: Ką jūs padarėte **kiekvienam** žmogui — gera ar bloga — Kristui padarėte". Ir šitą Kunigas įrodė minioms pagalbos reikalingų žmonių savo heroišku gyvenimu. Lankydamas kareivius, kalinius, tremtinius, ligonius, jis pasiekdavo Sibiro tundrą ir Kaukazo kalnus, surasdavo visų apleisto invalido grytelę.

Peržvelgėme vieną kitą gerumo apraišką tikinčiųjų gyvenime. Kas gi jas visas įkvėpė, sužadino, sugestijonavo? Ar ne žėrintis Kritsaus asmens idealas? O kas išskaičiuos tokius atvejus v i s ų Kristų mylinčiųjų gyvenimuose? O visuomenės mastu? Užtenka pastudijuoti misijų, Kalkutos Teresės, Alberto Šveicerio veiklą, kad objektyvus tyrinėtojas įsitikintų, koks humanizmo potencialas glūdi krikščionybės ideologijoje. Tad ar galima laiky-

ti teisingu knygos "Paauglys" teiginį, kad "vaikų įtraukimas į religines apeigas (...) be galo žaloja paauglio sąmonės ugdymą, užteršia jo protą nereikalingomis idėjomis". Nieko sau "sąmonės žalojimas", jeigu jo paliestieji sąžiningai dirba, negirtauja, nesikeikia. O Absoliutaus Gėrio — Dievo — idėją vadinti nereikalinga yra daugiau negu tamsumas, nes ši idėja bene labiausiai sava ir trokštama žmogaus prigimčiai (palyginkime besimylinčiųjų vienas kito idealizavimą, tiesos, taurumo personifikacijas naujojoje lietuvių literatūroje, kur teigiami herojai tiesiog šaukia tikį Dievą ir atrandą Jame jėgų idealų gynimui (Beatričė J. Grušo dramoje).

Jūsų straipsnis įtaigoja vaizdą, tarytum "kosmoso, žmogaus minties skverbimosi į Visatos paslaptis amžiuje" tikėjimas į Dievą, į Kristų yra visuotinai atmestas, kalbos nevertas dalykas, kad tik va tokios moterėlės ir temoko vaikus "visai priešingos sampratos apie žmogaus kilmę, visatos sandarą". Tikinčiųjų pažiūras vadinate "religijos raizgais", su kuriais daugelį šimtmečių kovoja mokslas". Leiskite paklausti — koks mokslas? Gal Niutono mokslas? Niutonas nusiima kepurę, tardamas žodį "Dievas". Pavlovo mokslas? Pavlovas lenkiasi ir žegnojasi, praeidamas pro maldos namus. Galvanio mokslas? Galvanis — tretininkų ordino narys, tokius jūs (dargi spaudoje) davatkomis pravardžiuojate. Tai gal jūsų, individualus mokslas, kurio dar nesukūrėte? Kiekvienas norintis žino, kad jokio visuotinio religijos sukritikavimo nebuvo — nei mokslo, nei etikos sferoje; kiekvienas atvirai žvelgiantis į gyvenimą mato, kad Kristaus Evangelija ir šiandien yra milijonų žmonių pasaulėžiūros pagrindas, gėrio kūrybai įkvepianti jėga. Jau Dostojevskis teisingai pastebėjo: "Jūs neigiate Dievą ir Kristų, bet nepagalvojate, kaip pasidarytų viskas purvina ir nuodėminga be Kristaus... Šalindami Kristų, jūs šalinate nepalyginamą grožio ir gėrio idealą iš pasaulio". Neužmirškime, kad pirmasis žmogus, išlipęs Mėnulio paviršiuje, paliko ten plokštę su Šv. Rašto tekstu; kad didžioji dalis šiuolaikinio mokslo korifėjų buvo giliai religingi žmonės; ir šiandien religinės, konkrečiai, krikščioniškosios idėjos įkvepia humanistinius socialinius sąjūdžius, muzikos. literatūros, meno kūrinius, susilaukiančius tarptautinio pripažinimo. Tad kokiu pagrindu Jėzaus tikėjimą Jūs

skelbiate kaip kažką paleolitinį, atgyvenusį, neturintį teisės egzistuoti žmonių, juo labiau vaikų sąmonėje?! Apie kolektyvinį vaikų mokymą religijos Jūs kalbate kaip apie tarybinio sąžinės laisvės įstatymo pažeidimą. Iš tikrųjų, savo laiku kunigai — Juozas Zdebskis, Prosperas Bubnys, Antanas Šeškevičius — buvo nuteisti tiktai už šitokios "laisvės" įstatymo pažeidimą. (Kaip labai panašios bylos primena carinės Rusijos represijas prieš liaudies "daraktorius" spaudos draudimo gadynėje!) Tačiau žodis "įstatymas" XX a. žmonėms nebeturi to magiško skambesio, kokį afrikiečiams turėjo žodis "tabu". Žinome, kad nacistai irgi vadovavosi "įstatymais", beje, tuo ir teisinosi Niurnbergo procese. Tai betgi neišgelbėjo nusikaltėlių nuo užtarnautos bausmės. Piliečio pareiga žiūrėti, ar įstatymas neprieštarauja pačiai savo sąvokai, ar jis žmogiškas, o ne skubėti jį aklai vykdyti. Visokie nuostatai, ribojantys religinių pažiūrų perteikimą vaikams, yra g ė d a, o ne įstatymai! Ir negalima tvirtinti, kad žmogus yra laisvas, jeigu jis negali laisvai išreikšti savo įsitikinimų, viešai išsakyti savo pozicijų, ginti savo nuomonių per spaudą, radiją, televiziją, kaip tai darote šiandien jūs, netikintieji. Būtent dėl į s t a t y m ų, draudžiančių mums, katalikams, tą pat daryti, — šalyje, kurioje anot Gorbačiovo, mes kiekvienas turime būti šeimininku, aš jaučiuosi engiamas ir diskriminuojamas, nes nėra legalaus spaudos organo, kuriame galėčiau išsakyti katalikišką požiūrį į visuomenėje vykstančius reiškinius; nėra knygyno, kur galėčiau įsigyti religinės-filosofinės literatūros, poezijos, krikščioniškų grožinių veikalų, pvz., Nobelio premija įvertintą H. Sienkevičiaus "Quo vadis?"; nėra kino salės, kur galėčiau pamatyti filmą, katalikų požiūriu interpretuojantį gyvenimo, doros, grožio problemas; nėra vaikų darželio, nėra mokyklos, kur tikintys vaikai nebūtų nuolat kryptingai auklėjami (nekartą barant, pašiepiant, viliojant privilegijomis) prieš jų religinius įsitikinimus. Ar mes patys, tikintieji, sudarantys žymią gyventojų dalį, šią padėtį pasirinkome? Ar tikintis jaunimas, kunigai, inteligentai stokoja talentų kurti meninėms vertybėms, švietimo, kultūros, karitatyvinėms organizacijoms, kaip tai daroma, sakysime, socialistinėse Lenkijoje ir Vengrijoje? Jeigu pas mus tai nevyksta, reiškia, tikinčiųjų masės priverstos tai savyje užslopinti, negali išreikšti. Kas slopina? Ko-

kia teise slopina? Tai be galo niekšiškas, antihumaniškas aktas. Kuo mes, tikintieji, blogesni už ateistus? Kokia prasme mes "laisvi ir lygūs"? Leiskite viešą diskusiją per televiziją ar radiją — ir tegul liaudis pati vertina, sprendžia, kur tiesa. To nedarote, ir priežastys gali būti tik dvi: arba jūs širdies gilumoje jaučiatės neteisūs, nepajėgūs diskutuoti, arba laikote savo liaudį tokia nesubrendusia, tokia nesąmoninga, kuri pati neatskirs, nepatikės jūsų "tiesa" ir priims mūsų "melą". Yra rimtų prielaidų manyti, kad taip ir atsitiktų. Gal todėl nei spaudoje, nei laidoje "Argumentai" tikinčiųjų ir ateistų diskusijos iki šiol neprasidėjo. Jūs drąsūs ir teisūs tik monologe! Bet tai — diktatūros teisumas!

Nors laikau marksistinę pasaulėžiūrą savo pagrinduose klaidinga, nuo studijų laikų pamėgau vieną jos dėsnį, nuolat atsisukantį prieš ją pačią: "Tiesos kriterijus yra gyvenime praktika".

Kai netikintieji man grasindami šaukė: "Klausyk ir vykdyk!", tikintieji sakė: "Mąstyk, ar tai gera, ar bloga".

Kai netikintieji mane niekino ir keikė, tikintieji užjautė, parėmė, meldėsi, kad ištverčiau.

Kai netikintieji, kuriuos sutikau, buvo daugiausia neapykantos, lytinio potraukio, netramdomų ambicijų blaškomi žmonės, mano pažįstami tikintieji spindėjo krištoliniu tyrumu, nesavanaudiškumu, ištikimybe tiesai (net iki tokių aukų, kaip kun. Sigito Tamkevičiaus, kun. Alfonso Svarinsko, kun. Jono-Kąstyčio Matulionio, kun. Juozo Zdebskio).

Štai aš ir pasinaudojau gyvenimo praktika kaip tiesos kriterijumi. Todėl esu katalikas. Todėl ginu teisę perteikti savo įsitikinimus kitiems, kurią Jūs norite savo straipsniu paneigti. Todėl tikrąja dviveidžiavimo mokykla laikau tą švietimo sistemą, kurioje Jūs dirbate. Praėjau ją nesukreivinta siela, nes vaikystėje sutikau pareigingų kunigų ir pasiaukojusių liaudies "daraktorių", kurie, nebodami drakoniškų įstatymų ir kalėjimo grėsmės, gerai išmokė katekizmo!

GARBĖ JIEMS — ASMENS IR ŽMONIJOS DVASINĖS LAISVĖS GYNĖJAMS!

DĖKOJAME UŽ AUKĄ!

1986 m. pavasarį, atlikęs bausmę Vilniaus saugumo izoliatoriuje bei tremtį Parabelyje į laisvę sugrįžo Julius Sasnauskas. Po 6,5 metų trukusios nelaisvės J. Sasnauskas į Lietuvą grįžo nepalūžęs. Šiuo metu jis gyvena ir dirba Vilniuje.

Lapkričio 3 d., atlikusi 4 metų bausmę Mordovijos griežto režimo moterų lageryje sugrįžo Jadvyga Bieliauskienė. Dėl blogos sveikatos ir malonės prašymo, kurį sovietiniams valdininkams parašė jos sūnus Žilvinas Bieliauskas, jai buvo panaikinta teismo metu paskirta 3 metų tremtis. Grįžusi J. Bieliauskienė apsigyveno Vilniuje.

Lapkričio 12 d. iš Orienburgo srities, Čačkano lagerio, atlikęs 2 metų bausmę, į laisvę buvo paleistas Romas Žemaitis. Bausmę jis atliko tarp kriminalinių nusikaltėlių, ypatingai sunkiose sąlygose ir labai jauname amžiuje, teturėdamas 18-20 metų.

Tikintieji su dideliu džiaugsmu ir dėkingumu sutiko iš sovietinių lagerių Tėvynėn grįžusius sąžinės belaisvius.

J. Bieliauskienės, J. Sasnausko, R. Žemaičio ant Bažnyčios ir Tėvynės aukuro sudėta auka, tai įrodymas, kad ir kalėjimų košmare įmanoma nepalūžti dvasia, neprekiauti idėjomis, kad dvasia gali ir privalo nenusilenkti smurtui, tai garantija, kad Bažnyčia ir tauta nenugalima, kol turi aukai pasiryžusių sūnų ir dukterų.

VĖL UŽPULDINĖJAMI KUNIGAI...

(Gruzinų banditas Galašvilis užpuolė Pušaloto kleboniją ir sunkiai sužeidė kleboną Albiną Pipirą ir zakristijoną Ramutį Kudarauską):

1986 m. spalio 17 d. naktį buvo užpultas ir sunkiai sužalotas Pušaloto klebonas kun. Albinas Pipiras (61 m. amžiaus).

Kiek anksčiau kun. A. Pipiras nežinomų piktadarių buvo šantažuojamas telefonu. Rugpjūčio mėnesį dienos metu į Pušaloto parapijos kleboniją, išplėšę langą, buvo įlindę 3 vyrai ir moteris, vienas vyrų su savimi turėjo revolverį, ir tik gretimame kam-

baryje pastebėję daugiau žmonių, įsibrovėliai pabėgo. Apie įvykį buvo pranešta Pasvalio rajono milicijai, deja... ji rimtai nesureagavo. Maždaug savaitę laiko prieš spalio 17 d. užpuolimą buvo nunuodytas kleboniją saugojęs šuo.

Spalio 17 d. naktį klebonijoje nakvojo 4 žmonės: klebonas A. Pipiras, 10 metų giminaitis — klebono krikštasūnis, 80 metų ligonė senutė — klebono teta ir zakristijonas Rimutis Kudarauskas. Žudikas, nuo gatvės pusės išplėšęs langą, įsibrovė į kambarį, kuriame miegojo mažametis kunigo giminaitis, įsakęs berniukui užsikloti galvą ir ramiai gulėti, įsilaužė į sekantį kambarį, kur miegojo R. Kudarauskas. R. Kudarauskas buvo sumuštas ir smūgiu į galvą apsvaigintas, kambaryje rasta klanas kraujo. Kun. A. Pipiras, gretimuose kambariuose išgirdęs triukšmą, uždegė šviesą ir prieš save išvydo maskiruote prisidengusį vyrą, vienoj rankoj laikantį peilį, o kitoj virtuvinį kirvuką mėsai kapoti. Kun. A. Pipiras nuplėšė įsibrovėlio veidą dengiančią maskiruotę. Užpuolikas kirvuko smūgiu galvon kelis kartus partrenkė ir sužalojo kunigą. Vos gyvas — smarkiai nukraujavęs, sulaužytu galvos kaulu, išnarinta dešine ranka kun. A. Pipiras buvo įmestas į rūsį. Kurį laiką, beatsigaunantį R. Kudarauską iš naujo apsvaigindamas smūgiu į galvą, klebonijoje šeimininkavo žudikas. Galiausiai suradęs 1500 rub., pasiėmęs kelis magnetofonus, pats apiplovė sukruvintą R. Kudarauską, rankšluosčiu aprišo žaizdą ir įsakė klebono mašina nuvežti jį į Klaipėdą, pats rankoj laikė peilį ir kirvį, kuriais nuolat grasino. Iš Klaipėdos įsakė važiuoti į Kauną Kelyje išgėręs perdaug alkoholio, žudikas užmigo. Likus 2 km. kelio iki Šilalės, pasibaigė benzinas. R. Kudarauskas susistabdė pravažiuojančią mašiną ir paprašė nuvežti jį į artimiausią milicijos skyrių. Atvykusi milicija girtam žudikui uždėjo antrankius. Paaiškėjo, jog tai gruzinas Aleksandras Galašvilis, savo laiku Gruzijoje baigęs milicijos mokyklą.

Spalio 17 d. rytą tikintieji nesulaukę pamaldoms savo klebono kun. A. Pipiro, atėjo į kleboniją jo ieškoti. Kunigą rado 4 valandas išbuvusį sklepe, sunkiai sužalotą. Panevėžio ligoninėje jam buvo padaryta galvos operacija, kuri truko 4 valandas. Po operacijos kun. A. Pipiras kelias dienas neatgavo sąmonės. Atgavus sąmonę, kun. A. Pipiro sveikatos būklė pradėjo gerėti.

Apiplėšimo aplinkybės tiriamos...

Spalio 16 d. vakare Pušaloto gyventojai pastebėjo apie klebonija vaikščiojančius nepažįstamus asmenis. Neaiškumų kelia tai, jog spalio 17 d. rytą milicijos darbuotojai ir Pasvalio rajono prokuroras kleboniją apžiūrėjo vieni, ir tik žmonėms pradėjus reikalauti, buvo apiforminti kviestiniai asmenys. Mažametis klebono giminaitis tvirtina, kad apiplėšimo naktį, kai A. Galašvilis įsilaužė į jo kambarį, jis matęs nuo lango nubėgant tris rūkančius vyrus; senutė teigia, kad žudikui pasitraukus iš klebonijos, po kelių minučių nuvažiavo mašina, tą naktį stovėjusi netoli klebonijos; kun. A. Pipiras taip pat girdėjęs už lango kalbančius žmones.

Spalio 23 d. minėtus įvykius trumpai aprašė Pasvalio rajoninis laikraštis "Darbas", straipsnyje prokuroras S. Bietkis rašo: "Dėl savanaudiškų paskatų savo namuose iš spalio 16 d. į 17 d. buvo užpultas Pušaloto miesto gyventojas Albinas Pipiras. A. Pipiras sunkiai sužalotas, Rimutis Kudarauskas lengvai sužalotas. Padedant visuomenei, užpuolikas tą pačią dieną buvo sulaikytas. Nustatyta, kad užpuolimą, turint tikslą užvaldyti asmeninį piliečio turtą, padarė 29 m. amžiaus gruzinų tautybės pilietis Aleksandras Galašvilis, gyvenantis Kaliningrado srityje, niekur nedirbantis. Turimais duomenimis A. Pipiro namus jis užpuolė vienas."

KRATOS IR TARDYMAI

Kaunas-Vilnius. Ryšium su 1986 m. gegužės 22 d. kratomis (kratos buvo padarytos pas kauniečius — A. Patacką, Antaną Patacką, inžinierių Paulių Martinaitį, menotyrininką Petrą Kimbrį, inžinierių Edvardą Šiugždą, fotografą Gytį Ramošką ir kt., žr. "LKBK" Nr. 71.) iki spalio 1 d. saugumo buvo tardyti apie 60 asmenų. Tarp jų: kauniečiai — filologas Vytas Ališauskas, matematikas Algis Saudargas, Aušra Saudargaitė, architektas Rimantas Zimkus, skulptorius Vladas Rukša, Adelė Urbonaitė, gydytoja Kurklinskienė, Ramūnas Kurklinskas, inžinierė Adelė Misiūtė, buvęs Žemės ūkio akademijos dėstytojas Vladas Kudirka, Arūnas Rekašius, inžinierius Vytautas Volskis, Žemės ūkio akademijos dėstytojas Prutenis Janulis, studentė Jūratė Banevi-

čiūtė, buvęs politkalinys Liudas Simutis, pensininkė Birutė Federavičienė, buvęs Žemės ūkio akademijos dėstytojas Jonas-Algirdas Lazauskas, restauratorius Antanas Jucevičius, darbininkas Kostas Lukėnas, architektas Vytautas Petrašonis, buvęs politkalinys Petras Plumpa, architektas Henrikas Sambora, matematikas Rolandas Razulevičius, Nijolė Patackienė (Algirdo Patacko žmona), M. Dambrauskienė (politkalinio Liudo Dambrausko žmona; M. Dambrauskienei čekistai siūlė rašyti malonės prašymą, jei nenorinti, kad jos vyras mirtų kalėjime), inžinierius Viktoras Krūminis, filosofas Albinas Plėsnys, vilniečiai — filologas Rimantas Matulis, gydytoja Gaudenta Juozapaitytė, inžinierius Juozas Prapiestis; Zarasų rajone dirbanti gydytoja Ramunė Butkevičiūtė, Garliavoje gyvenantis Adolfas Teresius ir kt.

Visi tardomieji buvo klausinėjami apie ryšius su Algirdu Patacku, Algiu Saudargu, Petru Kimbriu. Tardytojai stengėsi surasti liudininkų, kurie patvirtintų tardytų ar asmenų, pas kuriuos buvo kratos, ypač Antano ir Algirdo Patackų, "antitarybinę veiklą". Antanui Patackui buvo inkriminuojama knygos "Kun. Ambroziejus Jakavonis. 1886-1986" bei leidinio apie Baltarusijos lietuvius autorystė. Tardymuose čekistai tvirtino, kad tardomųjų santykiai su religija jų nedomina, tačiau nuolat primesdavo įvairius klausimus, liečiančius pasaulėžiūrą ar tiesiogiai susijusius su religija.

* * *

Šiluva. 1986 m. rugsėjo 8 d. apie 16 val. Šiluvos autobusų stotelėje saugumiečių ir milicininkų buvo sulaikytas Alfonsas Bumbulis, rinkęs Šiluvos bažnyčioje parašus dėl Klaipėdos bažnyčios grąžinimo. Milicijos darbuotojai A. Bumbulį, atėmę iš jo tekstus su parašais, nuvežė į Šiluvos milicijos skyrių. Iš Šiluvos A. Bumbulis buvo nuvežtas į Raseinius, kur rajono teisėjas Šumauskas perskaitė kaltinamąjį aktą, būk tai jis, A. Bumbulis, koliojęs milicijos pareigūnus, nevykdęs jų nurodymų. A. Bumbulis mėgino paneigti melagingus kaltinimus, sakydamas, jog incidentą Šiluvos autobusų stotelėje matė apie 30 žmonių ir jie gali paliudyti, kad nieko panašaus nebuvo, minėti kaltinimai tendencingai sufabrikuoti. Kaip ir įprasta tokiais atvejais, teisėjui Šu-

mauskui nerūpėjo tiesa, pareiškęs "liudininkų gana", nuteisė A. Bumbulį 7 paroms arešto. Raseinių kalėjime A. Bumbulis išbuvo iki rugsėjo 15 d.

Grubiai, sunaikinant pareiškimų tekstus ir parašus, su parašų rinkėjais dėl Klaipėdos bažnyčios grąžinimo čekistai ir milicininkai elgėsi Sedoje, Kartenoje ir kit. vietovėse.

MŪSŲ KALINIAI

Paskutiniu metu žymiai pasunkėjo kalinių gyvenimas ir jų ryšiai su savaisiais. Kun. Alfonsas Svarinskas jau trys metai negauna pasimatymo su artimaisiais. Pagal šiuo metu galiojančius įstatymus kas metai jam priklauso vienas ilgas (2-3 parų) ir du trumpi (2 valandų) pasimatymai. Iš kun. A. Svarinsko nuo š.m. birželio mėnesio nebegaunama laiškų. Savieji teiravosi lagerio administracijos, kodėl jie negauna iš kalinio laiškų. Viršininkai, tarsi norėdami pasityčioti, atsakė: "Klauskite patį kalinį, kodėl jis jums nerašo". Paskutinis kun. A. Svarinsko laiškas, pasiekęs Lietuvą, buvo rašytas birželio 25 d., gautas rugpjūčio 28 d.

* * *

(Kun. Sigitas Tamkevičius rašo, kad iš Permės buvęs atgabentas į Vilniaus kalėjimą, bet kadangi atsisakęs paduoti malonės prašymą, buvo grąžintas atgal):

Iš kun. Sigito Tamkevičiaus laiškų:

"Šiandien mintys skrieja į netolimą praeitį. Jau trys metai praėjo nuo tos dienos, kai gegužės 5 d., paaukojęs Nekruvinąją Viešpaties Auką, išėjau iš namų... o laukė labai tolima kelionė, kurioje palydėti gali tik vienas Dievas. Guodžia mintis, kad daug kas palydi malda. Visada šalia savęs jaučiu Tą, kuris pasivadino Tiesa, Keliu ir Gyvenimu. O kas turi Tiesą, žino Kelią ir eina ne į mirtį, o į Gyvenimą, tam visada privalo būti giedras dangus. Esu įsitikinęs, kad kelias į Gyvenimą su Dievu per Uralą nėra nei ilgesnis, nei blogesnis už visus kitus kelius. (...)

Gegužės mėnesio nuotaikos lydi mane ir čia. Kokie brangūs gegužės vakarai buvo per dvidešimt pastoracinio darbo metų. Savo dvasia apkeliauju visas darbo vietas, aplankau jaunus ir senus ir visiems linkiu, kad meilė Dievo Motinai Marijai būtų labai gyva jų širdyse. Meldžiuosi už visus buvusius parapijiečius, kad Dievas augintų tai, ką kadaise netobulai sėjau. Norėčiau daugelį atvesti pas Kristų, norėčiau ta laime, tais dvasios lobiais, kurių gausiai sėmiausi prie dangiškos Motinos kojų, pasidalyti su visais. Kaip brangu šiandien prisiminti tuos vakarus, kai šimtai balsų, tarsi viena šeima, traukdavo "Sveika Marija, Motina Dievo". (...) Dar kartą už viską ačiū. Kaip gera žinoti, kad mūsų mažutėje tautoje yra tiek daug plačių širdžių. Duok Dieve, kad šis krikščioniškiausias bruožas — gero darymas artimui — būtų gyvas kiekvieno tautiečio širdyje."

1986 gegužis.

P.S. Pagal nuostatus, kaliniui atlikus pusę bausmės, peržiūrima jo byla. Paprastai, jei kalinys nėra prasižengęs kalėjimo ar lagerio režimui, jo bausmė sutrumpinama arba pakeičiama lengvesne, bet tai taikoma tik kriminaliniams nusikaltėliams. Politiniams ar dėl tikėjimo nuteistiems asmenims šį "perteisimą" kalėjimo administracija ir saugumas naudoja kaip papildomą bandymą palaužti žmogaus valią, jo įsitikinimus, ir priversti, atsisakius savo pažiūrų, parašyti malonės prašymą. Toks bandymas, žmonių vadinamas "smegenų praplovimu" buvo atliktas ir su kun. S. Tamkevičiumi. Liepos 29-30 d.d. lėktuvu iš Permės jis buvo pristatytas į Vilniaus KGB būstinę. Čia jį išlaikė iki rugpjūčio 29 d. Kun. S. Tamkevičiaus pasakojimu, čekistai su juo elgėsi mandagiai ir pagarbiai.

Stengiantis sužadinti didesnį laisvės ilgesį, kun. S. Tamkevičiui buvo parodyti trys video filmai, susieti su Lietuvos bažnytiniu gyvenimu, viename iš jų J. E. vyskupo J. Preikšo ingreso Kauno Katedroje iškilmių įrašas. Rugpjūčio 19-20-21 d.d. kun. S. Tamkevičiui buvo leista po 2 valandas pasimatyti su broliais ir buvusia šeimininke O. Dranginyte.

Pasimatymų su artimaisiais metu kun. S. Tamkevičius pareiškė, kad rašyti malonės prašymą atsisakė, todėl, savaime aišku, į laisvę išeis tik tokiu atveju, jei dėl vienokių ar kitokių po-

litinių sumetimų, "išmes už KGB būstinės vartų".

Rugpjūčio 29 d. kun. S. Tamkevičius etapu (traukiniu, kuriuo vežami kaliniai) iš Vilniaus buvo išsiųstas atgal į Permę ir po dvi savaites trukusios kelionės pristatytas į ankstesnę kalinimo vietą; įdarbintas, kaip ir anksčiau, virtuvėje.

* * *

(Kun. Jonas Kastytis Matulionis rašo iš tolimosios Užbaikalės, kur jį aplankė sesuo Albina Kibiltienė ir Bronė Kibickaitė):

Rašo kun. Jonas-Kąstytis Matulionis:

"Dėkoju už laiškus, tuos, kurie mane pasiekė ir kurie nepasiekė — grįžo jums atgal... (...) Rašytojas Čingizas Aitmatovas žurnale "Literatūrnaja gazieta" (1986.08.13) rašo: "Tautos nemirtingumas slypi kalbos išsaugojime. Kiekvienai tautai brangi sava kalba. Kiekvienas iš mūsų turime jausti sūnaus pareigą mus išauginusiai tautai — išsaugoti jos dovanotos kalbos grynumą ir ją praturtinti..."

Po daugiau nei pusę metų trukusio susirašinėjimo gimtąja lietuvių kalba lagerio administracija pranešė, jog neturi vertėjo ir ateityje bus galima susirašinėti tik rusų kalba. Abejoju, ar ši priežastis vienintelė, kuri privertė administraciją imtis tokių sankcijų. (Kun. J. Matulionis atsisakė rašyti malonės prašymą — red. past.) Gaila sesers... Ji rusų kalbos visiškai nemoka (...)

Artinasi ruduo... Gamta čia nuostabiai graži. Dievui stiprinant, sveikata nesiskundžiu — tebus Jo šventa valia! Žinau, šiuo metu Tėvynė švenčia Šiluvos atlaidus, savo dvasia stengiuosi juose dalyvauti ir aš. Tegul visuomet jus lydi Dievo Motinos Marijos palaima. Visiems, visiems, kurie mane prisimena, nuoširdžiausi sveikinimai ir linkėjimai!"

1986.IX.8.

* * *

P. S. 1986 m. liepos 31 d. pas kalinamą kun. Joną-Kąstytį Matulionį, į tolimą Užbaikalę — Čitą, buvo nuvykę: sesuo Al-

bina Kibiltienė, buvusi jo šeimininkė Monika Galeckaitė ir Bronė Kibickaitė. Pasimatyti su kalinamu kunigu buvo leista seseriai ir B. Kibickaitei. Po dviejų parų, išleidžiant iš kalėjimo, lagerio administracija iškrėtė pasimatyme buvusias moteris. B. Kibickaitė buvo priversta visiškai išsirengti ir atlikti nurodomus pratimus, nors čia pat, už stiklinių durų, vaikščiojo kalėjimo personalas. Tai buvo baisus moralinis pasityčiojimas. Iš B. Kibickaitės asmens kratos metu buvo atimta maldaknygė ir knygos. Kalinamam kun. J. Matulioniui perduoti maisto neleido. Jo nuotaika džiugi, nors sveikata menka, ir sąlygos labai sunkios.

* * *

Mordovija Iš Mordovijos lageryje kalinamo doc. Vytauto Skuodžio savieji nuo birželio mėnesio negauna laiškų. Turimomis žiniomis, 1986 m. rugsėjo 8 d. — Lietuvių tautos dieną — doc. V. Skuodis išsiuntė TSRS Generaliniam Prokurorui pareiškimą, kuriame nurodo, jog tremtį, į kurią siunčiami politiniai kaliniai, jis laiko susidorojimu — genocidu.

* * *

Balys Gajauskas kalinamas Permėje, ypatingo režimo lageryje BC-389-36. Kalinimo laikas baigiasi 1987 m. balandžio 20 d. Irena Gajauskienė, B. Gajausko žmona, paskutinį asmeninį pasimatymą su vyru turėjo 1984 m., bendrą 1985 m. birželio mėnesį. Nuo 1986 m. birželio mėnesio (beveik 5 mėnesiai) artimieji iš B. Gajausko negauna laiškų. Į užklausimus dėl negaunamų laiškų ir pasimatymų kalėjimo administracija atsako: "(...) Pranešame, kad pil. Gajauskui Baliui už lagerio režimo pažeidimą pasimatymas atimtas..., klausimais dėl susirašinėjimo kreiptis pas pil. B. Gajauską." Pasirašo lagerio viršininkas Dolmatovas; kartais parašas būna neįskaitomas.

Paskutiniu metu Lietuvą pasiekė žinia, kad B. Gajauskas sunkiai sužeistas — perdurta krūtinė netoli širdies — ir jau du mėnesiai kaip guli ligoninėje. I. Gajauskienė, norėdama smulkiau sužinoti apie vyro sveikatos stovį ir įvykusią nelaimę, išsiuntė

telegramą lagerio administracijai. Į užklausimą buvo atsakyta sekančiai: "B. Gajausko sveikatos stovis patenkinamas."

* * *

Iš Povilo Pečeliūno laiško:

"Šiais metais gaunu labai mažai laiškų ne tik iš svetur, bet ir iš Lietuvos. (...)

Bekompromisinė baigtis — štai kelrodė žvaigždė, kuri neleis paklysti, iš čia ir ištvermė. Nėra nieko įdomesnio, ką galėčiau parašyti. Kas gali būti ypatingesnio pilkiausioj vienatvėj, beveik saloj tarp miškų, pelkių ir vandens. Ir dar Sibiro šiaurėj.

Ko labiausiai trūksta? Deguonies! Man, turinčiam žemą kraujo spaudimą, tikrai ne kas, bet argi tai svarbiausia? Kantrybė, ištvermė ir kuo mažiau galvoti apie save! Juk kitiems dar blogiau."

* * *

Rašo Vladas Lapienis:

"Netenka bijoti jokios ateities, nes kaip ši diena, taip ir visos kitos, ateina iš Dievo. Jei ateis nemalonumų, vargų, pažeminimų, kančių dienos — būkime ramūs: ateina Viešpats! Jis atneša taurę kančių, kartu Jis atneša dar daugiau malonės, šviesos ir didelių jėgų, kad viską darytume su meile: kentėtume, dėkotume ir laimėtume."

1986.10.28.

(Iš areštuoto Algirdo Patacko saugumas kratos metu atėmė daug literatūros, rankraščių, o iš jo tėvo Antano atimta 40 įvairių leidinių):

IŠ ALGIRDO PATACKO BIOGRAFIJOS

Algirdas Patackas gimė 1943 m. rugsėjo 8 d. Trakuose. 1965 m. baigęs Kauno Politechnikos instituto chemijos technologijos fakultetą, kelis metus dirbo gamyboje, po to įsidarbino Vilniuje Chemijos institute jaunesniuoju moksliniu bendradar-

biu, kur surinko medžiagą kandidatinei disertacijai apginti. Nuolat saugumo persekiojamas A. Patackas pasidarė nepageidaujamas instituto vadovybei: jam buvo pasiūlyta pereiti į Geologijos institutą, o iš ten po nepilnų metų buvo atleistas dėl "etatų" mažinimo.

1976 m. pas A. Patacką buvo padaryta krata, pretekstas kratai daryti buvo jo palaikomi ryšiai su Baltarusijoje gyvenančiais lietuviais. Nuo 1982 m., atleistas iš darbų, A. Patackas įsidarbino su dalgiu šienauti ir valyti miško griovius. Žiemomis jis valydavo miesto gatves. Taip A. Patackas dirbo iki pat arešto, t.y., liepos 29 d. 1986 m. gegužės 22 d. kratos metu iš Algirdo Patacko buvo paimta daug religinės ir tautinės literatūros: J. Cicėno "Paskutinė auka", brošiūra "Kunigui A. Jakavoniui", straipsnis — laiškas vyskupams "Krikščionybė ir skaista", straipsnių rinkinys "ETHOS — baltų kultūra ir savisąmonė", mašinėle spausdinti K. Bradūno eilėraščiai, rankraštis "Lietuvos krikštas, kaip esminis baltų istorijos posūkis", savilaidinė knyga "Seinų-Suvalkų kraštas", Lietuvos žemėlapis, 7 magnetofono kasetės, įvairios nuotraukos ir paveiksliukai, senas medinis Svirskio kryžius. Iš Algirdo Patacko tėvo, Antano Patacko, kratos metu paimta 40 įvairių leidinių, jų tarpe: "Birštono — prelato K. Olšausko byla", "Motiejus Gustaitis", "Seinų-Suvalkų kraštas", "Palaimintasis Mykolas Giedraitis", "Vyskupas Mečislovas Reinys"; rašomoji mašinėlė, daug foto nuotraukų ir kt.

Algirdui Patackui iškelta byla, remiantis BK 199 str. I d., kaltinamas "šmeižikiškos" pogrindžio literatūros gaminimu bei platinimu, paskaitų baltų kultūros ir religijos klausimais organizavimu, medžiagos apie "buržuazinius nacionalistus" rinkimu, buvusio politkalinio Petro Plumpos sutikimo savo bute organizavimu ir pan.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Vilnius. 1986 m. spalio 8 d. į Vilnių pas RRT įgaliotinį Petrą Anilionį buvo sukviesti Lietuvos vyskupai, vyskupijų valdytojai ir Kunigų seminarijos rektorius. Pradžioje įprastiniu savo stiliumi išbaręs vyskupus už "ekstremistų" netvarkymą, įgaliotinis pateikė vyskupams tris projektus, parašytus neva kažkurių ku-

nigų (jei tai tiesa, aišku — ne be valdžios žinios), Lietuvos vyskupų bendro pareiškimo, paremiančio politinę Maskvos liniją taikos ir nusiginklavimo klausimais. P. Anilionis primygtinai reikalavo vyskupus pasirašyti po vienu iš trijų raštų. Kaišiadorių vyskupas Vincentas Sladkevičius nusistebėjo, kad tokiam valdžios pageidavimui parinktas pats netinkamiausias laikas. "Prieš pora dienų, rugsėjo 30 d., "Tiesoje" perspausdintame "Pravdos" vedamajame tikintieji ir mes, vyskupai, buvome išvadinti "nuo pradžios iki galo melagingų pažiūrų" atstovais. Tad kam prireikė melagių parašų? Nebent tikinčios liaudies akyse sutrypti mūsų autoritetą... Vedamajame jūs raginate su mumis kovoti visomis priemonėmis, o mes už jūsų reikalus verčiami aukoti savo autoritetą", — kalbėjo vyskupas V. Sladkevičius. "Ką jūs suprantate "visomis priemonėmis?" — paklausė įgaliotinis. "Propagandos aparatas, saugumas..." — paaiškino vyskupas. "Jūs šmeižiate mus! Už tai jus galima patraukti baudžiamojon atsakomybėn! Kur vedamajame žodis "saugumas"? — išsitraukęs laikraštį šaukė P. Anilionis. "Nenori, nesirašyk! Pasirašys kiti..." — karščiavosi ir barė vyskupą kam kalba už visus.

"Visas pasaulis žino, kad TSRS — ateistinė valstybė, siekianti sunaikinti tikėjimą. Siūlote pasirašyti po raštu, kuriame parašyta: "Mes visa širdimi pritariame tarybinės vyriausybės vadovams... "Kam tai naudinga? Pakankamai skausmo padaro tie, kurie duoda neapgalvotus interviu užsieniui..." — kalbėjo Telšių vyskupas Antanas Vaičius. "Kodėl mes būtinai turime pasirašyti čia, o ne namuose, gerai apgalvoję, po kuo pasirašome," — įsiterpė vyskupas V. Sladkevičius. "Duokite mums projektus, mes vieni apgalvosime," — kreipėsi į įgaliotinį A. Vaičius. RRT įgaliotinis nenorėjo su tuo sutikti: "Duosiu jums, o jūs perduosit ekstremistams, kurie prirašys, ką tik panorės!"

P. Anilioniui taip pat nepatiko vyskupo V. Sladkevičiaus pasakymas: "Kai ką pareiškime išbrauksime, kai ką pridėsime, pavyzdžiui, kad tikintiesiems būtų suteikta daugiau laisvės..." "Kokios jums dar laisvės trūksta?" — pyko įgaliotinis. Arkivyskupas Liudas Povilonis jam paaiškino, kad draudžiama katekizuoti vaikus, baudžiami kunigai. Kiti vyskupai taip pat pritarė savo pasisakymais.

Galiausiai P. Anilionis nusileido, leisdamas vyskupams patiems paruošti raštą. Vyskupai pasirašė po savo suredaguotu raštu.

Susitikimo metu įgaliotinis nelauktai pasiūlė "malonę", kad laikraštis "Gimtasis kraštas" spausdintų kai kurias žinias iš Lietuvos katalikų gyvenimo. Tam esą reikalingas ordinarų paskirtas kunigas, kuris bendradarbiautų su laikraščio redakcija. Nors ir labai buvo nepatenkintas įgaliotinis, tačiau vyskupai nuo pasiūlytos "malonės" atsisakė.

Vis dėlto "Gimtasis kraštas" žinias iš Lietuvos katalikų gyvenimo pradėjo spausdinti. Pasigirdo net optimistinės gaidos Vakaruose: gal tokias žinias pradės spausdinti ir "Tiesa"? Bet jau pirmosios informacijos pilnos netikslumų... Paminėta, jog Šiluvos atlaiduose dalyvavo vyskupai — Antanas Vaičius, Juozas Preikšas. Nutylėti: vysk. Julijonas Steponavičius, Vincentas Sladkevičius; taip pat praleista, kad Kalvarijose net dvi dienas dalyvavo vyskupas A. Vaičius. Visai iš piršto išlaužta, kad spalio 8 d. Kunigų seminarijoje pasirašytas raštas už taiką. Žemiau cituojami ne ordinarų suredaguoto rašto, bet kun. įgaliotinio P. Anilionio pateikto projekto raštui už taiką žodžiai...

(Vilniaus arkivyskupijos 56 kunigai pasiuntė M. Gorbačiovui pareiškimą, prašydami grąžinti iš tremties vysk. Julijoną Steponavičių, grąžinti tikintiesiems atimtąją Vilniaus katedrą ir nebedrausti mokyti vaikus katekizmo):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Lietuvos Katalikų Bažnyčios
Vilniaus arkivyskupijos kunigų

P a r e i š k i m a s

1987 m. Lietuvos tikintieji minės Lietuvos Krikšto 600 metų jubiliejų. Per 600 metų krikščioniškasis mokslas giliai įsišaknijo mūsų liaudyje. Tiek TSRS, tiek ir Lietuvos TSR Konstitu-

cija garantuoja piliečiams sąžinės laisvę, tačiau dažnai kai kurių valdžios pareigūnų perdėtas uolumas, skleidžiant ateistinę pasaulėžiūrą, tas konstitucines garantijas paverčia niekais.

1. Vilniaus Apaštalinis Administratorius vyskupas Julijonas Steponavičius jau daugiau kaip 25 metai be jokio nusikaltimo ir teismo valdžios pareigūnų nušalintas nuo Vilniaus arkivyskupijos vyskupo pareigų ir laikomas toli nuo arkivyskupijos — Žagarėje. Prašome, kad vyskupui J. Steponavičiui būtų leista eiti savo pareigas.

2. Vilniaus Katedra yra katalikiškos Lietuvos lopšys, o ši šventovė iš tikinčiųjų atimta. Šventasis Kazimieras yra Lietuvos Globėjas, o jo vardo bažnyčia paversta ateizmo muziejumi. Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčia, pastatyta tikinčiųjų aukomis, buvo iš jų atimta ir paversta filharmonijos sale, o tuo tarpu tikintieji turi dusti mažoje bažnytėlėje. Klaipėdoje šiuo metu gyvena virš 175.000 gyventojų, iš jų didelė dalis tikinčiųjų, katalikų. Prašome, kad būtų sugrąžintos atimtos bažnyčios ir leista statyti bažnyčias miestuose: N. Akmenėje, Elektrėnuose, Sniečkuje ir Vilniaus bei kitų didžiųjų miestų naujuosiuose mikrorajonuose.

3. Bažnyčios teisės kodeksas (kan. 528 p. 1) įpareigoja parapijų klebonus mokyti tikėjimo tiesų tikinčiųjų tėvų vaikus. Už šios esminės kunigiškos pareigos vykdymą kunigai yra baudžiami piniginėmis baudomis, įspėjimais, o netolimoje praeityje — net laisvės atėmimu. Prašome pakoreguoti religinių susivienijimų nuostatus taip, kad jie nesikirstų su Bažnytinės teisės kunigams uždedamomis pareigomis bei kunigiška sąžine.

4. Dar nereti atvejai, kad tikintieji, ypač tarnautojai, o taip pat vaikai ir jaunimas ateistiškai auklėjami gąsdinimu bei pajuoka, kitaip terorizuojami. Religingi vaikai verčiami stoti į ateistines organizacijas. Prašome, kad tokie perlenkimai nebūtų toleruojami ir tikintieji, ypač vaikai, nebūtų terorizuojami už viešą ir uolų religijos praktikavimą.

5. Konstitucijoje skelbiamas valstybės atskyrimas nuo Bažnyčios ir Bažnyčios nuo valstybės principas. Tačiau valdžios pareigūnai kišasi grynai į kanoninę Bažnyčios veiklą: vyskupijų Kunigų tarybų sudarymą, į kunigų skyrimą įvairioms pareigoms, į naujų vyskupų paskyrimą, net į pašaukimo pasirinkimą, trukdy-

dami kai kuriems jaunuoliams įstoti į Kunigų seminariją. Prašome, kad civilinė valdžia nesikištų į dvasiškių skyrimą bažnytinėms pareigoms, netrukdytų tinkamiems kunigystei kandidatams vienokiu ar kitokiu būdu pasiruošti ir būti kunigais.

6. Konstitucija garantuoja visų piliečių lygybę. Tai gražu. Ateistai per spaudą, radiją, televiziją, kiną skleidžia ateistinę pasaulėžiūrą, dažnai iškreiptai aiškindami tikėjimo tiesas ir net šmeiždami Bažnyčios atstovus. Gi tikintieji neprileidžiami prie šių komunikacijos priemonių net ir tada, kai norėtų pasiteisinti ar apsiginti nuo nepagrįstų priekaištų. Prašome suteikti tikintiesiems žodžio, spaudos, tikėjimo platinimo laisvę tokią, kokia naudojasi ateistai Lietuvoje.

7. Kai kunigai ar pasauliečiai kelia viešumon šias tikintiesiems daromas skriaudas bei mūsų gyvenime pasitaikančias negeroves, jie kaltinami tarybinės santvarkos šmeižimu ir už tai baudžiami. Taip, pavyzdžiui, pagal tarybinę spaudą, buvo kaltinami ir nuteistieji kunigai Alfonsas Svarinskas ir Sigitas Tamkevičius. Mat, jie kėlė girtavimo plitimo mūsų visuomenėje faktus. Prašome peržiūrėti nuteistųjų kunigų bei tikinčiųjų pasauliečių bylas ir paleisti juos laisvėn.

Generalini sekretoriau, prašome jus, kaip Valstybės Vadovą, šias antikonstitucines negeroves pašalinti ir tikintiesiems daromas skriaudas atitaisyti.

Vilnius, 1986 m. birželio 13 d.

Pasirašė kunigai:

1. Antanas Andriuškevičius
2. Vaclovas Aliulis
3. Josifas Aškelovičius
4. Romualdas Blažys
5. Jonas Boruta
6. Aldas Antanas Čeponis
7. Metardas Čeponis
8. Vladas Černiauskas
9. Petras Daunoras
10. Antanas Dziekanas
11. Kazimieras Gailius
12. Konstantinas Gajauskas

29. Konstantinas Molis
30. H. Naumovičius
31. Juzefas Obremskis
32. Edmundas Paulionis
33. Mykolas Petravičius
34. Alfonsas Petronis
35. Juozas Donatas Puidokas
36. Stasys Puidokas
37. Vytautas Pūkas
38. Petras Purlys
39. Bronislovas Sakavičius
40. Justinas Saulius

13. Stasys Idzelis
14. Ignas Jakutis
15. Pijus Jakutis
16. Vytautas Jaskelevičius
17. Bronislovas Jaura
18. Nikodemas Jaura
19. Juozas Juodagalvis
20. Pavelas Jurkovlianecas
21. Jonas Kardelis
22. Algis Kazlauskas
23. Algimantas Keina
24. Juzafas Kvietkovskis
25. Jonas Lauriūnas
26. Stasys Lydys
27. Stasys Markevičius
28. Kazys Meilius
41. Leonas Savickas
42. Marijonas Savickas
43. Antanas Simonaitis
44. Martynas Stonys
45. Jordanas Šlėnys
46. Alfonsas Tamulaitis
47. Česlovas Taraškevičius
48. Steponas Tūnaitis
49. Albertas Ulickas
50. Jonas Vaitonis
51. Domas Valančiauskas
52. Antanas Valatka
53. Kazimieras Valeikis
54. Stanislovas Valiukėnas
55. Donatas Valiukonis
56. Kazimieras Žemėnas

Nerasta:

1. Janas Charukevičius
2. Jonas Grigaitis
3. Kazimieras Kulakas
4. Zenonas Patiejūnas
5. Kazimieras Pukėnas
6. Vladislovas Velymanskis

* * *

(Kitas pareiškimas iš tos pačios arkivyskupijos pasiųstas Lietuvos vyskupams ir valdytojams liečia Jurgio Matulaičio šventuoju paskelbimą, kunigų seminarijos varžymus, blaivybės reikalus ir kt.):

Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams

Vilniaus arkivyskupijos kunigų

P a r e i š k i m a s

Mes, žemiau pasirašiusieji Vilniaus arkivyskupijos kunigai, rūpindamiesi, kad Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejus būtų tinkamai paminėtas, prašome Lietuvos Vyskupus ir vyskupijų Val-

dytojus:

1. Pakviesti šv. Tėvą Joną-Paulių II 1987 metais aplankyti Lietuvą Jubiliejaus proga.

2. Paprašyti šv. Tėvą Joną-Paulių II, kad 600 metų Lietuvos Krikšto Jubiliejaus proga Dievo Tarną Arkivyskupą Jurgį Matulaitį paskelbtų palaimintuoju. Pasirūpinti pasiruošimo metu plačiau supažindinti tikinčiąją visuomenę su Dievo Tarno Arkivyskupo J. Matulaičio gyvenimu, dorybėmis ir veikla. Taip pat oficialiai sutvarkyti turinčio palaimintojo vardą Mykolo Giedraičio kultą. Prašome iškelti viešumon kitas mūsų tautos dvasines asmenybes: kun. Andrių Rudaminą, kun. Jurgį Pabrėžą, kun. Alfonsą Lipniūną, arkivyskupą Mečislovą Reinį, vyskupą Vincentą Borisevičių, profesorių Stasį Šalkauskį, profesorių Praną Dovydaitį, Mariją Pečkauskaitę ir kt.

3. Dėti pastangas, kad Kunigų seminarijos vadovybė ir dėstytojai būtų aukštos bažnytinės dvasios kunigai, gi netinkamus šalinti. Stengtis, kad rūpestingai būtų atrenkami kandidatai į Kunigų seminariją, laikantis kanonų reikalavimų ir Vatikano II Susirinkimo nutarimų.

Kreipti rimtą dėmesį į pasitaikančias negeroves, šalinti netinkamus klierikus.

4. Tęsti gražiai pradėtą blaivybės platinimą: bent kartą metuose suruošti blaivybės šventes visose vyskupijose ir parapijose.

5. Griežtai laikytis Apaštalų Sosto 1984.III.8. dekreto apie kunigų dalyvavimą tarptautinėse konferencijose.

6. Kad Vyskupai ir vyskupijų Valdytojai prašytų Tarybų Sąjungos vyriausybę:

a) kad ištremtasis Vilniaus arkivyskupijos Apaštalinis Administratorius Vyskupas Julijonas Steponavičius būtų grąžintas į savo pareigas;

b) kad nevaržytų kunigams katekizuoti vaikus, ko taip reikalauja Bažnyčios teisė (kan. 52 p. 1);

c) kad tikintieji, ypač jaunimas ir vaikai, nebūtų persekiojami, terorizuojami už viešą religijos praktikavimą ir nebūtų prievarta verčiami stoti į ateistines organizacijas;

d) kad būtų sugrąžinta tikintiesiems Vilniaus Katedra, Klai-

pėdos bažnyčia ir būtų leista statyti bažnyčias naujuose miestuose (N. Akmenė, Elektrėnai, Sniečkus, Ignalina) ir Vilniaus, Kauno bei kitų miestų mikrorajonuose;

e) peržiūrėti kunigų Alfonso Svarinsko, Sigito Tamkevičiaus, Jono Kąstyčio Matulionio bei pasauliečių tikinčiųjų nuteisimą už Bažnyčios ir tikinčiųjų teisių gynimą ir paleisti juos laisvėn;

f) kad suteiktų tikintiesiems žodžio, spaudos ir tikėjimo išpažinimo laisvę tokią, kokia naudojasi ateistai Lietuvoje;

g) kad civilinė valdžia netrukdytų tinkamiems kunigystei kandidatams pasiruošti ir būti kunigais;

h) kad civilinė valdžia nesikištų į dvasiškių skyrimą bažnytinėms pareigoms.

Vilnius, 1986.VII.13.

Pasirašė kunigai:

1. Antanas Andriuškevičius
2. Vaclovas Aliulis
3. Josifas Aškelovičius
4. Romualdas Blažys
5. Jonas Boruta
6. Aldas Antanas Čeponis
7. Metardas Čeponis
8. Vladas Černiauskas
9. Petras Daunoras
10. Antanas Dziekanas
11. Kazimieras Gailius
12. Konstantinas Gajauskas
13. Stasys Idzelis
14. Ignas Jakutis
15. Pijus Jakutis
16. Vytautas Jaskelevičius
17. Bronislovas Jaura
18. Nikodemas Jaura
19. Juozas Juodagalvis
20. Pavelas Jurkovlianecas
21. Jonas Kardelis
22. Aleksandras Kaškevičius
32. H. Naumovičius
33. Juzefas Obremskis
34. Ignas Paberžis
35. Edmundas Paulionis
36. Mykolas Petravičius
37. Alfonsas Petronis
38. Juozas Donatas Puidokas
39. Vytautas Pūkas
40. Petras Purlys
41. Bronislovas Sakavičius
42. Justinas Saulius
43. Leonas Savickas
44. Marijonas Savickas
45. Antanas Simonaitis
46. Martynas Stonys
47. Jordanas Šlėnys
48. Alfonsas Tamulaitis
49. Česlovas Taraškevičius
50. Adolfas Trusevičius
51. Juozas Tunaitis
52. Steponas Tunaitis
53. Albertas Ulickas

23. Algis Kazlauskas
24. Algimantas Keina
25. Tadas Kondruševičius
26. Juzefas Kvietkovskis
27. Jonas Lauriūnas
28. Stasys Lydys
29. Stasys Markevičius
30. Edmundas Minkevičius
31. Konstantinas Molis
54. Jonas Stanislovas Ulickas
55. Jonas Vaitonis
56. Domas Valančiauskas
57. Antanas Valatka
58. Kazimieras Valeikis
59. Stanislovas Valiukėnas
60. Donatas Valiukonis
61. Kazimieras Žemėnas
62. Stasys Puidokas

Nerasta:

1. Janas Charukevičius
2. Jonas Grigaitis
3. Kazimieras Kulakas
4. Zenonas Patiejūnas
5. Kazimieras Pukėnas
6. Vladislovas Velymanskis

(Kitas pareiškimas Kauno arkivyskupijos kunigų irgi M. Gorbačiovui dėl tikinčiųjų mokinių ir mokytojų persekiojimo, dėl RRT įgaliotinio kišimosi į bažnytinius reikalus ir kt. Pasirašė 88 kunigai):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui
Michailui Gorbačiovui

Lietuvos Katalikų Bažnyčios
Kauno arkivyskupijos kunigų

P a r e i š k i m a s

1987 m. Lietuvos tikintieji katalikai minės 600 metų Jubiliejų nuo krikščionybės įvedimo Lietuvoje. Per 600 metų krikščioniškasis mokslas giliai įsišaknijo mūsų Lietuvoje. TSRS Konstitucija garantuoja sąžinės laisvę ir religijos laisvę, bet ateizmo aktyvistai šią Konstitucijos garantiją paverčia niekais.

1. Tikinčiųjų tėvų vaikai mokyklose persekiojami už viešą bažnyčios lankymą, jie prievarta įrašomi į ateistines organizacijas prieš tikinčių tėvų valią. Neįsirašantiems grasinama, kad negalės įstoti į aukštesnes ir aukštąsias mokyklas. Įsirašiusiems draudžia-

ma atlikti religines pareigas, turi slapstytis ir taip iš jaunų dienų verčiami veidmainiauti. tai skaudi mūsų visuomenės klaida.

2. Įvairūs tarnautojai, mokytojai negali viešai atlikti savo pareigų, kaip reikalauja jų įsitikinimai ir sąžinė. Todėl jie priversti vykti atlikti religines pareigas į tolimas vietas, kur jų niekas nepažįsta, arba tuoktis, vaikus krikštyti naktimis, kad niekas nepamatytų. Tikintieji mokytojai turi kalbėti prieš savo sąžinę — ateistiškai, o LTSR Konstitucijos 50 str. garantuoja sąžinės laisvę. Kai atsakingą vietą užimantis žmogus palieka žmoną ir vaikus ir sudaro naują šeimą, tai laikoma asmeniniu reikalu ir už tai jis nebaudžiamas, o jei valstybės tarnautojas viešai atlikinėja religines pareigas, jis žeminamas.

3. TSRS Konstitucija garantuoja visų piliečių lygiateisiškumą. Bet kaip yra konkrečiame gyvenime? Ateistams viskas: spauda, radijas, televizija..., o tikintiesiems prie šių komunikacijos priemonių draudžiama prieiti. Po II Pasaulinio karo tik dalis tikinčiųjų šeimų galėjo įsigyti maldaknyges ir katekizmus. Ateistams tarnauja visos mokyklos, pradedant vaikų darželiais ir baigiant universitetais, o tikinčiųjų tėvų vaikus pamokyti katekizmo draudžiama net bažnyčioje, už mokymą kunigai baudžiami. Tikintiesiems neleidžiama rengti ekskursijų, pasinaudoti automašinomis, net taksi negalima vykti į atlaidus, pvz., į Šiluvą, Žemaičių Kalvariją. Ne visuomet tikintiesiems leidžiama ligoninėje, senelių invalidų namuose prieš mirtį ligoniui pakviesti kunigą. Neleidžiama pasimelsti prie tikinčiojo pašarvojimo salėse, kaip įprasta katalikams. Paminėta tik keletas faktų.

4. Pagal LTSR Konstitucijos 50 str. Bažnyčia atskirta nuo valstybės, bet gyvenime yra kitaip: kai vyskupai ar vyskupijų valdytojai skiria ar iškelia iš parapijų kunigus, Religijų reikalų įgaliotinis, kaip ateistinės valdžios atstovas, trukdant Bažnyčios gerovei, galutinai apsprendžia kunigų parapijon skyrimą ar iškėlimą, kandidatų į vyskupus ar vyskupijų valdytojus parinkimą, dėstytojų į Kunigų seminariją paskyrimą, kandidatų į Kunigų seminariją priėmimą ir, leidžiant per mažą skaičių jų priimti, yra didelis kunigų trūkumas. RRT įgaliotinis kišasi į Bažnyčios vidaus reikalus: Kunigų Tarybų ir Konsultorių Kolegijų sudarymą; civilinės valdžios pareigūnai kišasi net į pamaldas — kodėl tas, o

ne kitas kunigas laikė pamaldas, kodėl melstasi už kenčiančius kunigus kalinius... Kišasi net į šeimas, į bažnytinių komitetų sudarymą...

5. Krikščionybė Lietuvoje pirmiausia buvo įvesta Vilniuje, todėl Vilniaus Katedra yra krikščionybės Lietuvoje lopšys, ir ši šventovė yra iš tikinčiųjų atimta, šv. Kazimieras yra Lietuvos Globėjas, o jo vardo bažnyčia Vilniuje paversta ateizmo muziejumi. Tai pasityčiojimas iš tikinčiųjų.

6. TSRS yra įsipareigojusi laikytis Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos, kurios 18 skyr. pasakyta: "Kiekvienas žmogus turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę. Ši teisė apima ir laisvę išpažinti savo religiją arba įsitikinimus pavieniui arba kartu su kitais, viešai arba privačiai mokslo skelbimu, pamaldomis ir religinėmis bei ritualinėmis apeigomis."

TSRS taip pat yra įsipareigojusi laikytis Helsinkio konferencijos susitarimų, kurių VII skyr. pasakyta: "Dalyvaujančios valstybės sąžiningai vykdys savo įsipareigojimus pagal tarptautinę teisę atitinkančių sutarčių ir kitų susitarimų, kuriose jos dalyvauja." Todėl aukščiau išdėstytos tikintiesiems skriaudos yra nusikaltimas tarptautiniams įsipareigojimams.

7. Kai kunigai ir tikintieji jiems daromas skriaudas ir šmeižtus iškelia viešumon, jie kaltinami Tarybų Sąjungos šmeižimu ir yra teisiami, kaip antai kunigai: Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius, Jonas Kąstytis Matulionis ir kai kurie katalikai pasauliečiai yra nuteisti už tikinčiųjų teisių gynimą. Prašome juos paleisti laisvėn.

Jus, kaip Valstybės Vadovą, prašome paminėtas ir kitas antikonstitucines negeroves pašalinti ir tikintiesiems daromas skriaudas atitaisyti.

1986 m.

Pasirašė kunigai:

1. Jonas Albavičius
2. Jonas Aleksiūnas
3. Jonas Augustauskas
4. Jonas Babonas
5. Feliksas Baliūnas
6. Eugenijus Bartulis

45. Kleopas Jakaitis
46. Aleksandras Markaitis
47. Juozapas Matulevičius
48. Petras Meilus
49. Ričardas Mikutavičius
50. Petras Mikutis

7. Vytautas Brilius
8. Viktoras Brusokas
9. Prosperas Bubnys
10. Alfonsas Bulotas
11. Mykolas Buožius
12. Izidorius Butkus
13. Juozas Čepėnas
14. Kęstutis Daknevičius
15. Antanas Danyla
16. Juozas Dobilaitis
17. Gerardas Dunda
18. Jonas Fabijanskas
19. Pranciškus Gaižauskas
20. Bronislovas Gimžauskas
21. Jonas Girdzevičius
22. Zigmas Grinevičius
23. Stanislovas Gruodis
24. Vytautas Griganavičius
25. Gustavas Gudanavičius
26. Antanas Ylius
27. Antanas Imbras
28. Juozas Indriūnas
29. Leonardas Jagminas
30. Leonas Jakubauskas
31. Antanas Jokubauskas
32. Gintautas Jankauskas
33. Antanas Jurgutis
34. Stanislovas Kadys
35. Juozas Kaknevičius
36. Leonas Kalinauskas
37. Jonas Kazlauskas
38. Algirdas Kildušis
39. Petras Liubonas
40. Vladas Luzgauskas
41. Romualdas Macevičius
42. Eimutis Marcinkevičius
43. Petras Martinkus
51. Aleksandras Milašius
52. Romualdas Mizaras
53. Algirdas Mocius
54. Petras Našlėnas
55. Bronislovas Nemeikšis
56. Pesliakas
57. Vladas Petkevičius
58. Steponas Pilka
59. Petras Petraitis
60. Vaclovas Polikaitis
61. Jonas Povilaitis
62. Vladas Požėla
63. Povilas Pranskūnas
64. Boleslovas Radavičius
65. Vytautas Radzevičius
66. Vaclovas Ramanauskas
67. Aleksandras Ramanauskas
68. Juozapas Razmantas
69. Liudvikas Semaška
70. Eduardas Simaška
71. Antanas Slavinskas
72. Boleslovas Stasuitis
73. Kazimieras Statkevičius
74. Jonas Survila
75. Viktoras Šauklys
76. Pranciškus Ščepavičius
77. Jonas Tamonis
78. Vaclovas Tamoševičius
79. Petras Tavoraitis
80. Jurgis Užusienis
81. Juozapas Vaičeliūnas
82. Alfredas Vanagas
83. Boleslovas Vaira
84. Juozapas Varvuolis
85. Jonas Voveris
86. Lionginas Vaičiulionis
87. Jonas Račaitis

44. Pranciškus Matulaitis 88. Pijus Žiugžda

(Pasiųstas prašymas Lietuvos vyskupams ir valdytojams Kauno arkivyskupijos kunigų su iškeltais šešiais reikalavimais):

Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams

Kauno arkivyskupijos kunigų

P r a š y m a s

Mes, žemiau pasirašiusieji Kauno arkivyskupijos kunigai, rūpindamiesi, kad Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejus būtų tinkamai paminėtas, prašome Lietuvos Vyskupus ir vyskupijų Valdytojus:

1. Pakviesti šv. Tėvą Joną-Paulių II 1987 m. aplankyti Lietuvą Jubiliejaus iškilmėse.

2. Prašyti šv. Tėvą Joną Paulių II, kad Lietuvos Krikšto 600 metų proga Garbingąjį Arkivyskupą Jurgį Matulaitį paskelbtų palaimintuoju. Pasirūpinti pasiruošimo metu plačiau supažindinti tikinčiąją visuomenę su Arkivyskupo Jurgio Matulaičio gyvenimu, dorybėmis ir veikla. Taip pat išryškinti turintį palaimintojo vardą Mykolo Giedraičio kultą. Prašome supažindinti tikinčiuosius ir su kitais mūsų tautos dvasiniais asmenimis: kun. A. Rudamina, kun. A. Pabrėža, arkivysk. M. Reiniu, arkivysk. T. Matulioniu, vysk. V. Borisevičiumi, kun. A. Lipniūnu, prof. S. Šalkauskiu, prof. P. Dovydaičiu, Barbora Žagariete, rašytoja M. Pečkauskaite.

3. Kad civilinė valdžia nesikištų į Kauno Kunigų seminarijos reikalus, ypač parenkant vadovybę, dėstytojus ir net parenkant auklėtinius į Kunigų seminariją. Esant tokioms nenormalioms sąlygoms, yra eilė faktų, kad Kunigų seminariją baigia ir pašventinami kunigais auklėtiniai, ne tik nenusiteikę rūpintis tikinčiųjų reikalais, bet ir patys nenorintys gyventi dvasiniu gyvenimu. Tai ne tik skaudu, bet ir kenksminga Bažnyčiai. Gaila, kad pašventinta ir psichinių ligonių. Bažnyčios kanonai, II Vatikano

Susirinkimo nutarimai nurodo labai rūpestingą kandidatų parinkimą: "Atrenkant ir tiriant kandidatus, visuomet elgtis reikliai, nors kunigų ir labai stigtų nes Dievas neleis savo Bažnyčiai stokoti darbininkų, jei tinkamieji bus prileidžiami, o netinkamieji laiku ir tėviškai nukreipiami kitur..." (II Vat. 6 p. 274). Bažnyčios padėtis labai sunki, kai civilinė valdžia kišasi į Bažnyčios vidaus reikalus: kunigų paskyrimus į parapijas, vyskupų ir vyskupijų valdytojų parinkimus, net į Kunigų Tarybų ir Konsultorių Kolegijų sudarymą.

4. Tęsti gražiai pradėtą blaivybės darbą: bent kartą per metus ruošti blaivybės šventes visose parapijose ir vyskupijose. Siekti dvasiškių ir pasauliečių ne tik blaivumo, bet ir abstinencijos.

5. Dvasiškiams nedalyvauti šv. Tėvo Jono Pauliaus II uždraustoje veikloje.

6. Kad Lietuvos Vyskupai ir vyskupijų Valdytojai prašytų Tarybų Sąjungos Vyriausybę:

a) kad ištremtasis Vilniaus arkivyskupijos Apaštalinis Administratorius J. E. Vyskupas Julijonas Steponavičius būtų grąžintas į savo pareigas;

b) kad peržiūrėtų kunigų — Alfonso Svarinsko, Sigito Tamkevičiaus, Jono Matulionio — bei pasauliečių tikinčiųjų nuteisimą už Bažnyčios ir tikinčiųjų teisių gynimą ir paleistų juos į laisvę;

c) kad leistų kunigams katekizuoti vaikus kaip įpareigoja Kristus ir Bažnyčios kanonai;

d) kad tikintieji, o ypač vaikai ir jaunimas, nebūtų persekiojami, terorizuojami už viešą religijos praktikavimą, ką garantuoja LTSR Konstitucijos 50 str., ir nebūtų prievarta verčiami stoti į ateistines organizacijas, mokymo įstaigose, auklėjant vaikus ir jaunimą, nepažeistų tikinčiųjų tėvų teisių auklėti savo vaikus pagal religinius įsitikinimus;

e) kad suteiktų tikintiesiems tokią pat teisę naudotis informacijos priemonėmis skleisti savo pasaulėžiūrą, kokia naudojasi ateistai;

f) kad sekmadieniai nebūtų paversti darbo dienomis ir katalikai galėtų dalyvauti šv. Mišiose, ir kad nors šv. Kalėdos nebūtų darbo diena ir tikintieji galėtų laisvai jas švęsti;

g) kad tikintiesiems būtų grąžinta Vilniaus Katedra, šv. Kazimiero bažnyčia, Klaipėdos bažnyčia ir būtų leista statyti bažnyčias naujuose miestuose: N. Akmenėje, Elektrėnuose, Sniečkuje, o taip pat Vilniaus, Kauno ir kitų didžiųjų miestų mikrorajonuose. Tikime, kad Lietuvos Krikšto 600 m. Jubiliejus bus paminėtas iškilmingiau, kaip šv. Kazimiero 500 mirties pagrindinis jubiliejus 1984 metais.

Pasirašė kunigai:

1. Jonas Albavičius
2. Jonas Aleksiūnas
3. Jonas Augustauskas
4. Jonas Babonas
5. Feliksas Baliūnas
6. Eugenijus Bartulis
7. Vytautas Brilius
8. Viktoras Brusokas
9. Prosperas Bubnys
10. Alfonsas Bulotas
11. Mykolas Buožius
12. Izidorius Butkus
13. Juozas Čepėnas
14. Kęstutis Daknevičius
15. Kazimieras Dambrauskas
16. Antanas Danyla
17. Juozas Dobilaitis
18. Gerardas Dunda
19. Jonas Fabijanskas
20. Pranciškus Gaižauskas
21. Bronislovas Gimžauskas
22. Zigmas Grinevičius
23. Vytautas Griganavičius
24. Gustavas Gudanavičius
25. Antanas Ylius
26. Antanas Imbras
27. Juozas Indriūnas
28. Leonardas Jagminas
29. Kleopas Jakaitis

45. Pranciškus Matulaitis
46. Juozapas Matulevičius
47. Petras Meilus
48. Ričardas Mikutavičius
49. Petras Mikutis
50. Antanas Milašius
51. Romualdas Mizaras
52. Algirdas Mocius
53. Petras Našlėnas
54. Bronislovas Nemeikšis
55. Kazimieras Pesliakas
56. Vladas Petkevičius
57. Petras Petraitis
58. Steponas Pilka
59. Aleksandras Počiulpis
60. Vaclovas Polikaitis
61. Jonas Povilaitis
62. Vladas Požėla
63. Povilas Pranskūnas
64. Jonas Račaitis
65. Vytautas Radzevičius
66. Boleslovas Radavičius
67. Jonas Rakauskas
68. Vaclovas Ramanauskas
69. Juozapas Razmantas
70. Liudvikas Semaška
71. Eduardas Simaška
72. Antanas Slavinskas
73. Boleslovas Stasuitis

30. Antanas Jokubauskas
31. Jonas Girdzevičius
32. Eugenijus Jokubauskas
33. Gintautas Jankauskas
34. Antanas Jurgutis
35. Stanislovas Kadys
36. Juozas Kaknevičius
37. Leonas Kalinauskas
38. Jonas Kazlauskas
39. Algirdas Kildušis
40. Petras Liubonas
41. Vladas Luzgauskas
42. Romualdas Macevičius
43. Eimutis Marcinkevičius
44. Petras Martinkus
74. Kazimieras Statkevičius
75. Jonas Survila
76. Viktoras Šauklys
77. Pranciškus Ščepavičius
78. Jonas Tamonis
79. Vaclovas Tamoševičius
80. Petras Tavoraitis
81. Jurgis Užusienis
82. Juozapas Vaičeliūnas
83. Boleslovas Vaira
84. Alfredas Vanagas
85. Pijus Žiugžda
86. Juozapas Varvuolis
87. Jonas Voveris
88. Lionginas Vaičiulionis

* * *

(Pasiųstas pareiškimas Klaipėdos ir visos Lietuvos katalikų M. Gorbačiovui dėl atimtos Klaipėdos bažnyčios ir salės. Pasirašė apie 22,000 tikinčiųjų):

TSRS KP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui
RRT Pirmininkui K. Harcevui
LTSR Ministrų Tarybai

Klaipėdos ir visos Lietuvos katalikų

P a r e i š k i m a s

Mes, Klaipėdos miesto ir visos Lietuvos katalikai, 1961 m. savo lėšomis pasistatėme Klaipėdoje Taikos Karalienės bažnyčią, 200 m^2 gyvenamą namą ir 3 garažus. Tais pačiais metais, dar nepradėjus ja naudotis, N. Chruščiovo įsakymu, bažnyčia su minėtais pastatais iš mūsų buvo atimta ir paversta koncertų sale. Esame nuskriausti, nes niekuo nenusikaltome. Bažnyčią statėme su valdžios leidimu. Dabar neturime kur melstis. Mūsų turima baž-

nytėlė yra 12 m. pločio ir 22 m. ilgio. 48 m^2 užima presbiterija, 216 m^2 lieka tikintiesiems. Mes joje netelpame: vieni alpsta nuo tvankumo bažnyčioje, kiti priversti kaitroje, šaltyje ir lietuje stovėti lauke, klauptis ant snieguotų ir purvinų šaligatvių, įrengti galingi ventiliatoriai kelia didžiulį triukšmą. Langai žiemą ir vasarą atidaryti, nuo skersvėjo žmonės dažnai suserga.

1939 m. Klaipėdoje gyveno apie 60.000 gyventojų, o veikė 5 bažnyčios. Kai 1961 m. buvo statoma bažnyčia, gyveno apie 80.000 gyventojų, o dabar jau gyvena 200.000. 1961 m., uždarius bažnyčią Nidoje ir Juodkrantėje, Klaipėdoje ir jos apyulinkėse buvo apie 130.000 katalikų.

Iki šiol dėl Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčios grąžinimo buvo kreiptasi:

1. 1974 m. pasiųstas pareiškimas su virš 3.000 parašų Religijų reikalų komiteto pirmininkui Kurojedovui.

2. 1979 m. kovo mėn. — pareiškimas Aukšč. Tarybos Prezidiumo Pirmininkui L. Brežnevui ir Kurojedovui su 10.241 parašu.

3. 1979 m. spalio mėn. — pareiškimas L. Brežnevui ir Kurojedovui su 148.149 parašais.

4. 1980 m. pareiškimas L. Brežnevui ir Kurojedovui su 600 parašų.

5. 1981 m. birželio mėn. 3-jų asmenų delegacija lankėsi Komunistų Partijos Centro Komitete ir Religijų reikalų taryboje.

6. 1981 m. antrą kartą 10 asmenų delegacija lankėsi RRT.

7. 1982 m. pasiųstas pareiškimas L. Brežnevui ir Kurojedovui su 21.033 parašais.

8. 1982 m. pasiųstas pareiškimas L. Brežnevui.

9. 1982 m. trečią kartą 10 asmenų delegacija lankėsi Maskvoje RRT.

10. 1983 m. pasiųstas pareiškimas Andropovui ir Kurojedovui su 22.539 parašais.

11. 1983 m. ketvirtą kartą 10 asmenų delegacija lankėsi RRT Maskvoje.

12. 1984 m. pasiųstas pareiškimas K. Černenkai ir Kurojedovui su 11.102 parašais.

13. 1984 m. penktą kartą 4 asmenų delegacija lankėsi Mas-

kvoje RRT.

14. 1984 m. šeštą kartą 3 asmenų delegacija lankėsi Maskvoje RRT.

15. 1985 m. sausyje septintą kartą 3 asmenų delegacija lankėsi Maskvoje RRT.

16. 1985 m. gegužės mėn. 8 kartą 4 asmenų delegacija lankėsi Maskvoje.

17. 1985 m. gegužės mėn. karo veteranai ir dalyviai pasiuntė pareiškimus Gorbačiovui ir Religijų reikalų tarybai.

18. 1985 m. Klaipėdos tikintieji pasiuntė M. Gorbačiovui pareiškimą su 1135 parašais.

19. 1986 m. pasiųsti pareiškimai TSRS Ministrų Tarybos Pirmininkui ir Religijų reikalų tarybai su 10.501 parašu.

20. 1986 m. devintą kartą tikinčiųjų delegacija lankėsi Maskvoje RRT.

Kelinti metai siūloma rekonstruoti ir keliais šimtais metrų padidinti dabartinę bažnytėlę. Su tokiu pasiūlymu mes nesutinkame, nes galime likti be jokios bažnyčios. Tokios rekonstrukcijos tęsiasi labai ilgai: Dramos teatrą Klaipėdoje rekonstruoja jau šešti metai, Mokytojų namus — apie 10 metų ir t.t. Dar kartą kartojame: rekonstruoti bažnytėlės neleisime. Atplaukę žmonės iš visų kontinentų, matydami mūsų padėtį ir mums padarytą skriaudą, stebisi tokiu valdžios elgesiu.

Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejaus proga prašome atitaisyti mums padarytą skriaudą — grąžinti mūsų pasistatytą bažnyčią arba tokią pat pastatyti. Prašysime ir rašysime, kol mums padarytoji skriauda bus atitaisyta. Tai daryti mus verčia gyvenimo sąlygos.

Klaipėda, 1986 m.

Po pareiškimu pasirašė:

Vilniaus arkivyskupijoje — 507 tikintieji

Kauno arkivyskupijoje — 2313 tikinčiųjų

Panevėžio vyskupijoje — 6600 tikinčiųjų

Telšių vyskupijoje — 1259 tikintieji

Kaišiadorių vyskupijoje — 2242 tikintieji

Vilkaviškio vyskupijoje — 7706 tikintieji

(Pasiųsti dar du pareiškimai P. Griškevičiui ir LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo pirmininkui. Po pirmuoju pasirašė apie 18,000 tikinčiųjų, gindami Marijos ir Jėzaus asmenis. Antrojo autorius kun. Alfonsas Pridotkas prašo leisti grįžti iš ištrėmimo vyskupui Julijonui Steponavičiui):

LTSR KP CK Pirmajam Sekretoriui P. Griškevičiui
Nuorašas: Žurnalo "Tarybinė moteris" redakcijai

P a r e i š k i m a s

TSRS ir LTSR Konstitucijose pabrėžiamas visų piliečių lygiateisiškumas, primename, kad kurstyti neapykantą ryšium su religiniais kultais draudžiama.

Mūsų giliu įsitikinimu, Konstitucijos principus pažeidė "Tarybinės moters" redakcija, išspausdinusi 1986 m. Nr. 2 ir 3 Vl. Balkevičiaus straipsnį "Šventoji šeimyna", pilną bjauriausių šmeižtų prieš tikintiesiems brangius Jėzaus ir Marijos asmenis. Straipsnio autorius gerai žino, kad į jo perpasakojamus šmeižtus seniai atsakyta ir vis tiek juos kartoja. Peršasi išvada, kad vienintelis autoriaus tikslas — pasityčioti iš krikščionių tikėjimo bei įskaudinti ir pažeminti tikinčiuosius. Kaip reaguotų komunistai, jeigu panašaus pobūdžio šmeižtai prieš jiems brangius asmenis — partijos veikėjus — pasirodytų katalikiškoje spaudoje ar kunigų pamoksluose. Komunistai jaustųsi įskaudinti ir pažeminti. Tokia elgsena kurstytų tikinčiųjų ir ateistų tarpusavio neapykantą.

Lygiai taip negarbingai pasielgė V. Balkevičius ir "Tarybinės moters" redakcija. Reikalaujame, kad "Tarybinės moters" redakcija ir Vl. Balkevičius viešai atšauktų šmeižtus mums brangių Jėzaus ir Marijos asmenų atžvilgiu ir atsiprašytų tikinčiųjų. O Jus, Pirmasis Sekretoriau, prašome pasirūpinti, kad tokio pobūdžio ateistiniai straipsniai daugiau nebepasirodytų.

Pasirašė:

Vilniaus arkivyskupijoje — 486 tikintieji

Kauno arkivyskupijoje — 2313 tikinčiųjų
Panevėžio vyskupijoje — 6600 tikinčiųjų
Telšių vyskupijoje — 1259 tikintieji
Vilkaviškio vyskupijoje — 5720 tikinčiųjų
Kaišiadorių vyskupijoje — 2301 tikintysis

* * *

LTSR Aukščiausiosios Tarybos
Prezidiumo Pirmininkui

Kun. Alfonso Pridotko, gyv. Telšių raj. Žarėnuose,

P a r e i š k i m a s

Romos Katalikų Bažnyčios Popiežius vyskupą Julijoną Steponavičių paskyrė Vilniaus arkivyskupijos Apaštaliniu Administratoriumi. Religinių kultų įgaliotinis vyskupą nušalino nuo pareigų ir ištrėmė į Žagarę, Joniškio rajone. Ištrėmė jį iš jam priklausančios Vilniaus arkivyskupijos į svetimą vyskupiją ir svetimą parapiją. Tai atliko prieš 25 metus. Ištrėmimas dar dabar tęsiasi, praėjus 25 metams nuo ištrėmimo pradžios. Šis faktas sudomino daugelį Lietuvos gyventojų. Iškyla klausimai:

1. Ar Religijų kultų įgaliotinis gali iškelti, ištremti vyskupą iš jo vyskupijos į kitą?

2. Kas suteikė tokią galią įgaliotiniui ir kada?

3. Kokiam ilgiausiam laikui vyskupą gali ištremti Religijų kulto įgaliotinis į svetimą vyskupiją?

Būsiu labai dėkingas, jei man tuos klausimus paaiškinsite.

Labai stebina, kad vyskupas J. Steponavičius ištrėmime jau išbuvo 25 metus, o tremtis vis dar tebesitęsia. Kilo mintis pasiteirauti pas teisininkus specialistus, ar su vyskupu J. Steponavičiumi pasielgta pagal galiojančius, viešus, visiems žinomus, paskelbtus įstatymus. O gal kas nors persistengė, gal viršijo savo galias? Tuo reikalu kreipiausi į LTSR Advokatų kolegijos juridinę konsultaciją ir paprašiau atsakyti į kelis klausimus:

1. Kiek laisvės atėmimo daugiausia gali priteisti Liaudies

teismas?

Atsakė:

— 15 metų.

2. Už kokius nusikaltimus?

— Už tėvynės išdavimą (62 str.), už šnipinėjimą (63 str.), už nužudymą sunkinančiomis aplinkybėmis (104 str.), grobstymą itin stambiu mastu (95 str.).

3. Kiek daugiausia Liaudies teismas gali priteisti nutrėmimo?

— Nuo 2 iki 5 metų.

4. Už kokius nusikaltimus?

— Už nusikaltimus, kuriuos liečia 62, 63, 96 straipsniai.

5. Be Liaudies teismo ar gali kas nors kitas nutremti, kad pilietis gyventų tik tam tikroje vietoje?

— Negali.

6. Ar gali kokia nors įstaiga ar valdžios pareigūnas nutremti pilietį be Liaudies teismo nuosprendžio?

— Negali.

7. Ar gali Religinių kultų įgaliotinis nutremti kunigą, vyskupą iš jo gyvenamosios vietos į kitą rajoną, į kitą gyvenamąją vietą be Liaudies teismo sprendimo.

— Kaip kulto darbuotoją ta bausme bausti negali. Tokio įstatymo nėra.

8. Atrodo, kad kažkas savivaliauja?

— Taip išeitų!

Kokios kyla mintys? Tėvynės išdavikai, šnipai, žmogžudžiai tik Liaudies teismo sprendimu gali būti baudžiami nutrėmimo bausme, ir tai ne ilgiau kaip 5 metus. Vyskupas ištrėmime jau išbuvo 25 metus, ir dar ne galas. Įdomu, kaip tai pavyktų suderinti su baudžiamuoju kodeksu? Vyskupas — ne tėvynės išdavikas, nebuvo ir šnipas, nepadarė grobstymo, o pagal nutrėmimo ilgumą yra blogesnėje padėtyje už juos. Vyskupui paskirta bausmė (pagal nutrėmimą) jau viršijo didžiausių nusikaltėlių bausmių ribas puse tūkstančio procentų. Didžiausi nusikaltėliai — turi teisę į gynybą teisme. Jie gali kreiptis į advokatus, kad juos apgintų, kviestis gynybos liudininkus, pateikti nekaltumo įrodymus, remtis viešai paskelbtais įstatymais. Jie žino, kokia bausme jie gali būti nu-

bausti, o nubausti — žino, kada jų bausmės laikas baigsis. Sprendimą teisme priima teisėjas, pasitaręs su tarėjais, išklausęs prokuroro ir advokato argumentų, o su vyskupu J. Steponavičiumi įvyko kažkas labai keisto, Net teisės specialistui atrodo, kad čia kažkas panašaus į savivaliavimą, kad baudžiamasis kodeksas neturi jokių straipsnių, kuriais remiantis galėtų vyskupą ištremti iš jo vyskupijos net virš 25 metų. Mano nuomone, tai savivaliavimas, kažkas peržengia viešai paskelbtus įstatymus. Kaip jums visa tai atrodo? Ar teisingai buvo pasielgta su vyskupu J. Steponavičiumi? Jei jūsų nuomonė kitokia, prašyčiau ją pareikšti. Jei mano pareiškime randate tiesos, nuoširdžiai prašau jus, padaryti viską, kas galima, kad vyskupui J. Steponavičiui būtų panaikintas ištrėmimas, kad jis galėtų grįžti į Vilnių ir ten eiti savo pareigas, kurioms jį paskyrė Šventasis Tėvas.

Padėkite jį apginti, kad 1986 m. spalio 18 d., švęsdamas savo gyvenimo labai brangų deimantinį jubiliejų (75 metų amžiaus sukaktį), pajustų jūsų gerą širdį (valią) ir bent jubiliejaus išvakarėse gautų iš jūsų malonią žinią, kad ištrėmimas panaikintas. Jo adresas: Joniškio rajonas, 235467, Žagarė, Zdanovo 5-2.

Būsiu dėkingas, jei gausiu jūsų atsakymą į šį pareiškimą.

Žarėnai, 1986.X.1.

* * *

Kaunas. Šiais metais RRT įgaliotinis Petras Anilionis labai dažnai lankosi Kauno Kunigų seminarijoje. Kalbėdamas mokslo metų pradžioje pirmo kurso klierikams, įgaliotinis ragino juos laikytis vienybės, nesiskaldyti, neieškoti, kurie klierikai yra užsiverbavę. Toks skaldymasis, P. Anilionio žodžiais, esąs žalingas ir valstybei, ir Bažnyčiai. Tokiu "ekstremistų" inspiruojamu skaldymusi esą piktinasi JAV lietuviai ir jų žurnalas "Akiračiai".

(P. Anilionis atsako žodžiu į kunigų įteiktus prašymus. Visi atsakymai neigiami):

Vilnius. 1986 m. vasarą Vilniaus arkivyskupijos kunigai pasiuntė TSRS valstybės vyriausiam vadovui M. Gorbačiovui raštą, kuriame išdėstė kai kurias negeroves ir pateikė keletą prašy-

mų. Raštas buvo pasiųstas Linkmenų klebono kun. Jono Lauriūno adresu.

Spalio 17 d. pas kun. J. Lauriūną atvažiavo RRT įgaliotinis Petras Anilionis ir žodžiu perdavė tarybinės vyriausybės atsakymą į minėtą kunigų raštą.

Lapkričio 4 d. į Vilniaus Kuriją buvo sukviesti 20 kunigų, pasirašiusių po bendru kunigų raštu. Jiems buvo duotas žodinis atsakymas. Pagrindiniai atsakymo punktai yra tokie:

Vyskupas Julijonas Steponavičius nepateksiąs į Vilnių, nes yra skirtas Kaišiadorims, į kur atsisakė vykti, be to nėra nusiteikęs klausyti valstybinių įstatymų.

Vilniaus Katedra taip pat nebus grąžinta tikintiesiems: jei Vilniuje bus vyskupas, jis galės bet kurią bažnyčią pavadinti katedra.

Šv. Kazimiero bažnyčia nebus grąžinta. Tikintieji šv. Kazimiero vardu gali pavadinti bet kurią bažnyčią iš turimų.

Nėra būtina didinti Vilniaus bažnyčių skaičių, nes pakanka esamų (11 bažnyčių), kurios paprastai sekmadieniais nėra pilnos. (Tai ne tiesa! Bažnyčios būna pilnos tikinčiųjų).

Nėra prasmės statyti bažnyčias naujuose mikrorajonuose: žmonės gali į bažnyčią atvažiuoti autobusu, kaip važinėja ir į darbą. (Bet vyriausybė stengiasi, kad klubai, vaikų darželiai, parduotuvės, kinas būtų kuo arčiau, ne išimtis turėtų būti ir bažnyčia — red. past.).

Nėra reikalo statyti bažnyčias naujuose miestuose, kaip Elektrėnai, N. Akmenė ir t.t. Šių miestų tikintieji gali pasinaudoti gretimų parapijų bažnyčiomis.

Klaipėdos tikintiesiems nebus grąžinta nacionalizuota Taikos Karalienės bažnyčia. Už tai kalti dvasininkai, kurie, statant bažnyčią, vykdė machinacijas. Duotas leidimas padidinti dabartinę Klaipėdos bažnyčią. Vietoje 300 m^2 ji turėtų 800 m^2 ir tuomet pilnai patenkintų tikinčiųjų poreikius.

Vaikų grupinis mokymas yra draudžiamas, kadangi išleistas toks įstatymas.

Tikinčiųjų vaikai mūsų šalyje nėra diskriminuojami: jie be jokių kliūčių gali pasiekti aukštąjį mokslą ir užimti atsakingus postus. Įgaliotinis suminėjo keletą pavyzdžių iš Linkmenų para-

pijos bei Ignalinos rajono; nepasakė tik ar tie žmonės ir dabar gali netrukdant viešai lankyti bažnyčią.

Valstybė nesikišanti į Bažnyčios vidaus reikalus, daranti tik tvarką: Vilniaus Kunigų taryba, pagal P. Anilionį, buvo sudaryta ne pagal kanonus, todėl teko įsikišti valdžiai; kai kurie kunigai nesilaiko valstybinių įstatymų, todėl juos taip pat negalima registruoti darbui vienoje ar kitoje parapijoje; kai kurie kandidatai į kunigus turi politinių dėmių — kaip tokius įsileisti į Seminariją?

Amnestijos kun. Alfonsui Svarinskui ir kun. Sigitui Tamkevičiui nebus.

Nenumatoma tikintiesiems leisti laikraštį — užtenka pamokslų.

Įgaliotinio įsitikinimu, kunigų raštai rašomi ne tam, kad ką nors laimėti, bet kad kelti kuo daugiau triukšmo. Panašūs samprotavimai gali kilti tik bedievių, tame tarpe ir P. Anilionio, galvose. Kokia nauda kunigams ir tikintiesiems iš "triukšmo"? Nauda yra tik iš laisvės! Kodėl šaukia skriaudžiamasis? Vardan triukšmo ar kad nebūtų skriaudžiamas? Caro laikais lietuviai neturėjo "Kronikos", bet rašė raštus vyriausybei dėl neteisėto spaudos draudimo, rašė, kad atgautų spaudos laisvę. Argi skriaudžiamasis jau neturi teisės šaukti, o tarybiniai įstatymai draudžia tikintiesiems, tarybiniams piliečiams, kreiptis į savo vyriausybę su prašymais?

* * *

Šiluva. Šv. Tėvo Jono Pauliaus II Romoje susirinkusiems maldininkams pasakyta kalba, kurioje buvo pagarsinti tikinčiajam pasauliui Lietuvoje vykstantys Šiluvos Dievo Motinos Marijos atlaidai, rado gilų atgarsį Lietuvos tikinčiųjų širdyse. Gausios tikinčiųjų minios iš visos Lietuvos suplaukė į Šiluvos šventovę švęsti aštuonių dienų Švč. Mergelės Marijos Vardo atlaidus — Šilines. Tačiau ir šie metai nepraėjo be valdžios trukdymų. Buvo gaudomi devocionalijų pardavinėtojai, parašų po Lietuvos tikinčiųjų interesus ginančiais pareiškimais rinkėjai. Paskutinę atlaidų dieną iš Raseinių autobusų stoties maršrutiniai autobusai ir taksi kursavo aplenkdami Šiluvą. Tikinčiųjų tarpe atsirado žmonių,

kurie ryžosi pėsti eiti iš Raseinių į Šiluvą. Kelyje maldininkai kalbėjo šv. Rožančių už įkalintus kunigus ir kitus sąžinės belaisvius.

Atlaiduose sakyti pamokslus buvo pakviestas Eržvilko — Paupio klebonas kun. Petras Meilus. Viskas buvo suderinta su rajono valdžia. Maždaug 10 dienų prieš atlaidus RRT įstaiga pranešė, kad kun. P. Meilui neleidžiama sakyti pamokslus Šiluvoje. Monsinjorui V. Grausliui buvo įsakyta sudaryti pamokslininkų sąrašą iš artimiausių kaimyninių parapijų kunigų. Padėtį sušvelnino į atlaidus atvykę vyskupai, kurie ir be specialaus P. Anilionio leidimo pasakė Sumos pamokslus: trečiadienį — kunigų ir blaivybės dieną — kalbėjo Telšių vyskupas Antanas Vaičius, iškeldamas tikėjimo grožį ir jėgą, jo svarbą tautos gyvenime; šeštadienį, rugsėjo 13 d., tradicinę Marijos mylėtojų dieną, Sumą laikė ir pamokslą pasakė vyskupas Julijonas Steponavičius. Vyskupas pamoksle argumentuotai paneigė "Tarybinės moters" žurnale išspausdintą Švč. M. Mariją ir tikinčiuosius jausmus įžeidžiantį straipsnį, ragino visus melstis permaldavimo intencija. Sekmadienį Sumą laikė ir pamokslą pasakė vyskupas Juozapas Preikšas, primindamas maldininkas šv. Tėvo suteiktą atskirą palaiminimą Šiluvos atlaiduose besimeldžiantiems tikintiesiems. Pirmadienį tikintiesiems kalbėjo vyskupas Vincentas Sladkevičius.

Per visas aštuonias atlaidų dienas žmonių bažnyčioje buvo itin daug. Išdalinta apie 50.000 šv. Komunijos.

Po liūdnai pagarsėjusio "kiaulių maro" maldininkų eisenos iš Tytuvėnų į Šiluvą bedievių griežtai uždraustos, tačiau tikintis jaunimas, uolūs kunigai ir prie šios gražios iniciatyvos prisidėję maldininkai eiseną pakeitė kita maldos — atgailos forma — jau eilė metų kaip tikintieji, sutartinai kalbėdami Rožančių, keliais eina šventoriaus grindiniu apie Šiluvos bažnyčią. Šiais metais, šv. Tėvo Jono Pauliaus II paraginti aktyviai dalyvauti Šiluvos atlaiduose, Lietuvos tikintieji pasiryžo iš rugsėjo 13 d. į 14 d., naktį, adoruoti Šiluvos bažnyčioje Švč. Sakramentą ir anksti rytą su Rožančiaus malda lūpose keliais apeiti apie Šiluvos bažnyčią, prašant Dievo Motinos Marijos palaimos lietuvių tautai ir visam pasauliui. Atsiteisimo procesijoje dalyvavo keletas šimtų tikinčiųjų, kurių daugumą sudarė jaunimas.

* * *

Šiluva. 1986 m. rugsėjo 10 d., grįždamas iš Šiluvos atlaidų, Užuguosčio parapijos klebonas kun. Jonas Katulis užsuko į Raseinių ūkinių prekių parduotuvę. Imdamas piniginę, atsitiktinai išsitraukė ir pluoštelį religinių paveikslėlių. Tai pastebėjęs prie kunigo prisistatė civiliai apsirengęs pareigūnas ir paprašė užeiti į milicijos skyrių, kad patikrintų, ką vežasi lagamine. Tik supratęs, kad užsipuolė kunigą, čekistas atlyžo.

* * *

Rozalimas (Pakruojo raj.). 1986 m. birželio 8 d. Rozalimo bažnyčioje buvo švenčiami didieji Jėzaus Širdies atlaidai. Rozalimo bažnyčią tikinti liaudis nuo seno laiko šventa vieta, garsėjančia stebuklinga Jėzaus Nazariečio statula. Į šiuos atlaidus paprastai suplaukia minios maldininkų. Parapijos klebonas kun. Anicetas Kisielius pakvietė sakyti pamokslą Šeduvos kleboną kan. Bronių Antanaitį. Likus maždaug savaitei iki atlaidų, rajono pareigūnai teiravosi pas bažnytinio komiteto pirmininką, kas iš kunigų atlaiduose sakys pamokslus. Pirmininkas paaiškino, kad yra pakviestas kan. B. Antanaitis. Prieš pat atlaidus rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja telefonu pranešė klebonui kun. A. Kisieliui, kad rajono valdžia, suderinus su Vilniumi, draudžia kan. B. Antanaičiui sakyti pamokslą Rozalimo bažnyčioje. "Tegul kan. B. Antanaitis suglaudžia sparnelius! Tegul pakeičia gyvenimo būdą! Tegul atsisako ekstremistinių pažiūrų..." — karščiavosi pavaduotoja.

* * *

Pilviškiai (Vilkaviškio raj.). 1986 m. rugsėjo 13 d. Vilkaviškio raj. Administracinė komisija prie Vykdomojo komiteto, susidedanti iš pirmininko J. Urbono, pavaduotojo B. Butkevičiaus, sekretorės J. Gudžinskienės, narių — S. Kasparaitienės, G. Pabrinkienės ir A. Kreivėnienės, nubaudė Pilviškių parapijos kleboną kun. Gvidoną Dovydaitį 25 rub. bauda už ekskursi-

jos į Karaliaučių suorganizavimą.

Nesutikdamas su tokiu nuosprendžiu, kun. G. Dovydaitis rugsėjo 20 d. išsiuntė atvirą laišką rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojui J. Urbonui ir visiems administracinės komisijos nariams.

"Prancūzų revoliucijos metu, kai iš mokyklų buvo pašalinti kryžiai, vieno miesto burmistras pareiškė dėl to apgailestavimą. Netrukus jis gauna iš prezidento raštą, kuriuo atleidžiamas iš pareigų. Atleistasis nusiuntė prezidentui laišką, kuriame buvo rašoma: "Atleidimo įsakymą pasikabinsiu ant sienos, tai bus mano garbės diplomas, kuris kalbės mūsų vaikams, kad klausyti sąžinės yra švenčiausias dalykas gyvenime." Tuo pačiu tikslu ir tokių pat jausmų paskatintas ir aš rašau šį laišką.

Raštas, kurį man atsiuntėte, man, kaip kunigui, gėdos nedaro. Priešingai, jis man yra kaip garbės raštas.

Jūs ir Jūsų kolegos, kurie dalyvavo mano nubaudime, galbūt savo sąžinėse esat ramūs, nes elgėtės pagal įstatymą. Netolima ta praeitis, kai žydų tautybės piliečiams Lietuvoje ir kai kuriose kitose šalyse buvo neleidžiama vaikščioti šaligatviais. Jie turėjo eiti gatvės grindiniu, skirtu gyvuliams. Tai buvo daroma **pagal įstatymus.** Tie patys žydai buvo šaudomi, ir tai buvo daroma taip pat **remiantis įstatymais.** Vokiečių okupacijos metais mano buvęs profesorius kun. kan. dr. J. Stakauskas, būdamas Vilniaus Valstybinio archyvo direktoriumi išgelbėjo nuo mirties 18 žydų. **Pagal įstatymus** jam už tai grėsė mirtis. Bet jis klausė savo sąžinės, o ne ant kiekvieno stulpo išlipdytų įstatymų. Baisiais karo metais jis **išliko** nieko nesibijančiu **žmogumi,** kai daugelis įstatymų leidėjų ir jų vykdytojų išvirto žvėrimis. Jis gelbėjo, kai kiti, remdamiesi įstatymu, su pasimėgimu šaudė tūkstančius.

Kaip istorija ir žmonija įvertino šiuos įstatymus ir jų vykdytojus, šiandieną mums žinoma.

Įstatymai nėra pastovūs, jie keičiasi, nes keičiasi tie, kurie juos leidžia. Gaila visų, kurie saugodami įstatymus, pamiršta būti žmonėmis.

Vargas ir gėda, kai žmogus myli tik save, tik savo malonumus ir patogumus, bet dar didesnis vargas ir gėda, kai žmogus

myli tai, ko mylėti neverta, kai žmogus bijo to, ko bijoti negalima ir žemina žmogų; kai žmogus savo gyvenimo dievaičiais renkasi tai, kas yra jo pažeminimas ir gėda.

Kiekvienas mes savo gyvenime daug ko gailimės, tik niekas ir niekad nesigailėjo ir nesigailės, kad padarė ką nors gera..."

Kun. G. Dovydaitis savo laiške rašo, jog administracinės komisijos posėdyje jam nebuvo leista net pasiaiškinti: "Paprašius paaiškinti terminus, pvz., kas yra ekskursija, nei viena iš penkių moterų nesugebėjo atsakyti. Vietoje paaiškinimo užriko: 'Mums netrukdykit!' Ir tuo posėdis baigėsi".

Laiške nurodoma, jog kaltinamajame akte neatitinka ekskursijos data, neatitinka lankyti objektai. "Rimtų įstaigų vadovai turėtų reikalus rimčiau ištirti, priešingu atveju, galima tik apsijuokti. Tokios "žinios" aktuose atsiranda todėl, kad pasikliaujama nuogirdomis arba spėjimais, o tai rimtoms įstaigoms netinka.

Taigi, istorija ir klaidos moko. Būkime mokiniais — mokykimės", — baigia atvirą laišką Pilviškių parapijos klebonas kun. Gvidonas Dovydaitis.

* * *

Kiaukliai (Širvintų raj.). 1986 m. kovo 11 d. į Kiauklių parapijos kleboniją atvyko Širvintų rajono teismo vykdytojas Rimantas Bilopas ir Žibalų apylinkės karinės įskaitos vedėja Janina Četrauskienė. Jie pareikalavo, kad klebonas kun. Rokas Puzonas sumokėtų 50 rub. baudą už praeitais metais Vėlinių dieną vykusią tikinčiųjų eiseną į kapines. Kun. R. Puzonui pareiškus, kad tokios baudos yra neteisėtos, kad tai jis laiko tikinčiųjų diskriminacija, pareigūnai, prie kviestinių Algimanto Danilevičiaus ir Arūno Nainos iš kunigo asmeninės bibliotekos išsirinko maždaug 17 knygų už 50 rub. sumą ir surašė "turto arešto aktą". Klebonas pasirašyti po aktu atsisakė.

* * *

Kiaukliai. 1986 m. birželio 3 d. Kiauklių kapinėse buvo palaidota Bajorų kaimo gyventoja Teofilė Gaidamavičienė, kun. Prano Gaidos, redaguojančio "Tėviškės žiburius", motina. Velio-

nė buvo sulaukusi 94 metų amžiaus, iš kurių 10 metų kartu su kitais šeimos nariais praleidusi Igarkoje, Sibiro tremtyje. Šv. Mišias už mirusios vėlę koncelebravo parapijos klebonas kun. Rokas Puzonas su kaimyninių parapijų kunigais — Želvos klebonu kun. Jonu Tomkumi ir Pusnės klebonu kun. Antanu Arminu. Pamokslo metu buvo nušviestas sunkus ir prasmingas lietuvės motinos kelias. Žmonės gausiai ėjo Komunijos, visi trys kunigai palydėjo mirusiąją į kapines. Čia buvo sugiedota "Marija, Marija" ir "Lietuva brangi". Tuoj po laidotuvių į Kiauklių parapijos kleboniją prisistatė Žibalų apylinkės pirmininkas Vladas Karaliūnas, aštuonmetės mokyklos mokytoja Aldona Kalinina, kolūkio partorgas Juozas Sabakonis ir surašė aktą, kuriame nurodoma, kad kun. R. Puzonas velionės T. Gaidamavičienės laidotuvėse organizavo eitynes į kapines ir tuo pažeidė LTSR administracinių teisės pažeidimų kodekso 214 str. Klebonas po aktu pasirašyti atsisakė, paaiškindamas, kad mirusius lydėti į kapines yra kunigo pareiga.

Liepos 16 d. kun. R. Puzonas gavo raštišką kvietimą atvykti į Širvintų rajono vykdomąjį komitetą, kur bus nagrinėjama administracinė byla dėl T. Gaidamavičienės laidotuvių. Į "teismo" parodiją kunigas nenuvyko. Liepos 22 d. prie Kiauklių klebonijos vėl laukė apylinkės pirmininkas V. Karaliūnas, mokyklos direktorė Jadvyga Gaitienė, partorgas Sabakonis. Pirmininkas pareiškė, kad klebonas padaręs du teisėtvarkos pažeidimus: birželio 17 d., palydėdamas į kapines mirusį Juozą Gėliūną ir birželio 19 d. suorganizavęs eitynes iš bažnyčios į kapines prie tragiškai praeitais metais žuvusio mažamečio Polkų sūnelio kapo. Pareigūnai grasino bausti kunigą už kiekvieno mirusiojo palydėjimą į kapines. Klebonas paaiškino, kad niekada nesilaikys įstatymų, prieštaraujančių Bažnyčios įstatymams bei tradicijoms, ir paprašė ateityje panašiais reikalais jo netrukdyti.

Liepos 22 d. kun. R. Puzonas gavo pranešimą, kad už a.a. T. Gaidamavičienės laidotuves jam paskirta 50 rub. bauda.

* * *

Molėtai. 1986 m. birželio 19 d. 11 val. į Molėtų parapijos

bažnyčią atėjo vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja Danutė Gancerienė, sekretorė Šidagienė, Finansų skyriaus darbuotoja Girskienė, I-osios vidurinės mokyklos mokytoja Lašinskienė, mokytoja Laučkienė, II-osios vidurinės mokyklos mokytoja Kirilova ir rado 70 vaikų. 1986 m. rugpjūčio 20 d. laikraštyje "Tarybinis mokytojas" buvo įdėtas Vytauto Mockevičiaus straipsnis, kuriame rašoma: "...komisija nustatė, jog Molėtų bažnyčioje dvi grupes vaikų — Molėtų, Utenos, Panevėžio, Vilniaus ir kitų miestų mokyklų mokinius — kolektyviai katekizmo mokė kunigas Juozas Kaminskas ir jam talkininkaujanti Stasė Rokaitė." Straipsnio autorius tvirtina, kad "vaikai nėra tėvų nuosavybė" ir toks "nusikaltimas" — vaikų mokymas ir ruošimas Pirmajai Komunijai — yra laužymas "konstitucinių sąžinės laisvės garantijų."

* * *

Šilalė. 1986 m. liepos 17 d. į Šilalės bažnyčią pakartotinai įsiveržė Tarpmokyklinio, Gamybinio kombinato direktorius Leščiauskas, atsivesdamas rajono vykdomojo komiteto pirmininkę J. Paulauskienę ir nepilnamečių vaikų reikalų inspektorę O. Gudanavičienę, Tai jau antras valdžios pareigūnų atsilankymas Šilalės bažnyčioje. (žr. "LKBK" Nr. 71.). Vadinamoji komisija bažnyčioje rado pagyvenusių moterų ir būrelį vaikų, besiruošiančių apklausai prieš Pirmąją Išpažintį. Klebonui kun. A. Ivanauskui buvo pareikštas priekaištas, kad vaikai bažnyčioje vieni, t.y., be tėvų, ir surašytas protokolas. Liepos 21 d. kun. A. Ivanauskas buvo iškviestas į rajono vykdomojo komiteto administracinės komisijos posėdį. Kadangi buvo paliestas ne vien tik klebonas, bet ir visa Šilalės parapija, o ypač tikinčiųjų šeimos, kurios ruošė vaikus Pirmai Išpažinčiai ir Komunijai, įsakytą dieną, kunigui atvykus į rajono vykdomąjį komitetą, ten jau buvo arti 200 žmonių su pareiškimu rajono vykdomojo komiteto pirmininkui. Pareiškime tikintieji reiškė pasipiktinimą pareigūnų savivaliavimu. Jie rašė: "Nė vienas iš vaikų neatėjo į bažnyčią be tėvų žinios. Pirmą kartą juos atvedė tėvai ir pareiškė, kad jų vaikelis nori ir jie pageidauja, jog vaikai prieitų prie pirmos išpažinties ir Komunijos. Tokio amžiaus vaikų tėvai — visi dirbantys, o ne pensi-

ninkai, ir jei mes, — rašo tėvai, — darbo metu po kelias valandas būtume su savo vaikais bažnyčioje, kaip tada mus bekaltintų valdžia ir mūsų viršininkai? Todėl ir Lesčiausko kaltinimas, kad vaikai be tėvų negali būti bažnyčioje yra beprasmiškas ir neapgalvotas. (...) Dėl pareigūnų net pakartotino įsiveržimo į bažnyčią esame pasipiktinę ir patariame jiems tokius reidus daryti ir užpuldinėti vagiliaujančius, girtuokliaujančius ar nedorai besielgiančius. Tuomet tikrai prisidėtų prie mūsų tautos pakilimo. (...) Prašome rajono valdžią nutraukti užpuldinėjimus bažnyčioje." Po pareiškimu pasirašė virš 300 tikinčiųjų. Administracinė komisija, susidedanti: pirmininkė M. Karinauskienė sekretorė G. Pipirienė, nariai — V. Alonderienė, A. Juška, J Šimelionis, nubaudė kleboną kun. A. Ivanauską pinigine bauda – 50 rub.

* * *

Pajevonys (Vilkaviškio raj.). 1986 m. liepos 22 d. Pajevonyje buvo švenčiamas bažnyčios pastatymo 100 metų jubiliejus. Į iškilmes atvyko J. E. vyskupas Juozas Preikšas. Nežiūrint, kad vyskupo apsilankymas parapijoje buvo suderintas su RRT įgaliotiniu Vilniuje, rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas J. Urbonas, išsikvietęs Pajevonio parapijos kleboną kun. Juozą Pečiukonį, išbarė jį ir rajono valdžios vardu pareiškė įspėjimą.

* * *

Veisiejai (Lazdijų raj.). 1986 m. rugpjūčio 10 d. Veisiejuose buvo švenčiami atlaidai. Už tai, kad parapijos klebonas kun. Stasys Mikalajūnas, nesuderinęs su rajono valdžia, į atlaidus pasikvietė kunigų talkininkų rajono administracinė komisija nubaudė Veisiejų bažnytinio komiteto pirmininką 25 rub. bauda.

* * *

Paringys (Ignalinos raj.). 1986 m. vasarą Paringio parapijos bažnyčioje buvo teikiamas Sutvirtinimo Sakramentas. Iškilmėse, negavę rajono valdžios sutikimo, dalyvavo aplinkinių

parapijų kunigai: Ignalinos, Mielagėnų, Tverečiaus, Švenčionių, Švenčionėlių. Ignalinos rajono vykdomasis komitetas tai palaikė nusikaltimu ir oficialiai įspėjo Paringio parapijos kleboną kun. Edmundą Paulionį ir bažnytinį komitetą.

1986 m. rugpjūčio 12 d. rajoninis laikraštis "Nauja vaga" išspausdino RRT vyr. inspektoriaus V. Kizo straipsnį "Keleta minčių, religinę šventę prisiminus". Vyr. inspektorius V. Kizas, cituodamas ir savaip aiškindamas kai kuriuos Bažnyčios kanonus, kaip 526,1 ir kitus, bandė įrodyti, kad Religinių susivienijimų nuostatai neprieštarauja Bažnyčios kanonams ir todėl kunigai, be valdžios žinios ir sutikimo kviesdami kaimyninių parapijų kunigus, nusikalsta ne tik valdžiai, bet ir Bažnyčios kanonams.

* * *

Utena. Utenos rajono valdžia intensyviai baudžia parapijų klebonus už svečių kunigų kvietimą be rajono valdžios sutikimo į atlaidus. Utenos rajoninis laikraštis "Lenino keliu" rugsėjo 11 d. atspausdino rajono prokuroro K. Rakausko straipsnį "Įstatymų pažeisti nevalia: jie visiems vienodi", kuriame rašoma: "Štai Saldutiškio bažnyčios klebonas Zenonas Navickas jau praėjusiais metais rajono vykdomojo komiteto ir rajono prokuroro buvo įspėtas, kad kviestis į religines šventes dvasininkus iš kitų parapijų ir leisti jiems atlikinėti kulto apeigas galima tik turint vietos valdžios leidimą (...) Z. Navickas į perspėjimus nereagavo, todėl buvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn. Pastaruoju metu Z. Navickas vėl kartoja tuos pačius pažeidimus. Į atlaidus kulto apeigoms atlikti pasikvietė Kuktiškių, Labanoro ir Tauragnų kunigus. O juk pagal įstatymus kiekvienas dvasininkas turi teisę laikyti pamaldas tik jam paskirtoje parapijoje. (...) Nuolat pažeidinėja šią tvarką Tauragnų bažnyčios klebonas Bronius Šlapelis, Užpalių — Juozas Šumskis. (...) Tik atvykęs į rajoną Kirdeikių klebonas Jonas Zubrus pradėjo lankytis Kirdeikių tarybinio ūkio darbininkų šeimose, patarinėti dirbančiųjų vaikams kaip pasirinkti specialybę. Kuo susijusi tokia kulto tarno veikla su tikinčiųjų poreikių tenkinimu? Visą darbą, susijusį su vaikų auklėjimu ir švietimu, profesijos pasirinkimu, atlieka atitinkami organai. To-

dėl kunigo kišimasis ne į savo reikalus negali būti pateisinamas. Vis dar nesilaikoma ir "Religinių susivienijimų nuostatų" 50 straipsnio reikalavimų. Šis straipsnis draudžia atlikinėti religines apeigas ir ceremonijas lauke ir tikinčiųjų butuose bei namuose, neturint specialaus rajono, miesto Liaudies deputatų tarybos leidimo. Nusižengdama šiems reikalavimams, Saldutiškio apylinkės Šarkių kaimo gyventoja Apolonija Leleivaitė nuo šių metų gegužės 1 d. organizavo pamaldas savo namuose. Kai kurie asmenys per religines šventes prie maldos namų arba šventoriuje užsiiminėja prekyba. Taip šių metų rugpjūčio 17 d. prie Utenos bažnyčios prekiavo mūsų miesto gyventoja pensininkė Pakalnienė Elena, Antano, poliklinikoje dirbanti valytoja Velykienė Elena, Juozo. (...), tai yra administracinis nusižengimas, užtraukiantis baudą piliečiams iki 50 rublių su prekių konfiskavimu arba be konfiskavimo. Abi moterys bus atitinkamai nubaustos."

Saldutiškio klebonui kun. Z. Navickui valdžios atstovai pareiškė, kad jokiu būdu negalima kviesti į atlaidus kun. Petro Baltuškos, mat jis valdžios priskiriamas prie kunigų ekstremistų.

Piniginėmis baudomis po 50 rub. nubausti šie Utenos raj. kunigai: Užpalių klebonas kun. Juozas Šumskis, Sudeikių klebonas kun. Povilas Juozėnas, Pakalnių parapijos klebonas kun. Petras Baniulis, Tauragnų klebonas kun. Bronius Šlapelis, Saldutiškio klebonas kun. Zenonas Navickas, Kirdeikių klebonas kun. Jonas Zubrus (be to, jį įspėjo ir RRT įgaliotinis Petras Anilionis).

* * *

Kuršėnai (Šiaulių raj.). 1986 m. spalio 15 d. apie 13 val. pas Kuršėnų dekaną kun. Stanislovą Ilinčių prisistatė du vyrai. Vienas iš jų pasisakė esąs "Ąžuolas" ir pareikalavo iš dekano 20,000 rub. "Lietuvos išlaisvinimo" reikalui. Jis gyrėsi, kad esą vyskupai jį įpareigojo surinkti tam reikalui lėšas. Norėdamas įtikinti, išsitraukęs demonstravo "sąrašą" kunigų, kurie esą jau davė pinigų ir kiek jų davė. Dekanui atsisakius kalbėti šia tema su provokatoriais, vienas iš jų išsitraukė revolverį ir pradėjo grasinti. Klebonas ramiai atsakė: "Šaukite, vis vien aš senas". Tuomet, plėšikas įsidėjo ginklą į kišenę ir bandė gražumu įtikinti kun. S.

Ilinčių, jog būtina surinkti reikiamą sumą pinigų, žadėjo dar kartą ateiti pasikalbėti.

Provokatorių apsilankymo dieną viršuje gyvenantis vikaras Edmundas Atkočiūnas buvo iškviestas į Šiaulių rajono valdžios įstaigas. Kai jis sugrįžo, rado "svečius" tebesikalbančius su klebonu. Buvo galima nujusti, kad vyksta kažkas negero, bet išsikviesti kleboną "svečiai" neleido, žadėdami greitai pokalbį baigti. Gąsdinimai ir įtikinėjimai truko maždaug dvi valandas.

Provokatoriai iš Kuršėnų nuvyko į Gruzdžius pas kun. Juozą Čepėną ir jam pateikė panašius reikalavimus, bet atėję interesantai padėjo klebonui išsivaduoti nuo nepageidaujamų svečių.

Po kelių dienų tie patys tipai bandė "pasikalbėti" su Adomynės parapijos (Kupiškio raj.) klebonu Vytautu Kapočiumi, bet išgąsdinti parapijiečių išsinešdino.

Lietuvos tikintieji spėja, kad ši grasinimų ir provokacijų banga — tai vienas iš būdų įgąsdinti kunigus prieš Lietuvos Krikšto Jubiliejų.

* * *

Panevėžys. 1986 m. balandžio 7 d. į Panevėžio rajono vykdomąjį komitetą buvo sukviesti miesto ir rajono bažnytinių komitetų nariai. Be to, neoficialiai susirinkusių dalis buvo ateizmo propagandistai, kurie, apsimetę tikinčiaisiais, pateikdavo kompromituojančius klausimus. Susitikimą vedė RRT įgaliotinio pavaduotojas Juozėnas, Panevėžio miesto atstovas Sruogius bei rajono atsakinga darbuotoja Bernotavičiūtė.

Susirinkimo pradžioje Juozėnas gyrėsi, kad ateistinės valdžios dėka šiais metais Kauno Kunigų seminarijoje baigė ir buvo įšventinti kunigais 21 seminaristas, 21 kunigas pabuvojo Vakarų šalyse, 7 kunigai lankėsi Afrikoje. Toliau sekė visa eilė draudimų ir gąsdinimų... Kunigams draudžiama vaikus mokyti tikėjimo tiesų. Vaikų mokymas — iššūkis valdžios įstatymams ir kaip pavyzdį paminėjo Krekenavos ir Vadoklių parapijas, kurių klebonai už vaikų mokymą bus atitinkamai nubausti. Atlaidų metu kunigams svečiams sakyti pamokslus reikalingas rajono leidimas. Juozėnui ypač nepatiko Panevėžio kunigų raštas Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui. Vadoklių parapijos kleboną kun.

Boleslovą Babrauską ir Raguvos altaristą kun. Joną Vaičiūną vadino "etatiniais provokatoriais" ir žadėjo artimiausiu laiku su jais atsiskaityti. Prelegentas ragino komitetų narius neleisti kunigams bažnyčioje rinkti aukas, rodyti skaidres; reikalavo tikslių statistinių duomenų, kiek parapijose pakrikštijama, sutuokiama ir t.t.

Pavaduotojas pabrėžtinai kalbėjo, jog visa tai yra ateistinis auklėjimas ir jokiu būdu jo negalima vadinti persekiojimu, o visiems, kurie nepanorės tai suprasti, pažadėjo tokį pat likimą, kaip ir kunigų Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus.

* * *

Mikoliškiai (Kretingos raj.). 1986 m. spalio 3 d. iš Mikoliškių bažnyčios šventoriaus koplytėlės buvo pavogta Sopulingosios Dievo Motinos medinė statulėlė.

* * *

Nevarėnai (Telšių raj.). 1986 m. spalio 18 d. naktį į Nevarėnų bažnyčią pro langą, apsaugotą grotomis, įsilaužė piktadariai ir, nukirpę laidus, išsinešė didelį senovinį bažnyčios sietyną.

* * *

Vilnius. Apiplėšta Vilniaus Domininkonų Šv. Dvasios bažnyčia — išplėštos aukų dėžutės ir zakristijos seifai.

Jau du kartus apiplėšta Vilniaus rajono Sudervės bažnyčia.

Įsilaužta į Dukšto ir kitas Vilniaus apylinkės bažnyčias.

* * *

Adakavas (Tauragės raj.). 1985 m. gruodžio 9 d. grupė tikinčiųjų iš Adakavo dalyvavo savo buvusio klebono kun. Valentino Šikšnio mirties metinėse Nevarėnuose (Telšių raj.). Po kelių dienų buvo išaiškinti visi, dalyvavusieji kunigo metinėse: nebuvę darbe ar mokykloje privalėjo aiškintis — rašyti pasiaiškinimus, tą dieną sirgusiųjų buvo tikrinamos ligos istorijos poli-

klinikoje; kaip ir prieš metus pas žmones važinėjo valdžios pareigūnai. "Uolumu" tardant, gąsdinant ir šantažuojant, pasižymėjo kolūkio "Tarybinis kelias" partijos sekretorius Budrikis, pirmininkas Kulpavičius, profsąjungos pirmininkas Jankevičius, Skaudvilės apylinkės pirmininkas Mikašauskas, Adakavo aštuonmetės mokyklos direktorė Bajorūnienė, senelių internato direktorius Diksas.

* * *

Gargždai (Klaipėdos raj.). 1986 m. spalio 4 d. Gargždų katalikai parašė TSKP CK Generaliniam Sekretoriui Michailui Gorbačiovui pareiškimą, reikalaudami, kad pagaliau būtų duoti nurodymai vietinei valdžiai leisti paaukštinti Gargždų bažnyčios pastato — barako lubas. Iki šiol vietinė valdžia, ypač rajono pirmininko pavaduotojas A. Leita tik šaipėsi iš tikinčiųjų pareiškimų. Prašymą pasirašė 1162 katalikai.

* * *

Mikoliškiai (Kretingos raj.). 1986 m. spalio 12 d. parapijos tikintieji parašė pareiškimą RRT, prašydami, kad įgaliotinis netrukdytų Mikoliškių parapijai įsigyti autobusą, kuris reikalingas atvežti senus žmones į bažnyčią. Kai žmonės Pskove ar Maskvoje susitaria su įstaigomis dėl autobuso pirkimo, tuojau tos įstaigos gauna P. Anilionio raštą, draudžiantį Mikoliškių parapijai parduoti autobusą. Taip praktikoje vykdomas LTSR AT nutarimas, leidžiantis religinėms bendruomenėms įsigyti transporto priemones. Pareiškimą pasirašė 185 Mikoliškių parapijos tikintieji.

* * *

Viešvėnai (Telšių raj.). 1985 m. spalio 5 d. Viešvėnuose buvo laidojamas karo veteranas, invalidas, ilgametis Viešvėnų parapijos zakristijonas Bronius Svickis. Laidotuvėse dalyvavo ir Viešvėnų aštuonmetės mokyklos mokiniai. Mokyklos direktoriaus pavaduotojos Riešutienės įsakymu, mokiniai nešę gėles ir vainikus, pamaldų metu privalėjo stovėti lauke. Išvaryti iš

bažnyčios jie prastovėjo varpinėje, nes lauke buvo šalta ir lijo lietus.

* * *

Kelmė. 1986 m. kovo 26 d. 22 val. vakaro pas Reginą Teresiūtę, gyvenančią Kelmėje, Laisvės 11, prisistatė du uniformuoti pareigūnai. Neradę R. Teresiūtės namuose, pradėjo šaukti ir gąsdinti jos tėvus, vadinti jų dukrą veltėde, valkata, grasino, kad Reginą pasodins į kalėjimą. Merginos tėvą vertė pasirašyti po neaiškiais raštais. Tuo metu R. Teresiūtė dirbo Žalpių parapijos vargonininke. Pareigūnai reikalavo, kad, kai sugrįš dukra, tuojau prisistatytų į rajono vidaus reikalų skyrių. Nuėjus R. Teresiutei į skyrių, jai buvo paaiškinta, jog Žalpių parapijos komiteto pirminnkas Vasiliauskas jos darbo sutartį sunaikinęs prieš tris mėnesius, todėl, jei greitu laiku neįsidarbins valdiškame darbe, bus teisiama už veltėdžiavimą. Motyvuodama tuo, kad, baigus vidurinę mokyklą, dėl religinių įsitikinimų jai nebuvo leista toliau mokytis, R. Teresiūtė pareiškė, jog geriau jau eis į kalėjimą nei įsidarbins valdiškame darbe. Kaip vėliau paaiškėjo, Žalpių parapijos bažnytinio komiteto pirmininkas Vasiliauskas pareigūnų buvo įgąsdintas, kad sulauksiąs nemalonumų, jei bažnyčioje laikys "politinę nusikaltėlę". Prievarta buvo išreikalauta sunaikinti darbo sutartį ir apie tai nepranešti R. Teresiūtei.

Nuo 1986 m. balandžio 1 d. R. Teresiūtė dirba Žarėnų — Latvelių ir Bazilionų parapijų skalbėja-valytoja, tačiau persekiojimas nesiliovė. Laikas nuo laiko Reginos tėvus gąsdina atsilankę milicininkai, reikalaudami, kad tėvai paveiktų dukrą ir ši nusileistų valdžios pareigūnų reikalavimams — nedirbtų prie bažnyčios. 1986 m. gegužės 22 d. naktį, apie 3 val., du uniformuoti pareigūnai beldėsi į Teresių namo duris. Kadangi milicininkai nesiteikė prisistatyti ir paaiškinti, kokiu tikslu nori įeiti, Teresiai jų neįsileido.

* * *

Vilnius. 1986 m. rugsėjo 29 d. Vilniuje į gyvenamo namo statybos kooperatyvo Nr. 99 įgaliotinių susirinkimą buvo pakviestas ir gyventojas Jonas Sadūnas. Kooperatyvo pirmininkas

Petras Žiupsnys pasiteiravo, kodėl J. Sadūnas į susirinkimą neatsivedė savo sesers Nijolės Sadūnaitės. Jonas Sadūnas paaiškino, kad Nijolė jau daugiau kaip prieš 14 mėnesių yra pašalinta iš kooperatyvo ir todėl neprivalo lankyti susirinkimų, be to, ji nėra mažas vaikas, kad reikėtų atsivesti. P. Žiupsnys pareiškė, kad N. Sadūnaitė iš Valstybinio banko turi atsiimti pajines įmokas, kurios jai priklauso po to, kai ji buvo išmesta iš kooperatyvo. Dar pridūrė, kad, jei mėnesio laikotarpyje ji neatsiims pinigų, jos pinigai bus pervesti į deponuotą sąskaitą, o neatsiėmus per tris metus, bus pervesti valstybės sąskaiton. (N. Sadūnaitė už butą yra įmokėjusi 5000 rub.) P. Žiupsnys priekaištavo, kad jau penki metai, kaip jis nemato N. Sadūnaitės ir bandė sužinoti, kur ji gyvena. Brolis paaiškino tiek, kad N. Sadūnaitė buvo neteisingai pašalinta iš kooperatyvo narių, nes nėra nustatyto termino, kiek kooperatyvo narys gali negyventi savo kooperatiniame bute. P. Žiupsnys nusiskundė, kad N. Sadūnaitė važinėja po visą Tarybų Sąjungą ir todėl ją surasti beveik neįmanoma.

* * *

Seda. "Šešių vieškelių sankryžoje yra gražus Žemaitijos kampelis Seda. Gražu pasižvalgyti po apylinkes. Įdomios Plinkšės. Čia telkšo Plinkšių ežeras, jį apsupę miškai, kuriuose 1863 m. įvyko sukilėlių susirėmimas su kariuomene.

Tarp Plinkšių ežero ir Sruojos upelio pūpso kalva, vadinama Panų kalnu arba piliakalniu. Pasakojama, jog jame buvę slapti požemiai, einą po ežeru į parką. Į ten subėgusios slėptis nuo švedų apie 2000 mergaičių. Švedai suradę ir angą užvertę akmeniu. Papėdėje nuo ašarų pasruvęs šaltinis." Šitaip Č. Kudaba knygoje "Kalvotoji Žemaitija" pasakoja apie Žemaitijos kampelį — Plinkšes. Šiemet sukanka 360 metų nuo tų dienų, kai mūsų žemę buvo užpuolę švedai…

Č. Kudaba rašo: "Svarbi tema — ilgaamžės liaudies kovos prieš pavergėjus ir engėjus. Materialiniais kultūros paminklais Žemaitiją papuošė paprastas darbo žmogus, šviesios ateities lūkesčius įkūnydamas savo kūryboje, kurią socialistinė epocha įvertino ir saugo…" Tikriausiai, pažvelgę į nūdienos faktus, negali-

me sutikti su autoriaus žodžiais — "įvertino ir saugo".

Prieš 4 metus, balandžio 3 d. naktį, Panų kalne buvo nugriauta 230 kryžių ir 2 valstybės "saugomos" koplyčios. Aplinkiniai gyventojai ir visa tikinti liaudis pasipiktino vietinių bedievių ir buvusio saugumo viršininko Laškutovo "veikla". Parašyti skundai į LTSR Ministrų Tarybą, LKP CK, į Maskvą vyriausiai karinei prokuratūrai, LKP CK serketoriui, televizijos laidai "Argumentai". Vietoje to, kad ieškoti nusikaltėlių, buvo tardomi pasirašiusieji po pareiškimais.

Nežiūrint valdiškų bedievių apsupties, Panų kalnas gyvas... Laikas nuo laiko tikinti liaudis išdrįsta kalne pastatyti kryžius, po ko seka tardymai, sekimai, bandymai surasti "nusikaltėlius". Aišku, kryžiai būna tuoj pat nuversti.

Žemaičių Kalvarijos atlaidų dienomis dieną ir naktį Panų kalną saugo kariuomenė ir saugumas, neleisdami ne tik privažiuoti, bet ir prieiti prie kalno. Mėginantys prisiliesti prie tautos istorijos, aplankant piliakalnį, yra tardomi, šantažuojami ir gąsdinami.

* * *

Skuodas. Pateikiame Skuodo rajoniniame laikraštyje "Mūsų žodis" (1986.II.18) išspausdintą straipsnelį "Pasistatė tvartą":

1930 metais Ylakių klebonas per pamokslą pasakė, kad parapijos gyventojai mokėtų duoklę — už hektarą žemės po litą, girdi, tvarto statybai. Pinigus rinksiąs kalėdodamas. Aš pinigų nedaviau. Klebonas užsirūstino:

— Kodėl nešelpi šventosios bažnyčios?

— Kad jūs, kunige, bažnyčią derinate su kiaulide, — atsakiau, — kas nori auginti bekonus, tegul pasistato ir tvartą.

Klebonas pagrasė:

— Turėsi reikalų — pažiūrėsim!

Kitais metais mirė mano vyro tėvas. Atvėriau klebonijos duris, klebonas rūsčiai pažiūrėjo į mane, atsivertė kažkokią knygą ir paliepė mokėti skolą.

— Praeitais metais nesumokėjai 10 litų, tai dabar mokėk 20.

Man pritrūko 2 litų, klebonas pastūmė pinigus atgal. Teko

pasiskolinti ir "atsilyginti". Klebonas laimėjo...

Praėjo 11 metų. Pirmomis fašistinės Vokietijos okupacijos dienomis kunigas Martinkus per pamokslą verkšleno:

— Tie komunistai ir bedieviai būtų sukūrę badą ir skurdą. Aukokim dievui, kad mus išlaisvino...

Artėjant Lietuvos išvadavimui, Martinkus išsidangino į Vakarus ir dabar per Vatikano radiją šmeižia Tarybų Lietuvą. Nieko stebėtino — ten Martinkui moka daugiau, negu jo buvusioje parapijoje buvo surinkta tvarto statybai, ir už pinigus drabstytis mėšlu atrodo visai padoru šventosios bažnyčios atstovui."

Šis straipsnis nėra atsitiktinis. Panašiems šmeižtams gana dažnai, kaip ir šį kartą, rajoniniuose laikraščiuose skiriamas visas puslapis, bendru pavadinimu "Akiratis". Skuodo rajone panašių straipsnių autorystę, kaip ir šio, paprastai prisiima Ona Vičiulienė. Sunku patikėti, kad būdama mažaraštė ir jau seniai gyvenanti invalidų namuose senutė domėtųsi žurnalistika. Įtikinamiau, kad tendencingų šmeižtų prieš Bažnyčią, tikėjimą ir kunigus skleidėjai tik dangstosi senutės pavarde. Juo labiau, kad straipsnelyje nėra nė kruopelytės tiesos. Skuodo bažnyčioje į minėtą straipsnį atsakė Šačių parapijos klebonas kun. Vincentas Senkus.

Jis paaiškino:

1. 1930 metais Martinkus negalėjo iš parapijiečių rinkti pinigų, nes tuo metu ne tik nebuvo klebonu, bet nebuvo nė kunigu — mokėsi Kunigų seminarijos II kurse. Tai liudija ir 1930 m. žinynas "Elenhus".

2. Kun. Martinkus apskritai nėra dirbęs Ylakiuose. Jis darbavosi netolimoje Židikų parapijoje, kur pastatė ne tvartą, bet kleboniją. Ji dabar yra nusavinta ir "liaudies globėjų" taip apleista, jog iš tiesų primena tvartą.

Kun. Martinkaus rūpesčiu Židikų kapinėse pastatyta koplyčia, kur palaidota visiems gerai žinoma rašytoja — pedagogė Marija Pečkauskaitė.

3. Tai, jog kun. Martinkus šiuo metu per Vatikano radiją šmeižia Tarybų Lietuvą — precedento neturįs kaltinimas, nes jau maždaug 10 metų, kaip jis miręs!

Štai kokia "tiesa" maitinami tarybiniai piliečiai!

(Straipsnis mini krikščionybės įvedimą Latvijon 1180 m.):

SOVIETINĖSE RESPUBLIKOSE

KRISTEITIBAS 800 GADA JUBILIEJA LATVIJA

Krikščionybės Latvijoje 800 metų jubiliejus

Šiais metais Latvijos katalikai mini pirmojo Latvijos vyskupo konsekracijos 800 metų jubiliejų.

1180 metais į dabartinę Latviją kartu su vokiečių pirkliais atvyko augustijonų vienuolis Meinhardas ir pradėjo Evangelijos skelbimo darbą čia tarp gyvenusių lyvių bei kuršių. 1185 m. Dauguvos upės dešiniajame krante Ikškilėje (dabar Uogrės rajonas, netoli Rygos) pastatė pirmąją katalikų bažnyčią Pabaltijyje. 1186 m. Bremeno Hamburgo vyskupas Hartvigas II pašventino Meinhardą pirmuoju Latvijos vyskupu. Popiežius Klemensas III 1188 metais rašytame laiške Meinhardą apibūdino kaip pamaldų ir išmintingą vyrą, apdovanotą Šv. Dvasios dovanomis. Jam pasisekė lyvių tarpe pasėti Dievo žodžio sėklą, kuri suleido šaknis Latvijos žemėje, jog ir po 800 metų negandų, ir nepaisant dabartinio ateistinio režimo rafinuotų pastangų, katalikybė nesunaikinta.

800 metų katalikybės jubiliejus Latvijos katalikams — vilties žiburėlis raginantis ištverti šiais sunkiais valdiškos bedievybės laikais.

Ruošiantis kitais metais švęsti Lietuvos Krikšto 600 metų jubiliejų, pažiūrėkime, kaip bedieviška valdžia leido švęsti panašų jubiliejų mūsų broliams latviams.

Lankantis Rygos katalikų bažnyčiose, galima pastebėti skelbimų vitrinose iškabintą trumpą krikščionybės įvedimo Latvijoje istoriją, kur pabrėžiama Meinhardo venediška, t.y., slaviška kilmė, iškeliamas taikus jo misijinės veiklos pobūdis. Tarp kitko, Pabaltijyje jis laikomas šventuoju, nors pagal dabartines Bažnyčios normas jo kultas nėra oficialiai sutvarkytas (panašiai kaip mūsų palaimintojo Mykolo Giedraičio). Skelbimuose atpasakojama Ikškilės bažnyčios istorija. Ši bažnyčia išstovėjo iki Pirmojo Pasaulinio karo ir jo metu buvo sugriauta. Jos griuvėsiai iki šiol

yra išlikę vienos autotransporto įmonės sandėlių teritorijoje.

Jubiliejus buvo pradėtas švęsti gegužės 25 d. Švč. Trejybės šventėje dabar jau mirusio J. E. Vyskupo Valerijono Zondako Rygos katalikų šv. Jokūbo Katedroje celebruotomis šv. Mišiomis, po kurių tik siaurai kviestinei publikai Kunigų seminarijoje buvo suruoštas jubiliejaus minėjimas. Eiliniai katalikai tame minėjime dalyvauti negalėjo, o RRT įgaliotinis sėdėjo privilegijuotoje vietoje.

Birželio pradžioje Latvijos katalikams džiaugsmo suteikė apsilankiusi Vakarų Vokietijos vyskupų ir kunigų grupė su Miuncheno ir Preisgingo arkivyskupu kardinolu Veteriu. Birželio 5 d. svečiams koncelebruojant šv. Mišias, Rygos katalikų Katedra buvo perpildyta, nors buvo eilinė darbo diena — ketvirtadienis. Nudžiugino Latvijos katalikus vokiečių katalikų dovana — Latvijos pirmojo vyskupo Meinhardo statula. Svečiai aplankė vyskupo Meinhardo kapą suprofanuotoje Rygos Dievo Motinos katedroje, paverstoje koncertų sale. Čia svečiams iš Vokietijos buvo suruoštas religinės muzikos koncertas. Svečiai "koncertų salėje" turėjo galimybę padėti gėlių puokštes ant Latvijos krikštytojo kapo ir ten pasimelsti. Jei Latvijos eilinis katalikas pabandytų tai padaryti, būtų nubaustas už viešosios tvarkos pažeidimą ar chuliganizmą. Įdomu, kam kitais metais leis bedieviai padėti gėlių puokštę ant Lietuvos vieno iš krikštytojų — LDK Vytauto kapo išniekintoje Vilniaus Katedroje?

Bedieviškoji valdžia Vakarų Vokietijos dvasiškių delegacijai padarė dar vieną nuolaidą — leido atlaikyti šv. Mišias ant pirmosios vyskupo Meinhardo statytos bažnyčios griuvėsių Ikškilėje autosandėlio kieme. Apie šias pamaldas eiliniai katalikai nebuvo informuoti. Šv. Mišių dalyviais tebuvo keletas Kurijos darbuotojų.

Jubiliejaus proga į Latviją buvo leista atvykti ir Vietnamo katalikų vyskupų delegacijai.

Pagrindinės Jubiliejaus iškilmės vyko garsiausioje Latvijos šventovėje Agluonoje, kurioje yra stebuklingas Dievo Motinos paveikslas, analogiškas garbingajam Trakų paveikslui. Latvių katalikai teigia, kad tikrasis LDK Vytautui jo krikšto proga Bizantijos imperatoriaus padovanotasis paveikslas yra kaip tik Agluo-

noje, o Trakuose — tik jo kopija. Mes, lietuviai, laikome atvirkščiai. Bet ne tai svarbu. Broliškų tautų katalikus jungia bendra meilė Dievo Motinai Marijai. Paprastai didieji atlaidai Agluonoje vyksta per Žolinę. Jie trunka vieną dieną — tiek bedieviai teleidžia!

Šiais metais bedieviai leido pagrindinius atlaidus švęsti tris dienas — rupgjūčio 15, 16, 17 d.d.

Pagrindinį jubliejinį pamokslą pasakė Rygos šv. Alberto bažnyčios klebonas Lukšas, o pabaigoje kalbėjo kardinolas J. Vaivods. Jis apsidžiaugė, kad patys sunkiausi persekiojimo laikai lyg ir praeityje. Kadaise, prieš 20 metų, kai į Agluonos atlaidus iš Rygos mėgindavo nuvažiuoti vyskupas Struodas, milicija, sustabdžiusi mašiną, grąžindavo atgal, o dabar jam atvykti į šią šventovę nedrįstama trukdyti.

Iškilmėse dalyvavo daugiau maldininkų nei kitais metais. Visa eilė maldininkų grupių, ypač konvertitų iš liuteronų, atvyko į Agluoną pėsčiomis net iš Rygos. Milicija jų netrukdė, nors maldininkai eidami tyliai kalbėjo Rožančių, meldėsi.

Tai labai nežymūs ateistinio režimo sušvelnėjimo ženklai.

Rygos katalikų bažnyčiose bedieviai jau toleruoja vaikus, patarnaujančius šv. Mišiose, dalyvaujančius procesijoje. Provincijose, kur nesimaišo užsieniečiai, tai griežtai draudžiama.

Šių Jubiliejinių metų Devintinėse bedieviai Rygos katalikams padarė labai nemalonų akibrokštą: kai Devintinių procesija išėjo iš šv. Pranciškaus bažnyčios į šventorių, nors tai buvo sekmadienio rytas, 12 val., iš greta esančio skvero — šokių paviljono, įrengto buvusių kapinių vietoje, buvo paleista triukšminga šokių muzika...

Š.m. spalio 1 d. J. E. vyskupo V. Zondako laidotuvių pamaldose dalyvavo keturi Lietuvos vyskupai — Vilniaus Apaštalinis administratorius vyskupas Julijonas Steponavičius, Kaišiadorių Apaštalinis administratorius vyskupas Vincentas Sladkevičius, Telšių Apaštalinis administratorius vyksupas Antanas Vaičius ir Kauno bei Vilkaviškio Apaštalinio administratoriaus augziliaras vyskupas Juozas Preikšas. Latvijos katalikai apgailestavo, kad bedieviška valdžia kaimyninės Lietuvos vyskupams teleidžia dalyvauti tik liūdnose laidotuvių iškilmėse, o jie norėję Lietuvos

vyskupus matyti ir jubiliejaus iškilmėse Agluonoje.

Kažin ar Latvijos vyskupams bedieviai leis dalyvauti Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejuje? Palauksime — pamatysime!

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

"Aušra" Nr. 52 (92). 1986 m. vasario mėnesį pasirodė naujas "Aušros" numeris. Įvadinio straipsnio "Tik Kristaus nurodytu keliu" vedamoji mintis — rūpestis žmonijos rytdiena. "Norint, kad ateinančių kartų negąsdintų baugios sąvokos ir nekankintų juoda realybė: vergija, okupacija, agresija, kolonializmas, rasizmas, fašizmas, godusis kapitalizmas, ateisinis komunizmas ir pan., privalome įgyvendinti Meilės Evangeliją, kuri naikina neapykantos, smurto, gobšumo, išnaudojimo, engimo bacilas ir lemia sveiką dvasinį žmonijos gyvenimą; privalu nešti evangelinę gyvenimo sampratą į visus pasaulio postus. Kitos alternatyvos nėra. Turime visa tai suvokti šiandien, nes rytoj — gali būti per vėlu..." Leidinyje spausdinamas Lietuvos tikinčiųjų atsišaukimas JAV Prezidentui R. Reaganui ir TSRS Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui, bei visoms pasaulio tautoms. 60 metų jubiliejaus proga ir 34 m. kalinimo išvakarėse eilėmis sveikinamas politkalinys Balys Gajauskas. 100 metų sukakties proga skaitytojas supažindinamas su kun. Ambraziejaus Jakavonio veikla. Toliau publikuojami Vlado Lapienio "Tarybinio kalinio memuarai".

L i e t u v i, a t m i n k, kad

kun. Alfonsas Svarinskas	kun. Sigitas Tamkevičius
kun. Jonas-Kąstytis Matulionis	doc. Vytautas Skuodis
Algis Patackas	Viktoras Petkus
Balys Gajauskas	Povilas Pečeliūnas
Liudas Dambrauskas	Vladas Lapienis
Gintautas Iešmantas	Antanas Terleckas
Algirdas Statkevičius	ir kiti

neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai tikėti ir gyventi!

Katedra. Bulhako fot.

Katedra (šoninis įėjimas). Bulhako fot.

Nr. 73

- Šeši šimtai metų klūpo...
- Vienybė ar vergavimas?
- Dėkojame!
- Sveikiname ir dėkojame už auką!
- Kratos ir tardymai
- Mūsų kaliniai
- Žinios iš vyskupijų
- Sovietinėje mokykloje
- Nauji pogrindžio leidiniai

1987 m. kovo 19 d.

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA
Nr. 73

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

ŠEŠI ŠIMTAI METŲ KLŪPO...

(Lietuvių priimtas krikštas iš vakarų išsaugojo lietuvių tautą carų okupacijoje, saugo ir dabar komunistinėje vergijoje):

Amžių Tėvo meilė globia
Šalį Nemuno-Neries
Po lietuviška pastoge
Jau nauja ugnis žėrės.

Ten, kur ošė girios žalios,
Degė ugnys aukurų,
Kristaus kryžių bokštai kelia,
Neįveikiami audrų.

Neišraus pikčiausi vėjai,
Kristau, meilės Tau gyvos!
Tu pasaulį nugalėjai,
Tu — Valdovas Lietuvos!

Kryžiaus ženklu pažymėti,
Klūpo šimtmečiai šeši...
Kryžius padeda laimėti,
Jei su Jėzum jį neši.

Žengiam kryžių apkabinę
Džiaugsmo ir kančių keliais,
Niekad jo neišsigynę,
Tikim! Dievas neapleis!

Pradėjome 1987-sius Jubiliejinius metus. Kokiomis nuotaikomis pradeda Jubiliejų katalikiškoji Lietuva? Ryžtas, ištikimybė, nežiūrint bedieviškos klastos. Nors ir pavėluotai priimtas katalikiškas Krikštas apsprendė mūsų tautos likimą per praėjusius 600 metų. Suvėlintas Krikštas sąlygojo lenkų tautybės dvasininkų per didelę įtaką Lietuvos bažnytiniame ir kultūriniame gyvenime. Bet kartu toji pati katalikybė savo universalumu ir pagarba tautinėms kultūrinėms vertybėms buvo tas pagrindas, ant kurio praėjusio šimtmečio carinės Rusijos teroro aplinkoje subrendo ir bujojo mūsų tautinio atgimimo judėjimas. Šiandien, minint Lietuvos Krikšto Jubiliejų, tos pat Rusijos naujosios imperijos nemeilingame glėbyje, turime semtis išminties iš praėjusių šešių šimtmečių istorinės patirties ir ypač iš praėjusio šimtmečio pabaigos katalikiškosios Lietuvos kovų ir pergalių. Primityvusis bedieviškasis materializmas, kurį taip uoliai pasiruošimo Jubiliejui metu propaguoja LKP CK lektorius J. Sakalauskas, katalikiškąjį krikštą laiko Lietuvos nelaimių pradžia, o rusiškąsias okupacijas, — tiek praeito šimtmečio tiek ir šio, — tautinio "savarankiškumo" epochomis.

Kiekvienas blaiviau mąstantis lietuvis jauste jaučia, kad istorinė tiesa nėra partinių propagandistų pusėje.

1939 m., apibendrindamas Nepriklausomos Lietuvos laikais minėtą Lietuvos Krikšto 550 metų sukaktį, prof. S. Šalkauskis rašė: "Nejaugi nubaudę save vieną kartą pavėlintu krikštu, mes dabar pasiskubinsime atsisakyti nuo jo geradaros tik todėl, kad ta linkme eina civilizuotų tautų dekadansas? Tai būtų panašu į tą pasakos kvailį, kuris per vestuves raudojo, o per laidotuves kvatojo".

Valdiški bedieviai norėtų, kad mes, prisimindami prieš 600 metų Lietuvos priimtą Krikštą raudotume (o juk katalikiškasis krikštas sulaikė "palaimingą" susiliejimą su didžiąja provoslaviškąja rusų tauta, kurios didžius gyvenamus plotus valdė Didieji Lietuvos kunigaikščiai).

Šių dienų bedieviai taip pat norėtų, kad carinės Rusijos ir šiandieninės Rusijos imperijos valdovų pastangas nukatalikinti ir nutautinti Lietuvą priimtume su visuotinu susižavėjimu ir džiaugsmu.

Valdiškos bedievybės pažiūrų nepagrįstumą pripažįsta ir blaiviau mąstantieji tarybiniai tyrinėtojai. Šių metų sausio pabaigoje Vilniuje Respublikinėje bibliotekoje buvo suruošta mokslinė konferencija, skirta krikščionybės įvedimo Lietuvoje 600 metų sukakčiai. Konferencijoje kalbėjęs filosofas B. Genzelis taip įvertino krikščionybės įvedimo reikšmę Lietuvai: kultūrinėje plotmėje — krikščionybės įtaka teigiama: Lietuvai pasidarė prieinami krikščioniškųjų Vakarų Europos tautų sukaupti kultūriniai lobiai: politinė reikšmė — buvusi neigiama dėl padidėjusios lenkų tautinės įtakos (nors buvo nutylėta, jog katalikiškasis krikštas sumažino Lietuvos surusėjimo pavojų), o religinėje plotmėje — katalikiškojo Lietuvos krikšto reikšmę ateistas filosofas garbingai atsisakė įvertinti, nes kaip bedieviškos materialistinės pakraipos filosofas, jis negalėsiąs to objektyviai įvertinti.

Prelegentas priminė eilę neigiamybių šiuolaikinio kovingojo ateizmo paminėjęs ateistų pamėgtą terminą — religinis ekstremizmas, — fil. m. dr. B. Genzelis tvirtino, jog religinį ekstremizmą pagimdė ateistinis ekstremizmas. Taip pat pabrėžė, kad Lietuvos kultūrai padarė daug žalos tarybinės santvarkos metais kultyvuotas "buldozerinis ateizmas", kai brutaliu būdu buvo naikinami religinio meno paminklai, — Lietuvos pakelių kryžiai, koplytėlės ir kt., "buldozerinio tipo ateizmas" neretai buvo propaguojamas valdžios iniciatyva leidžiamoje ateistinėje propagandinėje literatūroje.

"Minties" leidyklos darbuotojas Antanas Rybelis mėgino prieštarauti, kad tokio pobūdžio ateistinė literatūra nebuvo leidžiama, tačiau pats pripažino, kad objektyvaus istorinių dokumentų rinkinio apie Lietuvos krikštą leidykla nesugebėjo prastumti pro bedieviškos cenzūros barjerus. Teko pasitenkinti pokario metais aršaus ateisto prof. Pakarklio paruoštu tendencingai parinktų popiežių, skelbiančių prieš pagonišką Lietuvą kryžiaus karus, bulių ištraukų rinkiniu. Kaip beveik vieningai sutarė konferencijos dalyviai, toks nepilnas, tendencingas leidinys tikrai nepasitarnaus objektyviam krikščionybės reikšmės mūsų tautos istorijos įvertinimui.

Lietuvos katalikai žino, kad tokiam objektyviam įvertinimui šiandieninėje bedievių valdomoje Lietuvoje nėra sąlygų, nepai-

sant visų M. Gorbačiovo skelbiamų persitvarkymų ir "viešumo" kampanijų.

Jubiliejinių metų pradžioje Lietuvoje lankėsi naujasis Maskvos RRT pirmininko pavaduotojas katalikų reikalams Kuznecovas. Tai — kadrinis saugumietis, septynetą metų dirbęs tarybinėje pasiuntinybėje Italijoje. Nepaisant inteligentiškos šypsenos, jo vizitas nieko gero nežada Lietuvos Katalikų Bažnyčiai. Kuznecovas mėgino įtikinti Lietuvos vyskupus, kad jų svarbiausia pareiga — sulaikyti tikinčią liaudį nuo kovos už tikinčiųjų teises. Klaipėdos katalikai esą galį pilnai būti laimingi ir neatgavę neteisėtai iš jų atimtos, pačių tikinčiųjų pastatytos bažnyčios. Užteksią senosios bažnytėlės rekonstrukcijos. Vyskupai Vincentas Sladkevičius ir Antanas Vaičius galėsią vykti į Vatikano Konferencijos, kurių nariais jie yra, posėdžius tik tada, kai sutiksią pasitarnauti ir bedieviškai valdžiai, aktyviau įsijungdami į "taikos šalininkų" judėjimą. Naujasis maskviškis "katalikų globėjas" nerimavo dėl vienuolijų veiklos aktyvumo Lietuvoje, su nerimu klausinėjo, ar neveikianti Lietuvoje "Opus Dei" organizacija?

Kauno Kunigų seminarijos rektorius, grįžęs iš pasitarimų Maskvoje, pranešė klierikams Jubiliejinių metų pradžioje, kad Maskva net grasinanti uždaryti paskutiniąją Kunigų seminariją dėl trijų priežasčių:

1. Dalis klierikų priklausianti vienuolijoms;
2. Seminarijoje veikiančios antitarybinės organizacijos (vicerektoriaus nuomone, tokia klierikų vienybę skaldanti antitarybinė organizacija — susidedanti iš klierikų, viešai padariusių abstinencijos pažadus);
3. Seminarijoje esanti gyva lietuviška dvasia. Seminarija esą nors ruošia klierikus tik Lietuvai, turėtų būti labiau internacionalinės dvasios, t.y., reikėtų praskiesti klierikų ir dėstytojų gretas neaiškiomis, bet už tai bedieviškai valdžiai labiau atsidavusiomis asmenybėmis. Tai tik keli štrichai, liudijantys, kokioje padėtyje šiandien yra Lietuvos Katalikų Bažnyčia, švenčianti savo įsikūrimo 600 metines.

Prieš 100 metų Lietuvos Krikšto 500 metų sukaktis buvo minima panašiai sunkiais carinės priespaudos metais. 1887 metais Jubiliejus pateko į tarpą dviejų atmintinų datų: 1886 m.

Kęstaičių ir 1893 m. Kražių skerdynių. Nepaisant anų laikų skaudžių išbandymų, Katalikų Bažnyčia Lietuvoje per pastarąjį 100 metų nepaprastai išaugo, sustiprėjo — tiek organizaciniai — sukurta Lietuvos Bažnytinė provincija, tiesiogiai priklausanti tik Apaštalų Sostui; tiek ir dvasinėje, kultūrinėje srityje — katalikybė dar giliau suleido šaknis lietuviškų širdžių dirvoje.

Tikime, kad nepaisant skaudžių dabartinio laiko išbandymų, Dievas leis katalikybei Lietuvoje stiprėti ir bręsti ir prasidedančiame septintajame krikščioniškos Lietuvos šimtmetyje. Todėl nepaisant nelengvų sąlygų, represijų, kalinių kalėjimuose sudedamos aukos, šie Jubiliejiniai metai — džiugūs metai.

Dėkojame Viešpačiui už viską, o ypač už bendrą su Juo kryžiaus kelią, vedantį į Amžinąjį prisikėlimą!

Šeši šimtai metų klūpo —
Skundžias randai kruvini...
Bet vilties malda ant lūpų,
Dieve, Tu mus gaivini!

Krikšto vandeniu nuplautą,
Laimėn pakviestą dangaus,
Apkabink mažytę tautą, —
Ji naujų jėgų įgaus.

Šeši šimtai metų trykšta
Mums gyvenimo versme!
Už tikėjimą už Krikštą
Tedėkoja ši giesmė!

VIENYBĖ AR VERGAVIMAS?

(Kai kurie silpnesni kunigai nuėjo su ateistais ir ėmė kritikuoti už Dievą ir Bažnyčią kovojančius kunigus):

Naujoji "Gorbačiovinė era" visomis priemonėmis brukte bruka savo liaudžiai "didžiojo persitvarkymo" idėją, pagrįstą naujo-

višku mąstymu ir veikimu. Pats šio naujojo persitvarkymo įkvėpėjas ir kūrėjas sako, kad dabarties laikas "iškėlė negirdėto naujumo ir negirdėto masto uždavinius, kurie turi būti išspręsti per kuo trumpesnį istorinį laiką".

Ar nepanašus šis "didysis persitvarkymas" į jau istorijos užmarštin nuėjusius "didžiuosius šuolius", "kultūrines revoliucijas" su Mao citatomis, kurie taip pat turėjo būti įvykdyti per trumpą laiką. Deja, visi didybės manijos pagimdyti sąjūdžiai šiandien beminimi kaip slogus košmaras, privertęs savo kvaitulingame sūkuryje suktis ir milijonus žmonių. O kas suskaičiuos beprasmes aukas, suluošintus gyvenimus? Kaip ir anksčiau, taip ir šiandieninio sąjūdžio svarbiausias tikslas ir uždavinys yra pasiekti visuotinę mąstymo ir veiksmų vienybę. Tai reiškia, atsisakyti savo subjektyvios mąstysenos, individualaus požiūrio ir "persijungti" į kolektyvinį mechanizmą su priverstiniu užprogramavimu. Visiškai taip, kaip K. Sajos pjesėj "Devynbėdžiai": nedaryti to, kas nepatinka jaučiui — nedainuoti, garsiai nekalbėti, savistoviai nemąstyti ir pan.

Kažkokiu nauju maocedūnizmu kvepia ir sąjunginis visuomenės mokslų katedrų vedėjų pasitarimas, įvykęs Maskvoje š.m. spalio 1 d. Ta proga M. Gorbačiovas kalbėjo, kad greitesniam persitvarkymo, spartinimo realizavimui, tarybinės visuomenės naujos būklės pasiekimui būtina suaktyvinti idėjinę-teorinę veiklą, t.y., aukštosiose mokyklose pagrindinį dėmesį suteikti visuomenės mokslų (marksizmo-leninizmo, mokslinio komunizmo, partijos istorijos, ateizmo ir kt.) dėstymui. Toliau aiškino, kad sugebėjimas orientuotis dabartiniame sudėtingame prieštaringame pasaulyje — ne gamtos dovana, jis neateina savaime, nemokantis specialių disciplinų. Todėl būsimuosius specialistus reikia mokyti šio sugebėjimo, nes tik visuomenės mokslai gali suformuoti tarybinio specialisto asmenybės dvasinius pagrindus. Visuomenės mokslų dėstymas — tai klausimų klausimas (plg. Maocedūno citatas "Rausta rytas").

Panašiai kalbėjo ir vyriausias kompartijos ideologas J. Ligačiovas, kviesdamas visus į žodžių ir darbų vienybę.

Tačiau nežiūrint visų gražbyliavimų ir skambių šūkių apie vienybę, yra viena visuomenės dalis, su kuria kviečiama ne vie-

nytis, bet kovoti. Tai tikinčioji liaudis, ypač Katalikų Bažnyčia, o labiausiai — Lietuvos Katalikų Bažnyčia — tas vienintelis forpostas komunistų pavergtose respublikose.

1986 m. rugsėjo 28 d. "Pravdos" vedamajame rašoma, kad "svarbiausias uždavinys yra visomis ateistinio auklėjimo formomis ir priemonėmis sutelkti gilų puolamąjį politinį turinį" (reiškia, ofenzyva, o ne vienybė!). Vedamajame kritikuojama ir tai, kad kai kuriuose moksliniuose veikaluose, literatūros ir meno kūriniuose idealizuojama bažnyčios buitis, bažnytinės apeigos, mėginama sutapatinti religinę moralę su socialistinės visuomenės dorovės principais, pasmerkiami rašytojai, kurie kartais "koketuoja" su Dievuliu, objektyviai padėdami atgaivinti dievaieškos (sic!) idėjas.

O J. Ligačiovas piktinasi, kad kai kurie tarybiniai žmonės pradeda kalbėti apie pakantumą religinėms idėjoms, grįžimo prie religinės dorovės tikslingumą. Ne religija esanti žmogaus dorovinio prado šaltinis, ne ji nurodė žmogui dorovines normas. Šias normas sukūrusios liaudies masės kovoje prieš išnaudojimą, prieš turtuolius. Religijos šalininkai visomis priemonėmis priešinasi materialistinei pasaulėžiūrai. Todėl jie ir sugalvoję mitą apie tikėjimo laisvės slopinimą Tarybų Sąjungoje. Kartais religiniais drabužiais apsirengęs ir buržuazinis nacionalizmas, pavyzdžiui islamo, unitų, katalikybės dvasininkijos dalies reakcinė veikla. Kol kartojasi šitokios apraiškos, "Pravdos" vedamasis kviečia aktyviai kovai su religine ideologija sutelkti visus mokslinio ateizmo propaguotojus, švietimo darbuotojus, dėstytojus, rašytojus, dailininkus, kultūros veikėjus, visus sąmoningus darbo žmones ir, pirmiausia, visus komunistus. Čia žinoma, reikia pridėti pagrindinį kovos arsenalą — spaudą, televiziją, radiją, o taip pat patikimiausią prievartos aparatą — KGB, miliciją, prokuratūrą, administracinius organus ir t.t.

Ir šitokios milžiniškos pajėgos sutelktos vienoje barikadų pusėje, puolančiųjų pusėje. O kas belieka anapus barikadų? Kas tas pavojingasis priešas, prieš kurį sutelktos visos žemės ir pragaro galybės? Kaip jam atsilaikyti prieš vis naujas ir vis nuožmesnes puolimo bangas?

Gal ir neatsilaikytų, jei tai nebūtų ant nemirtingumo uolos

pastatytoji Katalikų Bažnyčia, kurios ir pragaro vartai nenugalės, nes ją gina ir saugo Jėzus Kristus, Dievas — visų mūsų prieglauda ir stiprybė. Visus išbandymus, patirtus per 600 metų, Lietuvos Katalikų Bažnyčia galėjo atlaikyti tik dėl to, kad Ji tvirtai tikėjo Kristaus misija čia žemėje, kad su Ja nuolat gyvena pats Kristus. Ir reformacijos-kalvinizmo siautėjimai, ir carizmo piktos užmačios, ir laisvamanybės apraiškos, ir galiausiai visapusiškai organizuoto valstybinio ateizmo pastangos sudūžta į nepajudinamą tvirtybės uolą.

Žinoma, negalima tvirtinti, kad šioje žūtbūtinėje kovoje Bažnyčia nepatiria nuostolių. Vieni pavargsta nuolatinėje įtampoje, kiti dėl menko tikėjimo gėdingai pabėga; vienus sukausto baimė dėl ateities netikrumo, kiti instinktyviai kratosi kančios ir aukos; vieni nenori atsisakyti sočios kasdienybės, kitus užkrėtęs skepticizmas... Tai natūralu ir žmogiška.

Tačiau pagrindinis Bažnyčios branduolys išlieka tvirtas ir nepakitęs. Tai tarsi pirmųjų krikščionių Sekminėse sutvirtinta ir pašvęsta bendruomenė, kuriai aiškus pasirinktas kelias ir tikslas. Neįmanoma palaužti ir nugalėti tokį žmogų, kuris dėl meilės tiesai nevengia kančios, nebijo net laisvę ar gyvybę paaukoti. Deja, kai kas šitokius vadina paprasčiausiais kvailiais, nes kaip rašo poetas A. Drilinga, "Ko kankintis dėl to, kad niekšas ėmė ir apgavo dorą žmogų, prispjovė jam į širdį, sutrypė tikėjimą ir viltį, nes visa tai, kas vyksta už tavęs, ne su tavim, tavęs neliečia... Taip sakė blaivaus ir šalto proto savininkai, kurie gal būt niekad ir nesužinos, kas yra kančia..."

Todėl ateizmas, žinodamas, kad tiesiogiai jam nepavyks įveikti Kristaus Bažnyčios gynėjų, pasitelkė seniai visų totalitarinių režimų išbandytą priemonę — "skaldyk ir valdyk". Vienas šių būdų, tai kvietimas į vienybę (savotiškas paradoksas!), kad kai kurių Katalikų Bažnyčios vadovų bei dvasiškių pastangomis palaužtų uoliųjų ir ištikimųjų tikėjimo gynėjų pasipriešinimą smurtui ir persekiojimui, Bažnyčios suvalstybinimui. Už tai "vienybės" šalininkams pažadėta visa eilė lengvatų: geresnės, turtingesnės parapijos, atitinkami titulai, net vyskupų postas. Kaip dažnai atsitinka gyvenimo praktikoje, taip ir čia vis dėlto viršų paėmė žemiškasis pradas. Atsirado panašių ateizmo talkininkų,

kurie viešai ir privačiai nevengdavo progos pakritikuoti ar net pasmerkti Helsinkio grupės, Lietuvos tikinčiųjų teisių gynimo komiteto veiklą, su neslepiamu priešiškumu žvelgė į kunigų Alf. Svarinsko, S. Tamkevičiaus, J. Zdebskio ir kitų pastangas pakelti Bažnyčios ir religijos prestižą; ignoruoja ir piktinasi net Vatikano radijo laidomis bei pogrindžio leidiniais. Ir visa tai Bažnyčios gerovės, Kristaus meilės, krikščionių vienybės vardan, atsisakant bet kokio konflikto su valdžios atstovais. Jeigu jiems užtektų pilietinės drąsos prisipažinti, kad atstovauja tik ateistų nuomonę, nereikėtų savo iskarijotiškų veiksmų dangstyti veidmainiškais išvedžiojimais, ir tai "dėl trupinio aukso, gardaus valgio šaukšto"...

Ar gali būti tikslesnė Kristaus laikų fariziejų kopija? Fariziejai Kristų pasmerkė mirčiai, bijodami, kad Jis nesukeltų sambrūzdžio, galinčio išprovokuoti romėnų smurto veiksmus prieš žydus ir sinagogą. Šiandien bijomasi, kad uoliųjų tikėjimo gynėjų veikla gali iššaukti didesnes kunigų ir Bažnyčios represijas. Tačiau ištikimieji, nežiūrint skaudžių aukų, prieš iškilusią alternatyvą — su kuo ir prieš ką? — liko tvirti ir nepajudinami.

Kokią svarbią reikšmę turėjo šios alternatyvinės problemos išsprendimas rodo ir toks, vienas iš daugelio, faktas. Savo laiku, kada ateistinės "Vienybės" įgyvendinimas pradėjo duoti vaisius (skilimas kunigų tarpe), kun . Tėvas Pranciškus Masilionis, sunkių minčių kamuojamas, pėsčias per sniegą ir šaltį klampojo septynis kilometrus į provincijos užkampį pas kun. Juozapą Zdebskį sužinoti, "su kuo tu, kunige Juozapai?" Išgirdęs atsakymą: "Aš esu su tais, kuriems brangus Dievas, Bažnyčia ir Tėvynė, kurie negaili laisvės ir gyvybės", jis vėl grįžo pėsčias atgal, tačiau dabar su pakilia nuotaika, nebejausdamas nei nuovargio, nei nerimo. Kunigų kraujui suvilgius gatvių ir vieškelių grindinius, nelaisvės pančiais surakinus daugelį garbingų ir pasiaukojusių Dievui ir Tėvynei vyrų, tapo aišku, kad Lietuvos Katalikų Bažnyčia ir lietuvių tauta išliks šioje žūtbūtinėje kovoje. Kankinių kraujas ir paniekintųjų kančia pašventina ir sutvirtina kiekvieną gerą pastangą.

O kaip ateistinis šeimininkas įvertina tos tariamosios vienybės talkininkų pagalbą? Ar jiems dėkingas, ar tik naudojasi jų ne-

sąmoningumu? Stebint iš šalies, neatrodo, kad jie yra lygiaverčiai partneriai ir patikimi sąjungininkai (tiesa, kai kada pagiriami, leidžiama nuvykti į Vatikaną, į įvairias konferencijas, suteikiami interviu su užsienio žurnalistais), greičiau primena vergvaldžio ir vergo, stipriojo ir silpnojo santykius. Šitokiais principais paremta tarpusavio santykių diferencijacija neduoda teisės nei sprendžiamam, nei patariamam balsui. Čia tik vienas geležinis ir negailestingas įstatymas: besąlygiškai vykdyti tai, kas įsakyta, "kas patinka jaučiui" ("Devynbėdžiai").

Kūrėjas žmogų sukūrė laisvą, įkvėpė jam gėrio, tiesos troškimą. Išganytojas parodė nuodėmės baisumą ir atpirko žmoniją savo krauju amžinai laimei ir džiaugsmui, pačiai didingiausiai ir ištikimiausiai vienybei su dangaus ir žemės Valdovu. Todėl nesusiviliokime netikrais pranašais, nesusižavėkime jų melagingais ir veidmainiškais kvietimais. Mūsų vienybė — Kristus! Tik Jis vienas — mūsų Kelias, Tiesa ir Gyvenimas.

(Tikinčiųjų Teisėms Ginti Katalikų Komiteto pareiškime, pasiųstame M. Gorbačiovui, reikalaujama sustabdyti grubią ateistinę propagandą):

Tikinčiųjų Teisėms Ginti Katalikų Komiteto
Pogrindinės Grupės Nr. 7

TSKP CK Generaliniam sekretoriui M. Gorbačiovui

P a r e i š k i m a s

1987 m. Katalikų Bažnyčia mini Lietuvos Krikšto 600 m. Jubiliejų. Savaime suprantama, kad kiekvienas Lietuvos katalikas nori, kad ši sukaktis būtų iškilmingai paminėta. Į šį teisėtą Lietuvos katalikų pageidavimą tarybinės valdžios atstovai reaguoja, kurstydami neapykantos ir įtarumo kampaniją prieš Lietuvos Katalikų Bažnyčią.

Tai liudija tarybinėje spaudoje pasirodančių ateistinių straipsnių iššaukiamai piktas tonas, grubumas.

1986 m. pradžioje žurnalas "Tarybinė moteris" išspausdino Vl. Balkevičiaus straipsnį "Šventoji šeimyna", pilną šmeižikiškų prasimanymų visiems krikščionims brangių asmenų Jėzaus ir Marijos adresu. Nors straipsnio autorius gerai žino, kad tų šmeižtų nepagrįstumas visuotinai pripažintas, tačiau tuos šmeižtus kartoja, norėdamas pažeminti ir įskaudinti tikinčiuosius. Ar nesijaustų visi komunistai įžeisti, jei kas nors viešai laikraščiuose skelbtų, kad Komunistų partiją įkūręs mergos vaikas, palaido gyvenimo moters sūnus. O tarybinis žurnalas taip elgiasi tikinčiųjų atžvilgiu.

Visiems Lietuvos katalikams brangi Dievo Motinos šventovė Šiluvoje. Ten vykstantys atlaidai sutraukia tūkstantines maldininkų minias. Po šių metų atlaidų Šiluvoje savaitraštis "Literatūra ir menas" išspausdino ilgą straipsnį, kuriame grubiai tyčiojamasi iš Šiluvos atlaidų ir jų dalyvių. Prieita net iki to, kad visiems krikščionims šv. Mišių auka ciniškai pavadinama vieša girtuoklių reklama.

Tarybinėje spaudoje grubiai puolami kunigai sąžiningai vykdą bažnytinės teisės jiems uždėtą svarbią pareigą — rūpintis vaikų ir jaunimo katechizacija. Religinių reikalų tarybos įgaliotinis Petras Anilionis 1986 m. spalio mėn. "Valstiečių laikraštyje" išspausdintame straipsnyje ne tik puola šią pareigą besistengiančius vykdyti kunigus, bet net ciniškai tyčiojasi iš tų kunigų, kurie nedrįsta jaunų kunigų sulaikyti nuo šios pareigos vykdymo. Kaip reaguotų komunistai, jeigu kurioj nors šaly būtų mėginama įpareigoti Komunistų partijos vadovybę, kad ji verstų savo narius nesilaikyti partijos įstatų. Dabar taip tarybinė valdžia elgiasi su Lietuvos katalikų kunigais.

1986 m. rugsėjo mėn. 30 d. "Tiesa" persispausdino "Pravdos" vedamąjį "Ugdyti įsitikinusius ateistus". Šiame vedamajame religija vadinama melaginga pažiūrų sistema nuo pradžios iki galo, t.y., kategoriškai neigiamas bet koks pozityvus religijos vaidmuo visuomenėj. Straipsnis ragina su religija kovoti visomis priemonėmis. Ir po tokio oficialaus vedamojo paskelbimo, RRT Įgaliotinis P. Anilionis, susikvietęs Lietuvos vyskupus, reikalauja, kad jie pasirašytų pareiškimą, remiantį tarybinės Vyriausybės politiką taikos klausimu. Kokią reikšmę tada begali turėti vysku-

pų parašai po tokiu pareiškimu — t.y., oficialiai apšauktųjų "melagiai nuo pradžios iki galo". Nebent tik tokią, kad būtų vyskupai suniekinti ir iš jų pasityčiota visuomenės akyse.

Reikalaujame:

1. kad įgaliotinis nutrauktų tokį Lietuvos vyskupų terorizavimą;

2. kad būtų sustabdyta priešjubiliejinė grubi ir šmeižikiška ateistinė propaganda masinės informacijos priemonėmis;

3. kad būtų netrukdoma kunigams atlikti bažnytinės teisės jiems uždėtas pareigas vaikų ir jaunimo religinio auklėjimo srityje;

4. kad būtų atšauktos kitos Bažnyčios spaudimo priemonės, kurių ėmėsi valdiški bedieviai, laukdami Lietuvos Krikšto Jubiliejaus — tarp jų, kad būtų paleisti laisvėn įkalintieji uolieji Lietuvos kunigai.

1986 m. lapkričio mėn.

DĖKOJAME!

Nuoširdžiai dėkojame Dieviškai Apvaizdai už nuolatinę globą, lydėjusią "LKB Kroniką" per 15 metų! Dėkojame už džiaugsmus ir už kentėjimus, už viską, ką Viešpaties Valia skyrė.

"LKB Kronikos" redakcija dėkoja visiems, kurie dėl "Kronikos" kentėjo lageriuose, kalėjimuose, pergyveno kratų ir tardymų košmarus.

Dėkojame broliams išeivijoje už pasiaukojimą, ginant Bažnyčios ir tautos reikalus, verčiant ir platinant "LKB Kroniką".

Dėkojame visiems, kas "Kroniką" lydi darbu, malda ir auka.

Gerasis Dievas teatlygina visiems!

SVEIKINAME IR DĖKOJAME UŽ AUKĄ!

1987 m. sausio 6 d. iš Mordovijos lagerio buvo paleistas vilnietis Vladas Lapienis. V. Lapienis atsisakė rašyti bet kokį pasižadėjimą sovietinei valdžiai ateityje būti lojaliu. Čekistus patenkino V. Lapienio žmonos raštiškas prašymas paleisti dėl blogos sveikatos būklės ir seno amžiaus globos reikalingą jos vyrą.

Doc. Vytautas Skuodis iš to paties Mordovijos lagerio, atlikęs jam paskirtą 7 metų griežto režimo bausmę, buvo vežamas į tremtį — Magadaną. Visą mėnesį išlaikytas Čeliabinsko kalėjime, vienutėje, vasario 5 d. V. Skuodis buvo paleistas. Iš V. Skuodžio saugumiečiai primygtinai reikalavo raštiško pasižadėjimo ateityje nepažeidinėti tarybinių įstatymų. V. Skuodis, motyvuodamas, jog niekada napažeidinėjęs tarybinių įstatymų, priešingai, jį terorizavę ir teisę nesilaikė nei Konstitucijos, nei Tarptautinių susitarimų, kuriuos pasirašiusi ir TSRS, atsisakė patenkinti pareigūnų lūkesčius; "pasižadėjimo rašymas jau savaime reikštų prisipažinimą, kad praeityje įstatymų nesilaikiau, o tai netiesa", — kalbėjo V. Skuodis. Galiausiai V. Skuodis sutiko pasirašyti po sekančiu pačių saugumiečių surašytu tekstu: "Prašau išleisti į JAV, įstatymų nepažeidinėsiu". 1987 m. sausio mėnesį iš tremties (Magadano sritis) į Lietuvą grįžo Antanas Terleckas. Prieš išvykdamas A. Terleckas pareigūnams parašė: "Grįšiu jau senas, jau ir taip nepavojingas dėl sveikatos būklės".

1987 m. sausio mėnesio gale iš Mordovijos kalėjimų ligoninės į laisvę buvo išleistas kaunietis Liudas Dambrauskas.

Lietuvos tikintieji sveikina ir dėkoja Vladui Lapieniui, Vytautui Skuodžiui, Liudui Dambrauskui, Antanui Terleckui, Algirdui Patackui (išleistam iš Vilniaus saugumo izoliatoriaus) už pakeltas kančias, kurias teko patirti tardymuose, sovietiniuose kalėjimuose bei lageriuose, už visų jų darbo ir aukos nueitą kelią, sudėtą ant Tėvynės ir Bažnyčios aukuro.

* * *

P. S. Turimomis žiniomis nuo 1987 m. vasario 11 d. Vilniaus saugumo izoliatoriuje kalinami iš Permės lagerių atvežti kunigai kaliniai — Alfonsas Svarinskas ir Sigitas Tamkevičius. Iš jų reikalaujama raštiško prašymo paleisti į laisvę. Būtina paleidimo sąlyga, kurią kalinamiems kunigams kelia saugumas, — "pasižadėjimas" ateityje nepažeidinėti tarybinių įstatymų, t.y., būti lojaliais sovietinei valdžiai.

Kaunas. 1986 m. lapkričio 18 d. buvo padaryta kruopšti krata suimtojo Algirdo Patacko uošvės Miliūnienės bute, esančiame Kaune, Aluntos g-vė Nr. 47. Kratai vadovavo Vilniaus KGB darbuotojas majoras Vidzėnas. Kratos metu paimta portatyvinė rašomoji mašinėlė, keli egzemplioriai straipsnio "Esminis baltų religijos struktūrinis ženklas". Po kratos Miliūnienė buvo nuvežta į saugumą ir ten tardyta.

* * *

Kaunas. 1986 m. spalio 10 d. iškviestam į Kauno KGB būstinę buvusiam politkaliniui Liudui Simučiui saugumo darbuotojai rodė Algirdui Patackui inkriminuojamo leidinio "Lietuvos ateitis" Nr. 6 rankraščius, tame tarpe jo, L. Simučio, rašytą "Laišką Lietuvos klierikams", reikalavo pasakyti, kaip laiškas pateko į "Lietuvos ateitį". Tardomasis paaiškino, jog laiškas buvo adresuotas ir saugumo komiteto darbuotojui Vidzėnui ir jis nežinąs, kaip iš šios įstaigos laiškas galėjo patekti į nelegalų leidinį.

* * *

Kaunas. 1986 m. lapkričio 4 d. buvo tardoma Algirdo Patacko žmona Nijolė Patackienė. Ją tardė saugumietis Stepučinskas. Čeksitas teiravosi, ar N. Patackienė pažįsta Jūratę Banevičiūtę, Arūną Rekašių, Liudą Simutį, Povilą Butkevičių, kaip ji juos apibūdintų. Tardomoji atsakė, jog išvardintų asmenų nepažįstanti. Tardytojas Stepučinskas teiravosi, ar nemačiusi leidinių "Ethos", "Lietuvos ateities"; atsakiusi, kad ne, saugumietis rodė tardomajai "Lietuvos ateities" rankraščius, teiravosi, ar neatpažįstanti vyro ranka rašytų straipsnių. Tardytojas įkyriai teiravosi apie A. Patacko politines pažiūras, stengėsi įtikinti Nijolę, kad jos vyras antitarybinių pažiūrų. Tardomoji įrodinėjo, kad jos vyras A. Patackas jokiais politiniais klausimais neužsiiminėjo. Tardytojas Stepučinskas taip pat reikalavo apibūdinti A. Patacko religines pažiūras, kaip dažnai jis lankydavo bažnyčią ir pan. N.

Patackienė atsakinėti į panašius klausimus griežtai atsisakė.

* * *

Kaunas. 1986 m. lapkričio mėnesį net keturis kartus į Vilniaus saugumą tardymui buvo iškviestas Algirdo Patacko tėvas Antanas Patackas. Paskutinis tardymas vyko lapkričio 25 d. Antaną Patacką tardė majoras Vidzėnas, kuriam, kaip atrodo, nuo lapkričio mėnesio perduotas tolimesnis Algirdo Patacko bylos vedimas. Tardytojas rodė A. Patackui "Lietuvos ateities" rankraščius, reikalavo atpažinti sūnaus ranka rašytus straipsnius. Saugumietis kaltino Antaną Patacką straipsnių į pogrindžio leidinį "Aušra" rašymu, knygų "Atskirtoji Lietuva", "Lietuvių kalbos istorija", "Kun. A. Jakavonis" ir kt. parašymu. Tardomasis tai paneigė.

* * *

Kaunas. 1987 m. sausio 12 d. tardytojas Stepučinskas, išsikvietęs suimtojo A. Patacko žmoną Nijolę Patackienę pranešė jai, kad byla, pagal kurią jos vyras Algirdas Patackas kaltinamas BK 199 str., užbaigta ir perduota teismui. Tardymo organai esą įrodė, kad A. Patackas redagavo "Lietuvos ateitis" Nr. 6. Tardytojas, užbėgdamas teismui už akių, liepė Nijolei Patackienei savo vyrui paruošti drabužius bei daiktus, nes jis bus nuteistas trejiems metams kalėti.

* * *

Ruošiant Algirdui Patackui baudžiamąją bylą, buvo atlikta apie 100 tardymų, sugaišta daug darbo dienų. Už atsisakymą duoti "reikiamus" parodymus nuo 1986 m. lapkričio 1 d. iš mokslinio bendradarbio pareigų buvo pašalintas Čiurlionio dailės muziejaus darbuotojas Petras Kimbrys kaip "neatitinkantis kvalifikacijos" (šiame darbe P. Kimbrys išdirbo 10 metų). Dar 1987 m. vasario mėnesį jis nebuvo gavęs darbo.

A. Patacko bylos baigtis pasisuko netikėta kryptimi. Likus savaitei iki teismo, 1987 m. vasario 4 d. A. Patackas buvo paleistas iš Vilniaus Saugumo tardymo izoliatoriaus. Prokuroro Ba-

kučionio nutarimu, buvo nurodyta toia priežastis: "Ryšium su pasikeitusiomis politinėms sąlygomis Tarybų Sąjungoje Algirdas Patackas nėra kenksmingas visuomenei..."

* * *

(Vincentos Vertelkaitės ir jos sesers bute padarytos kratos metu labai gausus konfiskuotų pogrindžio leidinių, knygų ir žurnalų sąrašas):

Vilnius. 1986 m. gruodžio mėn. 9 d. Valstybinio Saugumo komiteto prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tardymo skyriaus vyr. tardytojas kapitonas A. Vidzėnas kviestinių: Edvardo Šimonio, gyv. Vilniuje, Saulėtekio al. 35-69, Edmundo Mikučiausko, gyv. Saulėtekio al. 29-57, akivaizdoje padarė kratą Vincentos Vertelkaitės, gyv. Baltarusių 10 name, tikslu paimti nelegaliai gaminamą literatūrą ir dokumentus, galinčius turėti reikšmės bylai. Krata pradėta 11,45 val. baigta 20,50 val. Kratos metu V. Vertelkaitė sirgo. Kratą padarė 5-kiuose kambariuose ir pagalbinėse patalpose. Kratos metu rasta ir paimta: "Aušros" Nr. 31 (71), 37 (77), "Alma Mater" I — 1979 m., "LKB Kronikos" Nr. 56, 60, 61, 62, "Lietuvos krikšto veikėjai", 9 brošiūros, "Žizn Jezusa" (rusų kalba), padauginta elektrografiniu būdu; 24 egz. brošiūros "Dievo Motinos stebuklas Girkalnyje", ir brošiūra A. Sabaliauskas "Kelionė po šventąją žemę" 4 egz.; 6 egz. St. Ylos "Žvėrys ir žmonės dievų miške"; 15 egz. St. Ylos "12 pasikalbėjimų su mažaisiais"; J. Marcinkus "Religija be ateistinių prietarų", (483 psl); A. Maceinos "Niekšybės paslaptis" 1964 m. išleista Brukline; St. Ylos knyga "M. K. Čiurlionis kūrėjas ir žmogus", padauginta elektrografine kopija (469 psl.); padauginta elektrografine kopija Č. Gedgaudo knygos "Mūsų praeities beieškant", J. Girniaus knygos "Idealas ir laikas", padauginta elektrografine kopija, 71 lapas; taip pat "Žmogus be Dievo"; "Ethos", "Baltų kultūra ir lietuviška savimonė", padauginta elektrografine kopija; J. Gliaudos "Simas", padauginta elektrografine kopija; 5 egz. "12 pasikalbėjimų su mažaisiais apie Jėzų", padauginta elektrografine kopija; kun. Prospero Bubnio kalba; B. Brazdžionio

"Poezijos pilnatis", padauginta elektrografine kopija; Prunskio "Rinktinės; mintys", padauginta elektrografine kopija; Šilbajorio "Žodžiai ir prasmė", padauginta elektrografine kopija; "Dievas ir žmogus", padauginta elektrografine kopija; O. Urbono "1410 metų karas su kryžiuočiais ir Žalgirio mūšis", padauginta elektrografine kopija; 4 egz. Maceinos "Niekšybės paslaptis", mašinraštinė brošiūra "Kas ta ateistinė tiesa?" 1982 m. 61 lapas, "Perspektyvos" Nr. 21; 12 lapų mašinraštis "Prelato ar teismo ir filmo nuopolis?" 7 lapų mašinraštis "Birštono — Olšausko byla"; 14 lapų mašinraštis "Didž. Gerb. Tarybinės moters redakcijai", mašinraštis kun. Juozapo Zdebskio kalba 1971 m. lapkričio 11 d., 5 lapai; "Simo Kudirkos teismo procesas", kun. Sigito Tamkevičiaus pareiškimas 1970 m. vasario 7 d. ir t.t.

Kratos metu užėjusioms į butą Vandai Kudukytei, gyv. Žirmūnų 81-3, ir Onai Češnulevičiūtei, gyv. Kaune, Signalo 3, buvo paimtos jų užrašų knygutės su adresais ir telefonų numeriais bei kalėdiniai atvirukai.

Vincentą Vertelkaitę pirmą kartą po kratos tardė KGB kapitonas Vidzėnas, po to antrą kartą saugumietis Valaitis, trečią kartą taip pat Valaitis. Kai kurias knygas, dvi rašomąsias mašinėles grąžino, taip pat grąžino magnetofono juosteles.

* * *

1986 metų gruodžio mėn. 9 d. buvo padaryta krata pas Joaną Vertelkaitę, gyv. Vilniuje, Taikos 110-19, (Vincentos Vertelkaitės seserį) ieškant Vilkaviškyje pagamintų leidinių. Saugumiečiai paėmė ir negrąžino apie 750 katekizmų, Lietuvos Enciklopedcijos 15-to tomo 3 egz. (išleista JAV), "Pasikalbėjimai su mažaisiais apie Jėzų" apie 15 egz., B. Brazdžionio "Poezijos pilnatis", A. Maceinos "Niekšybės paslaptis" ir kt.

* * *

1986 m. gruodžio mėn. 9 d. saugumiečiai padarė kratą pas Aldoną Matusevičiūtę, gyv. Vilniuje, Taikos 8-19; kratos metu paimta: A. Maceinos "Niekšybės paslaptis" 200 egz., padauginta

elektrografiniu būdu, knygos "Dovydaitis", "M. K. Čiurlionis kūrėjas ir žmogus"; B. Brazdžionis "Poezijos pilnatis"; Girnius "Tauta ir tautinė ištikimybė" apie 500-600 egz., padauginta elektrografiniu būdu ir kt.

* * *

Vilnius. 1986 m. gruodžio 9 d. buvo padaryta krata pas Alfonsą Vinclovą ir jo tėvus. Pas Alfonsą Vinclovą namuose paėmė knygos "Istoki religiji" originalą.

* * *

Vilnius. 1986 m. grauodžio 16 d. Vilniaus KGB tardytojas V. M. Sokolovskis tardė Inetą Tamošiūnienę. Klausinėjo, ar pažįsta Gediminą Jakubčionį, nuo kada pažįsta, kaip gali G. Jakubčionį apibūdinti. Į šiuos klausimus tardomoji atsakė: "Jis labai gabus specialistas, baigė Maskvos Baumano aukštąją Technikos mokyklą, kur net įstot nepaprastai sunku. O baigė, dar raudonu diplomu. Enimse jis buvo padaręs kelis išradimus".

Toliau čekistas domėjosi G. Jakubčionio veikla "Blaivybės draugijoje". Tvirtino, kad G. Jakubčionis draugijos narių tarpe platino pogrindinę literatūrą. Tardomoji visa tai kategoriškai paneigė. Į tai čekistas Sokolovskis atsakė: "Mes tiksliai žinome, kad Jakubčionis jums netgi į namus atnešdavo pogrindinę literatūrą tiesiai iš dauginimo bazės". "Na, žinote, gerbiamasis, šito tai jau per daug! Pamanykit, jie tiksliai žino! Kas darosi mano bute težino buto sienos! Jeigu žmogus ateina pas mane su dideliu krepšiu, tai anaiptol nereiškia, kad aš žinau kas jame yra, o aš nesu įpratusi kraustyti savo svečių krepšius! Taigi, jūsų įrodymai muilo burbulas!", — atsakė tardomoji. Tamošiūnienei atsisakius kalbėti apie G. Jakubčionio veiklą, čekistas ėmė grasinti: "Negadinkit su mumis santykių! Jūs turite pagrindo mūsų nemėgti! Mes žinome kieno Jūs duktė, bet mes tikrai nenorime Jums nieko blogo. Jūs gera inžinierė, darbe apie Jus puikiai atsiliepia ir nesinorėtų, kad dėl Jūsų užsispyrimo, po 20 metų inžinierinio darbo, Jūs turėtumėte nemalonumų — juk visur dabar mažinami etatai — o Jūs turite du vaikus, neišmokėtas kooperatinio buto

mokestis, vyras invalidas — be to mes žinome, kur jis dabar ir jį galim ten užlaikyti... Turbūt iš tėvelio nemažai girdėjote apie Mordovijos grožį — gal ten norėtumėt ir pabuvoti? O kaip vaikai? "Manau, gerbiamasis, šaliai reikalinga darbo jėga ir vaikus ji užaugins. O geri inžinieriai, net lageriuose reikalingi. Beje, mano tėvas net lageryje inžinieriumi dirbo. Po to, kai nemokšų suprojektuotas geležinkelis subyrėjo, atsiminė, kad sėdi specialistas. Galit manęs nešantažuoti!", — atkirto Tamošiūnienė ir paprašė negaišinti jai laiko tuščiais klausimais. 12 val. tardymas buvo baigtas.

* * *

Vilnius. 1986 m. gruodžio mėn. 16 d. KGB būstinėje buvo tardoma Jovita Niūniavaitė. Ją tardė čekistas Kalakauskas. Jis klausinėjo, ar pažįsta Gediminą Jakubčionį, tvirtino, kad pokalbis nebus panaudotas teisme, kad nebus rašomas protokolas. Klausinėjo, kada ir kur su juo susipažino, ar neduodavo jai kokios nors literatūros, o gal ji jam ką duodavo padauginti? Atsakė, kad nei jis, nei ji jam jokios literatūros neduodavo. Nepatenkintas pokalbio rezultatais čekistas Kalakauskas grasino, jog prisidengę etatų mažinimu, čekistai gali J. Niūniavaitę išmesti iš darbo.

* * *

Kapčiamiestis (Lazdijų raj.). 1987 m. vasario mėn. 19 d. Gintautas Sakavičius, gyvenantis Kapčiamiestyje, buvo iškviestas į VSK būstinę Vilniuje pas tardytoją Buzinską. Prokuroro pavaduotojas Bakučionis ir tardytojas Buzinskas teiravosi, ką G. Sakavičius žinąs apie "LKB Kroniką". Jaunuoliui atsakius neigiamai, pareigūnai jam pateikė kažkokią literatūrą ir vertė prisipažinti, kad tai jo. G. Sakavičius tai neigė. Jaunuolis buvo tardomas daugiau kaip 6 valandas. G. Sakavičius po apklausos protokolu nepasirašė.

* * *

(Kalinamųjų kunigų ir pasauliečių laiškų ištraukos vaizduoja jų sunkią padėtį, bet stiprią dvasią):

Rašo kun. Jonas Matulionis:

"Šiandien mūsų šventė — šv. Kazimieras. Meldžiu visiems Jo globos ir užtarimo. (...) Kiekviena vieta, kiekvienas mūsų gyvenimo kampas — Dievo dovana. Dažnos kratos, nenupelnytos pretenzijos, samdyti sekliai ir terorizuotojai, jų neišmoningas pažeminimas gali tiek, kiek jiems leidžiama, o Viešpats visada su mumis. Gaunu laikraščius ir žurnalus. Vieno viršininko atviras nepasitenkinimas netrikdo dvasinės ramybės. Jiems nepatinka daugiau žinantys, išsilavinę — dvasia stipresni, skaitantys ir mąstantys. Vasario 24-tą išsikvietė operatyvinės dalies leitenantas ir pasakė, kad sunaikinę laišką, kuriame buvo 4 perfotografuotos fotografijos ar litografijos. Jų antroje pusėje — lietuviškas tekstas. Kalbėjomės gerą pusvalandį, galiausiai vis tiek pripažino, kad galėjo parodyti nuotraukas ir siuntėjo adresą.

Sveikinkite sugrįžusius. Ar aš grįšiu anksčiau — vienas Dievas žino. Malonės prašau tik pas Teisingąjį ir gailestingąjį Viešpatį, o ne pas neteisingą ir apgaulingą žmogų (...) Visiems Šv. Ostijos malonių ir palaimos".

1987 m. kovas.

* * *

Iš kun. Sigito Tamkevičiaus laiško:

"Štai ir sulaukėme Naujųjų Metų. Tepadeda Dievas, kad šie metai tiek jūsų, tiek visų brangių mano širdžiai žmonių gyvenime būtų labai prasmingi ir gražūs. Jūs žinote, kad kalinio širdyje visada yra daug įvairiausių troškimų, bet turbūt pats didžiausias noras, kad visi, su kuriais gyvenimo kelyje Apvaizda suvedė, augtų malone ir meile, kaip augo Betliejaus Kūdikis. Ir šiais metais mano gyvenimo traukinys rieda tais pačiais bėgiais. Monotonija, pilkuma, bet ir laisvėje to netrūksta. Mūsų pareiga atidaryti širdies langus, duris ir įsileisti Tą, kurio akivaizdoje viskas pasidaro nekasdieniška, šventa. Kokia brangi Nazareto pamoka — pilkos dienos sužėri dieviška šviesa, jei tik toje kadienybėje nepamestas iš akių tas, Kuris save pavadino "Pasaulio šviesa", jei su juo gulama ir keliamasi, dirbama ir kenčiama. Aplanko kartais

ir mane mintys: Viešpatie, kokie ilgi tie metai! Ir dar daug jų! Kaip nusibodo ta pilkuma, kaip viskas įkyrėjo iki gyvo kaulo. Kada viskas pasibaigs? Bet nespėja ateiti šios mintys, kai kažkas širdyje prakalba ir primena: tau nevalia dejuoti, tu privalai visada būti stiprus, nes iš Viešpaties gavai labai daug, nes tave, kaip anuomet apaštalą Petrą, lydi Bažnyčios malda. (...)

Savo maldoje prašau Viešpaties palaimos tiems, kurie krikščionišką meilę konkretizuoja... prisimindami ir kalinį."

1987.01.07.

* * *

Rašo Povilas Pečeliūnas:

"...Aname laiške aprašiau, kodėl man patiko nuo pat paauglystės metų Ibseno "Brandas". Reziumė tokia, patiko todėl, kad "brande" daug minčių jau buvo mano širdyje. "Brandas" tik aiškiau ir įtaigiau formavo, todėl būtų klaida mane laikyti "brando" sekėju. Juk malonu, kai surandi kuriam nors veikale mintis, kurios jau yra tavo širdyje. Tai toks dar priedas prie "Brando".

...Taip, Danutę sunku rasti namie. Ji dirba, o visą kitą laiką aukoja mano jau tris metus nuo ligos patalo nesikeliančiai senutei Motinai, kurios gyvybę palaiko tik begalinis troškimas dar mane pamatyti.

...Rašote "turite vilties!". Tokiam, koks aš esu, realybė neteikia nė mažiausio pagrindo "vilčiai". Visos iliuzijos veda prie absurdiškos "filosofijos"... kurią jūs įrašėte aforizmu: "Ir ožys sotus, ir kopūstas sveikas." Neblogai žinau filosofiją, istoriją, o tokio atvejo negirdėjau. Esu perskaitęs apie keisčiausius stebuklus knygoje "Visų metų šventųjų gyvenimai". Deja, ir ten analogo neradau. Nebent tuo metu "ožys" "stebuklo" dėka pasijuto "sotus". Bet tokiu atveju, kuo dėtas "kopūstas"? Išnyksta ryšys. O jei yra bent mažiausias ryšys tarp "ožio" ir "kopūsto", tai visada kopūstas yra sugriaužiamas.

O gal čia "pati naujausia filosofija", kurios dar niekas nepublikavo? Jei taip, tai kodėl nenurodei to "filosofo"?

Na, užteks apie tai. Tema tokia niekinga, kad gaila ir popieriaus ir laiko.

Pas mus dar ilgai bus žiema, o pas jus turbūt jau pavasariu

dvelkia. Ir Velykos ne už kalnų, balandžio 19 d....

...Nebarkite širdyje, jei ką ir grubokai parašiau. Matot, negaliu būti švelnus, kai kiekvieną dieną tenka susidurti su ledjūrio svilinančiu vėju..."

Igrim, 1987.III.4.

* * *

(Gintautas Iešmantas savo laiške iškelia konstitucijos straipsnį, kuris leidžia socialistinei respublikai išstoti iš sovietų sąjungos):

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumui

Gintauto Iešmanto,
gyv. ATSR Vuktilo raj. Podžarjės gyvenvietėj,

L a i š k a s

Jus tikriausiai pasiekė žinia, jog aš atsisakiau rašyti pareiškimą, kuriuo prašyčiau atleisti nuo tolesnio atlikimo. Mano įsitikinimu, reikalavimas rašyti tokį pareiškimą, kuris sąlygojamas, norint grįžti į tėvynę atitinkamu įsipareigojimu, prieštarauja tiesos ir teisingumo principams, neatitinka persitvarkymo dvasios. Kodėl? Juk ne vienas sutiko su tokiu pasiūlymu? Nejaugi mano atvejis kitos? Ne tai svarbu — toks ar kitoks atvejis. Yra aukštesnių dalykų.

Šiandien įsakmiai reikalaujama kalbėti tiktai tiesą, daiktus vadinti tikraisiais vardais, drąsiai kelti trūkumus, teigiama, kad tiesos niekada ne per daug. Apie tai girdėjome kalbant iš 27-ojo suvažiavimo bei sausio plenumo tribūnų, naujo požiūrio į tikrovę ir politiką mintys skambėjo ir tebeskamba, kitų vadovaujančių asmenų pranešimuose ir kalbose. Jeigu sutiksime, esą įmanoma atsikratyti išankstinio nusistatymo, tai kiekvienas tiesus ir sąžiningas žmogus įstengs pamatyti, kad aš buvau apkaltintas, būtent, tuo, jog vadovavausi minėtais, iš tribūnų dabar aukštinamais principais, buvau teistas už tiesos ir sąžinės balsą, kuris neleido tylėti.

Remdamasis dialektika, aš be kompromisų analizavau tikrovę tokią, kokia ji yra poetinėje kūryboje, ryžtingai smerkiau visuomenėje kerojančias negeroves, paliečiau ydas, apie kurias šiandien kalbama viešai ir visu balsu, Ir ne į šalį nuo socializmo, ne į šalį nuo demokratijos, kalbant žinomais žodžiais, o kaip tik dėl to, kad būtų daugia socializmo, daugiau demokratijos. Įvykių eiga parodė, kad mano darbuose ("Rubikonas"... "Tiesos liudijimas", "Laisvės paradoksas" bei kt.) ir poezijoje pateikta diagnozė buvo ir tebėra teisinga. Paimkime, kad ir "Tiesoje" išspausdintą V. Lazutkos straipsnį "Visuomenės mokslai: be kritikos nėra kūrybos" (1987 m. vasario 11 d.). Jame daromos išvados ir reiškiamos mintys, kurias aš kėliau prieš 9-10 metų, ilgai ir sunkiai jas iškentėjęs širdyje. Tik V. Lazutka straipsnyje remiasi abstrakcijų pasauliu, slepiasi už žodžių, klausimus kelia aptakia forma, aš gi nagrinėjau tikrovę ir reiškiau kritiką, remdamasis konkrečiais faktais, remdamasis praktika. Ir išvadas dariau praktiškas, konkrečias, aiškias, atskleisdamas daiktų ir reiškinių esmę bei tikrąjį turinį. Kitaip sakant, man dialektika nebuvo sustingęs (sic!), apmokamų profesorių iš katedrų skelbiamas esamai padėčiai patvirtinti skirtas mokymas, o revoliucinis, amžina gyvybe alsuojantis tiesos instrumentas, kovos už nauja vadovas (sic!), neleidžiantis nusiraminti ir ką nors netikslinga bei neteisinga pateisinti. Tiesa, tos idėjos ir mintys, kurias aš reiškiau, šiandien įgyvendinamos dar ne visos, apie kai kuriuos jų aspektus dažnai dar kalbama miglotai, puse žodžio arba visai nutylima. Bet juk persitvarkyme padaryti dar tik pirmieji žingsniai. Tai kurgi, sakykite, mano kaltė? Kad aš rašiau tiesą? Kad trūkumus ir klaidas kėliau aštriai, be kompromisų? Bet juk taip ir turi būti daroma.

Ir dar. Apie mane buvo skleidžiama prasimanymai, kad aš esąs neva "buržuazinis nacionalistas", kalbėjau apie Lietuvos atplėšimą nuo Tarybų Sąjungaos ir pan. Bet ir teisme ir visur kitur buvo nutylima, kad aš rėmiausi Konstitucijos suteikiama teise bet kuriai sąjunginei respublikai išstoti iš TSRS. Dar daugiau, — aš buvau teisiamas už tai, jog tikėjau, kad tokia teisė egzistuoja ne popieriuje kaip masalas ar apgaulė, o kad galima norėti ją įgyvendinti tikrovėje. Ir įgyvendinti ne siekiant atkurti kažkokią mitinę praeitį, bet žengiant į priekį socializmo pagrindu. Tai-

gi ne aš pažeidžiau Konstituciją, o tie, kurie mane suėmė, kaltino, teisė. Tariamajame mano nacionalizme yra daugiau internacionalizmo, negu žodžiuose ir veiksmuose tų, kurie puikuojasi esą nacionalistai, iš tikrųjų gi įtvirtina melą ir veidmainystę. Internacionalizmas nėra beatodairiškas lankstymasis pašalinėms jėgoms, jų valios vykdymas, o bekompromisinis rūpinimasis savo tautos reikalais, nepažeidžiant kitų tautų interesų. Taip, aš nebijau to pabrėžti, aš buvau ir esu už tai, kad Lietuva išstotų iš TSRS kaip atskira socialistinė valstybė. Tai šventa ir jokiais veidmainingais išvedžiojimais neužginčijama kiekvieno Lietuvos gyventojo teisė. Ir aš esu įsitikinęs, tai patvirtina tarptautinė ir vidaus padėtis, kad toks žingsnis patarnautų ir socializmo, ir taikos interesams, tikrajai tautų draugystei. Kas meta į mane akmenį už siekimą įtvirtinti amžiną lietuvių tautos svajonę, tas stoja prieš viena ir antra.

Kai kas papriekaištaus, jog esą pasirinkau vieną kelią savo mintims išreikšti. Bet malonėkite būti atviri ir tiesūs, kaip to ir reikalauja persitvarkymo dvasia: ar buvo įmanomas kitas kelias? Šiandien po sausio plenumo, visiems galutinai tapo aišku, jog to, ką aš pasakiau, kitaip ir nebuvo galima pasakyti. Viešpatavo nepakantumas nekanonizuotoms nuomonėms ir mintims, jos buvo laikomos pasikėsinimu į socializmą, negerovių politinėje, ideologinėje srityje atskleidimas buvo apšauktas melu ir šmeižtu, geriausiu atveju juodinimu. Stereotipinio mąstymo atmosferoje bet koks nestandartinis sprendimas savaime jau atrodė neaiškus ir įtartinas. Antra vertus, nebuvo ne tik tribūnos, bet ir galimybės viešai išsakyti mintims, prieštaraujančioms esamai padėčiai. Kol kas jų ir šiandien nėra. Neatsitiktinai jaučiamas kritiško, tai yra savarankiško mąstymo deficitas. O kaip jau nuo seno žinoma, be tokio mąstymo, be altarnatyvių (sic!), opozicinių nuomonių kovos nėra pageidautino žengimo į priekį, anksčiau ar vėliau ateina sustingimas, pradedama piktnaudžiauti valdžia. Štai dėl ko šiuo metu visu aštrumu iškeltas visuomenės gyvenimo demokratizavimo klausimas. Ir jis keliamas, atrodo, ne šiaip sau, o dėl to, kad būtų galima pasakyti tiesą apie mūsų dienas, gyvenimą ir pasaulį, aktyviai dalyvauti kovoje už tai, kas nauja ir pažangu. O ar ne to aš norėjau?

1985 metų rudenį į lagerį, kuriame aš buvau kalinamas, atvyko VSK tardytojas Urbonas ir išdrįso pasakyti: taip, Jūs daugeliu atvejų teisus, Jūsų idėjos, mintys, bus galimas daiktas įgyvendintos, tačiau nereikėjo su jomis iššokti pirma laiko, reikėjo palaukti, bus ir be Jūsų padaryta. Štai koks priėjimas prie reikalo. Štai kokia moralė! Matai trūkumus, matai, kad daromos klaidos, einama ne tuo keliu, bet tylėk, nekišk galvos, tegul būna taip, kaip yra, kol iš viršaus nebus imtasi žygių, duotas nurodymas. Ar ne tokią poziciją kaip žalingą ir amoralią pasmerkė M. Gorbačiovas vienoje iš savo kalbų? Aš pasakyčiau, tai nusikalstama pozicija. Juk reklamuojantys tokias "pilietines" pažiūras veiklūs vykdytojai sprendžia likimus, "nustatinėja", kas neteisinga ir teisinga, kas bloga ir gera. Kitaip sakant, tariasi turį monologiją paskutinės instancijos tiesai. Ir jie štampuojami, anot E. Mieželaičio, esamų, tai yra dabar smerkiamų, bet dar nepašalintų sąlygų, jie gauna už "stropų" triūsą žvaigždutes, jie reikalingi, jie ugdomi. Kokią moralę tokiu būdu siekiama įgyvendinti? Prisitaikėlišką, konformistinę, besiremiančią ne sąžine ir tiesa, o jas griaunančiais postulatais. Kaip pagaliau, tokioje atmosferoje literatūra, kritika, filosofija nesivilks politikai iš paskos, tiktai aiškindamos ir iliustruodamos pateiktus teiginius, užuot savarankiškai zondavę ir tyrę kelius į ateitį? Žinoma, aš galiu gyventi kaip daugelis, nekvaršindamas sau galvos pavojingais klausimais, užmerkdamas akis prieš tai, ko nenorima arba nesugebama (yra ir tokių) matyti, kol nebus parodyta iš viršaus. Bet aš nemokėjau ir nenorėjau taip gyventi. Ir aš džiaugiuosi, aš laimingas, kad man pavyko peržengti baimės ir prisitaikymo barjerą, rasti nestandartinį, kaip šiandien mėgstama sakyti, kelią.

Apie tai aš kalbėjau teisme, pagrįstai ir motyvuotai atmesdamas šabloniškus kaltinimus bei išvadas, sąmoningai iškraipančias tiesą ir esmę. Tai buvo gėdingas procesas tiems, kurie jį surengė ir vykdė. Jis demaskavo juos pačius, atskleidė jų konservatyvumą, trukdantį naujo žingsniams. Kaltintojai susidūrė su nepajudinamu ryžtu ir įsitikinimų tvirtumu, bejėgiško apmaudo priepuolyje skubėjo didinti iš pradžių pasiūlytus bausmės terminus iki leistinos ribos. Jiems nebuvo svarbu nei tiesa, nei teisingumas. Bet apie kokią tiesą ir teisingumą galima kalbėti, kada

kaltinimo esmė yra įsitikinimai, pagaliau netgi nuomonės, nesutampančios su tuo metu galiojusiais ir tiražuojamais standartais? Neatsitiktinai teismas tapo teisiamųjų pilietine, moraline ir dvasine pergale. O ką bekalbėti apie pačią parengtinio tardymo tvarką? Štai vienas iškalbingas atvejis.

Parengtinio tardymo metu man buvo pateiktas sufabrikuotas kaltinimas, esą aš šantažavęs LKP CK pirmąjį sekretorių grasinimu jį nužudyti. Tardytojai pasitelkė pagalbon daugybę ne man priklausančių tekstų bei pasisakymų, apsirūpino net grafologine ekspertize, nors pažvelgus ir ne specialisto akims, buvo aiškiai, matyti jos tendencingumas. Gerai, kad atsirado antrieji nuo VSK nepriklausomi ekspertai, kurie turėjo drąsos išstoti prieš VSK "specialistų" padarytas išvadas. Tuo nepatenkintas VSK kreipėsi į trečiuosius, šį kartą jau į (sic!) Maskvoje. Aukštoji instancija galutinai įrodė pirmosios ekspertizės klaidingumą. O ar teismas, prokuratūra, kitos instancijos pasidomėjo, kodėl tardytojai pateikė tokią sąmoningai klaidingą ekspertizę, kaip ji atsirado, koks buvo jos, kaip ir paties kaltinimo, tikslas? Šį klausimą keliu ne šiaip sau, norėdamas parodyti kiek man reikėjo pergyventi, o dėl to, kad būtų pagalvota, kur gali nuvesti tokie tardymo mėginimai pateikti "sustiprintus kaltinimus". Apie tai pagrįstai buvo kalbėta "Literaturnaja gazeta" (1986.XII.17.) išspausdintame laikraštyje "Žvelgti tiesai į akis" ("Pravde v glaze"). Aiškinama, girdi, mūsų reikalas pateikti tau kaltinimą, tavo reikalas gintis. Išsikepurnėsi — gerai, nuskęsi — dar geriau. Mes čia esą niekuo dėti, nusiplauname, kaip tas Poncijus Pilotas, rankas, ir tiek. Išeina, kad, pasak minėto straipsnio autoriaus, "skęstančiųjų gelbėjimas yra pačių skęstančiųjų reikalas". Juo labiau, kad politinėse bylose iki teismo advokato, nors jo vaidmuo ir minimalus, paslaugomis neleidžiama naudotis.

Persitvarkymo dvasia reikalauja atviromis akimis pažvelgti į praeitį, atvedusią visuomenę į sustingimo įvairiose srityse būklę. Reikia pagaliau pasakyti visą tiesą ir apie asmens kulto padarinius Lietuvai. Tabu, kurie lig šiolei kaustė mintį šioje srityje, privalo būti galutinai pašalinti. Dėl to aš noriu ir ne tik noriu, bet ir privalau — atkreipti dėmesį į 1974 metų rudenį įvykius susijusius su manimi. Tuomet VSK organai, remdamiesi melagin-

gu įskundimu (arba pačių sugalvota versija) padarė mano bute kratą. Įskundimas, esą aš parašęs apie R. Kalantą 15 posmų eilėraštį ir jį, važinėdamas kaip žurnalistas į komandiruotes, platinęs po Lietuvą, suprantama, nepasitvirtino. Bet VSK darbuotojams tas ir nerūpėjo, nes jie turėjo tikslą paimti mano poetinę kūrybą, apibūdindami ją kaip "antitarybinius eilėraščius" (taip suformuota kratos protokole). Iš manęs atimta poezija buvo panaudota tam, kad būtų galima mane pašalinti iš partijos, iš darbo, iš žurnalistų sąjungos. Ir žinoma, taip buvo padaryta "autoritetingais" bei veidmainingais pretekstais. Ar neatrodo, kad tokiu būdu galima ne sunkiai susidoroti su bet kuo? Šių metų pradžioje "Pravdoje" išspausdintame straipsnyje aprašytas labai panašus kratos ir jos tikslų atvejis. Kaip galima žengti į priekį drąsiai ir ryžtingai, nepašalinus grėsmingo pažeidimų šešėlio? O jis ne vienas. Ir ne tik mano atveju.

Nesunku parašyti pareiškimą, prašant paleisti ir įsipareigoti "nesiimti ateityje priešįstatyminių veiksmų", kaip skambėjo pasiūlyta formuluotė. Bet tai reikštų pripažinti, kad aš kažkada ėmiausi tokių veiksmų, o tai būtų aiški netiesa. Tai reikštų susitaikyti su tais neteisėtumais, kurie padaryti mano ir kitų kalinių atžvilgiu. Tai reikštų susitaikyti su ta visiškai neteisinga, sąmoningai iškreipta mano įsitikinimų ir pažiūrų interpretacija, kurią pateikė VSK organai, taip pat teismas. Tai reikštų numoti į patirtus pažeidimus lageryje, numoti į pergyventas fizines ir dvasines kančias ir pasityčiojimą. Tai reikštų susitaikyti su kūrybos atėmimu, tiek suimant (rinkinys "Lūkesys" bei moksliniam darbui apie susvetimėjimą surinkta medžiaga), tiek parengtinio tardymo metus (VSK aš parašiau 270 eilėraščių ir poemą "Kelias", kurie, žinoma, visi pakliuvo į kaltinamųjų rankas). Tai reikštų numoti ranka į demokratizavimo procesą, esą jis ne mano reikalas. Atvirkščiai! Ne tie, kurie mane persekiojo, teisė, kalino, ne tie, kurie iš tribūnų svaidė prakeikimus mano adresu, yra širdimi ir protu už demokratizavimą. Žinoma, jie šiandien taip pat stoja į persitvarkymą. Bet taip jie darė dėl žinomų priežasčių. Tuo tarpu visas mano, kaip ir kitų politkalinių, nueitas kančių ir išbandymų kelias, visos mano dvasinės pastangos, politinės filosofijos darbai ir poetinė kūryba yra viena tų begalinės daugybės vidinių ir

išorinių priežasčių bei paskatų, vertusių ir padėjusių subręsti persitvarkymo idėjai, padvelkti naujiems vėjams. Ir tai sakau be jokios tendencijos. Štai kodėl būtina paleisti be išankstinių sąlygų ir įsipareigojimų.

Aš suprantu, kad šiuo laišku rizikuoju užsitraukti naują valdžia ir galia disponuojančiųjų rūstybės potrūkį. Bet man nesvarbu mano asmeninis gyvenimas. Man rūpi tiesos likimas, rūpi ateitis. Visa ką aš padariau, padariau vedamas šio rūpesčio, taip pat nerimo dėl Lietuvos ir lietuvių tautos rytojaus. Tokiu tikslu ir parašiau šitą nerimastingą, bet tikėjimu ir viltimi dvelkiantį laišką. Rubikonas turi būti peržengtas galutinai ir negrįžtamai.

1987 m. vasario 19 d.

* * *

Į Gintauto Iešmanto laišką LTSR Prokuroras atsakė: "Išdėstyti laiške išvedžiojimai neatitinka bylos medžiagos bei įrodymų ir neduoda juridino pagrindo imtis priemonių atleisti Jus nuo tolesnio bausmės atlikimo, kurį paskyrė teismas 1980 m. gruodžio 22 d."

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

(Telšių vyskupijos kunigų pareiškimas M. Gorbačiovui, prašant nevaržyti religijos mokymo jaunimui, skundžiamasi dėl atimtų Vilniaus katedros, Šv. Kazimiero ir Klaipėdos bažnyčių):

Tarybų Sąjungos Komunistų Partijos
Generaliniam Sekretoriui Drg. Michailui Gorbačiovui

Telšių vyskupijos ir Klaipėdos prelatūros kunigų,

Pareiškimas

Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Konstitucija garantuoja sąžinės ir tikėjimo praktikos laisvę: "TSRS piliečiams garantuojama sąžinės laisvė, tai yra teisė, bet kurią religiją išpažinti arba neišpažinti jokios, praktikuoti religinius kultus arba

vesti antireliginę propagandą" (52 str.). Tas pats pasakyta ir Lietuvos TSR Konstitucijoje (50 str.). Be to, TSRS Vyriausybė yra pasirašiusi Visuotinę Žmogaus Teisių Deklaraciją, kurios 18-me skyriuje yra pabrėžiama teisė kiekvienam piliečiui išpažinti savo įsitikinimus ir juos skelbti.

Lietuvos TSR ateistai turi aukščiau minėtuose dokumentuose garantuotas teises ir jomis naudojasi. Tuo tarpu tikintieji yra labai suvaržyti ir apriboti. Tikėjimo tiesų mokymas leidžiamas tik bažnyčiose per pamokslą pamaldų metu ir tik vyresnio amžiaus žmonėms. Iki 18 metų tikintieji negali būti supažindinti su tikėjimo tiesomis ir jo praktikavimu net ir bažnyčiose pamaldų metu. Tai leidžiama tik patiems tėvams namuose.

Mus labai šokiruoja aiški nelygybė. Ateistams suteikta galimybė vesti antireliginę propagandą, naudotis valdžios parama ir visomis masinėmis informacijos priemonėmis, pradedant vaikų darželiais ir baigiant mirusiųjų laidotuvėmis. Tikintiesiems gi neleidžiama naudotis jokiomis masinės informacijos priemonėmis. Jie yra verčiami atiduoti savo tikinčių vaikų auklėjimą į ateistų rankas.

Bažnyčios kanonai kategoriškai įpareigoja kunigus rūpintis ne tik suaugusiųjų, bet ir jaunimo bei vaikų paruošimu religinei praktikai (kanonai 773-777). Tėvai, būdami užimti darbais, kreipiasi į kunigus, prašydami pamokyti vaikus. Pildydami šią pareigą, kunigai susiduria su Valstybės tarnautojų — ateistų griežtu draudimu, patenka į konfliktines situacijas, būna represuojami. Netolimoje praeityje už vaikų supažindinimą su religine praktika buvo įkalinti kunigai Prosperas Bubnys, Juozapas Zdebskis, Antanas Šeškevičius. Vien tik 1986 metais piniginėmis baudomis buvo nubausti kunigai Antanas Ivanauskas, Antanas Šeškevičius, Vytautas Insoda. Aktyviau pasireiškę, ilgesniam laikui yra įkalinti kunigai Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius, Jonas-Kąstytis Matulionis.

Vien ateistiniais sumetimais Vilniaus katedra atimta ir paversta Paveikslų galerija, o šv. Kazimiero bažnyčia Vilniuje — ateizmo muziejumi. Atimta tikinčiųjų rankomis ir aukomis pastatyta "Marijos Taikos Karalienės" bažnyčia Klaipėdoje, kur jau daug metų tame dviejų šimtų tūkstančių gyventojų uostamiestyje

tikintieji dūsta mažame maldos namelyje ir nesulaukia, kad bus atitaisyta ateistų padaryta skriauda. Tikinčius ir kunigus skaudžiai paliečia nuolatinis tikinčiųjų jausmų įžeidinėjimas, ypač spaudoje ir mokykloje, kas aiškiai prieštarauja ateistinės propagandos etikai ir kas, deja, pas mus yra leidžiama.

Ir kunigas, ir tikintieji žino, kad kitose socialistinėse šalyse, kaip antai Vokietijos Demokratinėje Respublikoje, Lenkijoje, Vengrijoje kunigams leidžiama paruošti tikėjimo praktikai tikinčių tėvų vaikus ne tik bažnyčiose, bet ir prie bažnyčių esančiose patalpose.

Matydami, kad dabartiniu metu vykdomi didžiuliai pertvarkymai, mes kreipiamės į Jus, Didžiai Gerbiamas Generalini Sekretoriau, su prašymu, kad tas persitvarkymas paliestų ir religinio kulto praktikos laisvę mūsų respublikoje, ypač, kad mums, kunigams, būtų duota galimybė nevaržomai atlikti vieną iš svarbiausių bažnytinių kanonų reikalavimų — paruošti religinio kulto praktikai tikinčiųjų tėvų vaikus.

Po pareiškimu pasirašė Telšių vyskupijos ir Klaipėdos prelatūros kunigai:

Vincentas Klebonas	Domininkas Skirmontas
Vincentas Vėlavičius	Juozapas Gausiūnas
Boleslovas Jonauskas	Jonas Paliukas
Alfonsas Pridotkas	Juozapas Pacinskas
Algirdas Pakamanis	Kazimieras Žukas
Jonas Petrauskas	Juozapas Siurys
Konstantainas Velioniškis	Tadas Poškus
Juozapas Rutalė	Jonas Gedvila
Jonas Bugelis	Romualdas Žulpa
Vincas Gauronskis	Pranciškus Venskus
Ignas Žeberskis	Konstantinas Jadviršis
Antanas Striukis	Edmundas Atkočiūnas
Jonas Bučinskas	Stanislovas Vaitelis
Antanas Gylys	Juozapas Gunta
Petras Linkevičius	Stanislovas Ilinčius
Petras Puzaras	Kazimieras Rimkus
Stanislovas Lierinskas	Juozapas Razminas
Albinas Arnašius	Henrikas Sirtautas

Ferdinandas Žilys
Jonas Kauneckas
Bronislovas Latakas
Juozapas Grabauskas
Adomas Alminas
Petras Stukas
Alfonsas Klimavičius
Juozapas Olšauskas
Jonas Pakaliniškis
Stasys Letukas
Vytautas Kadys
Feliksas Valaitis
Liudvikas Dambrauskas
Antanas Beniušis
Bronislovas Burneikis
Albertas Franskaitis
Adoflas Pudžemys
Bronislovas Brazdžius
Klemensas Arlauskas
Antanas Augustis
Liudas Tamašauskas
Antanas Petronaitis
Antanas Jurgaitis
Aloyzas Lideikis
Vytautas Mikutavičius
Juozapas Jonauskas
Juozapas Širvaitis
Domininkas Bivainis
Petras Bernotas
Klemensas Puidokas
Antanas Šeškevičius
Jonas Rudzinskas
Kazimieras Prialgauskas
Jonas Vičiulis
Bronislovas Racevičius
Antanas Zdanavičius
Vytautas Žvirzdinas
Juozapas Maželis
Vladas Šlevas
Petras Našlėnas
Kazimieras Gasčiūnas
Zenonas Degutis
Antanas Ivanauskas
Česlovas Degutis
Antanas Ričkus
Liudas Serapinas
Petras Jasas
Stanislovas Anužis
Vladislovas Juškys
Juozapas Miklovas
Petras Merliūnas
Bernardas Talaišis
Petras Balsys
Antanas Garjonis
Antanas Bunkus
Anupras Gauronskis
Liudas Šarkauskas
Anupras Žukas
Česlovas Gudliauskas
Aloyzas Volskis
Julius Miškinis
Domininkas Giedra
Algis Genutis
Juozapas Šukys
Tomas Svambarys
Juozapas Bukauskas
Leonas Veselis
Henrikas Šelgas
Kazimieras Gylys
Vytautas Petrauskas
Kazimieras Macelis

* * *

(Kun. Antano Šeškevičiaus pareiškimas LTSR Ministrų Tarybai dėl draudimo mokyti vaikus katekizmo ir ruošti viešas laidotuves):

LTSR Ministrų Tarybai
LTSR Švietimo Ministerijai
Klaipėdos rajono vykdomajam komitetui
Klaipėdos rajono laikraščio "Banga" redakcijai

Nuorašas: Telšių vyskupui Antanui Vaičiui

Kun. Antano Šeškevičiaus, Kazio, ir
Klaipėdos raj. Gargždų parapijos tikinčiųjų

Pareiškimas

Šių metų rugsėjo 9 d. Klaipėdos rajono laikraštis "Banga" atspausdino straipsnį antrašte "Niekam nevalia pažeidinėti įstatymų", kuriame Gargždų miesto Liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto sekretorė J. Surplienė kaltina mane ir tikinčiuosius už laidotuves ir vaikų ruošimą išpažinčiai ne pagal įstatymus. Kreipiamės į Jus, tikėdamiesi teisingesnio sprendimo. Todėl paaiškiname straipsnį.

1. Cituojame straipsnio įžangą: "Lietuvos TSR Konstitucijos 96 str. skelbia, kad "Piliečių sąžinės laisvei užtikrinti Lietuvos Tarybų Socialistinėje Respublikoje bažnyčia atskirta nuo valstybės ir mokykla nuo bažnyčios. Religinių kultų atlikimo laisvė ir antireliginės propagandos laisvė pripažįstama visiems piliečiams." Toliau ji tvirtina: "Niekur net mažiausia dalelė tikintysis neišskiriamas nuo netikinčiojo."

(1) 96 Konstitucijos straipsnis įsako: "Deputatas privalo už savo darbą ir tarybos darbą atsiskaityti rinkėjams...", o apie religinę laisvę kalba 50 str. Tai nėra tik apsirikimas, sumaišant skaičius. Ar ne gėda sekretorei nepažinti Konstitucijos ir lengvapėdiškai ja žaisti? Tokio lygio yra ir "Bangos" redakcija, kuri tai spausdina. Jei jau su Konstitucija taip elgiasi, tai ką kalbėti apie religines teises, kurias straipsniuose iškraipo kartu su religiniais

analfabetais? Tikintieji turi tylėti, kai ateistai turi visus laikraščius, jie — nė vieno. Todėl prieš juos rašo visokius absurdus ir šmeižtus...

(2) Sekretorė teigia, kad dėl tikėjimo piliečiai neskriaudžiami. Pagal Konstituciją turėtų taip būti. O, jei taip būtų, tai tikintieji turėtų savo laikraščius ir spausdintų knygas visai tautai, bet jie neturi nei vieno laikraščio, nei vienos knygos apie tikėjimą. Tiesa, atspausdino maldaknygių ir katekizmų: suaugusiems po keletą tūkstančiui, o vaikams katekizmai spausdinami slaptai. Tuo tarpu ateistai turi spaudą: taigi, ne vienas tikintysis skriaudžiamas, bet visi.

Pagal Konstitucijos teikiamą sąžinės laisvę (50 str.) visi mokytojai ir tarnautojai nebijotų eiti į bažnyčią, moksleiviai nebūtų persekiojami už bažnyčios lankymą, jų prievarta nerašytų į ateistines organizacijas, tikintieji galėtų laisvai palydėti savo mirusiuosius į kapines, kunigai galėtų laisvai mokyti vaikus katekizmo ir per ištisus metus dėstyti religiją moksleiviams bažnyčiose, tikintieji galėtų statytis bažnyčias ir turėti savo radiją bei daug kitų teisių... Tiesa, kitos socialistinės respublikos turi tokias teises, tik ne mes.

Sekretorė nesiorientuoja nei Konstitucijoj, nei gyvenime. Ji gerai žino, kad tikintis mokytojas negali viešai pasirodyti bažnyčioje, jei dar nori ir toliau mokytojauti, todėl mokytojai vyksta, kiek įmanoma toliau į kitas parapijas, kur jų niekas nepažįsta. Moksleiviai bent per atostogas išdrįsta ateiti į bažnyčią. Kartą mokinukės pasakojo vienam kunigui: "Mūsų mokytoja griežtai draudžia mums tikėti į Dievą". O kiek tokių atvejų yra! Ne viena mokytoja buvo atleista iš darbo dėl tikėjimo. Viena gatvės šlavėja, kuri valė šaligatvį prie Gargždų partijos rūmų, vesdavosi savo vaikus į bažnyčią. Kai apie tai sužinojo saugumas, jai taip prigrasino, kad pati nebeeina į bažnyčią ir vaikų neleidžia. Už duonos kąsnį žmogus verčiamas atsižadėti tikėjimo. Štai tau ir sąžinės laisvė, kurią garantuoja Konstitucija! Jei jau su gatvės šlavėja taip elgiamasi, tai su kitais darbininkais ar tarnautojais tuo labiau; ir visi tai žino, niekam ne paslaptis.

Atėmė Vilniaus Katedrą, šv. Kazimero bažnyčią pavertė ateizmo muziejumi, daug bažnyčių visiškai uždarė, Klaipėdos Tai-

kos Karalienės bažnyčią pavertė filharmonijos sale; gargždiečiai vargsta bažnytėlėj — barake, o pasistatyti naują ar seną patobulinti valdžia neleidžia. Tikintiesiems ne tik neleidžiama nusipirkti autobusą pagyvenusiems žmonėms nuvežti į bažnyčią, bet ir jo išsinuomoti. Ir kaip naiviai tuomet atrodo sekretorės žodžiai: "Niekur net mažiausia dalele tikintysis neišskiriamas nuo netikinčiojo".

(3) Sekretorė nukrypsta nuo temos ir moko, kad tikintysis, pažindamas mokslo tiesas, "pats įsitikina, kad jokio dievo nėra, kad religija — tuščia mistika". Kai tuo tarpu vienas didžiausių šio šimtmečio mokslininkų A. Finšteinas teigia: "Aš neįsivaizduoju mokslininko be religijos... Pasaulis yra didelis ūkis, labai gerai sutvarkytas, todėl turi būti ir šeimininkas". Elektroninės mašinos išradėjas, profesorius, inžinierius tvirtina: "Būtų aiškus pamišimo ženklas, jei kas tvirtintų, kad elektroninės smegenys galėjo atsirasti savaime, be jokio protingo planuotojo. Bet ką reiškia jos, palyginus jas su gyvo žmogaus smegenimis? Tai tik juokingas vaiko žaislelis. Jei skaičiavimo mašina negalėjo atsirasti savaime, be planuotojo, tai kaip būtų galėjusi savaime atsirasti nors viena gyvo organizmo ląstelė, kurios nė iš tolo negalima lyginti su tobuliausiai suplanuota mašina? Aš negaliu tikėti, nes mano protas mane verčia tikėti Dievą" (Hathavays).

Didysis gamtininkas Karolis Darvinas (1809-1882) laiške Fordyceui kategoriškai pareiškia: "Niekad savo darbuose nebuvau ateistas, niekad neneigiau Dievo." Paklausi pradedantį protauti vaikelį: "Ar tas laikrodėlis pats savaime atsirado?": Jis tuoj atsako: "Kaip jis atsiras savaime, be laikrodininko?" O sekretorė J. Surplienė tiki, kad net visas pasaulis savaime atsirado. Ar gali būti didesnis absurdas už ateizmą? Tai didžiausia mokslo ir logikos priešingybė. "Mokslininkai yra patys religingiausi žmonės" (Einšteinas).

2. **Laidotuvės ne pagal įstatymus.** Sekretorė cituoja 48 religinių susivienijimų nuostatą, kuris leidžia atlikti pamaldas be valdžios atsiklausimo religinio kulto pastatuose. Ir 50-tą, kuris draudžia religines procesijas, apeigas... lauke be atsiklausimo. Ji pabrėžia, kad aš su tikinčiaisiais 50-to nuostato ir nesilaikau, nes palydžiu laidotuvių procesiją į kapines.

Atsakymas:

(1) Sekretorė, kaltindama kunigą ir tikinčiuosius už "nelegalias laidotuves", remiasi Religinių susivienijimų nuostatais. Bet tie patys nuostatai yra nelegalūs, tikintiesiems ir kunigams prievarta primesti, jie priešinasi Bažnyčios kanonams ir tuo pačiu sąžinės laisvei, net tarybinei Konstitucijai, kuri garantuoja sąžinės laisvę ir valstybės atskyrimą nuo Bažnyčios. Bažnyčių suvalstybinimas, bažnytinių turtų administravimas pagal valstybinius nuostatus priešinasi bažnytiniams įstatymams-kanonams 1518-1551, bažnytiniai komitetai, per kuriuos valstybė kišasi į bažnyčių vidaus tvarką ir pačią bažnyčią pajungia sau, priešinasi ne tik Bažnyčios įstatymams, bet ir tarybinei Konstitucijai (50 str.). Religinių susivienijimų nuostatai nurodo, kad internatuose ligoniai tik sunkioj ligoj ar mirdami tegali priimti sakramentus (49 str.). O tada kur sąžinės laisvė sveikiems?! Kunigams draudžia lankyti savo tikinčiuosius — kalėdoti (45 str.), o Bažnyčia tai įsako. Yra daugybė atvejų, kur nuostatai priešingi sąžinės laisvei ir Konstitucijai. Konstitucijos garantuojama sąžinės laisvė apsupta visokiais nuostatais, draudimais, bausmėmis, administraciniais potvarkiais taip, kaip kalinys lageryje keleriopa spygliuota tvora. Laisvė paimta į nelaisvę. Todėl nenuostabu, kad Lietuvos kunigai nekartą rašė pareiškimus su parašais valdžiai, kad jie negali laikytis tokių nuostatų, kurie priešingi Bažnyčios kanonams, sąžinės laisvei ir tuo pačiu tarybinei Konstitucijai.

Kituose komunistinėse šalyse taip pat Bažnyčia atskirta nuo valstybės, bet ten laikomasi Konstitucijos, todėl tikintieji turi kur kas daugiau ir sąžinės, ir Bažnyčios laisvės, pvz., Lenkijoje į bažnyčią laisvai eina mokytojai, moksleiviai, tarnautojai; tikintieji turi savo spaudą, laisvai dėsto religiją bažnytiniuose pastatuose, viešai veikia vienuolynai, procesijos eina gatvėmis, tūkstančiai maldininkų keliauja į Čenstakavą su vėliavomis ir kryžiais, stato naujas bažnyčias... O kaip pas mus?!

Ten valstybė nesikiša į kandidatų Kunigų seminarijon priėmimą, o mūsuose kiekvienas kandidatas pirma turi pereiti per saugumo ir kulto įgaliotinio įstaigas, gauti iš jų sutikimą. Įgaliotinis apriboja klierikų skaičių, nors kunigų Lietuvoje labai trūksta. Vyskupai be įgaliotinio sutikimo neturi teisės skirstyti kuni-

gus po parapijas. Tikintieji už savo bažnyčias turi mokėti didesnius mokesčius... Net ir mirusiems neduodama laisvės — ant jų kapų draudžiama statyti kryžius.

(2) 1966 metais valdžia atspausdino "Apeigyną Lietuvos vyskupijoms" 11 d. Jis valdžios gerai išcenzūruotas ir įgaliotinio aprobuotas. Jame nustatytas laidojimo būdas: kryžius ir dvi vėliavos eisenos priešakyje, o kunigas eina prieš karstą (256-285 psl.). Tokio laidojimo būdo Bažnyčia laikosi jau 600 metų. Kunigo pareiga ir teisė laidoti taip, kaip nurodyta Apeigyne.

(3) Religijų reikalų įgaliotinis K. Tumėnas 1977 metais telegrama mane išsikvietęs į Vilnių dėl mano įteikto pareiškimo laidotuvių klausimu aiškiai pasakė: "Neškite kryžių, kunigas gali lydėti numirėlį". Apie tai K. Tumėnas pranešė ir Klaipėdos rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojui A. Leitai. Mes to ir laikomės, nes tai sutinka su Bažnyčios ir Konstitucijos nuostatais, o ne su ateistų apetitu vis labiau prispausti tikinčiuosius, juos padaryti visiškais beteisiais.

3. **Vaikų rengimas išpažinčiai ne pagal įstatymus.** Tuo kaltina sekretorė J. Surplienė mane ir tikinčiuosius, remdamasi mokyklos atskyrimu nuo Bažnyčios ir 17, 18 religinių susivienijimų straipsnių pažeidimu.

Atsakymas:

(1) Konstituciją, pagrindinį įstatymą, reikia pritaikyti praktikoje. Kitose valstybėse Bažnyčios atskyrimas nuo mokyklos suprantamas taip: religija nedėstoma mokyklose, bet tuo nedraudžiama religinei bendruomenei turėti savas mokyklas. Pvz., Lenkijoje, Demokratinėje Vokietijoje, Vengrijoje ir kitur tikinčiųjų vaikus religijos moko bažnytiniuose pastatuose, yra atskiri ir vaikų darželiai, taip yra išlaikoma sąžinės laisvė. Kai tuo tarpu religiniai nuostatai mūsų krašte, kurių taip verčia laikytis valdiški bedieviai, atima iš tikinčiųjų religijos ir sąžinės laisvę, kurią garantuoja Konstitucija ir žmogiškoji prigimtis. Praktikoje savo elgesiu ateistai pralenkia net nuostatus, jie prieina prie juokingiausių absurdų: du vaikus klausinėti, egzaminuoti iš tikėjimo dalykų negalima, nes tai, jų tvirtu įsitikinimu, jau mokykla. Kai ateistinė propaganda neduoda norimų vaisių, o tėvai ir toliau veda savo vaikus į bažnyčią, kad čia jie būtų supažindinti su tikėjimo

tiesomis, komisijomis ir administracinėmis baudomis persekiojami tie, kurie darbu užimtiems tėvams padeda paruošti jų vaikus pirmai išpažinčiai ir Komunijai. Pvz., šių metų liepos 9 d., kai į Gargždų bažnyčią prieš vakarines pamaldas prisirinko didokas būrys vaikų su motinomis ir kitais tikinčiaisiais, pasitikrinti pas mane tikėjimo žinias, kad gautų kortelę išpažinčiai, į bažnyčią staiga, be jokios pagarbos įsiveržė būrys kažkokių tarnautojų, tarp jų buvo J. Surplienė, finansų skyriaus vedėja Z. Vitkutė, socialinio aprūpinimo viršininkas Šuminas ir kiti. Kaip tik tuo metu visiems vaikams pasakiau: "Kas nori gauti kortelę, teišeina į šventorių pasitikrinti žinių." Ėjau aš ir daug vaikų su motinomis iš paskos. Finansų skyriaus vedėja bažnyčioje sušuko: "Kur vedi vaikus?" Šventoriuje po vieną prie ten esančių motinų juos ir tikrinau. Staiga iš bažnyčios išbėgo socialinio aprūpinimo viršininkas ir pradėjo ieškoti kunigo. Motinos Šumino prie kunigo neprileido. Protestuodamos jos pareiškė: "Mums reikalingas kunigas, mes paruošėm vaikus ir atvedėm patikrinti." Viršininkas iš tolo šaukė: "Mokai katekizmo, ar pasirašysi aktą?" "Nesirašysiu jokių aktų", — atsakiau. Girdėjosi, kaip motinos ir močiutės juos mokė: "Kokie jūs lietuviai!..." Komisija pasišalino, o aš tikrinau vaikų žinias toliau, daviau korteles išpažinčiai. Kitą dieną miesto vykdomajame komitete paklausiau sekretorę J. Surplienę, kas vakar dieną buvo atsilankę į bažnyčią. Ji paaiškino, kad tai buvusi komisija, kuri surašė aktą ir įteikė jį Klaipėdos rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojui Leitai. Štai kaip praktikoje atrodo Konstitucijos 50 straipsnis: "LTSR piliečiams garantuojama sąžinės laisvė... Bažnyčia atskirta nuo valstybės ir mokykla nuo bažnyčios." Valstybės ir mokyklos atstovai šeimininkauja bažnyčioje! Konstitucijos 50 str. įsako: "Kurstyti nesantaiką ir neapykantą ryšium su religiniais tikėjimais draudžiama." O ką daro ateistai?

(2) Net religinių susivienijimų 17 str. leidžia vaikų ir jaunuolių specialius susirinkimus, turinčius ryšį su kulto atlikimu. O išpažintis ir šv. Komunija kaip tik priklauso prie kulto, ir kunigai turi pareigą juos paruošti. Bažnyčiose toks ruošimas ir mokymas vyksta kasdien pamokslų metu, katekeze suaugusiems. Ar tai jau mokykla? Sekretorė liepia aprūpinti tik ligonius ir mirš-

tančius, Kristus — Dievas įsako: "Eikite ir mokykite visas tautas." Taigi kieno kunigai turi labiau klausyti? Ateistės J. Surplienės ar Kristaus?

(3) Nors ateistai visokiais būdais stengiasi atimti iš tikinčiųjų galimybę tikėjimą giliau pažinti ir jau 40 metų prievarta visiems bruka ateizmą, sekretorė J. Surplienė negali džiaugtis, kad mažėja tikinčiųjų skaičius Lietuvoje, kad vaikai tik už dovanas lanko bažnyčią, praktikuoja tikėjimą.

Mes prašome jus paveikti ateistus-komunistus, kad jie laikytųsi Konstitucijos ir visiems suteiktų sąžinės laisvę, kurią garantuoja pagrindinis šalies įstatymas.

Gargždai, 1986.IX.27.

Po pareiškimu pasirašė kun. A. Šeškevičius ir 682 tikintieji.

(Pareiškimas sutrumpintas, kalba netaisyta — red. past.)

* * *

Šiauliai. 1987 m. kovo 31 d. Religijų reikalų tarybos įgaliotinio pavaduotojas Lebedevas ir Šiaulių miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja Gaurilčikienė pravedė seminarą Šiaulių miesto ir rajono bažnytinių komitetų nariams. Lebedevas susirinkusiems plačiai aiškino apie Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejų ir pasiruošimą jam, primygtinai stengdamas įtikinti žmones, kad valdžia šiam pasiruošimui nedaro jokių trukdymų. Jis akcentavo, kad kunigams eiti kunigiškas pareigas galima tik savo parapijos ribose, norint išvykti į kitą parapiją, reikalingas rajono vykdomojo komiteto leidimas. Šiuo klausimu lektorius neigiamai atsiliepė apie Žarėnų-Latvelių parapijų kleboną kun. Algirdą Pakamanį bei Bazilionių kleboną kun. Feliksą Baliūną. Lebedevas suminėjo kelis lietuvių kunigus, kurie pastoviai darbuojasi kitose sovietinėse respublikose, o tai, jo nuomone, jau nusikaltimas. Bažnytinių komitetų nariams prisakė sekti kunigų pastoracinę veiklą, atidžiai klausyti jų sakomus pamokslus ir, pastebėjus ką nors priešiško valdžios keliamiems reikalavimams, pranešti atitinkamiems organams. Akcentavo, kad kunigas tėra tik kulto tarnas ir jo veikla privalo griežtai apsiriboti tik sakramentų teikimu tikintiesiems prašant. Lebedevo žodžiais, vienin-

teliai ir tikri bažnyčių šeimininkai yra vadinami dvidešimtukai. Liepė griežtai kovoti su parašų po neva tarybinę tikrovę šmeižiančiais pareiškimais rinkimu, devocionalijų pardavinėjimu.

Į klausimą, ar Popiežius Jonas Paulius II galės dalyvauti 600 metų Krikšto Jubiliejuje Lietuvoje, lektorius atsakė neigiamai. Paklausus, kodėl, paaiškino, jog Popiežius yra labai priešiškai nusiteikęs Tarybų Sąjungos atžvilgiu. Lebedevo žodžiais, jis net socialistinės Lietuvos nepripažįsta.

Į klausimą, kodėl J. E. vyskupas Julijonas Steponavičius jau daugiau nei 25 metai laikomas tremtyje, RRT įgaliotinio pavaduotojas atsakė, kad tai ne valdžios reikalas, o vyskupą J. Steponavičių į Žagarę dirbti vikaru paskyrė vyskupas, mat nesilaikė tarybinių įstatymų.

Iš seminaro tikintieji skirstėsi prislėgti, jie tikėjosi atviresnių diskusijų su valdžios pareigūnais, o šis pokalbis niekuo nesiskyrė nuo ankstesnių "smegenų praplovimų".

* * *

Alytus.

(Kun. Antano Gražulio pareiškimas, skundas dėl slaptų klausymo įtaisų įrengimo radijo aparatuose pas klebono šeimininkę):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Nuorašai:
TSK GB Pirmininkui Čebrikovui
LTSR Saugumo Viršininkui
Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams

Kun. Antano Gražulio,
gyv. Lietuvoje, Alytaus m., Pušyno 6,

P a r e i š k i m a s

1987 m. sausio 8 d. laikraštis "Pravda" atspausdino Tarybų

Sąjungos KGB Pirmininko Čebrikovo straipsnį. Jame autorius pažymi, jog yra atvejų, kai saugumo pareigūnai pažeidinėja įstatymus.

Gerb. Gen. Sekretoriau, jausdamas, kad Lietuvos saugumo komiteto nariai savivaliauja, kreipiuosi į Jus.

1986 m. lapkričio 17 d. kažkokie du vyrai (nepažįstami), prieš tai pranešę telefonu, kad lauktų svečių, atėjo pas mano šeimininkę Jarmalienę, gyvenančią Pušyno 6 (čia ir aš gyvenu nuomininko teisėmis). Jie prisistatė esą saugumo darbuotojai. Šeimininkei įsakė išeiti į miestą ir negrįžti anksčiau 13 val. Po pietų vėl jai buvo įsakyta išeiti iš gyvenamojo namo. Likę vieni kambariuose saugumiečiai kažką dirbo, nes girdėjosi plaktukų dūžiai ir kiti garsai. Neprašyti svečiai išėjo tik sutemus.

Nuo lapkričio 17 d. maždaug dvi savaites kaimyno Bendoravičiaus šuo buvo apnuodytas įtartinomis aplinkybėmis. Ne kartą prie šeimininkės sandėlio tamsiu paros laiku, net lietui lyjant, pastebėdavom su broliu kažkokius du nepažįstamus vyrus. Mus pastebėję, jie tuojau pat pasišalindavo.

Vėliau šeimininkei buvo įsakyta 6 val. atrakinti namo duris. Atbėgę du vyrai 6 val. 07 min. (tai ir aš su broliu mačiau) įėjo į namą, šviesos nedegė, paaušus, kaip ir anksčiau liepė šeimininkei išeiti į miestą ir grįžti tik jų nustatytu laiku. Per pietus brolis, paprašęs šeimininkę leisti paskambinti telefonu pamatė du nepažįstamus vyrus: užsidengdami savo veidus, jie įbėgo į kambarį. Pagaminusi pietus, namo šeimininkė vėl turėjo palikti "svečius" vienus kambariuose iki vakaro. Per tą laiką už sienos girdėjosi, kad kažką jie dirbo. Neprašyti svečiai išėjo 23 val. 35 min. Po jų išėjimo mano ir šeimininkės radijo imtuvuose atsirado kažkoks pašalinis garsas, trukdantis klausyti net Vilniaus radijo stoties laidas. Tarpais beveik visiškai nesigirdi minėtos radijo stoties programos. Dėl trukdymo klausytis Vilniaus radijo stoties laidų kreipiausi į Alytaus BGA kombinatą. Paaiškino, kad tokių darbų kombinatas neatlieka. Pažįstami radijo imtuvų specialistai įtaria, kad gali būti įrengti pasiklausymo aparatai pas šeimininkę arba gretimame name. Lapkričio 30 d. 6 val. 15 min., išvykdamas draugas kelionėn, pastebėjo stovint prie namo kampo vyrą, kuris, jį pamatęs, greitai pasišalino.

Artėjant šv. Kalėdoms, persekiojimas sustiprėjo. Gruodžio 23 d. apie namą, kuriame gyvenu, stovėjo lengvosios mašinos; vienos atvažiuodavo, kitos nuvažiuodavo. Jose sėdėdavo po dutris asmenis. Iš mašinų pro užpakalinių durelių langus buvo iškištos kažkokios antenos (tokių parduotuvėse niekada nemačiau). Priėjus prie automašinų, antenas greitai įsidėdavo į vidų o kažkokią aparatūrą uždengdavo. Kai pajusdavo, kad juos stebime, nuvažiuodavo. Pagal numerius inspektoriai nustatė, kad visos tos mašinos iš Vilniaus. Įtariau šias automašinas, kurių valstybiniai numeriai: 3246 LID, A 8236 LI, A 7600 LI, R 3972 LI. Apie tai gruodžio 23 d. Jums pranešiau telegrama.

Gerb. Generalini Sekretoriau, tai, ką esu išdėstęs, man pačiam papasakojo šeimininkė. Ją, kaip pensininkę širdininkę moterį, gali atitinkami asmenys priversti paneigti man papasakotus dalykus. Šeimininkė man aiškino: "Kaip aš jų nepriimsiu? Aš gi jų bijau. Jie viską gali. Jie gali ir mane nužudyti ir mano vaikams atkeršyti, juos išmesti iš darbo..."

Ar tai nepažeidinėjimas tarybinių įstatymų, elementariausių žmogaus teisių? Kodėl net tarybinių žinių be trukdymo negalima klausyti?

1987.I.29.

* * *

Klaipėda. 1986 m. rugpjūčio mėnesį V. Zalomskytė už vaikų katekizaciją buvo nubausta 25 rub. bauda.

* * *

Kapsukas. Kaip ir visuomet sausio 27 d. Lietuvos tikintieji gausiai susirinko į Marijampolės bažnyčią švęsti garbingojo Dievo Tarno arkivyskupo Jurgio Matulevičiaus mirties minėjimą.

Šventėje dalyvavo vyskupai: Julijonas Steponavičius, Juozapas Preikšas, Vladas Michelevičius ir skaitlingas būrys kunigų. Sumos pamokslą pasakė vyskupas V. Michelevičius, per šv. Mišias giedojo jungtinis vargonininkų choras.

Pasibaigus pamaldoms, tikintieji dar ilgai nesiskirstė nuo

Arkivyskupo sarkofago.

Sausio 26 d. vakare į Marijampolės bažnyčią prie arkivyskupo Jurgio Matulevičiaus sarakofago pasisemti tikėjimo, ryžto ir aukos dvasios iš įvairių Lietuvos kampelių rinkosi vaikai ir jaunimas. Po šv. Mišių ir pamokslo, kurį pasakė kun. Kęstutis Brilius, parapijų jaunimo atstovai atliko iš anksto pasiruoštą programą: buvo giedamos giesmės, skaitomos maldos, eilėraščiai.

* * *

Rudamina (Lazdijų raj.). 1987 m. vasario 5 ir 7 d. Rudaminos bažnyčioje buvo paminėtos a.a. kun. Juozapo Zdebskio žuvimo pirmosios metinės.

Vasario 5-tos dienos pamaldose dalyvavo apie 30 kunigų ir J. E. vysk. Vincentas Sladkevičius. Po šv. Mišių vyskupas kartu su kunigais bei tikinčiaisiais procesijos būdu nuėjo prie šventoriuje esančio kun. J. Zdebskio kapo, kur visi drauge pasimeldė. Vysk. V. Sladkevičius bei kun. Leonas Kalinauskas pasakė pamokslus.

Vasario 7 d. (šeštadienį) į Rudaminos bažnyčią atvyko daug tikinčio jaunimo bei suaugusiųjų, kurie dėl darbo ir mokslo negalėjo dalyvauti vasario 5 d. pamaldose. Šeštadienį šv. Mišias koncelebravo 7 kunigai ir J. E. vysk. Julijonas Steponavičius. Pamoksle, kurį pasakė J. E. vysk. J. Steponavičius, buvo iškeltos teigiamos a.a. kun. J. Zdebskio savybės, bei jo veiklos įnašas į Bažnyčios bei tautos istoriją.

Po šv. Mišių vyskupas, kunigai, jaunimas apsirengęs tautiniais rūbais, bei tikintieji susirinko prie kun. J. Zdebskio kapo. Po vysk. J. Steponavičiaus pravestų pamaldų už mirusįjį, keletą žodžių tarė Lazdijų dekanas kun. Vincentas Jalinskas bei jaunimo atstovas. Visi drauge sugiedojo Marija, Marija...

* * *

Žarėnai-Latveliai (Šiaulių raj.). 1987 m. rugpjūčio 18 d. Šiaulių miesto liaudies teismas, vadovaujamas pirmininko V. Krūmo bei pavaduotojo A. Neverausko, nubaudė Žarėnų-

Latvelių parapijų kleboną kun. Algirdą Pakamanį 50 rub. administracine bauda. Rugpjūčio 18 d. nutarime pažymėta, kad kun. A. Pakamanis kaltinamas ir paskirta bauda už tai, kad be valdžios leidimo nuvyko į Varduvą ir ten atlaidų metu pasakė, jų žiniomis, nereliginio turinio pamokslą. Kun. A. Pakamanis, motyvuodamas, kad Religinių susivienijimų nuostatai neteisėti, nesuderinami su kunigo sąžine, atsisakė mokėti paskirtą baudą. 1987 m. sausio 3 d. Šiaulių liaudies teismo vykdytoja L. Jocienė raštu paragino kun. A. Pakamanį sumokėti baudą. Sausio 10 d. buvo gautas pakartotinas paskutinis raginimas atvykti ir sumokėti 50 rub. baudą. Kadangi kun. A. Pakamanis atsisakė tai padaryti, į kleboniją prisistatė liaudies teismo vykdytoja L. Jocienė, milicijos pareigūnas vyr. leitenantas Juozapavičius, Šakynos apylinkės vykdomojo komiteto pirmininkas Valdemaras Meiliulis bei vairuotojas Pranas Beleckas. Milicijos pareigūnas Juozapavičius paaiškino, jog kun. A. Pakamanis, pažeidė tarybinius įstatymus ir teisingai nubaustas, kunigui atsisakius mokėti baudą, nurodyta pinigų suma bus išieškoma, konfiskuojant asmeninius daiktus. Teismo vydkytoja J. Jocienė sustatė turto aprašymo aktą, pagal kurį iš kun. A. Pakamanio paimta automobilio "Moskvič" priekinio lango stiklas bei elektroninis laikrodis.

* * *

(Delegacija iš Klaipėdos lankosi Maskvoje pas Religijos reikalų tarybą, prašydama sugrąžinti Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčią tikintiesiems. Po to kreipiasi į CK atstovą Kryginą tuo pačiu reikalu):

1987 m. sausio 19 d. Klaipėdos tikinčiųjų 4 atstovai kreipėsi į TSRS Reikalų tarybą Maskvoje, reikalaudami grąžinti neteisėtai iš jų valdžios atimtą Taikos Karalienės bažnyčią. Valdžios pareigūnai bandė "nuraminti" žmones, siūlydami Klaipėdoje esančios bažnytėlės rekonstrukciją ar net leidimą statyti naują. Klaipėdiečiai kategoriškai atsisakė panašių siūlymų, reikalaudami pilno neteisėtų iš valdžios pusės veiksmų atitaisymo.

Tą pačią dieną į Religijų reikalų tarybą Maskvoje atvyko kita, maždaug 15 asmenų tikinčiųjų delegacija. Jos tarpe buvo asmenys beveik iš visų Lietuvos vyskupijų: Juozas Kazalupskas, Petras Cidzikas, Petras Gražulis, Alfonsas Bumbulis, Saulius Kelpšas, Janina Judikevičiūtė, Aldona Raižytė, Robertas Grigas, Žemaitytė, Valaitytė ir kt. Delegacija prisidėjo prie klaipėdiečių reikalavimo grąžinti neteisėtai paimtą ir paverstą filharmonijos sale Klaipėdos Taikos Karalienės šventovę, reikalavo, kad valdiški bedieviai nesikištų į Bažnyčios vidaus reikalus, leistų J. E. Vyskupui Julijonui Steponavičiui eiti savo ganytojiškas pareigas Vilniaus arkivyskupijoje, liautųsi terorizuoti vyskupus, netrukdytų jaunuoliams laisvai stoti į vienintelę respublikoje veikiančią Kauno kunigų Seminariją, — nutraukti tikinčiųjų, ypatingai jaunimo, valdžios pareigūnų (saugumo, milicijos bei mokytojų) vykdomą persekiojimą.

Juos priėmęs RRT įstaigos pareigūnas elgėsi itin mandagiai, kas visiškai nebūdinga tikinčiųjų susitikimuose su valdžios atstovais. Pats pripažino, jog savo laiku cerkvių, bažnyčių atėminėjimas, pavertimas sandėliais, arklidėmis ar tiesiog sunaikinimas, vienuolynų uždarinėjimas — "juoda dėmė šalies istorijoje"; stebėjosi ir sakė nežinąs, kokiu pagrindu vadovavosi LTSR Ministrų Taryba, išleisdama įsakymą uždaryti Klaipėdos bažnyčią, tai, jo įsitikinimu, aiški klaida, tik vargu, ar bus įmanoma ją atitaisyti, grąžinant atimtą bažnyčią, mat valdžia dar niekada nėra nieko grąžinusi, išskyrus vieną Rusijos vienuolyną, kurio grąžinimas buvęs išimtiniu atveju, sekė ankstesnis siūlymas sutikti su esamos bažnyčios rekonstravimu ar naujos statyba. Atvykusieji, kaip ir klaipėdiečiai, nesutiko su jokiais kitais variantais, reikalavo pilno klaidos, kurią pripažino ir RRT įstaigos atstovas, atitaisymo. Atsisveikinant pareigūnas prasitarė, kad Vilniuje šiomis dienomis vieši jų įstaigos atsakingi darbuotojai ir kaip tik svarsto Klaipėdos bažnyčios klausimą, todėl greitu laiku jie gausią atsakymą. Apie grubų valdžios pareigūnų kišimąsi į Bažnyčios vidaus reikalus, tikinčio jaunimo terorizavimą įstaigoje pareiškė nieko negirdėję.

Rytojaus dieną (sausio 20 d.) minėta delegacija, prie kurios prisijungė ir klaipėdiečiai, nuvyko į TSRS KP CK priimamąjį.

Ten apie jų atvykimą jau buvo žinoma ir laukė. Delegaciją priėmė atsakingas CK darbuotojas Kryginas. Kryginas sunkiai patikėjo ar tiesiog, švelniai sakant, apsimetė nežinąs apie valdžios vykdomus tikinčiųjų persekiojimus, grubų saugumiečių kišimąsi į Seminarijos reikalus. Ir tik kai Petras Gražulis ir Saulius Kelpšas vienas po kito keliais žodžiais papasakojo, kaip jie jau 7 metai saugumo terorizuojami, neleidžiant įstoti į Kunigų Seminariją, Kryginas pažadėjo pasidomėti tokiais "perlenkimais".

Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčios grąžinimo klausimu CK atstovas atvykusiems pažadėjo vieno mėnesio laikotarpyje duoti atsakymą. Tikintieji pareiškė Kryginui tol ieškos tiesos, rinks parašus po pareiškimais, kol bažnyčia bus grąžinta.

Pokalbiui baigiantis, delegacija atkreipė KP CK atstovo dėmesį į tai, jog respublikos saugumas ir kiti valdžios pareigūnai trukdo tikintiesiems pareiškimais kreiptis į šalies vyriausybę jiems rūpimais klausimais, už parašų rinkimą ar pasirašymą po protestais tardo bei gąsdina. Kai kurie, išsigandę čekistų bauginimų, net atsisako savo parašų; vykstančius į Maskvą susitikti su valdžios atstovais ne kartą sulaiko ir grąžina atgal, — o grįžusius tardo ir gąsdina saugume, terorizuoja darbovietėse. Delegacijos nariai reikalavo, kad CK atstovas Kryginas pasidomėtų ir šiais "valdžios pareigūnų perlenkimais", uždraustų tokį grubų žmonių terorizavimą, teigė, kad jei tuo nebus tinkamai ir laiku pasirūpinta, toks pats likimas laukia ir jų, išdrisusių ieškoti tiesos ir teisingumo.

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

(Marytės Gudaitytės pareiškimas M. Gorbačiovui dėl neteisingo jos pašalinimo iš Medicinos mokyklos. Jokio atsakymo negauta):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Marytės Gudaitytės, gyv. Prienų raj., Skersbalio km.,

P a r e i š k i m a s

Dar kartą kreipiuosi į Jus su viltimi, jog mano prašymas bus išgirstas.

1985 m. kovo 27 d. Kauno Prano Mažylio med. mokyklos direktorė pasiuntė mane į Kauno miesto saugumo rūmus pas saugumietį Jocą. Saugumietis pokalbio metu pasakė, jog mokytis toliau negalėsiu, kadangi esu parašiusi kunigams kaliniams S. Tamkevičiui ir A. Svarinskui kalėdinius sveikinimus. Mums kalbantis, įėjo dar vienas saugumietis, ir jis aiškino, jog mokytis negalėsiu, kadangi manimi, kaip med. seserimi, bus negalima pasitikėti, nes savo priešams, taip jie kalbėjo, galėsiu suleisti ne vaistus, bet nuodus.

Mokyklos direktorė Tamašauskienė sakė, kad ji pati manęs iš mokyklos nešalintų, bet to reikalauja saugumas ir ji privalo vykdyti jų įsakymus.

1985 m. 04.09 pgl. įsakymą Nr. 198 buvau pašalinta iš Kauno P. Mažylio medicinos mokyklos už veiksmus, nesuderinamus su tarybinio moksleivio elgesiu.

1985.04.12 su tėvu nuvažiavau į Aukštojo ir spec. vidurinio mokslo ministeriją. Mus priėmė švietimo ministerijos darbuotojas Stanys. Jis paaiškino, jog pašalinta esu teisingai, tačiau sekančiais metais mokyklą galėsiu baigti. Po to mane iškvietė kažkoks pareigūnas pavarde Šnipas. Jis aiškino, jog laiškų rašymas kunigams Tamkevičiui ir Svarinskui yra didelis nusikaltimas. Tai yra jau antitarybinė veikla, o aš ir mano tėvas esame ekstremistai, todėl ir mano pašalinimas iš mokyklos yra teisingas.

Tais pačiais metais gegužės mėnesį rašiau Jums pareiškimą, prašydama leisti baigti mokyklą. Iš švietimo ministerijos gavau neigiamą atsakymą.

1986.04.04. vėl nuvažiavau į Aukštojo ir spec. vidurinio mokslo ministeriją. Stanys liepė važiuoti į Kauno Prano Mažylio med. mokyklą. 1986.04.05. nuvykau ten. Mokyklos direktorės

pavaduotojas Grigas sakė, jog šioje mokykloje mokytis negalėsiu ir patarė važiuoti į kurią nors kitą med. mokyklą. 1986.04.11. nuvykau į Utenos med. mokyklą. Mokyklos direktorė, sužinojusi visa apie mane, tik stebėjosi, kaip aš dar galiu dirbti vaikų darželyje, ir mokytis nepriėmė. Liepė kreiptis į Kauno P. Mažylio med. mokyklą.

Todėl prašau Jus, padėkite man užbaigti mokyklą. Aš noriu būti medicinos seserimi ir padėti žmonėms. (Į M. Gudaitytės pareiškimą iki šiol niekas neatsakė, ir kol kas ji neturi jokios galimybės baigti pradėtą mokslą — red. past.).

* * *

Adutiškis (Švenčionių raj.). Paskutiniu laiku Adutiškyje ypač sustiprėjo moksleivių persekiojimas už religijos praktikavimą. Mokytojai, nesitenkindami ateistine propaganda mokykloje, eina pas mokinių tėvus ir bando juos išgąsdinti, grasindami visokiomis bausmėmis, jei tėvai ir toliau leis savo vaikus į bažnyčią. Ypatingai aršiai tėvus puola mokytojas Krivickas.

* * *

(Policija ir mokytoja persekioja mokinius Makniūnų kaime, švenčiančius gimtadienį, o A. Svirbutavičiūtė Komjaunimo tiesoj stengiasi tokį elgesį pateisinti):

Aldonos Svirbutavičiūtės straipsnio
"Konfliktas gimtadienio dieną" komentaras

1987 m. kovo 28 d. "Komjaunimo tiesa" ilgu straipsniu atsakė į tikinčiųjų tėvų skundą dėl konflikto Alytaus rajone, Makniūnų kaime, kur 50 vaikų susirinko švęsti seserų Gražulyčių gimtadienio ir buvo grubiai užpulti bei tardyti milicininkų, mokytojų ir kitokio "aktyvo". Laikraščio korespondentė A. Svirbutavičiūtė, pabrėždama "viešumo" ir "demokratėjimo" tendencijas, plačiai komentuoja LTSR prokuroro vyr. padėjėjo J. Bakučionio

atsakymą į tėvų skundą. Dėmesį patraukė kai kurios šio komentaro stiliaus ir turinio ypatybės, — apie tai ir norėtųsi padiskutuoti.

Korespondentė savo straipsnį pradeda vienos gimtadienyje buvusios dalyvės mintimis, kad vakarėlyje bus smagu, tėvams leidus pasišokti ir padainuoti. Nusikaltimo sudėties, kaip sako juristai, nepastebėsime. Bet... Kiek toliau cituojamos tėvų laiško nuotrupos: "Gražulytės Janina ir Angelė mūsų vaikus pasikvietė į gimtadienį. Mes išleidome su sąlyga, kad pobūvyje dalyvaus ir suaugusieji, be to, 23 val. vaikai turi būti namuose. 22 val. 10 min. į kiemą atvažiavo mašina... Šį įsibrovimą motyvavo tuo, kad po Alytaus rajono kultūros namus daromas reidas. Po to milicijos majoras pradėjo tardyti ir gąsdinti vaikus, reikalavo pasisakyti pavardes ir vardus... Mes, tėvai, protestuojame prieš tokį pareigūnų savivaliavimą... Kokį vaikai padarė nusikaltimą, švęsdami gimimo dieną be alkoholio, uždaroj patalpoj ir suaugusių priežiūroj? Ką jie baisaus padarė? Ir po skundu 11 parašų.

Nors A. Svirbutavičiūtė, kaip minėta, tepateikė tiktai tėvų laiško ištraukas, čia pat, tarsi išsigandusi nepagrąžintos (o mums, Lietuvos katalikams, tokios įprastos!) tikrovės blyksnio, skuba jį uždengti: "Iš karto pasakysiu — tėvai neteisūs. Jie puikiai žino, kad vaikai pažeidė nepilnamečių elgesio taisykles". Tačiau ir toliau gilinantis į sujauktą ir miglotą straipsnį, "pažeidimo" esmė neišryškėja. Visa sunkioji kaltinimo "artilerija" tai, kad vaikai svečiuose buvo po 22 valandos. Keista — visi juk žinome, ir (sic!) respublikinė bei rajoninė spauda ne kartą reiškė susirūpinimą, kad dauguma vadinamųjų diskotekų, šokių vakarų geriausiu atveju prasideda apie 24 valandą ir tęsiasi iki 3 val. nakties. Ir dalyvauja tenai, deja, ne tiktai pilnamečiai, o apie blaivumą ir suaugusiųjų priežiūrą gal patylėsime — juo labiau, kad apie tą muštynių "kultūrą" ir naktinių orgijų "subtilybes" pusbalsiu pasisako ir oficialūs laikraščiai. Surinkite jūs 50 jaunų žmonių ir suruoškite gimtadienį be alkoholio, kur jaunuoliai linksmintųsi, šoktų suaugusiųjų priežiūroje, patys, vidinio poreikio verčiami, dainuotų liaudies dainas! Ar tai neskamba beveik kaip fantazija mūsų jaunuomenę šiandien niokojančios demoralizacijos fone! Susidūrę su tokiu fenomenu Gražulyčių gimtadienyje, tiek reido

dalyviai, tiek korespondentė galėjo nebent padėkoti vakarėlio rengėjams, vaikų tėvams, nebent nusistebėti, kokie motyvai, koks auklėjimo būdas suformavo šį jaunimą tokį kilnų, kokios pasaulėžiūrinės atsparos jį tokį palaiko? Deja, kaip žinome iš tėvų protesto, įvyko visiškai priešingai. Tad kurgi pareigūnų nepasitenkinimo priežastis? Reikšmingomis straipsnio užuominomis, atskiromis frazėmis iš vaikų tardymų lenda yla iš maišo... "Pas Gražulius mes sukalbėjome maldą ir šokome"... "Salėje ant sienos — medinis kryžius..." "Kas vienijo šio pobūvio dalyvius? Gal giminystė? — Ne. — išsiaiškina straipsnio autorė, mat, dalyvavo ne tik Gražulių šeimos nariai. Tai gal draugystė? Bet draugauti, korespondentės nuomone, leistina tiktai vienmečiams, o čia buvo ir vyresnių, ir netgi nepažįstamų! Štai koks čia kriminalas! Nedrįskite, lietuviai, susirinkti, jei jūs ne vienos šeimos nariai, ir jeigu jus, (o siaube!) galbūt vienija ne giminystė, ne amžius, ne profesija, o ant sienos kabantis Kristaus kryžius! Tai kas, kad Jis — jūsų blaivumo, jūsų dainos ir tyro jaunystės džiaugsmo šaltinis! Tai kas, kad Jis — jūsų pagarbos tėvams, jūsų ryšio su jais, bendrystės, pasitikėjimo jais versmė! Nedrįskite, o jeigu vis dėlto nepabijosite — jūsų laukia reidai ir tardymai, panašūs į aprašytąjį Makniūnuose. O kažin, kad šitą autorės nustatytą gimtadienių šventimo reglamentą — tiktai šeimos nariai, tiktai vienmečiai, jokių jaunesnių už jaunuolius, jokių nepažįstamų — pritaikytume kultūros namų vakarėliams pagarsėjusiems susitikimams su kareiviais, kuriuos "internacionalinio auklėjimo" pretekstu rengė mokyklos? Kaip matome, vertinimo kriterijai skirtingi, ir tas skirtumas giliu pjūviu skiria mūsų visuomenę į dvi nelygiai traktuojmamas puses, neapsiribodamas paviršiumi gimtadienio svečių išvaikymu.

Šių metų "Jaunimo gretose" I-me ir II-me numeriuose su rimtu dėmesiu netgi smulkmeniškai buvo gilinamasi į lietuviškųjų pankų vidaus pasaulį — nuo spalvotų šukuosenų ir kniedžių prismaigstytų striukių iki jų filosofavimų ir receptų, kaip apsisvaiginti pigesne už degtinę "chemija". Štai, atseit, globalinė visuomeninė problema! Ir iš kur? Ir kodėl jie taip?! O ar nors viena žinutė spaudoje paminėjo, kad Lietuvoje yra tūkstančiai katalikų jaunuolių, kurie gyvena pozityviais idealais, moka linksmintis be

degtinės, brangina straipsnyje paminėtas liaudies dainas, domisi tautos kultūriniu palikimu ir jį saugo, sugeba skaisčiai mylėti ir kurti darnias, laimingas šeimas? Ar pasidomėjo bent vienas sociologas, bent vienas oficialus leidinys, iš kur jiems tai, kokie pradai žmonėse tokias savybes išugdo, kai aplinka yra atvirai amorali, priešiška? Ne, kur ten, — toli mums iki pankų, o jeigu mumis kas ir susidomės, tai nebent KGB ar panašaus reido dalyviai... Žinoma, mes netrokštame valdiškų pagyrimų — ne dėl jų, o dėl Dievo taip gyvename. O tačiau jau seniai pastebėjome iškalbingų požiūrių nevienodumą — užrašytas ant sienos svetimkalbis keiksmažodis metų metais puikuojasi centrinėje gatvėje, ir niekam akių nebado, o teužrašo tik kas "Laisvę tikėjimui! Laisvę politiniams kaliniams!" Tą pačią naktį ne tai (sic!) kad tinkas, plytos bus nugremžtos... Dėl šių akivaizdžių traktavimo skirtumų tenka pripažinti: teisūs Gražuliai savo pareiškime rašydami (kuo taip piktinasi korespondentė), kad "tikintieji persekiojami", "terorizuojami", "kur sąžinės laisvė?" Ir neveltui, matyt, tiek nerimo autorės apklausinėjamos mokinukės akyse, kurį Svirbutavičiūtė sakosi pastebėjusi. Straipsnį Svirbutavičiūtė užbaigia ateistinei pedagogikai labai būdingu pagyrimu berniukui, kuris: "Vyras, mat — močiutės įkalbinėjamas eiti į bažnyčią — čiukšt ir pro langą iššoka". Ir toliau: "Vaikai renkasi kelią. Tegu renkasi kelią. Tegu renkasi savarankiškai. Leiskite jiems pasirinkti tiesų, be klystkelių."

Taip, korespondente, jūsų aprašyti vaikai pasirinko kelią — kaip pati pastebėjote — be alkoholio, su lietuviška daina, tėvų priežiūroje. Ir Jums, ir reido dalyviams jisai pasirodė nelygus, su klystkeliais. Siūlote rinktis kitokį. Tiktai abejotinas tiesumas to kelio — "čiukšt ir pro langą" — kurį lengvabūdiškai patariate. O jeigu jau pradėjome kalbėti apie kelius, tai leiskite užbaigti puikaus Tengizo Abuladžės filmo "Atgaila" paskutiniu kadru. Prisimenate — prie herojės priklibikščioja senutė ir klausia, ar šis kelias veda į šventovę. Jai atsakoma, kad tai šventovę sugriovusio diktatoriaus vardo gatvė ir į jokią šventovę ji nebeveda. Senutė nustemba: "Tai kam apskritai reikalingas toks kelias, kuris neveda į šventovę?!"

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

"Aušra" Nr. 56 (96). 1986 m. gruodžio mėnesį pasirodė naujas pogrindžio leidinys "Aušra" Nr. 56.

Leidinyje minima 100 metų sukaktis nuo įžymiojo Lietuvos mokslo ir katalikiškosios visuomenės veikėjo prof. Prano Dovydaičio gimimo.

Straipsniui "Ruošiamės Krikšto Jubiliejui" panaudota 1986 m. spalio mėn. 13 d. pamokslo Šiluvoje medžiaga. Daug dėmesio leidinyje skiriama mokslinei-istorinei Seinų-Suvalkų krašto studijai, kuri buvo pradėta 55-ame "Aušros" numeryje. Seinų-Suvalkų krašto istorinė studija bus tęsiama ir sekančiuose "Aušros" numeriuose.

L i e t u v i, a t m i n k, k a d:

kun. Alfonsas Svarinskas — kun. Sigitas Tamkevičius
kun. Jonas-Kąstytis Matulionis — Viktoras Petkus
Balys Gajauskas — Gintautas Iešmantas
Povilas Pečeliūnas — ir kiti

neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti.

Katedros frontono viršus su Riggio skulptūromis. Bulhako fot.

Katedros apsida. Bulhako fot.

Nr. 74

- Dėkojame!
- Laužyti kryžiai
- Jubiliejus ir neprašyti padėjėjai
- Pareiškimai ir protestai
- Kratos ir tardymai
- Mūsų kaliniai
- Žinios iš vyskupijų

1987 m. liepos 12 d.

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA
Nr. 74

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

DĖKOJAME

Šv. Tėve, dėkojame už meilę mūsų Tėvynei ir jos Bažnyčiai, parodytą, minint Lietuvos Krikšto 600 metines.

Jūsų malda, dėmesys ir meilė Lietuvai bus mums atrama, tęsiant 600 metų ištikimybės Apaštalų Sostui tradiciją. Pažadame, kad, sekdami protėvių pavyzdžiu, padarysime viską, kad ateizmo bangos neatplėštų mūsų Tėvynės nuo šv. Petro uolos, kaip praeityje jos nepajėgė atplėšti protestantizmas ir provoslavija.

Visada malda ir meile lydėsime Jūsų Šventenybę sunkiame Jūsų šventų pareigų kelyje. Katalikiška Lietuva

* * *

Nuoširdžiai dėkojame visiems, kurie prisiminė katalikišką Lietuvą, švenčiančią savo Krikšto 600 metų Jubiliejų:

JAV, Brazilijos, Anglijos ir kitų kraštų konferencijoms, Pasaulio Vienuolijų viršininkų tarybai, paskelbusiems ir pravedusiems maldų dienas už Lietuvą ir jos Bažnyčią.

Dėkojame jų Eminencijoms kardinolams ir vyskupams, norėjusiems atvykti į Vilniuje vykusias pagrindines Jubiliejaus iškilmes: Vokietijos vyskupų konferencijos pirmininkui Jo Eminencijai kardinolui Hopneriui, Čikagos kardinolui, didžiam Lietuvos bičiuliui Jo Eminencijai Bernardin, Lenkijos Primui J. Glempui, Vienos arkivyskupui Giores ir daugeliui kitų. Jums nebuvo leista dalyvauti Jubiliejaus iškilmėse, tačiau katalikiška Lietuva visada Jūsų lauks kaip brangiausių svečių.

Nuoširdžiai dėkojame vyriausybių vadovams, prisimenantiems Lietuvą ir jos Krikšto Jubiliejų: Australijos Senatui, JAV Prezidentui R. Reaganui.

Padėka visiems asmenims ir organizacijoms, prisiminusioms Lietuvos Krikšto sukaktį JAV, VFR, Šveicarijoje, Austrijoje, Airijoje ir kituose kraštuose.

Ypatingai esame dėkingi 66 JAV Kongresmenams Jubilie jaus proga laišku besikreipusiems į TSRS CK Generalinį Sekre torių Michailą Gorbačiovą kunigų sąžinės belaisvių, išlaisvinim iš sovietinių lagerių reikalu.

Teatlygina visiems Gerasis Dievas!

(Simboliniai laužyti kryžiai krikšto emblemoje primena sunkius mūsų tautos kelius, kovojant už tiesą ir Kristų):

LAUŽYTI KRYŽIAI

Kai, keliaudami gimtosios žemės kloniais, pakelėje išvystame didžiulį, plačiašakį, šimtametį ąžuolą, nejučiomis pagalvojame: jis stovi, tiek metų ošia, o mes karta po kartos praeiname... Toks ąžuolas yra ir krikščionybė jau 600 metų giliai suleidusi šaknis į mūsų žemę.

Krikščionybė — tai Kristus, atėjęs į mūsų šalį, į mūsų pastoges, į mūsų širdis. Tai Kristus, atnešęs šviesą mūsų protui, praskleidęs uždangą, kuri slėpė nuo mūsų atsakymus į svarbiausius gyvenimo klausimus, jaudinančius be išimties kiekvieną žmogų: iš kur pasaulis? iš kur aš pats? kas manęs laukia po mirties? koks aš turiu būti? Tai Kristus, parodęs kelią, kaip žmogus gali tapti laimingu, tikrai ir amžinai laimingu. Tai Kristus, tapęs mūsų draugu, kuris niekada neapvils; tapęs mūsų vadu klaidžiose gyvenimo kryžkelėse; tapęs mūsų paguoda ir atrama sunkiose valandose, mūsų viltimi, kai gęsta žemiško gyvenimo saulė. Kristus — jėga mūsų silpnai valiai, nuolatinis kvietimas į taurų žmogiškumą, kvietimas atsiliepti į pareigos balsą ir nelaimėje esančio žmogaus šauksmą, kvietimas darbu puošti pasaulį ir kovoti su melu, su nuodėme su klaida. Tai kvietimas meilėn, aukon, kvietimas tarnauti didiems ir šventiems dalykams. Kristaus Dvasia, kaip niekas kitas, pajėgia, anot vieno vokiečio (G. Retzinger) padaryti kad mes taptume savo pačių aistrų ir potraukių valdovais ir savo brolių tarnais, kad taptume iš vilkų avinėliais, o iš avinėlių didvyriais. Verta apie tai dažnai pamąstyti ir susimąstyti, ypač tada, kai laiko gegužė atskaičiuoja Tautai naują šimtmetį.

Mūsų Bažnyčia šiemet pasipuoš nauja meniška emblema,

kurioje simboliškai išreikšta šis taip reikšmingas įvykis. Matome šešis laužytus kryžius ir septintąjį tiesų, primenantį Gedimino stulpą. Tuo nusakyta mūsų tautos praeitis ir ateitis, mūsų ašaros, mūsų žygiai, klaidos ir uždaviniai.

Šeši kryžiai — šeši krikščionybės amžiai mūsų tautos istorijoje. Kryžiai laužyti..., nes krikščionybės kelias į mūsų tautą buvo sunkus, tautos istorija skaudi, lietuviui teko patirti ir šilto, ir šalto.

Poetas A. Rukas (1987 m.) rašo, kad lietuvis tas, kuris:

"...Maskviečius klupdė,
kuris Juodose mariose išmaudė žirgą,
Kurį kazokai žudė Kražiuose
ir gubernatoriai pakorė Sukilėlių kalnelyje."

O mes galėtume dar pridurti: lietuvis tas, kurį vežė į Sibirą nežinion, kančion ir mirtin. Poetas, visa tai apmąstydamas, rašo:

"Mano tauta,
lyg peršautas (sic!) šuo,
inkščia, laižydama
kruviną Nemuno krantą." (K. Bradūnas)

Sunkus buvo krikščionybės kelias į Lietuvą. Kaimynas, vokiečių Ordinas, siekęs krikšto dingstimi (sic!) pavergti lietuvį, neturėjo Kristaus dvasios ir evangeliškos meilės. Pirmasis pasikrikštijęs Lietuvos valdovas buvo Mindaugas — 1250 m., bet tada dar nebuvo lemta krikščionybei prigyti mūsų tautoje: su Mindaugo nužudymu buvo nužudyta ir ji. Turėjo prabėgti dar apie 140 metų, kai lietuviai atsisakė pagonybės. Reikėjo artimų santykių su lenkais, reikėjo lietuvio Jogailos ir krokuviškės Jadvygos sutuoktuvių, nors ši Trakų ir Krokuvos bičiulystė, lenkų kultūros paskola brangiai kainavo Lietuvai — atėjo laikas, kai Lietuvoje įstatymu buvo įteisinta lenkų kalba (1697 m.).

Lietuvos Bažnyčiai stigo uolių ir pasišventusių lietuvių dvasininkų, o tai skaudi žaizda — lietuvis neturėjo galimybės giliau pažinti Kristaus mokslo.

Istorinė lemtis nedavė Lietuvai ramių laikų. XVII a. mūsų šalį nusiaubė įsiveržę švedai, vėliau rusai, sudeginę Vilnių. Gedimino miestas degė 17 dienų, sudegė Universitetas. Svetimieji plėšikavo, žudė, degino. Karus lydėjo maras ir badas. Dar skaudesnis istorijos lapas atsivertė, kai XVIII a. pabaigoje rusai okupavo Lietuvą. Žemėlapyje išnyko jos vardas — Lietuva buvo vadinama "Šiaurės vakarų kraštu" — "Sievero zapadnyj kraij".

XIX a. Lietuvai buvo itin rūstus. Rusai persekiojo bet kokį lietuviškumo pasireiškimą. Į Vilniaus Universitetą įvedė lenkų kalbą (1816 m.) — jis tapo lenkų tvirtove, kol neužilgo 1832 m. uždarė; lietuvių tauta liko be inteligentų kalvės. Uždaroma daug bažnyčių ir vienuolynų. Rusų valdžia ėmė trukdyti kunigų paruošimą. Caras Mikalojus I 1837 m. uždraudė valstiečių vaikams stoti į Kunigų seminarijas, o bajoraičiams reikėjo generalgubernatoriaus leidimo. Kandidatai į Seminariją turėjo prisiekti ištikimybę valdžiai. Septynis metus neleido niekam įstoti į Seminarijas (1863-1870). O vėliau klierikų skaičių apribojo tiek, kad seminarijose — Vilniaus, Kauno ir Mogiliovo — galėjo mokytis tik apie 60 jaunuolių. Daug kunigų buvo ištremta į Rusijos gilumą. Žemaičių vyskupija 1863 m. neteko šeštadalio savo kunigų — 106 kunigai buvo išsiųsti į tolimiausius Rusijos užkampius. O pats vyskupas Motiejus Valančius — atkeltas iš Varnių į Kauną ir čia laikytas namų arešte. Valdžia siekė, kad liaudis liktų be kunigų. Tremtinių dalia teko ir vyskupams: Vilniaus vyskupijos ganytojai Krasinskis, Grinoveckis, Zvieravičius ir Ropas yra mirę toli nuo savo ganomųjų.

Į katalikybę rusai žiūrėjo kaip į priešvalstybinį elementą. Vilniaus generalgubernatorius Murovjovas rašė, kad "mokyklas reikia apsaugoti nuo katalikų dvasininkų įtakos." Labai skaudus smūgis Lietuvai buvo lietuviškos spaudos lotyniškomis raidėmis uždraudimas. Lietuvis buvo dusinamas, jis negalėjo pasinaudoti kultūros vertybe — knyga. A. Baranauskas rašė:

"Ne taip puola drėgnas rūkas,
kai dienelė švinta,
Kaip gausingai mūsų brolių
ašarėlės krinta."

Bet lietuvis per rusiškos priespaudos 120 metų nenutautėjo, per 40 spaudos draudimo metų jis neatsisakė lietuviškos raidės — artojų tauta nepakluso svetimųjų valiai. Kovą už lietuvišką raidę lietuviai laimėjo, nes nepaliovė kovoję — rašė raštus, slapčia daugino ir platino knygas, ėjo į kalėjimus, Sibirą.

Vokiečių lagerio kankinys profesorius Balys Sruoga rašė:

"Mes neužmigom,
nors ir prispausti,
nors ir nuskausti,
nors ir užguiti."

Panašios bangos ir dabar ritasi per mūsų kraštą. Po Antrojo Pasaulinio karo daug bažnyčių uždaryta, vienuolynai panaikinti, draudžiama ir persekiojama religinė spauda, ribojamas klierikų skaičius, ateizmas paskelbtas valstybiniu tikėjimu. Vilniaus arkivyskupija beveik visą pokario laiką neturi savo vyskupo: arkivyskupas M. Reinys mirė Vladimiro kalėjime, o vyskupas J. Steponavičius — jau 26 metai kaip yra tremtyje ir negali eiti savo pareigų. Uolūs ir Bažnyčiai ištikimi dvasininkai vadinami "ekstremistais", laikomi vienybės ardytojais, ne vienam jų teko ir tenka atsisėsti už kalėjimo grotų. Valdiški bedieviai, nepaisydami nei savo, nei tarptautinių įsipareigojimų, kuo grubiausiai kišasi į Bažnyčios vidaus reikalus, pavienio žmogaus sąžinę. Spaudoje krikščionybės atžvilgiu nesiliauja šmeižtai ir panieka, kai tuo tarpu ne vienas blaiviai mąstantis rusas pripažįsta, kad Rusiją krikščionybės įvedimas kaip tik sustiprino. Taigi, žinome iš istorijos ir esame liudininkai šių dienų, kaip sunku krikščionybės medžiui stovėti, kilti ir šviesti, kaip jis pastoviai grubiai ir negailestingai laužomas. Ką duoda kryžių laužymas? Gal šviesesnę žmogaus dvasią, šviesesnę širdį? Ne. Rašytojas A. Zurba rašo: "Dabar to — kitam padėti — vis mažiau", dabar, kai pakelėse laužomi kryžiai, nuo vaikų ir jaunimo slepiamas Dievas, "Tamsu širdy be dieviškos minties," — prieš kelis šimtus metų yra pasakęs rytiečių poetas Nizamty. Rašytojas P. Dirgėla pastebi: "Baisu, kai apie tikrąjį pasaulio Dievą žmogus sužino jau paaugęs, nebe vaiku būdamas."

Kryžius laužyti gali ne tik istorinės audros, ne tik tie, kurių sielose, kaip sako 1900 m. (LIC pastaba: 1980 m.) Nobelio premijos laureatas Česlovas Milašius, nėra išvystytas dėmesys Absoliutui, kuris virsta malda. Kryžių laužyti gali ir tie, kurie laiko save tikinčiais. Tai dar baisiau. Krikščionybę mumyse žaloja ir iškraipo egoizmas, savimeilė, abejingumas, baimė. Su krikščionybe reikia suaugti. Kuo glaudžiau suaugame, tuo labiau ją suprantame, kuo labiau suprantame, tuo labiau ir patys išaugame. Dažnai iš krikščionybės pasiimame tai, kas mums "tinka", "patinka" ir atmetame — ko nesuprantame ar tiesiog dėl savo apsileidimo nebnorime suprasti. Esame pakrikštyti, bet ar mūsų siela tikrai krikščioniška? — Štai svarbiausias ir esminis klausimas, į kurį kiekvienas turime su visu rimtumu atsakyti. Taigi, ar mes mąstome Kristaus akimis?

Išorinių audrų nereikia bijoti — Kristus nepažadėjo savo Bažnyčiai ramių dienų... Jis pažadėjo jos išlikimą net ir baisiausiose audrose, o tai mus ramina ir guodžia. Labiausiai reikia bijoti, kad krikščionybės medis nenulūžtų, neišsikraipytų mumyse pačiuose — tai baisiausia. Taip atsitinka tada, kai, save laikydami krikščionimis, neatsižadame pagoniško elgesio, kai nebrangíname krikščionybės su visais jos reikalavimais, pagal ją negyvenam , nedrįstame stovėti po jos vėliava ar dėl savo kalčių ir apsileidimų nepajėgiame po ja stovėti. Ne be pagrindo (sic!) poetas Justinas Marcinkevičius rašo:

"Vėjų stumdomas medi, nejaugi
Tu kaip žaibas nulūši many?"

Emblemoje, kuri papuoš mūsų bažnyčias, matome septintą kryžių, tiesų kryžių... Tai reiškia: lietuvio siela turi būti krikščioniška, Lietuvos žemė turi būti Jėzaus ir Marijos žeme! Žengiant į septintąjį krikščionybės amžių, kryžius mūsų širdyse turi likti tiesus, nesulaužytas, nors rytdiena būtų audringa ir rūsti! Privalome išsaugoti tyrą sąžinę, tvirtą tikėjimą, taurias širdis, pamaldžias sielas, darbščias rankas, tvirtas ir neišardomas šeimas. Tokia turi būti mūsų ateitis! Privalome likti ištikimi savo protėvių ir savo pačių Krikštui.

(Neprašytas P. Anilionis kišasi į 600 metų krikšto jubiliejaus iškilmes, tuo pačiu varžo patį minėjimą net cenzūruoja pamokslus):

JUBILIEJUS IR NEPRAŠYTI PADĖJĖJAI

Per Lietuvą vilnija Lietuvos Krikšto 600 metų sukakties iškilmės. Tai tęsis visus jubiliejinius metus. Atskirose parapijose jos švenčiamos įvairiai, priklausomai nuo to, kiek į jas širdies ir darbo įdeda parapijų vadovai ir patys tikintieji.

Centrinis Jubiliejaus minėjimas įvyko birželio 28 d. Vilniuje šv. Petro ir Povilo bažnyčioje Sumos metu. Tuo pačiu laiku minėjimai vyko penkiose Vilniaus bažnyčiose. Iškilmingoms pamaldoms šv. Petro ir Povilo bažnyčioje vadovavo J. E. arkivyskupas Liudvikas Povilonis, šv. Teresės bažnyčioje — vyskupas Romualdas Krikščiūnas ir Vilniaus arkivyskupijos valdytojas Algirdas Gutauskas. Šv. Mikalojaus bažnyčioje — vyskupas Julijonas Steponavičius ir Panevėžio valdytojas Kazimieras Dulksnys, Švč. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčioje — vyskupas Juozapas Preikšas. Dviejose Vilniaus bažnyčiose — šv. Dvasios, kur vadovavo vyskupas Vladislovas Michelevičius ir šv. Rapolo — vyskupas Vincentas Sladkevičius — iškilmingos jubiliejinės pamaldos buvo laikomos lenkiškai.

Jubiliejaus iškilmėse dalyvavo atvykę svečiai: Rygos vyskupas, Provoslavų ir Protestantų Bažnyčių atstovai.

Iš valdžios pusės pamaldose dalyvavo Sąjungos ir respublikos įgaliotiniai — Charčevas ir P. Anilionis.

Pamaldų metu tikintiesiems buvo perskaitytas Lietuvos vyskupų ir vyskupijų valdytojų ganytojinis laiškas, specialiai skirtas šiai iškilmei, raginantis "išmokti vadovautis ir gyventi gyva krikščioniška dvasia — Šventosios Dvasios malone ir dovanomis."

Bene šilčiausiai, dvasiškai pakilioje nuotaikoje minėjimas praėjo šv. Mikalojaus bažnyčioje. Tikintieji labai šiltai ir nuoširdžiai sutiko savo ganytoją J. E. vyskupą Julijoną Steponavičių, kuriam jau 26 metai neleidžiama grįžti į Vilnių. Nepaisydamas valdiškų bedievių reikalavimo iškilmių metu pasakyti tik vieną

pamokslą — perskaityti ganytojinį vyskupų laišką — vyskupas J. Steponavičius į gausingai susirinkusius tikinčiuosius prabilo betarpiškai nuo altoriaus. Savo pamoksle jis jautriai apžvelgė šešių šimtmečių katalikų Bažnyčios kelią mūsų Tėvynėje, suklupimus ir prisikėlimus, kuriuos patyrė Bažnyčia ir tauta. Ryškiausias vaidmuo atiteko nenuilstantiems pjūties darbininkams, tiems dvasios galiūnams ir neužgesinamiems šviesuoliams, kurie savo pavyzdžiu ir darbais įrodė ne tik savo tautai, bet ir pasauliui, kad Bažnyčia — tvirčiausia uola, nepasiduodanti jokiems pragaro gundymams ir puolimams. Tai šv. Kazimieras, palaimintasis Mykolas Giedraitis, palaimintasis arkivyskupas Jurgis Matulevičius, Mažvydas, Poška, Širvydas, Bretkūnas, Valančius, Baranauskas, Maironis, Vaižgantas, Jakštas ir daugybė kitų. Kiekvienas sunkus Bažnyčiai laikotarpis, nepelnyti praradimai ir kančios, taip pat ir šiandieninis valstybinis ateizmas, Dievo malonei veikiant, pagimdo ir iškelia naujus tikėjimo gynėjus ir net kankinius. Ne baimė ir išsižadėjimas, o drąsa ir ištikimybė turi lydėti tuos, kam brangus mūsų tikėjimas, kam Kristus — tvirčiausia Atrama ir Gelbėtojas, — kalbėjo vyskupas J. Steponavičius.

Bažnyčiose visuotinės maldos metu iškilmingus pasižadėjimus ir padėkos žodžius Aukščiausiajam išreiškė vaikai, jaunimas, jaunavedžiai, šeimų tėvai, klierikai ir kunigai. Į bendrus maldavimus įsijungė ir daugiatūkstantinė tikinčiųjų minia, užpildžiusi bažnyčias, šventorius, o prie kai kurių bažnyčių ir gatves bei aikštes. J.E. Vyskupams vadovaujant, tauta atnaujino Krikšto įžadus, buvo pašventintas Lietuvos Krikšto Jubiliejui skirtas medalis.

Pasibaigus iškilmėms, išlydėję savo ganytojus, tikintieji, susirinkę iš įvairių Lietuvos kampelių, skirstosi, nešdami savo širdyje atnaujintąjį CREDO, viltį, kad Dievas ir toliau laimina ir globos Lietuvos Bažnyčią šiandieninėj totalinėj ateizacijoj.

Ruošiantis pagrindinėms 600 m. Lietuvos Krikšto Jubiliejaus iškilmėms, Ordinarai ir Jubiliejaus iškilmių komisija buvo nuolat verčiami konsultuotis visais organizaciniais klausimais (net ir grynai bažnytiniais — kiek sakyti pamokslų ir pan.) su atitinkamais valdžios pareigūnais, konkrečiai su RRT įgaliotinio Petro Anilionio kontora, ir gauti iš jos leidimus net ir mažiau-

siam krustelėjimui. Pats įgaliotinis ir į jį panašūs nepraleido, kad ir mažiausios progos — susitikimų su vyskupais, kunigais ar tikinčiaisiais metu, spaudoje ir televizijoje — trimituoti apie valdžios begalinį norą ir dideles pastangas padėti Lietuvos Katalikų Bažnyčiai pasiruošti šiai neeilinei iškilmei, kad ji praeitų kiek galima sklandžiau ir iškilmingiau.

Trumpai prisiminkime keletą valdžios tikintiesiems rodytų "pastangų padėti." Pavartykime sovietinę spaudą. Šiais Jubiliejiniais metais kaip niekuomet spaudoje piktai ir sarkastiškai puolama Katalikų Bažnyčia, Popiežius, kunigai ir tikintieji, nevaržomai tyčiojamasi iš švenčiausių tikinčiojo žmogaus jausmų. Perverskime vien birželio mėnesio periodiką. Ji mirgėte mirga ateistiniais straipsniais, kaip:

"Tiesa" (13 d.) "Vatikanas ir paskutinės arkivyskupo mišios"; "Tiesa" (4 d.) A. Balsys "Mistikos skraistę atskleidus"; "Tiesa" (7 d.) "Keliauninkas iš Vatikano"; "Tiesa" (6 d.) Henrikas Jaškūnas "Negaliu tylėti"; "Literatūra ir menas" (13 d.) "Vadinant tikraisiais vardais"; "Komjaunimo tiesa" (18 d.) "Švelnusis inkvizitorius"; "Komjaunimo tiesa" (19 d.) J. Stankaitis "Iš kur šventieji ir kam jie" ir t.t. ir t.t.

Televizija... Prieš Jubiliejų ir ji, kiek sugebėdama, stengėsi padėti. Laida sekė laidą. Į pagalbą "Akiračiui" ir žurnalistui Stuinai buvo pasitelkta visa serija nežinia kelintą kartą rodytų kino juostų: "Gylys", "Devyni nuopuolio ratai", "Kunigo naudą velniai gaudo" ir t.t. Ir visų jų tikslas vienas ir tas pats — juodinti Bažnyčią, pašiepti tikinčiuosius arba, kaip sako P. Anilionis, padėti Jubiliejui.

Lietuvos televizija organizavo taip vadinamus pokalbius su įvairiais visuomenės atstovais. Derėtų suprasti: ten nebuvo tikinčiųjų. Vieno tokio pokalbio metu svarbiausiu objektu tapo Kryžių kalnas. Laidos dalyviai, kaip jau įprasta, "vienbalsiai" piktinosi, "tamsuoliškumo ir kraštutinio fanatizmo židiniu", esą, katalikai savo kryžiais išniekinę pagoniškųjų protėvių laidojimo vietą, reikalavo sunaikinti patį kalną, darantį gėdą aukštos kultūros siekiančiam Šiaulių miestui, ir pan. Apie kokią kultūrą kalbėti, kai piktos rankos jau ne kartą kilo prieš unikalų ir sau lygaus pasaulyje neturintį Kryžių Kalną, kuriame kiekvienoj pėdoj kartu su

kryžiais įaugę žmonių lūkesčiai, viltys, padėkos ir maldavinai. O gal jau vandalizmo ir barbariškumo aktai vadinami socialistinės kultūros norma?

Birželio 16 d. P. Anilionis susikvietė Lietuvos vyskupus ir vyskupijų valdytojus. Susitikimo dienotvarkėje įgaliotinis nagrinėjo tris klausimus.

Jubiliejiniai minėjimai parapijose. P. Anilionis reikalavo, kad vyskupai negailėtų jėgų, dėtų visas pastangas, kad tik jų metu nebūtų valdžios vadinamų "ekstremistinių išsišokimų". Ką P. Anilionis laiko taip baisiais vadinamais išsišokimais?

Gegužės 9 d. Varlaukyje kun. Edmundas Atkočiūnas Jubiliejiniame minėjime pamokslą sakyti pakvietė valdžios žinomą "ekstremistą" kun. Petrą Našlėną, o tokiems, įgaliotinio žodžiais, apskritai turi būti uždrausta kalbėti minėjimuose. Be to, kun. E. Atkočiūnas leido bažnyčioje kalbėti Jadvygai Bieliauskienei, kurią P. Anilionis ir toliau laiko baisia valstybine nusikaltėle, tik dėl silpnos sveikatos tarybinės vyriausybės nutarimu pirma laiko paleista iš bausmės atlikimo vietos. J. Bieliauskienė ragino tikinčiuosius dėtis prie blaivybės sąjūdžio, kuris paskutiniu metu jau oficialiai propaguojamas, todėl ir J. Bieliauskienės kalbą, blaiviai mąstantis, net ir aktyvus bedievis, jau neturėtų laikyti valstybiniu nusikaltimu, bet... P. Anilioniui jau pats faktas, kad tokiems žmonėms leidžiama kalbėti bažnyčioje yra nusikaltimas, anot jo, nesuderinamas su Bažnyčios kanonais, tai netgi iššūkis visai Tarybų valstybei, žodžiu, (ir tai įgaliotiniui baisiausia — tai ekstremistinių kun. Alfonso Svarinsko žygių bei Lenkijos klerikalų, "Solidarumo:" rėmėjų, pavyzdžiu ir ateityje tokie išpuoliai būsią netoleruojami ir griežtai baudžiami.

Nemažiau ekstremistinių išsišokimų buvo ir birželio 14 d. Valkininkuose. Pats didžiausias iš jų — tai vyskupo Julijono Steponavičiaus dalyvavimas ir jo pasakytas pamokslas. Kauno katedroje vykusiame minėjime, kur nebūtų galėjęs pasireikšti kaip ekstremistas, vyskupas J. Steponavičius nedalyvavo, o į Valkininkus mielai sutiko važiuoti, — replikavo P. Anilionis. Netiko P. Anilioniui ir tai, kad klebonas kun. Algimantas Keina leido minėjime sakyti pamokslą Neakivaizdinę Seminariją baigusiam kun. Jonui Borutai.

Kai kuriose bažnyčiose minėjimų metu ruošiami montažai, kuriuose keliami Bažnyčios suvaržymai, patirti iš carinės Rusijos bei tarybinės valdžios pusės, tai nieko gero neatneš, ypatingai kai užmirštama iškelti tarybinės vyriausybės paramą ruošiantis Jubiliejui — paveiksliukų, kalendorėlių atspausdinimą valstybinėse spaustuvėse..., — kalbėjo P. Anilionis. Valkininkuose iškilmių metu buvo paminėti kalinami kunigai — Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius, Jonas-Kastytis Matulionis — o tai jau esąs iššūkis Vatikanui, kuris pažadėjęs tarybinei vyriausybei, kad Lietuvos Krikšto Jubiliejaus minėjime Romoje jų pavardės nebuvo minimos. Vyskupai turi susirūpinti, kad panašių nusikaltimų viešajai tvarkai jubiliejaus minėjimuose nebūtų, karščiavosi įgaliotinis. P. Anilionis išreiškė savo mintį ir kunigų delegacijos, kuri vyks į Vatikane ruošiamas Jubiliejaus iškilmes, adresu. Aiškino ir kartu gąsdino, jog, profilaktikai, kad nebūtų antitarybinių išsišokimų, į Romą jau pasiųsti valdžios žmonės, kurie stebės, kaip elgsis delegacija. Reikalavo vyskupus įspėti delegacijos narius, kad pasitaikius "išsišokimams" visa delegacija gali būti atšaukta anksčiau nei įvyks iškilmės. Tuo esą pasirūpins TSRS Ambasada Romoje.

Reikalavo budėti, kad išsišokimų nebūtų ir Vilniuje. P. Anilionis girdėjęs, jog Panevėžio vyskupijos valdytojas prelatas Kazimieras Dulksnys, kuris yra paskirtas pravesti Jubiliejaus pamaldas šv. Mikalojaus bažnyčioje, planuoja užleisti jam paskirtą vadovavimą vyskupui J. Steponavičiui. Ir čia, kreipdamasis konkrečiai į prelatą K. Dulksnį, įspėjo: "Jeigu taip atsitiks, atsimink, kad tau dar reikės gyventi Tarybų Sąjungoje. Tokios paslaugos ekstremistams — nedovanosime".

Antras klausimas, kurį susitikime palietė įgaliotinis, — Kauno Kunigų seminarijos reikalai. "Tarybinė vyriausybė supranta padėtį, nori ir stengiasi, kad Lietuvoje būtų daugiau kunigų, o vyskupai — atvirkščiai — sudaro sąlygas ekstremistams kaltinti tarybų valdžią dėl esančio kunigų trūkumo", — dėstė P. Anilionis. Kitaip, jo manymu, neįmanoma paaiškinti to fakto, kad šiais metais net 3 klierikams buvo sutrukdyti kunigystės šventinimai, ypatingai buvo atkreiptas dėmesys į klieriko Zubavičiaus atvejį. "Kiek gali vyskupus ir vyskupijų valdytojus vedžioti už nosies

ekstremistai: vyskupas J. Steponavičius, kunigai — Donatas Valiukonis, Algimantas Keina. Tai jų darbas, kad sutrukdyti šventimai pozityviai nusiteikusiam klierikui — nerimo P. Anilionis. Jūsų reikalas, — tęsė toliau, — galite ir nė vieno nešventinti, bet tada pareiškimus, skundus, kad trūksta kunigų, teks laikyti antitarybiniais šmeižtais. Matyt vyskupai nešventina tarybinei valdžiai lojalių klierikų todėl, kad nori sudaryti darbo lauką nelegaliai pašventintiems kunigams. Manėme, kad su kunigų A. Svarinsko ir S. Tamkevičiaus įkalinimu baigsis srautas tų nelegalų, tačiau, kaip nekeista, ir šiais metais Kaišiadorių vyskupas V. Sladkevičius vėl išrašė kunigo pažymėjimus dviem naujai iškeptiems nelegalams. Todėl šiais metais į Kunigų seminariją priimamų jaunuolių limitas bus sumažintas dviem vietom, ir ateityje taip bus, kiek jūs pašventinsit nelegalų, tiek mažiau bus priimta į Seminariją. O Kaišiadorių vyskupą įspėju, kad daugiau tai nesikartotų. Mes atrasime būdų, kaip už tokią veiklą nubausti nepaklusnius ordinarus", — kuo toliau, tuo labiau nervinosi įgaliotinis P. Anilionis.

Trečias svarbus klausimas anot P. Anilionio, reikalaujantis neatidėliotino aptarimo, skambėtų maždaug taip: vyskupijos silpnai remia Taikos fondą. Tik Vilniaus arkivyskupijos valdytojas sumoka po 100 rublių nuo kiekvienos parapijos. Liūdniausia padėtis Kaišiadorių ir Telšių vyskupijose — ten vos 46 rubliai nuo parapijos sumokami. Vyskupas Antanas Vaičius mėgino aiškinti: "Įgaliotini, jūs nenuoseklus, sakote, kad Telšių vyskupijoje per daug mažų parapijų, kad kiekvienai jų būtų galima paskirti po atskirą kunigą o iš kitos pusės — reikalaujate, kad ir mažiausia parapijėlė Taikos fondui surinktų tokią pat auką, kaip ir didžiųjų miestų parapijos." P. Anilionis tylėjo. Kiek vėliau užsipuolė vyskupus, kad šie vyskupų konferencijos metu išdrįsę atmesti valdžios siūlymą leisti katalikišką laikraštį, kurio tik du pirmus puslapius reiktų rezervuoti P. Anilionio įstaigos pateikiamai informacijai. Jei jūs ir nenorite, vis tiek laikraštis eis. Turime kunigų, kurie ir be jūsų pritarimo leis laikraštį, — baigė P. Anilionis.

Prieš pat iškilmes, birželio 25 d., P. Anilionis atliko paskutinį priešjubiliejinį vizitą į Vilniaus kuriją ir visas bažnyčias,

kuriose vyks Krikšto Jubiliejaus pamaldos. Įgaliotiniui rūpėjo duoti paskutinius įspėjimus, dar kartą pasitikslinti, ar perduoti ir neprimiršti valdžios reikalavimai, išsakyti vyskupams, arba kitaip sakant "padėti Bažnyčiai, kad iškilmės praeitų gražiai ir sklandžiai."

Taigi, įspėjo bažnyčių klebonus, komitetų pirmininkus, kad viena iš didžiausių jų pareigų — atidžiai saugoti sakyklas, kad koks kunigas ekstremistas nesugalvotų pakartoti 1984 m. kun. Antano Jokubausko išsišokimo per šv. Kazimiero Jubiliejų šv. Petro ir Povilo bažnyčioje; turi užtikrinti, kad vienintelis pamokslas iškilmių metu bus skaitomas įgaliotinio kontoros išcenzūruotas ir patvirtintas bendras vyskupų raštas tikintiesiems; komitetų nariai privalo budėti ir nutraukti bet kokį kunigų ar pasauliečių bandymą kalbėti bažnyčioje ar šventoriuje. Į klebonų ir komitetų narių pareigas, pagal P. Anilionį, turi įeiti ir rūpestis, kad prie bažnyčių nebūtų elgetų bei devocionalijų pardavinėtojų, mat, ką apie tai pagalvotų svečiai iš užsienio — gėda tarybinei valdžiai.

Lankydamasis šv. Petro ir Povilo bažnyčioje įgaliotinis suglumo, išvydęs suraustą ir nesutvarkytą bažnyčios šventorių. Kun. Vaičekoniui paaiškinus, kad taip atsitiko todėl, kad valdžia nedavė nusipirkti pakankamai betoninių plytelių takams iškloti — nutilo; nors prie Istorijos etnografijos muziejaus minėtų plytelių didelės krūvos. Jubiliejaus iškilmių dalyviams, netilpusiems šv., Petro ir Povilo bažnyčion, lietui lyjant, teko stovėti purve...

Prisiminus vos keletą taip "didelių valdžios pastangų padėti" darosi visiškai neaiškus Maskvos bei Vilniaus Religijų reikalų įgaliotinių — Charčevo ir P. Anilionio — dalyvavimas šv. Petro ir Povilo bažnyčioje centrinių pamaldų metu. Negi dar ne viskas buvo "padėta"?

* * *

Šiais Lietuvos Katalikų Bažnyčiai Jubiliejiniais metais "Minties" leidykla 5000 tiražu išleido albumą, pavadintą "Bažnyčia Lietuvoje."

Kruopščiai įrištas ir išoriškai gražiai apipavidalintas leidi-

nys iš pirmo žvilgsnio atrodo gan patraukliai, galima pagalvoti, kad tai tikrai dovana 600 m. Jubiliejų švenčiantiems tikintiesiems. Deja... Albumą komentuoja įvadinis žodis. Kyla klausimas, ar apskritai tokio įvadinio žodžio reikėjo albumui, jei jis skirtas Lietuvos tikintiesiems.

Pacituosime keletą vietų: "Tarybų valstybė nesikiša į bažnyčios vidaus reikalus, į jos veiklą, tik nustato Religinių susivienijimų sudarymo principus ir tvarką." "... dauguma Tarybų Lietuvos gyventojų, tęsdami senas mūsų krašto laisvamanybės tradicijas, neišpažįsta jokios religijos." Nepamirštama akcentuoti, kad visos bažnyčios ir kulto inventorius — valstybės nuosavybė ir t.t. Kam jau kam, o Lietuvos katalikui nereikia aiškinti sovietinės "laisvės", jis jas itin gerai žino. Įžanginiame žodyje nurodoma kad albumas labiausiai gali sudominti tuos, kurie domisi architektūra ir menu, bet tai tik įžanginiame žodyje... Iš 630 veikiančių bažnyčių albume yra 127 bažnyčių nuotraukos, kai kurios jų blogos kokybės ir ne itin reikšmingos; bažnyčių pastatymo istorijos nurodomos tik prie žymesnių Lietuvos bažnyčių, kurios ir taip daugumai žmonių gerai žinomos, tačiau niekur tendencingai nepamirštama nurodyti bažnyčių restauravimo datų...

Ir galiausiai... kur Lietuvos tikinčiajam nusipirkti šį albumą, jei jo vieta dolerinėje. O "Pažangos" knygynas Kaune pardavė tik spec. fondams?!

(Įteikti pareiškimai arkivyskupui ir vyskupijų valdytojams: a) vyskupo Julijono Steponavičiaus, b) Vilniaus arkivyskupijos kunigų, c) Kauno arkivyskupijos kunigų, d) Telšių vyskupijos kunigų, e) Vilkaviškio vyskupijos kunigų, kuriuose prašoma leisti švęsti jubiliejaus iškilmes Vilniuje visą savaitę):

PAREIŠKIMAI IR PROTESTAI

J.E. Arkivyskupui Liudvikui Poviloniui

Nuorašai:

J.E. Vyskupui Vincentui Sladkevičiui
J.E. Vyskupui Antanui Vaičiui
J.E. Vyskupui Juozapui Preikšui
Prelatui Kazimierui Dulksniui
Prelatui Algirdui Gutauskui

Jūsų Ekscelencija,

Lietuvos Bažnyčios vyskupai ir Valdytojai atsiuntė man jų parašytą š.m. kovo 11 d. raštą, kuriame kreipiasi į mane su pasiūlymu vadovauti Lietuvos krikšto 600 m. Jubiliejaus iškilmingoms pamaldoms, kurios įvyks Vilniuje šv. apaštalų Petro ir Povilo bažnyčioje, ir pasakyti pagrindinį pamokslą. Tas Ekscelencijų ir Prakilnybių raštas duoda man galimybę pasisakyti dėl Jubiliejaus iškilmių. Didžiosios Jubiliejaus pamaldos turi būti vyskupų konferencijos ir Krikšto jubiliejaus komisijos trijų metų pasirengiamojo darbo vaisius.

Manau, kad tiek vyskupų konferencija, tiek Krikšto jubiliejaus komisija savo posėdžiuose apsvarstė ir priėmė konkrečius nutarimus, kaip turi būti švenčiamos Lietuvos Krikšto 600 m. Jubiliejus. Nedalyvaudamas nei viename vyskupų konferencijos posėdyje, nes į jos posėdžius nesu kviečiamas, nieko nežinau, kokie buvo padaryti nutarimai ir duoti nurodymai, kurių tenka laikytis, kad Jubiliejaus iškilmės būtų didingos ir įspūdingos. Todėl nedrįstu vadovauti jubiliejinėms iškilmėms, būkštaudamas nukrypti nuo vyskupų konferencijos priimtų nutarimų Jubiliejinių iškilmių klausimu. Be to, gyvendamas Žagarėje, toli nuo Vilniaus, neturiu galimybės pasitarti su šv. Petro ir Povilo bažnyčios klebonu ir Krikšto Jubiliejaus komisijos nariais dėl jubiliejinių iškilmių tvarkos ir eigos.

Siūlyčiau, kad pamaldos vyktų 5-se bažnyčiose, kiekvienoje bažnyčioje vadovautų vyskupas, kuris pasakytų pagrindinį pamokslą ar paprašytų jį pasakyti ką nors iš kunigų. Apie jubilie-

jaus iškilmių laiką, vietą ir tvarką reikėtų iš anksto paskelbti visose Lietuvos bažnyčiose.

Tepraeina Didžiosios Jubiliejinės iškilmės Vilniuje taip, kad jos būtų mūsų krašte Bažnyčios gerovei ir garbei bei tikinčiosios liaudies džiaugsmui ir dvasinei naudai.

Su tikra pagarba ir meile — Vyskupas J. Steponavičius

1987 kovo 28 d.

Lietuvos Vyskupams ir Vyskupijų Valdytojams

Vilniaus arkivyskupijos kunigų

P a r e i š k i m a s

Siekdami, kad Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejus būtų atšvęstas kiek galint dvasiniai naudingiau visai mūsų tautos tikinčiai liaudžiai, siūlome:

1. Į Jubiliejų pakartotinai pakviesti šv. Tėvą, o į pagrindines pamaldas kaimyninių kraštų vyskupus.

2. Pagrindines Jubiliejaus pamaldas Vilniuje laikyti visą savaitę, kiekvieną dieną paskiriant atskirai vyskupijai. Paskutinę dieną, birželio 28 d. (sekmadienį), bent šešiose Vilniaus miesto bažnyčiose, kad galėtų dalyvauti kiek galima daugiau tikinčiųjų.

3. Jei bus galimybė išvykti kunigų delegacijai į Vatikaną jubiliejaus proga, siūlome, kad kunigų delegacijos nariai būtų išrinkti vyskupijų kunigų tarybų, kaip kunigų atstovai.

4. Prašome pasirūpinti, kad valdžios atstovai nekliudytų kunigams ir tikintiesiems pamokyti vaikus tikėjimo tiesų.

5. 1987 m. buklete rašoma apie penkių Bažnyčios įsakytų švenčių, kurios pasitaikydavo šiokiadieniais perkėlimą į sekmadienį. Perkeltos šventės tikinčios liaudies buvo labai branginamos ir jose tikinčiųjų dalyvaudavo ne mažiau kaip sekmadienį. Kokiu pagrindu Jubiliejinių metų proga tai padaryta? Tai didelis dvasinis nuostolis.

Pasirašė kunigai:

J. Budrevičius	A. Keina
P. Purlys	J. Naumovičius
D. Valiukonis	J. Boruta

J. Lauriūnas	V. Černiauskas
A. Petronis	V. Pūkas
J. Šlėnys	I. Jakutis
B. Andriuškevičius	E. Paulionis
J. Vaitonis	A. Simonaitis
A. Belickas	K. Žemėnas
M. Savickas	J. Aškelovičius
S. Tunaitis	S. Markevičius
A. Čeponis	K. Gailius

Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams Kauno arkivyskupijos kunigų

P a r e i š k i m a s

Siekdami, kad Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejus būtų atšvęstas kiek galint dvasiniai naudingiau, siūlome:

1. Į Jubiliejų pakartotinai prašome pakviesti šv. Tėvą, o į pagrindines pamaldas — kaimyninių kraštų vyskupus.

2. Pagrindines Jubiliejaus pamaldas Vilniuje laikyti visą savaitę, kiekvieną dieną paskiriant atskirai vyskupijai, paskutinę dieną, birželio 28 d., bent šešiose Vilniaus miesto bažnyčiose, kad galėtų kuo gausiau dalyvauti tikintieji iš visos Lietuvos (Kiekvienoje bažnyčioje pamaldas tiktų pravesti vienam iš vyskupų).

3. Jei Jubiliejaus proga bus galimybė kunigų delegacijai išvykti į Vatikaną, siūlome, kad kunigų delegacijos nariai būtų išrinkti vyskupijų Kunigų Tarybų, kaip kunigų atstovai.

4. Prašome pasirūpinti, kad valdžios pareigūnai nekliudytų kunigams ir tikintiesiems pamokyti vaikus tikėjimo tiesų.

5. Kodėl Jubiliejinių metų proga panaikintos net įsakytos šventės, kurias tikintieji labai brangino ir nemažiau lankė kaip kitomis įsakytomis dienomis?

Pasirašė kunigai:

L. Kalinauskas	L. Jagminas
P. Matulaitis	L. Semaška
V. Brusokas	J. Vaičekauskas

G. Jankauskas	V. Griganavičius
V. Ramanauskas	V.K. Peslikas
K. Daknevičius	J. Babonas
A. Jakubauskas	A. Imbra
J. Razmantas	Pr. Gaižauskas
St. Pilka	E. Bartulis
F. Baliūnas	A. Bulotas

Lietuvos Vyskupams ir Vyskupijų Valdytojams Telšių vyskupijos ir Klaipėdos prelatūros kunigų

P a r e i š k i m a s

Skaudžiai pergyvename, kad, nežiūrint maldų ir ypatingų pastangų, Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejaus iškilmės Vilniuje š.m. birželio 28 d. švęsime be šv. Tėvo Jono-Pauliaus II. Tai ypač skaudu, kai žinome šv. Tėvo troškimą būti kartu su mumis prie Švč. Dievo Motinos Aušros Vartuose. Nuoširdžiai dėkojame už penkis ganytojinius laiškus Jubiliejinių metų proga. Prašome dar vieno laiško, kuriame būtų išvardintos mūsų krašto ryškiausios negerovės religijos ir doros srityse ir nurodytos konkrečios priemonės kovai prieš jas, įvedant ir įtvirtinant ateičiai šias krikščioniškojo gyvenimo tradicijas:

1. Ugdant krikščioniškus papročius šeimose:

a. atkreipti ypatingą tėvų dėmesį, kad sekmadieniais, kartu su savaisiais dalyvautų šv. Mišių aukoje,

b. primygtinai raginti laiku pakrikštyti kūdikius, rūpestingai paruošti vaikus Pirmajai Išpažinčiai ir šv. Komunijai, niekada neapleisti Velykinės išpažinties ir šv. Komunijos, nepradėti šeimos gyvenimo be santuokos sakramento, gilaus tikėjimo dvasioje švęsti religines šventes.

2. Kovojant už blaivią Lietuvą:

a. įpareigoti dvasininkiją laikytis blaivybės ir uoliai ją skleisti tikinčiųjų tarpe,

b. kasmet Advente ir Gavėnioje parapijų bažnyčiose pravesti pamaldas už blaivybę, sakant atitinkamus pamokslus, darant pažadus ir juos atnaujinant,

c. įsąmoninti tikinčiuosius, kad joks svaigalas nebūtų naudojamas laidotuvių ir mirusių minėjimo metu, raginti šeimos šventes ir pobūvius praleisti be svaigalų.

3. Kovojant už skaistų gyvenimo būdą:

a. per pamokslus ir išpažintis diegti jaunimo širdyse meilę skaistumui,

b. nuolat priminti ikisantuokinio skaistumo svarbą naujų šeimų gražiai ateičiai,

c. raginti išlaikyti ištikimybę santuokos priesaikai.

4. Ugdant pagarbą Dievo duotai gyvybei — pakartotinai ir griežtai pasisakyti prieš abortus.

Kunigų tarpe sklinda įvairūs gandai ir įtarimai apie kunigų delegacijas, įvairiomis progomis vykstančias į užsienį. Siūlytume, nesusipratimams išvengti, delegatus, vykstančius į religinius renginius užsienyje, rinkti Kunigų tarybose.

Siūlome vyskupams prašyti, kad vietoje tarybinės valdžios peršamo religinio laikraštuko, būtų padidinta apimtis ir tiražas "Katalikų kalendoriaus žinyno" (t.y., kad jis būtų ne vien kunigų, bet ir tikinčios liaudies žinynas), kad būtų kasmet išleidžiama bent po vieną religinės klasikos knygą, kaip pvz. "Kristaus sekimas" ir kt.

Pasirašė kunigai:

T. Poškus	A. Alminas
B. Budrikis	J. Miškinis
J. Kauneckas	B. Bacevičius
J. Tamašauskas	J. Šiurys
J. Paliūkas	E. Atkočiūnas
V. Vėlavičius	A. Lideikis
L. Dambrauskas	A. Genutis
J. Petrauskas	P. Linkevičius
A. Šeškevičius	F. Žilys
V. Šlevas	A. Beniušis
K. Žukas	S. Anužis
J. Bučelis	V. Klebonas
A. Arnašius	A. Pakamanis
B. Jonauskas	V. Žvirzdinas
J. Kusas	V. Sadauskas

Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams
Vilkaviškio vyskupijos kunigų

Pareiškimas

Siekdami, kad Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejus būtų atšvęstas kiek galint dvasiniai naudingiau, siūlome:

1. Į Jubiliejų pakartotinai prašome pakviesti šv. Tėvą, o į pagrindines pamaldas — kaimyninių kraštų vyskupus.

2. Pagrindines jubiliejaus pamaldas Vilniuje laikyti visą savaitę, kiekvieną dieną paskiriant atskirai vyskupijai. Paskutinę dieną, birželio 28 d. (sekmadienį), bent šešiose Vilniaus miesto bažnyčiose, kad pamaldose galėtų kuo gausiau dalyvauti mūsų tikintieji (kiekvienoje bažnyčioje pamaldas tiktų pravesti vienam iš vyskupų).

3. Jei Jubiliejiniais metais bus galimybė kunigų delegacijai nuvykti į Vatikaną, prašytume, kad kunigų delegacijos nariai būtų išrinkti vyskupijų Kunigų tarybų, kaip kunigų atstovai.

4. Prašome pasirūpinti, kad valdžios pareigūnai nekliudytų kunigams ir tikintiesiems pamokyti vaikus tikėjimo tiesų.

5. Prašome, kad Vilkaviškio vyskupijai būtų paskirta Jubiliejui paminėti atskira bažnyčia ir diena.

Pasirašė kunigai:

V. Jalinskas — K. Juškevičius
V. Stakėnas — K. Brilius
J. Maskvytis — J. Rusinas
L. Kunevičius — J. Šalčius
J. Žemaitis — J. Užupis
A. Deltuva — J. Palukaitis
St. Mikalajūnas — R. Žukauskas
A. Gražulis — T. Valianas
V. Užkuraitis — A. Račkauskas
G. Dovidaitis — S. Samuolis
I. Plioraitis — J. Marčiulionis
P. Dumbliauskas — V. Rudzinskas
G. Pušinaitis — J. Malinauskas
V. Bobinas — B. Paltanavičius

A. Diskevičius
J. Varkala
J. Baranauskas
J. Grudzinskas
J. Sventickas
B. Jarušauskas
B. Razukas
K. Kudirka
D. Brogys
J. Mieldažys
A. Mieldažys
B. Čegelskas
J. Gražulis
V. Urbonas
V. Česna
A. Pangonis
A. Aleksandravičius
P. Sitka
P. Orlickas
J. Jakaitis
V. Jackūnas
J. Būga
V. Vaitauskas
Vl. Bilius
A. Vitkus
K. Montvila
A. Sadauskas
Pr. Račiūnas
J. Poderis
A. Liesis
J. Gumauskas

* * *

(Trys Lietuvos tikinčiųjų ir kunigų pareiškimai, pasiųsti M. Gorbačiovui: a) prašant leisti eiti pareigas vyskupui Julijonui Steponavičiui, b) išleisti iš Gulago kunigus A. Svarinską, ir S. Tamkevičių, V. Petkų ir B. Gajauską, c) prašant grąžinti Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčią):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui Michailui Gorbačiovui
Nuorašas: Lietuvos Vyskupams

P a r e i š k i m a s

Prieš 26 metus Vilniaus Arkivyskupijos Apaštalinis Administratorius Vyskupas Julijonas Steponavičius tarybinės valdžios organų patvarkymu ištremtas iš Vilniaus ir priverstinai apgyvendintas už arkivyskupijos ribų — Žagarėje. Vyskupas nubaustas už tai, kad laikėsi Bažnyčios kanonų — atsisakė šventinti kunigais netinkamus kandidatus, nesutiko savo vardu uždrausti kuni-

gams vykdyti vieną iš svarbiausių jų pareigų — katekizuoti vaikus; pašalinti nepilnamečius nuo altoriaus ir iš procesijos. Taip padaryti reikalavo to meto civilinė valdžia. Už tų reikalavimų neįvykdymą vyskupas civilinės valdybos be jokios teisminės bylos nagrinėjimo buvo nubaustas neterminuota ir Baudžiamajame Kodekse nenumatyta bausme. Šis neteisėtas nutarimas galioja ir šiandien — viešumo ir persitvarkymo laikais. Akademikas A. Sacharovas, kuris panašiai buvo nubaustas, jau paleistas iš tremties Gorkyje, o vyskupas J. Steponavičius dar ir šiandien laikomas tremtyje Žagarėje.

Prašome Jus, Generalini Sekretoriau, patvarkyti, kad vyskupui J. Steponavičiui būtų leista sugrįžti į Vilnių ir netrukdomai eiti Vilniaus Arkivyskupijos vyskupo pareigas.

Taip pat prašome, kad būtų paleisti įkalintieji kunigai: A. Svarinskas, S. Tamkevičius, J.K. Matulionis. Jie nuteisti vien už tai, kad viešumon kėlė mūsų visuomenėje pasitaikančias skaudžias negeroves — pagrindinių konstitucinių piliečių teisių nepaisymą, girtavimo ir nesąžiningumo plitimo faktus. Šiandien tas pačias negeroves raginama kelti viešumon. Visi, kurie šiandien jas kelia, nebaudžiami. Skaudus kontrastas — už tokią pat drąsą kunigai kalinami.

Prašome Jus, Generalini Sekretoriau, ir šiuo reikalu duoti nurodymą peržiūrėti nuteistųjų kunigų bylas ir paleisti juos laisvėn.

Lietuvos kunigai ir tikintieji

Pasirašė:

Vilnius (Gerosios Vilties bažnyčia) — 1883

Šv. Mikalojaus — 1801	Šv. Petro ir Povilo — 847
Šv. Onos — 541	Šv. Dvasios — 502
Šv. Teresės — 162	Kalvarijų — 242)
Druskininkai (Vn.) — 1980	Valkininkai (Vn.) — 625
Kalesninkai (Vn.) — 733	Ratnyčia (Vn.) — 380
Kabeliai (Vn.) — 275	N. Vilnia 504 — 504 (sic)
Paberžė (Vn.) — 817	Dubičiai (Vn.) — 382
Butrimonys (Vn.) — 285	Veisiejai (Vl.) — 708
Sasnava (Vl.) — 293	Kapsukas (Vl.) — 2317
Bagotoji (Vl.) — 140	Gižai (Vl.) — 353
Virbalis (Vl.) — 344	Kybartai (Vl.) — 185

Aksnėnai (Vl.) — 666
Mroslavas (Vl.) — 1728
Santaika (Vl.) — 603
Vikaviškis (Vl.) — 1352
Bartininkai (Vl.) — 98
Keturvalakiai (Vl.) — 408
Piviškiai (Vl.) — 399
Eišiškės (Vn.) — 923
Lausoda (T) — 102
Telšiai — 3000
Gadūnavas (T) — 103
Mosėdis (T) — 426
Nevarėnai (T) — 320
Panevėžys — 3706
Kalvarija (Vl.) — 845
Šventežeris (Vl.) — 738
Igliauka (Vl.) — 764
Gražiškiai (Vl.) — 157
Lankeliškės (Vl.) — 107
Alksninė (Vl.) — 75
Varėna (Vn.) — 470
Lieplaukė (T) — 161
Viešvėnai (T) — 237
Rietavas (T) — 424
Plungė (T) — 1169
Skuodas (T) — 355
Žarėnai-Latveliai — 830

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

P a r e i š k i m a s

Daug vilčių mes dėjome į Jūsų paskelbtą šalies pertvarkymo ir demokratizacijos programą, tikėdamiesi, kad ji iš esmės pagerins žmogaus teisių padėtį Sovietų Sąjungoje, kad bus paleisti sąžinės belaisviai ir pasibaigs žmonių persekiojimas dėl politinių, tautinių, religinių motyvų. Buvo žengtas ir pirmas žingsnis ta kryptimi (sic). TSRS Aukščiausios tarybos š.m. vasario 2 ir 9 d.d. įsakais iš sovietinių kalėjimų, lagerių bei tremties buvo išlaisvinta apie 100 asmenų, nuteistų už taip vadinamus "valstybinius nusikaltimus." Deja, reikia pastebėti, kad šis sovietinės valdžios aktas, taip plačiai išreklamuotas Vakaruose, buvo ne politinė amnestija, o bausmės "dovanojimas", kuris palietė tik nežymią dalį politinių kalinių. Mūsų duomenimis, didesnė dalis lietuvių sąžinės belaisvių tebėra bausmės atlikimo vietose. Mes labai susirūpinę tų žmonių, mūsų tautiečių ir buvusių nelaisvės draugų, likimu ir norime atkreipti Jūsų dėmesį į jų padėtį.

Kunigai — A. Svarinskas ir S. Tamkevičius — 1983 m. buvo nuteisti už visuomeninę-religinę veiklą, kurią inspiravo ne siekimas nuversti sovietų valdžią, bet gilus savo žmogiškos ir

kunigiškos pareigos supratimas. Š.m. pradžioje kun. A. Svarinskas ir kun. S. Tamkevičius buvo atgabenti į Vilniaus KGB izoliatorių, kur mainais į laisvę jiems buvo siūloma atsisakyti savo principų. Nelaikydami save kaltais, jie nesutiko daryti kompromisų su sąžine. Tada kun. A. Svarinskas buvo sugrąžintas į Permės lagerį, o kun. S. Tamkevičius į naują įkalinimo vietą — Mordoviją.

V. Petkus ir B. Gajauskas, Lietuvos Helsinkio grupės nariai. 1977 m. jie buvo suimti ir nuteisti po 10 metų laisvės atėmimo ir po 5 metus tremties. V. Petkus kartu su kitais grupės nariais yra iškėlęs eilę žmogaus teisių pažeidimo faktų Lietuvoje, ragindamas Sovietinę vyriausybę laikytis Helsinkio susitarimų raidės ir dvasios. Taip pat yra pasisakęs už Lietuvos išstojimą iš TSRS. B. Gajauskui pateikti kaltinimai: rinkimas dokumentų apie stalininį terorą Lietuvoje, materialinės pagalbos kaliniams organizavimas, mėginimas išversti A. Solženicino knygą "Archipelag Gulag". Iš viso B. Gajauskas sovietiniuose kalėjimuose ir lageriuose iškalėjo 35 metus, V. Petkus — 25 metus, kun. A. Svarinskas — 20 metų.

G. Iešmantas ir P. Pečeliūnas šiuo metu yra nutrėmime. Abu buvo nuteisti už bendradarbiavimą pogrindžio leidiniuose "Perspektyvos" ir "Alma Mater". Savo straipsniuose, pareiškimuose G. Iešmantas ir P. Pečeliūnas yra pasisakę už sovietinės visuomenės-politinės sistemos pertvarkymą, už atvirumą ir demokratiją, nūdienos permainų fone jiems pateikti kaltinimai atrodo absurdiškai: šiandien tokie pat pasisakymai plačiai skamba iš pačių aukščiausių tribūnų ir iš sovietinės spaudos puslapių. Tuo tarpu G. Iešmantas ir P. Pečeliūnas ir toliau laikomi "ypatingai pavojingais valstybiniais nusikaltėliais".

Kun. J. K. Matulionis atlieka 3 metų laisvės atėmimo bausmę viename iš kriminalinių lagerių Čitos srityje. Visa jo "kaltė" ta, kad Vėlinių dieną, kartu su parapijiečiais, dalyvavo procesijoje į kapines.

Jonas Pakuckas 1981 m. už mėginimą pereiti TSRS-Suomijos sieną buvo paskelbtas Tėvynės išdaviku ir nuteistas 15 metų laisvės atėmimo.

Visa eilė jaunų lietuvių buvo patraukti baudžiamojom atsa-

komybėn ir nuteisti už atsisakymą tarnauti sovietinėje armijoje, už dalyvavimą gatvės eitynėse, už tariamą sovietinių simbolių išniekinimą. Ir tokios rūšies bylos reikalauja peržiūrėjimo ir naujo traktavimo.

Mes išvardiname tik lietuvių politinių kalinių pavardes. Kartu su jais sovietiniuose kalėjimuose, lageriuose, psichiatrinėse ligoninėse, ištrėmime laukia išlaisvinimo šimtai kitų sąžinės belaisvių ukrainiečių, rusų, žydų, kaukaziečių, estų, latvių ir kt.

Jeigu Jūs tikrai norite iš esmės išspręsti Sovietų Sąjungoje vis dar tebeegzistuojančią žmogaus teisių problemą, pirmiausia būtina amnestuoti visus politinius kalinius. Po to reikėtų panaikinti RTFSR BK 70 str. (ir analogiškus sąjunginių respublikų straipsnius), nes jie yra antikonstituciniai ir absurdiški loginiu bei juridiniu požiūriu. Tiktai šios priemonės leistų nutraukti politines, tautines, religines represijas ir užkirstų kelią jų pasikartojimui:

Pasirašė buvę politiniai ir sąžinės kaliniai:

1. Jadvyga Bieliauskienė	2. Petras Cidzikas
3. Liudas Dambrauskas	4. Anastazas Janulis
5. Mečislovas Jurevičius	6. Vladas Lapienis
7. Petras Plumpa	8. Nijolė Sadūnaitė
9. Julius Sasnauskas	10. Liudas Simutis
11. Vytautas Skuodis	12. Gema Stanelytė
13. Antanas Terleckas	14. Vytautas Vaičiūnas

1987 m. gegužės 1 d.

* * *

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui
TSRS Religinių reikalų tarybos Pirmininkui
Charčevui
Nuorašas: Lietuvos Vyskupams

Lietuvos ir Klaipėdos miesto tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

1987 m. sausio mėnesio 19-20 d.d. Lietuvos tikinčiųjų de-

legacija kreipėsi į TSRS CK ir į Religinių reikalų tarybą Klaipėdos miesto "Taikos Karalienės" bažnyčios grąžinimo klausimu. Mus priėmė atsakingasis CK darbuotojas Kryginas ir pažadėjo mėnesio laikotarpyje duoti konkretų atsakymą. Pareiškime buvo nurodytos pavardės ir adresai tų žmonių, kuriems buvo galima pranešti valdžios organų nutarimą. Klaipėdos miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja drg. Blažienė, pilietei Birutei Mockienei, gyvenančiai Klaipėdoje, vietoj atsakymo pagrasino keturis metus kalėti, jei ji nesiliaus rūpintis bažnyčios grąžinimu. Antanui Aveliui, Klaipėdos miesto gyventojui, drg. Blažienė taip pat nedavė jokio atsakymo. Šių metų vasario 13 d. Kauno miesto vykdomojo komiteto pirmininkas drg. Kazakevičius atvyko pas Kauno miesto gyventoją Juozą Kazalupską ir vietoje atsakymo pravedė tardymą. Po pusantro mėnesio buvo kreiptasi telefonu į TSKP CK propagandinio skyriaus darbuotoją drg. B.M. Kuviniovą — kuriai buvo pavestas Klaipėdos bažnyčios reikalas. Ji atsakė, kad Klaipėdos bažnyčios grąžinimo sprendimas perduotas Religijų reikalų tarybai. Religijų reikalų taryba atsakė, kad klausimas sprendžiamas. Buvo pakartotinai kreiptasi į Religijų reikalų tarybą ir į drg. Kuviniovą. Atsakymas buvo toks: reikalas persiųstas spręsti Respublikiniam valdžios organui — LTSR Ministrų tarybai, drg. Česnavičiui, ir Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui drg. Petrui Anilioniui.

1987 m. kovo 12 d. delegacija kreipėsi į Religijų reikalų tarybos įgaliotinį P. Anilionį. Jis atsakė, kad pastato grąžinimas ne jo kompetecijos (sic) ribose, šį klausimą sprendžia vykdomieji organai. Tada mes kreipėmės, kaip nurodė Kuviniova, į LTSR Ministrų tarybą. Ten mūsų nepriėmė ir paaiškino, kad ateityje šiuo klausimu nepriims. Iš pokalbio su Klaipėdos bažnyčios klebonu mes supratome, kad planuojama atimtąją "Taikos Karalienės" bažnyčią grąžinti, bet galvojama uždaryti šiuo metu veikiančią bažnytėlę. Palyginus Klaipėdą su kitais Lietuvos miestais gyventojų atžvilgiu, Klaipėdoje turėtų būti ne viena bažnyčia. Todėl gali kilti didelis triukšmas, jei grąžinimas atimtosios bažnyčios iššauks uždarymą veikiančiosios.

Įgaliotinis P. Anilionis pasakė, kad, jo nuomone, Klaipėdoje reikalingos abi bažnyčios ir reikėjo mums apie tai parašyti sa-

vo pareiškimuose. Apie tai tuo metu mums nei į galvą neatėjo mintis, kad veikiančioji bažnyčia gali būti uždaryta. Kai žinia apie veikiančios bažnyčios uždarymo galimybę pasklido tikinčiųjų tarpe, jie pradėjo grupėmis ištisą parą jos viduje budėti, kad užkirstų kelią bažnyčios uždarymui. Susidariusi situacija reikalauja neatidėliotino sprendimo.

Mes, Lietuvos katalikai, tikimės, kad klausimas bus išspręstas teigiamai, demokratinių permainų šviesoje.

Mes prašome Jus, Generalini Sekretoriau, padėti mums ir kontroliuoti mūsų respublikinių valdžios organų veiklą, kad Klaipėdos bažnyčios klausimu būtų pašalintas užburtas ratas.

P.S. Prašome konkretaus raštiško atsakymo, nurodant bažnyčios grąžinimo datą.

Pasirašė:

Saulius Kelpšas	Laimutė Truskauskaitė
Aldona Raižytė	Gintas Sakavičius
Alfonsas Bumbulis	Petras Gražulis
Vitas Rinkevičius	Arūnas Rekašius
Domininkas Čepas	Juozas Kazalupskas
Salomėja Menkevičiūtė	Petras Cidzikas

1987 m. kovo 16 d.

* * *

(Pareiškimas Kunigų seminarijos rektoriui V. Butkui ir RRT įgaliotiniui P. Anilioniui, skundžiantis dėl bandymo saugumui užverbuoti 4 klierikus):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui Michailui Gorbačiovui

Nuorašai:

Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams

Kauno Tarpdiecezinės Kunigų Seminarijos Rektoriui V. Butkui

LTSR VSK Pirmininkui

TSRS Religijų reikalų Tarybos Įgaliotiniui prie LTSR Ministrų Tarybos Petrui Anilioniui

Pareiškimas

Mes, 1987 m. baigę Seminariją kunigai, matydami dabartinę sunkią Lietuvos Bažnyčios padėtį, su nerimu žvelgiame į Bažnyčios ir ypatingai į vienintelės Lietuvoje Kunigų Seminarijos ateitį. Nors Konstitucija garantuoja sąžinės laisvę, Bažnyčia atskirta nuo valstybės, tačiau tikrumoje to nėra. Lietuvoje ir toliau diskriminuojami tikintieji, pažeidinėjamos jų teisės, o valstybė kišasi į grynai bažnytinius reikalus. Tai ypač akivaizdu, prisiminus mūsų kelią į kunigystę, ir žinant, kad tokia padėtis lieka nepasikeitus.

Jaunuolis, pasiryžęs siekti kunigystės, jau nuo mokyklos suolo pradedamas persekioti, atkalbinėti, šantažuoti, pajuokti. Persekiojimai nesiliauja net tarnybos Tarybinėje Armijoje metu. Ypatingai grubiai šis persekiojimas pasireiškia, padavus pareiškimą į Kauno Tarpdiecezinę Kunigų seminariją. Prasideda nuolatiniai šaukimai į Karinį Komisariatą, kuriame laukia saugumo darbuotojai, skambučiai ar V.S.K. darbuotojų, apsilankymai į stojančiojo ir jo tėvų darbovietes, butus. Atkalbinėjama, grasinama, šantažuojama, reikalaujama pasirašyti dirbti saugumo organams, reikalaujama atvykti į susitikimus. Priešingu atveju nesuteikiama jokios vilties įstoti į Seminariją. Tačiau dauguma jaunuolių lieka ištikimi pasirinktiems idealams. Nesurinkus reikiamo skaičiaus ištikimų kandidatų, valstybiniai organai priversti praleisti ir dalį nepalūžusių jaunuolių. Pastarųjų persekiojimas nesiliauja ir studijų Seminarijoje metu.

Štai pora pavyzdžių:

1. Prajara, Vytautas mokykloje buvo pajuokiamas dėl religinių įsitikinimų, buvo draudžiama lankyti bažnyčią. Padavus pareiškimą į Seminariją ir išlaikius stojamuosius egzaminus, neužilgo buvo iškviestas į karinį komisariatą, kur laukė saugumo darbuotojas. Ten buvo bandoma užverbuoti dirbti, atseit, bendradarbiauti su saugumu. Priešingu atveju buvo grasinama neįstojimu. "Jūs mūsų rankose. Stojančiųjų daug, o įstoja tik maža dalis. Jeigu pasirašysi — įstojimas garantuotas". Panašiais viliojimais bandė užverbuoti. Nesutikus po 2 val. paleido, paskyręs sekantį susitikimą. Iki rugsėjo mėnesio buvo 3 susitikimai. Ir vi-

suose panašiai verbavo. Įstojusi į Seminariją, persekiojimų persekiojimai nesiliovė. Atostogų metu skambindavo telefonu į namus. Antro kurso pabaigoje buvo iškviestas į karinį komisariatą medicininei komisijai (taip buvo užrašyta šaukime), tačiau apie sveikatą niekas neklausinėjo. Tik nuvedė į kitą kabinetą, kur laukė tas pats saugumietis. Primesdamas išgalvotus ir niekuo nepagrįstus kaltinimus, barė už vengimą susitikti. Niekada nekviečiama oficialiai į Saugumo Komiteto rūmus, bet užmaskuotai, prisidengiant kariniu komisariatu, autoinspekcija ar pan. Saugumietis grasino išmetimu iš Seminarijos. Reikalavo pasirašyti dirbti V. Prajarai atsisakius, pradėjo keikti ir gąsdinti fiziniu susidorojimu. "Jei neįmanoma susikalbėti žodžiu, tai susitvarkysime fizine jėga. Nuo mūsų niekur nepabėgsi." Gąsdinimų ir grasinimų banga užtruko apie valandą laiko. Taip pat keletą kartų teko pastebėti, kad, trečiadieniais išėjus į miestą, paskui sekiojo saugumiečiai.

2. Kazimieras Gražulis mokykloje taip pat buvo pajuokiamas dėl tikėjimo, žeminamas klasės draugų tarpe. Baigęs vidurinę mokyklą, nusprendė stoti į Kunigų seminariją, tačiau saugumas jo kandidatūros nepraleido. Įstoti neleido iš eilės keturis metus. Iš Seminarijos vadovybės ir Vyskupų jokio sulaikymo nebuvo. Taigi, įstoti į Kunigų seminariją neleido saugumo organai.

Panašiai buvo persekiojami ir terorizuojami ir kiti, nesutikę eiti į kompromisus su sąžine, klierikai. Kai kuriems žadamos geros parapijos, žadama pakelti net į vyskupus ir pan. Koks baisus melas, kada visur skelbiama, kad valdžia nesikiša į Bažnyčios reikalus, kad niekas nevaržo stoti į Kunigų seminariją. Tai tik keli konkretūs faktai. Dauguma auklėtinių dėl grasinimų bijosi viešai pasisakyti apie tai, nes po kiekvieno verbavimo įbaugindavo niekam nepasakoti apie buvusį pokalbį, sakydami, jog tai turi būti paslaptyje.

Prašome Tarybinę Vyriausybę atsižvelgti į mūsų iškeltus faktus ir padaryti teigiamas išvadas:

1. Nutraukti jaunuolių, norinčių tapti kunigais, persekiojimą.

2. Leisti dvasinei ir Seminarijos vadovybei pačiai pasirinkti kandidatus į kunigystę ir nelimituoti jų skaičius.

3. Įstojusius nešantažuoti, negąsdinti, neverbuoti.

Pasirašę šiais metais įšventinti kunigai:

Vytautas Prajara	Kazimieras Gražulis
Jeronimas Petrikas	Robertas Rumšas

* * *

(Kun. Antanas Gražulis rašo skundą M. Gorbačiovui dėl trukdymo jį paskirti į atitinkamą parapiją ir Nijolės Sadūnaitės skundas prokurorui Novikovui ir P. Anilioniui dėl jos sulaikymo, tardymo ir įkalinimo):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui Michailui Gorbačiovui

Nuorašai:

Lietuvos Vyskupam ir vyskupijų Valdytojams

Kun. Antano Gražulio, II Alytaus vikaro

P a r e i š k i m a s

Jau visa eilė metų Kauno Arkivyskupijos Apaštalinis Administratorius bando mane paskirti į kurią nors parapiją klebonu-administratoriumi, tačiau sovietinės valdžios pareigūnų įsikišimu tie paskyrimai būna sulaikyti. Kiek žinau iš J.E. Arkivyskupo L. Povilonio, aš buvau skiriamas į Veiverius, Šeštokus, Krosną, Būdvietį, Metelius, Ūdriją, Išlaužą, o pastaruoju metu į Žemąją Panemunę. Sklinda gandai, kad mano iškėlimo iš Alytaus į tą kaimo parapijėlę klausimą svarsčiusi net LTSR Ministrų Taryba. Keista, kad dirbdamas kunigo darbą mažoje Žemosios Panemunės parapijėlėje būčiau TSRS valstybei "pavojingesnis" nei dirbdamas Alytuje.

Anksčiau paskyrimų sulaikymas buvo motyvuojamas mano atsisakymu paimti iš miesto vykdomojo komiteto RRT įgaliotinio išduotą pažymėjimą. Man, kaip kunigui, tas pažymėjimas nebuvo reikalingas, kadangi Alytaus mieste aš buvau priregistruotas

anksčiau nei pažymėjimas buvo atsiųstas. Šiais metais dėl KGB šantažo — mano nuomuotame bute buvo įtaisyta pasiklausymo aparatūra ir įgąsdinta buto šeimininkė — buvau priverstas persikelti į kitą butą, o tuo pačiu dėl persiregistravimo turėjau paimti iš RRT įgaliotinio įstaigos anksčiau minėtą pažymėjimą. Taigi, ankstesnių paskyrimų sulaikymo priežastis atkrito, tačiau ir toliau J.E. Arkivyskupui trukdoma mane perkelti į kitą parapiją.

Kokia gi galėtų būti pastarojo paskyrimo sulaikymo priežastis? Peršasi tik viena mintis, kad tai yra represijos už mūsų šeimos pareiškimus, parašytus 1986 m. gruodžio mėnesį LTSR prokurorui ir 1987 m. gegužės mėnesį Jums, Generalini Sekretoriau.

O tai jau būtų kritikos ir piliečių teisės kreiptis su skundais ir pareiškimais į TSRS Vyriausybę varžymas. Ir visa tai vyksta viešumos ir persitvarkymo laikais.

Be to, toks civilinės valdžios pareigūnų kišimasis nesuderinamas su TSRS ir LTSR Konstitucijose deklaruojamais Bažnyčios atskyrimo nuo Valstybės ir Valstybės nuo Bažnyčios principais.

Prašau patvarkyti, kad sovietinės valdžios organai netrukdytų bažnytinei vyresnybei paskirti mane tokioms pareigoms, kuriose ji pramato mano darbą būsiant naudingą Bažnyčiai ir visuomenei.

1987.06.12.

* * *

Lietuvos TSR Prokurorui A.A. Novikovui

Nuorašas:

Tikinčiųjų Teisėms Ginti Katalikų komitetui

Sadūnaitės Felicijos-Nijolės, Jono,

gyv. Vilniuje, Architektų 27-2

P a r e i š k i m a s

1987 m. balandžio 1 d. KGB darbuotojas Rainys pažeidė LTSR Baudžiamojo Proceso kodekso 192 str., kur pasakyta, kad visi kratos metu paimtieji daiktai ir dokumentai turi būti išvar-

dinti poėmi ar kratos protokole. Rainys, vadovaudamas kratai Antakalnio 52-2, kur aš buvau užėjusi į svečius, nepaliko jokio kratos dokumento, tik tuojau mane areštavo, o šeimininkę gąsdino, kaip ji drįsusi mane priimti į svečius, žinodama, kad seniai esu KGB ieškoma. Telefonu iškvietęs mašiną, liepė man įdėti maisto ir rūbų, nes teksią ilgai KGB rūsiuose pabūti. Paklausęs, kur mano daiktai, paėmė mano rankinuką ir pasakė, kad viską patikrinęs, man grąžins. Rainys paėmė mano maldyną-psalmyną, užrašų knygutę su religinėmis mintimis ir adresais, man brangių asmenų nuotraukas, tarp jų ir mano mirusių tėvų nuotraukas, paėmė ir mano ranka rašytus laiškus su velykiniais sveikinimais. Iš manęs paimtų daiktų neįrašė į kratos protokolą, paties kratos protokolo net nepaliko, man nedavė jokio pakvitavimo, kad mano daiktus paėmė.

Atvažiavusi mašina mane nuvežė į KGB būstinę, Lenino 40, kur viename trečio aukšto kabinete paliko, saugomą dviejų KGB darbuotojų. Maždaug po pusantros valandos, prieš 12 val., buvau nuvesta pas KGB pulkininką Lintauską. Jo kabinete radau besėdintį respublikos prokurorą J. Bakučionį, kuris stengėsi įtikinti mane būk tai niekas manęs neieškojo. Tai kodėl mane areštavo? J. Bakučionis kalbėjo netiesą, nes manęs daugiau kaip ketveri metai ieškojo ne tik Lietuvoje, apklausinėdami pažįstamus, bet ir Latvijoje, Kaukaze, Gruzijoje. Chostos stotyje tarp kriminalinių nusikaltėlių buvo iškabinta ir mano nuotrauka, ieškojo manęs ir daugelyje kitų vietovių. Toliau J. Bakučionis aiškino, kad ne KGB, o jis ves mano bylą. Kaltino mane esą aš niekur nedirbanti ir neturinti pastovios gyvenamos vietos. Tada aš jo paprašiau, kad mane parvežtų namo, į mano kooperatinį butą Architektų 27-2, kur aš gyvenu, kur yra mano pasas ir mano darbo pažymėjimas, išduotas 1987 m. kovo 7 d. Pažymėjime tvirtinama, kad aš nuo 1980 m. dirbu Paberžės bažnyčioje (Vilniaus raj.) pagalbinės darbininkės pareigose, atlikdama bažnytinių rūbų skalbimą bei taisymą ir šventoriaus bei bažnyčios pastato tvarkymo darbus pagal klebono nurodymą (pažymėjimą pridedu prie šio pareiškimo). J. Bakučionis sumišo ir pareiškė, kad jam mano paso nereikia, nes jis mane asmeniškai pažįsta. Paklaustas, ar tiek daug KGB dirbančių vyrų bijo mane parvežti į Lazdynus, atsakė,

kad nebijo, bet jau vėlu, o buvo tik 12 val. — dienos pradžia. Kodėl nenorėjo įsitikinti, kad aš dirbu, bet melagingai mane kaltino? Aš prokurorą kviečiau ir į darbavietę nuvažiuoti (apie 30 km.), kur ne tik klebonas, bet ir zakristijonas, ir kiti liudininkai paliudytų, kad dirbu nuo 1980 m. iki šiol. Kodėl visaip išsisukinėjo ir nei į namus, nei į darbavietę manęs nenuvežė? Ar vien tik todėl, kad mane sąmoningai neteisingai apkaltinęs, pateisintų mano areštavimą? Tardymo metu J. Bakučionis ir Lintauskas labai jaudinosi, buvo aišku, kad pateko į nemalonią situaciją. Į prokuroro užduotus man klausimus apie "Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos" Nr. 73 ir mano prisiminimus atsakiau, kad kaip 1974-75 m. per tardymus KGB, taip ir dabar, į bet kokius klausimus, liečiančius bylą, neatsakinėsiu, jokių parodymų neduosiu ir po jų protokolais nepasirašinėsiu. Motyvas tas pat: patys tardytojai daro nusikaltimą, nes laužo sovietinius įstatymus, Konstitucijos bei tarptautinių susitarimų paragrafus, todėl aš šioje nusikalstamoje byloje nei piršto nepajudinsiu, kad jiems padėčiau, o be to, šiuo metu — M. Gorbačiovo reklamuojamos demokratizacijos ir persitvarkymo laiku tokius tardytojų veiksmus reikia suprasti kaip prieštaravimą M. Gorbačiovo politikai. Todėl nei po melagingu protokolu, nei po arešto dokumentu aš nepasirašiau. Tada mane nuvedė į tardymo izoliatorių, kuris yra KGB rūsiuose. Uždarė vienutėje, o po pusvalandžio atėjusi KGB felčerė padarė asmeninę kratą, nuėmė nuo kaklo kryželį, nors prašiau jį palikti, teiravosi apie mano sveikatą ir liepė būtinai išsimaudyti. Kodėl būtinai? Niekada ir niekam tai neįsakoma, tik pasiūloma. Ar vien tam, kad mano su savimi atsivežti rūbai, batai ir maistas paliktų kameroje jos žinioje? Ji kaip tik ir liepė visa tai palikti kameroje, kur jau man buvo atnešta patalynė, palikta sriuba, arbata, vanduo arbatinuke. Rainys man sakė, kad pietų neduos, o čia priešingai — pasirūpino palikti... Felčerė, nuvedusi mane į dušą, užrakino ir tik, po gero pusvalandžio atėjusi, parvedė mane į kamerą. Mano nuotaika visą tą dieną buvo šventiškai pakili, džiaugiausi, galėdama savo mažytę auką sujungti su Didžiąją Kristaus Auka už savo mylimus paklydusius brolius ir seses. Todėl kameroje už tai dėkojau Gerajam Dievui. Vakare pavalgiau. Po pusvalandžio pajutau labai aštrų skausmą kairės ko-

jos blauzdoje, kur atsirado didelis įdubimas iki blauzdikaulio, o raumenys susitraikė, abiejų kojų pirštus, lyg būtų mėšlungis, išskėtė ir iškraipė. Labai nustebau, nes mano gyvenime tai buvo pirmas toks atvejs. Praėjo dar geras pusvalandis, kol traukuliai ir skausmas aprimo, nors tuojau pat atsiguliau ir kojas masažavau. Po to pajutau didelį silpnumą, abejingumą viskam, man neįprastą apatiją ir ruošiausi miegoti. Iš kur tokia staigi nuotaikos permaina? Man atrodo, kad mane kuo tai apnuodijo. Kai tik kojų traukuliai praėjo, su trenksmu atsidarė kameros duryse esantis langelis ir kareivis liepė su visais savo daiktais išeiti. Buvo apie 20 valanda. Mane vėl nuvedė į trečią aukštą, tik šį kartą, kaip balandžio 7 d. iš prokuroro J. Bakučionio sužinojau, į KGB pirmininko pavaduotojo Henriko Vaigausko kabinetą. Už stalo sėdėjo H. Vaigauskas, jam iš dešinės — tardymo poskyrio viršininkas Baltinas, o iš kairės — J. Bakučionis. Ant stalo stovėjo du dideli mikrofonai, kurių vienas buvo nukreiptas į H. Vaigauską, o kitas — į mane. Mane pasodino prieš H. Vaigauską. Jaučiausi viskam abejinga, net nepasiteiravau, kas tie du man nepažįstami vyrai, nes pažinau tik J. Bakučionį, o kitus du mačiau pirmą kartą. Nekreipiau dėmesio ir net nepaklausiau, kam tie mikrofonai? Tokio protavimo atbukimo mano gyvenime nėra buvę. Visi trys man kalbėjo, daugiausiai H. Vaigauskas, aiškino, įtikinėjo, klausinėjo, teigė esą aš sutirštinusi spalvas, rašydama prisiminimus... Pasakiau kaip tik priešingai, daug ką sušvelninau. Po to, 21 val. parodė man nutarimą, išreikšdami viltį, kad po juo pasirašysiu. Tame nutarime buvo pakartotas melagingas kaltinimas, kad aš niekur nedirbanti ir neturinti pastovios gyvenamos vietos. Į tai nereagavau, lyg tai manęs visai neliestų. Toliau buvo rašoma, kad buvau sulaikyta, įtariant padarius nusikaltimą pagal 199-1 str., nenurodant jokių faktinių duomenų, patvirtinančių mano "kaltę". Kadangi ta mano "nusikalstama" veikla sustabdyta, — rašoma toliau, — jie pasitarę nutarė mane išleisti į laisvę. Tekstą skaičiau kelis kartus, bet kadangi mano sąmonė buvo aptemusi, tai aš net du kartus klausiau J. Bakučionį, kodėl iš manęs nereikalaujama jokių pažadų. Jis paaiškino žinąs, kad aš po tokiu pareiškimu nepasirašyčiau. Po minėtu nutarimu buvo jau pasirašęs J. Bakučionis. O kodėl pokalbiui vadovavęs H. Vaigauskas nepa-

sirašė? Jis tik išreiškė viltį, kad apie tą vėlyvą vakaro pokalbį aš niekam nepasakosiu, neaprašysiu. Kodėl H. Vaigauskas bijojo viešumos, jei jis ir jo draugai elgėsi teisingai? Juk tai prieštarauja M. Gorbačiovo persitvarkymo ir viešumo politikai! H. Vaigauskas man dar aiškino, kad yra sulaikyta kažkokia moteris, kaip supratau, man pasirašius, ją išleis į laisvę. Ir šia nesąmone tą vakarą aš patikėjau. Paėmiau šratinuką, kurį padavė J. Bakučionis, rankų pirštai buvo lyg mediniai, ne savi, ir pradėjau pasirašyti. Rašiausi ir pati čia pat stebėjausi, kodėl raidės man išeina tokios didelės, kai visada pasirašau smulkiai. Man pasirašius, J. Bakučionis nudžiugęs pasakė: "Pirmą kartą pamatėme, kaip Nijolė pasirašo..." H. Vaigauskas, priėjo ir paspaudė man ranką, žadėdamas visur savo paramą ir netrukus grąžinti visus mano per kratą paimtus daiktus. Iš KGB rūmų mane išleido 21 val. 30 min. Sekančias dvi paras mane labai pykino, svaigo galva, dingo apetitas, o ką suvalgius — nevirškino ir buvo labai silpna. Iki šiol labai kankina troškulys ir nuolat džiūsta burna. Iš kur visa tai? Iki balandžio 1 d. tų simptomų pas mane visiškai nebuvo.

Jau praėjo beveik keturios savaitės, bet nei Rainys, nei H. Vaigauskas, nei J. Bakučionis mano paimtų daiktų negrąžino. Balandžio 7 d. J. Bakučionis man aiškino, kad KGB turi daug darbo: o mano maldyną, užrašus ir t.t. būtina iššifruoti...

Dar kartą prašau man grąžinti Rainio paimtus daiktus. Negavus būsiu priversta kreiptis į atitinkamai aukštesnes instancijas. 1987.04.27

KRATOS IR TARDYMAI

Vilkaviškis. 1987 m. kovo 6 d. grupė saugumiečių, nepasisakiusių savo pavardžių, padarė kratą Onos ir Jurgio Brilių gyvenamajame name, Vilkaviškio mieste, Vilniaus Nr. 30. Kratos metu čekistai paėmė pogrindžio leidinio "Tiesos kelias" tris numerius, 10 pakų rašomojo popieriaus, kalkės ir kt. Krata truko 5 valandas. Jos metu buvo sulaikytas Bartininkų parapijos (Vilkaviškio raj.) klebonas kun. A. Liubsys. Jam griežtai pareiškus, kad turi suspėti vakarinėms pamaldoms į savo parapiją, po kurio laiko minėtas kunigas buvo paleistas.

Po kratos į Vkaviškio saugumą tardymui saugumiečiai išsivežė J. Brilių. Čkistai piktinosi, nuolat prikaišiojo, kad J. Brilius blogai išaulėjo savo vaikus — du sūnūs kunigai; taip pat baugino, kad jo ukra Birutė Briliūtė esą sugauta rašant "Kroniką" ir areštuota. JBrilius pareiškė, kad jis savo vaikus auklėjo toje dvasioje, kokioe ir pats gyvena. Pasirašyti po protokolu tardomasis atsisakė.

* * *

Kybartai (Vilkaviškio raj.). 1987 m. kovo 6 d. krata buvo padaryta Kybartų m. gyventojos Onos Sarakauskaitės bute, Čepajevo skg. Nr. 19. Tuo pat metu krata buvo padaryta ir Birutės Briliūtės bei Onos Kavaliauskaitės gyvenamose patalpose, esančiose tame pačiame name.

Kratos tikslas: "Surasti ir paimti šmeižikiško turinio literatūrą ir jos dauginimo priemones." Kratai vadovavo Vilniaus KGB tardymo skyriaus vyr. tardytojas majoras Rainys ir Vilkaviškio rajono prokuroro padėjėja Šiugždinytė. Kratos metu iš O. Kavaliauskaitės gyvenamo kambario paėmė: magnetofono kasetę su kun. J. Zdebskio laidotuvių Rudaminoje pamokslų irašais, 16 egz. kun. Alfonso Svarinsko nuotraukų su užrašu "Už Bažnyčią ir Tėvynę", 5 egz. kun. Sigito Tamkevičiaus laiško, rašto 1984.07.01, knygas — A. Solženicino "Gulago salynas", R.G. "Rekrūtų atsiminimai", Railos "Kitokios Lietuvos ilgesys", Roberto Grigo rašytą laišką.

Iš B. Briliūtės paėmė: portatyvinę rašomąją mašinėlę ir du vokus su rankraštiniais ir mašinraštiniais tekstais, taip pat keletą pareiškimų, adresuotų valdiškoms įstaigoms.

Krata truko 7 valandas. Po kratos tardytojas Rainys dar apie 2 valandas tardė B. Briliūtę ir O. Sarakauskaitę. Po tardymo protokolais nei O. Sarakauskaitė, nei B. Briliūtė nepasirašė.

* * *

Kybartai. 1987 m. kovo 18 d. į Vilniaus valstybinį saugumą pas tardytoją Stepučinską buvo iškviesta Ona Sarakauskaitė, gyvenanti Kybartuose, Čepajevo skg. Nr. 19. Tardytojas Ste-

pučinskas apklausinėjo O. Sarakauskaitę kaip liudininkę jai nežinomoje "Vilkaviškio byloje" dėl pogrindžio literatūros platinimo bei dauginimo. Tardymo metu buvo pateikta eilė klausimų: ar pažįsta Daną ir Antaną Kelmelius, Janiną ir Romą Blazukus, gyvenančius Vilkaviškio mieste; ar dalyvavo kun. J. Zdebskio laidotuvėse ir metinėse, kiek žmonių jose dalyvavo, kas sakė pamokslus ir kalbas, ką žino apie O. Kavaliauskaitės kambaryje kratos metu paimtus daiktus. O. Sarakauskaitė po tardymo protokolu nepasirašė. Tą pačią dieną buvo paimti jos pirštų antspaudai ir rašysena.

* * *

Kybartai. 1987 m. kovo 19 d. Vilniuje saugumietis Rainys tardė Birutę Briliūtę. Rainys pateikė tardomajai visą eilę "LKB Kroniką" ir "Aušrą" liečiančių klausimų: ar nežino, kas finansuoja minėtus pogrindžio leidinius, kokiu tiražu ir kas kiek laiko jie išeina, kaip jie patenka į užsienį ir t.t. B. Briliūtė pasakė, kad į panašius klausimus atsakyti negali, nes nežino. Baigdamas tardymą Rainys pareiškė, kad B. Briliūtė paleidžiama tik laikinai, dar dažnai turės su juo susitikti. Po apklausos protokolu B. Briliūtė nepasirašė.

Kybartai. 1987 m. kovo 19 d. į Vilniaus KGB būstinę pas tardytoją Stepučinską buvo iškviesta ir Ona Kavaliauskaitė. Tardytojas Stepučinskas klausinėjo O. Kavaliauskaitę apie kratos metu iš jos paimtus daiktus. Klausinėjo, iš kur pažįsta Grigą, ar buvo kun., J. Zdebskio laidotuvėse ir mirties metinių minėjime Rudaminoje. Po pietų tardytojas Stepučinskas supažindino O. Kavaliauskaitę su kovo 17 d. KGB posėdžio nutarimu paimti jos pirštų antspaudas ir rašysenos pavyzdžius. Ši procedūra truko maždaug 2 valandas. O. Kavaliauskaitė pasirašyti po protokolu atsisakė.

* * *

Kaunas. 1987 m. balandžio 10 d. į Kauno KGB būstinę buvo iškviestas Liudvikas Simutis, gyvenantis Kaune, Borisos 25-3. Saugume jam buvo pateikta pasirašyti po oficialiu įspėjimu. L. Simutis kaltinamas, jog parašęs ir išplatinęs šmeižikiško

turinio dokumentus: pareiškiną KGB tardytojui Vidzėnui ryšium su kun. A. Svarinsko byla (.983 m.) ir atvirą laišką Lietuvos jauniesiems kunigams ir klierkams (1984 m.).

Pasirašyti po įspėjimu L. Simutis kategoriškai atsisakė, motyvuodamas tuo, kad abiejiose dokumentuose jis rašęs tik tiesą ir tik apie jam pačiam gerai žinomus dalykus, be to šie dokumentai buvo išplatinti be jo pagalbos ir sutikimo, todėl minėtas kaltinimas niekaip nesiderina su TSRS viešumo ir demokratizacijos politika.

Vilnius. 1987 m. balandžio 1 d. Vilniuje, Antakalnio 62-2, buvo padaryta krata. Kratai vadovavo majoras Rainys. Bute čekistai rado į svečius atėjusią Nijolę Sadūnaitę. Saugumiečiai, pagrasinę buto šeimininkei, kaip ji drįsusi savo namuose laikyti tokią valstybinę nusikaltėlę. N. Sadūnaitę areštavo ir išvežė į saugumą. Kelyje majoras Rainys priekaištavo: Savo prisiminimų tomais tu iš mūsų tiesiog tyčiojaisi, dabar ilgam atsisėsi ir daugiau prisiminimų nerašysi. Į tai N. Sadūnaitė juokaudama atsakė, kad tikrai jau beveik viską parašiusi ir neturėjusi apie ką rašyti, o dabar KGB duos medžiagos trečiam prisiminimų tomui. Saugume N. Sadūnaitę tardė prokuroras Bakučionis ir saugumietis Liniauskas. N. Sadūnaitei buvo pateikta eilė klausimų, liečiančių "LKB Kroniką", jos prisiminimus "KGB akiratyje" ir "Penkti metai Gerasis Dievas slepia nuo KGB". Atsakinėti į klausimus, liečiančius bylos medžiagą, N. Sadūnaitė kategoriškai atsisakė. Prokuroras Bakučionis dar bandė kaltinti N. Sadūnaitę esą ji niekur nedirbanti ir neturinti pastovios gyvenamosios vietos. Prieš nuvedant į KGB rūsius — izoliatorių, N. Sadūnaitei buvo liepta pasirašyti po arešto dokumentu. Suimtoji pasirašyta atsisakė. Tos pačios dienos vakare, maždaug 21 val., (apnuodyta vaistais, spėjama, jog narkotiku scopolomin) N. Sadūnaitė buvo antrą kartą iškviesta tardymui. Šį kartą kabinete jos laukė generolas H. Vaigauskas, tardymo skyriaus viršininkas Baltinas ir prokuroras Bakučionis. Vėl sekė eilė klausimų apie "LKB Kroniką" Nr. 73, kurios egzempliorių kratos metu N. Sadūnaitė spėjo suplėšyti; į klausimą, kodėl suplėšė, tardomoji paaiškino, kad, "Kroniką" perskaičius, ją reikia duoti kitam, ji areštuojama, o saugumas tikrai "Kronikos" neplatins, todėl ir sunaikino. Čekistai aiškino N.

Sadūnaitei apie kažkokią moterį, kuri, neva, suimta, o pas ją rasta Nijolės ranka perrašytas "Kronikos" Nr. 73 egzempliorius; graudeno, jog tos moters likimas jos rankose — jei pasirašys po prokuroro Bakučionio duodamu tekstu, minėta moteris ir ji bus išleistos į laisvę. Tekste buvo parašyta, kad N. Sadūnaitė areštuota, įtariant padarius nusikaltimą pagal BK 199-1 str., kadangi nusikaltimas sulaikytas, ji išleidžiama į laisvę. Apsvaiginta N. Sadūnaitė kelis kartus skaitė tekstą, po to bandė klausti, kodėl ją išleidžia, jei ji nieko saugumui nepažada, galiausiai lyg ne savais pirštais, stambiu raštu pasirašė ir buvo išleista. H. Vaigauskas išreiškė viltį, kad apie jų vėlyvą pokalbį niekas nesužinos.

Kiek vėliau N. Sadūnaitė pareiškimu kreipėsi į prokurorą Novikovą, reikalaudama grąžinti kratos metu paimtus daiktus (maldyną-psalmyną, užrašų knygutę su religinėmis mintimis ir adresais, keletą nuotraukų, laiškų ir t.t.) arba bent duoti kokį nors pakvitavimą, kad jai priklausantys daiktai tikrai yra saugume.

Gegužės 18 d. N. Sadūnaitė buvo iškviesta į saugumą, kur tardytojas Stepučinskas grąžino jai priklausančius daiktus, pasiliko tik kunigų A. Svarinsko bei S. Tamkevičiaus nuotraukas, esą jas paėmęs prokuroras Bakučionis, mat, ant nuotraukų yra užrašas "Už Dievą ir Tėvynę".

* * *

Vilnius. 1987 m. balandžio 1 d. krata buvo padaryta vilnietės Bronės Vazgelevičiūtės bute, Dzeržinskio 160-292. B. Vazgelevičiūtė balandžio 1 d. buvo užėjusi į svečius Antakalnio 62-2, kur jau buvo daroma krata. Kratai vadovavusio čekisto Rainio potvarkiu, B. Vazgelevičiūtei buvo padaryta asmeninė krata, jos metu rasta "LKBK" Nr. 73. Nieko nelaukiant, B. Vazgelevičiūtė buvo nuvežta į savo butą ir padaryta krata. Jos metu paėmė brošiūrą "Prisiminimai apie kun. J. Zdebskį", eilėraštį "Šeši šimtai metų klūpo", mašinraštinį tekstą "Atsakymas į V. Balkevičiaus straipsnį" ir kt. Po kratos B. Vazgelevičiūtė buvo tardoma.

Balandžio 4 d. KGB būstinėje buvo tardoma B. Vazgelevičiūtės bute buvusi Elena Šuliauskaitė. Apklausą pravedė čekistas Vidzėnas. Saugumietį domino, ar E. Šuliauskaitė pažįsta Nijolę Sadūnaitę, pateikė eilę klausimų liečiančių "LKBK".

Pasirašyti po tardymo protokolu E. Šuliauskaitė atsisakė.

MŪSŲ KALINIAI

IRINA RATUŠINSKAJA
(buvo teista už religinę poeziją)

Neapkenčiama mano Tėvyne,
Kas už tavo naktis gėdingiau...
Kada stigo tau išsigimėlių,
Budelių ir vergų tuo labiau!
    Kaip trypei tavim įtikėjusius,
    Kaip žudei aklam uolume
    Parsiduot ir parduot nemokėjusius
    Pasmerktuosius mylėt Tave...
Ne, nekaltinu įbaugintųjų —
Tyli tavo lakštučių pulkai
Ko gi stingsta ant kryžių sumintųjų
Tavo ašarų lašai?
    Kaip sapnuojas tavi nukryžiuotieji,
    Jų pėdom man jau greit
    Už tave, prakeiktą, mylėtąją,
    Reiks į mirtį išeit.
Tuo keliu iš visų baisiausių —
Neapykantos — meilės riba
Ir išniekinta ir nuskriausta —
Laimink, pamote ir mama!

(Kun. Sigitas Tamkevičius savo laiške iškelia vidinės laisvės svarbą, džiaugiasi galįs pasitarnauti žmonėms ir Gulage):

1987 m.

Rašo kun. Sigitas Tamkevičius:

"Rašau pirmąjį laišką iš Mordovijos. Kaip matai — 'pranašystės' neišsipildė... Į Baraševą atvykau balandžio 10 d., todėl šv. Velykas švenčiau ne ant ratų. Iš Vilniaus į lagerį, kaip ir ankstesniais atvejais, važiavau traukiniu. Trečią kartą turėjau pro-

gos ne tik pavargti, bet ir daug ką pamatyti, pamąstyti. Ačiū Dievui už viską o ypatingai už išorinę nelaisvę, kuri moko mane dar labiau branginti vidinę laisvę. Atvykęs pradėjau mokytis siuvėjo amato, bet greitai persikvalifikavau į skalbėjo. Jau daug profesijų išbandžiau savo gyvenime. Kariuomenėje dirbau statybininku, dailide, skardininku, kino mechaniku, bibliotekininku, 1969 m. — melioratorininku, darbininku prie štampavimo staklių. Paskutiniu metu bandžiau savo gabumus, kaip elgtis su šluota, samčiu, na, o dabar — su skalbimo mašina, lygintuvu, ir kt., plius dvidešimt penki metai Kristaus Vynuogyne. Esu įsitikinęs, kad visur ir visada galima gyventi pilnakraujį gyvenimą ir būti naudingu kitiems. Jei Viešpats atsiuntė mane į lagerį, tai suprantama, kad mano gyvenimas čia Bažnyčiai yra reikalingesnis nei laisvėje. Turiu progos kai ką paaukoti Dievui, turiu galimybę savo idealus pastatyti aukščiau už visas kitas vertybes. Nesigailiu, kad grįžau atgal, kitaip pasielgti ir negalėjau. Išorinė laisvė, kurią žmonės taip labai brangina, nėra pati didžiausia vertybė. Vidinės laisvės kaina yra didesnė ir šitos laisvės niekas negali atimti, ją galima tik pačiam prarasti, gyvenant ne pagal sąžinę.

Balandžio 18 d. minėjau savo kunigystės sidabrinį jubiliejų. Dėkojau Dievui, kuris mane taip labai apdovanojo. Kunigystė mane suartino su Viešpačiu, suteikė galimybę pasitarnauti žmonėms, kunigystė man davė daug gerų, taurių žmonių, kurių prisiminimas mane gaivina ir čia, toli nuo Tėvynės. Visa, ką aš per 25 kunigystės metus nuveikiau ir daviau kitiems, labai maža, palyginus su tuo, kiek gavau iš kitų. Nežinau, kaip ilgai ir kokiose sąlygose Dievas leis man darbuotis, bet norėčiau, kad tas laikas būtų pažymėtas šventumo ir aukos ženklu. Man atrodo, kad dabartiniame pasaulyje žodis yra labai nuvertintas, ir žmonių širdis gali pasiekti aukos kalba. Prašau jus ir visus, su kuriais mane suvedė kunigystė, melsti, kad Viešpats laimintų tolimesnį mano kelią. Artėja Sekminės. Visiems linkiu gausių šv. Dvasios dovanų."

(Kun. Jonas Kastytis Matulionis rašo iš Čitos ligoninės, dėkoja Dievui už viską):

1987 m. gegužis

Iš kun. Jono Kastyčio Matulonio laiškų:

"(...) Dėkoju už gimtojo žodžio šviesą. Iš Tėvynės rašo lietuviškai, kai kuriuos laiškus gaunu. Jūsų laišką buvo persiuntę Čitos ligoninėn, kurion išvežė be mano sutikimo. Prieš tai sakė, kad nedaug liko ir keliauti nėra reikalo. Po to kažkam kliuvau ir išsiuntė (nuo kovo 9 d. iki balandžio 22 d.) tik vienas Dievas žino, ką buvo sugalvoję ir kodėl siuntė... Galvojau negrįšiu ne tik Tėvynėn, bet ir lagerin, ligoninėje buvo kritiška sveikatos būklė. Atsidaviau Dievo valiai. (...) Lagerio buitis ir gyvenimas senose vėžėse, jums gerai žinomose. Gyvenimas čia sunkus, slogus. Galite įsivaizduoti, kokie mieli man laiškai keliauninkai, pagaliau suradę ir pasiekę mane. Nors tarp lagerio ir Čitos tik 180 km., trys valandos kelio, bet laiškai keliavo ir grįžo atgal daugiau nei mėnesį. (...)

Šiandien mane iškvietė pasiimti iš Prancūzijos siunčiamos banderolės, kuri visuomet naujiena ir nuostaba. Ta pačia proga klausiau cenzorės ir dėl religinių paveikslėlių. Atsakė: 'Neduosime. Atsiimsite tik išeidami. Toks administracijos įsakymas.' Keistoka, kad, kai muziejai pilni religinių paveikslėlių, knygynuose galima rasti religine tema atvirukų, man jų turėti uždrausta. Ir ką gi — 'perestroika.' Esant tokioms aplinkybėms, siųsti religinius paveikslėlius nėra prasmės. Ir jūs (...) ne kartą patyrėte, kaip gera nieko neturėti, būti turtingu Dievu. Visur ir visada Viešpačiui padėka ir paklusnumas. Jo valios vykdymas daugiau nei pareiga. Tenebūna paklusnumui ribų. (...) Po kelių dienų Romoje pasauliui bus paskelbtas arkivyskupo Jurgio Matulaičio šventumas. Lietuva švęs Krikšto Jubiliejų. Šventėse ir iškilmėse dvasia būsiu su visais — Sibiro tyloje melsiuos, aukosiu ir giedosiu: 'Tave, Dieve, garbiname', 'Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė', 'Marija, Marija'... Jos Sibire-Užbaikalėje niekada neskambėjo. Dėkoju Viešpačiui, kad mane pasiuntė į šitą žemės kraštą Jį pagarbinti, padėkoti, atsiprašyti ir aukoti niekada čia neaukotų šv. Mišių auką." 1987 m. gegužis-birželis

* * *

Viktoras Petkus nuo 1987 m. balandžio 7 d. teismo keliu

perkeltas į griežto režimo zoną ir nuo to laiko, nors pagal įstatymus turėjo galimybę į mėnesį parašyti po du laiškus, **teparašė tik gegužės 28 d.** Trumpame rusų kalba rašytame laiške (rašė rusų kalba, kad cenzoriai nesutrukdytų adresatui gauti laiško) V. Petkus parašė tokią frazę: "...tik šiandien vos-vos susigaudžiau savo mintyse..."

Iš teksto ir kitų kalinių patirties, atrodo, kad V. Petkus buvo paveiktas vaistais.

(Gintautas Iešmantas rašo iš Gulago, kad prokuroras A. A. Novikov atsisakė jį paleisti, bet jis optimistas):

Rašo Gintautas Iešmantas:

"(...) Mano gyvenimas bėga dabar jau įprastu ritmu, niekas jame iš esmės nesikeičia, nebent tai, kad vasario mėnesį — apie tai jūs tikriausiai girdėjote — parašiau laiškus TSRS ir LTSR Aukščiausioms Taryboms. Jais norėjau paaiškinti savo poziciją, kodėl atsisakiau rašyti pareiškimą, įsipareigojantį ateityje nepažeidinėti įstatymų. Be to, laišku LTSR Aukščiausiajai Tarybai, kuris buvo pakankamai platus ir išsamus, turėjau ir tikslą priminti apie save visiems, kurie dedasi kovoją už persitvarkymą. Galvojau, tegul žino, kad ir aš šiuo klausimu turiu nuomonę, dar vis egzistuoju, netiesa ir neteisingumas manęs nepalaužė ir t.t., todėl atsakymų į tuos laiškus visiškai nesitikėjau gauti.

Ir vis dėlto atsakymai atėjo. Tiesa, atsiliepė ne adresatai, o atitinkamos prokuratūros. Jos sudėjo, kaip įprasta sakyti, taškus ant visų "I". Manau, kad įdomu, koki tie atsakymai, todėl pateikiu vieną po kito.

Pirmiausia TSRS Prokuratūros raštas:

"Ryšium su jūsų 1987.02.01. laišku, gautu iš TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumo, pranešu, kad asmenų, nubaustų už antitarybinę agitaciją ir propagandą, nuo tolimesnės bausmės atleidimo klausimą TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumas svarsto tik tada, kai nubaustieji į jį kreipiasi, prašydami pasigailėti. Skyriaus vyr. prokuroras J.E. Ovcarov." Taigi, visi tie nekalti pareiškimai dėl paleidimo, įsipareigojant nepažeidinėti įsta-

tymų, aukštųjų instancijų, traktuojami kaip malonės prašymai. Ir kitaip politiniai kaliniai nepaleidžiami. Žinoma, nėra taisyklės be išimties... Taip atrodo mielaširdiškumas, nuėmus nuo jo apgaulės skraistę!

O ką byloja "lietuviškieji" pareigūnai?

"Pranešu, kad jūsų laišką, rašytą 1987.0?.19., adresuotą Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumui, Respublikinė prokuratūra gavo ir aš jį peržiūrėjau. Laiške išdėtyti argumentai neatitinka bylos medžiagai ir įrodymams ir neduoda juridinio pagrindo imtis priemonių jus paliuosiuoti nuo tolimesnės bausmės atlikimo, teismo nuosprendžiu paskirtos 1980 m. gruodžio 28 d. Dėl to jūsų laiškas lieka be pasekmių. Lietuvos TSR prokuroras A. A. Novikov."

Komentarai, kaip sakoma tokiais atvejais, nereikalingi. Nebent būtų galima pridurti tai, kad pats atsakymas atskleidžia seną, naftalinu trenkiantį mąstymo pobūdį, prieštaraujantį persitvarkymui net savo biurokratiniu stiliumi. Bet ko ir tikėtis iš novikovų!... Jie gi yra ryškūs P. Griškevičiaus "nacionalinės" politikos vaisiai. Ar skaitėte jo pranešimą LKP CK Plenume (Tiesa, kovo 14)? Jei ne, paskaitykite, Ten atskleidžiama tikroji visuomenės gyvenimo internacionalizavimo esmė. Laikraščiuose taip pat kalbama ir apie persitvarkymo priešus. Televizijos komentatorius Bovinas juos vadina "koncervatoriais", kiti — "biurokratais", R. Vanagas "Literatūroj ir mene" juos pavadina apibendrintai "Fedka". Kaip matome ne "fedkos" svarbiausia kliūtis, tai konkretūs aukšti pareigūnai ir įstaigos. Bet aš jau nukrypau nuo temos. Norėjau tik papraščiausiai informuoti, o įsileidau į nepageidautinus samprotavimus. Dar užpyks mūsų viešpačiai.

Mano padangėje jau irgi pavasarėja. Pučia pietų vėjas, šiandien prasidėjo atlydys, matyt, reiškiantis pavasario pradžią. Tiesa, visas kovas buvo gražus, saulėtas, be vėjo. Dienomis saulutė, kuri čia labai kaitri, jau ėmė nors ir nežymiai, tik atokaitose, tirpinti sniegą. Suskambėjo zylės giesmelė. Ką atneš šis pavasaris? Kol kas nieko nesitikiu.

Kaip rodo prokuratūrų atsakymai, nėra ko ir tikėtis. Bet... ką čia ir kalbėti. Pagaliau, gyvename ne tam, kad ko nors tikėtumėmės. Malonių laukimas mums yra svetimas. Dėl to ir einame

tokiais erškėčiuotais keliais. Sunku, bet gera, kai žinai, kad gyveni teisingai. Tada visuomet širdyje ir sieloje pavasaris."

1987.03.29.

* * *

Tremtyje esančio Balio Gajausko adresas:
682460
Chabarovskij kraij
T.Čūmikanskij r-on
P. Čūmikan, ūl. Sovietskaya-4
Balys Gajauskas

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Kaunas. 1987 m. balandžio 29 d. į Kauno rajono vykdomąjį komitetą susitikimui su valdžios atstovais buvo sukviesti rajono kunigai. Įvairūs pareigūnai pasakojo kunigams apie rajono pasiekimus, tarp jų buvo paminėtas ir toks faktas, kad, sumažinus degtinės pardavinėjimą, rajonas per metus turi du milijonus nuostolio. Po pareigūnų pasisakymų Babtų klebonas kun. Ričardas Mikutavičius paklausė, kodėl kunigai vis dar neturi lygių teisių su ateistais. Lektoriai bandė tai paneigti, sakydami, kad ir į susitikimo prezidiumą pakviestas vienas iš kunigų. Kun. R. Mikutavičius nurodė, kad kunigai nepriimami į paminklų apsaugos draugijas, yra kunigų tarpe ir tokių, kurie neblogai valdo plunksną, tačiau nė vieno jų nėra Rašytojų sąjungoje. Tabariškių klebonas kun. Petras Dumbliauskas iškėlė mintį, kad kunigai nepriimami net į blaivybės draugijas, o čia savo darbu jie tikrai galėtų vaisingai pasidarbuoti visų labui.

Susitikimo metu Kauno rajone dirbantys kunigai išreiškė protestą prieš valdžios įteisintą negimusių kūdikių žudymą, kurių kasmet Lietuvoje nužudoma žymiai daugiau nei žūdavo vyrų karo metais.

* * *

Kaunas. 1987 m. balandžio 23 d. Susitikimui su RRT įgaliotiniu Petru Anilioniu į miesto vykdomąjį komitetą buvo

sukviesti Alytaus rajono kunigai. Atvyko tik keli. Įgaliotinis reikalavo, kad kunigai dėtų visas pastangas, kad Krikšto Jubiliejaus metu nebūtų "išsišokimų."

* * *

Kaunas. 1987 m. gegužės 13 d. 12 val. į Kauno miesto vykdomojo komiteto patalpas buvo sukviesti Kauno miesto kunigai. Kalbėjo Kauno miesto vykdomojo Komiteto pirmininko pavaduotojas Kazakevičius. Teigiamai įvertinęs pastoracinį kunigų darbą, jo žodžiais — džiaugiuosi, kad tarp mūsų nėra nesusipratimų — lektorius išreiškė viltį, kad nesusipratimų, jis tikisi, nebus ir ateityje. Pavaduotojas Kazakevičius įspėjo kunigus būti budriais artėjant Lietuvos Krikšto 600 metų jubiliejui ir pareikalavo, kad:

— bažnyčiose nebūtų renkami parašai po pareiškimais ar protestais;

— šventoriuose ir bažnyčių prieangiuose nebūtų prekiaujama devocionalijomis;

— Jubiliejinis medalis bažnyčiose būtų iškabintas tik su vykdomojo komiteto leidimu — suderinus vietą, kur jį kabinti.

Baigiantis susirinkimui, pavaduotojas Kazakevičius pasiteiravo, ar nėra klausimų. Klausimų neatsirado. Po lektoriaus kalbos kunigai pradėjo ploti, pats Kazakevičius sudraudė, sakydamas "ploti nereikia."

* * *

Klaipėda. 1987 m. kovo 25 d. RRT įgaliotinis Petras Anilionis sukvietė Klaipėdos rajono bažnytinių komitetų narius. Savo kalboje įgaliotinis daugiausia dėmesio skyrė Jubiliejinių metų iškilmėms, reikalavo budėti, kad iš tikinčiųjų pusės nebūtų "išsišokimų." Įgaliotinis, kiek įstengdamas, juodino Lietuvos šventuosius. Įtikinėjo susirinkusius, kad šv. Kazimieras ne lietuvis, o lenkas, nemokėjęs net lietuvių kalbos, o būsimas palaimintasis arkivyskupas Jurgis Matulevičius tetarnavęs išimtinai lenkams ir Vilnių atidavęs Lenkijos bažnytinei provincijai, ko net tarybinė valdžia nepajėgia atitaisyti.

Pabaigoje viena moteris paklausė, kada gi bus grąžinta Klai-

pėdos Taikos Karalienės bažnyčia. P. Anilionis patarė kantriai laukti, mat, klausimas dar tik sprendžiamas. "Jokie parašai ir jų rinkėjai čia nepadės, — kalbėjo įgaliotinis, — privalote juos sudrausminti ir kantriai laukti."

* * *

Kretinga. 1987 m. kovo mėnesio pabaigoje Kretingos rajono bažnytinių komitetų nariams kalbėjo RRT įgaliotinio pavaduotojas Juozėnas. Juozėnas iki šiol negali nurimti ir vis kelia klausimą, kaip prieš metus laiko Kretingos bažnyčios klebonas kun. B. Burneikis galėjęs iškilmingai, su bažnytinėmis apeigomis palaidoti tokį "nusikaltėlį" kaip a.a. Petrą Paulaitį. Pavaduotoją Juozėną kiek ramina tai, kad šiais metais, P. Paulaičio mirties metinėse, prieš šv. Mišias nebuvo paminėtas jo vardas, "ekstremistui" kun. Rokui Puzonui neleista sakyti pamokslo. Tai jau girtina, — kalbėjo Juozėnas, — tačiau komitetų nariai privalo apskritai neleisti bažnyčios patalpas naudoti "valstybiniams nusikaltėliams" pagerbti.

* * *

(P. Anilionis savo propagandine kalba "šviečia" Telšiuose parapijų komitetų narius, kaip valdžia rūpinasi religiniais reikalais, net nori, kad Lietuva turėtų savo šventąjį):

Telšiai. 1987 m. kovo 26 d. į Telšių Kultūros namus buvo sukviesti aplinkinių parapijų komitetų nariai, valdžios vadinami "dvidešimtukais". Jiems kalbėjo Petras Anilionis. Susirinkime dalyvavo ir Telšių rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja B. Urbelytė. Pagrindinė įgaliotinio P. Anilionio paskaitos tema buvo pasiruošimas Lietuvos 600 metų Krikšto Jubiliejui. Anilionis iškėlė "didžius" valdžios nuopelnus, siekiant padėti Lietuvos Katalikų Bažnyčiai gražiau atšvęsti šią sukaktį. Aiškino, kiek valdžia yra išleidusi maldaknygių, katekizmų, Katalikų kalendorių-žinynų ir t.t., ir kad tai "kiek valdžia leido išsispausdinti, pilnai pakanka tikintiesiems; pažadėjo, kad ateityje

bus išleista 50,000 jubiliejinių paveikslėlių... ir visi bus atiduoti tikintiesiems, sau pasiliksime tik pavyzdžius", — dėstė įgaliotinis P. Anilionis. Gyrėsi, kad, vyskupams atsisakius išleisti spalvotus bažnyčių albumus, šį darbą atlikti valdžia patikėjo "Minties" leidyklai. 500 albumų pasirodys jau balandžio mėnesį knygynuose. Priminė, kad neužilgo Vatikane palaimintuoju bus paskelbtas arkivyskupas J. Matulevičius. Akcentavo, kad Vatikane jis vadinamas Dzordžu Matulevič, tačiau tarybinės valdžios atstovai bandys užmegzti pokalbį su Vatikanu dėl lietuviškos pavardės "sugrąžinimo." Aiškino, jog pavyko susitarti su dvasininkais, kad šie leistų valdžiai atspausdinti J. Matulevičiaus portretus, ir dabar jie jau ruošiami. Nepamiršo priminti, kad yra duoti keli leidimai bažnyčių remontams ir jų rekonstrukcijoms, o taip pat ruošiami kunigų leidimai į Vatikane vyksiančias iškilmes. Įgaliotinis visais būdais stengėsi įtikinti susirinkusius, kad valdžia labai rūpinas, jog Lietuva turėtų šventąjį.

"Taigi, kad Lietuvoje Katalikų Bažnyčia persekiojama — gryni pliurpalai ir melas," — aiškino P. Anilionis.

Antroje paskaitos pusėje P. Anilionis plačiai ir griežtai pasisakė prieš parašų rinkimą po tekstais, reikalaujant atiduoti Klaipėdos bažnyčią ir į laisvę grąžinti nekaltai nuteistus kunigus — A. Svarinską, S. Tamkevičių, J. Matulionį. Akcentavo, kad parašų rinkimas dar niekada neišsprendė jokio ginčytino klausimo ir ateityje jų rinkimas neduos nieko gero. Anilionio nuomone, teigiamų rezultatų galima tikėtis tik iš valdžios ir vyskupų derybų. Baigdamas pagrasė, kad parašų rinkėjai ateityje bus baudžiami. Po paskaitos tikintieji lektoriui pateikė visą eilę klausimų. Į klausimą, kodėl tikintieji negali maldaknygių laisvai įsigyti knygynuose ar knygų kioskuose, įgaliotinis atsakė, kad dėl to kalti vyskupai, jie pasiima visas maldaknyges ir dar stengiasi pasipelnyti iš tikinčiųjų. Į Gadunavos tikinčiųjų prašymą sumažinti bažnyčiai mokesčius, nes kasmet jie valdžiai turi sumokėti net po 1200 rub., įgaliotinis pareiškė, jog, matyt, tikintiesiems nelabai reikalinga bažnyčia, jei neturi pinigų jai išlaikyti, patarė kreiptis į valdžios organus, kad šie bažnyčią uždarytų. Pasiteiravus, kodėl mokyklose prievartaujami tikintys mokiniai, visokiais būdais verčiami atsisakyti savo įsitikinimų, nelankyti bažnyčios, P.

Anilionis atsakė, kad mokytojai taip ir turi elgtis, mat, tai ir yra vadinama antireliginė propaganda.

Tokiais ir panašiais atsakymais RRT įgaliotinis P. Anilionis užbaigė savo paskaitą ir dar kartą pademonstravo "nuoširdų" valdžios rūpinimąsi Lietuvos Katalikų Bažnyčia.

* * *

Obeliai (Rokiškio raj.). 1987 m. kovo mėnesį iš Vilniaus atvykęs saugumietis kaltino vietos kleboną kun. A. Zuloną, kam dalyvauja Rokiškio dekano kun. J. Janulio organizuojamose "antitarybinėse sueigose". Čekisto vadinamos "sueigos" tai kartas nuo karto dekano sukviečiamos dekanalinės konferencijos. Saugumiečio žiniomis, tokių dalykų nėra kituose dekanatuose, todėl jų turi nebūti ir Rokiškio dekanate.

* * *

Varputėnai (Šiaulių raj.). 1987 m. gegužės 9 d. Varputėnų bažnyčioje vyko Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejaus paminėjimas. Netrukus po minėjimo aptarnaująs Varputėnus Kuršėnų vikaras kun. Edmundas Atkočiūnas buvo iškviestas į rajono vykdomąjį komitetą, kur pirmininko pavaduotojas Tekorius perskaitė RRT įgaliotinio įspėjimą už Religinių susivienijimų nuostatų pažeidimą Jubiliejaus iškilmėse, mat, be rajono valdžios sutikimo minėjime dalyvavo svečiai kunigai iš kitų parapijų, pamokslą pasakė "ekstremistas" Plungės altaristas kun. Petras Našlėnas, parapijos kapinėse, esančiose netoli bažnyčios, be rajono valdžios leidimo buvo pastatytas ir iškilmių metu pašventintas koplytstulpis; netiko įgaliotiniui ir tai, kad minėjimo metu tikinčiuosius įsijungti į blaivybės sąjūdį ragino neseniai iš sovietinio lagerio sugrįžusi Jadvyga Bieliauskienė.

Pasirašyti po įspėjimu kun. E. Atkočiūnas atsisakė. Po juo pasirašė iš gretimų kabinetų pakviesti du liudininkai.

* * *

Paberžė (Vilniaus raj.). 1987 m. kovo 2 d. Suros metu į Paberžės kleboniją įsilaužė nežinomi piktadariai ir pagrobė bažnyčios kasos knygą. Iškviesti milicijos pareigūnai po 10 valandų trukusio patikrinimo vagių pirštų antspaudų nerado. Apžiūros pabaigoje pareigūnai paėmė klebono kun. Donato Valiukonio abiejų rankų pirštų antspaudus.

* * *

Žiežmariai (Kaišadorių raj.). 1987 m. birželio 10 d. naktį buvo apiplėšta Žiežmarių bažnyčia. Nežinomi piktadarai, išmušę bažnyčios lango stiklą ir išlankstę geležinius rėmus, silaužė į bažnyčios vidų. Čia išlaužė zakristijos duris, išplėšė aukų dėžutes ir pavogė tikinčiųjų suaukotas pinigines aukas.

* * *

Vilnius. Per Lietuvą vilnija nauja pareiškimų-protestų banga. Tikintieji reikalauja leisti J.E. vyskupui Julijonui Steponavičiui grįžti į Vilnių ir netrukdomai eiti savo ganytojiškas pareigas, taip pat iš kalėjimų paleisti nekaltai nuteistus kunigus — Alfonsą Svarinską, Sigitą Tamkevičių, Joną-Kastytį Matulionį.

1987 m. kovo 29 d. parašai po analogiškais pareiškimais buvo renkami šv. Rapolo bažnyčios prieangyje. Šios bažnyčios klebonas kun. Antanas Dilys liepė rinkėjoms išeiti už durų, pareikšdamas: "Ką, norite, kad mane iš Vilniaus iškeltų?" Pagrasino iškviesiąs miliciją. Parašų rinkimas buvo tęsiamas lauke, ant laiptų. Klebonas atėjo pakartotinai, griežtai reikalaudamas pasišalinti: "Ką, gero žodžio neužtenka?" — kelis kartus kartojo kun. A. Dilys. Viena iš parašų rinkėjų paaiškino, kad jos jau išėjusios už durų ir čia renka parašus, kaip klebonas buvo reikalavęs. Kun. A. Dilys patikslino, kad ir šventorius priklausąs bažnyčiai ir parašus "leido" rinkti tik už šventoriaus vartų ar po namus. "Ar jums patiktų, jei aš, atėjęs į jūsų namus, šeimininkaučiau?!" — karščiavosi kun. A. Dilys. Paaiškinus, kad bažnyčia priklauso ir tikintiesiems, kun. A. Dilys aiškinosi, jog neleidžia rinkti parašų todėl, kad valdžia neuždarytų bažnyčios.

* * *

Vilnius. 1987 m. balandžio 4 d. parašai buvo renkami prie šv. Onos bažnyčios. Pasiūlius pasirašyti į bažnyčią įeinančiam vyriškiui, šis atsakė ir griežtai užprotestavo: "Ar jūs žinote, kas aš toks? Parašus rinkti negalima, — kartojo jis, — tai pakenks klebonui!" Pamaldų metu šis asmuo su kamža patarnavo prie altoriaus.

* * *

Vilnius. 1987 m. balandžio 10 d. Vilniuje šv. Teresės bažnyčioje vyko gavėnios rekolekcijos. Parašai už vyskupą J. Steponavičių ir įkalintus kunigus buvo renkami šv. Teresės bažnyčios koridoriuje, jungiančiame bažnyčią su Aušros Vartų koplyčia. Renkančias parašus moteris išvarė šv. Teresės bažnyčios zakristijonas Povilas Stanelis ir jaunuolis, besiruošiantis stoti į Kunigų seminariją. Jie elgėsi labai grubiai, grasino iškviesią miliciją, agitavo žmones nesirašyti po pareiškimu, sakydami, kad parašai renkami, kad būtų uždaryta bažnyčia. Pasiūlius pasiskaityti tekstą, jo net neskaitė. Vienai iš rinkėjų pasakius, kad zakristijonui, kuris taip elgiasi, geriau pritiktų saugumiečio uniforma, o ne kamža, P. Stanelis pasišalino. Jaunuolis ir toliau gąsdino milicija, reikalavo pasišalinti, moterims nepaklusus, naudojo prieš jas jėgą, bandė atimti jau surinktus parašus. Pasiskundus grubiu patarnautojo elgesiu, valdytojas A. Gutauskas atsakė, jog, kai ateisią vyrai, būsią visoms rinkėjoms dar blogiau. Valdytojas A. Gutauskas leido rinkti parašus tik už bažnyčios durų, t.y. lauke, nes šv. Teresės bažnyčia neturi šventoriaus.

Balandžio 10 d. vakare parašai buvo renkami Dievo Apvaizdos bažnyčioje. Ir čia būrys patarnautojų įžūliai reikalavo nutraukti parašų rinkimą, grasino milicija ir net sumušimu. Įžūli jų drąsa rodyte rodo, kad jaunuoliai taip elgėsi ne savo iniciatyva.

* * *

Skuodas. 1987 m. Didįjį Šeštadienį ir Velykose Skuodo bažnyčioje taip pat buvo renkami parašai po pareiškimu, adresuo-

tu Generaliniam sekretoriui M. Gorbačiovui, prašnt leisti iš tremties į Vilnių grįžti vyskupui J. Steponavičiui : išlaisvinti kalinamus kunigus. Dekanas kun. P. Palšis iš sakykls perskaitė pareiškimą ir paragino tikinčiuosius savo parašais pamti minėtus prašymus. Tuoj po Atvelykio dekanas kun. P. Pašis buvo iškviestas į rajono vykdomąjį komitetą, kur vykdomo komiteto pirmininko pavaduotoja Ložienė išbarė jį už parašų inkimą. Pavaduotoja pareiškė nesitikėjusi, kad dekanas galįs tap pasielgti. "Valdžios įstaigos žinojo, kad bažnyčiose renkami parašai, bet kad tikinčiuosius iš sakyklos ragintų rašytis pats dekanas — tai jau perdaug ir toleruoti negalima", — karščiavosi pirmininko pavaduotoja.

Išsiskiriant pavaduotoja Ložienė pagrasė dekaui kun. P. Palšiui, kad, jei nepadės šis įspėjimas, teksią susitiki su prokuroru.

* * *

Kaunas. 1987 m. kovo mėnesį Kunigų seminarijoje viceformarijumi buvo paskirtas III kurso klierikas E. Merkys, o viceklebonu klierikas M. Juršėnas. Paskirtose pareigose jie išbuvo tik... vieną dieną. Apie šiuos paskyrimus sužinojęs įgaliotinis P. Anilionis įsakė paskirtas pareigas sukeisti — E. Merkys turįs būti viceklebonu, o M. Juršėnas — viceformarijumi.

Ne tik į kunigų, bet ir į klierikų pareigybinius skirstymus jau ėmė kištis valdžios pareigūnai; ir tai šalyje, kur Bažnyčia atskirta nuo valstybės.

* * *

Miroslavas (Alytaus raj.). 1987 m. birželio 7 d. per Sekmines Miroslavo bažnyčioje vyko kun. Kazimiero Gražulio primicijos. Tą dieną šventoriuje buvo renkami parašai po kreipimusi į TSKP CK Generalinį sekretorių, prašant paleisti iš tremties vyskupą J. Steponavičių ir įkalintus kunigus; eilę metų Miroslavo parapijoje dirbusį kun. A. Svarinską, S. Tamkevičių bei J. Matulionį. Apylinkės pirmininkas Rubliauskas, vaikščiodamas po šventorių, gąsdino parašų rinkėjus, iš vienos moters atėmė pareiškimo tekstą, po kuriuo jau buvo pasirašę aštuoni asmenys.

* * *

Prienai. 1986 m. rugpjūčio 23 d. naktį kelyje Prienai—Kapsukas—Alytus, ant kalnelio netoli naujai nutiesto kelio, tarp pušų, buvo pastatytas medinis kryžius. Kryžius išstovėjo 7 paras, po to valdžios pareigūnų buvo nuverstas.

1987 m. balandžio 30 d. naktį toje pačioje vietoje iškilo antras kryžius, jis išsilaikė nenuverstas 3 paras.

Gegužės 16 d. naktį kryžius buvo pastatytas kelyje Prienai—Kaunas ant vadinamo Nuotakų kalno. Gegužės 19 d. bedieviai jį nuvertė.

Birželio 11 d. naktį prie kelio Prienai—Alytus, maždaug 7 kilometre, prie miško ant aukštos kalvos, žmonės pastatė 6 metrų beržinį kryžių; prie kryžiaus buvo užrašas: "Pažiūrėkit, mieli broliai, į tremtinių eisenas per tundras ir stepes, mylimos ir nelaimingos Tėvynės gyvą širdį sopulingai gniaužiančias reples." Birželio 13 d. bedieviai minėtą kryžių supjaustė ir išmetė, pasiėmė tik krucifiksą. Sekančią dieną kažkas supjaustytą kryžių surinko ir išdėliojo žemėje, o šalimais pastatė dar vieną nedidelį kryžių. Po nakties abu kryžiai dingo.

* * *

(Kaune KGB persekiojamas dr. Iz. Rudaitis ir jo sūnus Ąžuolas gina savo teises, bet vistiek išmetamas į gatvę):

Kaunas. Jau daugiau kaip 14 metų praėjo nuo tos dienos, kai 1973 m. kovo 27 d. gydytojui Izidoriui Rudaičiui, gyvenančiam Kaune, Žemaičių g-vėje Nr. 12, buvo sufabrikuota baudžiamoji byla, kurioje jis buvo kaltinamas antitarybine veikla. I. Rudaitis buvo nuteistas kalėti tris metus griežto režimo lageryje su turto konfiskacija. Atliekant bausmę Mordovijos lageryje, valdžios pareigūnai konfiskavo I. Rudaičiui priklausančią automašiną Gaz-21 ir uždėjo areštą indėliui, esančiam taupomojoje kasoje. Grįžęs iš bausmės atlikimo vietos, I. Rudaitis 1976 m. kovo mėnesyje prisiregistravo savo bute, Žemaitės g-vė Nr. 12. 1978 m.

su pirmo aukšto šeimninkais savo lėšomis įsivedė gamtines dujas, pastoviai mokėjo priklausančius mokesčius ir gyveno kaip pilnateisis šeimininkas. 1984 m. balandžio 27 d. čekistai, pateikę prokuroro orderį, prisidengę kaltinimu, jog gydytojas I. Rudaitis užsiiminėja automobilių dalių spekuliacija, padarė kratą; kratos metu autodetalių, kaip įprasta saugumiečiams, ieškojo knygų lentynose, asmeniniuose užrašuose, rašomojo stalo stalčiuose. Krata buvo padaryta ir sodo namelyje. Prabėgus maždaug trims mėnesiams po kratos, gydytojas I. Rudaitis buvo iškviestas į Kauno KGB rūmus, kur pareigūnas Rusteika, kaltindamas I. Rudaitį antitarybine veikla, liepė pasirašyti po įspėjimu. Gydytojas dalyvauti šioje melo scenoje atsisakė. Pamatęs, kad piktuoju nieko nesigaus, KGB darbuotojas ėmėsi gudrybių iš griežto pokalbio apie antitarybinę veiklą, perėjo prie konfiskuoto turto sugrąžinimo problemos. Čekistas Rusteika patarė I. Rudaičiui kreiptis į Aukščiausiąjį Teismą dėl pinigų, esančių taupomoje kasoje, susigrąžinimo. Gydytojas kreipėsi į Aukščiausiąjį Teismą ir iš Teismo pirmininko M. Ignoto gavo raštą, kad areštas indėliui jau panaikintas. 1985 m. sausio 28 d. Aukščiausiojo Teismo pirmininko pavaduotojas J. Misiūnas oficialiu raštu Nr. 9-2-4-38-85 pranešė gydytojui I. Rudaičiui, kad, sutinkamai su LTSR BK 50 str. 1 ir 2 punktais nuosprendžio dalis dėl turto konfiskacijos negali būti vykdoma, jeigu ji nebuvo įvykdyta per penkerius metus, skaičiuojant nuo nuosprendžio dienos.

Nuo 1984 m. liepos mėnesio laikas nuo laiko saugumietis Rusteika lankydavosi gydytojo I. Rudaičio namuose, kur, nepamiršdamas pabrėžti savo draugiškumo jam, klausinėdavo apie pogrindžio spaudą ir kitais KGB dominančiais klausimais. Gydytojui atsakius, kad jis nieko nežino, čekistas išeidavo. Bet štai 1986 m. sausio 9 d. apie 23 val. vakaro atvyko 11-os Butų ūkio valdybos pirmininkas Rugienis, tarnautojas Maskvytis ir milicijos pareigūnas Koreiva, jie atėmė iš gydytojo I. Rudaičio ir jo sūnaus Ąžuolo Rudaičio pasus, namų knygą, abu juos priverstinai išregistravo ir įsakė per tris dienas išsikelti iš buto. Nei tėvas, nei sūnus iš buto neišsikėlė. Sausio 13 d. tie patys pareigūnai jų daiktus iš buto išmetė į laiptinę. I. Rudaitis kreipėsi į Kauno miesto Lenino rajono prokurorą Vilimą, pateikdamas atitinkamus

dokumentus ir smulkiai išdėstydamas visus įvykius. Prokuroras, išnagrinėjęs gautus dokumentus, po trijų dienų įsakė darbuotojui Maskvyčiui atidaryti butą ir išmestus I. Rudaičio daiktus iš laiptinės sukelti atgal į butą. Maskvytis prokuroro liepimo nevykdė. Prokurorui Vilimui leidus, Rudaičiai savo baldus susikraustė patys. Pasirodo, per tą laikotarpį, kai Izidorius ir Ąžuolas Rudaičiai "gyveno" laiptinėje, Butų ūkio valdyba, tarpininkaujant Lenino rajono deputatui Kavoliui, pardavė I. Rudaičio butą D. Mikutėnaitei. Tai buvo atlikta sausio 16 d. Ir štai 1987 m. kovo 2 d. Kauno Lenino rajono Liaudies teismas padarė išvadas, kad Izidorius ir Ąžuolas Rudaičiai įsiveržė į Mikutėnaitės butą. Remiantis 1985 m. sausio 28 d. dokumentu, kuriuo patvirtinama, jog per penkerius metus neįvykdyta turto konfiskacija tampa negaliojančia, aišku, kad butas teisėtai priklauso gydytojui I. Rudaičiui. Butų ūkio valdyba neturėjo teisės parduoti asmeninio buto. Po kiekvieno incidento pas gydytoją I. Rudaitį prisistatęs čekistas Rūsteika vis kalbėjo, jog gydytojui būtina kreiptis į KGB, kuri viską sutvarkys jo naudai. I. Rudaitis atsakydavo, kad jis nemano, jog visa tai vyksta be KGB žinios, priešingai — tai jų užmačios. Rūsteika nepaliovė įtikinėjęs, kad reikia nenusileisti, nes įstatymas gydytojo pusėje. I. Rudaitis paprašė, kad KGB darbuotojas Rūsteika paliudytų teisme, kad jis čia gyveno ir dabar gyvena. Čekistas sutiko, bet, atėjus teismo dienai, atsisakė, neoficialiai motyvuodamas, kad Kauno zonos KGB viršininkas Bagdonas neleidžia. Nežiūrint eilės liudininkų, kurie visi paliudijo, kad gydytojas I. Rudaitis ir jo sūnus Ąžuolas Rudaitis čia pastoviai gyveno, 1987 m. birželio 4 d. Lenino rajono Liaudies teismas, teisėjaujant teisėjai Blazevič, priėmė sprendimą iškeldinti Izidorių ir Ąžuolą Rudaičius iš buto, esančio Žemaičių g-vėje nr. 12, nesuteikiant jokio gyvenamo ploto.

Reikia manyti, kad po 1984 m. kratos ir grąsinimų čekistai, matydami, jog gydytojas I. Rudaitis nepalūžo (rašė prisiminimus, sekė (sic) politinius įvykius, gyveno tikro kataliko-lietuvio gyvenimą; lankantis čekistui Rūsteikai, pokalbiai taip pat nevyko KGB norima linkme), nutarė senelį gydytoją dar labiau pašantažuoti — o gal paluš, pradės gailėtis buto, išsigąs ir saugumas galės susikalbėti ar neatlaikys tokio moralinio ir materialinio šanta-

žo. Žinoma, kaip ir visada, žarijas saugumas žarsto kitų rankomis. Ir šiuo atveju: Butų valdyba, milicija, deputatas Kavolis ir kt. — tai tik įrankiai jo rankose. Prokuroras Vilimas pradžioje dar bandė Butų valdyba iškelti baudžiamąją bylą, tačiau jam buvo išaiškinta, kad I. Rudaičio negalima ginti — jis sovietinės valdžios priešas.

TSRS įstatymai stovi ant slidaus pagrindo, todėl juos nesunku pasukti ten, kur nori KGB. Taigi, šantažas prieš gydytoją I. Rudaitį tebesitęsia.

* * *

Veiveriai (Prienų raj.). 1987 m. birželio mėnesyje Veiverių bažnyčios šventoriuje buvo pastatytas kryžius Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejui atminti. Tuoj po kryžiaus pastatymo Veiverių klebonas kun. K. Skučas buvo iškviestas į rajono vykdomąjį komitetą, kur buvo išbartas, kad be valdžios leidimo pastatė kryžių. Kunigas paaiškino, kad šventoriuje ir kapinėse, kiek jis žinąs, kryžius galima statyti ir be specialaus valdžios leidimo, jis taip jau daręs ankstesnėse savo parapijose ir niekas už tai jo nebaudė.

"Todėl, kai už šį nusikaltimą būsite iškeltas į kitą parapiją, teks pranešti to rajono valdžiai, kad jūs esate užkietėjęs įstatymų laužytojas," — pareiškė vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas, kartu paaiškino, kad leidimą statyti kryžių, tikriausiai, jei tik būtų laiku kreipęsis, būtų gavęs, ir kaip pavyzdį paminėjo Prienų kleboną kun. Užupį, kuris 1984 m. yra kreipęsis į rajono valdžią, kad šventoriuje leistų pastatyti koplytstulpį, esą toks leidimas buvo duotas, tik klebonas vėliau persigalvojo ir koplytstulpio šventoriuje nestatė — jį pastatė pačioje bažnyčioje, o leidimas galioja net ir dabar — praėjus trims metams, jis vis tebeguli pas rajono architektą.

1984 m. leidimo statyti koplytstulpį Prienų klebonui niekas nedavė. Išgirdęs tokius valdžios pareigūnų plepalus, kun. Užupis nuskubėjo pas rajono architektą — gal bent po 3 metų galės šventoriuje pastatyti koplytstulpį šv. Kazimiero Jubiliejui atminti. Rajono architektas paaiškino, kad visos kalbos apie buvusį ar esamą leidimą tik muilo burbulas.

Lietuvi, nepamiršk, kad

Kun. Alfonsas Svarinskas Kun. Sigitas Tamkevičius
Viktoras Petkus Balys Gajauskas
Gintautas Iešmantas Povilas Pečeliūnas
Kun. Jonas-Kąstytis Matulionis
ir kiti, neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti.

Mindaugo katedra Vilniuje.

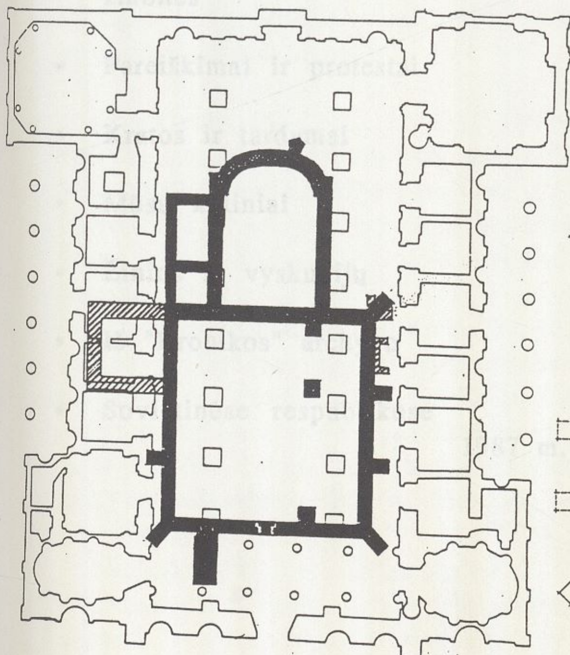
poleonas Kitkauskas ir
ertas Lisanka "Nauji
menys apie viduramžių
lniaus katedrą".
ltūros Barai", Vilnius
86, Nr. 4 - 7.

Vaizdas į XIII a. katedrą iš šiaurės vakarų pusės. N. Kitkausko rekonstrukcija.

Dabartinės ir XIII a. /juoda spalva/ katedros planai /N. Kitkausko brėž./.

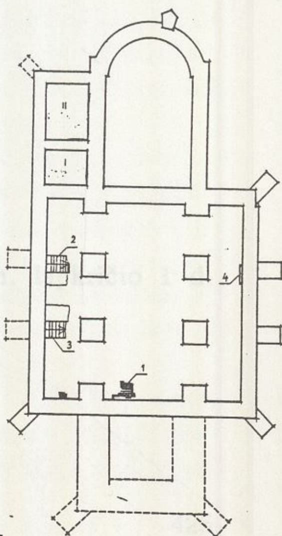

A.

B.

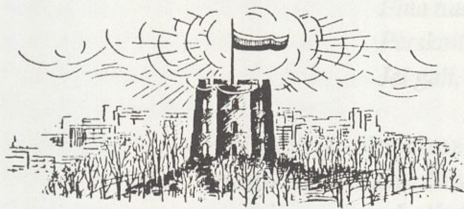
C. XIII a. katedros planas. 1. glazuruotų plytelių grindų likučiai, 2. rytiniai laiptai, 3. vakariniai laiptai, 4. mūro liekanos 3.5 m gylyje.

C.

2 0 10M

Nr. 75

- Kas tai — eilinis "smegenų praplovimas" ar persitvarkymas?
- Dėkojame!
- Švenčių atgarsiai
- Kreipimasis į visus pasaulio geros valios žmones
- Pareiškimai ir protestai
- Kratos ir tardymai
- Mūsų kaliniai
- Žinios iš vyskupijų
- Iš "Kronikos" archyvo
- Sovietinėse respublikose

1987 m. lapkričio 1 d.

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA
Nr. 75

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

Numeris skiriamas kun. Jonui-Kąstyčiui Matulioniui, po trijų metų kalinimo sovietiniame Gulage sugrįžusiam į Lietuvą

KAS TAI — EILINIS "SMEGENŲ PRAPLOVIMAS" AR PERSITVARKYMAS?

(Iš valdžios pareigūnų susitikimo su Lietuvos vyskupais nieko gero nėra pagrindo laukti. R. Songaila ir L. Šepetys puola "ekstremistus" kunigus už pamokslus Kalvarijos atlaiduose, o pagiria lojaliuosius):

1987 m. rugsėjo 17 d., 11 val. į Aukščiausią Tarybą susitikimui su respublikos vadovais buvo pakviesti Lietuvos vyskupai bei dekanai. Pirmas tokio lygio susitikimas pokarinėje istorijoje visiems kėlė itin prieštaringas mintis: kas tai — dar rafinuotesnė klasta ar toks madingas mūsuose sovietinis persitvarkymas? Spręskite patys...

Susitikime dalyvavo keturi Lietuvos vyskupai ir nemaža dalis dekanų. Pakvietimo negavo vyskupas tremtinys Julijonas Steponavičius ir vyskupas Romualdas Krikščiūnas, vyskupas Vincentas Sladkevičius, sukrėstas valdžios pareigūnų išpuolių rugsėjo 13 d. Šiluvoje, sirgo, todėl į susitikimą neatvyko. Vilniaus arkivyskupijos valdytojas kun. A. Gutauskas, valdžios skatinimu, tuo metu lankėsi Lenkijoje.

Susitikimą savo pranešimu pradėjo LTSR AT Prezidiumo pirmininkas R. Songaila. Gerą pusvalandį aiškino Bažnyčios atstovams "apie respublikos ekonomikos ir kultūros pasiekimus

spalio soc. evoliucijos 70-ųjų metinių išvakarėse, apie šalyje ir respublikoj vykstančius persitvarkymo procesus, apie naujų socialinių klasimų sprendimo kelius ir jų perspektyvas". Pranešimas buvo nobodus, laikraštinės propagandos stiliaus.

Bažnyčos ir valstybės santykių klausimus bandė aptarti LKP CK seretorius L. Šepetys. Jo žodžiais, vykstant šalyje persitvarkymui atsirado galimybė labiau įgyvendinti sąžinės laisvės principą, ir čia pat pasitaisė, jog valstybė nustatys ribas iki kiek šią laisvę toleruos, svarbiausia, kad toji laisvė neprieštarautų valstybės nuostatams. Reiškia — slaptų valstybės išleistų nuostatų, kurie nepalyginamai svaresni ir už konstitucines garantijas, šalyje vykstantys persitvarkymai neliečia. Savo kalboje L. Šepetys pagyrė tuos dvasininkus, kurie "yra lojalumo socialistinės valstybės atžvilgiu pozicijose ir užsiima jiems derančia tikinčiųjų poreikių tenkinimo veikla." Pasidžiaugė, kad gan normaliai praėjęs šv. Kazimiero Jubiliejaus minėjimas. Ir dabar dalyje bažnyčių, nepažeidžiant įstatymų, vyksta krikščionybės įvedimo Lietuvoje 600 m. jubiliejiniai renginiai, — kalbėjo L. Šepetys. Geriausiai, valdžios nuomone, jie praėjo Kauno katedroje ir Vilniuje. Kitose katedrose — patenkinamai: buvę nepageidautinų niuansų — daug jaunimo, montažai, peržvelgiantys krikščioniškos Lietuvos šešių amžių istoriją, giedota "Lietuva, brangi" ir pan. Savo panegyriką baigė žodžiais: "užsienio agentūros, tikriausiai, pasipiktins, jog giriu lojalius dvasininkus." L. Šepetys apgailestavo, kad Vatikano radijas nepalaiko lojalių kunigų ir aštriai pasisako prieš valdžios pareigūnus. Pranešimas įgavo įprastą ir gerai žinomą bedievių lektorių stilių, kai buvo pradėti vardinti kunigų ir tikinčiųjų padaryti "nusikaltimai": blogai, kad 1986 m. per atlaidus Žemaičių Kalvarijoje kun. J. Kauneckas, kun. J. Pakalniškis ir kun. A. Pakamanis savo pamoksluose kalbėjo apie bedievybės demoralizuojančią įtaką Lietuvos liaudžiai; panašų nusikaltimą 1986 m. padarė ir kun. R. Puzonas Šiluvos atlaiduose; lektorių itin piktino kasmetinės atgailos procesijos keliais apie Šiluvos baziliką, ja tikintieji pakeitė bedievių uždraustas maldingas keliones iš Tytuvėnų į Šiluvą. Tai, anot L. Šepečio, tautos orumo žeminimas; netiko CK sekretoriui L. Šepečiui ir tai, kad keliose Lietuvos bažnyčiose kalbėjo pasauliečiai, ir čia pat nurodė jų pavardes su

ateistams neišvengiamais "pagražinimais" — 1987 m. gegužės 2 d. Kuršėnų bažnyčioje buvo leista kalbėti banditei Jadvygai Bieliauskienei, o rugsėjo 13 d. Šiluvos bazilikoje kun. A. Gražulio vairuotojui užkietėjusiam antitarybininkui Petrui Gražuliui. L. Šepetys patarė padaryti rimtas išvadas dekanams Stanislovui Ilinčiui ir Vaclovui Grausliui. Anot L. Šepečio, tikintiesiems reiktų baigti ir su parašų bei pareiškimų valstybinėms įstaigoms vajumi, mat tai erzina tarybinę valdžią, o pareigūnai yra žmonės, kurie nori ramaus ir normalaus gyvenimo. Nerimą kelia ir taip vadinamos vienuoliaujančios moterys. Valdžia nieko neturėtų prieš, jei jos tik melstųsi, o dabar — jos kišasi į bažnytinį gyvenimą, dar kam blogiau — kai kurios, kaip pvz. paminėjo Nijolę Sadūnaitę, pradeda užsiiminėti net politika, — kalbėjo L. Šepetys. Ne geresni reikalai Kauno Kunigų seminarijoje, mat, ją, valdžios duomenimis, kasmet baigia nuo dviejų iki keturių naujų "politikierių". Reikėtų pareikalauti griežtesnės atsakomybės iš klebonų, kurie tokiems antitarybiškumu pasižymėjusiems kandidatams duoda rekomendacijas. Kas jas parašė kun. Antanui Gražuliui, kun. Vytautui Prajarai, kun. Edmundui Atkočiūnui? — nerimo L. Šepetys.

Ko valdžia pageidautų iš Katalikų Bažnyčios? Pirmiausia, — kreipėsi į susirinkusius L. Šepetys, — vengti konfrontacijos Bažnyčios ir valstybės santykiuose, labiau remti Taikos fondą. Nurodė, kad liūdniausia padėtis šiuo klausimu yra Kaišiadorių ir Telšių vyskupijose, geriausia — Vilniaus arkivyskupijoje, bet ir ją lenkia Vilniaus pravoslavai. Reikėtų didesnių įnašų į Kultūros ir naujai įsteigtą Vaikų fondus.

Savo kalboje L. Šepetys pažadėjo, kad Religinių susivienijimų nuostatai ateityje gal bus pakeisti demokratiškesniais; bus grąžinta Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčia, leista rekonstruoti kai kurias kitas bažnyčias; ligoninėse kunigams leidžiama aptarnauti sunkiai sergančius ligonius, o paskutiniu metu kunigai nebaudžiami ir už vaikų patarnavimą Mišiose, jų dalyvavimą procesijose. Taigi, pasikeitimų, ir laisvių "begalės"! Kaip visada ir visur L. Šepetys nepamiršo išvardinti to viso gero, kurį valstybė duoda Bažnyčiai, pradedant leidimu išsispausdinti limituotą kiekį maldaknygių, baigiant vyskupijoms duotais paskirais automo-

biliais.

Pagaliau klausimų forma, kurią vėliau laikraščiai pavadino "atviru pasikeitimu nuomonėmis", buvo leista kalbėti vyskupams bei dekanams.

Pirmas kalbėjo Ladijų dekanas V. Jalinskas, jis iškėlė valdžios nepraleistų į Kunigų seminariją jaunuolių klausimą. Ar nebūtų galima kandidatų į Seminariją klausimą spręsti be RRT įgaliotinio įstaigos įsikišimo? — pasiteiravo kun. V. Jalinskas. L. Šepetys užsiminė, kad dar daug biurokratiškumo yra drg. P. Anilionio įstaigoje. Tuo tarpu P. Anilionis reagavo replikuodamas, kad kitaip negalima, nes net ir tikrinant, dar į Seminariją patenka tokie kaip Edmundas Atkočiūnas, Antanas Gražulis, Vytautas Prajara ir į juos panašūs. Tauragės dekanas kun. Puzaras paklausė, kodėl negalima prie bažnyčių steigti blaivybės brolijų. Atsakė, kad tai būtų blaivybės darbo suskaldymas, todėl ir neleistina. Gana plačiai pasisakė Saldutiškio dekanas Z. Navickas. Jis pastebėjo, kad šis, kaip ir kiti panašaus pobūdžio susitikimai — monologinio tipo: iš esmės juose nesidomima dalyvių nuomonėmis ir pageidavimais, kad pranešime ir vėl minėti Religinių susivienijimų nuostatai niekais paverčia Konstitucijos garantuotą sąžinės laisvę, kad jų laikytis neįmanoma, nenusižengiant kunigiškai sąžinei, kad atėjo laikas tuos nuostatus peržiūrėti iš pozicijų, kurios atitiktų visų piliečių, tame tarpe ir tikinčiųjų, lygiateisiškumą; kad neleistų spaudai grubiai ir suktai išgalvotais kaltinimais užsipulti tikėjimą, šmeižti kunigus ir tikinčiuosius, kaip pvz., nurodė "Tarybinėje moteryje" išspausdintą ir liūdnai pagarsėjusį V. Balkevičiaus straipsnį apie Dievo Motiną Mariją, Jurginio ir Lauraičio — apie šv. Kazimierą bei palaimintąjį Jurgį Matulaitį, išpuolius "Tarybinėje moteryje" prieš Deltuvos parapijos kleboną kun. Eugenijų Bartulį bei rajoniniame laikrašty prieš jį patį. Kun. Z. Navickas bandė sužinoti, kokiu konkrečiu įstatymu ar nuostatu remiantis buvo saugumo pagrobti ir terorizuoti kun. Rokas Puzonas, Robertas Grigas bei Nijolė Sadūnaitė, reikalavo, kad pagaliau liautųsi nepagrįsti priekaištai ir užpuldinėjimai vyskupams, kaip šių metų Šiluvos atlaiduose rajono vykdomojo komiteto pavaduotoja su RRT įgaliotinio įstaigos inspektoriumi kitų kunigų ir patarnautojų akivaizdoje užsipuolė išeinantį laikyti

pamaldas vyskupą V. Sladkevičių su grasinimais, kad "jei nesutvarkys kun. R. Puzono, reiksią vyskupijai paieškoti kito šeimininko". Apart išsisukinėjimo, į šiuos klausimus atsakyta nebuvo. Esą nuostatai, valdžios vadovų supratimu, geri, gal būsią dar pagerinti; apie kokį nors tikinčiųjų ar kunigų terorizavimą nieko negirdėjo ir tuo netiki, esą, vežioti per naktį kunigą ir kitus asmenis aukštesni pareigūnai, duoti nurodymo tikrai negalėję, pažadėjo, kad Deltuvos atvejį jie dar bandys tirti, o apskritai, kuo nusikalto kun. E. Bartulis, L. Šepetys nežinąs. (Spaudoje buvo nurodyta, kad kun. Z. Navickas susitikime "pakartojo perdėm melagingus radijo "balsų" pasakojimus apie neva brutalų valdžios elgesį su kai kuriais ekstremistiškai besielgiančiais dvasininkais ir bendruomenių nariais."; "Gimtasis kraštas", 1987 m. spalio 7-14 d.) Klausimas pakibo ore, kai Skuodo dekanas kun. P. Palšis pasidomėjo, kodėl valdžia delsia užregistruoti Klaipėdos bažnytinį komitetą, kuris pagaliau galėtų perimti grąžinamą bažnyčią ir pradėti remonto darbus. Tiesa, buvo bandyta aiškinti, kad viskas susitvarkysią kažkaip savaime, bet kaip — taip ir liko neaišku. Panevėžio dekanas kun. J. Antanavičius ragino liautis saugumui varginti kandidatus į Seminariją, neversti klierikus veidmainiauti ir priverstinai įsigyti imunitetą prieš bet kokį autoritetą. kun. J. Antanavičius nurodė eilę konkrečių atvejų, kaip persekiojami ir dvasiniai traumuojami tikinčių tėvų vaikai, kad jie, mokytojų įbauginti, bijo užeiti net į šventorių. "Nėra reikalo moksleiviams lankytis bažnyčios šventoriuje", — atsakė valdžios atstovas, o dėl viso kito — kalti patys kunigai, klierikai ir Seminarijos vadovybė.

Įprastinis "smegenų praplovimas", atrodo, tuo turėjo ir baigtis, bet deja, ...šaliai persitvarkant, vien "praplovimu" nepasitenkinta. Neužilgo respublikiniuose laikraščiuose — "Tiesa", rugsėjo 18 d., "Gimtasis kraštas", spalio 7-14 d., kiek vėliau ir "Valstiečių laikraštyje" — pasirodė aptariantys minėtą susitikimą straipsniai ir žinutės, aišku, su atitinkamais nutylėjimais, pagražinimais ir net grubiais iškraipymais.

* * *

(Kai kurių iškviestųjų kunigų pareiškimas Lietuvos TSR Telegramų agentūroms dėl neteisingo ir iškreipto to susitikimo aprašymo):

Lietuvos TSR Telegramų Agentūrai

Nuorašai:
Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams

Mes, žemiau pasirašiusieji, iškviesti susitikimui į LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumą, vykome geranoriškai nusiteikę, tikėdamiesi galėsią pasisakyti mums rūpimais Bažnyčios ir Valstybės santykių klausimais. Buvome nustebinti tuo, kaip nušvietė šį susitikimą masinės informacijos priemonės.

Informacijos priemonės nurodė, kad kalbėjo Valstybės vadovai, kunigai ir vyskupai. Tikrumoje kalbėjo tik LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininkas R. Songaila ir Respublikos Aukščiausios Tarybos pirmininkas, LKP Centro Komiteto sekretorius L. Šepetys, o leidus klausti, klausimus pateikė visa eilė kunigų ir vyskupas. Savo klausimuose jie palietė Bažnyčios ir Valstybės santykių žaizdas. Kaip suprasti tokį informacijos pranešimą, kad vyskupas A. Vaičius, Kunigų seminarijos rektorius V. Butkus ir dekanas P. Palšis (laikraštyje parašyta "Palsys") pritarė susirinkime iškeltoms mintims, kai tikrumoje visi tik kėlė jiems ir Lietuvos Bažnyčiai rūpimus klausimus.

Š.m. rugsėjo 18 d. "Tiesa" perdavė Eltos pranešimą, kad vyskupas A. Vaičius, Kunigų seminarijos rektorius V. Butkus, dekanas P. Palšis padėkojo "už sąlygas atlikti religines apeigas". Tokio padėkojimo išvis nebuvo. Argi reikalinga dėkoti už įstatymais garantuotas teises? Šitokiu išsireiškimu tarsi pasakyta, kad tikintieji teisę į religines apeigas gauna tik kaip ypatingą vadovų malonę. Tai, matyt, suprato ir patys korespondentai, nes vėliau "Valstiečių laikraštyje" šitos frazės jau nebuvo. Reikėtų tokio lygio susitikimus nušviesti objektyviai ir teisingai.

Telšiai, 1987 m. rugsėjo 20 d.

Pasirašė:
Vyskupas Antanas Vaičius

Telšių vyskupijos dekanai:

Kun. Bernardas Talaišis	Kun. Bronislovas Burneikis
Kun. Jonas Gedvila	Kun. Petras Puzaras
Kun. Kazimieras Gaščiūnas	Kun. Juozas Pačinskas
Kun. Petras Palšis	Kun. Jonas Bučinskas

DĖKOJAME!

Didžiai gerbiamai poniai Koretai King

Nuoširdi krikščioniška padėka Jums, kad, tęsdama savo garbingo vyro, didžio kovotojo už žmogaus teises Martyno Kingo darbą, užtariate mūsų krikščioniškos Tėvynės sūnų kun. Alfonsą Svarinską, nešantį nelaisvės pančius už tą patį šventą žmogaus teisių reikalą.

Mūsų padėka — pasiryžę remti Jus savo malda. Mes prašome Visagalio Dievo palaimos Jums, Jūsų šeimai ir Jūsų ginamam reikalui.

Lietuvos tikintieji

DĖKOJAME UŽ AUKĄ!

(Kun. Jonas Kastytis Matulionis buvęs amnestuotas, bet vėliau vėl buvo suimtas, kadangi neprisipažino kaltu ir neprašė pasigailėjimo. Jis spaudimą atlaikė ir po trejų metų kalinimo grįžo į Kybartus):

1987 m. spalio 17 d., atlikęs 3 m. bausmę Novoorlovsko kalėjime (Čitos sritis), į Lietuvą sugrįžo kun. Jonas-Kastytis Matulionis.

Kun. J. K. Matulionis buvo suimtas 1984 m. lapkričo 9 d. už tai, kad Vėlinių išvakarėse kartu su tikinčiaisiais procesijos būdu aplankė kapines ir jose viešai meldėsi. 1985 m. birželio 18 d. (pagal amnestiją) jis buvo paleistas iš Anachovo lagerio (Smolensko srities). Birželio 26 d. Vilniuje į kun. J. K. Matulionio butą prisistatė du saugumo darbuotojai ir, pareiškę, jog nori pasikalbėti, kunigą išsivedė. Vėliau paaiškėjo, kad kun. J. K. Matulionis vėl suimtas ir be teismo nuosprendžio išvežtas į Novoor-

lovsko lagerį atlikti likusią bausmę. Iš Vilniaus etapu J. K. Matulionį išvežė liepos 4 d., toliau sekė Smolensko, Voronežo, Čiaiabinsko, Irkutsko, Čitos kalėjimai, kol rugsėjo 8 d. rytą buvo atvežtas į Novoorlovską. 1986 m. birželio 18 d. pavaduotojas politiniams reikalams pasiūlė kun. J. K. Matulioniui parašyti pareiškimą iš ankstiniam paleidimui. Kun. J. K. Matulionis rašyti atsisakė. 1986 m. gruodžio 10 d. administracinė komisija reikalavo pripažinti save kaltu. Kunigas kategoriškai atsisakė, ko pasėkoje sustiprėjo lagerio darbuotojų ir net kalinių persekiojimas, patyčios. Paskelbtoji 1987 m. birželio 18 d. amnestija Novoorlovsko lageryje buvo pradėta vykdyti rugpjūčio mėnesio pabaigoje. Rugsėjo 21 d. kun. J. K. Matulionis buvo pakviestas į administracinę komisiją, kurią sudarė: lagerio viršininkas Badmažapovas, pavaduotojas politiniams reikalams Fedoras ir spec. skyriaus vedėjas Ševčenka. Lagerio viršininkas Badmažapovas klausė, ar nuteistasis prisipažįsta kaltu, ar pripažįsta, kad teismas teisingai jį nuteisė. Kun. J. K. Matulionis pareiškė, kad nelaiko savęs kaltu, tuo pačiu teismas pasielgė neteisingai. Tą patį vakarą vienas kalėjimo darbuotojų perdavė jam politinio vadovo "pamokymą", kad komisijoje su prokuroru kalbėtų kitaip, priešingu atveju, nebus amnestuotas. Rugsėjo 18 d. kun. J. K. Matulionis parašė pareiškimą lagerio viršininkui, kuriame dar kartą raštu pakartojo, jog neprisipažįsta kaltu, nežada taisytis. Pareiškime pagrįstai išdėstė, kad netiki administracinių komisijų sprendimais ir jų galia, nes 1985 m. birželio 17 d. administracinės komisijos, kurią sudarė daugiau kaip 15 asmenų, jų tarpe ir prokuroras, sprendimu, jis jau buvo paleistas iš Anachovo lagerio, o birželio 26 d. vėl sulaikytas ir prieš įstatymus — be teismo — atvežtas į Novoorlovską. Kad vėl nepasikartotų ta pati istorija, ir, likus mėnesiui iki bausmės galo, nebūtų varginančiu etapu vežamas atlikti likusio bausmės laiko, kun. J. K. Matulionis atsisakė nuo amnestijos, juo labiau, kad minėta "amnestija" reikalauja iš paleidžiamų prisipažinti kaltu, ir paprašė leisti jam pasilikti lageryje iki teismo paskirtos bausmės pabaigos. Rugsėjo 25 d. įvyko administracinės komisijos posėdis. Posėdyje dalyvavo prokuroras. Lagerio valdžios nustebimui, kun. J. K. Matulionis ir vėl nepripažino savęs kaltu, o prokurorui įteikė anksčiau minėto pareiškimo nuora-

šą. Unikalus atvejis, kai teisiamasis atsisako amnestijos, — kalbėjo lagerio darbuotojai. Prokuroras kun. J. K. Matulionio bylą su užrašu "peržiūrėti" išsivežė į Čitą. Spalio 14 d. vyko pakartotinas administracinės komisijos posėdis. Į jį kun. J. K. Matulionis nebuvo pakviestas. Vakare jam buvo pranešta, kad prokuroras pasirašė amnestavimui. Spalio 15 d. kun. J. K. Matulionis buvo paleistas.

Spalio 17 d. rytą kun. J. K. Matulionis, dėkodamas Viešpačiui už skirtą jam kelią, laikė šv. Mišias Aušros Vartų koplyčioje.

Spalio 23 d. vakare Kybartų geležinkelio stotyje kun. J. K. Matulionį sutiko kybartiečiai. Sutikti grįžtantį kunigą kalinį susirinko daugiau nei 100 žmonių, daug vaikų nemažai jaunimo. Iš geležinkelio stoties tikintieji kunigą nulydėjo iki bažnyčios. Kun. J. K. Matulionis suklupo prie didžiųjų bažnyčios durų ir kurį laiką tyliai meldėsi, tuo metu atlydėję kunigą į šventorių giedojo "Marija, Marija". Kun. J. K. Matulionis padėkojo visiems už maldas, palaimino. Saugumo ir milicijos pareigūnai tiesiogiai sutikimo netrukdė, laikėsi atokiau. Spalio 25 d., sekmadienį, kun. J. K. Matulionį Kybartų bažnyčioje sveikino kybartiečiai ir iš įvairių Lietuvos kampelių — Kėdainių, Zarasų, Vilkaviškio, Kauno, Vilniaus, Garliavos, Šeštokų, Marijampolės ir kt. — suvažiavę tikintieji, daugumoj jaunimas. Visi dėkojo už auką, duotą ištikimybės Bažnyčiai ir Tėvynei pavyzdį, atsiprašė už tuos tautiečius, kurie dėl baimės ar šiltesnės vietos pabijojo savo parašu ar žodžiu užstoti jį bei kitus nekaltai kalinamus. Kun. J. K. Matulionis prisiminė kalėjimuose tebelaikomus kunigus — Sigitą Tamkevičių, Alfonsą Svarinską — ir visus, kalinamus ir persekiojamus už tiesą. Nuoširdžiai dėkojo už maldas, laiškus, kurie jį pasiekdavo tolimame Užbaikalės lageryje. Dėkojo visiems: tėvynėje ir užsienyje gyvenantiems, JAV kongresmenams, kurie rūpinosi ir rūpinasi nuteistųjų likimu. Baigdamas savo trumpą žodį, kun. J. K. Matulionis pažadėjo, kad maldose, šv. Mišių Aukoje ir toliau prisimins tuos, kurie vienokiu ar kitokiu būdu remia ir palaiko nekaltai kalinamus.

ŠVENČIŲ ATGARSIAI

(Saugumiečiai fotografuoja prie uždarytos katedros besimeldžiančių jaunuolių būrį, kad vėliau kunigų seminarijos vadovybė nedrįstų nė vieno iš jų priimti seminarijon. P. Anilioniui nepatinka Ž. Kalvarijoj kun. J. Kaunecko sakyti pamokslai ir sugiedotas himnas bei iškeliamos palaimintojo Jurgio Matulaičio dorybės):

Praėjo keletas mėnesių nuo neeilinių Lietuvos Bažnyčiai įvykių: Lietuvos Krikšto 600 metų centrinių Jubiliejaus minėjimų bei arkivyskupo Jurgio Matulaičio paskelbimo palaimintuoju. Iš laiko perspektyvos daugelio mintys vis dar grįžta prie šventės įspūdžių, pergyvenant šventiškai pakilią nuotaiką ir prisimenant tai, kas minėtų švenčių džiaugsmą temdė.

Lietuvos tikintieji tikėjosi, kad į Jubiliejaus iškilmes bent su trumpu vizitu sovietinė valdžia leis atvykti šv. Tėvui Jonui-Pauliui II. Deja, šią teisę — pasikviesti į Jubiliejų Popiežių — valdžia pripažįsta tik rusų Pravoslavų Cerkvei; jie savo laiku naudojosi ir carų prielankumu. Sovietinė valdžia, atrodo, toliau tęsia senąsias Rusijos imperijos tradicijas — iš visų Sąjungoje esančių religijų išskirtinai privilegijuota rusų Pravoslavų Cerkvė.

Ši tendencija gan ryški ir sovietinės valdžios "dovanoje" Lietuvos Krikšto Jubiliejui — "Minties" leidyklos išleistame leidinyje "Bažnyčia Lietuovje". Lietuvos Vyskupų konferencijai nesutikus leisti Lietuvos bažnyčių albumą, — neįdedant centrinės Lietuvos bažnyčios — Vilniaus Katedros (paverstos Paveikslų galerija) nuotraukos — valdžia pati ėmėsi šio leidino sudarymo ir leidybos. Albumą paruošti buvo pavesta pagarsėjusiam saugumiečiui, "besirūpinančiam" užsienio lietuviais V. Kazakevičiui bei LKP CK lektoriui J. Sakalauskui — įžūlios ir naivios ateistinės propagandos straipsniais gausiai šelpiančiam rajoninius laikraščius. Atkreipkime dėmesį į pavadinimą "Bažnyčia Lietuvoje" (Ne bažnyčios, religijos Lietuvoje, bet Bažnyčia). Ir sudėtos net cerkvių, žydų sinagogų, machometonų mečečių nuotraukos. Ir viskas apjungta pavadinimu — "Bažnyčia Lietuvoje". Ateityje

belieka toje ateistų jau "suvienytoje" Bažnyčioje vadovaujančią rolę pripažinti lojaliausiai, daugiausia lėšų Taikos fondui skiriančiai Pravoslavų Cerkvei, — ir baigsis taip bedieviams nepageidaujama Romos Popiežiaus įtaka Lietuvai.

Šis leidinys ne vienintelis faktas, patvirtinantis, kad sovietinės "Religijų kultų laisvės" sargai nesiliauja apie tai svajoję. Filipinų kardinolą į Lietuvą pakviesti galėjo taip pat tik rusų Pravoslavų Cerkvė.

Šių metų Velykų švenčių metu, Didįjį Šeštadienį, iš Kauno Kunigų Seminarijos oficialiai į pravoslavų velyknakčio pamaldas buvo išleista keturių klierikų delegacija, vadovaujama IV kurso klieriko A. Budriaus. Be ateistinės valdžios pritarimo tokie vizitai nevyksta. Kažin ar tinka į ekumeninį bendravimą siųsti dar nesusiformavusius, savosios teologijos pagrindų neišstudijavusius klierikus? Ypač, kad toje delegacijoje nedalyvavo niekas iš vyresniųjų kunigų, seminarijos dėstytojų. Ar tokių vizitų metu "apdoroti" klierikai, tapę kunigais, nesiims realizuoti didįjį sovietinių bedievių planą — Lietuvos katalikus pajungti Rusijos Pravoslavų Cerkvės globai? Perdaug skaudi Lietuvai buvo istorinė patirtis, kad būtų galima abejingai žiūrėti į jos duotas pamokas.

1987 m. gegužės 24 d. Lietuvos Krikšto Jubiliejus buvo minimas Kauno arkikatedroje bazilikoje. Įspūdis gan blankus. Tiesa, šv. Mišias koncelebravo keletas vyskupų, pamokslą pasakė vyskupas Antanas Vaičius. Tačiau Bazilikoje nesimatė jokių Jubiliejinių akcentų. Tikintieji tikėjosi, kad Jubiliejaus iškilmių proga jie galės aplankyti Katedros kriptoje palaidotus tautos ir Bažnyčios didžiųjų vyrų — vyskupų M. Valančiaus, P. Karevičiaus, prel. Maironio karstus... buvo tai žadėta, bet, matyt, skambutis iš kompetentingų" įstaigų... ir Jubiliejaus proga ant kriptos durų grotų uždėta papildoma spyna, kad "išsišokėliams ekstremistams" tikrai nepavyktų prieiti prie tautos didvyrių kapų. Tik būrelis jaunimo prie Maironio kapo sugiedojo "Lietuva, brangi", padėjo gėlių, o didžiajam vyskupui M. Valančiui prie kriptos durų prisegė palmės šaką, kurią uolūs "tvarkos sargai" greitai sulaužė ir numetė.

Jubiliejaus pamaldų metu daug žmonių netilpo į Katedrą —

stovėjo lauke, tačiau nieko nematė ir negirdėjo — nebuvo šventoriuje garsiakalbių. Mesto valdžia nedavė, o gal rimtai niekas ir neprašė leidimo iškilmingai jubiliejinei procesijai aplink Katedrą... Leidžiama tik Velykų procesija, bet juk toks Jubiliejus būna tik vieną kartą per šimtmetį, ir dėl jos tikrai nebūtų sugriuvusi sovietinė valdžia! Procesijos Lietuvos bažnyčiose — neatskiriama visų tradicinių iškilmų dalis. Sunkiais carinės priespaudos metais — 1900 m. minint Kristaus gimimo jubiliejų — tokios procesijos Kauno arkikatedroje vyko Jubiliejų pradedant ir baigiant. Taigi, dabar sunkesni Lietuvos tikintiesiems laikai, net tie, lietuviškos spaudos draudimo, Kražių skerdynių laikai.

Birželio 28 d. Jubiliejaus iškilmės vyko Vilniuje. Gerai, kad laiku žodį tarė valdžios nekenčiamas, ekstremistu ir skaldytoju vadinamas vyskupas tremtinys Julijonas Steponavičius. To pasėkoje Jubiliejus buvo švenčiamas ne vienoje šv. Petro ir Povilo bažnyčioje, bet šešiose. Nesunku įsivaizduoti, kokia "šventinė" nuotaika būtų buvusi, pliaupiant lietui ir miniai stovint surausto, nebaigto tvarkyti šventoriaus purvyne. Jubiliejinių akcentų tikintieji taip pat pasigedo. Šiaulių šv. Petro ir Povilo parapija pajėgė pastatyti Jubliejaus proga įspūdingą paminklą, kai tuo tarpu to paties titulo bažnyčia Vilniuje pastatė šventoriuje tik paprastutį kryžių. Amerikos lietuvių liberalų žurnalas "Akiračiai" ir "Gimtasis kraštas" išgyrė kleboną kun. P. Vaičekonį, kaip daug galintį "išpešti iš valdžios Bažnyčios naudai". Šį kartą, matyt, nei plytučių šventoriaus grindiniui, nei leidimo įspūdingesniam paminklui "išpešti" nepasisekė. Todėl nepritiko ir Jubiliejaus pamaldas pradėti panegirika dalyvavusiems iškilmėse RRT Maskvoje pirmininkui K. Charčevui ir jo įgaliotiniui Lietuvoje P. Anilioniui, kurių pagalba visaip varžoma Lietuvos Bažnyčia.

Po Jubiliejaus pamaldų grupelė jaunimo norėjo padėti gėlių prie vieno iš Lietuvos krikštytojų — Vytauto Didžiojo antkapinės lentos Vilniaus Katedroje. Kai susirinko prie uždarytos Vilniaus Katedros — lietuviškosios krikščionybės lopšio — ant durų apdairiai jau buvo pakabinta lentelė "Dėl techninių kliūčių muziejus nedirba". Jaunuolius stebėjo civiliai asmenys, tarp kurių buvo atpažintas saugumietis Rainys. Netrukus prie būrelio prisiartino pikto veido vyriškis ir moteris, kuri, prisistačiusi kaip

miesto valdžios atstovė, pareikalavo pasišalinti iš Gedimino aikštės, nes esą būriuodamiesi trukdą nežinia kokiai dainų šventei. Į klausimą, kodėl vieniems piliečiams galima stovėti Gedimino aikštėje, o kitiems draudžiama, civilis atsakė: "Eikite, nes iškviesiu patrulį ir jus tuoj pat išveš". Jaunuolių būrys suklupo prie uždarytų šventovės durų ir tyliai meldėsi, o už nugarų neramūs saugumiečiai murmėjo, "Eikite į maldos namus". Prie Katedros slenksčio liko rymoti įsmeigtos trys baltos gėlės. Jaunimo grupė patraukė Gorkio gatve prie uždarytos šv. Kazimiero bažnyčios, kur juos atsivijo milicijos mašina. Ant uždarytos bažnyčios durų (ateizmo muziejus), kabojo užrašas, kad "muziejus dėl techninių kliūčių šiandien nedirba". Prie katedros besimeldžiančio jaunimo nuotraukos buvo pristatytos į Kauno Kunigų Seminariją, kad seminarijos vadovybė nė vieno iš jų nedrįstų priimti. Šiais metais ne pirmą kartą stojantys Gintas Sakavičius iš Kapčiamiesčio ir Saulius Kelpšas iš Garliavos į seminariją vėl nepriimti. Saugumiečių įgąsdinta vadovybė iš S. Kelpšo nepriėmė net dokumentų.

1987 m. liepos 8 d. Lietuvos Krikšto Jubiliejaus minėjimas vyko Žemaičių Kalvarijoje. Dalyvavo keturi vyskupai. J. Steponavičius, V. Sladkevičius, J. Preikšas bei svečias iš Latvijos — vyskupas tremtinys Dulbinskis, šiais metais švenčiąs savo vyskupystės 40 m. jubiliejų. Pamokslą pasakė J. E. vyskupas V. Sladkevičius, iškeldamas Krikšto reikšmę Lietuvai. Vyskupas atsakė į spaudoje bedievių keliamus priekaištus, kad, iš Maskvos priimtas pravoslaviškas krikštas Lietuvai būtų buvęs naudingesnis nei iš lenkų rankų priimtas — katalikiškasis. Jei taip būtų įvykę, mes, tikriausiai šiandien jau nebekalbėtume lietuviškai.

Kristaus kančios procesijai į kalnus vadovavo J. E. vyskupas J. Preikšas, procesijos metu Skaudvilės klebonas kun. J. Kauneckas pasakė tris pamokslus, iškėlė kryžiaus svarbą lietuvio kataliko gyvenime, žemaičių tvirtumą, ginant ir išlaikant prieš 600 metų priimtą katalikų tikėjimą, ir tą dvasinę tuštumą, kurią sukuria šių dienų jaunimo sielose prievarta ir klasta brukama bedievybė.

Pamaldas filmavo valstybinė televizija, milicininkai ir autoinspektoriai šiais metais Žemaičių Kalvarijoje buvo santūresni ir

mandąįsni.

J. . vyskupui A. Vaičiui grįžus iš Romos, įgaliotinis P. Anilions gąsdino susišauksiąs į Kuriją Telšių vyskupijos dekanus ir įpėsiąs už "nusikaltimus" Kalvarijos atlaidų metu; įgaliotiniui ypatingai kliuvo kun. J. Kaunecko pasakyti pamokslai bei Lietuvos himnas, sugiedotas, baigus kalnų procesiją, kunigų trečiadienje.

* * *

Arkivyskupo Jurgio Matulaičio beatifikacija — sena Lietuvos Katalikų Bažnyčios ir lietuvių tautos viltis. Apie jos išsipildymą š.m. birželio 28 d. visam pasauliui paskelbė Popiežius Jonas-Paulius II. Turėti savo užtarėją ir tarpininką prie Viešpaties sosto — brangi dvasinė vertybė. Džiugu, kad naujasis mūsų tautos palaimintasis žvelgia į mus ne iš amžių dulkėmis nuklotų istorijos puslapių, ne legendomis ir padavimais tapusių tolimų prisiminimų. Jis gyveno ir dirbo, galima sakyti, mūsų laikais. Jo kilnaus ir prasmingo gyvenimo žingsnius, jo tvirtą ir pasiaukojantį kilimą aukštyn į altoriaus garbę stebėjo nemaža dalis dar gyvų liudininkų. J. Matulaičio asmenybė kėlė ir kelia didžiulę nuostabą ir susižavėjimą. Deja, ne visiems!

1987 m. birželio 30 d. Kauno "Tiesoje" atspausdintas J. Sakalausko straipsnis "Ką laimina Vatikanas?" Straipsnio autorius, klausdamas, už kokius nuopelnus arkivyskupas paskelbtas palaimintuoju, pats atsako: "skiriant šventuosius ir palaimintuosius visais laikais pirmiausia šlovinamas neišpasakytas jų pamaldumas, siejamas su asketizmu, žemiškjo gyvenimo išsižadėjimu. Vėliau, kylant kultūrai kai žmonės ėmė nebesižavėti tokiais religingumo pasireiškimais, dangaus išrinktiesiems imta ieškoti populiaresnių nuopelnų". Pagal J. Sakalauską, Vatikanas nesidrovėjęs palaimintąja paskelbti Žaną d Ark, šventuoju Maksimilijoną Kolbę ir pagaliau "po ilgų paieškų" pasirinkti arkivyskupą J. Matulaitį. J. Sakalauskas niekaip nesupranta šio pasirinkimo, mat ark. J. Matulaitis "...uoliai perėmė klierikalinę sociologiją, paremtą pop. Leono XIII enciklika 'Rerum novarum', telkė darbininkus į krikščioniškas draugijas, organizavo studentų katalikų sąjūdį.

Vilniuje, esant V. Kapsuko vyriausybei, nors ir neminėdamas bolševikų, pamoksluose kėlęs jų nedorybes ir suktybes ir, tikriausiai, ne be vyskupo žinios Vilniuje įvyko keletas viešų klierikalų išpuolių prieš Tarybų valdžią. "Iš tikrųjų, kaip katalikų kunigas išdrįso užsiimti šitokia veikla? Juk jei būtų studijavęs marksistinę-lenininę filosofiją, telkęs darbo liaudį į komunistines draugijas, redagavęs marksistinį laikraštį, iškėlęs bolševikų nuopelnus lietuvių tautai ir pajungęs Bažnyčią valdžios interesams (kaip pravoslavai) šiandien jis puikuotųsi socialistinio darbo didvyrio vardu."

Dar "moksliškiau" šį klausimą nagrinėja birželio 19 d. "Komjaunimo tiesoje" str. "Iš kur šventieji ir kam jie?" Vilniaus Pedagoginio instituto doc. J. Stankaitis. J. Stankaitis arkivyskupo J. Matulaičio bruožus — materialinių gėrybių saikingą vertinimą, asketizmą, klusnumą, kantrybę, atlaidumą priešams vadina "su žmogiškuoju orumu objektyviai nesutaikomais ir socialiai reakcingais bei žalingais bruožais". (Kokia įmantri filosofiška leksika!) J. Stankaitis tvirtina, kad šventuosius Vatikanas skiria pagal įvairias politines bei diplomatines situacijas. Tokiu būdu, teigia straipsnio autorius, atsiradę šv. Ignacas Lojola, šv. Kazimieras, apie 100 Amerikos šventųjų, Afrikos, Kinijos, Ugandos misionieriai, net Maksimilijonas Kolbė. (Eilinis bedievių paradoksas — smerkia fašizmą ir niekina jų aukas). O labiausiai "reakcinę politinę prasmę turįs ark. J. Matulaičio paskelbimas palaimintuoju" — piktinasi J. Stankaitis, nes kaip toks "aršus reakcijos tarnas, revoliucinės kovos slopintojas, antisocialistinių sąjūdžių steigėjas, klerikalinis antikomunistas ir net tarpininkas tarp fašizmo ir Bažnyčios galėjo būti iškeltas į altorių garbę".

Didesnių nusikaltimų vargiai beprigalvosi, nebent "tunelio kasimas iš Bombėjaus į Londoną" (pagal Abuladzės filmą "Atgaila").

Iš tiesų, arkivyskupo J. Matulaičio asmenybė gali sukelti dvejopą įspūdį: teigiamą ir konfliktinį. Teigiamą tiems, kurių pačių elgesys pasižymėjo ir pasižymi išmintimi, konfliktinį — kai patiems vertintojams trūksta takto, išminties bei teisingumo. Daugelis amžininkų stebėjosi arkivyskupo Jurgio Matulaičio išmintimi, teisingumu, jo broliškumu. "Jis turėjo visų naštas pa-

kelti ir Galingajam nunešti, kad likusiems būtų lengviau", — sakė Vaižgantas. Jo gyvenimas rėmėsi artimo meile, o tautinuose dalykuose — tiesa ir teisingumu. Paskirtas Vilniaus vyskupu, taip kalbėjo: "Esu pasiruošęs visiems lygiai patarnauti. Kristus mirė už visas tautas, už visus luomus ir klases, kryptis bei pažiūras. Tad ir mano pareiga tarnauti visiems, ypač liaudžiai, iš kurios esu paimtas ir vėl jai skiriamas. Mano dirva — Kristaus karalystė. Mano partija — Kristus!" Jeigu jo elgesį su artimu galima vadinti tobulu, tai su priešu — heroišku. O priešų jis turėjo visais laikais ir daug, tačiau ir aršiausi ne kažin ką galėjo jam prikišti, juo labiau kerštingumo: "Reikia tik džiaugtis ir Dievą garbinti, kad esame verti nukentėti dėl Jo vardo ir Bažnyčios", — ne kartą sakė arkivyskupas. Vaižganto žodžiais, jis kiekviename žmoguje — auklėtiniame, nusikaltėlyje ar prieše — pirmiausia ieškojo gėrio "deimančiukų". Pats arkivyskupas rašė, kad "prieš Dievą lengviau bus išsiteisinti dėl per didelio gailestingumo, negu dėl per didelio griežtumo". Arkivyskupas J. Matulaitis gyveno ir dirbo dviem realybėm — Bažnyčiai ir tautai — sakė kun. S. Yla. Jis siekė, kad visos jėgos būtų paaukotos Bažnyčios labui ir jos klestėjimui. Tėvynės ir tautos meilė privaloma kiekvienam krikščioniui, tai prigimtinė teisė, kurią savo pavyzdžiu patvirtino pats Kristus. Arkivyskupas Jurgis Matulaitis vadovavosi obalsiu "Rikiuotis ir pasišvęsti aukotis". To paties linkėjo ir visiems savo tautiečiams: gyventi nepajudinamu tikėjimu, vienybėje su Dievu, atsižadėjus savęs, pasišventus Dievo garbei ir artimo meilės paslaugoms, veržliai ir drąsiai ginti Dievo ir Bažnyčios reikalus ir nuolat tobulinti savo vidinį pasaulį.

Štai tos būdingos šventumui savybės ir gairės, atvedusios arkivyskupą J. Matulaitį į altorių garbę. Tai didingas ir garbingas kelias, priartinęs arkivyskupą prie Viešpaties sosto. Tai sunkus, kartais atrodantis beviltišku, bet daug žadantis šventojo kelias.

1987 m. liepos 12 d. Marijampolės bažnyčioje vyko arkivyskupo J. Matulaičio paskelbimo palaimintuoju iškilmės. Beveik tris dienas prieš iškilmes bažnyčioje buvo vedamos rekolekcijos. Rekolekcijas pravedė Šakių dekanas kun. J. Žemaitis. Šeštadienio vakare vyskupas J. Preikšas pašventino naujai įrengtą palaimintojo Jurgio Matulaičio koplyčią ir ta proga pasakė atitinkamą

pamokslą. Sekmadienį Sumą koncelebravo visi Lietuvos vyskupai ir apie 80 kunigų. Pamokslą pasakė vyskupas A. Vaičius. Vyskupas perteikė tikintiesiems savo įspūdžius iš Lietuvos Krikšto minėjimo ir pal. Jurgio Matulaičio beatifikacijos iškilmių Romoje, perdavė šv. Tėvo raginimą atkreipti ypatingą dėmesį į vaikų ir jaunimo religinį auklėjimą.

Į iškilmes jau iš vakaro suplaukė minios žmonių. Pagrindinių pamaldų metu minia netilpo ne tik bažnyčioje, šventoriuje, bet ir aplinkinės gatvės buvo užpildytos maldininkais. Gaila tik, kad nemaža dalis maldininkų neturėjo galimybės atlikti išpažinties — išpažintis buvo klausoma tik bažnyčioje. Pamaldoms pasibaigus, svečiai kunigai skubėjo į savo parapijas, todėl atkakliausiems, po pamaldų patekusiems į bažnyčią, teko stovėti eilėse prie klausyklų net iki vakaro.

Besiruošiant iškilmėms, klebonas Lesčinskas "atitinkamų organų" buvo prigrasintas, kad iškilmės niekuo nesiskirtų nuo eilinių atlaidų. Tačiau šį bedievių pageidavimą išpildyti buvo neįmanoma — visa Lietuva jautė šventinį pakilimą.

Trukdymų buvo įvairių, pvz., prieš iškilmes parapijos klebonas Lesčinskas sutiko, kad visas tris iškilmių dienas po sumos iki vakarinių pamaldų prie palaimintojo arkivyskupo J. Matulaičio karsto organizuotai melsis ir giedos jaunimo ir šiaip maldininkų grupės. Iškilmių dienoms atėjus, visus popiečius bažnyčioje griaudėjo smarki vargonų muzika, atliekama altaristo kun. Gracijaus Sakalausko. Paruoštų programų atlikti buvo neįmanoma. Specialiai iš Telšių atvykusiam katedros chorui buvo neleista sutartu laiku pagiedoti Kryžiaus kelio kalnus. Tik šeštadienio vakare, įsikišus kunigams, ta galimybė buvo suteikta. Bet kokie pasiūlymai dėl bažnyčios papuošimo ar pamaldų paįvairinimo susilaukdavo bedievių įgasdinto klebono atsako: "Tik per mano lavoną!"

Ir vis tiek iškilmė paliko neišdildomą įspūdį, sutvirtino lietuvių tautos prisirišimą prie 600 m. branginto katalikų tikėjimo.

Pamaldoms pasibaigus, tikintieji dar ilgai nesiskirstė iš bažnyčios ir šventoriaus. Susibūrę grupelėmis, jie bendrai meldėsi, giedojo tautines ir religines giesmes, skaitė specialiai jubiliejui ir palaimintajam arkivyskpui Jurgiui Matulaičiui skirtas eiles.

KREIPIMASIS
Į VISUS PASAULIO ŠALIŲ
GEROS VALIOS ŽMONES

(Kreipiamasi į pasaulio sąžinę dėl klastingo Ribentropo-Molotovo pakto padarytų skriaudų Pabaltijo tautoms: lietuviams, latviams ir estams, prašant likviduoti to pakto padarinius ir grąžinti toms tautoms apsisprendimo teisę):

Žmonijos istorijoje yra buvę daug tarptautinių sutarčių. Vienos garbingos, atvėrusios kelią į taiką ir tautų nepriklausomą gyvenimą, kitos — klastingos, padėjusos įžiebti karus, paglemžti kitų tautų laisvę. Turbūt nerasime žmonijos istorijoje klastingesnio ir melagingesnio suokalbio, kaip Stalino ir Hitlerio, prieveduosio žmoniją prie žiauriausios katastrofos — II-jo pasaulinio karo, pareikalavusio milijonus nekaltų žmonių aukų.

Slaptaisiais papildomais protokolais prie 1939 m. rugpjūčio 23 d. Molotovo-Ribentropo pakto stalininė Sovietų Sąjunga ir hitlerinė Vokietija, sutrypusios tarptautinę teisę, abipusiai palaimino viena kitos imperialistinius siekius, suderino savo būsimus veiksmus ir nubrėžė ribas vidurio Europos nepriklausomų valstybių užgrobimui įvykdyti. Tokiu būdu Sovietų Sąjunga, kuri savo propagandiniu arkliuku laikė ir tebelaiko tautų laisvą apsisprendimą, kuri pirmoji iš pasaulio valstybių 1920 m. pripažino Pabaltijos valstybių nepriklausomybę, sulaužė savo tarptautinius įsipareigojimus ir 1939 m. okupavo dalį Lenkijos, o 1940 m. dalį Suomijos, Estiją, Latviją, Lietuvą ir dalį Rumunijos.

Jau pirmaisiais okupacijos metais prasidėjo masiniai areštai ir išgabenimai į Sibirą. Pabaltijo tautos niekad neužmirš 1941 m. birželio 14 d. okupantų pravestos gyventojų deportacijos, kuri prilygo tų tautų genocidui. Vien tik iš Lietuvos tą dieną išgabeno apie 40,000 žmonių.

Kaip nebūtų paradoksalu, tautos sunaikinimą pristabdė karas, kilęs tarp Sovietų Sąjungos ir Vokietijos. Lietuvos žemę negailestingai trypė raudonieji ir rudieji pasaulio pertvarkytojai. Nemažai nekaltų lietuvių kraujo pareikalavo hitlerinė okupacija. Tačiau

aukų skaičiumi toli gražu neprilygo stalininės okupacijos padariniams. Po pergalės prieš Hitlerį Stalinas vėl tęsė Pabaltijo tautų genocidą. Kalėjimuose netilpo suimtieji. Tūkstančiai šeimų, nedarant išimties nei kūdikiams, nei sunkiai sergantiems, buvo vežami į Sibirą vagonuose, skirtuose gyvuliams gabenti. Vieni, neišlaikę antisanitarinių sąlygų, kelionėje pasimirė, kiti žuvo nuo šalčio, bado ir katorginio darbo tremty, o tie, kurie liko gyvi, tik po daugelio metų sugrįžo paliegėliais ir invalidais.

To meto lietuvių tauta, savigynos vedama, pakilo į primestą jai nelygią kovą ne tiek už savo valstybinės nepriklausomybės atstatymą (nors nepriklausomybės troškimas ir nebuvo palaužtas), kiek už teisę ir galimybę žmogui išlikti žmogumi. Lietuviams stalininė okupacinė valdžia sudarė tik dvi galimybes: n u ž m o g ė j i m a s arba k o v a l i g i m i r t i e s. Jėgos buvo nelygios. Todėl kraujuje paplūdusi Lietuva šaukėsi kitų šalių pagalbos. Bet šaukėsi veltui. Nes to meto daugumos valstybių vadovai, laikinų pergalių ir taikos troškulio apsvaiginti, buvo kurti mūsų šauksmui patys ir trukdė tą šauksmą išgirsti savo šalių visuomenei. O okupacinė sovietinė avldžia pasipriešinimo dalyvius už tai vadino ir iki šiol tebevadina "parsidavėliais" užsienio šalių žvalgyboms.

Stalino mirtis sustabdė masinius areštus ir deportacijas. Tačiau ir vėlesnės sovietinės vyriausybės neturėjo geros valios pasmerkti Stalino-Hitlerio 1939 m. suokalbį ir likviduoti jo pasekmes. Priešingai, ano meto lietuvių tautos ginkluotą pasipriešinimą tebevadina banditizmu, o bet kurio žmogaus bandymą nepaklusti režimui — parsidavimu imperializmui ir užsienio žvalgyboms.

Molotovo-Ribentropo pakto su slaptaisiais Papildomais protokolais padarytos lietuvių tautai žaizdos neužgijo. Todėl 1979 m. rugpjūčio 23 d. Molotovo-Ribentropo pakto pasirašymo 40-čio proga grupė pabaltiečių kreipėsi į Sovietų Sąjungos, VFR ir VDR vyriausybes, į Atlanto Chartiją pasirašiusių valstybių vyriausybes bei į SNO Generalinį Sekretorių su prašymu pripažinti tą gėdingą paktą negaliojančiu ir likviduoti jo pasekmes — estams, latviams ir lietuviams atstatyti laisvo apsisprendimo teisę. Prašymas nebuvo išklausytas, o daugelis iš kreipimąsi pasirašiu-

sių pabaltiečių skaudžiai nukentėjo nuo KGB už "Sovietų Sąjungos šmeižimą" ir "istorijos klastojimą". Mat sovietinė vyriausybė iki šiol tebetvirtina, kad Pabaltijo tautos 1940 m. laisvais rinkimais išsirinko sovietinę valdžią ir savo noru įsijungė į Sovietų Sąjungą. Bet toks tvirtinimas yra akiplėšiškas melas, nes minimi rinkimai vyko po to, kai sovietinė kariuomenė okupavo Pabaltijo kraštus, o tarptautinė teisė teigia, kad neįmanoma įgyvendinti tautos apsisprendimo teisės, kai tos tautos gyvenamoje teritorijoje išdėstyta okupacinė kariuomenė. Tą patį teigia ir Leninas savo Taikos Dekrete, kur sakoma: "Jei tautai nesuteikiama teisė laisvu balsavimu, pilnai išvedus prijungiančios arba aplamai galingesnės valstybės kariuomenę, be mažiausios prievartos išspręsti šios tautos valstybinio egzistavimo formos klausimą, jos prijungimas yra aneksija, t.y. grobimas ir smurtas."

Gyvenimas nestovi vietoje. Sovietų Sąjungoje jau girdisi vis drąsesni balsai, reikalaujantys atvirumo politiką ne vien deklaruoti, kaip yra daroma dabar, bet ją ir įgyvendinti tikrovėje — kelti dienos švieson visą tiesą. Gal pagaliau bus suprasta, kad pasaulyje taika ir demokratija yra neišskiriamos. Kur nėra demokratijos, nėra ir laisvės, o be laisvės negali būti taikos.

Tačiau jėgos, trukdančios demokratizacijos procesui Sovietų Sąjungoje dar labai stiprios. Štai keletas tai patvirtinančių faktų:

— Tauriausi mūsų kunigai — Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius, Jonas-Kąstytis Matulionis tebekalinami.

— Lietuvos patriotai — Viktoras Petkus, Balys Gajauskas (iškalėjęs jau 35 metus), Gintautas Iešmantas, Povilas Pečeliūnas tebekankinami tremtyje.

— Vyskupui Julijonui Steponavičiui tebedraudžiama eiti vyskupo pareigas.

— Daromos kratos pas asmenis, saugumo įtariamus dalyvaujant "LKB Kronikos" leidime.

— Sovietų Sąjungoje, taip įnirtingai ieškančioje karinių nusikaltėlių, pasislėpusių kažkur Vakarų šalyse, nė pirštu nepajudinta, kad būtų nubaustas ar bent išaiškintas nors vienas iš tų daugybės čia dar tebegyvenančių ir net privilegijomis tebesinaudojančių sadistų, organizavusių ir vykdžiusių masines nekaltų žmonių žudynes ir kankinimus Stalino laikais.

— Ryšium su š.m. rugpjūčio 23 d. stalinizmo ir hitlerizmo aukų paminėjimu Vilniuje, Rygoje ir Taline per sovietinę spaudą, radiją ir televiziją pasipylė nuvalkioto melo ir šmeižtų srautas to minėjimo ir jo dalyvių adresu (Pav., apie Nijolę Sadūnaitę, turinčią oficialų 20-ties metų darbo stažą, sakoma, kad ji niekad nedirbo, ir pan.).

— Saugume agentai tebenaudoja terorą ir smurtą. Pav., š.m. rugpjūčio 28-29 d.d. primušti Robertas Grigas ir kun. Rokas Puzonas, Nijolė Sadūnaitė vežiota mašinoje be numerių 30 valandų. Visiems trims buvo grasinama susidorojimu.

Šie ir daugybė panašių faktų rodo, kad melas ir prievarta Sovietų Sąjungoje šaknis suleido labai giliai, kad dar daug reikės ne tik sovietinių piliečių, bet ir viso pasaulio šalių visuomenės pastangų, kad nugalėtų viešumas ir demokratija.

Todėl mes ir kreipiamės į visų pasaulio šalių geros valios žmones, prašydami:

— Nebūkite abejingi neteisybei ir kitų skausmui! Visomis jums prieinamomis informacijos priemonėmis nušvieskite Pabaltijo tautų padėtį ir prašykite savo valstybių vadovus, kad artimiausioje SNO Generalinės Asamblėjos sesijoje būtų iškeltas ir svarstomas Pabaltijo valstybių prievartinio įjungimo į Sovietų Sąjungą klausimas, o tų valstybių piliečiams būtų atstatyta laisvo apsisprendimo teisė.

Tepadeda jums Dievas!

Pasirašė:

Kun. Juozapas Razmantas (Žalpiai)
Kun. Jonas Kauneckas (Skaudvilė)
Kun. Vaclovas Stakėnas (Kriokialaukis)
Kun. Jonas Danyla (Bijutiškis)
Kun. Antanas Gražulis (Alytus)
Kun. Leonas Kalinauskas (Josvainiai)
Kun. Vincas Vėlavičius (Telšiai)
Kun. Kazys Gražulis (Šiauliai)
Kun. Vytautas Prajara (Garliava)
Kun. Petras-Kąstytis Krikščiukaitis (Čiobiškis)
Kun. Rokas Puzonas (Kiaukliai)
Doc. Vytautas Skuodis (TTGK Komiteto narys — Vilnius)

Liudas Simutis (Kaunas)
Nijolė Sadūnaitė (Vilnius)
Liudas Dambrauskas (Kaunas)
Vytautas Vaičiūnas (Kaunas)
Robertas Grigas (Kiaukliai)
Kazimieras Kryževičius (Kaunas)
Jonas ir Jadvyga Petkevičiai (Šiauliai)
Vidas Abraitis (Kaunas)
Petras Gražulis (Sasnava)
Saulius Kelpšas (Garliava)
Bronė Valaitytė (Sasnava)
Aldona Raižytė (Garliava) 1987 m.

PAREIŠKIMAI IR PROTESTAI

(Lietuvos tikinčiųjų pareiškimas M. Gorbačiovui dėl Vilniaus arkivyskupo Julijono Steponavičiaus ištrėmimo į Žagarę. Prašoma jam leisti sugrįžti į Vilnių ir eiti savo pareigas):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Nuorašas: Lietuvos Vyskupams

Lietuvos kunigų ir tikinčiųjų

Pareiškimas

Prieš 26 metus Vilniaus arkivyskupijos Apaštalinis Administratorius vyskupas Julijonas Steponavičius tarybinės valdžios organų patvarkymu ištremtas iš Vilniaus ir priverstinai apgyvendintas už arkivyskupijos ribų — Žagarėje. Vyskupas nubaustas už tai, kad laikėsi Bažnyčios kanonų — atsisakė šventinti kunigais netinkamus kandidatus, nesutiko savo vardu uždrausti kunigams vykdyti vieną iš svarbiausių jų pareigų — katekizuoti vaikus, pašalinti nepilnamečius nuo altoriaus ir iš procesijos. Taip padaryti reikalavo to meto civilinė valdžia. Už šių reikalavimų

nevykdymą Vyskupas civilinės valdžios be jokio teisminės bylos nagrinėjimo buvo nubaustas neterminuota ir Baudžiamajame Kodekse nenumatyta bausme. Šis neteisėtas nutarimas galioja ir šiandien — viešumo ir persitvarkymo laikais. Akademikas Sacharovas, kuris panašiai buvo nubaustas, jau paleistas iš tremties Gorkyje, o vyskupas J. Steponavičius dar ir šiandien laikomas tremtyje Žagarėje.

Prašome jus, Generalini Sekretoriau, patvarkyti, kad vyskupui J. Steponavičiui būtų leista sugrįžti į Vilnių ir netrukdomai eiti Vilniaus arkivyskupijos vyskupo pareigas.

Taip pat prašome, kad būtų paleisti įkalinti kunigai: Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius, Jonas-Kąstytis Matulionis. Jie nuteisti vien už tai, kad viešumon kėlė mūsų visuomenėje pasitaikančias skriaudas, negeroves — pagrindinių konstitucinių piliečių teisių nepaisymą, girtavimo ir nesąžiningumo plitimo faktus. Šiandien tas pačias negeroves raginama kelti viešumon — už tokią pat drąsą kunigai kalinami.

Prašome jus, Generalini Sekretoriau, liepti atitinkamoms įstaigoms peržiūrėti nuteistų kunigų bylas ir kunigus paleisti laisvėn.

Pasirašė:

Pakruojis — 654
Viduklė — 46 (papildomai)
Žagarė — 1003
Žemaičių Kalvarija — 586
Marijampolė — 2427 (papildomai)
Vilnius (šv. Mikalojaus parapija) — 1041 (papildomai)
Garliava — 954
Balbieriškis — 932
Simnas — 4490
Griškabūdis — 1677
Lazdijai — 2790
Krokialaukis — 851
Slavikai — 870
Merkinė — 1064
Alksnėnai — 666
Pivašiūnai — 5560
Rietavas — 1115
Gargždai — 658
Liudvinavas — 856

P. S. Viso po pareiškimu yra pasirašę 75,000 tikinčiųjų.

(Arkivyskupo Julijono Steponavičiaus raštas Tiesos redakcijai, kuri paskelbė apie jo ištrėmimą neteisingas žinias, pateiktas R. R. įgaliotinio P. Anilionio):

"Tiesos" redakcijai

Nuorašai: Lietuvos Katalikų Bažnyčios Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams

Gerbiamoji redakcija!

Š.m. rugpjūčio mėn. 6 d. "Tiesos" numeryje buvo išspausdintas į V. Kazlausko laišką Religijos reikalų Tarybos prie TSRS Ministrų Tarybos įgaliotinio Lietuvos TSR Petro Anilionio atsakymas antrašte — "Kodėl vyskupas gyvena Žagarėje?" P. Anilionis, siekdamas pateisinti įvykdytą civilinės valdžios manęs ištrėmimą iš Vilniaus į Žagarę, rašo, kad Religijų reikalų taryba neribotam laikui panaikino man Vilniaus arkivyskupijos valdymo registraciją, o į Žagarę perkėlė mane Katalikų Bažnyčios Lietuvoje vadovai, būtent buvęs Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Valdytojas kan. Juozapas Stankevičius, kurio rašytą 1961 m. sausio 26 d. pranešimą įgaliotiniui apie mano paskyrimą Žagarės altaristu-išlaikytiniu pateikia kaip įrodymą. Tad, pasak P. Anilionio, ne civilinė valdžia nušalino mane nuo Vilniaus arkivyskupijos Apaštalinio administratoriaus pareigų ir ištrėmė į Žagarę, bet dvasinė vadovybė perkėlė mane iš Vilniaus į Žagarę.

Kadangi toks P. Anilionio teigimas neatitinka tiesos ir yra klaidinantis, todėl jaučiuosi įpareigotas pateikti tikrą mano ištrėmimo priežastį ir jo eigą...

1. 1961 m. sausio 4 d. paskambino man tuometinis Religinių kultų įgaliotinis J. Rugienis, kad ateičiau į jo įstaigą, atsinešdamas įgaliotinio išduotą registracijos pažymėjimą. Man atvykus pas įgaliotinį, jis paėmė iš manęs registracijos pažymėjimą ir pareiškė man, kad Lietuvos TSR Ministrų tarybos nutarimu esu nušalintas nuo Vilniaus arkivyskupijos Apaštalinio Administratoriaus pareigų ir perkeliamas gyventi į Žagarę, Joniškio raj. Pa-

prašius, kad duotų man Lietuvos TSR Ministrų Tarybos nutarimo nuorašą arba bent perskaitytų jį, įgaliotinis atsisakė patenkinti mano prašymą, o pasiūlė man Religinio kultų reikalų Tarybos įgaliotinio išduodamą registracijos pažymėjimą, įregistruojantį mane Žagarės bažnyčios altaristu. Kai siūlomą registracijos pažymėjimą atsisakiau paimti, paaiškindamas įgaliotiniui, kad tokius registracijos pažymėjimus jo įstaiga išduoda tiktai gavusi Vyskupo ar Valdytojo pranešimą apie kunigo paskyrimą, tai įgaliotinis man pasakė, kad jeigu reikalingas yra Valdytojo kan. J. Stankevičiaus paskyrimas, tai jis man bus parūpintas. Bet nuvykęs pas Valdytoją kan. J. Stankevičių gauti man paskyrimo į Žagarę, jo negavo, nes Valdytojas pasakė, kad paskyrimo duoti man negalįs, nes tokiam paskyrimui neturįs jurisdikcijos. Tada įgaliotinis J. Rugienis, norėdamas greičiau mane ištremti iš Vilniaus, griebėsi administracinių priemonių, perduodamas mano ištrėmimo klausimą milicijos ir saugumo organams. Milicija išregistravo mane, o saugume buvo man aiškiai pasakyta, kad Vilniaus arkivyskupijos Apaštalinio Administratoriaus poste dirbti negaliu ir kad nedelsdamas turiu palikti Vilnių ir išvykti į man paskirtą tremties vietą, į Žagarę. Be to, dar Saugumo tarnautojai pridūrė, kad delsiant man su išvažiavimu iš Vilniaus į Žagarę, būsiu išvežtas į Žagarę taip, kaip buvo išvežtas arkivyskupas Teofilius Matulionis į Šeduvą. Religinių kultų reikalų įgaliotiniui nušalinus mane nuo Vilniaus arkivyskupijos Apaštalinio Administratoriaus pareigų, milicijai išregistravus ir saugumui grasinant prievarta mane išvežti iš Vilniaus į Žagarę, civilinės valdžios verčiamas 1961 m. sausio mėn. 18 d. išvažiavau iš Vilniaus į Žagarę, kur pradėjau tremtinio gyvenimą. Žagarėje apsigyvenau įgaliotinio nurodytame bute, dėl kurio jau anksčiau buvo įgaliotinio susitarta su Joniškio rajono Vykdomojo komiteto pirmininku. Tas P. Anilionio išreklamuotas komunalinis trijų kambarių butas, kurio gyvenamas plotas yra 34 kv. m. yra avariniame name, be patogumų, be vandens, be vonios, be tualeto ir be centrinio šildymo. Vos atvykau į Žagarę, tuojau buvau iškviestas į Žagarės Vykdomąjį komitetą, kur buvo man įteiktas buto orderis ir pasakyta, kad nedelsdamas prisiregistruočiau. Žinodamas, kad, neturint dvasinės vyriausybės paskyrimo ir Religinių kultų įgalioti-

nio registracijos pažymėjimo, manęs nepriregistruos, o nepriregistruotam galės skirti administracines baudas arba net iškelti teisminę bylą, ir norėdamas eiti Žagarės bažnyčioje dvasininko pareigas, kreipiausi į Kauno arkivyskupijos Valdytoją kun. J. Stankevičių 1961 m. sausio mėn. 23 d. raštu, prašydamas, kad suteiktų man, kaip svetimos vyskupijos dvasininkui, jurisdikciją, parašytų pagal savo nuožiūrą skyrimą Žagarės altaristu ar rezidentu bei parūpintų Religinių kultų reikalų įgaliotinio išduodamą registracijos pažymėjimą. Iš Valdytojo kun. J. Stankevičiaus gavau 1961 m. sausio mėn. 26 d. tokio turinio raštą:

"Jūsų Ekscelenciją paskiriame pagal Jūsų 1961 m. sausio mėn. 31 d. prašymą Žagarės altaristu-išlaikytiniu ir suteikiame jurisdikciją Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos teritorijoje atlikinėti visas dvasininko pareigas." Neužilgo Kauno arkivyskupijos kurija atsiuntė man Religinių reikalų įgaliotinio išduotą 1961 m. sausio 27 d. registracijos pažymėjimą.

Tad iš to, kas anksčiau pasakyta, aišku, kad ne Katalikų Bažnyčios vadovai perkėlė mane į Žagarę, kaip rašo P. Anilionis, bet ištrėmė civilinė valdžia. Valdytojo kan. J. Stankevičiaus 1961 m. sausio mėn. 26 d. parašytas pagal mano, tremtyje gyvenančio, prašymą paskyrimas Žagarės altaristu buvo ne perkėlimas manęs į Žagarę, bet tik padaryta tremtiniui paslauga, kad galėčiau prisiregistruoti tremties vietoje ir atlikinėti Žagarės bažnyčioje dvasininko pareigas.

2. Tame P. Anilionio atsakyme skaitome: "Vyskupas Julijonas Steponavičius, būdamas Vilniaus arkivyskupijos apaštaliniu administratoriumi, pažeidinėjo įstatymus, nereagavo į jam daromas pastabas." Kokius įstatymus pažeidinėjau P. Anilionis konkrečiai nenurodo. Kadangi savo pasisakymu P. Anilionis turbūt nori nuimti kaltę nuo civilinės valdžios, kuri mane ištrėmė, ir suklaidinti visuomenę, nežinančią mano ištrėmimo priežasties, todėl pareiškiu, kad esu nušalintas nuo Vilniaus arkivyskupijos Apaštalinio Administratoriaus pareigų ir ištremtas į Žagarę ne už valstybinių įstatymų pažeidimą, bet už atsisakymą pažeisti bažnytinius įstatymus, Bažnytinės teisės kanonus. Tai patvirtino ir Saugumo tarnautojai, pas kuriuos buvau iškviestas prieš ištrėmimą. Saugumiečiams pareiškus, kad nedelsiant turiu palikti Vilnių

ir išvykti į; Žagarę, paklausiau juos, už ką esu baudžiamas, kokį nusikaltimą esu padaręs ir jei esu pažeidęs valstybinius įstatymus, tai tegul tarybinė valdžia iškelia man bylą ir teisia mane. Tada jie man pasakė, kad, girdi, visas reikalas glūdi tame, kad nėra už ką iškelti man baudžiamąją bylą, bet blogiausia yra tai, kad negalima su manimi susikalbėti, nes, girdi, nevykdau valdžios potvarkių, reikalavimų, kurie įgaliotinio man pateikiami.

Tie pateikti reikalavimai arba potvarkiai buvo tokie: uždrausti kunigams katekizuoti vaikus, besiruošiančius Pirmajai išpažinčiai ir šv. Komunijai ir uždrausti grupiniai egzaminuoti jau pasiruošusius vaikus, leidžiant juos tik individualiai egzaminuoti; uždrausti nepilnamečiams vaikams dalyvauti liturginėse apeigose: berniukams patarnauti Mišioms, o mergaitėms — dalyvauti procesijose, barstyti gėles; uždrausti kunigams rengti tikintiesiems rekolekcijas, kviesti kunigus į atlaidus patalkininkauti be rajono valdžios leidimo; lankyti savo parapijiečius — kalėdoti; susirinkti didesniam kunigų būriui į vieną vietą atlikti kunigų rekolekcijas; palikti be parapijos, be kunigiško darbo tuos kunigus, kuriems įgaliotinis atima registracijos pažymėjimą; teikti kunigystės šventimus visiems pristatytiems kandidatams.

Įgaliotinis reikalavo, kad tuos potvarkius paskelbčiau kunigams raštu, nors mane supažindindavo su jais tik žodžiu. Be to, dar pagrasino kad nesilaikantys tų potvarkių kunigai bus baudžiami, o vyskupas, jei nepadės vykdyti tų reikalavimų, bus nušalintas nuo pareigų.

Kadangi tie potvarkiai prieštarauja Bažnyčios teisės kanonams, Arkivyskupijos Sinodo nuostatams ir mano vyskupiškai sąžinei, todėl, nepaisant Įgaliotinio grasinimų, atsisakiau juos skelbti kunigams. Juk atsisakius vykdyti griaunančius religinį ir bažnytinį gyvenimą potvarkius bei Bažnyčios, tikinčiųjų ir savo teisių gynimas nėra įstatymų pažeidimas, nes Lietuvos TSR Konstitucijos 50 str. garantuoja piliečiams sąžinės laisvę, tai yra teisę išpažinti bet kurią religiją ir praktikuoti religinius kultus.

3. Pagaliau noriu atkreipti dėmesį į neteisingą P. Anilionio teiginį, kai 1981 m. Popiežius Jonas-Povilas II buvo padaręs sprendimą paskirti mane Kaišiadorių vyskupijos Apaštaliniu Administratoriumi: savo teiginiui įrodyti P. Anilionis pateikia Vie-

šųjų Bažnyčios reikalų Tarybos parašyto vysk. L. Poviloniui laiško ištrauką. Tas Viešųjų Bažnyčios reikalų Tarybos raštas yra Vatikano įstaigos, atliekančios šv. Tėvo pavedimu parengiamąjį vyskupų paskyrimo ir perkėlimo darbą, dokumentas. Todėl tame rašte, kuris buvo atsiųstas ne tik vysk. L. Poviloniui, bet ir man, buvo pranešta, kad šv. Tėvas yra nusprendęs mane paskirti Kaišiadorių vyskupijos Apaštaliniu Adminstratoriumi, o taip pat nurodyta, kad praneščiau Viešųjų Bažnyčios reikalų Tarybai per vysk. L. Povilonį apie to paskyrimo priėmimą. Nedelsdamas parašiau du raštus: vieną — tiesiogiai Viešųjų Bažnyčios reikalų Tarybai, antrą — vyskupui L. Poviloniui. Savo raštuose padėkojau šv. Tėvui už suteikiamą galimybę grįžti į vyskupiškas pareigas ir paprašiau kad būčiau paskirtas Kaišiadorių Vyskupijos Ordinaru, o ne Apaštaliniu Administratoriumi. Kadangi tuo metu buvo daroma pastangų gauti šv. Tėvo paskyrimą trims civilinės valdžios pasiūlytiems kandidatams vyskupais, todėl dar paprašiau Šv. Tėvą, kad nušalintųjų vyskupų: vyskupo V. Sladkevičiaus ir mano sugrąžinimas į vyskupiškas pareigas nebūtų jungiamas su naujų vyskupų paskyrimu, kad pirmiau būtų leista įdarbinti nušalintus vyskupus, paskiriant juos Šv. Tėvui į bet kurią Lietuvos vyskupiją vyskupiškoms pareigoms, o po to būtų vedamos derybos dėl naujų vyskupų Lietuvai paskyrimo. Matyt nesusitarta atskirti sukliudytųjų vyskupų įdarbinimo klausimo nuo civilinės valdžios pasiūlytų kandidatų paskyrimo vyskupais. Dėl to nebuvo nei sukliudytieji vyskupai sugrąžinti į vyskupiškas pareigas, nei nauji vyskupai paskirti. Tik vėliau, 1982 metais Apaštalų Sostui sutikus paskirti Telšių vyskupijai pasiūlytą kandidatą vyskupu, buvo leista grįžti į savo vyskupiją nušalintam Kaišiadorių vyskupijos Apaštaliniam Administratoriui vysk. V. Sladkevičiui. Apie mano sugrįžimą į Vilniaus arkivyskupijos Apaštalinio Administratoriaus pareigas P. Anilionis arba visiškai nenori kalbėti, arba kalbėdamas duoda panašius atsakymus į tą, koks buvo išspausdintas š.m. rugpjūčio mėn. 6 d. "Tiesos" numeryje.

Parašęs Viešųjų Bažnyčios reikalų Tarybai raštą apie šv. Tėvo manęs paskyrimą į Kaišiadoris ir negavęs Šv. Tėvo pasirašyto paskyrimo dokumento, nesijaučiu nusikaltęs Apaštalų Sostui nepaklusnumu, nors tuo kaltina mane P. Anilionis. Panašius Vie-

šųjų Bažnyčios reikalų Tarybos raštus tuomet buvo gavęs vysk. V. Sladkevičius ir trys pasiūlyti kandidatai į vyskupus, kurie nebuvo paskirti vyskupais. Gal įgaliotinis P. Anilionis, pasinaudodamas Viešųjų Bažnyčios reikalų Tarybos jiems atsiųstais raštais, kada nors paskelbs ir apie jų nepaklusnumą Vatikanui?

Jeigu Apaštalų sostas būtų įžiūrėjęs mano laikysenoje nepaklusnumą, kai buvo vedamos derybos dėl mano sugrąžinimo į vyskupiškas pareigas, tai būtų pritaikęs man atitinkamą bausmę, pavyzdžiui, atleisdamas mane nuo Vilniaus arkivyskupijos apaštalinio administratoriaus posto. vienok to nepadarė, nes kasmet esu įrašomas viso pasaulio vyskupijų ir vyskupų sąraše ("Annuario Pontificio") kaip VIlniaus arkivyskupijos Apaštalinis Administratorius (sukliudytas — impedito). Tik P. Anilionis, cenzūruodamas 1985 m. Katalikų kalendorių-žinyną pareikalavo, kad kalendoriuje prie mano pavardės nebūtų Vilniaus arkivyskupijos Apaštalinio Administratoriaus titulo.

Tenka stebėtis, kad atvirumo laikais, kai daug kalbama ir rašoma apie klaidų ir skriaudų atitaisymą, Jūsų laikraštyje buvo atspausdintas tiesos neatitinkantis ir skaitytojus klaidinantis P. Anilionio pasisakymas. Susidaro įspūdis, kad P. Anilionis, duodamas spaudai minėtą pareiškimą, siekia nuimti nuo civilinės valdžios atsakomybę už mano ištrėmimą išteistinti ją, o mane padaryti nusikaltėliu. Ar tokiu elgesiu P. Anilionis nepiktnaudžiauja savo tarnybine padėtimi, skleisdamas dezinformaciją?

Kad būtų atitaisyta P. Anilionio man padaryta moralinė skriauda, prašau Gerbiamą Redakciją išspausdinti savo laikraštyje šitą mano laišką.

Žagarė, 1987.09.08 Su pagarba

Vyskupas Julijonas Steponavičius

* * *

(Klaipėdos tikintieji kreipiasi į M. Gorbačiovą, prašydami palikti katalikams naudotis ir dabar turimą bažnytėlę, taip pat tuojau leisti sudaryti grąžinamos Taikos Karalienės bažnyčios bažnytinį komitetą ir nedelsiant perduoti bažnyčią tikintiesiems):

TSRS Komunistų Partijos Generaliniam Sekretoriui
M. Gorbačiovui
Religijų reikalų tarybos pirmininkui K. Charčevui
LTSR Ministrų Tarybai
Telšių Vyskupui A. Vaičiui

Klaipėdos miesto katalikų religinės bendruomenės

Pareiškimas

Džiaugiamės, Generalini Sekretoriau, kad Jūsų teisingumo ir demokratėjimo politika, Centro komiteto įsakymu, gražinama Klaipėdos "Taikos Karalienės" bažnyčia, kurią buvome pasistatę savo lėšomis ir kuri 1961 metais, N. Chruščiovo įsakymu, iš mūsų buvo atimta. Prašom paveikti mūsų respublikos darbuotojus, užsiimančius tuo klausimu, kad kuo greičiau būtų išspręstas bažnyčios grąžinimo klausimas, nes tebevargstame neturėdami mažą, vos 214 kv. m. bažnytėlę, esame priversti stovėti lauke, o viduje nuo tvaikumo žmonės alpsta. Todėl prašome:

1. Palikti ir dabartinę bažnytėlę, nes "Taikos Karalienės" bažnyčia turi tik 1500 kv. m. ploto, todėl joje netilpsime. Kai 1954 m. davė leidimą ją statyti, Klaipėdoje gyveno apie 80,000 gyventojų, o dabar jau yra virš 202,000. Mažesni miestai: Telšiai, Panevėžys, Šiauliai turi po dvi bažnyčias, religines bendruomenes ir bažnyčios komitetus. Uždarius dabartinę bažnyčią, tikintieji vėl bus nepatenkinti, nes gatvėje niekas nenori būti, ir kovos už ją.

2. Leisti tuojau sudaryti grąžinamos "Taikos Karalienės" bažnyčios religinę bendruomenę ir patvirtinti bažnyčios komitetą. Dabar veikiančios bažnytėlės komite-

tas ir klebonas yra tiesiog perkrauti darbu ir tikinčiųjų aptarnavimo rūpesčiais, todėl neturi ir neturės galimybės rūpintis grąžinamos bažnyčios atstatymu ir tikintieji, laukdami kokios paslaugos, yra priversti gaišti laiką ir valandas laukti, o tai netiesiogiai atsiliepia ir į darbo našumą. Todėl Klaipėdai būtina turėti dvi parapijas — dvi religines bendruomenes.

3. **Leisti vyskupui paskirti grąžinamai bažnyčiai kleboną, kuris rūpintųsi bažnyčios atstatymu;** pageidaujame skirti kun. Bronių Burneikį, kuris šią bažnyčią statė, nes niekas negalės šio darbo geriau atlikti.

4. Bažnyčią norime atstatyti ūkiniu būdu už valstybės skiriamas lėšas, mes, tikintieji, prisidėsime neapmokamu darbu.

5. Kaip jau yra pranešta, bažnyčia grąžinama ne po dviejų metų, bet iki 1988 metų liepos 1 dienos arba anksčiau, todėl prašome kaip galima greičiau grąžinti abu pastatus kartu: bažnyčią ir gyvenamąjį namą.

Tikimės, kad šie mūsų prašymai bus išklausyti ir baigsis mūsų vargai. Būsime labai dėkingi.

Priedas: 69 lapai su 17,600 tikinčiųjų parašų.

Klaipėda, 1987 m. rugpjūčio 31 d.

P.S. Klaipėdos tikintieji kartu su bažnytiniu komitetu parašė pareiškimus Lietuvos bei Klaipėdos miesto valdžiai, kuriuose džiaugiasi valdžios sprendimu atitaisyti tikintiesiems padarytą skriaudą, tačiau jiems kelia nerimą ir nepasitikėjimą tai, jog nuo žodžių pereiti prie darbų ketinama tik po dviejų metų. Pareiškimuose rašoma: "Mes, Klaipėdos katalikų religinės bendruomenės komitetas ir tikintieji, su džiaugsmu sutikome žinią, kad nuspręsta atiduoti mums Taikos Karalienės bažnyčią. Tačiau šis sprendimas sukėlė ne tik džiaugsmą... Mums kelia nerimą sprendime numatytas bažnyčios grąžinimo dvejų metų laikas. Mūsų manymu, bažnyčios atidavimo klausimas ne naujas, todėl ir jos grąžinimo terminas pernelyg ilgas. Kuo dėti mes, kad taip ilgai nebuvo atitaisyta padarytoji klaida, kodėl mes, ir priėmus iš esmės gerą naują sprendimą, dar turėsime dvejus metus kęsti šią skriaudą? Tai sunkiai suprantama, turint galvoje ir naują visuomenės persitvarkymo metą. Įsivaizduokime, ko būtų verti vyriausybės priimami nutarimai įvairiais persitvarkymo klausimais, jei-

gu jų įgyvendinimas prasidėtų ne tuoj pat, o po poros metų! Persitvarkymo idėjos turi liesti ne tik materialinę, bet ir dvasinę sferą. Kalbėdami apie bažnyčios greitą grąžinimą, kaip tik turime galvoje tikinčiųjų dvasinių poreikių patenkinimą, kuris taip pat būtinas, kaip būtina materialinė visuomenės atnaujinimo programa.

Prašydami Taikos Karalienės bažnyčios greitesnio sugrąžinimo, turime galvoje ir jos pagalbines patalpas — kleboniją ir šventorių, be kurių bažnyčia negali normaliai funkcionuoti, nes ten yra sanitariniai mazgai — trys garažai — sandėliai, bažnytinių rūbų skalbykla, džiovykla ir butai kunigams.

Mus jaudina dabartinis bažnytėlės likimas. Ji turi būti palikta Klaipėdos katalikams. Manytume, kad tai savaime suprantama, nes išaugęs Klaipėdos miesto gyventojų, vadinasi, ir tikinčiųjų skaičius — faktai kalba patys už save. Jeigu prieškarinėje Klaipėdoje buvo 51,000 gyventojų ir veikė 5 bažnyčios, tai pastaruoju metu gyvena apie 102,000 katalikų. Kodėl juos aptarnauti būtų lemta tik vienai bažnyčiai? (Kalba netaisyta — red. past.).

Vien tik šiais metais, reikalaujant sugrąžinti Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčią, po pareiškimais pasirašė apie 170,000 tikinčiųjų.

* * *

(Kun. A. Liesis reiškia protestą prieš jo paskyrimą Alytaus klebonu, P. Anilioniui diktuojant, nes jis dėl nesveikatos tų pareigų eiti negalės):

Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Kurijai

Nuorašai:
Kun. Antanui Gražuliui, Alytaus II parapijos vikarui
Alytaus dekanui kan. J. Berteškai

Kun. A. Liesio, Alytaus II parapijos altaristo,

P a r a i š k a

1987 m. rugsėjo 23 d. gavau Jūsų raštą, parašytą 1987 m. rugsėjo 21 d. Nr. 888. Mane skiriate eiti Alytaus II parapijos klebono pareigas, kol iš JAV sugrįš klebonas kun. Pr. Račiūnas. Šių pareigų prisiimti negaliu. Negaliu dėl sekančių priežasčių:

1. Neturiu sveikatos, todėl nepajėgsiu klebonauti tokioje didelėje parapijoje.

2. Pagal Bažnyčios kanonus, kleboną reikale vaduoja vikaras. Ir šiuo atveju, klebonui išvykus į JAV, klebonavimo pareigos savaime, be jokio skiriamojo rašto turėtų tekti vikarui kun. Antanui Gražuliui, kuris yra sveikas ir pajėgus jas eiti. Kurija, prieš rašydama man šį paskyrimą, manęs nepaklausė, ar aš pajėgsiu klebonauti, be to, kurija šį paskyrimą parašė klebono kun. Pr. Račiūno neprašoma (tai man pasakė pats klebonas kun. Pr. Račiūnas). Todėl man visiškai aišku, kad šį paskyrimą Kurija parašė nelaisvai, bet pagal Religinių kultų įgaliotinio P. Anilionio diktatą. Bažnyčia atskirta nuo valstybės ir P. Anilionis neturi jokios — ne tik moralinės, bet ir religinės — teisės vyskupams diktuoti kunigų skirstymus, todėl aš protestuoju prieš šį valdžios kišimąsi į Bažnyčios reikalus ir nesutinku su šiuo P. Anilionio padiktuotu paskyrimu.

(Skundas persiųstas TSRS generaliniam prokurorui dėl N. Sadūnaitės, R. Grigo, kun. Roko Puzono, V. Bogušio pagrobimo bei jų sumušimo ir vežiojiomo po Baltarusijos miškus, grasinant nužudyti):

Atviras laiškas TSRS Generaliniam Prokurorui

Nuorašai:

Lietuvos Vyskupams ir Vyskupijų Valdytojams

1987 m. rgupjūčio 28 d., apie 17 val., Nijolė Sadūnaitė važiavo lengva mašina Kauno link. Už Vievio mašiną sustabdė 6-7 milicininkai ir keli civiliai apsirengę asmenys. N. Sadūnaitei praplikęs civilis ir milicininkas liepė išlipti ir sėsti į šalia punkto stovintį šviesiai gelsvos spalvos be numerių "Žigulį". Kai N. Sa-

dūnaitė paklausė, kokiu pagrindu ją sulaiko, civilis piktai suriko: "Žinojai, kad neturi teisės išvažiuoti iš Vilniaus... Vien už sekmadienio demonstraciją (rugpjūčio 23 d. vilniečiai prisiminė Hitlerio-Stalino aukas ir N. Sadūnaitė pasakė kalbą). Ją per maža sušaudyti..." Nijolę Sadūnaitę pasodino tarp milicininko ir saugumiečio, kuris 1987 m. balandžio 1 d. ją areštuotą vežė iš Antakalnio į KGB rūmus. Kalbėjosi tik rusiškai. Civilis ir vėl lietuviškai ėmė grasinti, esą disidentams reikią Stalino. Visus demonstrantus jis, saugumietis, pats iššaudytų... Į Vilnių nevežė, o šunkeliais, miškais Baltarusijos link. Apie vidurnaktį sugrįžo į Vilnių. Valakampių paplūdimyje iš krūmų atėjo pamaina — trys civiliai žmonės, esą KGB juos vadina jaunesniais Dzeržinskio broliais su neišsivysčiusiomis smegenimis. Jie vėl nuvežė į Baltarusiją iki Molodečno miesto. Apie 14 v. sugrįžo į Valakampius, kur po kiek laiko iš krūmų atėjo dar viena pamaina, kuri N. Sadūnaitę vežiojo po Lietuvą — Ignaliną, Sniečkų, Zarasus, Uteną ir t.t. iki 23 val. Milicija du kartus stabdė "Žigulius" be numerių, bet kai tik vairuotojas parodydavo dokumentą, tie atiduodavo pagarbą ir praleisdavo. Ignalinoje pažeidė eismo taisykles, bet patikrinęs dokumentus milicininkas vietoj nuobaudos atidavė pagarbą ir nuvažiavo. 23 val. nuvežė prie pat N. Sadūnaitės buto durų, liepė, kad naktį niekur neišeitų, o sekmadienį neišvažiuotų iš Vilniaus. Visą naktį N. Sadūnaitės butą saugojo du vyrai, kurie rūkydami vaikščiojo po langais.

Tą pačią dieną apie 23 val. Širvintų raj. Kiauklių parapijos zakristijonas Robertas Grigas su vilniečiu Algirdu Masilioniu pavežėjo į namus klebonijoje dirbusį darbininką. Grįžtant atgal, M-asilionio "Žigulį" sustabdė priešais lengvojoje mašinoje važiavę 5 tipai, kurie vėliau net nemėgino slėptis esą KGB darbuotojai. Šie jėga ištempė iš automašinos Masilionį ir Grigą. Pastarąjį įstūmė į "Žigulį", prieš tai keletą kartų kirto Robertui, taip, kad lūžo vienas iš krūminių dantų, pasimetė batas. Nusivežę Grigą į Širvintas, saugumiečiai apie kažką tarėsi su milicija, važinėjo po įvairius miesto užkaborius, vėl tarėsi su milicininkais, demonstratyviai klausė vienas kito, ar paėmė kastuvą, grasindami nužudyti ir užkasti, nuvežė į kažkokį mišką. Pastovėję apie pusvalandį miške, vežė toliau, kad nepažintų vietovės, iš Grigo atėmė (ir

vėliau negrąžino) akinius. Smurtininkai kalbėjosi lietuviškai rusišku žargonu. Apie 8 val. ryte sustojo nepažįstamame mieste, ėmė aiškinti, kad jų akcija tai "įspėjimas" už dalyvavimą taikos demonstracijoje Vilniuje. Paryčiui du iš jų kažkur nuėjo, o likę snaudė. Grigas šoko iš automašinos ir, galvodamas, kad jis kur nors Rusijoje, bėgo rusiškai šaukdamas: "Aš esu Grigas Robertas, Lietuvos pilietis. Jeigu mane kas nužudys, žinokite, kad tai KGB darbas." Užklausti praeiviai atsakė, kad naktiniai grobikai atvežė į Joniškį (Kauno arkivyskupijos). Robertas Grigas nubėgo į bažnyčią, kur rado zakristijoną, o po kiek laiko atėjo du kunigai — klebonas Juozas Dobilaitis ir vikaras Alvydas Grabnickas. Tikintieji davė bėgliui batus, striukę (buvo vienmarškinis) ir pinigų sugrįžti į namus. R. Grigas atliko išpažintį, dalyvavo šv. Mišiose, priėmė šv. Komuniją ir po to, važinėdamas po Lietuvą, informavo apie KGB veiksmus.

Kadangi jau kelios dienos Kiauklių klebonijoje buvo atjungtas telefonas, klebonas Rokas Puzonas iš kitur paskambino į Širvintų miliciją, pranešdamas apie brutalų R. Grigo pagrobimą. Milicijos skyriuje atsakė, kad, matyt, "kas nors pajuokavo..." Tada kun. R. Puzonas su svečiais — Vytautu Bogušiu, Juliumi Sasnausku, Algirdu Masilioniu, Andriumi Tučkumi — dviem "Žiguliais" išvyko į VIlniaus KGB išsiaiškinti Roberto likimo. Abi jų mašinas visą kelią lydėjo "Volga" be numerių. Vienoje iš Šeškinės sankryžų R. Puzono automašiną 30 min. po vidurnakčio sustabdė inspekcijos "Žiguli" Nr. 112. Vienas iš inspektorių rusiškai pareikalavo dokumentų ir atidaryti bagažinę. Tuo metu pasirodė "Žiguliai" ir anoji "Volga". Iš jų išlipo saugumiečiai. Šie griebė kun. R. Puzoną tempti į VAZ 210011 LTD 32-37. Tada V. Bogušis ėmė šaukti autoinspektoriams: "Vyrai, kodėl jūs vykdote šio kagebisto nurodymus?! O tu, kagebiste, neapsimesk manęs nepažįstąs". Tada saugumietis ėmė koliotis necenzūriniais žodžiais ir kelis kartus smogė V. Bogušiui. Autoinspektoriai ir trys saugumiečiai tempė kunigą į automašiną. Šiam priešinantis, jie kelis kartus kirto, kun. R. Puzonas pargriuvo. Pakėlę nuo žemės, nusitempė į savo mašiną, o klebono "Žiguli" įsakė nuvaryti į inspekciją. V. Bogušis ir A. Masilionis tą pačią naktį per pietų Lietuvą pasiekė Kaišiadoris. Čia jie informavo vyskupą Vincentą

Sladkevičių apie įvykusį faktą.

Kun. R. Puzoną trys saugumiečiai vežiojo po Vilniaus ir Trakų rajonus. Kunigui reikalaujant vežti į KGB ar milicijos skyrių, pagrobėjai atsakė: "Greit pamatysi, kur mes tave nuvešime". Per Vilnių, Nemenčinę, Pabradę, Švenčionis nuvežė į kažkokį Baltarusijos mišką. Ten kelis kartus sustoję tarp savęs tarėsi. Vienas iš saugumiečių grasino: "Nusibodo tau žmoniškas gyvenimas, paragausi šuniško". Atvežę į Svyrių miestelį, apie 11 val. paleido: "Grįžk į namus kuo nori. Šį kartą gavai nuo mūsų tik tiek. Jeigu per pamokslus toliau minėsi Ribentropo-Molotovo paktą, bus tau liūdniau. Važiuok tik į namus, niekur neužsuk." (...)

Per pamokslą kun. R. Puzonas papasakojo parapijiečiams, dėl kurių priežasčių jis buvo daugiau kaip parą dingęs.

Kadangi dar rugpjūčio 30 d. nebuvo jokių žinių apie Roberto Grigo likimą, keturi vilniečiai — N. Sadūnaitė, A. Terleckas, V. Bogušis, P. Cidzikas — pasiuntė M. Gorbačiovui telegramą.

Nijolė Sadūnaitė, Vilnius, Architektų 27-2
Robertas Grigas, Širvintų rajonas, Kiaukliai
Kun. Rokas Puzonas, Širvintų rajonas, Kiaukliai
Algirdas Masilionis, Vilniaus, Ramunių 29-A
Vytautas Bogušis, Vilnius, Savičiaus 13-8

Vilnius-Kiaukliai
1987 m. rugsėjo 1 d.

* * *

(Kiauklių parapijos tikinčiųjų pareiškimas Širvintų rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojui D. Tvirbutui dėl klebono R. Puzono ir zakristijono R. Grigo pagrobimo ir žiauraus jų sumušimo rugpjūčio 28 d. ir jų zakristijono R. Grigo iš pareigų atleidimo):

Širvintų rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojui D. Tvirbutui

Kiauklių parapijos tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

Pavaduotojau, mes sukrėsti ir įskaudinti pareigūnų elgesio su mūsų klebonu kun. Roku Puzonu ir zakristijonu Robertu Grigu. Rugpjūčio 28 d. naktį saugumo darbuotojai juos užpuolė, mušė ir, prievarta įtempę į mašinas, visą naktį grasindami vežiojo. Taip elgėsi neparodę nei dokumentų, nei prokuroro nutarimo. Tai chuliganizmas! Imkitės priemonių, kad tokie užpuldinėjimai baigtųsi, o grobikai atsakytų prieš įstatymą. Be to, rugsėjo 11 d. į kolūkio kontorą iš darbo buvo iškviesti trys bažnytinio komiteto nariai. Jiems pareigūnas padiktavo "protokolą", pagal kurį zakristijonas R. Grigas atleidžiamas iš darbo nuo rugsėjo 19 d., nes, pasak jų, zakristijonas užsiiminėja veiksmais, nieko bendro neturinčiais su religinių apeigų atlikimu. Kontoroje grasino bažnyčios uždarymu ir klebono areštavimu, jei nenutrauks darbo sutarties su R. Grigu. Mes, dauguma bažnytinio dvidešimtuko narių ir Kiauklių tikintieji, pareiškiame: zakristijonu negali dirbti tik toks žmogus, kuris nedorai elgiasi, neatlieka savo prisiimtų pareigų. Roberto Grigo dorovei ir pareigų atlikimui mes jokių priekaištų neturime, esame juo patenkinti. Priverstinį sutarties nutraukimą, kaip be mūsų žinios padarytą, laikome negaliojančiu. Jei pas mus liaudies valdžia, prašome skaitytis su daugumos nuomone.

1987 m. rugsėjo 17 d.

Pasirašė: 102 Kiauklių parapijos tikintieji, iš jų — 12 bažnytinio komiteto narių.

* * *

(Visos Lietuvos tikinčiųjų ir Žagarės parapijos pareiškimas M. Gorbačiovui, prašant liepti sugrąžinti Barboros Žagarietės pagrobtus palaikus į Žagarės bažnyčią):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui
Michailui Gorbačiovui

Nuorašas:
Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams

Žagarės parapijos ir visos Lietuvos tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

Nuo senų laikų Žagarės Senosios bažnyčios rūsyje tikinčios liaudies buvo lankomi ir gerbiami XVII amžiaus mergelės, skaistybės kankinės Barboros Žagarietės palaikai. Pasimelsti prie tikėjimo ir doros didvyrės kapo vykdavo žmonės iš visos Lietuvos. 1961 m. N. Chruščiovo pradėtos ateistinės kampanijos metu Žagarės bažnyčia buvo atimta ir uždaryta.

1963 m. B. Žagarietės palaikai iš uždarytos bažnyčios rūsio buvo paimti valdžios pareigūnų ir nežinia kur išvežti.

Girdėjome, kad Rusijos Krikšto 1000 metų sukaktį minint, tarybinės valdžios paimti kai kurių pravoslavų šventųjų palaikai buvo sugrąžinti tikintiesiems.

Prašome, kad šiais metais, minint Lietuvos Krikšto 600 metų sukaktį, būtų grąžinti Barboros Žagarietės palaikai mūsų Bažnyčiai.

1987 m.

Pasirašė: Vyskupas Julijonas Steponavičius

Kun. Kl. Jakaitis	Kun. L. Jagminas
Kun. B. Antanaitis	Kun. V. Brusokas
Kun. B. Stasuitis	Kun. G. Gudanavičius
Kun. J. Gedvila	Kun. V. Tamoševičius
Kun. P. Ščepavičius	Kun. L. Baliūnas
Kun. P. Matulaitis	Kun. J. Boruta
Kun. A. Jokūbauskas	Kun. J. Dobilaitis
Kun. V. Požėla	Kun. A. Pakamanis
Kun. J. Povilaitis	Kun. K. Žukas
Kun. V. Polikaitis	

ir apie 4720 tikinčiųjų iš visos Lietuvos.

* * *

(Kreipimasis į laikraščio Lenino vėliava redakciją dėl tendencingo palaimintojo Jurgio Matulaičio pagerbimo aprašymo Marijampolėje, kai tikintieji buvo susirinkę melstis prie jo kapo. Robertas Grigas gina žodžio ir religijos laisvę):

Atviras laiškas Širvintų rajoninio laikraščio "Lenino vėliava" redakcijai

Gerb. Redakcija,

Širvintų rajono laikraščio rugpjūčio 13 d. numeryje pasirodė žinutė, perspausdinta iš Kapsuko spaudos organo "Naujasis kelias" tendencingai nušviečianti kai kuriuos Palaimintojo Jurgio Matulaičio šventės momentus. Rašoma: "Grupė asmenų susibūrė sankryžoje netoli bažnyčios ir ėmė giedoti. Surinkę aplink save smalsuolius, jie trukdė žmonėms išvargusiems nuo spūsties bažnyčioje, išeiti į miestą. Po kiek laiko tuos "giesmininkus" jau buvo galima pamatyti šventoriuje. Ten kai kurie iš jų bandė šūkalioti, kad jiems trūksta laisvių. Sunku buvo suprasti, ko siekė tie asmenys. Bet kurgi tai matyta, kad keletas savavaliautojų galėtų nedraudžiami gadinti pakilią šventinę dalyvių nuotaiką". Toliau valdžios atstovai raginami uoliau tramdyti panašius "išpuolius", "viešosios tvarkos pažeidimus". Redakcija prierašė teigia iš kompetentingų organų sužinojusi, kad vienas iš "pažeidimo" organizatorių buvo Robertas Grigas, Kiauklių zakristijonas, nebe pirmą kartą kurstantis tikinčiuosius antivisuomeniniams veiksmams ir jau anksčiau teisingumo organų įspėtas. Širvintų rajoninio laikraščio redakcija nuo savęs dar pridėjo, kad minėtas pilietis rimtų išvadų nepadarė, kad jo priešįstatyminė veikla verta griežtesnio teisėtvarkos organų įvertinimo ir tikinčiųjų pasmerkimo, nes "religinės apeigos nieko bendro neturi su visuomeninės tvarkos pažeidimais bei priešiškais tarybinei santvarkai išpuoliais".

Apie tai su Jumis ir norėtų pasikalbėti kaltinamasis — Kiauklių zakristijonas. Pirmiausia stebina skundą parašiusių S.

Butkausko ir dar keturių nežinomų (jų pavardžių laikraščiai nespausdino) kapsukiečių nelogiškumas. (...) Sankryžoje ir šventoriuje Lietuvos Himną giedojo ir jam plojo ne "grupė" asmenų, o didelė dalis šventės dalyvių, taigi, naivu tvirtinti, kad tai gadinę jų nuotaiką. Beje, ko verti centrinės ir respublikinės spaudos pasisakymai prieš cenzūrą, išmetusią už borto daugelį nacionalinio-kultūrinio palikimo lobių, jeigu Vinco Kudirkos "Tautiška giesmė" ir toliau kai kam kelia nepaaiškinamą baimę, laikoma "viešosios tvarkos pažeidimu"? Veltui pastangos — vis tiek absoliuti tautos dauguma brangina per kančias išsaugotąsias dvasines vertybes. Kuo jos labiau draudžiamos, tuo brangesnės. "Lietuvių tauta niekada nebus ateistinė, nes ateizmas naikina aukščiausias vertybes ir apriboja akiratį materialiniais dalykais".

Ir dar noriu atkreipti dėmesį į sąvokos "antivisuomeniniai veiksmai" sąlyginumą. Marijampolės bažnyčios šventoriuje tiems, kurie norėjo klausytis, kalbėjau apie tai, kas skaudina mano ir visų sąmoningų katalikų širdis. Tai galiu, prisiimdamas pilną atsakomybę, pakartoti ir dabar: nepaisant džiaugsmo dėl Arkivyskupo Jurgio paskelbimo Palaimintuoju, mes liūdime dėl trijų neteisėtai įkalintų kunigų — Sigito Tamkevičiaus, Alfonso Svarinsko, Jono-Kąstyčio Matulionio — bei kitų lietuvių, nuteistų vien už taikų savo pažiūrų išreiškimą; mes liūdime prie uždarytų bažnyčių, ypač Lietuvos krikščionybės lopšio — Vilniaus Katedros, dėl šv. Kazimiero bažnyčios, grubiai pasityčiojant iš tikinčiųjų, paverstos ateizmo muziejumi; mes liūdime dėl jaunimo, kuriam nusikalstamai atimta galimybė pažinti Kristaus mokslo grožį ir universalią harmoniją, dėl jaunimo, kuris tuo būdu stumiamas į bedievybės, narkomanijos, prostitucijos ir "pankizmų" glėbį. Mes be pykčio, o tik su užjaučiančia meile kreipiamės į visus — tiek brolius katalikus, tiek į dūstančius moralinių klaidų tamsoj bendraamžius, tiek į mus persekiojančius pareigūnus ir sakome — pamąstykite apie tai! Tik dora Lietuva bus laisva Lietuva! O dora Lietuva bus tik su Kristumi! Tokie yra ir mano įsitikinimai. Už kiekvieną čia parašytą žodį esu pasiruošęs eiti į kalėjimą, nes laikau juos tiesa. Tarptautinė teisė, tokie dokumentai, kaip Visuotinė Žmogaus Teisių Deklaracija, Helsinkio baigiamasis paktas, galų gale normalus bendražmogiškas suprati-

mas garantuoja žodžio laisvę, galimybę laisvai suformuoti savo nuomonę, dalintis ja su kitais, kritikuoti kitų žmonių ar grupių nuomones. Iš šventės dalyvių plojimų sprendžiu, kad pasipiktinusių išsakytomis mintimis nebuvo, bent jau nė vienas nepriėjo ir savo nepasitenkinimo neišreiškė. O dėkojo ir visišką solidarumą išreiškė daugiau negu keturi marijampoliečiai — ir ne tik marijampoliečiai. Tai suprantama, nes kalbėti apie neteisingumą mes, katalikai, turime rimto pagrindo. Trys nuteistieji kunigai, jau prieš 10 metų drąsiai kalbėjo apie katastrofišką alkoholizmo plitimą — ir buvo vadinami tarybinės santvarkos šmeižikais. O šiandien iš Gorbačiovo tribūnos girtavimas smerkiamas ne mažiau aštriomis frazėmis, pradėtas leisti žurnalas "Blaivybė ir kultūra" (kol kas, deja, tik rusų kalba). Minėtieji kunigai demaskavo mokyklinę praktiką prievarta surašinėti moksleivius į ateistines organizacijas, nesidomint jų pažiūromis ir net nesistengiant įtikinti privalomąja ateizmo "tiesa". Už tokias mintis juos kaltino švietimo sistemos juodinimu. Nūdienė "Komjaunimo tiesa" betgi atvirai rašo apie procentomaniją, kuri iki šiol suvarydavo į komunistines organizacijas didžiumą jaunuolių, visai nepriklausomai nuo jų pažiūrų. Pasiskaitykite 6-me "Moksleivio" numeryje Vilniaus 47 vid. m-los komjaunimo sekretorės Daivos Česnulevičiūtės apmąstymus: "Ar maža ką mes mokomi paneigti, o ne pažinti? Kad leidote kalbėti, išklosiu dar vieną abejonę. Ar mūsų pasaulėžiūros pamatų kertiniai akmenys — ne neigimas? Kad nėra dievo, mes jau žinom nuo pradinių klasių. Ar buvo tas "nėra" kaip nors aiškinamas? Ne. Reikėjo įsidėmėti lyg įsimintiną žodžių rašybą. (...) Visa mūsų materialistinė pasaulėžiūra gulė lig šiol ant labai netvirtų mokslo žinių pamatų, užtat ir išklibti jai taip paprasta". Pasirodo, ir čia vadinamieji šmeižikai buvo teisūs. Tą patį atrastume paanalizavę kiekvieną kaltinimą jiems ir mums, savo teises ginantiems Lietuvos katalikams. Bet tai, kaip Jūs gerai žinote, nereiškia, kad jie bus išlaisvinti, o mums negrės areštai. Nereikia gąsdinti. Aš tai suprantu. Visa mano kaltė — kad išklojau savo abejones ir nerimą, nelaukdamas leidimo kalbėti, kaip "Moksleivio" minima vilnietė, išklojau — pasinaudodamas prigimtine kiekvieno žmogaus teise pasmerkti melą ir smurtą. Jūs vadinate tai "antivisuomeniškais veiksmais" ir grasinate

teisėtvarkos organais, nors neraginau nei daužyti langų, nei užkabinėti praeivius, priešingai, kviečiau atleisti, melstis už persekiojančius Bažnyčią ir tautą, nuginkluoti juos kankinių ištverme ir gerumu (kaip skelbė Palaimintojo Matulaičio šūkis šventovės frontone — "Blogį nugalėti gerumu"). Nejaučiu Jums pagiežos. Tai, kad dalyvaujate savo tautiečių įskundinėjimo ir siundymo kampanijoje (kaip sukrečiančiai tą reiškinį atskleidžia puikus Abuladzės filmas "Atgaila"), gali būti ne jūsų asmeninė kaltė, o auklėjimo, aplinkos, perdėto paklusnumo padariniai. Tačiau pabandykite suprasti — grėsmė visuomenei kyla ne iš tų, kurie laikosi savo pažiūrų ir jas gina, kiek tai bekainuotų.

Grėsmė visuomenei kyla iš struktūrų, gimdančių tokius Varlamus Aravidzes, struktūrų, skelbiančių "pažeidėjais" visus, nepriimančius vienintelės leistos, savo nežmoniškumą šimtąkart įrodžiusios doktrinos. Nesinori tikėti, kad iš Šiaurės pokario metais neparplaukė rąstas ir su kokio nors Jūsų giminaičio pavarde (žr. filmą "Atgaila"). O kas liečia tikinčiųjų pasipiktinimą, tvirtinimą, kad religinės apeigos neturi nieko bendra su visuomenine veikla, tai geriausiai paaiškintų negrų teisių gynėjo, Pietų Afrikos Respublikos arkivyskupo Desmond Tutu mintis — "Bažnyčia, kuri gina skriaudžiamųjų ir vargstančiųjų reikalus, neišvengiamai sueina į konfliktą su valdžia, kuri ją kaltina kišimusi į politiką. Bet Bažnyčia negali laikytis pasyviai neteisingumo akivaizdoje".

Kiaukliai, 1987.VIII.13. Robertas Grigas

* * *

1987 m. rugsėjo mėn. 5 d. Širvintų rajoninio laikraščio "Lenino vėliava" žurnalistas S. Jonaitis savo straipsnyje bandė atsakyti į Roberto Grigo atvirą laišką redakcijai:

Rugsėjo 22 d. laiške redakcijai R. Grigas nesutinka su tokiu tarybino žurnalisto atsakymu: "Vietoj to, kad pateiktumėte pilną laiško tekstą ir tada su juo diskutuotumėte, kaip to reikalauja viešumo sąvoka, jūs išsirenkate keletą minčių ir bandote jas neigti. Neskaičiusiam atsiųstojo teksto, iš S. Jonaičio atsakymo aplamai sunku susigaudyti, apie ką ten kalbama. Tai negarbingas pokalbio būdas, ir jei jis bus kartojamas, diskusija neteks prasmės.

Spausdinkite viską, tegul žmonės turi galimybę palyginti vienos ir kitos pusės argumentus. Taip suprantu demokratizaciją", — rašo Robertas Grigas.

Savo laiške R. Grigas atsako ir į naujai primetamus kaltinimus. Cituojame kai kurias laiško vietas:

Klausiate "Kada ir kur tikintieji buvo smerkiami ir kritikuojami už dalyvavimą religinėse apeigose?" Jeigu norite liudininkų, galiu atvažiuoti į redakciją su būriu savo vienmečių, kurie papasakos, kokia "Kritikos sistema — ir tai antikonstitucine sistema — mokykla, darbavietė ir pan. reaguodavo į jų dalyvavimą religinėse apeigose. Kokių tik patyčių, spaudimo ir baudimo metodų nesugalvojama! Dar pikčiau atsakoma į piliečių bandymus taikiai pareikšti nesutikimą su valstybine ideologija ar amoraliais valstybės veiksmais. Didelis skaičius jūsų tautiečių tai padarė rugpjūčio 23 d. prie Adomo Mickevičiaus paminklo Vilniuje. Po to rugpjūčio 28 d. naktį, nepateikę dokumentų, kaltinimo nė prokuroro sanckijos, saugumo darbuotojai chuliganiškai užpuolė, įgrūdo į mašinas ir grasindami visą naktį vežiojo kun. Roką Puzoną ir mane. Vilnietę Nijolę Sadūnaitę panašiai pagrobę vežiojosi apie 30 valandų. Tuo dar kartą įrodė, kad prieš mūsų tiesą, prieš žodį, Jūs teturite vieną argumentą — kumštį, grasinimą nužudyti, kaip buvo daroma man. (...)

Ir be reikalo jūsų laikraštis žodžius "stalinizmo aukos" rašo kabutėse. Hitlerizmo aukos suskaičiuotos, pagerbtos monumentais, rudojo maro pasmerkimą saugo muziejai, kariniai nusikaltėliai nubausti Niurnbergo teisme. O kodėl gi vien bandymas prabilti apie žmones, nekaltai žuvusius vadinamais "asmenybės kulto" laikais, sukelia tokį nepasitenkinimą? Ar apie tuos nusikaltimus viskas pasakyta?! Ne — tai pripažįsta ir mūsų spauda, apgailestaudama dėl "baltų dėmių" istorijos vadovėliuose. O nedemaskuotas blogis neištaisomas. Nežmoniškumas turi būti išvilktas į dienos šviesą ir pasmerktas, ar jis dangstytųsi juoda svastika, ar raudona žvaigžde. Jūs paniekinamai ir grasinamai puolate mus, kalbančius apie Lietuvos Nepriklausomybę, kad mes norime "ponų ir klebonų" Lietuvos. Šie dalykai "ponų santvarka" ir Lietuvos Nepriklausomybė neturi nieko bendro. Teisė Lietuvai išstoti iš TSRS garantuojama 69 Konstitucijos straipsnyje. Kodėl šio

klausimo kėlimas laikomas nusikaltimu, nediskutuojamu?!

Kaltinate, kad ginu "buržuazinę kultūrą". O kas gi nustatinėja, kokia kultūra yra "buržuazinė", kokia "pažangi"? Kaip žinome iš tarybinės spaudos, Kampučijoje socializmo vardan buvo sunaikintas praktiškai visas turtingas istorinis šalies palikimas, apskelbus jį "buržuaziniu". Pasirodė, kad sunaikintosios vertybės sudarė tautinės kultūros aukso fondą — deja, dabar nesugrąžinamą. Ar kai kurie šios tragedijos niuansai nepasikartoja ir Lietuvos istorijoje? Kas gi turi visažinojimo dovaną spręsti, kas liaudžiai priimtina, kas nepriimtina? Leiskite liaudžiai pačiai pasirinkti.

KRATOS IR TARDYMAI

(Kratos ir tardymai vyko Kybartuose pas B. Briliūtę, O. Šarauskaitę, O. Kavaliauskaitę, vadovaujant saugumiečiams V. Baumilai, A. Stepučinskui ir kt. Taip pat tardytas Marijampolėje kun. K. Brilius, Vilniuje N. Sadūnaitė ir kt.):

Kybartai (Vilkaviškio raj.). 1986 m. rugpjūčio 5 d. į Vilnių pas tardytoją Rainį buvo iškviesta Kybartų gyventoja Birutė Briliūtė (Čepajevo skg. 19). Tardymo metu čekistas jai pateikė visą eilę "LKB Kronika" Nr. 73 liečiančių klausimų. Reikalavo paaiškinti, kokiu būdu "LKBK" Nr. 73 esantys tekstai savo turiniu yra panašūs, o kai kur net tapatūs 1987 m. kovo 6 d. kratos metu konfiskuotiems B. Briliūtės bute rankraštiniams bei mašinraštiniams tekstams. B. Briliūtė atsakė, jog viskas, kas iš jos paimta, jau nuo kovo 6 d. guli saugumo seifuose, todėl ir atsakomybę už tolimesnį jų likimą privalo prisiimti KGB.

Tardymas truko apie 3 valandas. Po kratos protokolu B. Briliūtė nepasirašė.

* * *

Kybartai. 1987 m. rugsėjo 8 d. buvo padaryta krata O. Šarauskaitės, B. Briliūtės ir O. Kavaliauskaitės gyvenamose bei ūkinėse patalpose, esančiose Čepajevo skg. 129. Kratai vadovavo

Vilniaus saugumiečiai V. Baumila ir A. Stepučinskas. Be minėtų asmenų kratoje buvo dar keletas pavardžių nepasisakiusių čekistų. Kratos metu paėmė: rašomąją mašinėlę, atsarginį mašinėlės šriftą, keletą knygų, iš kurių penkios grynai religinio turinio, kalkinio popieriaus ir kt. Po kovo 6 d. vykusios kratos B. Briliūtė parašė skundą LTSR Prokurorui, prašydama pasirūpinti, kad būtų grąžinti kratos metu paimti asmeniniai jos daiktai, o taip pat sudrausminti saugumo darbuotojus, kurie kratą darė nepateikę asmens dokumentų. Į pareiškimą buvo atsakyta, kad daiktai nebus grąžinti, kaip turį bendro su nelegaliu leidiniu "LKBK", o saugumo darbuotojai perspėti ir ateityje panašūs faktai nepasikartos. Deja, rugsėjo 8 d. krata paliudijo ką kita: saugumiečiai ne tik nepateikė dokumentų, bet vienas iš jų net kėlė toną ir kratos metu elgėsi įžūliai.

* * *

Kapsukas. 1987 m. rugpjūčio 19 d. į Kapsuko KGB buvo iškviestas Kapsuko bažnyčios vikaras Kęstutis Brilius. Iš Vilniaus atvykęs čekistas klausinėjo kunigą, ką žinąs apie "LKBK", jos dauginimą, redagavimą, žinių rinkimą ir t.t. Kun. K. Brilius atsakė nieko nežinąs, todėl negalįs paaiškinti. Taip pat teiravosi, kas leido jaunuoliui Robertui Grigui sakyti kalbą, jaunimui giedoti, deklamuoti eiles Kapsuko bažnyčios šventoriuje po palaiminto J. Matulaičio iškilmių. Į šį klausimą sekė toks pat atsakymas — nežinąs.

* * *

Vilnius. 1987 m. spalio 14 d. Nijolė Sadūnaitė buvo iškviesta į prokuratūrą, Gogolio 4, pas tardytoją Jurkštą. Tardytojas paaiškino, kad N. Sadūnaitė iškviesta kaip liudininkė byloje dėl leidinio "LKBK" gaminimo ir platinimo. Sekė visa eilė klausimų: ar "Kronika" teisingai pateikia medžiagą apie įvairius jos gyvenimo etapus, koks pačios N. Sadūnaitės vaidmuo, paruošiant autobiografinę medžiagą ir pan. Tardomoji paaiškino, kad "Kronika" rašo tik tiesą, o ką rašo apie ją — nežino. Į klausimą, koks jos vaidmuo, paruošiant medžiagą, neatsakė ir pareiškė, kad į tai atsakys tik teisme. Tardytoją Jurkštą domino 1985 m. Čika-

goje "Ateities" leidykloje išleista N. Sadūnaitės knyga "KGB akiratyje". "Ar jūs tikrai šios knygos autorė? Papasakokite apie jos sukūrimą, išplatinimą ir kokiu tikslu tai padarėte", — klausė tardytojas. N. Sadūnaitė pasisakė esanti minėtos knygos autorė, o daugiau ką nors liudyti atsisakė, motyvuodama, kad sovietų valdžia ją laiko antros klasės žmogumi — neatiduoda iš užsienio siųstų laiškų, siuntinių. Paklausta, ar knygoje autobiografiniai faktai teisingai surašyti, N. Sadūnaitė paaiškino, kad visa sovietinė tikrovė aprašyta sušvelnintai, o kaip ją atspausdino leidykla — nežino, pati knygos nėra mačiusi. "Aš šią knygą parašiau, perdaviau leidėjams, kad šie atspausdintų, o kokiu būdu tai padariau, neaiškinsiu", — kalbėjo N. Sadūnaitė.

Baigaintis tardymui, kuris truko maždaug pusantros valandos, prisistatė prokuroras J. Bakučionis ir dar vienas asmuo. J. Bakučionis perskaitė N. Sadūnaitei įspėjimą dėl rugpjūčio 23 d. vykusios demonstracijos Vilniuje, o tuo metu nepažįstamasis, atėjęs į kabinetą kartu su J. Bakučioniu, ją filmavo.

1987 m. spalio 15 d. N. Sadūnaitė, protestuodama prieš neteisėtą prievartinį filmavimą, parašė pareiškimą TSRS Generaliniam Prokurorui Rekunkovui. Pareiškime rašoma: "Filmavimą laikau pasikėsinimu į mano asmens orumą, kadangi nežinau, kur ir kam bus panaudota kino juosta, juo labiau, kad filmavo žmonės, priešiškai nusiteikę mano atžvilgiu dėl mano veiklos, susijusios su žmogaus teisių gynimu. Reikalauju nutraukti panašias akcijas ir sunaikinti minėtą kino juostą".

MŪSŲ KALINIAI

(Iš lagerio rašo kun. Alfonsas Svarinskas, kad jo laiškai eina bent du mėnesiu, o klimatas naujoj vietoj žymiai blogesnis. Kun. Sigitas Tamkevičius rašo, kad jo gyvenimą sudaro darbas ir malda):

Rašo kun. Alfonsas Svarinskas:

"(...) Didžiojo Penktadienio rytą apie 2 val. nakties atvykome į naują vietą. Karantine dvi savaites, manau, kad prieš Atvelykį pamatysiu naujus draugus. Kelionė truko 15 parų, bet kely

buvau tik 6 paras, septynias paras praleidau Jaroslavsky ir 2 paras Permės kalėjime.

Tėvynėje palikau pavasarį, o čia dar žiema, sniego daug. Vakar ir šiandien laisvanoriškai kasinėju sniegą. Kelionė atgal buvo gana varginanti. Fizinis purvas kalėjimuose ir vagonuose. Bet daug blogesnis moralinis — bjauriausi keiksmažodžiai, 75% jų kalbos žodžių — keiksmažodžiai!

Nuo Jaroslavskio kupe buvau vienas, todėl turėjau progos melstis. Sužinoję, kad kunigas, o šito niekada neslėpiau, kariškiai ir kaliniai rodė tam tikrą pagarbą. Kaip nekeista, daugelis didžiuojasi "aš vagis", "aš narkomanas"...

Naujoje vietoje pirmieji įspūdžiai geri, gavau dvi baltas paklodes, pagalvę su užvalkalu, švarią antklodę ir net radioreproduktorių, tik dabar Didžioji Savaitė, todėl muzika džiaugsiuos per Velykas.

Esu sveikas. Ačiū už viską Dievui ir jums visiems, kurie mane remiate laiškais, malda, geru žodžiu. Tegul Velykų Kristus visiems atlygina amžinuoju gyvenimu!"
1987.IV.14

* * *

"(...) Kuomet imuosi jums rašyti dvejopas širdy jausmas: džiugu, kad bent menku laiškeliu galiu jus aplankyti, liūdna ir skaudu, kad laiškas eina bent 2 mėnesius! Kaip maža pasiekė mūsų dienų civilizacija.

Jau dvi savaitės dirbu virtuvėje: skutu bulves, valau dulkes ir net ruošiu vakarienę. Darbas nėra sunkus, bet lieka labai mažai laiko sau, ypač maldai. Bandau bent prabėgomis pabendrauti su Dievu. Ką galiu, darau ir tikiuosi, kad Viešpats už tai nepakaltins. Visur ir visada stengiuosi likt ištikimas Jo šventai Valiai.

Naujoje vietoje visos sąlygos: ir fizinės, ir dvasinės yra geresnės, lengviau. Bet klimatas čia žymiai blogesnis (800-900 m. virš jūros lygio), mažiau deguonies, todėl negaluoja širdis, kojos kaip nesavos, nors stengiuosi daug vaikščioti.

Rytdienai užsisakiau grėblį ir šluotą. Eisiu valyt teritorijos."
1987.V.3.

* * *

Rašo kun. Sigitas Tamkevičius:

"(...) Kaliniui laiškas nemažiau brangus, kaip alkanam duonos riekė. Be to, kiekvienas laiškas primena, kad Lietuvoje yra žmonių, gyvai prisimenančių Kristaus meilės įstatymą — "kalinį aplankyk" (Mt 25,36). Tai Bažnyčios gyvastingumo ženklas.

Neseniai mums paskelbė birželio 18 d. įsaką dėl amnestijos. Mano likusį bausmės laiką sumažino perpus. Taip kad ateinantį pavasarį — gegužės 27 d. — ruošiuosi palikti Mordoviją ir porą metų pasisvečiuoti Sibire. Nei džiaugiuosi, nei liūdžiu. Noriu, kad mano buvimas ir čia pasitarnautų Bažnyčios labui. O Mokytojas geriausiai žino, kur mes reikalingiausi.

Mano gyvenime nėra nieko įdomaus ir nepaprasto; jį visą galima sutraukti į du žodžius — darbas ir malda. Menu iš savo vaikystės: savo parapijos klebono kambaryje ant sienos pamačiau didelį kryžių ir du žodžius — ora et labora. Pasirodo šią programą nėkiek neblogiau galima vykdyti ir lageryje. Ir dar. Kartą kun. A. Skeltys davė paskaityti "Jaunuolio religija". Ten radau raides — AMDG ir ką jos reiškia ir kas jos autorius. "Visa didesnei Dievo garbei", — ir šitai galiu pritaikyti. Tad ko daugiau reikia?! Laisvu laiku vaikštau Jums gerai žinomais takeliais ir lenkiu pirštus vietoj rožančiaus karolėlių ir prisimenu tuos, kurie čia vaikščiojo pirma manęs ir tuos, kurie tenai, Tėvynėje, vienokiu ar kitokiu būdu dirba Kristaus vynuogyne.

Skaičiau "Tiesoje" apie vyskupų ir dekanų susitikimą su vyriausybės nariais AT Prezidiume. Iš trumpos žinutės sunkoka susidaryti vaizdą, kiek "perestroika" palietė Bažnyčios ir Valstybės santykius. Man atrodo, kad savo laiku turės būti gerokai reformuotas Religijų reikalų Tarybos institutas. Tai būtų naudinga ne tik Bažnyčiai, bet ir valstybei.

...Savo kasdieninėje maldoje, ypač Viešpaties artumoje, nuolat prisimenu tuos, kam Dievas uždėjo sunkias ir atsakingas pareigas...

Likime maldos vienybėje.

1987.IX.28.

* * *

(Gintautas Iešmantas rašo pareiškimą LKPCK sekretoriui L. Šepečiui, prašydamas sugrąžinti jam suėmimo metu 1980 m. atimtą jo poetinę kūrybą, apimančią apie 1.000 psl., kadangi jis ieškojo vien tiesos, tad jo poezijos konfiskavimas prieštarauja demokratizavimo procesui):

LKPCK sekretoriui L. Šepečiui

Gintauto Iešmanto

Pareiškimas

"Neseniai mane pasiekė žinia, kad praėjusiais 1986 metais, darant kratas, į saugumo darbuotojų rankas pakliuvo mano poetinė kūryba, kuri buvo išvengusi įkalinimo suėmimo metu 1980 m. kovo 17 d. Ji apima kūrybinį darbą nuo 1947 iki 1979 m., taigi yra vos ne visas mano sąmoningas gyvenimas, jo esmė. Rankraštį sudaro beveik tūkstantis eilėraščių (rinkiniai "Pavasario šalnos", "Esmės ieškojimas", "Godos akimirksnį" (ketureiliai), "Peilis į širdį", "Vilties properša", "Būties dovana", taipgi poemos "Toks gyvenimas" ir kt.).

Teismo nuosprendyje (1980 gruodžio 22 d.) mano poetinės kūrybos interpretacija buvo pateikta sąmoningai iškreipta, tendencinga. Toks kūrybos politinio vertinimo būdas matyt atitiko tuo metu viešpatavusią melo dvasią, tačiau dabar tampa akivaizdžiai aišku, jog eilėraščiuose išreikštas požiūris į tikrovę teisingai atspindėjo istorijos vystymąsi, šiandien pradėtų vykdyti pokyčių visuomenės gyvenime būtinybę. Mano plunksną vedžiojo Tiesa ir vien Tiesos ieškojimui bei Gėriui ji tarnavo. Todėl kūrybos laikymas saugumo seifuose yra niekuo nepateisinamas, prieštarauja demokratizavimo procesui, tarptautinei žmogaus teisių koncepcijai. Apskritai, kūrybos persekiojimas, jos atėmimas, kai kada ir jos sunaikinimas, autoriaus baudimas už tai, ką jam diktavo sąžinė, yra tolygu nusikaltimui prieš žmoniškumą, prieš literatūrą, prieš kultūrą. Dar daugiau, tai nusižengimas prieš protą, prieš socializmą, kurį Jūs propaguojate.

Tie, kurie daro šį nusikaltimą, bando savo veiksmus demagogiškai teisinti tuo, jog esą gina valstybę, santvarką, viešąją tvarką ir pan., bet visais laikais ir visur, praėjus apakimui ir beprotybės svaiguliui, paaiškėja, kad būtent tokia veikla daro nepataisomą žalą tai pačiai valstybei ir santvarkai, paženklina pasmerkimo ir gėdos ženklu visus, kurie persekioja kūrybines pastangas, nesvarbu, kokių meninių rezultatų jomis būtų pasiekta. Nelaiminga ta visuomenė, kur saugumas (arba slaptoji policija) turi teisę kištis į kultūros, literatūros ir meno reikalus. Ir niekas labiau nebijo viešumo šviesos, kaip saugumo organai. Manau, suprantate, kodėl.

Aš toli nuo minties pervertinti savo ilgamečio triūso reikšmę. Tačiau tai nereiškia, jog turiu tylėti ir susitaikyti su veiksmais, trukdančiais teigiamiems procesams visuomenėje. Todėl aš kreipiuosi į Jus imtis ryžtingų priemonių, kad minėti mano kūrybinių pastangų vaisiai būtų nedelsiant grąžinti man. Aš turiu omenyje ne tik išvardintąją kūrybą. Iš manęs buvo atiminėjami parašyti dalykai, tiek kalint valstybės saugumo komiteto tardymo izoliatoriuje (apie 270 eil. ir poema "Kelias"), tiek lageryje BC-389-35, kuriame buvau 1981-1985 m. Apie tai rašiau laiške LTSR Aukščiausiajai Tarybai (jo kopiją pasiunčiau ir LKPCK biurui). Šiandien tie atimtieji dalykai, be abejo, laikomi saugumo komitete. Daug kūrybos yra LTSR Prokuratūroje (daugiau kaip 150 trioletų rinkinys, eilėraščiai, proza ir kt. eilės.). Taip pat turi būti grąžinti eilėraščiai VSK darbuotojų konfiskuoti 1975 m. po kratos mano bute, padarytos 1979 rugsėjo 4 d. (sic!?)

Aš tikiuosi, kad Jūs įstengsite suprasti mane. Juk ir Jūs, šiaip ar taip, esate tam tikrų kūrybinių nusiteikimų žmogus. Susirūpinimas mano viso gyvenimo likimu yra drauge ir nerimas dėl demokratinių pertvarkymų ateities. Aš noriu tikėti, kad pastarieji yra tikri, kad permainų vėjas neaplenkia ir Lietuvos. Deja, kol kas akį rėžia rėkiantis paradoksas — reikalaujama tiesos, aštrių kūrinių, bet tie, kurie yra sukurti, remiantis jos dėsniais ir nepaisant rūsčių pavojų, kalinami saugumo kazematuose, jų autorius persekiojamas. Apie kokį persitvarkymą tada galima kalbėti?

Tiesa ir teisingumas turi nugalėti. Nejaugi Jūs, kuriems šian-

dien priklauso valdžia ir galia, bent dabar nepasistengsite pašalinti skriaudų, nestosite prieš melą ir neteisėtumą, kurie mėgina prisitaikyti prie naujų sąlygų?

1987.VIII.11

* * *

(Povilas Pečeliūnas rašo, kodėl jis nepriėmė pasiūlymo sutrumpinti bausmės laiką: tai jo principingumas: "Kas pasirenka tiesos kelią, tas privalo eiti juo iki galo"):

Rašo Povilas Pečeliūnas:

"Į daugelį klausimų atsakysiu trumpai. Apie orą ir sveikatą neverta rašyti.

Pirmiausia — į patį svarbiausią...

Kodėl aš nepasinaudojau "galimybe" grįžti į Lietuvą jau sausio mėnesio pabaigoje?

Taip, tokia "galimybė" buvo. Bet kokia kaina? Neprincipingumo ir kompromisų kaina. Jau vadinamo "teismo" metu paskutiniame žodyje pabrėžiau, kad niekada nedariau kompromisų su savo sąžine, kad esu giliai nuo pat sąmoningo gyvenimo pradžios įsitikinęs, jog kompromisai ir neprincipingumas nesuderinami su žmogaus asmenybe, kad žmogus gali būti laisvas tik tiesoje, kad niekas negali padaryti žmogaus laisvo, tik Tiesa. Galima būti konclageryje, karceryje ir klaikiausiame etape, ir būti laisvam. Galima važinėti limuzinais, kilti karjeros laiptais, paskęsti materialinėse gėrybėse ir nebūti laisvu. Tokia "laisvė" yra tiktai tariama. Beprincipingumas ir kompromisai, kaip juos beaiškintume, yra ne asmenybės, o degraduojančio ar jau degradavusio žmogaus požymis. Mano sielai tai visai svetimas dalykas.

Tie trys žodžiai ("pasižadu nepažeisti įstatymų") nors ir nereiškia tiesioginiai kaltumo prisipažinimo, bet yra absurdiškas dalykas ir prieštarauja sveiko proto logikai. Jeigu žmogus nekaltas, tai kodėl jis turi "įsipareigoti", kad "nepažeis įstatymų"? Juk jis jų niekad nepažeidė, tai viena. Dar daugiau, jis kaip tik elgėsi atvirkščiai: ir pats nepažeidė ir rūpinosi, kad kiti nepažeistų, kad jų visi laikytųsi ne tik žodžiais, bet ir veiksmais. Tokiam teko

iškęsti visas tardymo, konclagerio, etapų, karcerio baisybes, kai jis savo laiku, kai visi tylėjo, kėlė balsą. Dėl to, kad nebuvo bailys ir sakė tiesą, nors ji ir buvo karti. Ir štai dabar iš tokių reikalaujama, kad jie duotų pažadus laikytis įstatymų. Argi tai ne absurdas?

Dar daugiau: kas reikalauja? O gi tie, kurie pažeidinėjo įstatymus, arba tie kurie buvo atsakingi už jų vykdymą. Štai iki kokio paradokso prisigyventa!

Tai, ką čia parašiau, buvo mano pasakyta tiesiai ir atvirai tiek KGB, tiek prokuratūros atstovams, kurie atvyko manęs "išlaisvinti" tokiu absurdišku būdu.

Kas tai? Bandymas pateisinti tuos, kuriuos nesaistė ir nesaisto jokie įstatymai? O gal netiesioginiu būdu įteigti, kad tokie kaip aš vis dėlto kažkuo kalti? Greičiausiai taip yra. Apgailėtinos pastangos!

Žodžiu, kreipėsi ne tokiu adresu, ką aš tiesiai ir pasakiau. O adresas žinomas: tegul vyksta pas tuos, kurie organizavo tokias "bylas" ir tokius "teismus", koks įvyko 1980 m. gruodžio 15-22 d.d.

Kas pasirenka Tiesos kelią, tas privalo eiti juo iki galo, nežiūrint, kas jį ištiktų.

Žinoma, tai ne mano nuopelnas. Teisus buvo kun. Jakštas, sakydamas, kad "mes ne savo šviesa žėruojam..." Be Dievo palaimos būtume bejėgiai.

Kai vyko vadinamasis "teismas", aš turėjau paskutiniame žodyje progos pacituoti šv. Rašto žodžius. "Kas manęs išsižadės žmonių akivaizdoje, to aš išsižadėsiu savo Tėvo akivaizdoje"... (ir atvirkščiai) ir po teismo niekas manęs labiau nedžiugino, kaip tai, kad aš pasakiau tuos Evangelijoj užrašytus žodžius. Negalvojau nei apie siaubingą etapą, nei apie konclagerį, o tik džiaugiausi, kad išpažinau principingai ir tokiu momentu viešai Kristų. Jau vien dėl to buvo verta vykti į konclagerį.

Principingumas, jei jis tampa žmogaus poreikiu, glūdintis giliai širdyje, išplaukia ir į viešumą atsakingais momentais. Aišku, tai irgi ne mano nuopelnas, o visur lydinti Dievo Apvaizdos ranka.

Iš tų keliolikos žodžių galite suprasti, kodėl aš negalėjau ki-

taip pasielgti. Jei būčiau susigundęs tariama "laisve", būčiau praradęs tikrąją laisvę, kuri tegali būti Tiesoje.

Ir tai ne šiaip sau žodžiai, o mano gyvenimo pagrindas ir esmė! Nustoti šito, nustoti būti žmogumi. Visada man atrodo, pasigailėjimo verti tie žmonės, kurie kovoja su Tiesa, kurie bando Ją nuslėpti, falsifikuoti... Tuščios pastangos!

"Tiesa jus padarys laisvus" — irgi Evangelijos žodžiai, kuriuos su giliu įsitikinimu pakartojau paskutiniame žodyje. Todėl ne KGB, ne prokuratūra ar kokie kiti pareigūnai gali "išlaisvinti", ir ne absurdiški parašai, o tik Tiesa! Beje, aš niekada ir nebuvau nelaisvas!

O kas link Tėvynės, tai niekada nuo jos nebuvau atsiskyręs! Tėvynė Lietuva, kurios niekas iš manęs nesugebėjo atimti, visada buvo su manimi! Ji — mano širdyje! Gal dėl to tokia brangi! Nuotoliai nieko nereiškia.

Iki šiol aš vis dar "ypatingai pavojingas valstybinis nusikaltėlis..." Kodėl "pavojingas" ir dar "ypatingas". Kam "pavojingas"? O gi tiems, kurie bijo Tiesos, kurie vis dar tiki, kad Tiesą galima uždaryti į narvą, įkalinti arba taip užslėpti, kad apie Ją niekas negalėtų žinoti. Deja, Tiesa už viską galingesnė. Ir priemonės nuslėpti Tiesą apgailėtinos: bauginimas, prievarta... Ir vėl, deja, deja!... Gyvenimas rodo, kad tos priemonės, kuriomis bandoma Tiesą įkalinti, teduoda tik laikinus "rezultatus"... Nežinomi Viešpaties planai! Ir vargas tam, kuris bando jiems priešintis...

Atrodo, kad paaiškinau Jums, kodėl aš pasielgiau taip, o ne kitaip. Gal kiek padrikai. Būkite ištvermingi ir kantrūs iki galo Tėvynėje! Telaimina Jus Gerasis Dievas!"
1987.VIII.15

P.S. "Dabar dėl Motinos! Taip, kiekvieną dieną laukiu telegramos. Ji visus tuos (vos ne aštuonerius metus) manęs laukė, dieną ir naktį stovėdama prie lango. O kai prieš tris metus gulė į patalą ir jau nebesikėlė, dieną ir naktį minėjo mane ir meldėsi. Ją palaikė ne fizinės jėgos, o begalinis noras dar kartą mane pamatyti... Bet jei nebeužteks tų jėgų ir Ją Viešpats pašauks anksčiau, tai ji irgi padarys tą auką, nemažesnę už mūsų visų.

Dėl laiškų. Aš visiems rašau, kas man rašo ir visiems atsa-

kau. Jei kas man rašo ir negauna iš manęs, tai reiškia arba aš negavau, arba negavo iš manęs.

Atrodo, kad apie visus svarbiausius dalykus parašiau."

Pečeliūnienė, taip ir nesulaukusi savo sūnaus, mirė rugpjūčio mėnesį. P. Pečeliūnui buvo leista dalyvauti motinos laidotuvėse, kurios įvyko rugpjūčio 21 d.

(V. Skuodis rašo LTSR prokurorui A. Novikovui apie P. Anilionio straipsnį Valstiečių laikraštyje, kuriame tendencingai ir iškreiptai aiškinama LTSR konstitucija apie Bažnyčios atskyrimą nuo valstybės):

LTSR Prokurorui Novikovui A. A.

Gerbiamas prokurore!

Jums parašyti mane paskatino Petro Anilionio straipsnis, atspausdintas š.m. spalio 11 d. "Valstiečių laikraštyje". Norėdamas parodyti šio autoriaus teiginių ir net gąsdinimų nepagrįstumą, prie šio laiško pridedu savo raštą, parašytą 1984 m. balandžio 22 d. Lietuvos KP centro komitetui, kurį jūsų įstaiga atsisakė perduoti adresatui ir jį sugrąžino man atgal.

Jeigu antitarybiškumu laikyti visa tai, kas tikrai kenkia Tarybų Sąjungai, kaip valstybei, tai minėto straipsnio autorių reikėtų priskirti prie tikrų antitarybininkų.

1) P. Anilionis sąmoningai iškreiptai aiškina LTSR Konstitucijos 50 straipsnį, tvirtindamas, jog "mokyklos atskyrimą nuo Bažnyčios (...) reikia suprasti kaip draudimą (...) vaikus mokyti religijos dalykų..."

2) P. Anilionis religijos mokymo klausimuose netiesioginiu būdu atmeta TSRS įstatymo "Apie TSRS Ministrų Tarybą" 19-tąjį straipsnį. "Laikymasis TSRS tarptautinių susitarimų".

3) P. Anilionis netiesioginiu būdu ignoruoja TSRS vyriausybės priimtos Vienos konferencijos apie tarptautinių susitarimų teisę 26 ir 27 straipsnius ir deklaracijos apie tarptautinės teisės, liečiančios draugiškus santykius ir bendradarbiavimą tarp valstybių sutinkamai su SNO įstatais, principus.

4) P. Anilionis savo antibažnytiniu rašiniu parodė, jog jis nepripažįsta a) Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 18 straipsnio; b) tarptautinės pilietinių ir politinių pakto 18 straipsnio ketvirtosios dalies; c) trijų valstybių saugumo ir bendradarbiavimo pasitarimo Helsinkyje baigiamojo akto dalies, kurioje kalbama apie valstybių-dalyvių įsipareigojimus žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių klausimu; d) tų pačių valstybių pasitarimo Helsinkyje baigiamojo dokumento dalies su įsipareigojimu tobulinti savo įstatymus ir administracines taisykles žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių srityje.

Visi aukščiau išvardinti dokumentai yra TSRS valstybės įstatymų tobulinimo pagrindas arba jau turi veikiančią juridinę galią ir Tarybų Sąjungoje. Todėl Petro Anilionio visi tendencingi aiškinimai yra grynai subjektyvūs. Jie neturi jokio juridinio pagrindo, nes jo minimi religinių susivienijimų nuostatai prieštarauja ne tiktai TSRS pripažintoms ir patvirtintoms aukščiau išvardintoms tarptautinės teisės normoms, bet ir pačiai TSRS Konstitucijai. Kad taip iš tiesų yra, parodo šio laiško priedas.

Primenu Jums, kad TSKP XXVII Suvažiavime buvo pažymėta, o centrinėje spaudoje ir dabar rašoma, jog priviso labai daug įvairiausių nuostatų, nurodymų, direktyvų, parėdymų, instrukcijų, cirkuliarų ir kitokių šios rūšies administracinių "įstatymų", kurie neturi tikro įstatyminio pagrindo arba net prieštarauja TSRS Konstitucijai. Vienas iš tokių "įstatymų" yra ir religinių susivienijimų nuostatai, kurie dabar, šalies persitvarkymo metu, turi būti nedelsiant atšaukti arba nors viešai pripažinti negaliojančiais. Tai būtina padaryti ypač dabar, kada 35-kių valstybių Vienos Konferencijoje ir tikinčiųjų teisių gynimo klausimu yra skiriamas didelis dėmesys.

Tarybų Sąjungai negarbinga ir nenaudinga būti vienintele pasaulyje valstybe (neskaitant Albanijos ir keletos kitų neišsivysčiusių šalių), kurioje valstybinėmis priemonėmis užsibrėžta užgniaužti tikėjimą iki visiško panaikinimo. Su tokia savo programa TSRS niekada neįgis pasitikėjimo pasaulio visuomenėje ir valstybių tarpe. Tokia programa bei jos diktuojama ateistinė bei antibažnytinė akcija kompromituoja TSRS kaip valstybę, smugdo jos tarptautinį prestižą, silpnina pačios valstybės pamatus. To-

dėl tegu neužsigauna Petras Anilionis ir kiti jo bendraminčiai, kad kaip tik šia prasme juos visus galima laikyti pavojingais antitarybininkais, savo darbais labai kenkiančiais Tarybų Sąjungos valstybei.

Kova su tikėjimu tokiomis priemonėmis (...), kurias savo straipsnyje aiškina Petras Anilionis, tai taip pat pasityčiojimas iš leninizmo ir akivaizdi Vladimiro Iljičaus Lenino ir jo mokymo ignoracija. Kad taip tikrai yra, lai toliau kalba pats Leninas: "Tolko v Rosii (...) iz europeiskich gosudarstv ostalis ješčio pazornyje zakony (...) kotorye libo priamo zapreščajut izvestūjų vierų, libo zapr̃ščajūt rasprostraniat jejo, libo lišajūt liūdei isvestnoj vieri niekotorych prav. Vsie eti zakony samye nespravadlivye, samye pozornye. Každyj dolžen imiet polnūjų svobodų ne tolko deržatsa kokoi ūgodno viery, no i rasprostraniat liūbijų vierū (...) Ni odin čelovek ne dolžen daže imiet prava sprašivat kovo nibūd o viere: eto dielo sovesti, i nikto tut ne smeet vmešivatjsia" (V. Lenin, Polnoje sobr., t. VII. 1976 g. str. 173). O vistik carizmo laikais net Lietuvoje tie "gėdingi įstatymai" niekur negąsdino bausmėmis už vaikų mokymą tikėjimo tiesų. Mokyklose buvo tikybos pamokos.

Dabar plečiant ir gilinant šalies persitvarkymo visose srityse politiką, reikėtų ir Petrui Anilioniui ir jo bendraminčiams pagalvoti: ką šiandieną pasakytų Leninas visų tų apribojimų ir draudimų, kurių apstu Religinių susivienijimų nuostatuose, klausimu.

Klausimas ir Jums, gerbiamas prokurore: ar gali ir toliau LTSR Prokuratūra likti abejinga, kada ateistai, siekdami savo tikslų ir faktiškai administruodami Lietuvos Katalikų Bažnyčią bei kitus religinius susivienijimus, ignoruoja arba iškreipia TSRS Konstituciją ir visus tarptautinius įsipareigojimus žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių srityje? Toks valstybės organų abejingumas ypač religijos ir tikėjimo srityje, taip pat neprisideda prie TSRS valstybingumo stiprinimo ir tikrosios demokratijos tobulinimo bei plėtimo.

Ta pačia proga Jums pranešu, kad savo protesto badavimus, apie kuriuos parašyta priede, pradėtus 1984 m. kovo 7 d., aš įvykdžiau. (Šiose sąlygose tai buvo nelengva: tris kartus alpau, kartą — iki sąmonės netekimo).

Badavimus nutrauksiu su paskutine mano buvimo lageryje diena.

Su Jūsų atsakomuoju š.m. spalio 28 dienos raštu Nr. 13-4279-80 mane supažindino. Už jį dėkoju, nes jis papildo mano žinias ir išvadas apie tarybinių įstatymų laikymąsi teisingumo sargybos praktikoje...

V. Skuodis — Benedict Scott

Mordovija, Baraševas. 1986 metais, Tarptautinė žmogaus teisių diena — gruodžio 10-oji.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

(1987 m. liepos 15 d. vizituojančiam Lietuvą Filipinų kardinolui Chaime Sinas buvo įteiktas Vilniaus Šv. Mikalojaus bažnyčioje sąrašas visų įkalintų ir nužudytų kunigų bei uždarytų ar sudegintų bažnyčių):

Vilnius. 1987 m. liepos 15 d. vakare iš Rygos į Vilnių atvyko Filipinų kardinolas Chaimė Sinas. Nors oficialiai iš anksto apie tai nebuvo paskelbta, šv. Mikalojaus bažnyčios šventoriuje kardinolą ir jį lydinčius asmenis pasitiko tautiniais rūbais pasipuošęs jaunimas bei skaitlingas būrys tikinčiųjų. Viena mergina įteikė Bažnyčios kunigaikščiui baltą rožės žiedą ir anglų kalba paaiškino, kad tai dovana nuo įkalintų kunigų. Svečias pagarbiai pabučiavo spygliuotą rožės kotą, ir čia nuaidėjo audringi susirinkusiųjų plojimai. Jaunimas įteikė gėles kardinolo palydovams, filipiniečių ir lietuvių dvasininkams. Apie valandą laiko, kol svečiai buvo Kurijoje, tikintieji nesiskirstė. Šv. Mikalojaus bažnyčios šventoriuje skambėjo jaunimo giedamos religinės giesmės "Marija, Marija", "Lietuva brangi", buvo sugiedotas Tautos Himnas "Lietuva, Tėvyne mūsų". Visuotinės Katalikų Bažnyčios vienybės ženklan susirinkusieji garsiai kalbėjo "Pater noster", "Ave, Maria", "Gloria Patri". Kai ant laiptų vėl pasirodė Jo Eminencija su palyda, tikintieji jį pasveikino galingu tris kartus sutartinai nuskambėjusiu "Mabuhai Kardenal!" (filipinietiškai "Tegyvuoja kardinolas!"), šauksmais "Vivat Lituania libera et catolica!" ("Te-

gyvuoja laisva ir katalikiška Lietuva!") Susijaudinęs svečias visus, susirinkusius šventoriuje, palaimino. Kardinolą Chaimę Siną dar ilgai lydėjo nenutylantys plojimai.

Seknačią dieną, liepos 16-ąją, 12 val., Filipinų kardinolas koncelebravo šv. Mišias Kauno Arkikatedroje bazilikoje. Pamoksle, kurį sakė per vertėją, jis pakartotinai priminė lietuvių tautos ištikmybę Kristui, liudytą ir liudijamą heroiškomis aukomis, kalbėjo apie Popiežiaus bei Visuotinės Bažnyčios pagarbą ir rūpestį mūsų tautai, kvietė susirinkusias motinas parnešti savo kūdikiams šv. Tėvo Jono-Pauliaus II siunčiamą pabučiavimą. Kai po šv. Mišių kardinolas su palydovais ėjo gyvu koridoriumi per susirinkusią minią, jam po kojų suklupo keturi jauni vyrai su gėlėmis rankose ir vienas jų vokiškai sušuko: "Sveikiname Jus, Eminencija, Lietuvos jaunimo vardu! Prašome Jus — kalbėkite visur, kad mūsų kunigai kalinami, daug bažnyčių uždaryta, vaikų katekizacija uždrausta įstatymu! Pasakykite tai visiems!" Kardinolui buvo perduotas paketas su kunigų kalinių — Sigito Tamkevičiaus ir Jono-Kąstyčio Matulionio, vyskupo-tremtinio Julijono Steponavičiaus, a.a. kun. Broniaus Laurinavičiaus, iškart po žuvimo mašinoje nufotografuoto sužaloto kun. Juozo Zdebskio nuotraukomis, o taip pat nuniokotos bažnyčios vidaus ir išorės vaizdai, patvirtinantys pasakytų žodžių teisingumą.

Tauragė. 1987 m. rugpjūčio 5 d. į LDT Tauragės raj. vykdomąjį komitetą buvo iškviestas Skaudvilės parapijos klebonas kun. Jonas Kauneckas. Jam buvo pateiktas RRT įgaliotinio Petro Anilionio įspėjimas dėl š.m. Žemaičių Kalvarijos atlaiduose pasakytų pamokslų. Kun. J. Kauneckas kaltinamas sakęs nereliginio turinio pamokslus, kurstęs žemaičių užsispyrimą nesilaikyti religinių kultų nuostatų. Įspėjime nurodyta, kad tai jau šeštas įspėjimas ir ateityje bus imtasi griežtesnių priemonių. Kun. J. Kauneckas raštu paaiškino, kad įspėjimas neteisingas, nes jis savo pamoksluose apie jokius įstatymus, tuo labiau jų nesilaikymą, nėra kalbėjęs.

Už pamokslus, pasakytus Ž. Kalvarijoje, įgaliotinis P. Anilionis panašiai įspėjo ir Šiaulių Šv. Jurgio bažnyčios vikarą kun. Kazimierą Gražulį.

* * *

(Duodami dažnai pasitaiką religijos ir tikinčiųjų diskriminacijos faktai iš įvairių Lietuvos vietovių):

Vilnius. 1987 m. liepos 28 d. "Valstiečių laikraštis" išspausdino Lietuvos Kultūros fondo valdybos pirmininko pavaduotojo D. Valatkevičiaus straipsnį "Į darbą kultūros ugdytojai". Jame rašoma, kad tarybiniam Lietuvos kultūros fondui Vilniaus arkivyskupija paskyrė 10,000 rublių. Tai būtų girtina, jei Kultūros fondas tas lėšas panaudotų bažnyčių-architektūros paminklų restauracijai, tačiau, kaip straipsnio autorius rašo, pirmiausia šios lėšos bus skiriamos:

Laisvamanio M. Katkaus sodybos ir kapo (Kėdainių rajone, Ažytėnų kaime) sutvarkymui;

Istorinių vietų, susijusių su revoliuciniais įvykiais, ir kovotojų už socializmo idėjas atminimo įamžinimui;

Sutvarkant tai, kas dar liko nepadaryta, siekiant įamžinti Didžiojo Tėvynės karo žygdarbius bei lietuviškosios 16-os divizijos kelią.

* * *

Deltuva (Ukmergės raj.). 1987 m. rugpjūčio mėnesį žurnale "Tarybinė moteris" Nr. 8 buvo atspausdintas žurnalistės Mockuvienės straipsnis "Klebonas liepia skirtis", kuriame įvairiausiais prasimanymais šmeižiamas ir niekinamas Deltuvos parapijos klebonas kun. Eugenijus Bartulis. Pasipiktinę tokiu Mockuvienės elgesiu, Deltuvos tikintieji parašė protesto raštą, po juo pasirašė 311 asmenų. Deltuviškiai reikalavo, kad jų raštas būtų atspausdintas sekančiame "Tarybinė moteris" žurnalo numeryje. Grupė tikinčiųjų šiuo reikalu nuvyko pas pačią Mockuvienę, tačiau jų reikalavimą atšaukti tikrai žemo lygio, žurnalisto vardą teršiantį straipsnį arba bent atspausdinti jų protesto raštą, niekas nekreipė dėmesio.

* * *

Adakavas (Raseinių raj.). 1987 m. vasario 13 d. pas Skaudvilės apylinkės pirmininką J. Mikašauską buvo iškviesta

Adakavo kaimo gyventoja Monika Gavėnaitė. Jai prisistačius, pirmininkas J. Mikašauskas paprašė parodyti pasą. Paėmęs M. Gavėnaitės pasą, pirmininkas perdavė jį pasų stalo darbuotojai ir pareikalavo, kad M. Gavėnaitė būtų tuojau pat išregistruota. Tokiu būdu M. Gavėnaitė buvo prievarta išregistruota iš Adakavo. Išregistravimo motyvas absurdiškas — buvusi kalinamo kunigo Alfonso Svarinsko šeimininkė.

M. Gavėnaitė bando prisiregistruoti pas pažįstamą, gyvenančią Šiluvoje, tačiau ir čia pasų stalo darbuotojai nesutiko jos registruoti.

Raseinių raj. vykdomajame komitete balandžio 16 d. buvo sušauktas posėdis, kurio metu atsakingi darbuotojai priėmė nutarimą Nr. 136. Nutartyje M. Gavėnaitė kaltinama tuo, jog nuo 1987 m. vasario 13 d. gyvena neregistruota ir neturi pastovios gyvenamos vietos. Už pasų stalo įstatymų nesilaikymą M. Gavėnaitė baudžiama administracine tvarka — duodamas įsakymas: "Mėnesio laikotarpyje prisiregistruoti".

Gavusi raštišką nutartį M. Gavėnaitė parašė pareiškimą į Maskvą vyr. prokurorui, išdėstydama aukščiau paminėtus faktus ir nurodydama, kad ji diskriminuojama vien todėl, jog yra buvusi kun. A. Svarinsko šeimininke.

1987 m. gegužės 21 d. M. Gavėnaitė galiausiai buvo priregistruota Šiluvoje.

* * *

Panevėžys. 1987 m. gegužės 22 d. Panevėžyje su religinėmis apeigomis buvo laidojama XV vidurinės mokyklos mokytoja G. Petrauskienė. Laidotuvių išvakarėse mokyklos direktorius Kulvinskas ir direktoriaus pavaduotoja Pranskaitienė įkalbinėjo velionės motiną Eleonorą Miežanskienę laidoti dukrą be bažnyčios. Motina nesutiko: "Be bažnyčios laidoti man neleidžia sąžinė". Tuomet atvykusieji pradėjo grasinti, kad toks užsispyrimas atsiliepsiąs Miežanskienės tarnybai ir velionės G. Petrauskienės dukrelės tolimesniam gyvenimui bei mokslui.

Nepasisekus įbauginti artimuosius, direktorius Kulvinskas uždraudė mokiniams ir mokytojams dalyvauti mokytojos G. Petrauskienės laidotuvėse.

* * *

Palėvenėlė (Kupiškio raj.). 1987 m. birželio 13 d. Palėvenėlės tikintieji Palėvenėlės-Alizavo sankryžoje pastatė naują medinį kryžių vietoje seno. Neilgai žmonės džiaugėsi savo kryžiumi. Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Mečislovas Gudonis įsakė Alizavo apylinkės vykdomojo komiteto pirmininkei Danutei Paliulionytei kryžių sunaikinti. Savanorių naikinti kryžių neatsirado. Birželio 27 d. vakare atvažiavo pats rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Mečislovas Gudonis ir kartu su Alizavos apylinkės pirmininke D. Paliulionyte nupjovė kryžių, supjaustė jį gabalais ir sumetė į krūmus, esančius prie Palėvenėlės nepilnos vidurinės mokyklos.

* * *

Šiaudinė (Šiaulių raj.). Šiaudinės parapijoje yra Kairiškių senkapis, vietinių žmonių vadinamas Apžadų kapeliais. Ten žmonės nuo senų laikų statė kryžius, meldėsi. Ir dabar tikintieji dažnai susirenka bendrai maldai į pilkapyje esančią koplytėlę. Ir šiais Jubiliejiniais metais Kairiškių senkapio koplytėlėje vyko pamaldos, o po jų buvo pastatytas ir pašventintas kryžius, kaip padėka Dievui už suteiktas malones. Pamaldose ir kryžiaus pašventinime dalyvavo tikintieji bei Papilės parapijos klebonas kun. J. Paulauskas ir Viekšnių parapijos klebonas kun. V. Gauronskis.

Praėjus kiek laiko po šventės, į Kairiškių tarybinį ūkį buvo iškviestas Juozas Dapšys ir Albina Kuodytė. Tikinčiuosius "auklėjo" tarybinio ūkio direktorė Zamarienė, partinės organizacijos sekretorė Bučiūtė ir atstovas iš rajono vykdomojo komiteto. Valdžios atstovai barė J. Dapšį, juokėsi iš jo įsitikinimų ir aiškino, kad statyti kryžius draudžiama. Pokalbiui baigiantis, buvo įteiktas pranešimas, jog J. Dapšys ir A. Kuodytė privalo važiuoti į rajono vykdomąjį komitetą pasiaiškinti.

1987 m. birželio 30 d. J. Dapšys ir A. Kuodytė buvo barami rajono vykdomajame komitete. J. Dapšiui ir A. Kuodytei už kryžiaus statymą teko sumokėti 30 rb. baudą. Taip pat įsakė išrauti

kryžių, o jei ne, tai valdžia išraus ir jiems teksią sumokėti už darbą.

(Supažindinama su tėvo Benedikto Andriuškos, SJ, byla, dar 1949 m. vasario 21 d. jį nuteisus. Pateikiami gana smulkiai jo tardymo duomenys, kurie parodo, kaip būdavo susidorojama su veiklesniais kunigais):

IŠ "KRONIKOS" ARCHYVO

Baudžiamoji byla Nr. 15678

Pradėta 1949 m. vasario 21 d. Lietuvos TSR valstybinio saugumo ministerijos skyriuje "A".

Nutarimas areštui. Benediktas Andriuška Jono, gimė 1884 metais Telšių apskrities Alsėdžių (kai kur užrašyta Bernatavo, Lieplaukės) valsčiaus Vilkaičių kaime valstiečio-buožės šeimoje. Tėvai turėjo 40 ha žemės. Išsilavinimas aukštasis, teologinis. Neturi nuolatinės gyvenamosios vietos ir užsiėmimo. Tėvas mirė 1907 metais, motina Eleonora — 1917 metais. Taip pat mirė vienuolika brolių ir seserų.

Radau, kad ilgą laiką dirba prieš tarybų valdžią. Baigė Popiežiškojo universiteto teologijos fakultetą Anglijoje. 1917-1919-1923 metais gavo ir teikė informaciją Anglijos ir Lenkijos žvalgyboms. Padedant vokiečių provincijolui Bley ir vokiečių žvalgybos rezidentui Kipui 1923 m. organizavo ir vadovavo iki 1945 m. jėzuitų ordinui Lietuvoje. Redagavo "Žvaigždę", bendradarbiavo žurnale "Katalikybė ir gyvenimas", spausdino straipsnius prieš tarybų valdžią. Autorius daugelio antitarybinių knygų, organizacijų steigėjas. 1948 m. liepos 16 d. kratos metu rasta antitarybinė literatūra, rankraščiai, antitarybinio turinio dienoraštis. 1947 m. sistemingai sakė antitarybinio turinio pamokslus. Gyvena nelegaliai, Telšių apskrityje. Padaryti kratą ir areštuoti.

1949 m. vasario 14 d. Valstybinio saugumo ministerijos "O" skyriaus 1 poskyrio operatyvinis darbuotojas kapitonas Balaitis. "O" skyriaus 1 poskyrio viršininkas Čečurov.

Nutarimą areštui 1949 m. vasario 16 d. tvirtina: "O" sky-

riaus viršininkas papulkininkis Šliapnikov, tardymo skyriaus viršininkas pulkininkas Soloid, ministro pavaduotojas Martavičius, sankcionuoja prokuroras Bacharov.

Krata padaryta 1949 m. vasario 21 d. nuo 17 iki 21 val. Tauragės apskrities Skaisgirio valsčiaus Varlaukio parapijoje. Rasta autobiografinė knyga: "Kaip aš tapau jėzuitu". Areštuotas ir uždėtas areštas turtui: geležinė lova, senas medinis praustuvas, naujas paltas, matrasas — senas, marga karvė; — 3 metų, ožka — 6 metų, šešios poros baltinių — seni.

Bylą veda kapitonas Golicyn.

Iš apklausos protokolų (1949 metai).

1. Vasario 24 d. Apklausa pradėta 11 val. ir baigta 17 val.

Užrašyta biografija:

Lankė Lieplaukės rusų pradinę mokyklą. 1901 metais baigė progimnaziją Palangoje. Įstojo į Kauno Kunigų seminariją. Po 1,5 metų mokslą nutraukė ir 1903 m. pradžioje išvyko į Austriją. 1903 m. kovo 3 d. įstojo į Jėzuitų ordiną. Lenkų provincijos lėšomis baigė gimnaziją ir 1909 metais Popiežiškojo universiteto filosofijos fakultetą Krokuvoje.

Iki 1913 metų dėstė rusų kalbą ir literatūrinį giedojimą Chirovo didžiojoje jėzuitų gimnazijoje (Austrijoje). 1913 m. išvyko į Angliją, Gastinge įstojo į Popiežiškojo universiteto teologijos fakultetą. 1915 m. įšventintas į kunigus. 1913 m. baigė teologijos fakultetą. Iki 1918 m. vasaros Kanterbure mokėsi asketikos, atliko terciatą. 1918 m. vasarą atvyko į Londoną ir vėl metus privačioj studijoj specializavosi filosofijoje. 1919 m. iš Anglijos atvyko į Lietuvą ir dėstė Kauno Kunigų seminarijoje filosofiją, fiziką, literatūrinį giedojimą. 1920 m. išvažiavo į Krokuvą ir iki 1921 m. dirbo Tėvų jėzuitų leidykloje, kuri leido katalikiškas knygas ir žurnalus lenkų kalboje. 1921 m. išvyko į Belgiją, kur Antverpene, Aukštosios komercijos instituto internate, dirbo auklėtoju, dėstė rusų kalbą, 1923 metais grįžo į Lietuvą gegužės 23 d. iki 1930 metų profesoriavo Kauno Kunigų seminarijoje — dėstė lotynų kalbą, pasaulinę istoriją ir kt. Nuo 1930 m. iki 1936 m. šv. Ignaco bažnyčios Šiauliuose rektorius, gyveno Šiauliuose Vilniaus 245. Nuo 1936 m. balandžio 21 d. iki 1941 m. — Jėzuitų provincijos Lietuvoje provincijolas. Rezidencija buvo

Kaune prie jėzuitų šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčios. Nuo 1942 metų žiemos iki 1944 m. rugpjūčio mėnesio gyveno Pagryžuvyje, dėstė filosofiją. Nuo 1944 m. iki 1948 m. rugpjūčio 20 d. buvo Šiaulių šv. Ignaco bažnyčios rektorius. Vėliau Telšių vyskupijos Valdytojas Juodaitis, jo prašymu, skyrė dirbti į Ukrėnus, Mažeikių apskrityje, Židikų valsčiuje, o po to — į Varlaukį.

2. Kovo 7 d. Apklausa pradėta 20 val., baigta 24 val.

— Ar prisipažįstate, kad iki 1940 metų straipsniais ir knygomis, o nuo 1944 m., auklėdamas jaunimą religinėje ir nacionalinėje dvasioje, kovojote prieš tarybų valdžią?

— Prisipažįstu, kovojau prieš bedievišką bolševizmą spaudoje, susirinkimuose, asmeniškuose pokalbiuose su tikinčiaisiais, pamokose. Kovojau, nes esu kunigas, nes nepripažįstu bolševizmo, esmėje bedievybės, nes nepritariu katalikiško tikėjimo griovimui iš bolševizmo pusės. Neigiamai žiūriu į tarybų valdžios įvedimą mano tėvynėje, nes žinau, kad ji sugriaus Katalikų Bažnyčią Lietuvoje. Visa mano kova su bolševizmu, visi mano pasisakymai prieš bolševizmą ir jo konkrečius vadovus turėjo tikslą apginti katalikų tikėjimą, saugoti jį nuo sugriovimo. Tuo tikslu ir aš kviečiau kitus į kovą su bolševizmu. Prisipažįstu — ir jaunimą auklėjau tautinėje dvasioje, nes meilė tautai padeda sekmingiau išauklėti jį religinėje dvasioje. Tuo tikslu ir buvo organizuojamos jaunimo mėnesinės konferencijos Šiauliuose. Į visus jaunimo politinius klausimus atsakydavau: "Dabar svarbiausia būti geru kataliku".

3. Kovo 10 dieną. Apklausa pradėta 13 val. ir baigta 17 val.

— Jūs įkūrėte Jėzuitų ordiną Lietuvoje. Kaip?

— Aš tik atgaivinau. Mintis apie jo atgaivinimą gimė 1902 metais Kauno Kunigų seminarijoje. Nuo 1903 m. iki 1923 m., gyvendamas užsienyje, šio tikslo siekiau, ruošiau tam dirvą, rašiau į Romą generolui. Ledochovskis atsiuntė į Lietuvą du kunigus jėzuitus: prancūzą Bubę ir italą Cekinį išaiškinti kokios tautybės jėzuitai galėtų dirbti Lietuvoje religinį darbą. Cekini pasiliko Lietuvoje kaip Popiežiaus pasiuntinys, o Bube tais pačiais 1922 m. pranešė Generolui, kad lietuviai lygiai priešiškai nusiteikę ir prieš lenkus, ir prieš prancūzus. Tuo pačiu tikslu 1922 m. atvyko į Lietuvą vokiečių jėzuitai: provincijolas Bley ir jo padė-

jėjas Driuding. Jie pranešė, kad, nors vokiečiai Lietuvoje ne ypač mėgiami, atsargiai dirbti galima, jei nebus vokiškosios propagandos.

1923 m. Generolas Ledochovskis išleido oficialų sprendimą, kad Lietuvą kontroliuoja vokiečiai jėzuitai kaip misijų šalį. Tame pačiame sprendime buvo parašyta, kad generolas išjungė mane iš Belgijos jėzuitų provincijos ir pervedė į vokiečių jėzuitų provinciją. Vokiečių provincijos provincijolas Bley atsiuntė vokiečių jėzuitą Tėvą Kipą į Lietuvą atkurti čia Jėzuitų ordiną. Aš atvykau 1923 m. gegužės 23 d., o Tėvas Kipas tų pačių metų liepos mėn. gale. Taip kartu su Tėvu Kipu 1923 m. gale atkūrėme Jėzuitų ordiną. Lietuvoje — Jo centras buvo Kaune. Iš karto centras vadinosi misijomis, 1924 metais — rezidencija, o nuo jėzuitų gimnazijos Kaune įkūrimo — kolegija. Iki 1929 m. Lietuvoje buvo tik viena jėzuitų bažnyčia Kaune. Joje dirbau tik aš. Tėvas Kipas buvo gimnazijos rektorius ir iki 1936 m. provincijolas. 1936 m., generolo Ledochovskio sprendimu, Lietuvos jėzuitai buvo išjungti iš vokiečių provincijos, sudaryta atskira provincija, aš paskirtas provincijolu, pareigas pradėjau eiti balandžio 21 d.

1940 m. Lietuvoje provincija turėjo 18 kunigų lietuvių ir vokiečių.

Užsienyje mokėsi dar kelios dešimtys lietuvių jėzuitų. Veikė trys bažnyčios: Kaune, Šiauliuose ir Pagryžuvyje.

Aš daug kartų prašiau Generolo Ledochovskio, kad mane atleistų iš provincijolo pareigų. 1941 m. rugpjūčio mėn. provincijolo pareigas perdaviau mano rekomenduotam, naujai paskirtam provincijolui Tėvui Gruodžiui.

— Ar generolas Ledochovskis, pervesdamas jus iš Belgijos į vokiečių provinciją, turėjo jūsų sutikimą?

— Nereikėjo jokio sutikimo, nes aš pats pasiūliau savo paslaugas, atkuriant Jėzuitų ordiną Lietuvoje.

— Kada ir kaip prašėtės atleidžiamas iš provincijolo pareigų?

— 1939 metais išsiunčiau generolui pareiškimą, kuriame paprašiau mane atleisti dėl blogos sveikatos. Siūliau Kauno Kunigų seminarijos profesorių Tėvą Gruodį. Atsakymo nebuvo.

— Kada ir kokiu keliu jums pranešta apie atleidimą?

— Tėvas Gruodis sakė, kad dar prieš karą dokumentas išsiųstas per Amerikos pasiuntinį Maskvoje, bet jis turbūt negavo, nes manęs nesupažindino. Tik 1941 m., man būnant Kaišiadorių apskrityje, Žiežmarių parapijoje pas prelatą Sužiedėlį, gavau paštu iš tėvo Gruodžio pranešimą, kad aš atleistas, o jis paskirtas. Tėvas Gruodis apie tai sužinojo iš tėvo Karoliaus Fulsto laiško.

— Kodėl 1940 m. nelegaliai siuntėte į užsienį jėzuitus?

— 1940-1941 m. nekartą buvo prašyta Tarybų valdžios išleisti jėzuitų jaunimą studijuoti į užsienį, tačiau leidimo negavome. Pritariau tėvo Ritmeisterio pasiūlymui — organizuoti jėzuitų mokymą, nelegaliai pereinant sieną.

— Kas padėjo, kas pabėgo?

— Neprisimenu.

— 1940 m. gale, padedant vokiečiui Begner, keturi jėzuitai pabėgo į Vokietiją. Pabėgo Venckus, Mikalauskas, Šlabšys, kas buvo ketvirtas?

— Neprisimenu.

4. Kovo 16 d. Apklausa pradėta 20 val. Baigta 17 d. 1 valandą.

— Kokias organizacijas įkūrėte, kokioms vadovavote?

— 1925 m. kartu su profesoriumi Venckumi įkūrėme kunigų Apaštališką Sąjungą (Unio Apostolica), kurios tikslas buvo kelti kunigų dvasinį gyvenimą. Sąjungą įkurti leido arkivyskupas Skvireckas. Vadovavau jai iki 1936 m. Vėliau jai vadovavo vyskupas Bučys. Sąjungai priklausė 20-40 kunigų. Rūpinausi kiekvieno iš jų dvasiniu gyvenimu, religiniu švietimu, pravedinėjant jiems Pagryžuvyje rekolekcijas.

1923 m. Kaune pravedžiau keletą konferencijų tretininkams siekdamas atgaivinti ir pagyvinti jų religinį gyvenimą.

1919 m. kartu su prelatu Januševičiumi atgaivinau jau mirusią Lietuvoje organizaciją: "Konferencija šv. Vincento Pauliečio". Jos tikslas buvo teikti materialinę ir moralinę pagalbą ligoniams ir vargstantiems. Nuo 1923 m. į šią organizaciją įsijungė daug kunigų, ji labai išaugo, veikė visoje Lietuvoje, bet aš joje nebedirbau.

1923 m. atgaivinau Maldos apaštalavimo sąjungą ir vadovavau jai iki 1930 m. Sąjungoje buvo per 100,000 dalyvių. Tikslas

melstis intencijomis, kurias iškelia popiežius. Viena iš intencijų, kad Rusija pasuktų į religinio atgimimo kelią. Nuo 1930 m. šiai organizacijai vadovavo Tėvas Paukštys.

1919-1923 m. pravedžiau "Ateitininkams" (jų prašomas) keletą konferencijų, dalyvavau jų kongrese.

1926-1927 m. redagavau žurnalą "Žvaigždė", kurį Lietuvos jėzuitų provincija leido iki 1940 m. Šio žurnalo tiražas išaugo nuo 5 iki 50 tūkstančių egzempliorių. Po manęs redagavo Tėvas Paukštys, Tėvas Bružikas.

Rašiau straipsnius žurnalams "Tiesos kelias", "Draugija". Krikščionių demokratų partijos organas "Rytas" kelis kartus atspausdino mano feljetonus.

— Kur išspausdinti jūsų antitarybiniai straipsniai?

— Prisimenu du antitarybinius straipsnius žurnale "Draugija".

— Kiek išleista jūsų knygų?

— Nuo 1923 m. iki 1940 m. išleista per 20 religinio turinio knygų. Maždaug tiek pat išverčiau į lietuvių kalbą iš anglų, vokiečių, prancūzų kalbų.

5. Kovo 18 d. Apklausa pradėta 23 val. baigta 19 d. 2 val.

— Kodėl išdavėte Petrui Venckui fiktyvų pažymėjimą? Jis remdamasis juo gavo pasą?

— Daviau pažymėjimą apie tai, kad jis kunigas. Aš asmeniškai tai žinau ir visada liudysiu. Kitus duomenis rašiau iš jo žodžių. Fotografija, pripažįstu, nežinojau, kad fiktyvi.

6. Kovo 21 Apklausa pradėta 20 val. baigta 22 d. 2 val.

— Kokie santykiai su gydytoju Rutkausku?

— Skolinosi 3,000 rublių. Apie tai žino Delininkaitienė, Kuzmickas.

— Kokios jų pažiūros?

— Lojalūs tarybų valdžiai žmonės.

— Duodavote medikamentus pogrindžio dalyviams, padėjote jiems?

— Į mane jie nesikreipė. Be to, jėzuitai tarpusavyje kalbėjosi, kad nereikia statyti savęs ir religijos į pavojų, nesikišti.

— Prisiminkite, kad perdavėte bintus?

— Niekam. Tiesa 1946 ar 1947 m.m. viena mergaitė prašė

bintų, nes ligoninėje jų nėra. Kas ji — nežinau. Visiems, kas kreipėsi, prašydami materialinės ar moralinės pagalbos, — neatsakiau. Daviau, ką turėjau. Kas jie, kokios jų pažiūros, ar priklausė pogrindžiui — nesiteiravau, nežinau.

7. Balandžio 4 d. Apklausa prasidėjo 20 val. baigėsi 5 d. 2 val.

— 1948 m. liepos 16 d. kratoje ant bažnyčios aukšto rasta antitarybinė literatūra, dienoraštis ir 1940-41 m.m. išvežtų Šiaulių gyventojų sąrašas. Tai jūsų literatūra?

— Mano tik dienoraštis. Visa kita nežinau kieno. Prisimenu tik, kad Maskvitis, knygyno savininkas, prašė pasidėti maldaknyges. Leidau, ką padėjo — nežinau.

— Kodėl slėpėte dienoraštį?

— Norėjau išsaugoti ir perduoti istorikui, kad parašytų knygą apie jėzuitų istoriją Lietuvoje. Visas dienoraštis juk ir tekalba apie Jėzuitų ordino atkūrimą.

— Dienoraštyje yra antibolševikinių užrašų?

— Taip, nes aš antibolševikas.

— Kur dienoraščio tęsinys?

— Pamečiau važiuodamas iš Pagryžuvio į Šiaulius 1944 m. rugpjūčio mėnesį.

— 1948 m. liepos 19 d. rasta ant bažnyčios sienos pakabintas herbas, "Vytis", antitarybinis šūkis ir skelbimas, kad bus jaunimo konferencija. Kas iškabino?

— Buvo iškabinta mano nurodymu. Iškabino, berods, Tėvas Šeškevičius. Tiesa, iš pradžių maniau, kad "Vytis" gali erzinti bolševikus, bet mane įtikino ir aš sutikau.

— Kas įtikino?

— Neprisimenu.

— Kaip suprasti šūkį: "Už Tėvynę ir Bažnyčią"?

— Melstis už Tėvynę ir Bažnyčią.

— Už kokią Tėvynę?

— Už tokią, kokia ji yra.

— Už tarybinę?

— Ne, melstis už mūsų Tėvynę Lietuvą, atmetant joje dabar esamą politinę santvarką.

— Kieno iniciatyva ir kas pravedinėjo jaunimo konferenci-

jas?

— Mano nurodymu pravedinėdavome aš, Tėvai — Šeškevičius, Masilionis.

— 1947 m. gegužės 26 d. jūs pamoksle sakėte: "Bolševikai stengiasi atitraukti liaudį nuo religijos. Nieko jie nepadarys, jei tikėsime giliai, stipriai. Mums niekada nereikia nuo Dievo nusisukti. Tikėjimas — mūsų gyvenimo pagrindas." Ar taip sakėte?

— Turbūt sakiau, nes tai mano mintys.

— 1942 m. Pagryžuvio bažnyčioje pamoksle prieš girtavimą sakėte, kad degtinė žlugdo žmogaus vertę, netikėjimą priartina, gali Dievo bausmę užtraukti, "grįš bolševikai ir išveš". Ar taip sakėte?

— Sakiau.

— 1943 m. gruodžio 21 d. Kelmėje sakėte antitarybinį pamokslą?

— Sakiau. Aš neslepiu, kad esu kunigas, todėl buvau, esu ir būsiu bedieviško bolševiko priešas.

8. Balandžio 6 d. Apklausa prasidėjo 21 val. baigėsi 7 d. 2 val.

Kalbėta apie pažintį su valdytoju Juodaičiu, paskyrimus, apie tai, kad po Tėvo B. Andriuškos išvykimo 1948 m. valdytojas Stankevičius paskyrė Šiaulių jėzuitų bažnyčios klebonu kun. Šovį, Radviliškio bažnyčios klebonį, kodėl paskyrimas Kaune suderintas su Tėvu Gruodžiu, ar jis jėzuitas ir kt.

9. Balandžio 11 d. Apklausa prasidėjo 11 val. baigėsi 15 val.

Klausinėta, kodėl 1948 m. (liepos mėn.) išvyko Tėvas Šeškevičius į Kaišiadorių vyskupiją, 1948 m. rugpjūčio mėn. Tėvas Masilionis — į Raseinius, kodėl paskirtas kun. Šovis? Tėvas B. Andriuška pasakė, kad taip skyrė valdytojas Stankevičius, kad kun. Šovis turbūt buvo be vietos.

10. Balandžio 11 d. Apklausa pradėta 20 val. baigta 12 d. 3 val.

— Kodėl 1918-1919 m.m. norėjote išvykti i Tarybinę Rusiją?

— 1917 m. Anglijoje, Kanterbure gavau Generolo Ledochovskio laišką: siūlė nuvažiuoti į Peterburgą ir kartu su lenkų

jėzuitais pravesti katalikišką darbą.

Iš jėzuitų prokuratoriaus gavau 100 funtų sterlingų. Londone kreipiausi į Švedijos ir Norvegijos konsulus. Žadėjo tranzitinę, jei pristatysiu vizą į Peterburgą. 1917 metų gale ieškojau Tarybinės Rusijos atstovo Londone. Jis buvo areštuotas, kalbėjau tik su jo žmona Litvinova, kuri nepatarė važiuoti į Peterburgą. Vizos prašiau Britų policijos viršininko. Nedavė.

Atvyko Vrangelis. Aš laišku prašiau jo pagalbos. Jis laišku, parašytu savo ranka, pranešė, kad kai bus galimybė, padės. Jo nuomone, Rusijoje religinės priespaudos nebus, visi naudosis pilna religine laisve.

— Kodėl kreipėtės į pralaimėjusį baltagvardietį Vrangelį?

— Mane domino antibolševikinio generolo nuomonė apie padėtį Rusijoje. Todėl ir kreipiausi. Nesitikėjo kontrevoliucijos pralaimėjimo ir neturėjo tvirtos nuomonės apie įvykusią proletarinę revoliuciją.

— Jūsų dienoraštyje yra projektas dėl apaštalavimo Rusijoje. Jis buvo apsvarstytas Vatikane, jam pritarta. Koks to projekto tikslas, kodėl jį parašėte?

— 1921 m. Belgijoje Engeno mieste kalbėjau tuo klausimu su teologijos profesoriumi dr. Derbinji. Jis taip pat domėjosi apaštalavimu Rusijoje, be to ruošėsi važiuoti į Romą. Todėl jam įteikiau ir savo projektą. Vėliau sužinojau, kad projektas apsvarstytas generolo Ledochovskio kurijoje. Projekto tikslas — sustiprinti katalikų tikėjimą valstybėse, kurios ribojasi su Rusija, pačios Rusijos gilumoje ir pasiekti Provoslavų ir Katalikų Bažnyčios sąjungą.

— Ar nebuvo antitarybinių tikslų?

— Mano tikslas — projektas kovoti su bedievišku bolševizmu. Rusijos politinės ir ekonominės santvarkos jis nelietė.

— Ar galima atskirti ar išskirti kovą su bedievišku bolševizmu nuo kovos prieš tarybų valdžią?

— Kadangi bolševikai kovoje su religija naudoja fizinę bei kitokią valstybinę jėgą, administracines priemones, tai sunku komunistinės valstybės santvarką atskirti nuo bedievybės. Todėl išvada: kova prieš bedievišką bolševizmą yra kova prieš tarybinę valdžią, bet agresorium šioje kovoje aš laikau komunizmą.

11. Balandžio 12 d. Apklausa prasidėjo 13 val.

— Kada susipažinote su Aleksandru Markevičium?

— 1937 m. Kaune. Jis sirgo, padėjau materialiai. Juo rūpinosi jėzuitų vienuolijos rektorius Juozapas Ritmeisteris. Vėliau Markevičius mokėsi Olandijoje.

— Kodėl jis 1941 m. norėjo pereiti sieną?

— Jis dar nebuvo kunigas, norėjo baigti teologijos studijas. Žinau, kad sieną pereiti nepavyko, pakliuvo į kalėjimą.

— Kada ir kas jį įšventino?

— 1943 m. arkivyskupas Skvireckas.

— Kodėl jis sakė antitarybinius pamokslus?

— Antitarybinės prasmės jo pamoksluose nebuvo. Aš jam buvau uždraudęs, klausė. Mano nurodymu jis Šiauliuose dėstė religiją jaunimui, moksleiviams.

12. Balandžio 13 d. Apklausa pradėta 13 val. baigta 17 val.

— Kodėl parašėte antitarybinį straipsnį "Keletas bruožų iš Popiežiaus būdo"?

— Kauno kunigų seminarijos rektorius Petrauskas pasiūlė paskaityti paskaitą klierikams 1938 m. vasario 13 d. Popiežiaus karūnavimo iškilmių proga. Paskaitą išspausdino žurnalas "Draugija" savo neoficialioje dalyje "Katalikybė ir gyvenimas".

— Jūs šmeižėte įžeidinėjote vieną iš garbingiausių tarybinių vadovų, komunistų partijos vadą.

— Neturėjau tikslo šmeižti ir įžeidinėti. Sakiau tiesą. Juk apie Leniną plačiai rašė užsienio spauda. Žinoma, mano asmeninė nuomonė su spaudos mintimis sutapo.

13. Balandžio 14 d. Apklausa prasidėjo 13 val. baigėsi 15 d. 1 val.

— Ką veikėte Anglijoje 1913-1919 m.m.?

— Gastinge, Kanterbure ir Londone studijavau teologiją Lenkijos jėzuitų provincijos lėšomis.

— Kada ir kaip bendradarbiavote su Anglijos žvalgyba?

— Niekada ir niekaip su jokia žvalgyba nebendradarbiavau. Buvau pažįstamas tik su Lietuvos atstovais Čainskiu ir Bizausku. 1919 m. birželio mėn. išvykau į Lietuvą.

— Dienoraštyje yra vieta, kad kelyje į Lietuvą traukinyje susitikote su lietuviais savanoriais, vykstančiais mušti bolševikų. Ir

juos palaiminote?

— Taip, pasakiau: "Tegul Dievas padeda ginti mūsų Tėvynę nuo bolševizmo".

14. Balandžio 15 d. Apklausa pradėta 21 val. baigta 16 d. 2 val.

— Ar pažįstate Radviliškio mieste gyvenantį Gražinovą?

— Laiškais prašėsi priimamas į Jėzuitų vienuolyną. 1940 m. kovo mėn. dalyvavo rekolekcijose gimnazistams. 1945 ar 1946 m.m. kreipėsi Pagryžuvyje į Tėvą Danylą. Tačiau, mūsų nuomone, jis nesveikai samprotauja ir mes atsisakėme jį priimti.

— Kaip organizavote vaikams religijos dėstymą Šiauliuose?

— Susirinkome pas dekaną Telksnį. Tėvas Šeškevičius suskirstė vaikus į grupes, pritvirtino kunigams: Lileikai, Marcinkui, Kuzmickui. Pradinės mokyklos vaikams religiją dėstė vienuolė Valentina Kėzytė. 1948 m. vasario mėn. Šiaulių miesto vykdomasis komitetas religijos dėtymą bažnyčioje uždraudė. Todėl mes pravedinėjome tik mėnesines konferencijas. Leidimo joms neturėjome. Sakėme: "Būkite geri katalikai!"

Dekaną Telksnį Kauno saugumiečiai verbavo. Jis atsisakė bendradarbiauti. Po to gavo iš Kurijos įtartiną laišką: buvo netikras kanclerio Meleško parašas. Pasiuntė savo žmogų patikrinti. Pasirodė, kad kurija nerašė. Nutarė, kad ruošiamas areštas, todėl pasislėpė, t.y. išvažiavo iš Šiaulių. Kur? Nesakė.

— Kodėl jūs išvažiavote iš Šiaulių?

Mane kaltino dėl mėnesinių konferencijų, nors Kurija leido jas pravedinėti, todėl ir išvažiavau.

15. Balandžio 16 d. Apklausa prasidėjo 12 val., pasibaigė 17 val.

— Kokius prisiminimus parašėte 1942-1943 metais, kur jie?

— Parašiau apie įvykius Lietuvoje 1940-1943 metais. Rašiau apie Raudonosios Armijos įžengimą, baimę, kad neišpjautų, neareštuotų, rašiau apie valdžios neteisėtą paskelbimą, gimnazijos, žurnalų "Žvaigždė", "Misijos" uždarymą, vienuolyno namo nacionalizavimą, išvežimus, vokiečių repatriavimą, karo su vokiečiais pradžią, bolševikų žiaurumą.

— Buvo antitarybiniai?

— Taip, nes aprašiau neigiamas puses.

— Kodėl rašėte?

— Turėjau tikslą parodyti įspūdžius apie istorinius įvykius taip, kaip jie atsispindėjo jėzuitų gyvenime. Prirašiau maždaug 8-10 sąsiuvinio lapų. Turėjau tris egzempliorius. Vieną išsiunčiau per vienuolį, kurio pavardės neprisimenu, į Kauną, o du sunaikinau 1944 metų gale ar 1945 m. pradžioje.

— Ką dar atspausdinote vokiečių okupacijos metais?

— 1944 m. balandžio mėnesį baigiau atspausdinti dienoraštį iki 1930 m.

— Kas jį skaitė?

— 1943 m., Pagryžuvyje skaitė Markevičius. Atrodo, pirmąją dalį skaitė rektorius Tėvas J. Danyla.

16. Balandžio 18 d. Apklausa pradėta 21 val., baigta 24 val.

— Per kratą rastos 8 antitarybinės knygos:

1. Valucko "Kolektyvinė tironija";

2. Komos "Žydai iš vieno už tarybinės valstybės vadovų nugaros";

3. Žigoriečio "Raudonasis siaubas GPU";

4. Vaičiūno "Čekistų naguose";

5.-8. "Lietuvos archyvai bolševikų metais".

— Knygos ne mano, nežinau kieno, gal Maskvitis pasidėjo. Niekam nedaviau.

17. Balandžio 19 d. Apklausa prasidėjo 12 val., baigėsi 15 val.

— Papasakokite apie savo pjesę "Nauja tvarka".

— Parašiau ją 1916 m. Anglijoje. Ji nukreipta prieš lietuvius socialistus, gyvenančius Škotijoje. Jos tikslas — sustabdyti socialistų varomą antireliginę propagandą ir sumenkinti jų įtaką masėms. Turinys maždaug toks: socialistai norėjo sukurti savo valstybę, bet nepavyko. Ekonomika visiškai sužlugo, socialistinės šeimininkavimo formos nevykusios, socialistinės valstybės vadai nesąžiningi, smukusios moralės, nes atsisakė religijos. Nauja tvarka gyventojams nepatiko, jie išbėgiojo. Pjesė pastatyta Anglijos Belšil miestelyje lietuvių kolonijose. Visur įrodinėjau antireliginės propagandos žalą socialistų gyvenimui, visur stiprinau lietuvių, gyvenančių Anglijoje, tikėjimą.

— Jūsų dienoraštyje yra epizodas, kur jūs anglų kareiviui pasakėte: "Aš ne bolševikas, aš jų priešas, kaip ir jūs". Taip buvo?

— Buvo 1919 metų pradžioje. Iki šiol aš bedieviško bolševizmo priešas.

— Dėl ko važiavote į Romą 1938 m., berods, kovo mėnesį?

— Buvau jėzuitų provincijolų suvažiavime.

— Ar dabar jėzuitai turi ryšį su Vatikanu?

— Neturi.

Byla baigta 1949 m. balandžio 19 d. Kaltinamoji išvada sudaryta 1949 m. balandžio 20 d. Vilniuje.

Andriuška Benediktas, Jono, kaltinamas tuo, kad buvo vienas iš žymiausių, katalikų dvasiškijos veikėjų, sukūrė reakcingą Jėzuitų ordiną Lietuvoje, jam vadovavo, autorius daugelio antitarybinių knygų, daug metų vedė aktyvią sąmoningą agitaciją prieš Komunistų partiją ir tarybų valdžią. Jis atliko didelį darbą intensyviai kurdamas Lietuvoje įvairias masines katalikiškas organizacijas. Tuo jis atitraukė lietuvių liaudį nuo revoliucinės kovos. Parašė ir atspausdino 1903-1930 metais 577 puslapių dienoraštį. Parašė antitarybinius ir šmeižikiškus prisiminimus apie tarybinių organų veiklą Lietuvoje 1940-1941 m.m., juos padaugino ir išplatino kunigų ir jėzuitų tarpe. 1925 metais parašė brošiūrą: "Jėzuitai, kas jie ir ko jie nori", kurioje buvo šmeižiami lietuvių ir rusų atstovai, kovoję prieš reakcingą jėzuitų politiką. 1938 m. žurnale "Katalikybė ir gyvenimas" buvo atpsausdinta jo kalba, pasakyta Kauno klierikams Popiežiaus karūnavimo metinių iškilmėse, kurioje šmeižė Komunistų partijos vadą. Nuo 1944 m. iki 1948 m. liepos mėnesio auklėjo jaunimą bažnyčioje religinėje ir tautinėje dvasioje, sistemingai sakė bažnyčioje antitarybinius pamokslus, pravedinėjo religines pamokas, mėnesines religines konferencijas, kurios atitraukdavo jaunimą nuo komunistinio auklėjimo, saugojo antitarybinę literatūrą.

Lietuvos TSR Valstybinio saugumo ministerija siūlo Andriuškai Benediktui, Jono, 10 metų kalėjimo ir nutaria pasiųsti bylą ypatingam pasitarimui (na osoboe soveščanie) prie TSRS VSM.

Kaltinamas pagal RTFSR BK 58-10 str. 2 d.

1949 m. gegužės 25 d. ypatingasis pasitarimas prie TSRS

VSM: nutarė už antitarybinę agitaciją ir antitarybinių lapelių platinimą Andriušką Benediktą, Jono, uždaryti į kalėjimą 10 metų nuo 1949 m. vasario 21 d. (Ant bylos viršelio skaičiai — 72693).

Byloje yra ir daugiau įvairiausių nutarimų, kurie buvo priimti Vilniuje. Įdomesni iš jų:

1. B. Andriuška serga akių katarakta, todėl fiziniam darbui netinka.

2. Byla siunčiama ypatingam pasitarimui, todėl visa jos medžiaga yra slapta (ne podležat oglašeniju).

3. B. Andriuška yra žymus katalikiškos dvasiškijos veikėjas, reakcingo Jėzuitų ordino Lietuvoje įkūrėjas ir jo vadovas, nuo 1916 metų iki arešto vedė aktyvią agitaciją prieš Komunistų partiją ir tarybų valdžią, rašė katalikiškas knygas, steigė organizacijas, platino antitarybinius dokumentus, auklėjo jaunimą religinėje-tautinėje dvasioje, — todėl yra ypač pavojingas ir turi būti įkalintas ypatingame kalėjime (v osobuju tiurmu).

Baudžiamosios Bylos Nr. 15678
Daiktiniai įrodymai

LTSR VSM specialiosios dalies I skyriaus poskyrio viršininkas kapitonas Golicyn nutarė, specialiosios dalies I skyriaus viršininkas papulkininkis Čelnokov patvirtino šį nutarimą:

1. 1948 m. liepos 16 d. kratos metu vyr. operatyviniai darbuotojai: majoras Kuličevskij, leitenantas Balašov, leitenantas Petrakin, leitenantas Suvorova, dalyvaujant klebono pavaduotojui P. Masilioniui ir zakristijonui J. Minalgai, rado rašomąją mašinėlę "Rojal", 3 kg. monetų, balto metalo, 1 rusų šautuvo gilzę, išsiųstų iš Šiaulių šeimų sąrašą, 3 egz. nacionalistinių lapelių (9 lapai), 8 knygas, dienoraštį (7 sąsiuviniai 1903-1930 metai, 577 lapai, atspausdinta 1941-1944 metais), kuriame yra antitarybinių užrašų ir kuris turėjo būti panaudotas, rašant knygą apie jėzuitų istoriją Lietuvoje — šiuos daiktinius įrodymus sunaikinti, paliekant ištraukas iš dienoraščio.

2. prie bylos Nr. 15678 prijungti išrašus iš 1938 m. žurnalo "Katalikybė ir gyvenimas" ir išrašus iš 1925 m. brošiūros "Jėzui-

tai, kas jie yra ir ko jie nori". Antitarybinė brošiūra ir kalbos, pasakytos 1938 m. klierikams, stenograma yra byloje Nr. 6421 (Kieno ši byla ir kodėl joje yra Tėvo Andriuškos knygutė ir kalbos stenograma, baudžiamojoje byloje Nr. 15678 duomenų nėra).

Išrašus į rusų kalbą vertė specialiosios dalies vertėja jaun. leitenantė Liniova.

* * *

(Žinios apie Barborą Umestauskaitę ir jos užtarimu įgytus stebuklus bei jos giminės kilmės istoriją):

Jau trys šimtai metų Lietuvoje, ypatingai Žemaitijoje, garsėja stebukladarė Barbora Umestauskaitė, gyvenusi XVII a., kukliame Žagarės miestelyje. Tikinti liaudis plačiai kalba apie stebuklus, užtariant Barborai Umestauskaitei. Jų užregistruota virš keturių šimtų. Tai nėra antspauduoti dokumentai su gydytojų parašais, tik nuoširdūs, kupini dėkingumo patyrusių antgamtinę pagalbą asmenų pasakojimai, patvirtinti jų parašais. (Senosios Žagarės bažnyčios protokolų knyga su nemažai stebuklingų aprašymų dingo Antrojo Pasaulinio karo metais: liaudies pripažinti stebuklingi pagijimai pasakojami iš lūpų į lūpas).

Dviejų kilometrų atstumu nuo Senosios Žagarės stovėjo tvirta Raktuvės pilis. Margis, Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Kęstučio karvedys, gindamas šiaurines Lietuvos sienas nuo Livonijos ordino, vienam iš savo karių, Kasčiuškai, pavedė pastatyti stiprią gynybinę pilį. Pats Margis apsistojo Pilėnuose. Raktuvės pilis ne kartą buvo liudininkė kruvinų kovų tarp lietuvių ir livoniečių.

Lenkijos ir Lietuvos Karalius Vladislovas Jogaila Raktuvės pilį padovanøjo jos statytojui, o vėliau ją paveldėjo bajoras Umestauskas. Tapęs pilies šeimininku, bajoras Umestauskas netoli nuo pilies, ant kairiojo Svetės upelio kranto, pradėjo statyti Žagarės miestelį. Umestauskų giminė nuo seno buvo garsi didžiūnų giminė, kurios nariai iki XVI a. pabaigos ėjo įvairias valstybines pareigas. 1628 m. Umestauskų šeimoje gimė vienturtė dukra Barbora. Nėra žinių apie jos motiną, kuri anksti mirė, palikdama sa-

vo dukrą pamotei. Reikia tikėti ją buvus vietinių bajorų kilmės lietuvaite, nes pagal padavimą Barbora laikoma vietinių gyventojų kilmės. Antroji Umestausko žmona buvo labai žiauri. Galima įsivaizduoti, ką iškentėjo jaunutė Barbora despotiškos moters globoje. Atrodo, galima tvirtinti, kad tikroji Barboros motina buvo labai religinga ir dar ankstyvoje vaikystėje spėjo savo dukters sieloje įskiepyti pamaldumo daigus. Pagal senųjų žagariečių pasakojimus, kurie jiems buvo perduoti tėvų ir protėvių, Barbora dažnai lankė bažnyčią, o neretai net pusę kilometro keliais eidavo į ją, kur iki užsimiršimo, praradusi laiko nuovoką, melsdavosi prieš tabernakulį. Be abejo, toks podukros gyvenimo stilius erzino kilmingosios bajorienės išdidumą. Ji neapkentė jos ir įvairiausiais būdais sunkino kantrios ir tylios mergaitės gyvenimą. Būdama jautrios širdies Barbora mylėjo vargšus ir ligonius, neretai užtardavo skriaudžiamus baudžiauninkus, juos šelpė. Manoma, kad Umestauskų dvare nebuvo užsiimama labdarybe ir savo geraširdiškumą Barborai reikėjo slėpti nuo tėvo, o ypatingai pamotės akių. Vos subrendusi jaunoji Barbora bandė išsiveržti iš palaido dvaro sūkurių. Ieškodama ramybės ir Dievo artumos, ji įstojo į Benediktinių vienuolyną Rygoje. Šis jos žingsnis sukėlė didelę audrą Umestauskų dvare. Barbora buvo vienintelė turtų paveldėtoja, ir tėvas greičiau būtų sutikęs išleisti ją, kad ir už vidutinio bajoro, negu matyti dukrą vienuolės rūbuose. Apie B. Umestauskaitės buvimą Rygos vienuolyne liudija vienuolyno archyvuose rastas pažymėjimas. Tačiau šis bandymas išsilaisvinti iš pasaulio varžtų Barborai nepavyko, netrukus jaunoji bajoraitė skaudančia širdimi turėjo grįžti į savo šeimą. Spėjama, kad tam galėjo būti dvi priežastys: nestipri sveikata ir nuolatinis tėvų priešinimasis pasirinktam luomui. Umestauskų šeima nepasižymėjo krikščioniškų dorybių dvasia. Neaišku, ir kokiai didikų grupei jie priklausė — katalikiškai ar protestantiškai.

Niekada neišsiaiškinsime, kokie planai ir siekiai buvo jaunosios Barboros, grįžus jai į pasaulį. Nėra abejonės, kad, būdama turtinga ir, kaip sako padavimas, labai graži, turėjo daug progų padaryti puikią karjerą pasaulyje. Neabejotinai turėjo slaptų ir viešų gerbėjų, svajojusių susigiminiuoti su garsia didžiūnu šeima. Kiek ji turėjo pakelti bandymų ir sunkumų, lieka paslaptis.

Neilgas buvo B. Umestauskaitės gyvenimas. Šviesus, tyras žybtelėjimas... ir viskas užgeso. 1648 m., būdama 20 metų amžiaus, B. Umestauskaitė, gindama savo garbę nuo nedoro tėvo kėslų, iššoko iš antro aukšto ir žuvo. Pasaulio akimis žiūrint — netikėta tragedija, tikėjimo žvilgsniui heroizmas, apvainikuotas kankinystės šlove.

Senuose raštuose randame žinių, kad Barboros kūnas buvo palaidotas Butlerų dvaro rūsyje, Žvalgaičių kaime, pusantro kilometro nuo Žagarės miestelio. Žmonės nuo seno rūmų griuvėsiuose vieną rūsį vadino "Barboros sklepu", vėliau ji buvo palaidota bendrose kapinėse ir maždaug 100 metų išgulėjo žemėje. Sklindant garsui apie jos dorybes ir stebuklus, liaudis pradėjo reikalauti didesnės pagarbos Barboros palaikams. XVIII a. tikintieji kreipėsi į bažnytinę vyriausybę su prašymu perkelti Barboros Umestauskaitės (liaudyje vadinamos Žagarietės) karstą į bažnyčią. Su iškilme jos karstas buvo perneštas į Žagarės senosios bažnyčios požemį. Pagarba, maldininkų eilės prie Barboros karsto dar padidėjo, kai pasklido žinia, kad Barboros kūnas, 100 metų išgulėjęs žemėje, tebėra nesugedęs.

Kada liaudyje prasidėjo Barboros kultas? Pamaldus jos gyvenimas ir kankiniška mirtis buvo didžiai įvertinti tuoj po jos mirties, priešingu atveju, ji būtų greitai užmiršta kaip nelaimingo atsitikimo auka ir liaudyje nebūtų išlikęs padavimas apie "Barboros sklepą". Taigi, liaudis nuo seno garbino B. Umestauskaitę, net nesiteiraudama, ar Bažnyčia yra pripažinus ją šventąja. Net senojoje Žagarės bažnyčioje šv. Barboros kankinės paveikslą liaudis kurį laiką garbino kaip "jų Barboros" paveikslą. Žmones ypač stebino faktas, kad Barboros kūnas negedo. Vietinės pamaldžios moterys laikas nuo laiko pakeisdavo jos baltus rūbus, kai šie prarasdavo savo naujumą. Toks B. Umestauskaitės kūnas buvo iki švedų įsiveržimo į Lietuvą. Karo su švedais metu sudegė Žagarės bažnyčia. Požemiuose buvę karstai buvo ištraukti, suversti šventoriuje ir sudeginti. Jų tarpe buvo ir Barboros karstas. Po gaisro, atsitraukus kariuomenei, vietiniai gyventojai, tvarkydami gaisravietę ir griuvėsius, pelenuose atrado ir Barboros kūną, jis buvo tik šiek tiek pajuodęs nuo ugnies, bet nesudegęs. Su didele pagarba B. Umestauskaitės-Žagarietės palaikai buvo vėl tinkamai

papuošti ir padėti vėliau atstatytos bažnyčios rūsyje. B. Umestauskaitės palaikai buvo ne tik relikvija, bet ir archeologinė bei istorinė retenybė, todėl juos gerbė dvasinės vyriausybės ir toleravo tuometinės valdžios.

Nuo 1876 metų prasidėjo carinės Rusijos persekiojimas Barboros kulto. Kauno vicegubernatorius Riškovas specialiu raštu kreipėsi į Žemaičių vyskupijos valdytoją vyskupą Aleksandrą Beresnevičių, kad šis uždraustų tikintiesiems lankyti B. Umestauskaitės karstą ir dėti aukas, kurias vėliau perduodavo klebonui. Vicegubernatorius teigė, kad numirusių išsikasimas iš žemės ir skleidimas žinių apie jų nepuvimą gali būti palaikytas įstatymais draudžiamu. 1889 metais buvo įsakyta Barboros palaikus palaidoti žemėje. Valdžios spaudžiamas vyskupas pasiuntė į Žagarę Šiaulių dekaną kun. Tomkevičių. rūsio durys iš bažnyčios buvo užmūrytos, o langas apkaltas tankiomis grotomis. Bet antstolis Barauskis ir toliau nerimo. Vėl rašė skundus savo vyriausybei, kad rūsys likęs ne visiškai užmūrytas ir žmonės prie langelio toliau meldžiasi. Tuomet valdžia įsakė kun. Tomkevičiui aklinai užmūryti rūsį. Taip rūsys liko visiškai tamsus ir be ventiliacijos. Barboros palaikai penkis metus buvo užmūryti rūsyje. Atsirado drėgmė pačioje bažnyčioje. Didysis altorius galėjo įgriūti. Pagaliau rūsio langas išvirto, galimas dalykas, pageidaujant pačiai parapijai ir klebonui. Mat, žmonės įpratę savo Barborą matyti ir prie jos karsto melstis, negalėjo nurimti. 1897 m. pastebėta, kad bažnyčios grindyse po didžiuoju altoriumi ir aplink jį darosi plyšiai, rūsio skliautų plytos, nevėdinamos nuo drėgmės peršlapo ir suaižėjo. Kadangi ant skliautų stovėjo didysis altorius, atsirado pavojus įgriūti rūsio skliautams ir bažnyčios grindims. Nelaimei išvengti, klebonas raštu kreipėsi į vyskupą, prašydamas gauti iš valdžios leidimą padaryti rūsio sienoje ventiliatorius ir sustiprinti rūsio skliautus. Leidimas remontui buvo gautas. Ir taip rūsys ta proga buvo atidarytas ir žmonėms prieinamas. Barboros karstas netrukdomai buvo lankomas maldininkų ir nuolat garsėjo stebuklingais įvykiais. 1937 m. Lietuvos visuomenę sukrėtė šiurpus įvykis Žagarėje. Vasario 20 d. naktį, nežinomi piktadariai įlindę pro langą į senosios Žagarės bažnyčios rūsį, išniekino Barboros palaikus. Išėmę iš karsto sudraskė juos dalimis ir išmetė po

miestelį. Rytą, paaiškėjus įvykiui, B. Umestauskaitės palaikai buvo surinkti ir sudėti į karstą. Žmonių pasipiktinimas ir skausmas buvo didžiulis. (...) 1963 m. senoji Žagarės bažnyčia buvo uždaryta ir paversta sandėliu. Valdžia siekė panaikinti ir Barboros kultą. Vieną naktį atsitiktinai pro bažnyčią ėjusi moteris pastebėjo aplink bažnyčią vaikštinėjančius vyrus. Ties rūsio langu žiburiavo šviesa. Įsidrąsinusi moteris prisiartino prie sargybą einančio vyriškio ir ėmė prašyti, kad Barboros palaikus, jeigu jau įstatymai draudžia ją garbinti šiame rūsyje, palaidotų kapinėse. Sargybinis atsakė: "Jau per vėlu". Rytą B. Umestauskaitės karsto rūsyje nebuvo. Taip Žemaitija neteko B. Umestauskaitės palaikų. Apie jų likimą kurį laiką sklido įvairios paskalos, kalbėta, kad Barboros kūnas atiduotas tyrimams ir panašiai. Liaudies įsitikinimu, Barbora Umestauskaitė savo gyvenimu ir mirtimi, ginant skaistumą, nusipelnė šventiesiems skiriamos pagarbos, nors Romos martyrologijoje ji niekada nebuvo užregistruota. Dėl tuometinės carizmo priespaudos ir protestantizmo išplitimo šventųjų kultas Lietuvoje turėjo nemaža kliūčių. B. Umestauskaitės šventosios aureole apvainikavo tikinti Lietuvos liaudis. Jos pamaldus gyvenimas ir heroiška mirtis buvo pakankami motyvai garbinti ją kaip šventąją. Šito niekuomet nedraudė ir Lietuvos vyskupai. Priešingai, jie pritarė liaudies nuomonei ir gynė Barboros palaikus nuo carinių gubernatorių savivalės, kai šie dėl tautinio-religinio poveikio brutalia jėga stengėsi išrauti iš žmonių sąmonės jos prisiminimą. Visai pagrįstai galvojama, jog anuo laiku Barboros kultas padėjo išsaugoti liaudyje lietuviškumą ir trukdė plėstis protestantizmui.

Atėjo metas priminti žmonėms šią istorinę asmenybę, kurią mūsų neramus ir sumaterialėjęs laikmetis stengiasi visiškai išrauti iš žmonių atminties. Jau net Žagarėje jaunesnioji karta neretai ją vadina Barbora Radvilaite, sumaišę jos vardą su kita istorine asmenybe — karaliaus Žygimanto Augusto žmona.

Dingsta dokumentai, nyksta prisiminimai, miršta senų padavimų saugotojai...

Neturime B. Umestauskaitės-Žagarietės palaikų. Tauta neišsaugojo jos karsto, tebus išgelbėtas nuo užmaršties jos prisiminimas.

(Vakarų Ukrainoje sustiprėjo tikinčiųjų veikla, o taipgi ir jų persekiojimai. baudžiami kunigai unitai už Šv. Mišių laikymą, padeginėjamos bažnyčios, o Vyškom kaime buldozeriais nugriauta neveikianti bažnyčia):

Ukraina. Vakarinėse Ukrainos srityse suaktyvėjo katalikų (unitų) Bažnyčios veikla. Palyginus su praėjusiais metais, tikintieji — suaugę ir vaikai — vis dažniau lanko maldos namus. Kartu žymiai sustiprėjo ir tikinčiųjų persekiojimas iš bedieviškos valdžios pusės, tai liudija kunigų terorizavimas bei masiniai veikiančių ir neveikiančių bažnyčių padeginėjimai. Štai keletas faktų:

1987 m. gegužės mėnesį už šv. Mišių aukojimą baudomis buvo nubausti kunigai: Senkiv Ivan, Juozo, tėvas Vasilyk, Senkiv Taras. Iš jų buvo atimta — konfiskuota Biblijos ir visi šv. Mišių liturginiai rūbai, Aukai reikalingi bažnytiniai indai (taurės, patena ir t.t.).

Birželio mėnesį jauną kunigą I. Senkiv 4 kartus nubaudė baudomis iki 100 rub., KGB perspėjo, kad tai paskutinės baudos, ateity seks areštas... Po dviejų dienų sekė krata. Iš kun. I. Senkiv atėmė-konfiskavo naujai įsigytą Bibliją, bažnytinius-liturginius rūbus, taurę, kryžių, o patį kunigą vėl tardė.

Ternopilio srities miestuose Bučače ir Borčševe, kur renkasi unitai melstis, juos pastoviai išvaiko operatyvinė grupė dežuruojančių draugovininkų; draugovininkai netinkamai elgiasi bažnyčiose, jas negailestingai nuniokodami.

1987 m. balandžio 13 d. naktį buvo padegta ir sudegė bažnyčia Jasenj kaime, Rkožniatovskio rajone, Ivano-Franko srityje. Tikinčiųjų ryžtas atstatyti bažnyčią buvo tiesiog neįtikėtinas. Nepaisydami įvairiausių trukdymų iš ateistų ir bedieviškos valdžios pusės, jie savo jėgomis, savo medžiagomis ir priemonėmis iki Velykų — per savaitę! — toje pačioje vietoje pasistatė kitus maldos namus.

1987 m. pavasarį buvo sudeginta veikianti bažnyčia (cerkvė)

Pniv kaime, Nadvorno rajone, Ivano-Franko srityje. Tikintieji be valdžios leidimo palyginti per trumpą laiką maldos namus atsistatė.

1987 m. kovo mėnesio naktį buvo padegta ir sudegė neveikianti (uždaryta) katalikų-unitų bažnyčia Goščev kaime, Dolinsko rajone, Ivano-Franko srityje.

Ant minėto Gašev kaimo kalno baigia griūti didelę architektūrinę vertę turįs pagarsėjęs katalikų vienuolynas. Vienuolynas paverstas vaikų namais, vaikai apgyvendinti vienuolių celėse, o pati bažnyčia paversta vaikų namų sandėliu. Ukrainos tikintieji gausiai lanko šią vietovę, nors milicija visokiais būdais vaiko maldininkus.

1986 m. rudenį, dalyvaujant milicijai, rajono ir kaimo partiniams bei tarybiniams aktyvistams, buldozeriais buvo nugriauta neveikianti (valdžios uždaryta) katalikų bažnyčia Vyškov kaime, Dolunsko rajone, Ivano-Franko srityje. Vyškov kaimas yra aukštai Karpatuose ir ribojasi su Užkarpatės sritimi. Čekoslovakų darbininkai, tiesiantys vamzdžius dujotiekiui, atsisakė duoti techniką bažnyčiai griauti. Jie pasmerkė ukrainiečius, kurie naikina savo architektūrinius paminklus.

1985 m. buvo sudeginta bažnyčia Kosmač kaime, Kasovskio rajone, Ivano-Franko srityje. Pagal legendą, prie šios bažnyčios statybos daug prisidėjo kovotojas už Ukrainos laisvę Aleksiej Dovbuš, žuvęs 1745 metais.

1985 m., griaunant neveikiančią cerkvę Trušivkos kaime, Kalusko rajone, Ivano-Franko srityje, prieš minią žmonių, kuri stengėsi sutrukdyti, neleisti griauti šventovę, į kaimą iškviesti kareiviai miniai išsklaidyti panaudojo piroksilino, trotilo dūminius sprogmenis. Paprastai pagelbėti griovėjams iškviečiamas sustiprintas padalinys milicijos su šunimis, milicijos mokyklos kursantai ir vietinio garnizono kuopa.

1980 m. metais Ukrainoje valdiški bedieviai nugriovė paskutinius kryžius pakelėse, kaimų pakraščiuose, tikinčiųjų sodybose. Nuvertė ir sulaužė statulas, turinčias ryšio ar primenančias istorinius įvykius, kaip pvz. baudžiavos panaikinimą 1848 m.

Paskutiniu metu daugelyje kaimų tikintieji, saugodami savo šventoves nuo padegėjų, pasikeisdami budi jose.

(1987 m. liepos 26 d. Palesoje (Varanavo rajone, Gudijoje) įvyko 600 metų krikščionybės minėjimas kapinėse pastatytoje palapinėje (nes jų bažnyčia paversta sandėliu), kur pamaldose dalyvavo iš Lietuvos atvykę 4 kunigai ir apie 500 tikinčiųjų):

KRIKŠČIONYBĖS 600 METŲ JUBILIEJAUS MINĖJIMAS PELESOJE

1987 m. liepos 26 d. Pelesoje (Baltarusija, Varanavo rajonas) įvyko Krikščionybės įvedimo Lietuvoje 600 m. minėjimas. Pelesos bažnyčia uždaryta ir paversta sandėliu. Neturėdami bažnyčios, pelesiškiai renkasi greta jos esančiose kapinėse ir čia meldžiasi. 1985 m., kad turėtų pastogę bendrai maldai, tikintieji minėtose kapinėse iš lentų susikalė koplyčią, vietinės valdžios įsakymu koplyčia turėjo būti nugriauta.

Ruošdamiesi paminėti Krikščionybės Lietuvoje 600 metų Jubiliejų, tikintieji kapinėse pastatė atvirą palapinę-pastogę, kur paruošė altorių su Kristaus, nešančiu kryžių, paveikslu. Greta kryžiaus buvo pakabintas palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio atvaizdas.

Minėjimas įvyko liepos 26 d. 12 val. į šventės iškilmes iš Lietuvos atvyko 4 kunigai ir nemažai tikinčiųjų. Šv. Mišias koncelebravo 3 kunigai. Pamaldos buvo laikomos ir pamokslas sakomas lietuvių kalba, Evangelija ir antras pamokslas buvo pasakyti lenkų kalba — Pelesos apylinkėje yra žmonių, kurie lietuvių kalbos jau nemoka. Prieš pamaldas ir per jas buvo giedamos lietuviškos giesmės. Daug vietinių žmonių ėjo išpažinties, Šv. Komunijos. Baigiantis pamaldoms buvo pašventintas ir kapinėse pastatytas Jubiliejinis kryžius, atnaujinti Krikšto įžadai. Atvykę kunigai ir svečiai pelesiškiams išdalijo specialiai jubiliejui paruoštus paveikslėlius su maldomis. Prieš išsiskirstydami lietuviai sugiedojo Maironio "Lietuva brangi" ir V. Kudirkos "Lietuva, tėvyne mūsų". Minėjime dalyvavo apie 500 žmonių. Valdžios pareigūnai minėjimo netrukdė. Po pamaldų žmonės skirstėsi su pakilia nuotaika, pasiryžę reikalauti, kad jiems būtų grąžinta jų pačių iš akmenų pasistatyta bažnyčia. Pelesiškiams teikia

viltį ir tai, kad valžia pažadėjo grąžinti tikintiesiems Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčią. Pelesos ir Klaipėdos bažnyčių likimas panašus. Abi bažnyčias savo lėšomis ir darbu statė tikintieji, parapijiečiai, abi jos buvo valdžios neteisėtai atimtos, abiejų nugriauti bokštai. Pelsa — tai mažutė Klaipėda. Skriauda turi būti atitaisyta.

L i e t u v i, a t m i n k k a d:

Kun. Alfonsas Svarinskas	Kun. Sigitas Tamkevičius
Viktoras Petkus	Balys Gajauskas
Povilas Pečeliūnas	Gintautas Iešmantas

ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti.

IX-ojo KRONIKŲ TOMO VARDYNAS

PAVADINIMAI IR JŲ SANTRUMPOS

ATP — Aukščiausios tarybos prezidiumas
ATPP — Aukščiausios tarybos prezidiumo pirmininkas
BK — Baudžiamasis kodeksas
BTSR — Baltarusijos Tarybų Socialistinė Respublika
CIC — Codex iuris canonici — kanonų teisių kodeksas
DDT — Darbo deputatų taryba
DĮK — Darbo įstatymo kodeksas
DLK — Didysis Lietuvos kunigaikštis
DŽDT — Didžiosios Žagarės deputatų taryba
DŽDT VK — Didžiosios Žagarės deputatų tarybos Vykdomasis komitetas
KGB — Komitet gosudarstvennoj bezopasnost — Valstybės saugumo komitetas
KASSR — Komi Autonominė Sovietų Socialistinė Respublika
LDT — Liaudies deputatų taryba
LDT VK — Liaudies deputatų tarybos Vykdomasis komitetas
LDŽT — Lietuvos darbo žmonių taryba
LKB — Lietuvos Katalikų Bažnyčia
LKB Kronika — Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika
LKP — Lietuvos komunistų partija
LKP CK — Lietuvos komunistų partijos Centro komitetas
LTSR — Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika
LTSR ATP — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausios tarybos prezidiumo pirmininkas
LTSR BPK — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas
LTSR DĮK — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Darbo įstatymo kodeksas
LTSR CPK — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Centro partinis komitetas
LTSR K — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Konstitucija
LTSR KP CK — Lietuvos Tarybų socialistinės Respublikos komunistų partijos Centro komitetas

LTSR MT — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Ministrų taryba

LTSR ŠM — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Švietimo Ministerija

LŽŪA — Lietuvos Žemės Ūkio Akademija

MGB — Ministerstvo gosudarstvannoj bezopastnost — saugumo policija

MŠV —

NB — Nota bene "gerai įsidėmėk" (nurodytą vietą)

RRT įgaliotinis — Religijų reikalų tarybos įgaliotinis

RRT prie TSR MT įgaliotinis — Religijų reikalų tarybos prie Tarybų Socialistinės Respublikos Ministrų Tarybos įgaliotinis

RS — Religiniai susivienijimai

RSN — Religinių susivienijimų nuostatai

RTFSR — Rusijos Tarybų Federalinė Socialistinė Respublika

RVK — Rajono vykdomasis komitetas

SNO — Suvienytų Nacijų Organizacija — Jungtinės Tautos

SRKP CK — socialistinių Respublikų komunistų partijos Centro komitetas

TBC ligoninė — Džiovininkų ligoninė

TSKP — Tarybų Sąjungos komunistų partija

TSRS — Tarybų Socialistinių Respublikų sąjunga

TSRS ATP — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Aukščiausios tarybos prezidiumas

TSRS ATPP — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Aukščiausios tarybos prezidiumo pirmininkas

TSRS RRT įgaliotinis — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Religijų reikalų tarybos įgaliotinis

TSRS BK — Tarybų Socialistinių Respublikų Baudžiamasis kodeksas

TSRS KK — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Karinis komitetas

TSRS MT — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Ministrų taryba

TTG Katalikų Komitetas — Tikinčiųjų Teisėms Ginti Katalikų Komitetas

VAI — Vyriausia auto inspekcija (kelių patrulinės priežiūros auto inspekcija)

VDR — Vokietijos Demokratinė Resublika (Rytų komunistinė Vokietija)

VFR — Vokietijos Federalinė Respublika (Vakarų Vokietija)

VK — Vykdomasis komitetas

VLKJS — Vilniaus Pedagoginiame ıstitute specialus komitetas komunizmui nepalankiems stdentams tvarkyti

VRS — Vidaus reikalų saugumas

VSK — Vilniaus saugumo komitetas

VVPI — Vilniaus Valstybinis Pedagginis Institutas

VVU — Vilniaus Valstybinis Universetas

LKB KRONIKOS KNYGOMS LEISTI AUKOJUSIŲ SĄRAŠAS

9,119.00 dol. Kun. dr. Justinas Vaišvilas, šio IX-jo tomo mecenatas leidėjas, Vokietija.

3,669.44 dol. A.a. Jono Ramoškos palikimas.

2,091.50 dol. Bronė Žilinskienė, Australija.

2,000.00 dol. A.a. kun. Alfonso Grauslio palikimas.

Po 1,000.00 dol. Anicetas ir Angelė Garbačiauskai, Julius Gelažius, Klemensas Matkevičius buvusių Gulago kalinių kun. Kazimiero Juršėno ir jo seserų Emilijos ir Grasildos atminimui, dr. Aleksandras ir Laima Plateriai, Stasio Butkaus Šaulių kuopa, Detroitas.

900.00 dol. Bronė Mikulskienė.

750.00 dol. Antanas Marma.

700.00 dol. Jonas Kancevičius.

Po 500.00 dol. Jonas Motiejūnas, Los Angeles ir Ona Pranckevičiūtė.

450.00 dol. Kun. Fabijonas Kireilis.

441.00 dol. Lietuvių klubas Vytis, Bradford, Anglija.

Po 400.00 dol. Marija ir Justinas Palubinskai, Vytauto Didžiojo Šaulių rinktinė, Čikaga.

Po 350.00 dol. Pranas Razgaitis ir A. Vinevičius, Australija.

341.70 dol. A. Vinevičiaus surinktos aukos, Australija.

Po 300.00 dol. Kun. dr. Konstantinas Gulbinas, OFM, ir Panevėžiečių klubas, Čikaga.

Po 250.00 dol. Aloyzas Astravas ir Sofija Bražionis.

230.00 dol. Veronika Rušienė.

Po 200.00 dol. Aldona Ankus, Genė Baltutytė, Australija, Vytautas Damijonaitis, Viktorija O. Bernier, MD, brolio Gedimino Vaitiekaičio, Sibiro kankinio, atminimui, Clevelando Ateitininkų Sendraugių sąjunga, Australijos Katalikių Moterų draugijos valdyba per Rusnę Kubilienę, Jonas Jurkūnas, Jurgis ir Veronika Sklėriai, Kazimieras Povilaitis.

184.70 dol. Adomas Petkevičius, Anglija.

176.40 dol. Jonas Žalys, Anglija.

Po 150.00 dol. Arizonos Lietuvių Bendruomenė, Gražina Budrytė, Čikagos Tauragės klubas, Jonas Dovydėnas, Antanas Gudaitis, Vaclovas Kleiza, generalini garbės konsulas, Andrew Miknis, K. Razgaitis, Filadelfija J. Poškus, Australija.

140.00 dol. Lucy Campollaro

130.00 dol. Jonas Zakarauskas

125.00 dol. Antanas Bertulis

120.00 dol. Albertas Mockaitis, kun. Jurgis Šailiušis, Kennebunkport.

114.20 dol. A. Vinevičius prel. P. Butkaus mirties proga ir N. Liustikaitės auka.

Po 110.00 dol. Kun. V. Katarskis ir kun. Juozas Pragulbickis.

Po 100.00 dol. Jonas Adomaitis, Petrė ir Bronius Andriukaičiai, J.E. vysk. Paulius Baltakis, Jonas ir Adelė Baranauskai, Elena Butkus, Kazimieras Bandzevičius, Ona Burneikienė, Elena Butkus, Los Angeles, Baltutytė ir Eskvitien, Antanas Balčytis, Čikagos Anglijos lietuvių klubas, Cicero Jūros Šaulių kuopa Klaipėda, A. L. Čepulis, MD, V. Dubauskas, MD, E. Diminskas, D.M. (pensininkė), Australija, Vl. Dumčius, Australija, J. Daunoras, Grožvyda Giedraitytė, giminaičio, nukankinto Sovietų kalėjime, atminimui, kun. Pranas Gaidamavičius, V. ir Palmyra Janušoniai, Frank Janulis, mirusios žmonos Jadvygos atminimui, Saulius Jameikis, Juozas P. Kazickas, V. Kroblis, MD, R. Krumplienė, Leonas Krasauskas, Antanina Kvantienė, Prano Kvanto atminimui, kun. Dominikas Kenstavičius, Vokietija, Justinas Liaukus, Kazys Laikūnas, Justas Lieponis, Edward F. Lavak, Liet. Bendruomenės Brighton Parko apylinkė, Liet. Bendruomenės Montrealio apylinkė, Liet. Bendruomenės Adelaidės apylinkė, Australija, Katalikių Moterų s-gos 26-oji kuopa, Liucija Maldūnienė, Romo Maldūno atminimui, prel. Simonas Morkūnas, Maksiminas Karaška, Maironio Parko lietuvių Karitas dr-ja, A. S. Mikelevičius, Liudas Normantas, Nukryžiuotojo Jėzaus Seserys, St. Mary's Villa Convent, Elmhurst, Marijona Navickienė, N. P.,

Stasys Prakapas, Kanada, Jonas Prunskis, Anelės Prunskytės atminimui, Antanas Pumputis, M. Palubinskienė, Pranė Prankienė, Plechavičienė ir dr. A. Veigel, J. Rasys, G. V. Rėklaitis, Antanina Repšienė, Veronika Rušienė, Juozas Ramanauskas, K. Rožanskas, Raphael Sealy, Nicholas Senyszyn, Shalins Funeral Home, Inc., Stasė Simokaitis, Marijonas Snapštys, Joseph Skomantas, Juozas Steponaitis, Ona Šatienė, Marija Škėma, Pranciškaus ir Agotos Škėmų atminimui, Asta Velička, Julius Vilčiauskas, A. V. Valavičius, Edvardas F. Valeška, kun. William L. Wolkovich, Laima ir Petras, MD, Žemaičiai, Franciska Prankus.

Kiti aukojo po mažiau. Pastaba: Šios aukos gautos nuo 1987 m. iki 1989 m. vasario 16 d.

IX-jo tomo turinys